॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನೀ ನಾಮ

ವಿಭಙ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

೧. ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

ಚತುಸಚ್ಚದಸೋ ನಾಥೋ, ಚತುಧಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಂ।
ಪಕಾಸಯಿತ್ವಾ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ತಸ್ಸೇವ ಸಮನನ್ತರಂ॥

ಉಪೇತೋ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇಹಿ, ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ನಾಯಕೋ।
ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಖನ್ಧಾದಿ-ವಿಭಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ಯಂ॥

ವಿಭಙ್ಗಂ ದೇಸಯೀ ಸತ್ಥಾ, ತಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮೋ।
ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸಮ್ಪತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸತ್ಥವಣ್ಣನಂ॥

ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ ವಿಗಾಹೇತ್ವಾ, ಪೋರಾಣಟ್ಠಕಥಾನಯಂ।
ಸದ್ಧಮ್ಮೇ ಗಾರವಂ ಕತ್ವಾ, ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾತಿ॥

೧. **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ – ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಇದಂ ವಿಭಙ್ಗಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಆದಿಭೂತೇ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗೇ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ನಾಮ। ತತ್ಥ **ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ತೇನ ನ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ನ ಉದ್ಧನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಖನ್ಧ-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಬಹುಲೇಸು ಠಾನೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ - ರಾಸಿಮ್ಹಿ, ಗುಣೇ, ಪಣ್ಣತ್ತಿಯಂ, ರುಳ್ಹಿಯನ್ತಿ। ''ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ನ ಸುಕರಂ ಉದಕಸ್ಸ ಪಮಾಣಂ ಗಹೇತುಂ - ಏತ್ತಕಾನಿ ಉದಕಾಳ್ಹಕಾನೀತಿ ವಾ ಏತ್ತಕಾನಿ ಉದಕಾಳ್ಹಕಸತಾನೀತಿ ವಾ ಏತ್ತಕಾನಿ ಉದಕಾಳ್ಹಕಸಹಸ್ಸಾನೀತಿ ವಾ ಏತ್ತಕಾನಿ ಉದಕಾಳ್ಹಕಸತಸಹಸ್ಸಾನೀತಿ ವಾ, ಅಥ ಖೋ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಮಹಾಉದಕಕ್ಖನ್ಧೋತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತೀ''ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೫೧; ೬.೩೭) ಹಿ ರಾಸಿತೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। ನಹಿ ಪರಿತ್ತಕಂ ಉದಕಂ ಉದಕಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಬಹುಕಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ನ ಪರಿತ್ತಕೋ ರಜೋ ರಜಕ್ಖನ್ಧೋ, ನ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಾ ಗಾವೋ ಗವಕ್ಖನ್ಧೋ, ನ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಬಲಂ ಬಲಕ್ಖನ್ಧೋ, ನ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಬಹುಕಮೇವ ಹಿ ರಜೋ ರಜಕ್ಖನ್ಧೋ, ಬಹುಕಾವ ಗವಾದಯೋ ಗವಕ್ಖನ್ಧೋ, ಬಲಕ್ಖನ್ಧೋ, ಪುಞ್ಞಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ''ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ''ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೫) ಪನ ಗುಣತೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। ''ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಭಗವಾ ಮಹನ್ತಂ ದಾರುಕ್ಖನ್ಧಂ ಗಙ್ಗಾಯ ನದಿಯಾ ಸೋತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನ''ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೧)। ಏತ್ಥ ಪಣ್ಣತ್ತಿತೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। ''ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ಮಾನಸಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ''ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ೬೩, ೬೫) ರುಳ್ಹಿತೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। ಸ್ವಾಯಮಿಧ ರಾಸಿತೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಟ್ಠೋ ನಾಮ ಪಿಣ್ಡಟ್ಠೋ ಪೂಗಟ್ಠೋ ಘಟಟ್ಠೋ ರಾಸಟ್ಠೋ। ತಸ್ಮಾ 'ರಾಸಿಲಕ್ಖಣಾ ಖನ್ಧಾ'ತಿ

ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕೋಟ್ಠಾಸಟ್ಠೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ; ಲೋಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಇಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚೋದಿಯಮಾನಾ 'ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದಸ್ಸಾಮ, ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ವದನ್ತಿ। ಇತಿ 'ಕೋಟ್ಠಾಸಲಕ್ಖಣಾ ಖನ್ಧಾ'ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ರೂಪರಾಸಿ ರೂಪಕೋಟ್ಠಾಸೋ, **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ವೇದನಾರಾಸಿ ವೇದನಾಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಯ್ವಾಯಂ "ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಮಹಾಭೂತಾ ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪ"ನ್ತಿ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾದೀಸು ಏಕಾದಸಸು ಓಕಾಸೇಸು ವಿಭತ್ತೋ 'ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ರೂಪಕೋಟ್ಠಾಸಾ'ತಿ ಚ 'ಛನ್ನವುತಿ ರೂಪಕೋಟ್ಠಾಸಾ'ತಿ ಚ ಏವಂಪಭೇದೋ ರೂಪರಾಸಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಯೋ ಪನಾಯಂ "ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ"ತಿ ತೇಸುಯೇವ ಏಕಾದಸಸು ಓಕಾಸೇಸು ವಿಭತ್ತೋ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾರಾಸಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಯೋ ಪನಾಯಂ "ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾ"ತಿ ತೇಸುಯೇವ ಏಕಾದಸಸು ಓಕಾಸೇಸು ವಿಭತ್ತೋ ಚತುಭೂಮಿಕಸಞ್ಞಾರಾಸಿ , ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಯೋ ಪನಾಯಂ "ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಚೇತನಾ...ಪೇ॰... ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಚೇತನಾ"ತಿ ತೇಸುಯೇವ ಏಕಾದಸಸು ಓಕಾಸೇಸು ವಿಭತ್ತೋ ಚತುಭೂಮಿಕಚೇತನಾರಾಸಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಯೋ ಪನಾಯಂ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಮನೋಧಾತು, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ"ತಿ ತೇಸುಯೇವ ಏಕಾದಸಸು ಓಕಾಸೇಸು ವಿಭತ್ತೋ ಚತುಭೂಮಿಕಚಿತ್ತರಾಸಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇಸಿ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಂ ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ಕಾಮಾವಚರಅಟ್ಠಕುಸಲಚಿತ್ತಾದೀಹಿ ಏಕೂನನವುತಿಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಹಜಾತಾ ವೇದನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ, ಏಕೂನನವುತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಧಮ್ಮಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧. ರೂಪಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ

೨. ಇದಾನಿ ತೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು। **ಕತಮೋ**ತಿ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಪುಚ್ಛಿತಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ಇದಾನಿ ತಂ ವಿಭಜನ್ತೋ **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗನಿಯಮನಂ। ಏವಂ ಪದದ್ವಯೇನಾಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನ ರೂಪನ್ತಿ? ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನ ರೂಪಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> "ಕಿಞ್ಚ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ ವದೇಥ? ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕೇನ ರುಪ್ಪತಿ? ಸೀತೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಉಣ್ಹೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಜಿಘಚ್ಛಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಪಿಪಾಸಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಡಂಸಮಕಸವಾತಾತಪಸರಿಸಪಸಮ್ಫಸ್ಸೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ। ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯)।

ತತ್ಥ **ಕಿ**ನ್ತಿ ಕಾರಣಪುಚ್ಛಾ; ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ರೂಪಂ ವದೇಥ, ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ತಂ ರೂಪಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ರುಪ್ಪತೀತಿ ಏತ್ಥ **ಇತೀ**ತಿ ಕಾರಣುದ್ದೇಸೋ। ಯಸ್ಮಾ ರುಪ್ಪತಿ ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರುಪ್ಪತೀ**ತಿ ಕುಪ್ಪತಿ ಘಟ್ಟೀಯತಿ ಪೀಳಿಯತಿ

ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಏತ್ತಕೇನ ಠಾನೇನ ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನ ರೂಪಂ ವುತ್ತಂ। ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣೇನ ರೂಪನ್ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಞ್ಹೇತಂ।

ಸೀತೇನಪಿ ರುಪ್ಪತೀತಿಆದೀಸು ಪನ **ಸೀತೇನ** ತಾವ **ರುಪ್ಪನಂ ಲೋಕನ್ತರಿಕನಿರಯೇ** ಪಾಕಟಂ। ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಞ್ಹಿ ಚಕ್ಕವಾಳಾನಂ ಅನ್ತರೇ ಏಕೇಕೋ ಲೋಕನ್ತರಿಕನಿರಯೋ ನಾಮ ಹೋತಿ ಅಟ್ಠಯೋಜನಸಹಸ್ಸಪ್ಪಮಾಣೋ, ಯಸ್ಸ ನೇವ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಥವೀ ಅತ್ಥಿ, ನ ಉಪರಿ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯದೀಪಮಣಿಆಲೋಕೋ, ನಿಚ್ಚನ್ಧಕಾರೋ। ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಸತ್ತಾನಂ ತಿಗಾವುತೋ ಅತ್ತಭಾವೋ ಹೋತಿ। ತೇ ವಗ್ಗುಲಿಯೋ ವಿಯ ಪಬ್ಬತಪಾದೇ ದೀಘಪುಥುಲೇಹಿ ನಖೇಹಿ ಲಗ್ಗಿತ್ವಾ ಅವಂಸಿರಾ ಓಲಮ್ಬನ್ತಿ। ಯದಾ ಸಂಸಪ್ಪನ್ತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಹತ್ಥಪಾಸಗತಾ ಹೋನ್ತಿ ಅಥ 'ಭಕ್ಖೋ ನೋ ಲದ್ಧೋ'ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನಾ ತತ್ಥ ಬ್ಯಾವಟಾ ವಿಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಲೋಕಸನ್ಧಾರಕೇ ಉದಕೇ ಪತನ್ತಿ, ಸೀತವಾತೇ ಪಹರನ್ತೇಪಿ ಪಕ್ಕಮಧುಕಫಲಾನಿ ವಿಯ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉದಕೇ ಪತನ್ತಿ। ಪತಿತಮತ್ತಾವ ಅಚ್ಚನ್ತಖಾರೇನ ಸೀತೋದಕೇನ ಛಿನ್ನಚಮ್ಮನ್ಹಾರುಮಂಸಅಟ್ಠೀಹಿ ಭಿಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ತತ್ತತೇಲೇ ಪತಿತಪಿಟ್ಠಪಿಣ್ಡಿ ವಿಯ ಪಟಪಟಾಯಮಾನಾ ವಿಲೀಯನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೀತೇನ ರುಪ್ಪನಂ ಲೋಕನ್ತರಿಕನಿರಯೇ ಪಾಕಟಂ। ಮಹಿಂಸಕರಟ್ಠಾದೀಸುಪಿ ಹಿಮಪಾತಸೀತಲೇಸು ಪದೇಸೇಸು ಏತಂ ಪಾಕಟಮೇವ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಸೀತೇನ ಭಿನ್ನಚ್ಛಿನ್ನಸರೀರಾ ಜೀವಿತಕ್ಖಯಮ್ಪಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ।

ಉಣ್ಹೇನ ರುಪ್ಪನಂ ಅವೀಚಿಮಹಾನಿರಯೇ ಪಾಕಟಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ತತ್ತಾಯ ಲೋಹಪಥವಿಯಾ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚವಿಧಬನ್ಧನಾದಿಕರಣಕಾಲೇ ಸತ್ತಾ ಮಹಾದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವನ್ತಿ।

ಜಿಘಚ್ಛಾಯ ರುಪ್ಪನಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ ಚೇವ ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಕಾಲೇ ಚ ಪಾಕಟಂ। ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸತ್ತಾ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಬುದ್ಧನ್ತರಾನಿ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಆಮಿಸಂ ಹತ್ಥೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿಪನ್ತಾ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ । ಅನ್ತೋಉದರಂ ಆದಿತ್ತಸುಸಿರರುಕ್ಖೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ದುಬ್ಭಿಕ್ಖೇ ಕಞ್ಜಿಕಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅಲಭಿತ್ವಾ ಮರಣಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಪಮಾಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಪಿಪಾಸಾಯ ರುಪ್ಪನಂ ಕಾಲಕಞ್ಜಿಕಾದೀಸು ಪಾಕಟಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸತ್ತಾ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಬುದ್ಧನ್ತರಾನಿ ಹದಯತೇಮನಮತ್ತಂ ವಾ ಜಿವ್ಹಾತೇಮನಮತ್ತಂ ವಾ ಉದಕಬಿನ್ದುಂ ಲದ್ಧುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। 'ಪಾನೀಯಂ ಪಿವಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ನದಿಂ ಗತಾನಮ್ಪಿ ನದೀ ವಾಲಿಕಾತಲಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಮಹಾಸಮುದ್ದಂ ಪಕ್ಖನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಮಹಾಸಮುದ್ದೋ ಪಿಟ್ಠಿಪಾಸಾಣೋ ಹೋತಿ। ತೇ ಸುಸ್ಸನ್ತಾ ಬಲವದುಕ್ಖಪೀಳಿತಾ ವಿಚರನ್ತಿ।

ಏಕೋ ಕಿರ ಕಾಲಕಞ್ಜಿಕಅಸುರೋ ಪಿಪಾಸಂ ಅಧಿವಾಸೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಯೋಜನಗಮ್ಭೀರವಿತ್ಥಾರಂ ಮಹಾಗಙ್ಗಂ ಓತರಿ। ತಸ್ಸ ಗತಗತಟ್ಠಾನೇ ಉದಕಂ ಛಿಜ್ಜತಿ, ಧೂಮೋ ಉಗ್ಗಚ್ಛತಿ, ತತ್ತೇ ಪಿಟ್ಠಿಪಾಸಾಣೇ ಚಙ್ಕಮನಕಾಲೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಉದಕಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ವಿಚರನ್ತಸ್ಸೇವ ರತ್ತಿ ವಿಭಾಯಿ। ಅಥ ನಂ ಪಾತೋವ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ತಿಂಸಮತ್ತಾ ಪಿಣ್ಡಚಾರಿಕಭಿಕ್ಖೂ ದಿಸ್ವಾ - "ಕೋ ನಾಮ ತ್ವಂ, ಸಪ್ಪುರಿಸಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿಂಸು। "ಪೇತೋಹಮಸ್ಮಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ। "ಕಿಂ ಪರಿಯೇಸಸೀ"ತಿ? "ಪಾನೀಯಂ, ಭನ್ತೇ"ತಿ। "ಅಯಂ ಗಙ್ಗಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ, ಕಿಂ ತ್ವಂ ನ ಪಸ್ಸಸೀ"ತಿ? "ನ ಉಪಕಪ್ಪತಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ। "ತೇನ ಹಿ ಗಙ್ಗಾಪಿಟ್ಠೇ ನಿಪಜ್ಜ, ಮುಖೇ ತೇ ಪಾನೀಯಂ ಆಸಿಞ್ಚಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ। ಸೋ ವಾಲಿಕಾಪುಳಿನೇ ಉತ್ತಾನೋ ನಿಪಜ್ಜಿ। ಭಿಕ್ಖೂ ತಿಂಸಮತ್ತೇ ಪತ್ತೇ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಉದಕಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಆಹರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಮುಖೇ ಆಸಿಞ್ಚಿಂಸು। ತೇಸಂ ತಥಾ ಕರೋನ್ತಾನಂಯೇವ ವೇಲಾ ಉಪಕಟ್ಠಾ ಜಾತಾ। ತತೋ "ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಕಾಲೋ ಅಮ್ಹಾಕಂ, ಸಪ್ಪುರಿಸ; ಕಚ್ಚಿ ತೇ ಅಸ್ಸಾದಮತ್ತಾ ಲದ್ಧಾ"ತಿ ಆಹಂಸು। ಪೇತೋ "ಸಚೇ ಮೇ, ಭನ್ತೇ, ತಿಂಸಮತ್ತಾನಂ ಅಯ್ಯಾನಂ ತಿಂಸಮತ್ತೇಹಿ ಪತ್ತೇಹಿ ಆಸಿತ್ತಉದಕತೋ ಅಡ್ಢಪಸತಮತ್ತಮ್ಪಿ ಪರಗಲಗತಂ, ಪೇತತ್ತಭಾವತೋ ಮೋಕ್ಖೋ ಮಾ ಹೋತೂ"ತಿ ಆಹ। ಏವಂ ಪಿಪಾಸಾಯ ರುಪ್ಪನಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ ಪಾಕಟಂ।

ಡಂಸಾದೀಹಿ ರುಪ್ಪನಂ ಡಂಸಮಕ್ಖಿಕಾದಿಸಮ್ಬಹುಲೇಸು ಪದೇಸೇಸು ಪಾಕಟಂ। ಏತ್ಥ ಚ **ಡಂಸಾ**ತಿ ಪಿಙ್ಗಲಮಕ್ಖಿಕಾ, **ಮಕಸಾ**ತಿ ಮಕಸಾವ **ವಾತಾ**ತಿ ಕುಚ್ಛಿವಾತಪಿಟ್ಠಿವಾತಾದಿವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸರೀರಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾತರೋಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ

ಹತ್ಥಪಾದಪಿಟ್ಠಿಆದೀನಿ ಭಿನ್ದತಿ, ಕಾಣಂ ಕರೋತಿ, ಖುಜ್ಜಂ ಕರೋತಿ, ಪೀಠಸಪ್ಪಿಂ ಕರೋತಿ। **ಆತಪೋ**ತಿ ಸೂರಿಯಾತಪೋ। ತೇನ ರುಪ್ಪನಂ **ಮರುಕನ್ತಾರಾ**ದೀಸು ಪಾಕಟಂ। ಏಕಾ ಕಿರ ಇತ್ಥೀ ಮರುಕನ್ತಾರೇ ರತ್ತಿಂ ಸತ್ಥತೋ ಓಹೀನಾ ದಿವಾ ಸೂರಿಯೇ ಉಗ್ಗಚ್ಛನ್ತೇ ವಾಲಿಕಾಯ ತಪ್ಪಮಾನಾಯ ಪಾದೇ ಠಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೀ ಸೀಸತೋ ಪಚ್ಛಿಂ ಓತಾರೇತ್ವಾ ಅಕ್ಕಮಿ। ಕಮೇನ ಪಚ್ಛಿಯಾ ಉಣ್ಹಾಭಿತತ್ತಾಯ ಠಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೀ ತಸ್ಸಾ ಉಪರಿ ಸಾಟಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಕ್ಕಮಿ। ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸನ್ತತ್ತೇ ಅಙ್ಕೇನ ಗಹಿತಂ ಪುತ್ತಕಂ ಅಧೋಮುಖಂ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇತ್ವಾ ಕನ್ದನ್ತಂ ಕನ್ದನ್ತಂ ಅಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ತೇನ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಠಾನೇ ಉಣ್ಹಾಭಿತತ್ತಾ ಕಾಲಮಕಾಸಿ।

ಸರೀಸಪಾತಿ ಯೇ ಕೇಚಿ ದೀಘಜಾತಿಕಾ ಸರನ್ತಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಸಮ್ಫಸ್ಸೇನ ರುಪ್ಪನಂ ಆಸೀವಿಸದಟ್ಠಾದೀನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ 'ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪ'ನ್ತಿ ಪದೇನ ಸಂಗಹಿತಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಕೋಟ್ಠಾಸಛನ್ನವುತಿಕೋಟ್ಠಾಸಪ್ಪಭೇದಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಆಹ। ತತೋ ಪರಂ ತದೇವ ಅಜ್ಝತ್ತದುಕಾದೀಸು ಚತೂಸು ದುಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಪರಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಏಕಾದಸಸು ಪದೇಸೇಸು ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ ರೂಪಂ ಏಕತೋ ಪಿಣ್ಡಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತದೇಕಜ್ಝ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ತದೇಕಜ್ಝ**ನ್ತಿ ತಂ ಏಕಜ್ಝಂ; **ಅಭಿಸಞ್ಞೂಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಅಭಿಸಂಹರಿತ್ವಾ; **ಅಭಿಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪಂ ಕತ್ವಾ; ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ರೂಪಂ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಸಙ್ಖಾತೇ ಏಕವಿಧಭಾವೇ ಪಞ್ಞಾಯ ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏತೇನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣೇ ರಾಸಿಭಾವೂಪಗಮನೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಚ ರೂಪಂ, ಏವಂ ವೇದನಾದಯೋಪಿ ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಾದೀಸು ರಾಸಿಭಾವೂಪಗಮನೇನ। ನ ಹಿ ವೇದನಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ।

೩. ಇದಾನಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಓಕಾಸೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ತತ್ಥ ಕತಮಂ ರೂಪಂ ಅತೀತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಏಕಾದಸಸು ಓಕಾಸೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಪಿತಮಾತಿಕಾಯ ಭುಮ್ಮಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಠಪಿತಾಯ ಮಾತಿಕಾಯ ಯಂ ಅತೀತಂ ರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕತಮನ್ತಿ? ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅತೀತಂ ನಿರುದ್ಧ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪದಾನಿ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡಸ್ಸ ಅತೀತತ್ತಿಕಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೪೪) ವುತ್ತಾನೇವ। **ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಮಹಾಭೂತಾ**ತಿ ಇದಂ ಅತೀತನ್ತಿ ವುತ್ತರೂಪಸ್ಸ ಸಭಾವದಸ್ಸನಂ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಿನಾ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಅತೀತರೂಪಮ್ಪಿ ಭೂತಾನಿ ಚೇವ ಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತರೂಪಞ್ಚ, ಅನಾಗತಮ್ಪಿ…ಪೇ॰… ದೂರಸನ್ತಿಕಮ್ಪಿ । ನ ಹಿ ಭೂತೇಹಿ ಚೇವ ಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತರೂಪತೋ ಚ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಂ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - **ಅತೀತಂಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ಅತೀತಕೋಟ್ಠಾಸೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಏತ್ಥೇವ ಗಣನಂ ಗತಂ। ಕಿನ್ತಿ? ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಮಹಾಭೂತಾ ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನಿದ್ದೇಸಪದಾನಿಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ।

ಇದಂ ಪನ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯತೋ ಅಭಿಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸತೋತಿ ದುವಿಧಂ। ತಂ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇ ಭವೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಹಿ ಪಟ್ಠಾಯ ಅತೀತಭವೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ರೂಪಂ, ಅನನ್ತರಭವೇ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಹೋತು ಕಪ್ಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ಥಕೇ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ಅತೀತಮೇವ ನಾಮ। ಚುತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನಾಗತಭವೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತನಕರೂಪಂ, ಅನನ್ತರಭವೇ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಹೋತು ಕಪ್ಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ಥಕೇ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ಅನಾಗತಮೇವ ನಾಮ। ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಅನನ್ತರೇ ಪವತ್ತರೂಪಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ ಖಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ತಯೋ ಹಿ ರೂಪಸ್ಸ

ಖಣಾ - ಉಪ್ಪಾದೋ, ಠಿತಿ, ಭಙ್ಗೋತಿ। ಇಮೇ ತಯೋ ಖಣೇ ಪತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಂ ರೂಪಂ, ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧಂ ವಾ ಹೋತು ಅತೀತೇ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ಥಕೇ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ಅತೀತಮೇವ ನಾಮ। ತಯೋ ಖಣೇ ಅಸಮ್ಪತ್ತಂ ರೂಪಂ, ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಮತ್ತೇನ ವಾ ಅಸಮ್ಪತ್ತಂ ಹೋತು ಅನಾಗತೇ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ಥಕೇ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ಅನಾಗತಮೇವ ನಾಮ। ಇಮೇ ತಯೋ ಖಣೇ ಸಮ್ಪತ್ತಂ ರೂಪಂ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಇದಂ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಭಿಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇನೇವ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಇದಞ್ಹಿ ರೂಪಂ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಸಮಯಖಣವಸೇನ ಚತುಧಾ ಅತೀತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ಅದ್ಧಾವಸೇನ ತಾವ ಏಕಸ್ಸ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಂ, ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಅನಾಗತಂ, ಉಭಿನ್ನಮನ್ತರೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಸಭಾಗಏಕಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏಕಾಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಸಭಾಗಉತುಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಂ। ಚಿತ್ತಜಂ ಏಕವೀಥಿಏಕಜವನಏಕಸಮಾಪತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಂ। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಅತೀತಾದಿಭೇದೋ ನತ್ಥಿ। ತೇಸಞ್ಞೇವ ಪನ ಉತುಆಹಾರಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕವಸೇನ ತಸ್ಸ ಅತೀತಾದಿಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಮಯವಸೇನ ಏಕಮುಹುತ್ತಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಾಯನ್ಹರತ್ತಿದಿವಾದೀಸು ಸಮಯೇಸು ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಂ ತಂ ಸಮಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಂ। ಖಣವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಕ್ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಂ।

ಅಪಿಚ ಅತಿಕ್ಕಹೇತುಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಂ ಅತೀತಂ। ನಿಟ್ಠಿತಹೇತುಕಿಚ್ಚಂ ಅನಿಟ್ಠಿತಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ಉಭಯಕಿಚ್ಚಮಸಮ್ಪತ್ತಂ ಅನಾಗತಂ। ಸಕಿಚ್ಚಕ್ಖಣೇ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಖಣಾದಿಕಥಾವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಾ, ಸೇಸಾ ಸಪರಿಯಾಯಾ। ತಾಸು ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಕಥಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಅಜ್ಝತ್ತದುಕಸ್ಸಾಪಿ ನಿದ್ದೇಸಪದಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಜ್ಝತ್ತತ್ತಿಕನಿದ್ದೇಸೇ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೫೦) ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। ಓಳಾರಿಕಾದೀನಿ ರೂಪಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೭೪) ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ।

೬. ಹೀನದುಕನಿದ್ದೇಸೇ **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಬಹೂಸು ಸತ್ತೇಸು ಸಾಮಿವಚನಂ। ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಅಪರಸ್ಸಾಪೀತಿ ಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ವದನ್ತೋ ಏತ್ತಕಮೇವ ವದೇಯ್ಯ। ಇತಿ ಸತ್ಥಾ ದ್ವೀಹೇವ ಪದೇಹಿ ಅನವಸೇಸೇ ಸತ್ತೇ ಪರಿಯಾದಿಯನ್ತೋ 'ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನ'ನ್ತಿ ಆಹ। ಏತ್ತಕೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಪರದೀಪನಂ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। **ಉಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಅವಮತಂ। **ಅವಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ವಮ್ಭೇತ್ವಾ ಞಾತಂ। ರೂಪನ್ತಿಪಿ ನ ವಿದಿತಂ। **ಹೀಳಿತ**ನ್ತಿ ಅಗಹೇತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಖಿತ್ತಂ ಛಡ್ಡಿತಂ, ಜಿಗುಚ್ಛಿತನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಪರಿಭೂತ**ನ್ತಿ ಕಿಮೇತೇನಾತಿ ವಾಚಾಯ ಪರಿಭವಿತಂ। **ಅಚಿತ್ತೀಕತ**ನ್ತಿ ನ ಗರುಕತಂ। **ಹೀನ**ನ್ತಿ ಲಾಮಕಂ। **ಹೀನಮತ**ನ್ತಿ ಹೀನನ್ತಿ ಮತಂ, ಲಾಮಕಂ ಕತ್ವಾ ಞಾತಂ। **ಹೀನಸಮ್ಮತ**ನ್ತಿ ಹೀನನ್ತಿ ಲೋಕೇ ಸಮ್ಮತಂ, ಹೀನೇಹಿ ವಾ ಸಮ್ಮತಂ, ಗೂಥಭಕ್ಖೇಹಿ ಗೂಥೋ ವಿಯ। **ಅನಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಅಪ್ಪಿಯಂ, ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ ವಾ ಅಪರಿಯೇಸಿತಂ। ಸಚೇಪಿ ನಂ ಕೋಚಿ ಪರಿಯೇಸೇಯ್ಯ, ಪರಿಯೇಸತು। ಏತಸ್ಸ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಏತದೇವ ನಾಮಂ। **ಅಕನ್ತ**ನ್ತಿ ಅಕಾಮಿತಂ, ನಿಸ್ಸಿರಿಕಂ ವಾ। **ಅಮನಾಪ**ನ್ತಿ ಮನಸ್ಮಿಂ ನ ಅಪ್ಪಿತಂ। ತಾದಿಸಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಮನಸ್ಮಿಂ ನ ಅಪ್ಪೀಯತಿ। ಅಥ ವಾ ಮನಂ ಅಪ್ಪಾಯತಿ ವಡ್ಢೇತೀತಿ ಮನಾಪಂ, ನ ಮನಾಪಂ ಅಮನಾಪಂ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - **ಅನಿಟ್ಠಂ** ಸಮ್ಪತ್ತಿವಿರಹತೋ। ತಂ ಏಕನ್ತೇನ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ। **ಅಕನ್ತಂ** ಸುಖಸ್ಸ ಅಹೇತುಭಾವತೋ। **ಅಮನಾಪಂ** ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ। **ರೂಪಾ ಸದ್ದಾ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಸಭಾವದೀಪನಂ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪದೇ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಜವಸೇನ ಅನಿಟ್ಠಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ವಿಭತ್ತಾ। ಕುಸಲಕಮ್ಮಜಂ ಪನ ಅನಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಂ ಇಟ್ಠಮೇವ।

ಪಣೀತಪದನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪದೇ ಕುಸಲಕಮ್ಮಜವಸೇನ ಇಟ್ಠಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ವಿಭತ್ತಾ। ಕುಸಲಕಮ್ಮಜಞ್ಹಿ ಅನಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಂ ಇಟ್ಠಮೇವ। ಯಥಾ ಚ ಕಮ್ಮಜೇಸು ಏವಂ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾದೀಸುಪಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠತಾ ಅತ್ಥಿ ಏವಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ದುಕೇ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿವಿಭತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ತಾವ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥಕಥಾ। ವಿತಣ್ಡವಾದೀ ಪನಾಹ - **ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ** ನಾಮ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪಟಿವಿಭತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ರುಚಿವಸೇನ ಕಥಿತಂ।

ಯಥಾಹ -

> “ಮನಾಪಪರಿಯನ್ತಂ ಖ್ವಾಹಂ, ಮಹಾರಾಜ, ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ಅಗ್ಗನ್ತಿ ವದಾಮಿ। ತೇವ, ಮಹಾರಾಜ, ರೂಪಾ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಮನಾಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಅಮನಾಪಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇವ, ಮಹಾರಾಜ, ಸದ್ದಾ, ಗನ್ಧಾ, ರಸಾ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಮನಾಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಅಮನಾಪಾ ಹೋನ್ತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೩)।

ಏವಂ ಯಸ್ಮಾ ತೇಯೇವ ರೂಪಾದಯೋ ಏಕೋ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತತ್ಥ ಲೋಭಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಏಕೋ ಕುಜ್ಝತಿ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ, ತತ್ಥ ದೋಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ ಕನ್ತಾ ಮನಾಪಾ, ಏಕಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠಾ ಅಕನ್ತಾ ಅಮನಾಪಾ। ಏಕೋ ಚೇತೇ ‘ಇಟ್ಠಾ ಕನ್ತಾ ಮನಾಪಾ’ತಿ ದಕ್ಖಿಣತೋ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏಕೋ ‘ಅನಿಟ್ಠಾ ಅಕನ್ತಾ ಅಮನಾಪಾ’ತಿ ವಾಮತೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪಟಿವಿಭತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಪಚ್ಚನ್ತವಾಸೀನಞ್ಹಿ ಗಣ್ಡುಪ್ಪಾದಾಪಿ ಇಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ ಕನ್ತಾ ಮನಾಪಾ, ಮಜ್ಝಿಮದೇಸವಾಸೀನಂ ಅತಿಜೇಗುಚ್ಛಾ। ತೇಸಞ್ಚ ಮೋರಮಂಸಾದೀನಿ ಇಟ್ಠಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಇತರೇಸಂ ತಾನಿ ಅತಿಜೇಗುಚ್ಛಾನೀತಿ।

ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ - “ಕಿಂ ಪನ ತ್ವಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪಟಿವಿಭತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ವದೇಸೀ”ತಿ? “ಆಮ ನತ್ಥೀ”ತಿ ವದಾಮಿ। ಪುನ ತಥೇವ ಯಾವತತಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಹೋ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ - “ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮ ಇಟ್ಠಂ ಉದಾಹು ಅನಿಟ್ಠ”ನ್ತಿ? ಜಾನಮಾನೋ “ಇಟ್ಠ”ನ್ತಿ ವಕ್ಖತಿ। ಸಚೇಪಿ ನ ವದೇಯ್ಯ, ಮಾ ವದತು। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಏಕನ್ತಇಟ್ಠಮೇವ। “ನನು ಏಕೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವಣ್ಣೇ ಕಥಿಯಮಾನೇ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ - ‘ತ್ವಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇಸಿ, ಕಿಂ ತತ್ಥ ಅನ್ನಪಾನಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಸಯನಚ್ಛಾದನಸಮಿದ್ಧಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ಅತ್ಥೀ’ತಿ ವತ್ವಾ ‘ನತ್ಥೀ’ತಿ ವುತ್ತೇ ‘ಅಲಂ ತವ ನಿಬ್ಬಾನೇನಾ’ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವಣ್ಣೇ ಕಥಿಯಮಾನೇ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಉಭೋ ಕಣ್ಣೇ ಥಕೇತೀತಿ ಇಟ್ಠೇತಂ। ಏತಸ್ಸ ಪನ ವಸೇನ ತವ ವಾದೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ಹೋತಿ । ನ ಪನೇತಂ ಏವಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಏಸೋ ಹಿ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾಯ ಕಥೇತಿ। ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಚ ತದೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏಕಸ್ಸ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ಏಕಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠಂ”।

ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ವಿಭತ್ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ। ಕಸ್ಸ ವಸೇನ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ? ಮಜ್ಝಿಮಕಸತ್ತಸ್ಸ। ಇದಞ್ಹಿ ನ ಅತಿಇಸ್ಸರಾನಂ ಮಹಾಸಮ್ಮತಮಹಾಸುದಸ್ಸನಧಮ್ಮಾಸೋಕಾದೀನಂ ವಸೇನ ವಿಭತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ದಿಬ್ಬಕಪ್ಪಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಮನಾಪಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ನ ಅತಿದುಗ್ಗತಾನಂ ದುಲ್ಲಭನ್ನಪಾನಾನಂ ವಸೇನ ವಿಭತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಕಣಾಜಕಭತ್ತಸಿತ್ಥಾನಿಪಿ ಪೂತಿಮಂಸರಸೋಪಿ ಅತಿಮಧುರೋ ಅಮತಸದಿಸೋ ಚ ಹೋತಿ। ಮಜ್ಝಿಮಕಾನಂ ಪನ ಗಣಕಮಹಾಮತ್ತಸೇಟ್ಠಿಕುಟುಮ್ಬಿಕವಾಣಿಜಾದೀನಂ ಕಾಲೇನ ಇಟ್ಠಂ ಕಾಲೇನ ಅನಿಟ್ಠಂ ಲಭಮಾನಾನಂ ವಸೇನ ವಿಭತ್ತಂ। ಏವರೂಪಾ ಹಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ।

ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ ಪನಾಹ - “ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ವಿಪಾಕವಸೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ, ನ ಜವನವಸೇನ। ಜವನಂ ಪನ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಇಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ರಜ್ಜತಿ, ಇಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ದುಸ್ಸತಿ; ಅನಿಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ರಜ್ಜತಿ, ಅನಿಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ದುಸ್ಸತೀ”ತಿ। ವಿಪಾಕವಸೇನೇವ ಪನೇತಂ ಏಕನ್ತತೋ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ವಞ್ಚೇತುಂ। ಸಚೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸಚೇ ಅನಿಟ್ಠಂ, ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ ಬುದ್ಧಂ ವಾ

ಸಙ್ಘಂ ವಾ ಮಹಾಚೇತಿಯಾದೀನಿ ವಾ ಉಳಾರಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ಅಕ್ಖೀನಿ ಪಿದಹನ್ತಿ, ದೋಮನಸ್ಸಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಧಮ್ಮಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಕಣ್ಣೇ ಥಕೇನ್ತಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪನ ನೇಸಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ।

ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಗೂಥಸೂಕರಾದಯೋ ಗೂಥಗನ್ಧಂ ಘಾಯಿತ್ವಾ 'ಖಾದಿತುಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಜಾತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಗೂಥದಸ್ಸನೇ ಪನ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಸ ಗನ್ಧಘಾಯನೇ ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಂ, ರಸಸಾಯನೇ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಮೇವ ಹೋತಿ। ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ವರಸಯನೇ ಸಯಾಪಿತಸೂಕರೋ ಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವಿರವತಿ, ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಪನಸ್ಸ ಜವನಸ್ಮಿಂಯೇವ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಮೇವ। ಕಸ್ಮಾ? ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಇಟ್ಠತಾಯ।

ಅಪಿಚ ದ್ವಾರವಸೇನಾಪಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸುಖಸಮ್ಫಸ್ಸಞ್ಹಿ ಗೂಥಕಲಲಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಘಾನದ್ವಾರೇಸು ಅನಿಟ್ಠಂ, ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ। ಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ ಮಣಿರತನೇನ ಪೋಥಿಯಮಾನಸ್ಸ, ಸುವಣ್ಣಸೂಲೇ ಉತ್ತಾಸಿತಸ್ಸ ಚ ಮಣಿರತನಸುವಣ್ಣಸೂಲಾನಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಇಟ್ಠಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಅನಿಟ್ಠಾನಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಮಹಾದುಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನತೋ। ಏವಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ ಏಕನ್ತತೋ ವಿಪಾಕೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತಂ ತಂ ವಾ ಪನಾತಿ ಏತ್ಥ ನ ಹೇಟ್ಠಿಮನಯೋ ಓಲೋಕೇತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಭಗವಾ ಸಮ್ಮುತಿಮನಾಪಂ ಭಿನ್ದತಿ, ಪುಗ್ಗಲಮನಾಪಂ ಪನ ಭಿನ್ದತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂತಂವಾಪನವಸೇನೇವ ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ಹೀನಪ್ಪಣೀತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನೇರಯಿಕಾನಞ್ಹಿ ರೂಪಂ ಕೋಟಿಪ್ಪತ್ತಂ **ಹೀನಂ** ನಾಮ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ತಿರಚ್ಛಾನೇಸು ನಾಗಸುಪಣ್ಣಾನಂ ರೂಪಂ **ಪಣೀತಂ** ನಾಮ। ತೇಸಂ ರೂಪಂ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಪೇತಾನಂ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಜಾನಪದಾನಂ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಗಾಮಭೋಜಕಾನಂ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಜನಪದಸಾಮಿಕಾನಂ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಪದೇಸರಾಜೂನಂ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಚಕ್ಕವತ್ತಿರಞ್ಞೋ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ। ತಸ್ಸಾಪಿ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಭುಮ್ಮದೇವಾನಂ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂ ದೇವಾನಂ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹೀನಂ; ತಂ ಉಪಾದಾಯ ತಾವತಿಂಸಾನಂ ದೇವಾನಂ ರೂಪಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ…ಪೇ॰… ಅಕನಿಟ್ಠದೇವಾನಂ ಪನ ರೂಪಂ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಂ ಪಣೀತಂ ನಾಮ।

೭. ದೂರದುಕನಿದ್ದೇಸೇ **ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಾ**ದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭತ್ತಾನೇವ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ದುಕೇ ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೇನ ಲಕ್ಖಣದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝತಾಯ ಸುಖುಮರೂಪಂ **ದೂರೇ**ತಿ ಕಥಿತಂ। ಸುಖಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೇನ ಲಕ್ಖಣಸುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝತಾಯ ಓಳಾರಿಕರೂಪಂ **ಸನ್ತಿಕೇ**ತಿ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚ ನಿಯ್ಯಾತನಟ್ಠಾನೇಪಿ 'ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ರೂಪಂ ದೂರೇ'ತಿ ನ ನೀಯ್ಯಾತಿತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ದುವಿಧಞ್ಹಿ ದೂರೇ ನಾಮ - ಲಕ್ಖಣತೋ ಚ ಓಕಾಸತೋ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಲಕ್ಖಣತೋ ದೂರೇತಿ ನ ಕಥಿತಂ, ತಂ ಓಕಾಸತೋ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ದೂರೇತಿ ಅಕಥಿತಂ। ಓಳಾರಿಕರೂಪಂ ಓಕಾಸತೋ ದೂರೇತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅನಿಯ್ಯಾತೇತ್ವಾವ **ಯಂ ವಾ ಪನಞ್ಞಮ್ಪೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸನ್ತಿಕಪದನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ **ಅನಾಸನ್ನೇ**ತಿ ನ ಆಸನ್ನೇ, **ಅನುಪಕಟ್ಠೇ**ತಿ ನಿಸ್ಸಟೇ, **ದೂರೇ**ತಿ ದೂರಮ್ಪಿ, **ಅಸನ್ತಿಕೇ**ತಿ ನ ಸನ್ತಿಕೇ। **ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ರೂಪಂ ದೂರೇ**ತಿ ಇದಂ ಪಣ್ಣರಸವಿಧಂ ಸುಖುಮರೂಪಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ದೂರೇ, ದಸವಿಧಂ ಪನ ಓಳಾರಿಕರೂಪಂ ಯೇವಾಪನಕವಸೇನ ಓಕಾಸತೋ ದೂರೇತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸನ್ತಿಕಪದನಿದ್ದೇಸೋ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋಯೇವ।

ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇತಿ ಇದಂ ದಸವಿಧಂ ಓಳಾರಿಕರೂಪಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ಸನ್ತಿಕೇ, ಪಞ್ಚದಸವಿಧಂ ಪನ ಸುಖುಮರೂಪಂ ಯೇವಾಪನಕವಸೇನ ಓಕಾಸತೋ ಸನ್ತಿಕೇತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿತ್ತಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ರೂಪಂ ಓಕಾಸವಸೇನ ಸನ್ತಿಕೇ ನಾಮ? ಕಿತ್ತಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದೂರೇ ನಾಮಾತಿ? ಪಕತಿಕಥಾಯ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ದ್ವಾದಸಹತ್ಥೋ ಸವನೂಪಚಾರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ತಸ್ಸ ಓರತೋ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ, ಪರತೋ ದೂರೇ। ತತ್ಥ ಸುಖುಮರೂಪಂ ದೂರೇ ಹೋನ್ತಂ ಲಕ್ಖಣತೋಪಿ ಓಕಾಸತೋಪಿ ದೂರೇ ಹೋತಿ; ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋನ್ತಂ ಪನ ಓಕಾಸತೋವ ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋತಿ, ನ ಲಕ್ಖಣತೋ। ಓಳಾರಿಕರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋನ್ತಂ ಲಕ್ಖಣತೋಪಿ ಓಕಾಸತೋಪಿ ಸನ್ತಿಕೇ ಹೋತಿ; ದೂರೇ ಹೋನ್ತಂ ಓಕಾಸತೋವ ದೂರೇ ಹೋತಿ, ನ ಲಕ್ಖಣತೋ।

ತಂ ತಂ ವಾ ಪನಾತಿ ಏತ್ಥ ನ ಹೇಟ್ಠಿಮನಯೋ ಓಲೋಕೇತಬ್ಬೋ। ಹೇಟ್ಠಾ ಹಿ ಭಿನ್ದಮಾನೋ ಗತೋ। ಇಧ ಪನ ನ ಲಕ್ಖಣತೋ ದೂರಂ ಭಿನ್ದತಿ, ಓಕಾಸತೋ ದೂರಮೇವ ಭಿನ್ದತಿ। ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ದೂರಸನ್ತಿಕಞ್ಹಿ ಏತ್ಥ ದಸ್ಸಿತಂ। ಅತ್ತನೋ ಹಿ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ ನಾಮ; ಅನ್ತೋಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಸಾಪಿ ಪರಸ್ಸ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಠಿತಸ್ಸ ದೂರೇ। ಏಕಮಞ್ಚೇ ಸಯಿತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಪಮುಖೇ ಠಿತಸ್ಸ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಪರಿವೇಣೇ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಪರಿವೇಣೇ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಸಙ್ಘಾರಾಮೇ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಸಙ್ಘಾರಾಮೇ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಸೀಮಾಯ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಸೀಮಾಯ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಗಾಮಖೇತ್ತೇ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಗಾಮಕ್ಖೇತ್ತೇ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಜನಪದೇ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಜನಪದೇ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋರಜ್ಜಸೀಮಾಯ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿರಜ್ಜಸೀಮಾಯ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಸಮುದ್ದೇ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಸಮುದ್ದೇರೂಪಂ ದೂರೇ। ಅನ್ತೋಚಕ್ಕವಾಳೇ ರೂಪಂ ಸನ್ತಿಕೇ; ಬಹಿಚಕ್ಕವಾಳೇ ದೂರೇತಿ।

ಅಯಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ।

೨. ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ

೮. ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸಂ ಪಹಾಯ ಅಪುಬ್ಬಮೇವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ। **ಯಾ ಕಾಚಿ ವೇದನಾ**ತಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಂ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। **ಸುಖಾ ವೇದನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠವೇದನಂ ಸಭಾವತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ಅತ್ಥಿ ಕಾಯಿಕಾ, ಅತ್ಥಿ ಚೇತಸಿಕಾ । ತಥಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಪನ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಪಸಾದಕಾಯೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪರಿಯಾಯೇನ 'ಅತ್ಥಿ ಕಾಯಿಕಾ, ಅತ್ಥಿ ಚೇತಸಿಕಾ'। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಕಾಯಿಕಾ ಕಾಮಾವಚರಾ। ತಥಾ ಚೇತಸಿಕಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ । ಚೇತಸಿಕಾ ಸುಖಾ ಪನ ತೇಭೂಮಿಕಾ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಚತುಭೂಮಿಕಾ। ತಸ್ಸಾ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಾಯಪಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ, ಖಣಾದಿವಸೇನ ಚ ಅತೀತಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಏಕವೀಥಿಏಕಜವನಏಕಸಮಾಪತ್ತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾ, ಏಕವಿಧವಿಸಯಸಮಾಯೋಗಪ್ಪವತ್ತಾ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। ಖಣಾದಿವಸೇನ ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಮಜ್ಝಗತಾ ಸಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಕುರುಮಾನಾ ವೇದನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾ, ಪಚ್ಛಾ ಅನಾಗತಾ। ತತ್ಥ ಖಣಾದಿವಸೇನ ಅತೀತಾದಿಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೧. ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಕುಸಲಾ ವೇದನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಜಾತಿತೋ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। **ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ**ತಿಆದೀನಿ ಸಭಾವತೋ। **ಅಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಪುಗ್ಗಲತೋ। **ಸಾಸವಾ**ತಿಆದೀನಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರತೋ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಅಕುಸಲಾ ತಾವ ಸದರಥಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ಚ ಓಳಾರಿಕಾ। ಕುಸಲಾ ನಿದ್ದರಥಟ್ಠೇನ ಸುಖವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ಚ ಸುಖುಮಾ। ಅಬ್ಯಾಕತಾ ನಿರುಸ್ಸಾಹಟ್ಠೇನ ಅವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ಚ ಸುಖುಮಾ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಸಉಸ್ಸಾಹಟ್ಠೇನ ಸವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ಚ ಓಳಾರಿಕಾ। ಅಬ್ಯಾಕತಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸುಖುಮಾ।

ದುಕ್ಖಾ ಅಸಾತಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖಟ್ಠೇನ ಚ ಓಳಾರಿಕಾ। ಸುಖಾ ಸಾತಟ್ಠೇನ ಸುಖಟ್ಠೇನ ಚ ಸುಖುಮಾ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಸನ್ತಟ್ಠೇನ ಪಣೀತಟ್ಠೇನ ಚ ಸುಖುಮಾ। ಸುಖದುಕ್ಖಾ ಖೋಭನಟ್ಠೇನ ಫರಣಟ್ಠೇನ ಚ ಓಳಾರಿಕಾ। ಸುಖವೇದನಾಪಿ ಹಿ ಖೋಭೇತಿ ಫರತಿ। ತಥಾ

ದುಕ್ಖವೇದನಾಪಿ। ಸುಖಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಸಕಲಸರೀರಂ ಖೋಭೇನ್ತಂ ಆಲುಳೇನ್ತಂ ಅಭಿಸನ್ದಯಮಾನಂ ಮದ್ದಯಮಾನಂ ಛಾದಯಮಾನಂ ಸೀತೋದಕಘಟೇನ ಆಸಿಞ್ಚಯಮಾನಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ತತ್ತಫಾಲಂ ಅನ್ತೋ ಪವೇಸನ್ತಂ ವಿಯ ತಿಣುಕ್ಕಾಯ ಬಹಿ ಝಾಪಯಮಾನಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸುಖುಮಾ। ಅಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಭಾವತೋ ಓಳಾರಿಕಾ । ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ವೇದನಾ ಏಕತ್ತನಿಮಿತ್ತೇಯೇವ ಚರತೀತಿ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಸವಾ ಆಸವುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋ ಓಳಾರಿಕಾ। ಆಸವಚಾರೋ ನಾಮ ಏಕನ್ತಓಳಾರಿಕೋ। ಅನಾಸವಾ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಖುಮಾ।

ತತ್ಥ ಏಕೋ ನೇವ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಕೋವಿದೋ ಹೋತಿ, ನ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ। ಸೋ 'ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ರಕ್ಖಾಮೀ'ತಿ ವೇದನಾತ್ತಿಕಂ ಭಿನ್ದತಿ; 'ವೇದನಾತ್ತಿಕಂ ರಕ್ಖಾಮೀ'ತಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ಭಿನ್ದತಿ। ಏಕೋ 'ತಿಕಂ ರಕ್ಖಾಮೀ'ತಿ ಭೂಮನ್ತರಂ ಭಿನ್ದತಿ। ಏಕೋ ನ ಭಿನ್ದತಿ। ಕಥಂ? "ಸುಖದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ"ತಿ ಹಿ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಏಕೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ - ನ ಸಬ್ಬಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾ ಹಿ ಕುಸಲಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅಕುಸಲಾಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾಪಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಸುಖುಮಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತತ್ತಾತಿ। ಏವಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕೋ ರಕ್ಖಿತೋ ಹೋತಿ, ವೇದನಾತ್ತಿಕೋ ಪನ ಭಿನ್ನೋ।

ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ"ತಿ ಯಂ ಪನ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಏಕೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ - ನ ಸಬ್ಬಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾ ಹಿ ಸುಖಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಾಪಿ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಪಿ। ತತ್ಥ ಸುಖದುಕ್ಖಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಸುಖುಮಾ। ಕಸ್ಮಾ? ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತತ್ತಾತಿ। ಏವಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕೋ ರಕ್ಖಿತೋ ಹೋತಿ, ಕುಸಲತ್ತಿಕೋ ಪನ ಭಿನ್ನೋ। ಕುಸಲತ್ತಿಕಸ್ಸ ಪನ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ವೇದನಾತ್ತಿಕಂ ಅನೋಲೋಕೇತ್ವಾ ವೇದನಾತ್ತಿಕಸ್ಸ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ಅನೋಲೋಕೇತ್ವಾ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಕುಸಲತ್ತಿಕಲಕ್ಖಣೇನ, ಸುಖಾದೀನಂ ವೇದನಾತ್ತಿಕಲಕ್ಖಣೇನ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಂ ಕಥೇನ್ತೋ ನ ಭಿನ್ದತಿ ನಾಮ।

ಯಮ್ಪಿ "ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅಬ್ಯಾಕತಾ ವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ"ತಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥೇಕೋ 'ಕುಸಲಾ ಲೋಕುತ್ತರವೇದನಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಓಳಾರಿಕಾ ನಾಮ, ವಿಪಾಕಾ ಅನ್ತಮಸೋ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಹಜಾತಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಸುಖುಮಾ ನಾಮ ಹೋತೀ'ತಿ ವದತಿ। ಸೋ ಏವರೂಪಂ ಸನ್ತಂ ಪಣೀತಂ ಲೋಕುತ್ತರವೇದನಂ ಓಳಾರಿಕಂ ನಾಮ ಕರೋನ್ತೋ, ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಅಹೇತುಕಂ ಹೀನಂ ಜಳಂ ವೇದನಂ ಸುಖುಮಂ ನಾಮ ಕರೋನ್ತೋ 'ತಿಕಂ ರಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಭೂಮನ್ತರಂ ಭಿನ್ದತಿ ನಾಮ। ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭೂಮಿಯಂ ಕುಸಲಂ ಪನ ತಂತಂಭೂಮಿವಿಪಾಕೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತೋ ನ ಭಿನ್ದತಿ ನಾಮ। ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾ ಹಿ ಓಳಾರಿಕಾ; ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ । ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾ ಓಳಾರಿಕಾ; ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾತಿ। ಇಮಿನಾ ನೀಹಾರೇನ ಕಥೇನ್ತೋ ನ ಭಿನ್ದತಿ ನಾಮ।

ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ ಪನಾಹ - "ಅಕುಸಲೇ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ನಾಮ ನ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ। ತಞ್ಹಿ ಏಕನ್ತಓಳಾರಿಕಮೇವ। ಲೋಕುತ್ತರೇಪಿ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ನ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ। ತಞ್ಹಿ ಏಕನ್ತಸುಖುಮ"ನ್ತಿ । ಇಮಂ ಕಥಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರಸ್ಸ ಕಥಯಿಂಸು - ಏವಂ ಥೇರೇನ ಕಥಿತನ್ತಿ। ತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರೋ ಆಹ - "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ಪತ್ವಾ ಏಕಪದಸ್ಸಾಪಿ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಪದಾನಂ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ನಯಂ ದಾತುಂ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ನಯೋ ಅದಿನ್ನೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ನಯಂ ಕಾತುಂ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ನಯೋ ಅಕತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಇಧ ಪನೇಕಚ್ಚೋ 'ಆಚರಿಯೋ ಅಸ್ಮೀ'ತಿ ವಿಚರನ್ತೋ ಅಕುಸಲೇ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಂ ಉದ್ಧರಮಾನೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರೇಪಿ ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ಉದ್ಧರಿತಾ"ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಪನ ವತ್ವಾ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಆಹರಿ - "ತತ್ರ, ಭನ್ತೇ, ಯಾಯಂ ಪಟಿಪದಾ ದುಕ್ಖಾ

ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ, ಅಯಂ, ಭನ್ತೇ, ಪಟಿಪದಾ ಉಭಯೇನೇವ ಹೀನಾ ಅಕ್ಖಾಯತಿ - ದುಕ್ಖತ್ತಾ ದನ್ಧತ್ತಾ ಚಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫೨)। ಏತ್ಥ ಹಿ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಕಥಿತಾ।

ತಂ ತಂ ವಾ ಪನಾತಿ ಏತ್ಥ ನ ಹೇಟ್ಠಿಮನಯೋ ಓಲೋಕೇತಬ್ಬೋ। ತಂತಂವಾಪನವಸೇನೇವ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ದುವಿಧಾ ಹಿ ಅಕುಸಲಾ - ಲೋಭಸಹಗತಾ ದೋಸಸಹಗತಾ ಚ। ತತ್ಥ ದೋಸಸಹಗತಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಲೋಭಸಹಗತಾ ಸುಖುಮಾ। ದೋಸಸಹಗತಾಪಿ ದುವಿಧಾ - ನಿಯತಾ ಅನಿಯತಾ ಚ। ತತ್ಥ ನಿಯತಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅನಿಯತಾ ಸುಖುಮಾ। ನಿಯತಾಪಿ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ನೋಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಾಪಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಲೋಭಸಹಗತಾಪಿ ದ್ವಿಧಾ - ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಸುಖುಮಾ। ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ನಿಯತಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅನಿಯತಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಸುಖುಮಾ।

ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಅಕುಸಲಂ ಪತ್ವಾ ಯಾ ವಿಪಾಕಂ ಬಹುಂ ದೇತಿ ಸಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಯಾ ಅಪ್ಪಂ ಸಾ ಸುಖುಮಾ। ಕುಸಲಂ ಪತ್ವಾ ಪನ ಅಪ್ಪವಿಪಾಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಬಹುವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಕುಸಲೇ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾ ಸುಖುಮಾ । ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾ ಸುಖುಮಾ। ಅಯಂ ತಾವ ಭೂಮೀಸು ಅಭೇದತೋ ನಯೋ।

ಭೇದತೋ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಾ ದಾನಸೀಲಭಾವನಾಮಯವಸೇನ ತಿವಿಧಾ। ತತ್ಥ ದಾನಮಯಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸೀಲಮಯಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಭಾವನಾಮಯಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾ ತಿಹೇತುಕಾತಿ ದುವಿಧಾ। ತತ್ಥ ದುಹೇತುಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ತಿಹೇತುಕಾ ಸುಖುಮಾ। ತಿಹೇತುಕಾಪಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭೇದತೋ ದುವಿಧಾ। ತತ್ಥ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಸುಖುಮಾ। ರೂಪಾವಚರೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಕುಸಲವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಕುಸಲವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ... ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಕುಸಲವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ...ಪೇ॰...। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕುಸಲವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಸಹಜಾತಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸಹಜಾತಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ... ಪೇ॰... ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸಹಜಾತಾ ಸುಖುಮಾ।

ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ವಿಪಾಕೇ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ...ಪೇ॰... ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಏವಂ ತಾವ ಅಭೇದತೋ।

ಭೇದತೋ ಪನ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾ ಅತ್ಥಿ ಅಹೇತುಕಾ, ಅತ್ಥಿ ಸಹೇತುಕಾ। ಸಹೇತುಕಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ದುಹೇತುಕಾ, ಅತ್ಥಿ ತಿಹೇತುಕಾ। ತತ್ಥ ಅಹೇತುಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಹೇತುಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ತಿಹೇತುಕಾ ಸುಖುಮಾ। ತತ್ಥಾಪಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಪಠಮಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ...ಪೇ॰... ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನವಿಪಾಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಕದಾಗಾಮಿ...ಪೇ॰... ಅರಹತ್ತಫಲವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ।

ತೀಸು ಕಿರಿಯಾಸು ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಏವಂ ತಾವ ಅಭೇದತೋ। ಭೇದತೋ ಪನ ಅಹೇತುಕಾದಿವಸೇನ ಭಿನ್ನಾಯ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾಯ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸಹೇತುಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ,

ತಿಹೇತುಕಾ ಸುಖುಮಾ। ತತ್ಥಾಪಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ ಸುಖುಮಾ। ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಕಿರಿಯವೇದನಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ತತಿಯೇ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥೇ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕಿರಿಯವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಸಾಪಿ ಓಳಾರಿಕಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾ...ಪೇ॰... ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕಿರಿಯವೇದನಾ ಸುಖುಮಾ। ಯಾ ಓಳಾರಿಕಾ ಸಾ ಹೀನಾ। ಯಾ ಸುಖುಮಾ ಸಾ ಪಣೀತಾ।

೧೩. ದೂರದುಕನಿದ್ದೇಸೇ ಅಕುಸಲವೇದನಾ ವಿಸಭಾಗಟ್ಠೇನ ವಿಸಂಸಟ್ಠೇನ ಚ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾಹಿ ದೂರೇ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ದೂರತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಚೇಪಿ ಹಿ ಅಕುಸಲಾದಿವೇದನಾಸಮಙ್ಗಿನೋ ದುಕ್ಖಾದಿವೇದನಾಸಮಙ್ಗಿನೋ ಚ ತಯೋ ತಯೋ ಜನಾ ಏಕಮಞ್ಚೇ ನಿಸಿನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ತಾ ವೇದನಾ ವಿಸಭಾಗಟ್ಠೇನ ವಿಸಂಸಟ್ಠೇನ ಚ ದೂರೇಯೇವ ನಾಮ। ಸಮಾಪನ್ನವೇದನಾದಿಸಮಙ್ಗೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಕುಸಲಾ ಪನ ಅಕುಸಲಾಯ ಸಭಾಗಟ್ಠೇನ ಸರಿಕ್ಖಟ್ಠೇನ ಚ ಸನ್ತಿಕೇ ನಾಮ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಸನ್ತಿಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಚೇಪಿ ಹಿ ಅಕುಸಲಾದಿವೇದನಾಸಮಙ್ಗೀಸು ತೀಸು ಜನೇಸು ಏಕೋ ಕಾಮಭವೇ, ಏಕೋ ರೂಪಭವೇ, ಏಕೋ ಅರೂಪಭವೇ, ತೇಸಮ್ಪಿ ತಾ ವೇದನಾ ಸಭಾಗಟ್ಠೇನ ಸರಿಕ್ಖಟ್ಠೇನ ಚ ಸನ್ತಿಕೇಯೇವ ನಾಮ। ಕುಸಲಾದಿವೇದನಾಸಮಙ್ಗೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತಂ ತಂ ವಾ ಪನಾತಿ ಏತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಿಮನಯಂ ಅನೋಲೋಕೇತ್ವಾ ತಂ ತಂ ವಾಪನವಸೇನೇವ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಕಥೇನ್ತೇನ ಚ ನ ದೂರತೋ ಸನ್ತಿಕಂ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಂ, ಸನ್ತಿಕತೋ ಪನ ದೂರಂ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಂ। ದುವಿಧಾ ಹಿ ಅಕುಸಲಾ - ಲೋಭಸಹಗತಾ ದೋಸಸಹಗತಾ ಚ। ತತ್ಥ ಲೋಭಸಹಗತಾ ಲೋಭಸಹಗತಾಯ ಸನ್ತಿಕೇ ನಾಮ, ದೋಸಸಹಗತಾಯ ದೂರೇ ನಾಮ। ದೋಸಸಹಗತಾ ದೋಸಸಹಗತಾಯ ಸನ್ತಿಕೇ ನಾಮ, ಲೋಭಸಹಗತಾಯ ದೂರೇ ನಾಮ। ದೋಸಸಹಗತಾಪಿ ನಿಯತಾ ನಿಯತಾಯ ಸನ್ತಿಕೇ ನಾಮಾತಿ। ಏವಂ ಅನಿಯತಾ। ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಅಸಙ್ಖಾರಿಕಸಸಙ್ಖಾರಿಕಭೇದಂ ಲೋಭಸಹಗತಾದೀಸು ಚ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದಿಭೇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಓಳಾರಿಕದುಕನಿದ್ದೇಸೇ ವಿತ್ಥಾರಿತವಸೇನ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಏಕೇಕಕೋಟ್ಠಾಸವೇದನಾ ತಂತಂಕೋಟ್ಠಾಸವೇದನಾಯ ಏವ ಸನ್ತಿಕೇ, ಇತರಾ ಇತರಾಯ ದೂರೇತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಅಯಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ।

೩. ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ

೧೪. ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ **ಯಾ ಕಾಚಿ ಸಞ್ಞಾತಿ** ಚತುಭೂಮಿಕಸಞ್ಞಂ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾತಿ**ಆದೀನಿ ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಸಞ್ಞಂ ಸಭಾವತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸತೋ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಮಿಂ ವಾ ಜಾತಾ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ನಾಮ। ಸೇಸಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ । ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಾದಿವತ್ಥುಕಾವ। ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಹದಯವತ್ಥುಕಾಪಿ ಅವತ್ಥುಕಾಪಿ। ಸಬ್ಬಾ ಚತುಭೂಮಿಕಸಞ್ಞಾ।

೧೫. ಓಳಾರಿಕದುಕನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾತಿ** ಸಪ್ಪಟಿಘೇ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಾದಯೋ ವತ್ಥುಂ ಕತ್ವಾ ಸಪ್ಪಟಿಘೇ ರೂಪಾದಯೋ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಫಸ್ಸೋ ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ನಾಮ। ತತೋ ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಜಾತಾ ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ನಾಮ। ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾತಿಪಿ ತಸ್ಸಾಯೇವ ವತ್ಥುತೋ ನಾಮಂ। ರೂಪಸಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಞ್ಞಾತಿಪಿ ತಸ್ಸಾಯೇವ ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಾಮಂ। ಇದಂ ಪನ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣತೋ ನಾಮಂ। ಸಪ್ಪಟಿಘಾನಿ ಹಿ ವತ್ಥೂನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ, ಸಪ್ಪಟಿಘಾನಿ ಚ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಏಸಾ ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾತಿಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಏತಿಸ್ಸಾ ನಾಮಂ ಹೋತಿಯೇವ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಹಿ ಮನೋ ನಾಮ। ತೇನ ಸಹಜಾತೋ ಫಸ್ಸೋ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ನಾಮ। ತಸ್ಮಿಂ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೇ, ತಸ್ಮಾ ವಾ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಾ ಜಾತಾತಿ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ। ತಥಾ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ

ಮನೋ ನಾಮ। ತೇನ ಸಹಜಾತೋ ಫಸ್ಸೋ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ನಾಮ। ತಸ್ಮಿಂ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೇ, ತಸ್ಮಾ ವಾ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಾ ಜಾತಾತಿ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ।

ಅಧಿವಚನಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾತಿಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಏತಿಸ್ಸಾ ನಾಮಂ ಹೋತಿಯೇವ। ತಯೋ ಹಿ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಸಯಂ ಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕಾ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಅಧಿವಚನಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾತಿಪಿ ನಾಮಂ ಕರೋನ್ತಿ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಪಟಿಘಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾ ನಾಮ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಸಞ್ಞಾ , ಅಧಿವಚನಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಸಞ್ಞಾ ನಾಮ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಸಞ್ಞಾ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಸಞ್ಞಾ ಓಲೋಕೇತ್ವಾಪಿ ಜಾನಿತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಓಳಾರಿಕಾ। ರಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನ್ತಞ್ಹಿ 'ರಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯತೀ'ತಿ, ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನ್ತಂ 'ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯತೀ'ತಿ ಓಲೋಕೇತ್ವಾವ ಜಾನನ್ತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು - ದ್ವೇ ಕಿರ ಇತ್ಥಿಯೋ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಸುತ್ತಂ ಕನ್ತನ್ತಿ। ದ್ವೀಸು ದಹರೇಸು ಗಾಮೇ ಚರನ್ತೇಸು ಏಕೋ ಪುರತೋ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಏಕಂ ಇತ್ಥಿಂ ಓಲೋಕೇಸಿ। ಇತರಾ ತಂ ಪುಚ್ಛಿ 'ಕಸ್ಮಾ ನು ಖೋ ತಂ ಏಸೋ ಓಲೋಕೇಸೀ'ತಿ? 'ನ ಏಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಮಂ ವಿಸಭಾಗಚಿತ್ತೇನ ಓಲೋಕೇಸಿ, ಕನಿಟ್ಠಭಗಿನೀಸಞ್ಞಾಯ ಪನ ಓಲೋಕೇಸೀ'ತಿ। ತೇಸುಪಿ ಗಾಮೇ ಚರಿತ್ವಾ ಆಸನಸಾಲಾಯ ನಿಸಿನ್ನೇಸು ಇತರೋ ಭಿಕ್ಖು ತಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಪುಚ್ಛಿ - 'ತಯಾ ಸಾ ಇತ್ಥೀ ಓಲೋಕಿತಾ'ತಿ? 'ಆಮ ಓಲೋಕಿತಾ'। 'ಕಿಮತ್ಥಾಯಾ'ತಿ? 'ಮಯ್ಹಂ ಭಗಿನೀಸರಿಕ್ಖತ್ತಾ ತಂ ಓಲೋಕೇಸಿ'ನ್ತಿ ಆಹ। ಏವಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಸಞ್ಞಾ ಓಲೋಕೇತ್ವಾಪಿ ಜಾನಿತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಪಸಾದವತ್ಥುಕಾ ಏವ। ಕೇಚಿ ಪನ ಜವನಪ್ಪವತ್ತಾತಿ ದೀಪೇನ್ತಿ। ಮನೋದ್ವಾರಿಕಸಞ್ಞಾ ಪನ ಏಕಮಞ್ಚೇ ವಾ ಏಕಪೀಠೇ ವಾ ನಿಸೀದಿತ್ವಾಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತಂ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತಞ್ಚ 'ಕಿಂ ಚಿನ್ತೇಸಿ, ಕಿಂ ವಿತಕ್ಕೇಸೀ'ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಚನವಸೇನೇವ ಜಾನಿತಬ್ಬತೋ ಸುಖುಮಾ। ಸೇಸಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಅಯಂ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ।

೪. ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ

೨೦. ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ **ಯೇ ಕೇಚಿ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಚತುಭೂಮಿಕಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಚೇತನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಸಙ್ಖಾರೇ ಸಭಾವತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ಚೇತನಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟಿಯಾ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟಿಯಾ ಹಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸು ಚೇತನಾ ಪಧಾನಾ ಆಯೂಹನಟ್ಠೇನ ಪಾಕಟತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಮೇವ ಗಹಿತಾ। ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ ಪನ ತಾಯ ಗಹಿತಾಯ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಇಧಾಪಿ ಪುರಿಮಾ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಾದಿವತ್ಥುಕಾವ। ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಹದಯವತ್ಥುಕಾಪಿ ಅವತ್ಥುಕಾಪಿ। ಸಬ್ಬಾ ಚತುಭೂಮಿಕಚೇತನಾ। ಸೇಸಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಅಯಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ।

೫. ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ

೨೬. ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಚತುಭೂಮಕವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಭಾವತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಾದಿವತ್ಥುಕಾನೇವ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹದಯವತ್ಥುಕಮ್ಪಿ ಅವತ್ಥುಕಮ್ಪಿ। ಸಬ್ಬಂ ಚತುಭೂಮಕವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಸೇಸಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಅಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ।

ಪಕಿಣ್ಣಕಕಥಾ

ಇದಾನಿ ಪಞ್ಚಸುಪಿ ಖನ್ಧೇಸು ಸಮುಗ್ಗಮತೋ, ಪುಬ್ಬಾಪರತೋ, ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದತೋ, ಏಕುಪ್ಪಾದನಾನಾನಿರೋಧತೋ, ನಾನುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧತೋ, ಏಕುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧತೋ, ನಾನುಪ್ಪಾದನಾನಾನಿರೋಧತೋ, ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತೋ, ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರತೋ, ಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತೋ, ಹೀನಪಣೀತತೋ, ದೂರಸನ್ತಿಕತೋ, ಪಚ್ಚಯತೋ, ಸಮುಟ್ಠಾನತೋ, ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನತೋ, ಸಙ್ಖತತೋತಿ ಸೋಳಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ದುವಿಧೋ **ಸಮುಗ್ಗಮೋ** - ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸಮುಗ್ಗಮೋ, ಓಪಪಾತಿಕಸಮುಗ್ಗಮೋತಿ। ತತ್ಥ **ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸಮುಗ್ಗಮೋ** ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಅಪಚ್ಛಾಅಪುರೇ ಏಕತೋ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪಾತುಭೂತಾ ಕಲಲಸಙ್ಖಾತಾ ರೂಪಸನ್ತತಿ ಪರಿತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಖುದ್ದಕಮಕ್ಖಿಕಾಯ ಏಕವಾಯಾಮೇನ ಪಾತಬ್ಬಮತ್ತಾತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ 'ಅತಿಬಹುಂ ಏತಂ, ಸಣ್ಹಸೂಚಿಯಾ ತೇಲೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಯ ಪಗ್ಘರಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗೇ ಠಿತಬಿನ್ದುಮತ್ತ'ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ 'ಏಕಕೇಸೇ ತೇಲತೋ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಗಹಿತೇ ತಸ್ಸ ಪಗ್ಘರಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗೇ ಠಿತಬಿನ್ದುಮತ್ತ'ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ 'ಇಮಸ್ಮಿಂ ಜನಪದೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಕೇಸೇ ಅಟ್ಠಧಾ ಫಾಲಿತೇ ತತೋ ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸಪ್ಪಮಾಣೋ ಉತ್ತರಕುರುಕಾನಂ ಕೇಸೋ; ತಸ್ಸ ಪಸನ್ನತಿಲತೇಲತೋ ಉದ್ಧಟಸ್ಸ ಅಗ್ಗೇ ಠಿತಬಿನ್ದುಮತ್ತ'ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ 'ಏತಂ ಬಹು, ಜಾತಿಉಣ್ಣಾ ನಾಮ ಸುಖುಮಾ; ತಸ್ಸಾ ಏಕಅಂಸುನೋ ಪಸನ್ನತಿಲತೇಲೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಟಸ್ಸ ಪಗ್ಘರಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗೇ ಠಿತಬಿನ್ದುಮತ್ತ'ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನೇತಂ ಅಚ್ಛಂ ಹೋತಿ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಂ ಅನಾವಿಲಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಪಸನ್ನತಿಲತೇಲಬಿನ್ದುಸಮಾನವಣ್ಣಂ । ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

> ತಿಲತೇಲಸ್ಸ ಯಥಾ ಬಿನ್ದು, ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೋ ಅನಾವಿಲೋ।
> ಏವಂ ವಣ್ಣಪಟಿಭಾಗಂ, ಕಲಲನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ॥

ಏವಂ ಪರಿತ್ತಾಯ ರೂಪಸನ್ತತಿಯಾ ತೀಣಿ ಸನ್ತತಿಸೀಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ - ವತ್ಥುದಸಕಂ, ಕಾಯದಸಕಂ, ಇತ್ಥಿಯಾ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಭಾವದಸಕನ್ತಿ। ತತ್ಥ ವತ್ಥುರೂಪಂ, ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ, ತಂನಿಸ್ಸಿತಾ ವಣ್ಣಗನ್ಧರಸೋಜಾ, ಜೀವಿತನ್ತಿ - ಇದಂ ವತ್ಥುದಸಕಂ ನಾಮ। ಕಾಯಪಸಾದೋ, ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಣ್ಣಗನ್ಧರಸೋಜಾ, ಜೀವಿತನ್ತಿ - ಇದಂ ಕಾಯದಸಕಂ ನಾಮ। ಇತ್ಥಿಯಾ ಇತ್ಥಿಭಾವೋ, ಪುರಿಸಸ್ಸ ಪುರಿಸಭಾವೋ, ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಣ್ಣಗನ್ಧರಸೋಜಾ, ಜೀವಿತನ್ತಿ - ಇದಂ ಭಾವದಸಕಂ ನಾಮ।

ಏವಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಸಮತಿಂಸ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಪನ ಸಹಜಾತಾ ವೇದನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋತಿ। ಏವಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪನ ನಪುಂಸಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಭಾವದಸಕಂ ಹಾಯತಿ। ದ್ವಿನ್ನಂ ದಸಕಾನಂ ವಸೇನ ಸಮವೀಸತಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಏವಾತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಪ್ಪವೇಣೀ ಕಥೇತಬ್ಬಾ ಭವೇಯ್ಯ। ತಂ ಪನ ಅಕಥೇತ್ವಾ **'ಓಪಪಾತಿಕಸಮುಗ್ಗಮೋ'** ನಾಮ ದಸ್ಸಿತೋ। ಓಪಪಾತಿಕಾನಞ್ಹಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನಿ ತೀಣಿ, ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾದಸಕಾನಿ ಚಾತಿ ಸತ್ತ ರೂಪಸನ್ತತಿಸೀಸಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುದಸಕಾದೀನಿ ಕಾಯದಸಕಸದಿಸಾನೇವ। ನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಪನ ಭಾವದಸಕಂ

ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಸಮಸತ್ತತಿ ಚೇವ ಸಮಸಟ್ಠಿ ಚ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಏವಾತಿ। ಏವಂ ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ 'ಓಪಪಾತಿಕಸಮುಗ್ಗಮೋ' ನಾಮ। ಏವಂ ತಾವ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ **'ಸಮುಗ್ಗಮತೋ'** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

'ಪುಬ್ಬಾಪರತೋ'ತಿ ಏವಂ ಪನ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಅಪಚ್ಛಾಅಪುರೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಕಿಂ ರೂಪಂ ಪಠಮಂ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ ಉದಾಹು ಅರೂಪನ್ತಿ? ರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ನ ಅರೂಪಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ನ ರೂಪಜನಕತ್ತಾ। ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ, ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪವಿಪಾಕಾನೀತಿ ಸೋಳಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ತಾವ ವತ್ಥುನೋ ದುಬ್ಬಲತಾಯ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತತಾಯ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲತಾಯ ಆಗನ್ತುಕತಾಯ ಚ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸಹಜಾತಂ ವತ್ಥು ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತೀತಿ ವತ್ಥುನೋ ದುಬ್ಬಲತಾಯ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪಪಾತೇ ಪತನ್ತೋ ಪುರಿಸೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಂ ಏತಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ ಪಪಾತೇ ಪತಮಾನಂ ವಿಯ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। ಇತಿ ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ, ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತತಾಯಪಿ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಞ್ಚ ವತ್ಥುನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅಪಚ್ಛಾಅಪುರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ। ತಸ್ಸ ವತ್ಥು ಪುರೇಜಾತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸಚೇ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ, ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯ। ಯತ್ರಾಪಿ ವತ್ಥು ಪುರೇಜಾತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಪವೇಣೀ ಘಟಿಯತಿ, ತತ್ರಾಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಅಙ್ಗತೋ ಅಪರಿಹೀನಂಯೇವ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಠಾನಕ್ಖಣೇ ವಾ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯ। ನ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣದ್ವಯೇ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಅಹಿಚ್ಛತ್ತಕಮಕುಲಂ ಪಥವಿತೋ ಉಟ್ಠಹನ್ತಂ ಪಂಸುಚುಣ್ಣಂ ಗಹೇತ್ವಾವ ಉಟ್ಠಹತಿ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಂ ಪುರೇಜಾತಂ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾವ ಉಟ್ಠಹತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚ ವತ್ಥು ಪುರೇಜಾತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲತಾಯಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಯಥಾ ಚ ಆಗನ್ತುಕಪುರಿಸೋ ಅಗತಪುಬ್ಬಂ ಪದೇಸಂ ಗತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ – 'ಏಥ ಭೋ, ಅನ್ತೋಗಾಮೇ ವೋ ಅನ್ನಪಾನಗನ್ಧಮಾಲಾದೀನಿ ದಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅತ್ತನೋ ಅವಿಸಯತಾಯ ಅಪ್ಪಹುತತಾಯ, ಏವಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಆಗನ್ತುಕನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಆಗನ್ತುಕತಾಯಪಿ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಅಪಿಚ ಸಮತಿಂಸ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಾನೀತಿಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪನ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ವಟ್ಟಮೂಲಸ್ಸ ವೂಪಸನ್ತತ್ತಾ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಸಬ್ಬಭವೇಸು ವಟ್ಟಮೂಲಂ ವೂಪಸನ್ತಂ ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕಂ ಪುನಬ್ಭವೇ ಪವೇಣೀ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪನ ಸತ್ತ ಭವೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಮೇವ ವಟ್ಟಮೂಲಂ ವೂಪಸನ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಸತ್ತಸು ಭವೇಸು ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ , ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ದ್ವೀಸು, ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ। ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸಬ್ಬಭವೇಸು ವಟ್ಟಮೂಲಸ್ಸ ವೂಪಸನ್ತತ್ತಾ ನೇವ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಪನ ಝಾನಙ್ಗಂ ನತ್ಥಿ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ನತ್ಥಿ, ಹೇತು ನತ್ಥೀತಿ ಚಿತ್ತಙ್ಗಂ ದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತೀತಿ ಚಿತ್ತಙ್ಗದುಬ್ಬಲತಾಯ ತಾನಿ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪವಿಪಾಕಾನಿ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ರೂಪಸ್ಸ ನತ್ಥಿತಾಯ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ತಾನೇವ, ಯಾನಿ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನಿ, ದಸ ಅಕುಸಲಾನಿ, ನವ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಆರುಪ್ಪಕುಸಲಾನಿ, ಚತಸ್ಸೋ ಆರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾ, ತೀಣಿ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಫಲಚಿತ್ತಾನೀತಿ ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಾನಿಪಿ ತತ್ಥ ರೂಪಸ್ಸ ನತ್ಥಿತಾಯ ಏವ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಉತು ಪನ ಪಠಮಂ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಕೋ ಏಸ ಉತು ನಾಮಾತಿ? ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಮತಿಂಸಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಾ ತೇಜೋಧಾತು। ಸಾ ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಉತು ನಾಮ ಚೇಸ ದನ್ಧನಿರೋಧೋ; ಚಿತ್ತಂ ಖಿಪ್ಪನಿರೋಧಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಧರನ್ತೇಯೇವ ಸೋಳಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಅನನ್ತರಂ ಪಠಮಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಯದಾ ಪನ ಸದ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತದಾ ಉತುಚಿತ್ತಾನಿ ಸದ್ದನವಕಂ ನಾಮ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಸ್ಸನ್ತಿ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋಪಿ ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಕುತೋ ಪನಸ್ಸ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋತಿ? ಮಾತಿತೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

> “ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಭುಞ್ಜತೀ ಮಾತಾ, ಅನ್ನಂ ಪಾನಞ್ಚ ಭೋಜನಂ।
> ತೇನ ಸೋ ತತ್ಥ ಯಾಪೇತಿ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತೋ ನರೋ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೫)।

ಏವಂ ಕುಚ್ಛಿಗತೋ ದಾರಕೋ ಮಾತರಾ ಅಜ್ಝೋಹಟಅನ್ನಪಾನಓಜಾಯ ಯಾಪೇತಿ। ಸಾವ ಠಾನಪ್ಪತ್ತಾ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ನನು ಚ ಸಾ ಓಜಾ ಖರಾ? ವತ್ಥು ಸುಖುಮಂ? ಕಥಂ ತತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ? ಪಠಮಂ ತಾವ ನ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ; ಏಕಸ್ಸ ವಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಾ ಸತ್ತಾಹಾನಂ ಗತಕಾಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। ತತೋ ಪನ ಪುರೇ ವಾ ಪತಿಟ್ಠಾತು ಪಚ್ಛಾ ವಾ; ಯದಾ ಮಾತರಾ ಅಜ್ಝೋಹಟಅನ್ನಪಾನಓಜಾ ದಾರಕಸ್ಸ ಸರೀರೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ, ತದಾ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಓಪಪಾತಿಕಸ್ಸಾಪಿ ಪಕತಿಪಟಿಯತ್ತಾನಂ ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಾನಂ ಅತ್ಥಿಟ್ಠಾನೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ತಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋಹರತೋ ಠಾನಪ್ಪತ್ತಾ ಓಜಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಏಕೋ ಅನ್ನಪಾನರಹಿತೇ ಅರಞ್ಞೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಮಹಾಛಾತಕೋ ಹೋತಿ, ಅತ್ತನೋವ ಜಿವ್ಹಾಯ ಖೇಳಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಗಿಲತಿ। ತತ್ರಾಪಿಸ್ಸ ಠಾನಪ್ಪತ್ತಾ ಓಜಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಏವಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಯಾ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ದ್ವೇವ ರೂಪಾನಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ – ತೇಜೋಧಾತು ಚ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಚ। ಅರೂಪೇಪಿ ದ್ವೇಯೇವ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ – ಚಿತ್ತಞ್ಚೇವ ಕಮ್ಮಚೇತನಾ ಚ। ತತ್ಥ ರೂಪಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಚ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ದುಬ್ಬಲಂ, ಠಾನಕ್ಖಣೇ ಬಲವನ್ತಿ ಠಾನಕ್ಖಣೇ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಚಿತ್ತಂ ಠಾನಕ್ಖಣೇ ಚ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ದುಬ್ಬಲಂ, ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ಬಲವನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಕಮ್ಮಚೇತನಾ ನಿರುದ್ಧಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅತೀತೇ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ಥಕೇಪಿ ಹಿ ಆಯೂಹಿತಂ ಕಮ್ಮಂ ಏತರಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಏತರಹಿ ಆಯೂಹಿತಂ ಅನಾಗತೇ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಪರಿಯೋಸಾನೇಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ‘**ಪುಬ್ಬಾಪರತೋ**’ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

‘**ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದತೋ**’ತಿ ರೂಪಂ ಕಿತ್ತಕಂ ಅದ್ಧಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ? ಅರೂಪಂ ಕಿತ್ತಕನ್ತಿ? ರೂಪಂ ಗರುಪರಿಣಾಮಂ ದನ್ಧನಿರೋಧಂ। ಅರೂಪಂ ಲಹುಪರಿಣಾಮಂ ಖಿಪ್ಪನಿರೋಧಂ। ರೂಪೇ ಧರನ್ತೇಯೇವ ಸೋಳಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪುರಿಸೋ ‘ಫಲಂ ಪಾತೇಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಮುಗ್ಗರೇನ ರುಕ್ಖಸಾಖಂ ಪಹರೇಯ್ಯ, ಫಲಾನಿ ಚ ಪತ್ತಾನಿ ಚ ಏಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ವಣ್ಟತೋ ಮುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ತತ್ಥ ಫಲಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಭಾರಿಕತಾಯ ಪಠಮತರಂ ಪಥವಿಯಂ ಪತನ್ತಿ, ಪತ್ತಾನಿ ಲಹುಕತಾಯ ಪಚ್ಛಾ। ಏವಮೇವ ಮುಗ್ಗರಪ್ಪಹಾರೇನ ಪತ್ತಾನಞ್ಚ ಫಲಾನಞ್ಚ ಏಕಕ್ಖಣೇ ವಣ್ಟತೋ ಮುತ್ತಕಾಲೋ ವಿಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪಾತುಭಾವೋ; ಫಲಾನಂ ಭಾರಿಕತಾಯ ಪಠಮತರಂ ಪಥವಿಯಂ ಪತನಂ ವಿಯ ರೂಪೇ ಧರನ್ತೇಯೇವ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನಂ; ಪತ್ತಾನಂ ಲಹುಕತಾಯ ಪಚ್ಛಾ ಪಥವಿಯಂ ಪತನಂ ವಿಯ ರೂಪಸ್ಸ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ನಿರುಜ್ಝನಂ।

ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ರೂಪಂ ದನ್ಧನಿರೋಧಂ ಗರುಪರಿಣಾಮಂ, ಚಿತ್ತಂ ಖಿಪ್ಪನಿರೋಧಂ ಲಹುಪರಿಣಾಮಂ, ರೂಪಂ ಪನ ಅರೂಪಂ ಅರೂಪಂ ವಾ ರೂಪಂ ಓಹಾಯ ಪವತ್ತಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಏಕಪ್ಪಮಾಣಾವ ಪವತ್ತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ಉಪಮಾ – ಏಕೋ ಪುರಿಸೋ ಲಕುಣ್ಟಕಪಾದೋ, ಏಕೋ ದೀಘಪಾದೋ। ತೇಸು ಏಕತೋ ಮಗ್ಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಯಾವ ದೀಘಪಾದೋ ಏಕಪದವಾರಂ

ಅಕ್ಕಮತಿ, ತಾವ ಇತರೋ ಪದೇ ಪದಂ ಅಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸೋಳಸಪದವಾರೇನ ಗಚ್ಛತಿ। ದೀಘಪಾದೋ ಲಕುಣ್ಟಕಪಾದಸ್ಸ ಸೋಳಸ ಪದವಾರೇ ಅತ್ತನೋ ಪಾದಂ ಅಞ್ಛಿತ್ವಾ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಏಕಮೇವ ಪದವಾರಂ ಕರೋತಿ। ಇತಿ ಏಕೋಪಿ ಏಕಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಗಮನಂ ಏಕಪ್ಪಮಾಣಮೇವ ಹೋತಿ। ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಲಕುಣ್ಟಕಪಾದಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಅರೂಪಂ; ದೀಘಪಾದಪುರಿಸೋ ವಿಯ ರೂಪಂ; ದೀಘಪಾದಸ್ಸ ಏಕಂ ಪದವಾರಂ ಅಕ್ಕಮಣಕಾಲೇ ಇತರಸ್ಸ ಸೋಳಸಪದವಾರಅಕ್ಕಮನಂ ವಿಯ ರೂಪೇ ಧರನ್ತೇಯೇವ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಸೋಳಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನಂ; ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುರಿಸಾನಂ ಲಕುಣ್ಟಕಪಾದಪುರಿಸಸ್ಸ ಸೋಳಸ ಪದವಾರೇ ಇತರಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪಾದಂ ಅಞ್ಛಿತ್ವಾ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಏಕಪದವಾರಕರಣಂ ವಿಯ ರೂಪಸ್ಸ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝನಂ; ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುರಿಸಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನೋಹಾಯ ಏಕಪ್ಪಮಾಣೇನೇವ ಗಮನಂ ವಿಯ ಅರೂಪಸ್ಸ ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ ಅರೂಪಂ ಅನೋಹಾಯ ಏಕಪ್ಪಮಾಣೇನೇವ ಪವತ್ತನನ್ತಿ। ಏವಂ **‘ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದತೋ’** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

‘ಏಕುಪ್ಪಾದನಾನಾನಿರೋಧತೋ’ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಛಿಮಕಮ್ಮಜಂ ಠಪೇತ್ವಾ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ। ಪಠಮಞ್ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ, ದುತಿಯಂ ಭವಙ್ಗಂ, ತತಿಯಂ ಭವಙ್ಗಂ…ಪೇ॰… ಸೋಳಸಮಂ ಭವಙ್ಗಂ। ತೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಭಙ್ಗವಸೇನ ತಯೋ ತಯೋ ಖಣಾ। ತತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತೀಸು ತೀಸು ಖಣೇಸು ಸಮತಿಂಸ ಸಮತಿಂಸ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ಸತ್ತರಸಮಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ; ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಯೇವ; ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಏವಂ ದುತಿಯಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ನಯೋ ನೇತಬ್ಬೋ। ಇತಿ ಸೋಳಸ ತಿಕಾ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸಕಮ್ಮಜರೂಪಪವೇಣೀ ನಾಮ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ರತ್ತಿಞ್ಚ ದಿವಾ ಚ ಖಾದನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಭುಞ್ಜನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪಮತ್ತಾನಮ್ಪಿ ನದೀಸೋತೋ ವಿಯ ಏಕನ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ ಯೇವಾತಿ। ಏವಂ **‘ಏಕುಪ್ಪಾದನಾನಾನಿರೋಧತೋ’** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

‘ನಾನುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧತಾ’ ಪಚ್ಛಿಮಕಮ್ಮಜೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಆಯುಸಂಖಾರಪರಿಯೋಸಾನೇ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ವಾರೇ ಸತಿ ಹೇಟ್ಠಾಸೋಳಸಕಂ ಉಪರಿಸೋಳಸಕನ್ತಿ ದ್ವೇ ಏಕತೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಹೇಟ್ಠಾಸೋಳಸಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪಠಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಸಮತಿಂಸಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ಉಪರಿಸೋಳಸಕಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ; ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಸೋಳಸಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ದುತಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ…ಪೇ॰… ಸೋಳಸಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಸಮತಿಂಸಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ; ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಯೇವ; ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕಮ್ಮಜರೂಪಪವೇಣೀ ನ ಪವತ್ತತಿ। ಯದಿ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ, ಸತ್ತಾ ಅಕ್ಖಯಾ ಅವಯಾ ಅಜರಾ ಅಮರಾ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯುಂ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಯದೇತಂ ‘ಸತ್ತರಸಮಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿರುಜ್ಝತೀ’ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ‘ಏಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝತೀ’ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ತಂ “ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತೀ”ತಿ? “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಙ್ಖಾರಯಮಕ.೭೯) ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಕಥಂ? ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಹಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಾತೋ। ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಾವ ಅಞ್ಞಾನಿ ಸೋಳಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ತಾವ ತಿಟ್ಠತಿ। ತೇಸಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಇತಿ ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ; ನ ಕಸ್ಸಚಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ವಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ನಾಪಿ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏಸಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಧಮ್ಮತಾತಿ ನಿಯಮತೋ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝನತೋ “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯೋ ಚಾಯಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಖಣನಿಯಮೋ ವುತ್ತೋ ಕಮ್ಮಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾಪಿ ಅಯಮೇವ ಖಣನಿಯಮೋ। ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಟ್ಠಾರಸಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಟ್ಠಾರಸಮಸ್ಸ ಠಾನಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ತತೋ ಪರಂ ಪನ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಪವೇಣೀಯೇವ ತಿಟ್ಠತಿ। 'ನೀಹರಿತ್ವಾ ಝಾಪೇಥಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ **'ನಾನುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧತೋ'** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

'ಏಕುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧತೋ'ತಿ ರೂಪಂ ಪನ ರೂಪೇನ ಸಹ ಏಕುಪ್ಪಾದಂ ಏಕನಿರೋಧಂ। ಅರೂಪಂ ಅರೂಪೇನ ಸಹ ಏಕುಪ್ಪಾದಂ ಏಕನಿರೋಧಂ। ಏವಂ **'ಏಕುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧತೋ'** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

'ನಾನುಪ್ಪಾದನಾನಾನಿರೋಧತಾ' ಪನ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। ಇಮಸ್ಸ ಹಿ ಉದ್ಧಂ ಪಾದತಲಾ ಅಧೋ ಕೇಸಮತ್ಥಕಾ ತಚಪರಿಯನ್ತಸ್ಸ ಸರೀರಸ್ಸ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಂ ಘನಪುಞ್ಜಭಾವೇನ ವತ್ತತಿ। ಏವಂ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸಾಪಿಸ್ಸ ನ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿತಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಪನ ಉಪಚಿಕರಾಜಿ ವಾ ಕಿಪಿಲ್ಲಿಕರಾಜಿ ವಾ ಓಲೋಕಿಯಮಾನಾ ಏಕಾಬದ್ಧಾ ವಿಯ ಹೋತಿ, ನ ಪನ ಏಕಾಬದ್ಧಾ। ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಹಿ ಸೀಸಸನ್ತಿಕೇ ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಸೀಸಮ್ಪಿ ಉದರಮ್ಪಿ ಪಾದಾಪಿ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಉದರಸನ್ತಿಕೇ ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಸೀಸಮ್ಪಿ ಉದರಮ್ಪಿ ಪಾದಾಪಿ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಪಾದಸನ್ತಿಕೇ ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಸೀಸಮ್ಪಿ ಉದರಮ್ಪಿ ಪಾದಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಾನಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋಪಿ ಹೋತಿ ಠಿತಿಪಿ ಭಙ್ಗೋಪಿ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋಪಿ ಹೋತಿ ಠಿತಿಪಿ ಭಙ್ಗೋಪಿ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋಪಿ ಹೋತಿ ಠಿತಿಪಿ ಭಙ್ಗೋಪಿ। ಏವಮೇತ್ಥ **'ನಾನುಪ್ಪಾದನಾನಾನಿರೋಧತಾ'** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

'ಅತೀತಾದೀನಿ' ಪನ ದೂರದುಕಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾನೇವ। **'ಪಚ್ಚಯಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ'**ಪಿ "ಕಮ್ಮಜಂ, ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ, ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಉತುಸಮುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೯೭೫) ನಯೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಥಿತಾನಿಯೇವ। ಪಞ್ಚಪಿ ಪನ ಖನ್ಧಾ **ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾವ** ಹೋನ್ತಿ, ನೋ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ; **ಸಙ್ಖತಾವ** ನೋ ಅಸಙ್ಖತಾ; ಅಪಿಚ ನಿಪ್ಫನ್ನಾಪಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಸಭಾವಧಮ್ಮೇಸು ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವೇಕಂ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಞ್ಚ। ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಪನ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಕಥನ್ತಿ? ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ವಾ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಾತಿ ವಾ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ ವಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಪನ ಹೋತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ। ತಥಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಸಾಪಿ ಹಿ ಲೋಕಿಯಾದಿಭೇದಂ ನ ಲಭತಿ; ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಪನ ಹೋತಿ ನೋ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾ; ನಾಮಗ್ಗಹಣಞ್ಹಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋವ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ।

ಕಮಾದಿವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ

ಏವಂ ಪಕಿಣ್ಣಕತೋ ಖನ್ಧೇ ವಿದಿತ್ವಾ ಪುನ ಏತೇಸುಯೇವ –

> ಖನ್ಧೇಸು ಞಾಣಭೇದತ್ಥಂ, ಕಮತೋಥ ವಿಸೇಸತೋ।
> ಅನೂನಾಧಿಕತೋ ಚೇವ, ಉಪಮಾತೋ ತಥೇವ ಚ॥
>
> ದಟ್ಠಬ್ಬತೋ ದ್ವಿಧಾ ಏವಂ, ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ।
> ವಿನಿಚ್ಛಯನಯೋ ಸಮ್ಮಾ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿಭಾವಿನಾ॥

ತತ್ಥ **'ಕಮತೋ'**ತಿ ಇಧ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ, ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ, ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ, ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ, ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋತಿ ಬಹುವಿಧೋ ಕಮೋ।

ತತ್ಥ "ಪಠಮಂ ಕಲಲಂ ಹೋತಿ, ಕಲಲಾ ಹೋತಿ ಅಬ್ಬುದ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೫) ಏವಮಾದಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ। "ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ, ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೮) ಏವಮಾದಿ ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ। "ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ, ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೯; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೪೧) ಏವಮಾದಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ। "ಕಾಮಾವಚರಾ , ರೂಪಾವಚರಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿ ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ। "ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೫) ವಾ "ದಾನಕಥಂ ಸೀಲಕಥ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೬೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೮) ವಾ ಏವಮಾದಿ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ। ತೇಸು ಇಧ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ತಾವ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಕಲಲಾದೀನಂ ವಿಯ ಖನ್ಧಾನಂ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವವತ್ಥಾನೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ; ನ ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತೋ; ನ ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ಅಕುಸಲಾನಂ ಅಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜನೀಯತೋ; ನ ಭೂಮಿಕ್ಕಮೋ ವೇದನಾದೀನಂ ಚತುಭೂಮಕಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ।

ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ ಪನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅಭೇದೇನ ಹಿ ಯಂ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಅತ್ತಗ್ಗಾಹಪತಿತಂ ವೇನೇಯ್ಯಜನಂ ಸಮೂಹಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗದಸ್ಸನೇನ ಅತ್ತಗ್ಗಾಹತೋ ಮೋಚೇತುಕಾಮೋ ಭಗವಾ ಹಿತಕಾಮೋ ತಸ್ಸ ಜನಸ್ಸ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಚಕ್ಖುಆದೀನಮ್ಪಿ ವಿಸಯಭೂತಂ ಓಳಾರಿಕಂ ಪಠಮಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ದೇಸೇಸಿ। ತತೋ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠರೂಪಸಂವೇದಿತಂ ವೇದನಂ, ಯಂ ವೇದಯತಿ ತಂ ಸಞ್ಜಾನಾತೀತಿ ಏವಂ ವೇದನಾವಿಸಯಸ್ಸ ಆಕಾರಗ್ಗಾಹಿಕಂ ಸಞ್ಞಂ, ಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಕೇ ಸಙ್ಖಾರೇ, ತೇಸಂ ವೇದನಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಅಧಿಪತಿಭೂತಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಏವಂ ತಾವ 'ಕಮತೋ' ವಿನಿಚ್ಛಯನಯೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ।

'ವಿಸೇಸತೋ'ತಿ ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ವಿಸೇಸತೋ। ಕೋ ಪನ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ? ಖನ್ಧಾ ತಾವ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತಾ, ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಾಸವಉಪಾದಾನೀಯಭಾವೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ। ಯಥಾಹ -

> "ಪಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಖನ್ಧೇ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಚ, ತಂ ಸುಣಾಥ। ಕತಮೇ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ? ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ…ಪೇ॰… ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ। ಯಾ ಕಾಚಿ ವೇದನಾ…ಪೇ॰… ಯಾ ಕಾಚಿ ಸಞ್ಞಾ…ಪೇ॰… ಯೇ ಕೇಚಿ ಸಙ್ಖಾರಾ…ಪೇ॰… ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ …ಪೇ॰… ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ। ಇಮೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ। ಕತಮೇ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ? ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ…ಪೇ॰… ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ ಸಾಸವಂ ಉಪಾದಾನಿಯಂ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ರೂಪೂಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ। ಯಾ ಕಾಚಿ ವೇದನಾ…ಪೇ॰… ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ…ಪೇ॰… ಸನ್ತಿಕೇ ವಾ ಸಾಸವಂ ಉಪಾದಾನಿಯಂ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಞ್ಞಾಣುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ। ಇಮೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೪೮)।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ವೇದನಾದಯೋ ಅನಾಸವಾಪಿ ಸಾಸವಾಪಿ ಅತ್ಥಿ, ನ ಏವಂ ರೂಪಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಸ್ಸ ರಾಸಟ್ಠೇನ ಖನ್ಧಭಾವೋ ಯುಜ್ಜತಿ ತಸ್ಮಾ ಖನ್ಧೇಸು ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ರಾಸಟ್ಠೇನ ಚ ಸಾಸವಟ್ಠೇನ ಚ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಭಾವೋ ಯುಜ್ಜತಿ ತಸ್ಮಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ವುತ್ತಂ। ವೇದನಾದಯೋ ಪನ ಅನಾಸವಾವ ಖನ್ಧೇಸು ವುತ್ತಾ, ಸಾಸವಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು। **'ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ'**ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಉಪಾದಾನಗೋಚರಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಇಧ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ಖನ್ಧಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

'ಅನೂನಾಧಿಕತೋ'ತಿ ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವತಾ ಪಞ್ಚೇವ ಖನ್ಧಾ ವುತ್ತಾ ಅನೂನಾ ಅನಧಿಕಾತಿ? ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಸಭಾಗೇಕಸಙ್ಗಹತೋ, ಅತ್ತತ್ತನಿಯಗ್ಗಾಹವತ್ಥುಸ್ಸ ಏತಪ್ಪರಮತೋ, ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ತದವರೋಧತೋ। ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದೇಸು ಹಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇಸು ಸಭಾಗವಸೇನ ಸಙ್ಗಯ್ಹಮಾನೇಸು ರೂಪಂ ರೂಪಸಭಾಗಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ಹೋತಿ, ವೇದನಾ ವೇದನಾಸಭಾಗಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಞ್ಞಾದೀಸುಪಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಸಭಾಗಸಙ್ಗಹತೋ

ಪಞ್ಚೇವ ವುತ್ತಾ। ಏತಪರಮಞ್ಚೇತಂ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಗ್ಗಾಹವತ್ಥು ಯದಿದಂ ರೂಪಾದಯೋ ಪಞ್ಚ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – "ರೂಪೇ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತಿ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯ ರೂಪಂ ಅಭಿನಿವಿಸ್ಸ ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ – 'ಏತಂ ಮಮ, ಏಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ'ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೭)। ವೇದನಾಯ... ಸಞ್ಞಾಯ... ಸಙ್ಖಾರೇಸು...। ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಸತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪಾದಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಭಿನಿವಿಸ್ಸ ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ – 'ಏತಂ ಮಮ, ಏಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ'"ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತತ್ತನಿಯಗ್ಗಾಹವತ್ಥುಸ್ಸ ಏತಪರಮತೋಪಿ ಪಞ್ಚೇವ ವುತ್ತಾ। ಯೇಪಿ ಚಞ್ಞೇ ಸೀಲಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಏತ್ಥೇವ ಅವರೋಧಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ತದವರೋಧತೋಪಿ ಪಞ್ಚೇವ ವುತ್ತಾತಿ। ಏವಂ 'ಅನೂನಾಧಿಕತೋ' ವಿನಿಚ್ಛಯನಯೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ।

'ಉಪಮಾತೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಗಿಲಾನಸಾಲೂಪಮೋ ರೂಪುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ ಗಿಲಾನೂಪಮಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವತ್ಥುದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ನಿವಾಸನಟ್ಠಾನತೋ, ಗೇಲಞ್ಞೂಪಮೋ ವೇದನುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ ಆಬಾಧಕತ್ತಾ, ಗೇಲಞ್ಞಸಮುಟ್ಠಾನೂಪಮೋ ಸಞ್ಞುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ ಕಾಮಸಞ್ಞಾದಿವಸೇನ ರಾಗಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತವೇದನಾಸಮ್ಭವಾ, ಅಸಪ್ಪಾಯಸೇವನೂಪಮೋ ಸಙ್ಖಾರುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ ವೇದನಾಗೇಲಞ್ಞಸ್ಸ ನಿದಾನತ್ತಾ। "ವೇದನಂ ವೇದನತ್ತಾಯ ಸಙ್ಖತಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ "ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ದುಕ್ಖಸಹಗತ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೫೬)। ಗಿಲಾನೂಪಮೋ ವಿಞ್ಞಾಣುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋ ವೇದನಾಗೇಲಞ್ಞೇನ ಅಪರಿಮುತ್ತತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ಚಾರಕಕಾರಣಅಪರಾಧಕಾರಣಕಾರಕಅಪರಾಧಿಕೂಪಮಾ ಏತೇ ಭಾಜನಭೋಜನಬ್ಯಞ್ಜನಪರಿವೇಸಕಭುಞ್ಜಕೂಪಮಾ ಚಾತಿ, ಏವಂ 'ಉಪಮಾತೋ' ವಿನಿಚ್ಛಯನಯೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ।

'ದಟ್ಠಬ್ಬತೋ ದ್ವಿಧಾ'ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚಾತಿ ಏವಂ ದ್ವಿಧಾ ದಟ್ಠಬ್ಬತೋ ಪೇತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯನಯೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಹಿ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಆಸಿವಿಸೂಪಮೇ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೮) ವುತ್ತನಯೇನ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕಪಚ್ಚತ್ಥಿಕತೋ, ಭಾರಸುತ್ತವಸೇನ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೨) ಭಾರತೋ, ಖಜ್ಜನೀಯಪರಿಯಾಯವಸೇನ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯) ಖಾದಕತೋ, ಯಮಕಸುತ್ತವಸೇನ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೫) ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಸಙ್ಖತವಧಕತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನೇತ್ಥ ಫೇಣಪಿಣ್ಡೋ ವಿಯ ರೂಪಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಉದಕಪುಬ್ಬುಳೋ ವಿಯ ವೇದನಾ, ಮರೀಚಿಕಾ ವಿಯ ಸಞ್ಞಾ, ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಯ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಮಾಯಾ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

> "ಫೇಣಪಿಣ್ಡೂಪಮಂ ರೂಪಂ, ವೇದನಾ ಪುಬ್ಬುಳೂಪಮಾ।
> ಮರೀಚಿಕೂಪಮಾ ಸಞ್ಞಾ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಕದಲೂಪಮಾ।
> ಮಾಯೂಪಮಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ದೇಸಿತಾದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೯೫)।

ತತ್ಥ ರೂಪಾದೀನಂ ಫೇಣಪಿಣ್ಡಾದೀಹಿ ಏವಂ ಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ – ಯಥಾ ಹಿ ಫೇಣಪಿಣ್ಡೋ ನಿಸ್ಸಾರೋವ ಏವಂ ರೂಪಮ್ಪಿ ನಿಚ್ಚಸಾರಧುವಸಾರಅತ್ತಸಾರವಿರಹೇನ ನಿಸ್ಸಾರಮೇವ। ಯಥಾ ಚ ಸೋ 'ಇಮಿನಾ ಪತ್ತಂ ವಾ ಥಾಲಕಂ ವಾ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಗಹಿತೋಪಿ ತಮತ್ಥಂ ನ ಸಾಧೇತಿ ಭಿಜ್ಜತೇವ; ಏವಂ ರೂಪಮ್ಪಿ 'ನಿಚ್ಚ'ನ್ತಿ ವಾ 'ಧುವ'ನ್ತಿ ವಾ 'ಅಹ'ನ್ತಿ ವಾ 'ಮಮ'ನ್ತಿ ವಾ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಗಹಿತಮ್ಪಿ ನ ತಥಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ ಅಸುಭಞ್ಞೇವ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ **'ಫೇಣಪಿಣ್ಡಸದಿಸಮೇವ'** ಹೋತಿ।

ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಫೇಣಪಿಣ್ಡೋ ಛಿದ್ದಾವಛಿದ್ದೋ ಅನೇಕಸನ್ಧಿಘಟಿತೋ ಬಹೂನ್ನಂ ಉದಕಸಪ್ಪಾದೀನಂ ಪಾಣಾನಂ ಆವಾಸೋ, ಏವಂ ರೂಪಮ್ಪಿ ಛಿದ್ದಾವಛಿದ್ದಂ ಅನೇಕಸನ್ಧಿಘಟಿತಂ। ಕುಲವಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಅಸೀತಿ ಕಿಮಿಕುಲಾನಿ ವಸನ್ತಿ। ತದೇವ ತೇಸಂ ಸೂತಿಘರಮ್ಪಿ ವಚ್ಚಕುಟಿಪಿ ಗಿಲಾನಸಾಲಾಪಿ ಸುಸಾನಮ್ಪಿ। ನ ತೇ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾ ಗಬ್ಭವುಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ

ಫೇಣಪಿಣ್ಡಸದಿಸಂ। ಯಥಾ ಚ ಫೇಣಪಿಣ್ಡೋ ಆದಿತೋವ ಬದರಪಕ್ಕಮತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಪಬ್ಬತಕೂಟಮತ್ತೋಪಿ ಹೋತಿ, ಏವಂ ರೂಪಮ್ಪಿ ಆದಿತೋ ಕಲಲಮತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಬ್ಯಾಮಮತ್ತಮ್ಪಿ ಗೋಮಹಿಂಸಹತ್ಥಿಆದೀನಂ ವಸೇನ ಪಬ್ಬತಕೂಟಮತ್ತಮ್ಪಿ ಹೋತಿ, ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪಾದೀನಂ ವಸೇನ ಅನೇಕಯೋಜನಸತಪ್ಪಮಾಣಮ್ಪಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಫೇಣಪಿಣ್ಡಸದಿಸಂ। ಯಥಾ ಚ ಫೇಣಪಿಣ್ಡೋ ಉಟ್ಠಿತಮತ್ತೋಪಿ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಥೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾಪಿ, ಸಮುದ್ದಂ ಪತ್ವಾ ಪನ ಅವಸ್ಸಮೇವ ಭಿಜ್ಜತಿ; ಏವಮೇವ ರೂಪಮ್ಪಿ ಕಲಲಭಾವೇಪಿ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಅಬ್ಬುದಾದಿಭಾವೇ, ಅನ್ತರಾ ಪನ ಅಭೇಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಸತಾಯುಕಾನಂ ವಸ್ಸಸತಂ ಪತ್ವಾ ಅವಸ್ಸಮೇವ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಮರಣಮುಖೇ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಂ ಹೋತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಫೇಣಪಿಣ್ಡಸದಿಸಂ।

ಯಥಾ ಪನ ಪುಬ್ಬುಳೋ ಅಸಾರೋ, ಏವಂ ವೇದನಾಪಿ। ಯಥಾ ಚ ಸೋ ಅಬಲೋ, ಅಗಯ್ಹುಪಗೋ, ನ ಸಕ್ಕಾ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಫಲಕಂ ವಾ ಆಸನಂ ವಾ ಕಾತುಂ, ಗಹಿತಗ್ಗಹಿತೋಪಿ ಭಿಜ್ಜತೇವ; ಏವಂ ವೇದನಾಪಿ ಅಬಲಾ, ಅಗಯ್ಹುಪಗಾ, ನ ಸಕ್ಕಾ 'ನಿಚ್ಚಾ'ತಿ ವಾ 'ಧುವಾ'ತಿ ವಾ ಗಹೇತುಂ, ಗಹಿತಾಪಿ ನ ತಥಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಏವಂ ಅಗಯ್ಹುಪಗತಾಯಪಿ ವೇದನಾ **'ಪುಬ್ಬುಳಸದಿಸಾ'**। ಯಥಾ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಉದಕಬಿನ್ದುಮ್ಹಿ ಪುಬ್ಬುಳೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ ಚ, ನ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕೋ ಹೋತಿ; ಏವಂ ವೇದನಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ನಿರುಜ್ಝತಿ ಚ, ನ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾ ಹೋತಿ, ಏಕಚ್ಛರಕ್ಖಣೇ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖ್ಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪುಬ್ಬುಳೋ ಉದಕತಲಂ, ಉದಕಬಿನ್ದುಂ , ಉದಕಜಲ್ಲಕಂ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಪುಟಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಣವಾತಞ್ಚಾತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಾರಣಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಏವಂ ವೇದನಾಪಿ ವತ್ಥುಂ, ಆರಮ್ಮಣಂ, ಕಿಲೇಸಜಾಲಂ, ಫಸ್ಸಸಙ್ಘಟ್ಟನಞ್ಚಾತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಾರಣಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ವೇದನಾ ಪುಬ್ಬುಳಸದಿಸಾ।

ಸಞ್ಞಾಪಿ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನ **'ಮರೀಚಿಸದಿಸಾ'**। ತಥಾ ಅಗಯ್ಹುಪಗಟ್ಠೇನ; ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಿವಿತುಂ ವಾ ನ್ಹಾಯಿತುಂ ವಾ ಭಾಜನಂ ವಾ ಪೂರೇತುಂ। ಅಪಿಚ ಯಥಾ ಮರೀಚಿ ವಿಪ್ಫನ್ದತಿ, ಸಞ್ಜಾತೂಮಿವೇಗೋ ವಿಯ ಖಾಯತಿ; ಏವಂ ನೀಲಸಞ್ಞಾದಿಭೇದಾ ಸಞ್ಞಾಪಿ ನೀಲಾದಿಅನುಭವನತ್ಥಾಯ ಫನ್ದತಿ ವಿಪ್ಫನ್ದತಿ। ಯಥಾ ಚ ಮರೀಚಿ ಮಹಾಜನಂ ವಿಪ್ಪಲಮ್ಭೇತಿ , 'ಪರಿಪುಣ್ಣವಾಪೀ ವಿಯ ಪರಿಪುಣ್ಣನದೀ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ವದಾಪೇತಿ; ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಪಿ ವಿಪ್ಪಲಮ್ಭೇತಿ, 'ಇದಂ ನೀಲಕಂ ಸುಭಂ ಸುಖಂ ನಿಚ್ಚ'ನ್ತಿ ವದಾಪೇತಿ। ಪೀತಕಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಂ ವಿಪ್ಪಲಮ್ಭನೇನಾಪಿ ಮರೀಚಿಸದಿಸಾ।

ಸಙ್ಖಾರಾಪಿ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನ **'ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸಾ'**। ತಥಾ ಅಗಯ್ಹುಪಗಟ್ಠೇನ। ಯಥೇವ ಹಿ ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧತೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಹೇತ್ವಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಗೋಪಾನಸೀಆದೀನಮತ್ಥಾಯ ಉಪನೇತುಂ, ಉಪನೀತಮ್ಪಿ ನ ತಥಾ ಹೋತಿ; ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರಾಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಗಹೇತುಂ, ಗಹಿತಾಪಿ ನ ತಥಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಬಹುವಟ್ಟಿಸಮೋಧಾನೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋಪಿ ಬಹುಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನೋ। ಯಥಾ ಚ ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾನಾಲಕ್ಖಣೋ, ಅಞ್ಞೋಯೇವ ಹಿ ಬಾಹಿರಾಯ ಪತ್ತವಟ್ಟಿಯಾ ವಣ್ಣೋ, ಅಞ್ಞೋ ತತೋ ಅಬ್ಭನ್ತರಬ್ಭನ್ತರಾನಂ; ಏವಮೇವ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋಪಿ ಅಞ್ಞದೇವ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಚೇತನಾದೀನಂ। ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸೋ।

ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನ **'ಮಾಯಾಸದಿಸಂ'**। ತಥಾ ಅಗಯ್ಹುಪಗಟ್ಠೇನ। ಯಥಾ ಚ ಮಾಯಾ ಇತ್ತರಾ ಲಹುಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಏವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ತತೋಪಿ ಇತ್ತರತರಞ್ಚೇವ ಲಹುಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತರಞ್ಚ। ತೇನೇವ ಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಪುರಿಸೋ ಆಗತೋ ವಿಯ, ಗತೋ ವಿಯ, ಠಿತೋ ವಿಯ, ನಿಸಿನ್ನೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಅಞ್ಞದೇವ ಚಾಗಮನಕಾಲೇ ಚಿತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಂ ಗಮನಕಾಲಾದೀಸು। ಏವಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮಾಯಾಸದಿಸಂ। ಮಾಯಾ ಚ ಮಹಾಜನಂ ವಞ್ಚೇತಿ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ 'ಇದಂ ಸುವಣ್ಣಂ ರಜತಂ ಮುತ್ತಾ'ತಿಪಿ ಗಹಾಪೇತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಮಹಾಜನಂ ವಞ್ಚೇತಿ, ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ವಿಯ, ಗಚ್ಛನ್ತಂ ವಿಯ, ಠಿತಂ ವಿಯ, ನಿಸಿನ್ನಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಗಾಹಾಪೇತಿ। ಅಞ್ಞದೇವ ಚ ಆಗಮನೇ ಚಿತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಂ ಗಮನಾದೀಸು। ಏವಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮಾಯಾಸದಿಸಂ। ವಿಸೇಸತೋ ಚ ಸುಭಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಓಳಾರಿಕಮ್ಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕರೂಪಂ ಅಸುಭನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವೇದನಾ ತೀಹಿ ದುಕ್ಖತಾಹಿ ಅವಿನಿಮುತ್ತತೋ ದುಕ್ಖಾತಿ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಧೇಯ್ಯತೋ ಅನತ್ತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉದಯಬ್ಬಯಧಮ್ಮತೋ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

‘**ಏವಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ**’ತಿ ಏವಞ್ಚ ಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಪಸ್ಸತೋ ಯಾ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ತತೋಪಿ ವಿನಿಚ್ಛಯನಯೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಸಙ್ಖೇಪತೋ ತಾವ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಾದಿಭಾವೇನ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಖನ್ಧೇಹಿ ನ ವಿಹಞ್ಞತಿ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ರೂಪಾದೀನಿ ಫೇಣಪಿಣ್ಡಾದಿಸದಿಸಭಾವೇನ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ನ ಅಸಾರೇಸು ಸಾರದಸ್ಸೀ ಹೋತಿ। ವಿಸೇಸತೋ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕರೂಪಂ ಅಸುಭತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ , ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ, ಕಾಮೋಘಂ ಉತ್ತರತಿ, ಕಾಮಯೋಗೇನ ವಿಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ಕಾಮಾಸವೇನ ಅನಾಸವೋ ಹೋತಿ, ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥಂ ಭಿನ್ದತಿ, ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ನ ಉಪಾದಿಯತಿ। ವೇದನಂ ದುಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಫಸ್ಸಾಹಾರಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ದುಕ್ಖೇ ಸುಖನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ, ಭವೋಘಂ ಉತ್ತರತಿ, ಭವಯೋಗೇನ ವಿಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ಭವಾಸವೇನ ಅನಾಸವೋ ಹೋತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥಂ ಭಿನ್ದತಿ, ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ ನ ಉಪಾದಿಯತಿ। ಸಞ್ಞಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ಚ ಅನತ್ತತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ, ದಿಟ್ಠೋಘಂ ಉತ್ತರತಿ, ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೇನ ವಿಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಾಸವೇನ ಅನಾಸವೋ ಹೋತಿ, ಇದಂ ಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥಂ ಭಿನ್ದತಿ, ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ ನ ಉಪಾದಿಯತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಪಜಹತಿ, ಅವಿಜ್ಜೋಘಂ ಉತ್ತರತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೇನ ವಿಸಂಯುಜ್ಜತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೇನ ಅನಾಸವೋ ಹೋತಿ, ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥಂ ಭಿನ್ದತಿ, ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ನ ಉಪಾದಿಯತಿ।

> ಏವಂ ಮಹಾನಿಸಂಸಂ, ವಧಕಾದಿವಸೇನ ದಸ್ಸನಂ ಯಸ್ಮಾ।
> ತಸ್ಮಾ ಖನ್ಧೇ ಧೀರೋ, ವಧಕಾದಿವಸೇನ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾತಿ॥

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೩೩. ಇದಾನಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ರೂಪಕಣ್ಡೇ ವಿತ್ಥಾರಿತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೪. ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ **ಏಕವಿಧೇನಾ**ತಿ ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸೇನ। **ಫಸ್ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ**ತಿ ಫಸ್ಸೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ। ಸಹೇತುಕದುಕೇ ಸಹೇತುಕಾ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ, ಅಹೇತುಕಾ ಕಾಮಾವಚರಾವ। ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಕುಸಲಪದಾದೀಹಿ ವುತ್ತಾ ವೇದನಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚಾಯಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಏಕವಿಧೇನ ಫಸ್ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತತೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ದುವಿಧೇನ ಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕತೋ, ತಿವಿಧೇನ ಜಾತಿತೋ , ಚತುಬ್ಬಿಧೇನ ಭೂಮನ್ತರತೋ, ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯತೋ। ತತ್ಥ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದವತ್ಥುಕಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನೇವ। ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಛಟ್ಠವತ್ಥುಕಂ ವಾ ಅವತ್ಥುಕಂ ವಾ ತೇಭೂಮಕಂ । ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಛಟ್ಠವತ್ಥುಕಂ ಕಾಮಾವಚರಂ। ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚಕ್ಖಾದಿಚತುಪ್ಪಸಾದವತ್ಥುಕಂ ಛಟ್ಠವತ್ಥುಕಂ ಅವತ್ಥುಕಞ್ಚ ಚತುಭೂಮಕಂ। ಛಬ್ಬಿಧೇನ ವತ್ಥುತೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ಪಞ್ಚ ವೇದನಾ ಪಞ್ಚಪ್ಪಸಾದವತ್ಥುಕಾ ಕಾಮಾವಚರಾವ ಛಟ್ಠಾ ಅವತ್ಥುಕಾ ವಾ ಸವತ್ಥುಕಾ ವಾ ಚತುಭೂಮಿಕಾ।

ಸತ್ತವಿಧೇನ ತತ್ಥ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಭೇದತೋ ದಸ್ಸಿತಾ, ಅಟ್ಠವಿಧೇನ ತತ್ಥ ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಭೇದತೋ, ನವವಿಧೇನ ಸತ್ತವಿಧಭೇದೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಭೇದತೋ, ದಸವಿಧೇನ ಅಟ್ಠವಿಧಭೇದೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಭೇದತೋ। ಏತೇಸು ಹಿ ಸತ್ತವಿಧಭೇದೇ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಮನೋಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನಾ। ಅಟ್ಠವಿಧಭೇದೇ ತಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾಪಿ ಸುಖಾ ದುಕ್ಖಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನಾ। ನವವಿಧಭೇದೇ ಸತ್ತವಿಧೇ ವುತ್ತಾ

ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ತಿಧಾ ಭಿನ್ನಾ। ದಸವಿಧಭೇದೇ ಅಟ್ಠವಿಧೇ ವುತ್ತಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನೇವ ತಿಧಾ ಭಿನ್ನಾ।

ಕುಸಲತ್ತಿಕೋ ಚೇತ್ಥ ಕೇವಲಂ ಪೂರಣತ್ಥಮೇವ ವುತ್ತೋ। ಸತ್ತವಿಧಅಟ್ಠವಿಧನವವಿಧಭೇದೇಸು ಪನ ನಯಂ ದಾತುಂ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ನಯೋ ದಿನ್ನೋ। ಅಭಿಧಮ್ಮಞ್ಹಿ ಪತ್ವಾ ತಥಾಗತೇನ ನಯಂ ದಾತುಂ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ನಯೋ ಅದಿನ್ನೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಯಂ ತಾವ ದುಕಮೂಲಕೇ ಏಕೋ ವಾರೋ।

ಸತ್ಥಾ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಂ ಭಾಜೇನ್ತೋ ತಿಕೇ ಗಹೇತ್ವಾ ದುಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿ, ದುಕೇ ಗಹೇತ್ವಾ ತಿಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿ, ತಿಕೇ ಚ ದುಕೇ ಚ ಉಭತೋವಡ್ಢನನೀಹಾರೇನ ಆಹರಿ; ಸತ್ತವಿಧೇನ, ಚತುವೀಸತಿವಿಧೇನ, ತಿಂಸವಿಧೇನ, ಬಹುವಿಧೇನಾತಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಬಹುವಿಧೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೇನ ಚೇವ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೇನ ಚ। ಧಮ್ಮಂ ಸೋತುಂ ನಿಸಿನ್ನದೇವಪರಿಸಾಯ ಹಿ ಯೇ ದೇವಪುತ್ತಾ ತಿಕೇ ಆದಾಯ ದುಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಥಿಯಮಾನಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸಪ್ಪಾಯವಸೇನ ತಥಾ ಕತ್ವಾ ದೇಸೇಸಿ। ಯೇ ಇತರೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಕಥಿಯಮಾನಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತೇಹಾಕಾರೇಹಿ ದೇಸೇಸೀತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ '**ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೋ**'। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಮಹಾವಿಸಯತಾಯ ತಿಕೇ ವಾ ದುಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ, ದುಕೇ ವಾ ತಿಕೇಸು ಉಭತೋವಡ್ಢನೇನ ವಾ, ಸತ್ತವಿಧಾದಿನಯೇನ ವಾ, ಯಥಾ ಯಥಾ ಇಚ್ಛತಿ ತಥಾ ತಥಾ ದೇಸೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಮಾಪಿ ಇಮೇಹಾಕಾರೇಹಿ ದೇಸೇಸೀತಿ ಅಯಮಸ್ಸ '**ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ**'।

ತತ್ಥ ತಿಕೇ ಆದಾಯ ದುಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದೇಸಿತವಾರೋ ದುಕಮೂಲಕೋ ನಾಮ। ದುಕೇ ಆದಾಯ ತಿಕೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದೇಸಿತವಾರೋ ತಿಕಮೂಲಕೋ ನಾಮ। ತಿಕೇ ಚ ದುಕೇ ಚ ಉಭತೋ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ದೇಸಿತವಾರೋ ಉಭತೋವಡ್ಢಿತಕೋ ನಾಮ। ಅವಸಾನೇ ಸತ್ತವಿಧೇನಾತಿಆದಿವಾರೋ ಬಹುವಿಧವಾರೋ ನಾಮಾತಿ ಇಮೇ ತಾವ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾವಾರಾ।

ತತ್ಥ **ದುಕಮೂಲಕೇ** ದುಕೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನೇನ ಏಕೇಕೇನ ದುಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತಿಕೇಸು ಅಲಬ್ಭಮಾನೇ ವೇದನಾತ್ತಿಕಪೀತಿತ್ತಿಕಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಿಕೇ ಅಪನೇತ್ವಾ, ಸೇಸೇ ಲಬ್ಭಮಾನಕೇ ಏಕೂನವೀಸತಿ ತಿಕೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ, ದುತಿಯದುಕಪಠಮತ್ತಿಕಯೋಜನವಾರಾದೀನಿ ನವವಾರಸತಾನಿ ಪಞ್ಞಾಸಞ್ಚ ವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಾಳಿಯಂ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತೇನ ಪನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಿಕಮೂಲಕೇಪಿ ತಿಕೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನೇನ ಏಕೇಕೇನ ತಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದುಕೇಸು ಅಲಬ್ಭಮಾನೇ ಪಠಮದುಕಾದಯೋ ದುಕೇ ಅಪನೇತ್ವಾ, ಸೇಸೇ ಲಬ್ಭಮಾನಕೇ ಸಹೇತುಕದುಕಾದಯೋ ಪಞ್ಞಾಸ ದುಕೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ, ಪಠಮತ್ತಿಕದುತಿಯದುಕಯೋಜನವಾರಾದೀನಿ ನವವಾರಸತಾನಿ ಪಞ್ಞಾಸಞ್ಚ ವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಪಾಳಿಯಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತೇನ ಪನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಉಭತೋವಡ್ಢಿತಕೇ ದುವಿಧಭೇದೇ ದುತಿಯದುಕಂ ತಿವಿಧಭೇದೇ ಚ ಪಠಮತಿಕಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನೇಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ದುಕೇಹಿ ಲಬ್ಭಮಾನೇ ಏಕೂನವೀಸತಿತಿಕೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದುತಿಯದುಕಪಠಮತಿಕಯೋಜನವಾರಾದಯೋ ಏಕೂನವೀಸತಿವಾರಾ ವುತ್ತಾ। ಏಸ ದುಕತಿಕಾನಂ ವಸೇನ ಉಭತೋವಡ್ಢಿತತ್ತಾ ಉಭತೋವಡ್ಢಿತಕೋ ನಾಮ ತತಿಯೋ ಮಹಾವಾರೋ।

ಬಹುವಿಧವಾರಸ್ಸ ಸತ್ತವಿಧನಿದ್ದೇಸೇ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನೇಸು ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಏಕೇಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚತಸ್ಸೋ ಭೂಮಿಯೋ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಸತ್ತವಿಧವಾರಾ ವುತ್ತಾ। ಚತುವೀಸತಿವಿಧನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ತೇಸಂಯೇವ ತಿಕಾನಂ

ವಸೇನ ಏಕೂನವೀಸತಿವಾರಾ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಬಹುವಿಧವಾರೇ ಚಾತಿ । ತಿಂಸವಿಧವಾರೋ ಏಕೋಯೇವಾತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಟ್ಠಪಣ್ಣಾಸ ವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ವಾರಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಇದಾನಿ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸತ್ತವಿಧನಿದ್ದೇಸೋ ತಾವ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋಯೇವ। ಚತುವೀಸತಿವಿಧನಿದ್ದೇಸೇ **ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಅತ್ಥಿ ಕುಸಲೋತಿ** ಕಾಮಾವಚರಅಟ್ಠಕುಸಲಚಿತ್ತವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅತ್ಥಿ ಅಕುಸಲೋತಿ** ದ್ವಾದಸಅಕುಸಲಚಿತ್ತವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅತ್ಥಿ ಅಬ್ಯಾಕತೋತಿ** ತಿಸ್ಸೋ ಮನೋಧಾತುಯೋ, ತಿಸ್ಸೋ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ, ಅಟ್ಠ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿ, ದಸ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾತಿ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಅಟ್ಠ ಕುಸಲಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಾನಿ ಚ ಜವನವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ಆವಜ್ಜನವಸೇನ ಲಬ್ಭತಿ। ದ್ವೇ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯೋ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನವಸೇನ, ತಿಸ್ಸೋ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ, ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಸೇನ, ಅಟ್ಠ ಮಹಾವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ, ನವ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ಜವನವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ **ಅತ್ಥಿ ಕುಸಲೋತಿ** ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲವಸೇನ ಕಥಿತಂ, **ಅತ್ಥಿ ಅಕುಸಲೋತಿ** ದ್ವಾದಸಅಕುಸಲವಸೇನ। **ಅತ್ಥಿ ಅಬ್ಯಾಕತೋತಿ** ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ, ದಸನ್ನಂ ಕಿರಿಯಾನಂ , ನವನ್ನಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾನಂ, ಚತುನ್ನಂ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನನ್ತಿ ಚತುತ್ತಿಂಸಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಕಥಿತಂ। ತತ್ಥ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಞ್ಚೇವ ಅಕುಸಲಞ್ಚ ಜವನವಸೇನ ಲಬ್ಭತಿ। ಕಿರಿಯತೋ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಆವಜ್ಜನವಸೇನ, ಏಕಾದಸ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ, ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಾ ಚೇವ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಚ ಜವನವಸೇನೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಾನಿ ಸತ್ತವಿಧಾದೀಸು ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಠತ್ವಾ ಕಥೇತುಂ ವಟ್ಟನ್ತಿ। ತಿಂಸವಿಧೇ ಪನ ಠತ್ವಾ ದೀಪಿಯಮಾನಾನಿ ಸುಖದೀಪನಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಿಂಸವಿಧಸ್ಮಿಂಯೇವ ಠತ್ವಾ ದೀಪಯಿಂಸು।

ಏತಾನಿ ಹಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾ, ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ, ಭಾವನಾವಸೇನಾತಿ ತೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಥಾ ಸೋತದ್ವಾರಮನೋದ್ವಾರೇಸುಪಿ। ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯದ್ವಾರೇಸು ಪನ ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ, ಭಾವನಾವಸೇನಾತಿ ದ್ವೀಹೇವಾಕಾರೇಹಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಕಥಂ? ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ವಿಹಾರಚಾರಿಕಂ ಚರಮಾನೋ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಂ ದಿಸ್ವಾ 'ಕಿಂ ನಾಮೇತ'ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ 'ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲ'ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಪುನ 'ಕಿಂ ಇಮಿನಾ ಕರೋನ್ತೀ'ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ – 'ಏವಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಝಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ, ಸಮಾಪತ್ತಿಪದಟ್ಠಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ, ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀ'ತಿ। ಅಜ್ಝಾಸಯಸಮ್ಪನ್ನೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ 'ಭಾರಿಯಂ ಏತ'ನ್ತಿ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ 'ಮಯಾಪಿ ಏಸ ಗುಣೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ನ ಖೋ ಪನ ಸಕ್ಕಾ ಏಸ ನಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಾಯನ್ತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ, ಆದಿತೋವ ವೀರಿಯಂ ಕಾತುಂ ಸೀಲಂ ಸೋಧೇತುಂ ವಟ್ಟತೀ'ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಸೀಲಂ ಸೋಧೇತಿ। ತತೋ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ದಸ ಪಲಿಬೋಧೇ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ, ತಿಚೀವರಪರಮೇನ ಸನ್ತೋಸೇನ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ, ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾನಂ ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಂ ಕತ್ವಾ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ, ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ, ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ, ಸಮಾಪತ್ತಿಪದಟ್ಠಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ, ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮವೇದನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವೇದನಾ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾ, ಮಗ್ಗಫಲವೇದನಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ಏವಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ ತಾವ **'ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ'** ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಪನ ರೂಪೇ ಆಪಾಥಗತೇ ‘ಇಟ್ಠೇ ಮೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ಅನಿಟ್ಠೇ ಪಟಿಘೋ, ಅಸಮಪೇಕ್ಖನಾಯ ಮೋಹೋ, ವಿನಿಬನ್ಧಸ್ಸ ಪನ ಮೇ ಮಾನೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ಪರಾಮಟ್ಠಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿ, ವಿಕ್ಖೇಪಗತಸ್ಸ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ಅಸನ್ನಿಟ್ಠಾಗತಸ್ಸ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ಥಾಮಗತಸ್ಸ ಅನುಸಯೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ’ತಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇ ಠಿತೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಞತ್ವಾ ‘ಇಮೇ ಮೇ ಕಿಲೇಸಾ ವಡ್ಢಮಾನಾ ಅನಯಬ್ಯಸನಾಯ ಸಂವತ್ತಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಹನ್ದ ನೇ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಮೀ’ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ‘ನ ಖೋ ಪನ ಸಕ್ಕಾ ನಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಾಯನ್ತೇನ ಕಿಲೇಸೇ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಿತುಂ; ಆದಿತೋವ ವೀರಿಯಂ ಕಾತುಂ ವಟ್ಟತಿ ಸೀಲಂ ಸೋಧೇತು’ನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮವೇದನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವೇದನಾ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾ, ಮಗ್ಗಫಲವೇದನಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ಏವಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗತಾತಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ **‘ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ’** ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಪನ ರೂಪೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಏಕೋ ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಪಟ್ಠಪೇತಿ – ‘ಇದಂ ರೂಪಂ ಕಿಂ ನಿಸ್ಸಿತ’ನ್ತಿ? ತತೋ ನಂ ‘ಭೂತನಿಸ್ಸಿತ’ನ್ತಿ ಞತ್ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಾರೂಪಞ್ಚ ರೂಪನ್ತಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ತದಾರಮ್ಮಣೇ ಧಮ್ಮೇ ಅರೂಪನ್ತಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತೋ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ನಾಮರೂಪಂ ಪರಿಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮವೇದನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವೇದನಾ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾ, ಮಗ್ಗಫಲವೇದನಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ಏವಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾತಿ ಅಯಂ ವೇದನಾ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ **‘ಭಾವನಾವಸೇನ’** ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಅಪರೋ ಭಿಕ್ಖು ಸುಣಾತಿ – ‘ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕಿರ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಪದಟ್ಠಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀ’ತಿ। ಅಜ್ಝಾಸಯಸಮ್ಪನ್ನೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ‘ಭಾರಿಯಂ ಏತ’ನ್ತಿ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ‘ಮಯಾಪಿ ಏಸ ಗುಣೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ ವಟ್ಟತೀ’ತಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮವೇದನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವೇದನಾ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾ, ಮಗ್ಗಫಲವೇದನಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ಏವಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ ಸೋತಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ ತಾವ **‘ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ’** ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಸೋತದ್ವಾರೇ ಪನ ಸದ್ದೇ ಆಪಾಥಗತೇತಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗತಾತಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ ಸೋತಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ **‘ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ’** ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಸೋತದ್ವಾರೇ ಪನ ಸದ್ದೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಏಕೋ ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಪಟ್ಠಪೇತಿ – ಅಯಂ ಸದ್ದೋ ಕಿಂ ನಿಸ್ಸಿತೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾತಿ ಅಯಂ ವೇದನಾ ಸೋತಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ **‘ಭಾವನಾವಸೇನ’** ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯದ್ವಾರೇಸು ಪನ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಆಪಾಥಗತೇಸು ‘ಇಟ್ಠೇ ಮೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ’ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗತಾತಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ ತೀಸು ದ್ವಾರೇಸು **‘ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ’** ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಘಾನದ್ವಾರಾದೀಸು ಪನ ಗನ್ಧಾದೀಸು ಆಪಾಥಗತೇಸು ಏಕೋ ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಪಟ್ಠಪೇತಿ – ‘ಅಯಂ ಗನ್ಧೋ, ಅಯಂ ರಸೋ, ಇದಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಕಿಂ ನಿಸ್ಸಿತ’ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾತಿ ಅಯಂ ವೇದನಾ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ **‘ಭಾವನಾವಸೇನ’** ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ತೀಹಿಪಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಜಾತಿಂ ಭಯತೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಜರಂ ಬ್ಯಾಧಿಂ ಮರಣಂ ಭಯತೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಭಯತೋ ದಿಸ್ವಾ 'ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣೇಹಿ ಮುಚ್ಚಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ನ ಖೋ ಪನ ಸಕ್ಕಾ ನಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಾಯನ್ತೇನ ಜಾತಿಆದೀಹಿ ಮುಚ್ಚಿತುಂ, ಆದಿತೋವ ವೀರಿಯಂ ಕಾತುಂ ಸೀಲಂ ಸೋಧೇತುಂ ವಟ್ಟತೀ'ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮವೇದನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವೇದನಾ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾ, ಮಗ್ಗಫಲವೇದನಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ಏವಂ ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಂ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ ತಾವ '**ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ**' ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾಥಗತೇತಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗತಾತಿ ಚತುಭೂಮಿಕವೇದನಾ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ '**ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ**' ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಏಕೋ ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಪಟ್ಠಪೇತಿ – 'ಏತಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕಿಂ ನಿಸ್ಸಿತ'ನ್ತಿ? 'ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತ'ನ್ತಿ। 'ವತ್ಥು ಕಿಂ ನಿಸ್ಸಿತ'ನ್ತಿ? 'ಮಹಾಭೂತಾನಿ ನಿಸ್ಸಿತ'ನ್ತಿ। ಸೋ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಾರೂಪಞ್ಚ ರೂಪನ್ತಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ತದಾರಮ್ಮಣೇ ಧಮ್ಮೇ ಅರೂಪನ್ತಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತೋ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ನಾಮರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮವೇದನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವೇದನಾ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾ, ಮಗ್ಗಫಲವೇದನಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ಏವಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾತಿ ಅಯಂ ವೇದನಾ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಏವಂ '**ಭಾವನಾವಸೇನ**' ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಯಾ ಪನೇತಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚತುವೀಸತಿವಿಧಾದೀನಂ ವಾರಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನೇಸು ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ವೇದನಾ…ಪೇ॰… ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ವೇದನಾತಿ ಛ ಛ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ, ತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವುತ್ತಾತಿ।

ಅಯಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ।

ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋಪಿ ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ ತಿಕೇಸು ವೇದನಾತ್ತಿಕಪೀತಿತ್ತಿಕಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ದುಕೇಸು ಚ ಸುಖಸಹಗತದುಕಾದಯೋಪಿ। ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ ಫಸ್ಸಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಫಸ್ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ಅವತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ। ದುಕೇಸು ಚೇತ್ಥ ಹೇತುದುಕಾದಯೋಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಿಕಾ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸಾ ಏವ । ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದಿಭಾವಂ ಅವತ್ವಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿದ್ದೇಸೇಯೇವ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸತೋ ಅತಿರೇಕತಿಕದುಕಾ ಲದ್ಧಾ। ತೇಸಂ ವಸೇನ ವಾರಪ್ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೧೫೦. ಇದಾನಿ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛನೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ "ಕತಿಕುಸಲಾ? ಕತಿಅಕುಸಲಾ? ಕತಿಅಬ್ಯಾಕತಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಯಞ್ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ ತದೇವ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಚ 'ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ'ತಿ ವಾ 'ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ'ತಿ ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಅಕತ್ವಾ "ಸಿಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ಸಿಯಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತನ್ತಿ ಠಪಿತಾ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ

ಖನ್ಧಾನಂ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸೋ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೯೮೫) ವುತ್ತೋಯೇವ।

ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಪಞ್ಚಪಣ್ಣಾಸ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ರಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ದುಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಮುಯ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಚ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸತ್ತವೀಸತಿ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ರಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ದುಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಮುಯ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾತಿ।

ತೇಯೇವ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಸಹಜಾತಹೇತುನಾ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾ, ಮಗ್ಗಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಾ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ , ವೀರಿಯಜೇಟ್ಠಕಂ ವಾ ವೀಮಂಸಜೇಟ್ಠಕಂ ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿನಾ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ, ಛನ್ದಜೇಟ್ಠಕಂ ಪನ ಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಕಂ ವಾ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ।

ಅತೀತಾನಿ ಪನ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಆರಬ್ಭ ರಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ದುಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಮುಯ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತಸ್ಸ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅನಾಗತಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತಥಾ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಆರಬ್ಭ ರಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ದುಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಮುಯ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪರೇಸಂ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಏವಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾಯೇವ, ಕಾಲೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಲೇನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಏವಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇತಿ ಭಗವಾ ಇಮಂ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗಂ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ಪರಿವಟ್ಟೇ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಭಾಜೇನ್ತೋ ದಸ್ಸೇಸಿ। ತೀಸುಪಿ ಹಿ ಪರಿವಟ್ಟೇಸು ಏಕೋವ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಹಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರೋಯೇವ। ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಚತುಭೂಮಕಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಕಥಿತಾತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಆಯತನವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧೫೪. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಆಯತನವಿಭಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೇ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಾಯತನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಾಳಿಮುತ್ತಕೇನ ತಾವ ನಯೇನ -

> ಅತ್ಥಲಕ್ಖಣತಾವತ್ವ, ಕಮಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾ।
> ತಥಾ ದಟ್ಠಬ್ಬತೋ ಚೇವ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತತ್ಥ ವಿಸೇಸತೋ ತಾವ ಚಕ್ಖತೀತಿ **ಚಕ್ಖು**; ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ, ವಿಭಾವೇತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ರೂಪಯತೀತಿ **ರೂಪಂ**; ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಂ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಣಾತೀತಿ **ಸೋತಂ**। ಸಪ್ಪತೀತಿ **ಸದ್ದೋ**; ಉದಾಹರಿಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಘಾಯತೀತಿ **ಘಾನಂ**। ಗನ್ಧಯತೀತಿ **ಗನ್ಧೋ**; ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂ ಸೂಚಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜೀವಿತಂ ಅವ್ಹಾಯತೀತಿ **ಜಿವ್ಹಾ**। ರಸನ್ತಿ ತಂ ಸತ್ತಾತಿ **ರಸೋ**; ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಾಸವಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೋತಿ **ಕಾಯೋ**। ಆಯೋತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ। ಫುಸೀಯತೀತಿ **ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ**। ಮನತೀತಿ **ಮನೋ**। ಅತ್ತನೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಧಾರಯನ್ತೀತಿ **ಧಮ್ಮಾ**।

ಅವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಆಯತನತೋ, ಆಯಾನಂ ತನನತೋ, ಆಯತಸ್ಸ ಚ ನಯನತೋ ಆಯತನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀಸು ಹಿ ತಂತಂದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸೇನ ಸೇನ ಅನುಭವನಾದಿನಾ ಕಿಚ್ಚೇನ ಆಯತನ್ತಿ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ ಘಟ್ಟೇನ್ತಿ ವಾಯಮನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇ ಚ ಪನ ಆಯಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏತಾನಿ ತನೋನ್ತಿ ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಪವತ್ತಂ ಅತೀವ ಆಯತಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಯಾವ ನ ನಿವತ್ತತಿ ತಾವ ನಯನ್ತೇವ, ಪವತ್ತಯನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಆಯತನತೋ ಆಯಾನಂ ತನನತೋ ಆಯತಸ್ಸ ಚ ನಯನತೋ 'ಆಯತನಂ ಆಯತನ'ನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಅಪಿಚ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ, ಆಕರಟ್ಠೇನ, ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ , ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ, ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಚ ಆಯತನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ "ಇಸ್ಸರಾಯತನಂ ವಾಸುದೇವಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂ ಆಯತನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ । "ಸುವಣ್ಣಾಯತನಂ ರಜತಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಆಕರೋ। ಸಾಸನೇ ಪನ "ಮನೋರಮೇ ಆಯತನೇ ಸೇವನ್ತಿ ನಂ ವಿಹಙ್ಗಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೩೮) ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ। "ದಕ್ಖಿಣಾಪಥೋ ಗುನ್ನಂ ಆಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ। "ತತ್ರ ತತ್ರೇವ ಸಕ್ಖಿಭಬ್ಬತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಸತಿ ಸತಿಆಯತನೇ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩) ಕಾರಣಂ।

ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀಸು ಚಾಪಿ ತೇ ತೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿವಸನ್ತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ನೇಸಂ ನಿವಾಸನಟ್ಠಾನಂ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಚ ತೇ ಆಕಿಣ್ಣಾ ತಂ ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ತದಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಚಾತಿ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ನೇಸಂ ಆಕರೋ। ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವತ್ಥುದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಸಮೋಸರಣತೋ। ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ; ತಂ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಕಾರಣಂ, ತೇಸಂ ಅಭಾವೇ ಅಭಾವತೋತಿ। ಇತಿ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ, ಆಕರಟ್ಠೇನ, ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ, ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ, ಕಾರಣಟ್ಠೇನಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ 'ಆಯತನಂ ಆಯತನ'ನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ಚಕ್ಖು ಚ ತಂ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ...ಪೇ॰...** ಧಮ್ಮಾ ಚ ತೇ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ **ಧಮ್ಮಾಯತನ**ನ್ತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ 'ಅತ್ಥತೋ' ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಲಕ್ಖಣತೋ'ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಲಕ್ಖಣತೋಪೇತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ತಾನಿ ಚ ಪನ ನೇಸಂ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ರೂಪಕಣ್ಡನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

'ತಾವತ್ವತೋ'ತಿ ತಾವಭಾವತೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಚಕ್ಖಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಏವ। ಏವಂ ಸತಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಮಿಚ್ಚೇವ ಅವತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಚೇ? ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯುಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾನತೋ। ಇಧ ಛನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾನಂ ದ್ವಾರಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಚ ವವತ್ಥಾನತೋ ಅಯಮೇವ ತೇಸಂ ಭೇದೋ ಹೋತೀತಿ ದ್ವಾದಸ ವುತ್ತಾನಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರಂ, ರೂಪಾಯತನಮೇವ ಚಾರಮ್ಮಣಂ । ತಥಾ ಇತರಾನಿ ಇತರೇಸಂ। ಛಟ್ಠಸ್ಸ ಪನ ಭವಙ್ಗಮನಸಙ್ಖಾತೋ ಮನಾಯತನೇಕದೇಸೋವ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರಂ, ಅಸಾಧಾರಣಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ । ಇತಿ ಛನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾನತೋ ದ್ವಾದಸ ವುತ್ತಾನೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ 'ತಾವತ್ವತೋ' ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಕಮತೋ'ತಿ ಇಧಾಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮಾದೀಸು ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋವ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇಸು ಹಿ ಆಯತನೇಸು ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘವಿಸಯತ್ತಾ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಪಾಕಟನ್ತಿ ಪಠಮಂ ದೇಸಿತಂ। ತತೋ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘವಿಸಯಾನಿ ಸೋತಾಯತನಾದೀನಿ। ಅಥ ವಾ ದಸ್ಸನಾನುತ್ತರಿಯಸವನಾನುತ್ತರಿಯಹೇತುಭಾವೇನ ಬಹೂಪಕಾರತ್ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇಸು ಚಕ್ಖಾಯತನಸೋತಾಯತನಾನಿ ಪಠಮಂ ದೇಸಿತಾನಿ। ತತೋ ಘಾನಾಯತನಾದೀನಿ ತೀಣಿ। ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಗೋಚರವಿಸಯತ್ತಾ ಅನ್ತೇ ಮನಾಯತನಂ। ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಪನ ಗೋಚರತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾನಿ ಬಾಹಿರೇಸು ರೂಪಾಯತನಾದೀನಿ। ಅಪಿಚ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣವವತ್ಥಾನತೋಪಿ ಅಯಮೇವ ತೇಸಂ ಕಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಮನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೨೧) ಏವಂ 'ಕಮತೋ'ಪೇತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾ'ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಹಿ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ಚೇವ ಧಮ್ಮಾಯತನೇಕದೇಸಸ್ಸ ಚ ನಾಮೇನ, ತದವಸೇಸಾನಞ್ಚ ಆಯತನಾನಂ ರೂಪೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ದ್ವಾದಸಾಪಿ ಆಯತನಾನಿ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ಹೋನ್ತಿ।

ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇಸು ತಾವ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಜಾತಿವಸೇನ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಮತ್ತಮೇವ, ಪಚ್ಚಯಗತಿನಿಕಾಯಪುಗ್ಗಲಭೇದತೋ ಪನ ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದಂ। ತಥಾ ಸೋತಾಯತನಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ। ಮನಾಯತನಂ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಿಞ್ಞಾಣಭೇದೇನ ಏಕಾಸೀತಿಪ್ಪಭೇದಂ, ವತ್ಥುಪಟಿಪದಾದಿಭೇದತೋ ಪನ ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದಂ। ರೂಪಗನ್ಧರಸಾಯತನಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾನಭೇದತೋ ಚತುಪ್ಪಭೇದಾನಿ, ಸದ್ದಾಯತನಂ ದ್ವಿಪ್ಪಭೇದಂ। ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಭೇದತೋ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಅನನ್ತಪ್ಪಭೇದಾನಿ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಪಥವೀಧಾತುತೇಜೋಧಾತುವಾಯೋಧಾತುವಸೇನ ತಿಪ್ಪಭೇದಂ, ಸಮುಟ್ಠಾನತೋ ಚತುಪ್ಪಭೇದಂ, ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತೋ ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದಂ। ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ದಟ್ಠಬ್ಬತೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸಬ್ಬಾನೇವೇತಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಅನಾಗಮನತೋ ಅನಿಗ್ಗಮನತೋ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ಉದಯಾ ಕುತೋಚಿ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಉದ್ಧಂ ವಯಾ ಕುಹಿಞ್ಚಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ; ಅಥ ಖೋ ಪುಬ್ಬೇ ಉದಯಾ ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಸಭಾವಾನಿ, ಉದ್ಧಂ ವಯಾ ಪರಿಭಿನ್ನಸಭಾವಾನಿ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವೇಮಜ್ಝೇ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಅವಸಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅನಾಗಮನತೋ ಅನಿಗ್ಗಮನತೋ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। ತಥಾ ನಿರೀಹತೋ ಅಬ್ಯಾಪಾರತೋ ಚ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀನಂ ಏವಂ

ಹೋತಿ - ‘ಅಹೋ ವತ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ’ತಿ, ನ ಚ ತಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ದ್ವಾರಭಾವೇನ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ವಾ ಈಹನ್ತಿ, ನ ಬ್ಯಾಪಾರಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ; ಅಥ ಖೋ ಧಮ್ಮತಾವೇಸಾ ಯಂ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀನಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಿರೀಹತೋ ಅಬ್ಯಾಪಾರತೋ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। ಅಪಿಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಸುಞ್ಞಗಾಮೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವವಿರಹಿತತ್ತಾ, ಬಾಹಿರಾನಿ ಗಾಮಘಾತಕಚೋರಾ ವಿಯ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಂ ಅಭಿಘಾತಕತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - “ಚಕ್ಖು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಹಞ್ಞತಿ ಮನಾಪಾಮನಾಪೇಹಿ ರೂಪೇಹೀತಿ ವಿತ್ಥಾರೋ। ಅಪಿಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಛ ಪಾಣಕಾ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ, ಬಾಹಿರಾನಿ ತೇಸಂ ಗೋಚರಾ ವಿಯಾತಿ। ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ‘ದಟ್ಠಬ್ಬತೋ’ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ।

ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ವಿಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖು ತಾವ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ **ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಪರೇಹಿಪಿ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ - ಉಪ್ಪಾದವಯವನ್ತತೋ, ವಿಪರಿಣಾಮತೋ, ತಾವಕಾಲಿಕತೋ, ನಿಚ್ಚಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋತಿ।

ತದೇವ ಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ **ದುಕ್ಖಂ**। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಏತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಠಿತಿಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಠಿತಿಯಂ ಜರಾಯ ಕಿಲಮತಿ, ಜರಂ ಪತ್ವಾ ಅವಸ್ಸಂ ಭಿಜ್ಜತಿ; ತಸ್ಮಾ ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನತೋ, ದುಕ್ಖಮತೋ, ದುಕ್ಖವತ್ಥುತೋ, ಸುಖಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ದುಕ್ಖಂ।

ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಪನ **ಅನತ್ತಾ**। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಏತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಠಿತಿಂ ಮಾ ಪಾಪುಣಾತು, ಠಾನಪ್ಪತ್ತಂ ಮಾ ಜಿರತು, ಜರಪ್ಪತ್ತಂ ಮಾ ಭಿಜ್ಜತೂತಿ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಸ್ಸಚಿ ವಸವತ್ತಿಭಾವೋ ನತ್ಥಿ, ಸುಞ್ಞಂ ತೇನ ವಸವತ್ತನಾಕಾರೇನ; ತಸ್ಮಾ ಸುಞ್ಞತೋ, ಅಸ್ಸಾಮಿಕತೋ, ಅಕಾಮಕಾರಿಯತೋ, ಅತ್ತಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅನತ್ತಾ।

ವಿಭವಗತಿಕತೋ , ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಭವಸಙ್ಕನ್ತಿಗಮನತೋ, ಪಕತಿಭಾವವಿಜಹನತೋ ಚ **ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಂ**। ಇದಂ ಅನಿಚ್ಚವೇವಚನಮೇವ। **ರೂಪಾ ಅನಿಚ್ಚಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ಚಕ್ಖುಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ನೋ ಚಕ್ಖು। ಚಕ್ಖು ಪನ ಚಕ್ಖು ಚೇವ ಅನಿಚ್ಚಞ್ಚ। ತಥಾ ಸೇಸಧಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಾ, ನೋ ಚಕ್ಖು। ಚಕ್ಖು ಪನ ಚಕ್ಖು ಚೇವ ದುಕ್ಖಞ್ಚ। ಸೇಸಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ, ನೋ ಚಕ್ಖು। ಚಕ್ಖು ಪನ ಚಕ್ಖು ಚೇವ ಅನತ್ತಾ ಚಾತಿ। ರೂಪಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ ತಥಾಗತೇನ ಕಿಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ? ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಹಿ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಅನಿಚ್ಚೇನ ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ, ದುಕ್ಖೇನ ವಾ, ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖೇಹಿ ವಾ। ತತ್ಥ “ಚಕ್ಖು, ಅತ್ತಾತಿ ಯೋ ವದೇಯ್ಯ, ತಂ ನ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋಪಿ ವಯೋಪಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಸ್ಸ ಖೋ ಪನ ಉಪ್ಪಾದೋಪಿ ವಯೋಪಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ‘ಅತ್ತಾ ಮೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚ ವೇತಿ ಚಾ’ತಿ ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಏವಮಾಗತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ನ ಉಪಪಜ್ಜತಿ - ಚಕ್ಖು ಅತ್ತಾತಿ ಯೋ ವದೇಯ್ಯ ಇತಿ ಚಕ್ಖು ಅನತ್ತಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೨೨)। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಅನಿಚ್ಚೇನ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। “ರೂಪಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನತ್ತಾ। ರೂಪಞ್ಚ ಹಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸ, ನ ಯಿದಂ ರೂಪಂ ಆಬಾಧಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯ; ಲಬ್ಭೇಥ ಚ ರೂಪೇ - ಏವಂ ಮೇ ರೂಪಂ ಹೋತು, ಏವಂ ಮೇ ರೂಪಂ ಮಾ ಅಹೋಸೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ ಅನತ್ತಾ ತಸ್ಮಾ ರೂಪಂ ಆಬಾಧಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ; ನ ಚ ಲಬ್ಭತಿ ರೂಪೇ - ಏವಂ ಮೇ ರೂಪಂ ಹೋತು, ಏವಂ ಮೇ ರೂಪಂ ಮಾ ಅಹೋಸೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫೯; ಮಹಾವ॰ ೨೦) ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ದುಕ್ಖೇನ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। “ರೂಪಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಿಚ್ಚಂ, ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಂ ದುಕ್ಖಂ ತದನತ್ತಾ, ಯದನತ್ತಾ ತಂ ನೇತಂ ಮಮ, ನೇಸೋಹಮಸ್ಮಿ, ನ ಮೇಸೋ ಅತ್ತಾ”ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫) ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖೇಹಿ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನಂ ಪಾಕಟತ್ತಾ।

ಹತ್ಥತೋ ಹಿ ತಟ್ಟಕೇ ವಾ ಸರಕೇ ವಾ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿದೇವ ವಾ ಪತಿತ್ವಾ ಭಿನ್ನೇ ‘ಅಹೋ ಅನಿಚ್ಚ’ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಪಾಕಟಂ ನಾಮ। ಅತ್ತಭಾವಸ್ಮಿಂ ಪನ ಗಣ್ಡಪಿಳಕಾದೀಸು ವಾ ಉಟ್ಠಿತಾಸು ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಾದೀಹಿ ವಾ ವಿದ್ಧಾಸು ‘ಅಹೋ ದುಕ್ಖ’ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಕಟಂ ನಾಮ। ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಅಪಾಕಟಂ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಅವಿಭೂತಂ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಂ ದುದ್ದೀಪನಂ ದುಪ್ಪಞ್ಞಾಪನಂ । ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಾನಿ ಉಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾ ವಾ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ವಿನಾ ಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದಾ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದೇಯೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಮಹಿದ್ಧಿಕಾ ಹಿ ಮಹಾನುಭಾವಾ ತಾಪಸಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾ ಸರಭಙ್ಗಸತ್ಥಾರಾದಯೋಪಿ ‘ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖ’ನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ‘ಅನತ್ತಾ’ತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಸಚೇ ಹಿ ತೇ ಸಮ್ಪತ್ತಪರಿಸಾಯ ಅನತ್ತಾತಿ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯುಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಪರಿಸಾಯ ಮಗ್ಗಫಲಪಟಿವೇಧೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಪಞ್ಞಾಪನಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅವಿಸಯೋ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಮೇವ ವಿಸಯೋ। ಏವಮೇತಂ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಅಪಾಕಟಂ। ತಸ್ಮಾ ಸತ್ಥಾ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಅನಿಚ್ಚೇನ ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ, ದುಕ್ಖೇನ ವಾ, ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖೇಹಿ ವಾ। ಇಧ ಪನ ತಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖೇಹಿ ದಸ್ಸೇಸೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇಮಾನಿ ಪನ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಕಿಸ್ಸ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾ, ಕೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ, ನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ? ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ತಾವ ಉದಯಬ್ಬಯಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾ, ಸನ್ತತಿಯಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ, ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಸ್ಸ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾ, ಇರಿಯಾಪಥೇಹಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ, ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ನಾನಾಧಾತುವಿನಿಬ್ಭೋಗಸ್ಸ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾ, ಘನೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ, ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪನ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸನ್ತತಿಯಾ ವಿಕೋಪಿತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಂ ಮನಸಿಕತ್ವಾ ಇರಿಯಾಪಥೇ ಉಗ್ಘಾಟಿತೇ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ನಾನಾಧಾತುಯೋ ವಿನಿಬ್ಭುಜಿತ್ವಾ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೇ ಕತೇ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅನಿಚ್ಚಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ, ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ, ಅನತ್ತಾ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಅಯಂ ವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಅನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಭಾವಾ, ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋ ವಾ; ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಂ **ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ,** ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ ವಾ। “ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖ”ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಪನ ತದೇವ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ **ದುಕ್ಖಂ**। ಕಸ್ಮಾ? ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನತೋ; ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಾಕಾರೋ **ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ**। “ಯಂ ದುಕ್ಖಂ ತಂ ಅನತ್ತಾ”ತಿ ಪನ ವಚನತೋ ತದೇವ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ **ಅನತ್ತಾ**। ಕಸ್ಮಾ? ಅವಸವತ್ತನತೋ; ಅವಸವತ್ತನಾಕಾರೋ **ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ**। ಇತಿ ಅಞ್ಞದೇವ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ, ಅಞ್ಞಾನಿ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋತಿ ಇದಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ ನಾಮ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಕಾರವಿಕಾರಾ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ।

ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪನೇತ್ಥ ದಸಾಯತನಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ದ್ವೇ ತೇಭೂಮಕಾನಿ। ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಸಮ್ಮಸನಚಾರೋ ಕಥಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧೫೫. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಪಸ್ಸಕಾನಂ ಉಪಕಾರತ್ಥಾಯ “ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಾಯತನ”ನ್ತಿ ಯುಗಲತೋ ಆಯತನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತಥಾ ಅವತ್ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾನಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಸಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಸೋತಾಯತನ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರವವತ್ಥಾನನಯೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

೧೫೬. ತೇಸಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ **ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಚಕ್ಖಾಯತನ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೧೯೭. ಯಂ ಪನೇತಂ ಧಮ್ಮಾಯತನನಿದ್ದೇಸೇ “ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು? ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ರಾಯಮತ್ಥೋ - **ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತೂ**ತಿ ಅಸಙ್ಖತಸಭಾವಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥಕಥಾ।

ವಿತಣ್ಡವಾದೀ ಪನಾಹ - ‘ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯೋವ ನಿಬ್ಬಾನ’ನ್ತಿ। ‘ಸುತ್ತಂ ಆಹರಾ’ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ “ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಖೋ, ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ, ವುಚ್ಚತಿ; ಕತಮಂ ನು ಖೋ, ಆವುಸೋ, ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ? ಯೋ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿಬ್ಬಾನ”ನ್ತಿ ಏತಂ ಜಮ್ಬುಖಾದಕಸುತ್ತಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ‘ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯೋವ ನಿಬ್ಬಾನ’ನ್ತಿ ಆಹ। ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ - ‘ಕಿಂ ಪನ ಯಥಾ ಚೇತಂ ಸುತ್ತಂ ತಥಾ ಅತ್ಥೋ’ತಿ? ಅದ್ಧಾ ವಕ್ಖತಿ - ‘ಆಮ , ನತ್ಥಿ ಸುತ್ತತೋ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ’ತಿ। ತತೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ - ‘ಇದಂ ತಾವ ತೇ ಸುತ್ತಂ ಆಭತಂ; ಅನನ್ತರಸುತ್ತಂ ಆಹರಾ’ತಿ। ಅನನ್ತರಸುತ್ತಂ ನಾಮ - “ಅರಹತ್ತಂ ಅರಹತ್ತನ್ತಿ, ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ, ವುಚ್ಚತಿ; ಕತಮಂ ನು ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಅರಹತ್ತನ್ತಿ? ಯೋ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅರಹತ್ತ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೧೫) ಇದಂ ತಸ್ಸೇವಾನನ್ತರಂ ಆಭತಸುತ್ತಂ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ನಂ ಆಭತೇ ಆಹಂಸು - ‘ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮೋ, ಅರಹತ್ತಂ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತೋ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪುಚ್ಛಿತೋಪಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪುಚ್ಛಿತೋಪಿ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಮೇವ ಆಹ। ಕಿಂ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಅರಹತ್ತಞ್ಚ ಏಕಂ ಉದಾಹು ನಾನ’ನ್ತಿ? ‘ಏಕಂ ವಾ ಹೋತು ನಾನಂ ವಾ। ಕೋ ಏತ್ಥ ತಯಾ ಅತಿಬಹುಂ ಚುಣ್ಣೀಕರಣಂ ಕರೋನ್ತೇನ ಅತ್ಥೋ’? ‘ನ ತ್ವಂ ಏಕಂ ನಾನಂ ಜಾನಾಸೀತಿ। ನನು ಞಾತೇ ಸಾಧು ಹೋತೀ’ತಿ ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪುಚ್ಛಿತೋ ವಞ್ಚೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಆಹ - ‘ರಾಗಾದೀನಂ ಖೀಣನ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅರಹತ್ತಂ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋ’ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ತತೋ ನಂ ಆಹಂಸು - ‘ಮಹಾಕಮ್ಮಂ ತೇ ಕತಂ। ಲಞ್ಜಂ ದತ್ವಾಪಿ ತಂ ವದಾಪೇನ್ತೋ ಏತದೇವ ವದಾಪೇಯ್ಯ। ಯಥೇವ ಚ ತೇ ಏತಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಕಥಿತಂ, ಏವಂ ಇದಮ್ಪಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇಹಿ - ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಣಾತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತೀಣಿಪಿ ಹಿ ಏತಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಅಧಿವಚನಾನೀ’ತಿ।

ಸಚೇ ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಸಞ್ಞತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ; ನೋ ಚೇ, ಬಹುನಿಬ್ಬಾನತಾಯ ಕಾರೇತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ಏವಂ ತಾವ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ - ‘ರಾಗಕ್ಖಯೋ ನಾಮ ರಾಗಸ್ಸೇವ ಖಯೋ ಉದಾಹು ದೋಸಮೋಹಾನಮ್ಪಿ? ದೋಸಕ್ಖಯೋ ನಾಮ ದೋಸಸ್ಸೇವ ಖಯೋ ಉದಾಹು ರಾಗಮೋಹಾನಮ್ಪಿ? ಮೋಹಕ್ಖಯೋ ನಾಮ ಮೋಹಸ್ಸೇವ ಖಯೋ ಉದಾಹು ರಾಗದೋಸಾನಮ್ಪೀ’ತಿ? ಅದ್ಧಾ ವಕ್ಖತಿ - ‘ರಾಗಕ್ಖಯೋ ನಾಮ ರಾಗಸ್ಸೇವ ಖಯೋ, ದೋಸಕ್ಖಯೋ ನಾಮ ದೋಸಸ್ಸೇವ ಖಯೋ, ಮೋಹಕ್ಖಯೋ ನಾಮ ಮೋಹಸ್ಸೇವ ಖಯೋ’ತಿ।

ತತೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ - ‘ತವ ವಾದೇ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ಏಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಹೋತಿ, ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಏಕಂ, ಮೋಹಕ್ಖಯೋ ಏಕಂ; ತಿಣ್ಣಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ಖಯೇ ತೀಣಿ ನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಚತುನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಾನಂ ಖಯೇ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ನೀವರಣಾನಂ ಖಯೇ ಪಞ್ಚ, ಛನ್ನಂ ತಣ್ಹಾಕಾಯಾನಂ ಖಯೇ ಛ, ಸತ್ತನ್ನಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಖಯೇ ಸತ್ತ, ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾನಂ ಖಯೇ ಅಟ್ಠ, ನವನ್ನಂ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕಧಮ್ಮಾನಂ ಖಯೇ ನವ, ದಸನ್ನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಖಯೇ ದಸ, ದಿಯಡ್ಢಕಿಲೇಸಸಹಸ್ಸಸ್ಸ ಖಯೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಬಹೂನಿ ನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ನತ್ಥಿ ಪನ ತೇ ನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ಪಮಾಣನ್ತಿ। ಏವಂ ಪನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಣಾತಿ ಏಕಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೀಣಿಪಿ ಹೇತಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಅಧಿವಚನಾನೀತಿ ಗಣ್ಹ’।

ಸಚೇ ಪನ ಏವಂ ವುತ್ತೇಪಿ ನ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ, ಓಳಾರಿಕತಾಯ ಕಾರೇತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ‘ಅನ್ಧಬಾಲಾ ಹಿ ಅಚ್ಛದೀಪಿಮಿಗಮಕ್ಕಟಾದಯೋಪಿ ಕಿಲೇಸಪರಿಯುಟ್ಠಿತಾ ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಸೇವನ್ತಿ। ಅಥ ನೇಸಂ ಪಟಿಸೇವನಪರಿಯನ್ತೇ ಕಿಲೇಸೋ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ। ತವ ವಾದೇ ಅಚ್ಛದೀಪಿಮಿಗಮಕ್ಕಟಾದಯೋ ನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಓಳಾರಿಕಂ ವತ ತೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಥೂಲಂ, ಕಣ್ಣೇಹಿ ಪಿಳನ್ಧಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ। ಏವಂ ಪನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಣಾತಿ ಏಕಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೀಣಿಪಿ ಹೇತಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಅಧಿವಚನಾನೀತಿ ಗಣ್ಹ’।

ಸಚೇ ಪನ ಏವಂ ವುತ್ತೇಪಿ ನ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ, ಗೋತ್ರಭುನಾಪಿ ಕಾರೇತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ಏವಂ ತಾವ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ - ‘ತ್ವಂ ಗೋತ್ರಭು ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ ವದೇಸೀ’ತಿ? ‘ಆಮ ವದಾಮೀ’ತಿ। ‘ಗೋತ್ರಭುಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಾ ಖೀಣಾ, ಖೀಯನ್ತಿ, ಖೀಯಿಸ್ಸನ್ತೀ’ತಿ? ನ ಖೀಣಾ, ನ ಖೀಯನ್ತಿ; ಅಪಿಚ ಖೋ ಖೀಯಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ। ‘ಗೋತ್ರಭು ಪನ ಕಿಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀ’ತಿ? ‘ನಿಬ್ಬಾನಂ’। ‘ತವ ಗೋತ್ರಭುಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಾ ನ ಖೀಣಾ, ನ ಖೀಯನ್ತಿ; ಅಥ ಖೋ ಖೀಯಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತ್ವಂ ಅಖೀಣೇಸುಯೇವ ಕಿಲೇಸೇಸು ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಞ್ಞಪೇಸಿ, ಅಪ್ಪಹೀನೇಸು ಅನುಸಯೇಸು ಅನುಸಯಪ್ಪಹಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಞ್ಞಪೇಸಿ। ತಂ ತೇ ನ ಸಮೇತಿ। ಏವಂ ಪನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಣಾತಿ ಏಕಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೀಣಿಪಿ ಹೇತಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಅಧಿವಚನಾನೀತಿ ಗಣ್ಹ’।

ಸಚೇ ಪನ ಏವಂ ವುತ್ತೇಪಿ ನ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ, ಮಗ್ಗೇನ ಕಾರೇತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ಏವಂ ತಾವ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ - ‘ತ್ವಂ ಮಗ್ಗಂ ನಾಮ ವದೇಸೀ’ತಿ? ‘ಆಮ ವದೇಮೀ’ತಿ। ‘ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಾ ಖೀಣಾ, ಖೀಯನ್ತಿ, ಖಿಯಿಸ್ಸನ್ತೀ’ತಿ? ಜಾನಮಾನೋ ವಕ್ಖತಿ - ‘ಖೀಣಾತಿ ವಾ ಖೀಯಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ವಾ ವತ್ತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ, ಖೀಯನ್ತೀತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತೀ’ತಿ। ‘ಯದಿ ಏವಂ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕತಮಂ? ಮಗ್ಗೇನ ಖೀಯನಕಕಿಲೇಸಾ ಕತಮೇ? ಮಗ್ಗೋ ಕತಮಂ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕತಮೇ ಕಿಲೇಸೇ ಖೇಪೇತಿ? ತಸ್ಮಾ ಮಾ ಏವಂ ಗಣ್ಹ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಣಾತಿ ಏಕಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ರಾಗಕ್ಖಯೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೀಣಿಪಿ ಹೇತಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಅಧಿವಚನಾನೀ’ತಿ।

ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಏವಮಾಹ - ‘ತ್ವಂ ಆಗಮ್ಮ ಆಗಮ್ಮಾತಿ ವದೇಸೀ’ತಿ? ‘ಆಮ ವದೇಮೀ’ತಿ। ‘ಆಗಮ್ಮ ನಾಮಾತಿ ಇದಂ ತೇ ಕುತೋ ಲದ್ಧ’ನ್ತಿ? ‘ಸುತ್ತತೋ ಲದ್ಧ’ನ್ತಿ । ‘ಆಹರ ಸುತ್ತ’ನ್ತಿ। “ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ತಣ್ಹಾ ಚ ತಂ ಆಗಮ್ಮ, ತಮ್ಹಿ ಖೀಣಾ, ತಮ್ಹಿ ಭಗ್ಗಾ, ನ ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ಕದಾಚೀ”ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಪರವಾದೀ ತುಣ್ಹೀಭಾವಂ ಆಪನ್ನೋತಿ।

ಇಧಾಪಿ ದಸಾಯತನಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ದ್ವೇ ಪನ ಚತುಭೂಮಕಾನಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೧೬೮. ಇಧಾಪಿ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ ಯಞ್ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವುತ್ತಂ; ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಇಧ, ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇಧ ಪನ ದಸನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ ರೂಪಭಾವೇನ ಅಬ್ಯಾಕತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗೇ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಯ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾವ ಸಙ್ಖತಾವ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಪನ “ಸಿಯಾ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಂ, ಸಿಯಾ ಅಸಙ್ಖತ”ನ್ತಿ ಆಗತಂ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಚ ಅನಾರಮ್ಮಣಂ ಸುಖುಮರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ನ-ವತ್ತಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಭಜತಿ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಅನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನ ಪರಿತ್ತಾದಿಭಾವೇನ ನವತ್ತಬ್ಬಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತ್ತಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ। ಸೇಸಂ ತಾದಿಸಮೇವ। ಇಧಾಪಿ ಹಿ

ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ವಿಯ ದ್ವಾಯತನಾ ಪಞ್ಚಪಣ್ಣಾಸ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ರಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ದುಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಮುಯ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಚ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಖನ್ಧೇಸು ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವಾತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಆಯತನವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಧಾತುವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧೭೨. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಧಾತುವಿಭಙ್ಗೇ ಸಬ್ಬಾ ಧಾತುಯೋ ಛಹಿ ಛಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತೀಹಿ ಛಕ್ಕೇಹಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಛ ಧಾತುಯೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಛಾ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಧಾತುಯೋ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। **ಪಥವೀಧಾತೂ**ತಿಆದೀಸು ಧಾತ್ವಟ್ಠೋ ನಾಮ ಸಭಾವಟ್ಠೋ, ಸಭಾವಟ್ಠೋ ನಾಮ ಸುಞ್ಞತಟ್ಠೋ, ಸುಞ್ಞತಟ್ಠೋ ನಾಮ ನಿಸ್ಸತ್ತಟ್ಠೋತಿ ಏವಂ ಸಭಾವಸುಞ್ಞತನಿಸ್ಸತ್ತಟ್ಠೇನ ಪಥವೀಯೇವ ಧಾತು **ಪಥವೀಧಾತು**। ಆಪೋಧಾತುಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ಪದಸಮಾಸಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - **ಪಥವೀಧಾತೂ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾನಧಾತು। **ಆಪೋಧಾತೂ**ತಿ ಆಬನ್ಧನಧಾತು। **ತೇಜೋಧಾತೂ**ತಿ ಪರಿಪಾಚನಧಾತು। **ವಾಯೋಧಾತೂ**ತಿ ವಿತ್ಥಮ್ಭನಧಾತು। **ಆಕಾಸಧಾತೂ**ತಿ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಧಾತು। **ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ**ತಿ ವಿಜಾನನಧಾತು।

೧೭೩. **ಪಥವೀಧಾತುದ್ವಯ**ನ್ತಿ ಪಥವೀಧಾತು ದ್ವೇ ಅಯಂ। ಅಯಂ ಪಥವೀಧಾತು ನಾಮ ನ ಏಕಾ ಏವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಭೇದೇನ ಪನ ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ - "ಅತ್ಥಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಅತ್ಥಿ ಬಾಹಿರಾ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ**ತಿ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಾ। **ಬಾಹಿರಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಸನ್ತಾನಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಾ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಪಚ್ಚತ್ತ**ನ್ತಿ ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಾಧಿವಚನಮೇವ। ಇದಾನಿ ತಂ ಸಭಾವಾಕಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಕ್ಖಳ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಕಕ್ಖಳ**ನ್ತಿ ಥದ್ಧಂ। **ಖರಿಗತ**ನ್ತಿ ಫರುಸಂ। **ಕಕ್ಖಳತ್ತ**ನ್ತಿ ಕಕ್ಖಳಭಾವೋ। **ಕಕ್ಖಳಭಾವೋ**ತಿ ಕಕ್ಖಳಸಭಾವೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಉಪಾದಿನ್ನ**ನ್ತಿ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಉಪಾದಿನ್ನಂ। ಉಪಾದಿನ್ನಂ ನಾಮ ಸರೀರಟ್ಠಕಂ। ಸರೀರಟ್ಠಕಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ವಾ ಹೋತು ಮಾ ವಾ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಉಪಾದಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಮ್ಪಿ; ಆದಿನ್ನಗ್ಗಹಿತಪರಾಮಟ್ಠವಸೇನ ಪನ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಉಪಾದಿನ್ನಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಉಪಾದಿನ್ನ"ನ್ತಿ ಆಹ।

ಇದಾನಿ ತಮೇವ ಪಥವೀಧಾತುಂ ವತ್ಥುವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸೇಯ್ಯಥಿದ**ನ್ತಿ ನಿಪಾತೋ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಾ ಸಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಪಥವೀಧಾತು ಸಾ ಕತಮಾ? ಯಂ ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಪಚ್ಚತ್ತಂ ಕಕ್ಖಳಂ ನಾಮ ತಂ ಕತಮನ್ತಿ? **ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ**ತಿಆದಿ ತಸ್ಸಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ವತ್ಥುವಸೇನ ಪಭೇದದಸ್ಸನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಕೇಸಾ ನಾಮ ಅಜ್ಝತ್ತಾ ಉಪಾದಿನ್ನಾ ಸರೀರಟ್ಠಕಾ ಕಕ್ಖಳತ್ತಲಕ್ಖಣಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ। ಲೋಮಾ ನಾಮ…ಪೇ॰… ಕರೀಸಂ ನಾಮ। ಇಧ ಪನ ಅವುತ್ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪) ಪಾಳಿಆರುಳ್ಹಂ **ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ** ಆಹರಿತ್ವಾ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ನಾಮ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಉಪಾದಿನ್ನಂ ಸರೀರಟ್ಠಕಂ ಕಕ್ಖಳತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ। ಪರತೋ ಆಪೋಧಾತುಆದೀನಂ ನಿದ್ದೇಸೇ ಪಿತ್ತಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಇಮಿನಾ ಕಿಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ? ಧಾತುಮನಸಿಕಾರೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಧಾತುಮನಸಿಕಾರೇ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಉತ್ತಮತ್ಥಂ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತುಕಾಮೇನ ಕಿಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ? ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ಸೋಧೇತಬ್ಬಂ। ಸೀಲವತೋ ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾ ಇಜ್ಝತಿ। ತಸ್ಸ ಸೋಧನವಿಧಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿಸುದ್ಧಸೀಲೇನ ಪನ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ದಸ ಪುಬ್ಬಪಲಿಬೋಧಾ ಛಿನ್ದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಛಿನ್ದನವಿಧಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಛಿನ್ನಪಲಿಬೋಧೇನ ಧಾತುಮನಸಿಕಾರಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತಬ್ಬಂ। ಆಚರಿಯೇನಾಪಿ ಧಾತುಮನಸಿಕಾರಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾಪೇನ್ತೇನ ಸತ್ತವಿಧಂ ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ ದಸವಿಧಞ್ಚ ಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೇನಾಪಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಬಹುವಾರೇ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕತ್ವಾ ನಿಜ್ಜಟಂ ಪಗುಣಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ - "ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ

ಭಿಕ್ಖುನಾ ಜರಾಮರಣಾ ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮೇನ ಸತ್ತಹಾಕಾರೇಹಿ ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ವಚಸಾ, ಮನಸಾ, ವಣ್ಣತೋ, ಸಣ್ಠಾನತೋ, ದಿಸತೋ, ಓಕಾಸತೋ, ಪರಿಚ್ಛೇದತೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಸತ್ತಹಾಕಾರೇಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಧಾತುಮನಸಿಕಾರಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ **'ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ'** ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಅನುಪುಬ್ಬತೋ, ನಾತಿಸೀಘತೋ, ನಾತಿಸಣಿಕತೋ, ವಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಬಾಹನತೋ , ಪಣ್ಣತ್ತಿಸಮತಿಕ್ಕಮತೋ, ಅನುಪುಬ್ಬಮುಞ್ಚನತೋ, ಲಕ್ಖಣತೋ, ತಯೋ ಚ ಸುತ್ತನ್ತಾತಿ ಇಮೇಹಿ ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ **'ಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಂ'** ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಪರತೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗೇ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

ಏವಂ ಉಗ್ಗಹಿತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇನ ಪನ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತೇ ಅಟ್ಠಾರಸ ಸೇನಾಸನದೋಸೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇ ಸೇನಾಸನೇ ವಸನ್ತೇನ ಅತ್ತನಾಪಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಪಧಾನಿಯಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇನ ವಿವಿತ್ತೋಕಾಸಗತೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ। ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನ ಚ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನದಿಸೋಕಾಸಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕೇಸಾದೀಸು ಏಕೇಕಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ಅವಸಾನೇ ಏವಂ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ - ಇಮೇ **ಕೇಸಾ** ನಾಮ ಸೀಸಕಟಾಹಪಲಿವೇಠನಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ವಮ್ಮಿಕಮತ್ಥಕೇ ಜಾತೇಸು ಕುಣ್ಠತಿಣೇಸು ನ ವಮ್ಮಿಕಮತ್ಥಕೋ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಕುಣ್ಠತಿಣಾನಿ ಜಾತಾನೀ'ತಿ, ನಾಪಿ ಕುಣ್ಠತಿಣಾನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ವಮ್ಮಿಕಮತ್ಥಕೇ ಜಾತಾನೀ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಸೀಸಕಟಾಹಪಲಿವೇಠನಚಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಕೇಸಾ ಜಾತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಕೇಸಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಸೀಸಕಟಾಹಪಲಿವೇಠನಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ'ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಕೇಸಾ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಲೋಮಾ ಸರೀರವೇಠನಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಸುಞ್ಞಗಾಮಟ್ಠಾನೇ ಜಾತೇಸು ದಬ್ಬತಿಣೇಸು ನ ಸುಞ್ಞಗಾಮಟ್ಠಾನಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ದಬ್ಬತಿಣಾನಿ ಜಾತಾನೀ'ತಿ, ನಾಪಿ ದಬ್ಬತಿಣಾನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಸುಞ್ಞಗಾಮಟ್ಠಾನೇ ಜಾತಾನೀ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಸರೀರವೇಠನಚಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಲೋಮಾ ಜಾತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಲೋಮಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಸರೀರವೇಠನಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ'ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಲೋಮಾ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ನಖಾ ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಅಗ್ಗೇಸು ಜಾತಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಕುಮಾರಕೇಸು ದಣ್ಡಕೇಹಿ ಮಧುಕಟ್ಠಿಕೇ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಕೀಳನ್ತೇಸು ನ ದಣ್ಡಕಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಸು ಮಧುಕಟ್ಠಿಕಾ ಠಪಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಮಧುಕಟ್ಠಿಕಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ದಣ್ಡಕೇಸು ಠಪಿತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಅಙ್ಗುಲಿಯೋ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಗ್ಗೇಸು ನಖಾ ಜಾತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ನಖಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಅಗ್ಗೇಸು ಜಾತಾ'ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ನಖಾ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ದನ್ತಾ ಹನುಕಟ್ಠಿಕೇಸು ಜಾತಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ವಡ್ಢಕೀಹಿ ಪಾಸಾಣಉದುಕ್ಖಲೇಸು ಕೇನಚಿದೇವ ಸಿಲೇಸಜಾತೇನ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಪಿತಥಮ್ಭೇಸು ನ ಉದುಕ್ಖಲಾನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಸು ಥಮ್ಭಾ ಠಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಥಮ್ಭಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಉದುಕ್ಖಲೇಸು ಠಿತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಹನುಕಟ್ಠಿಕಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಸು ದನ್ತಾ ಜಾತಾ'ತಿ , ನಾಪಿ ದನ್ತಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಹನುಕಟ್ಠಿಕೇಸು ಜಾತಾ'ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ದನ್ತಾ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ತಚೋ ಸಕಲಸರೀರಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಅಲ್ಲಗೋಚಮ್ಮಪರಿಯೋನದ್ಧಾಯ ಮಹಾವೀಣಾಯ ನ ಮಹಾವೀಣಾ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಅಲ್ಲಗೋಚಮ್ಮೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಅಲ್ಲಗೋಚಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ಮಹಾವೀಣಾ

ಪರಿಯೋದ್ಧಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಸರೀರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ತಚೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ತಚೋ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ಸರೀರಂ ಪರಿಯೋನದ್ಧನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ತಚೋ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಮಂಸಂ ಅಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾಟಂ ಅನುಲಿಮ್ಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಮಹಾಮತ್ತಿಕಾಯ ಲಿತ್ತಾಯ ಭಿತ್ತಿಯಾ ನ ಭಿತ್ತಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಮಹಾಮತ್ತಿಕಾಯ ಲಿತ್ತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಮಹಾಮತ್ತಿಕಾ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ಮಹಾಭಿತ್ತಿ ಲಿತ್ತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಅಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾಟೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ನವಮಂಸಪೇಸಿಸತಪ್ಪಭೇದೇನ ಮಂಸೇನ ಲಿತ್ತೋ'ತಿ, ನಾಪಿ ಮಂಸಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ಅಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾಟೋ ಲಿತ್ತೋ'ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಮಂಸಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ನ್ಹಾರು ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಟ್ಠೀನಿ ಆಬನ್ಧಮಾನಾ ಠಿತಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ವಲ್ಲೀಹಿ ವಿನದ್ಧೇಸು ಕುಟ್ಟದಾರೂಸು ನ ಕುಟ್ಟದಾರೂನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ವಲ್ಲೀಹಿ ವಿನದ್ಧಾನೀ'ತಿ, ನಾಪಿ ವಲ್ಲಿಯೋ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಹಿ ಕುಟ್ಟದಾರೂನಿ ವಿನದ್ಧಾನೀ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಅಟ್ಠೀನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ನ್ಹಾರೂಹಿ ಆಬದ್ಧಾನೀ'ತಿ, ನಾಪಿ ನ್ಹಾರೂ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಹಿ ಅಟ್ಠೀನಿ ಆಬದ್ಧಾನೀ'ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ನ್ಹಾರು ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಅಟ್ಠೀಸು ಪಣ್ಹಿಕಟ್ಠಿ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿ ಜಙ್ಘಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಜಙ್ಘಟ್ಠಿ ಊರುಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಊರುಟ್ಠಿ ಕಟಿಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ । ಕಟಿಟ್ಠಿ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೋ ಗೀವಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। ಗೀವಟ್ಠಿ ಸೀಸಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಸೀಸಟ್ಠಿ ಗೀವಟ್ಠಿಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। ಗೀವಟ್ಠಿ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೋ ಕಟಿಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ। ಕಟಿಟ್ಠಿ ಊರುಟ್ಠಿಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। ಊರುಟ್ಠಿ ಜಙ್ಘಟ್ಠಿಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। ಜಙ್ಘಟ್ಠಿ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿ ಪಣ್ಹಿಕಟ್ಠಿಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ।

ತತ್ಥ ಯಥಾ ಇಟ್ಠಕದಾರುಗೋಮಯಾದಿಸಞ್ಚಯೇಸು ನ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಉಪರಿಮೇ ಉಪರಿಮೇ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಉಪರಿಮಾ ಉಪರಿಮಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಹೇಟ್ಠಿಮೇಸು ಹೇಟ್ಠಿಮೇಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಪಣ್ಹಿಕಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಜಙ್ಘಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಜಙ್ಘಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಊರುಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಊರುಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಕಟಿಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಕಟಿಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಗೀವಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತೋ'ತಿ, ನ ಗೀವಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಸೀಸಟ್ಠಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಸೀಸಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಗೀವಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಗೀವಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಕಟಿಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ'ತಿ, ನ ಕಟಿಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಊರುಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಊರುಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಜಙ್ಘಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಜಙ್ಘಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪಣ್ಹಿಕಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಅಟ್ಠಿ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅಟ್ಠೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ವೇಳುಪಬ್ಬಾದೀನಂ ಅನ್ತೋ ಪಕ್ಖಿತ್ತೇಸು ಸಿನ್ನವೇತ್ತಗ್ಗಾದೀಸು ನ ವೇಳುಪಬ್ಬಾದೀನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಸು ವೇತ್ತಗ್ಗಾದೀನಿ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾನೀ'ತಿ, ನಾಪಿ ವೇತ್ತಗ್ಗಾದೀನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ವೇಳುಪಬ್ಬಾದೀಸು ಠಿತಾನೀತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಅಟ್ಠೀನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅನ್ತೋ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ

ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಅಟ್ಠೀನಂ ಅನ್ತೋ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ವಕ್ಕಂ ಗಲವಾಟಕತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತೇನ ಏಕಮೂಲೇನ ಥೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನೇನ ಥೂಲನ್ಹಾರುನಾ ವಿನಿಬದ್ಧಂ ಹುತ್ವಾ ಹದಯಮಂಸಂ ಪರಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ವಣ್ಟುಪನಿಬದ್ಧೇ ಅಮ್ಬಫಲದ್ವಯೇ ನ ವಣ್ಟಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ಅಮ್ಬಫಲದ್ವಯಂ ಉಪನಿಬದ್ಧ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಅಮ್ಬಫಲದ್ವಯಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ವಣ್ಟೇನ ಉಪನಿಬದ್ಧ'ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಥೂಲನ್ಹಾರು ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ವಕ್ಕಂ ಉಪನಿಬದ್ಧ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ವಕ್ಕಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಥೂಲನ್ಹಾರುನಾ ಉಪನಿಬದ್ಧ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ವಕ್ಕಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಹದಯಂ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಉರಟ್ಠಿಪಞ್ಜರಮಜ್ಝಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಜಿಣ್ಣಸನ್ದಮಾನಿಕಪಞ್ಜರಬ್ಭನ್ತರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಪಿತಾಯ ಮಂಸಪೇಸಿಯಾ ನ ಜಿಣ್ಣಸನ್ದಮಾನಿಕಪಞ್ಜರಬ್ಭನ್ತರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಂಸಪೇಸಿ ಠಪಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಮಂಸಪೇಸಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಜಿಣ್ಣಸನ್ದಮಾನಿಕಪಞ್ಜರಬ್ಭನ್ತರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಉರಟ್ಠಿಪಞ್ಜರಬ್ಭನ್ತರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಹದಯಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಹದಯಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಉರಟ್ಠಿಪಞ್ಜರಬ್ಭನ್ತರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಹದಯಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಯಕನಂ ಅನ್ತೋಸರೀರೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥನಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಉಕ್ಖಲಿಕಪಾಲಪಸ್ಸಮ್ಹಿ ಲಗ್ಗೇ ಯಮಕಮಂಸಪಿಣ್ಡೇ ನ ಉಕ್ಖಲಿಕಪಾಲಪಸ್ಸಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಯಮಕಮಂಸಪಿಣ್ಡೋ ಲಗ್ಗೋ'ತಿ, ನಾಪಿ ಯಮಕಮಂಸಪಿಣ್ಡೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಉಕ್ಖಲಿಕಪಾಲಪಸ್ಸೇ ಲಗ್ಗೋ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಥನಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಯಕನಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಯಕನಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಥನಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಯಕನಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಕಿಲೋಮಕೇಸು ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕಿಲೋಮಕಂ ಹದಯಞ್ಚ ವಕ್ಕಞ್ಚ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಠಿತಂ, ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕಿಲೋಮಕಂ ಸಕಲಸರೀರೇ ಚಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠತೋ ಮಂಸಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪಿಲೋತಿಕಪಲಿವೇಠಿತೇ ಮಂಸೇ ನ ಮಂಸಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪಿಲೋತಿಕಾಯ ಪಲಿವೇಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಪಿಲೋತಿಕಾ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ಮಂಸಂ ಪಲಿವೇಠಿತ'ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ವಕ್ಕಹದಯಾನಿ ಸಕಲಸರೀರೇ ಮಂಸಞ್ಚ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಕಿಲೋಮಕೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಕಿಲೋಮಕಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ವಕ್ಕಹದಯಾನಿ ಸಕಲಸರೀರೇ ಮಂಸಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಕಿಲೋಮಕಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಪಿಹಕಂ ಹದಯಸ್ಸ ವಾಮಪಸ್ಸೇ ಉದರಪಟಲಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಕೋಟ್ಠಕಮತ್ಥಕಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಾಯ ಗೋಮಯಪಿಣ್ಡಿಯಾ ನ ಕೋಟ್ಠಕಮತ್ಥಕಪಸ್ಸಂ ಜಾನಾತಿ 'ಗೋಮಯಪಿಣ್ಡಿ ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಗೋಮಯಪಿಣ್ಡಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಕೋಟ್ಠಕಮತ್ಥಕಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಉದರಪಟಲಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಪಸ್ಸಂ ಜಾನಾತಿ 'ಪಿಹಕಂ ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಪಿಹಕಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಉದರಪಟಲಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ

ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಪಿಹಕಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಪಪ್ಫಾಸಂ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥನಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಹದಯಞ್ಚ ಯಕನಞ್ಚ ಉಪರಿಛಾದೇತ್ವಾ ಓಲಮ್ಬನ್ತಂ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಜಿಣ್ಣಕೋಟ್ಠಬ್ಭನ್ತರೇ ಓಲಮ್ಬಮಾನೇ ಸಕುಣಕುಲಾವಕೇ ನ ಜಿಣ್ಣಕೋಟ್ಠಬ್ಭನ್ತರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಸಕುಣಕುಲಾವಕೋ ಓಲಮ್ಬಮಾನೋ ಠಿತೋ'ತಿ, ನಾಪಿ ಸಕುಣಕುಲಾವಕೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಜಿಣ್ಣಕೋಟ್ಠಬ್ಭನ್ತರೇ ಓಲಮ್ಬಮಾನೋ ಠಿತೋ'ತಿ , ಏವಮೇವ ನ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಪಪ್ಫಾಸಂ ಓಲಮ್ಬಮಾನಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಪಪ್ಫಾಸಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಏವರೂಪೇ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಓಲಮ್ಬಮಾನಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಪಪ್ಫಾಸಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಅನ್ತಂ ಗಲವಾಟಕತೋ ಕರೀಸಮಗ್ಗಪರಿಯನ್ತೇ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಲೋಹಿತದೋಣಿಕಾಯ ಓಭುಜಿತ್ವಾ ಠಪಿತೇ ಛಿನ್ನಸೀಸಧಮನಿಕಳೇವರೇ ನ ಲೋಹಿತದೋಣಿ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಧಮನಿಕಳೇವರಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಧಮನಿಕಳೇವರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಲೋಹಿತದೋಣಿಕಾಯಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಅನ್ತಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಅನ್ತಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಅನ್ತಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಅನ್ತಗುಣಂ ಅನ್ತನ್ತರೇ ಏಕವೀಸತಿ ಅನ್ತಭೋಗೇ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪಾದಪುಞ್ಛನರಜ್ಜುಮಣ್ಡಲಕಂ ಸಿಬ್ಬೇತ್ವಾ ಠಿತೇಸು ರಜ್ಜುಕೇಸು ನ ಪಾದಪುಞ್ಛನರಜ್ಜುಮಣ್ಡಲಕಂ ಜಾನಾತಿ 'ರಜ್ಜುಕಾ ಮಂ ಸಿಬ್ಬೇತ್ವಾ ಠಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ರಜ್ಜುಕಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಪಾದಪುಞ್ಛನರಜ್ಜುಮಣ್ಡಲಕಂ ಸಿಬ್ಬೇತ್ವಾ ಠಿತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಅನ್ತಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅನ್ತಗುಣಂ ಮಂ ಆಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಅನ್ತಗುಣಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಅನ್ತಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಅನ್ತಗುಣಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಉದರಿಯಂ ಉದರೇ ಠಿತಂ ಅಸಿತಪೀತಖಾಯಿತಸಾಯಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಸುವಾನದೋಣಿಯಂ ಠಿತೇ ಸುವಾನವಮಥುಮ್ಹಿ ನ ಸುವಾನದೋಣಿ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಸುವಾನವಮಥು ಠಿತೋ'ತಿ, ನಾಪಿ ಸುವಾನವಮಥು ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಸುವಾನದೋಣಿಯಂ ಠಿತೋ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಉದರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಉದರಿಯಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಉದರಿಯಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಉದರೇ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಉದರಿಯಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಕರೀಸಂ ಪಕ್ಕಾಸಯಸಙ್ಖಾತೇ ಅಟ್ಠಙ್ಗುಲವೇಳುಪಬ್ಬಸದಿಸೇ ಅನ್ತಪರಿಯೋಸಾನೇ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ವೇಳುಪಬ್ಬೇ ಓಮದ್ದಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾಯ ಸಣ್ಹಪಣ್ಡುಮತ್ತಿಕಾಯ ನ ವೇಳುಪಬ್ಬಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಪಣ್ಡುಮತ್ತಿಕಾ ಠಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಪಣ್ಡುಮತ್ತಿಕಾ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ವೇಳುಪಬ್ಬೇ ಠಿತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಪಕ್ಕಾಸಯೋ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಕರೀಸಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಕರೀಸಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪಕ್ಕಾಸಯೇ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಕರೀಸಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಸೀಸಕಟಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪುರಾಣಲಾಬುಕಟಾಹೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾಯ ಪಿಟ್ಠಪಿಣ್ಡಿಯಾ ನ ಲಾಬುಕಟಾಹಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಪಿಟ್ಠಪಿಣ್ಡಿ ಠಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಪಿಟ್ಠಪಿಣ್ಡಿ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಲಾಬುಕಟಾಹೇ ಠಿತಾ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಸೀಸಕಟಾಹಬ್ಭನ್ತರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಸೀಸಕಟಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ

ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಥದ್ಧೋ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ।

ಯಂ ವಾ ಪನಞ್ಞಮ್ಪೀತಿ ಇಮಿನಾ ಆಪೋಕೋಟ್ಠಾಸಾದೀಸು ತೀಸು ಅನುಗತಂ ಪಥವೀಧಾತುಂ ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಯೇವಾಪನಕಂ ಪಥವಿಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಬಾಹಿರಪಥವೀಧಾತುನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಯೋ**ತಿ ಕಾಳಲೋಹಂ। **ಲೋಹ**ನ್ತಿ ಜಾತಿಲೋಹಂ, ವಿಜಾತಿಲೋಹಂ, ಕಿತ್ತಿಮಲೋಹಂ, ಪಿಸಾಚಲೋಹನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ। ತತ್ಥ ಅಯೋ, ಸಜ್ಝು, ಸುವಣ್ಣಂ, ತಿಪು, ಸೀಸಂ, ತಮ್ಬಲೋಹಂ, ವೇಕನ್ತಕನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಸತ್ತ ಜಾತಿಲೋಹಾನಿ ನಾಮ। ನಾಗನಾಸಿಕಲೋಹಂ ವಿಜಾತಿಲೋಹಂ ನಾಮ। ಕಂಸಲೋಹಂ, ವಟ್ಟಲೋಹಂ, ಆರಕೂಟನ್ತಿ ತೀಣಿ ಕಿತ್ತಿಮಲೋಹಾನಿ ನಾಮ। ಮೋರಕ್ಖಕಂ, ಪುಥುಕಂ, ಮಲಿನಕಂ, ಚಪಲಕಂ, ಸೇಲಕಂ, ಆಟಕಂ, ಭಲ್ಲಕಂ, ದೂಸಿಲೋಹನ್ತಿ ಅಟ್ಠ ಪಿಸಾಚಲೋಹಾನಿ ನಾಮ। ತೇಸು ಪಞ್ಚ ಜಾತಿಲೋಹಾನಿ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾನೇವ। ತಮ್ಬಲೋಹಂ, ವೇಕನ್ತಕಲೋಹನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಪನ ದ್ವೀಹಿ ಜಾತಿಲೋಹೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಇಧ ಲೋಹನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತಿಪೂತಿ ಸೇತತಿಪು। **ಸೀಸ**ನ್ತಿ ಕಾಳತಿಪು। **ಸಜ್ಝೂ**ತಿ ರಜತಂ। **ಮುತ್ತಾ**ತಿ ಸಾಮುದ್ದಿಕಮುತ್ತಾ। **ಮಣೀ**ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಾಳಿಆಗತೇ ವೇಳುರಿಯಾದಯೋ ಸೇಸೋ ಜೋತಿರಸಾದಿಭೇದೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಮಣಿ। **ವೇಳುರಿಯೋ**ತಿ ವಂಸವಣ್ಣಮಣಿ। **ಸಙ್ಖೋ**ತಿ ಸಾಮುದ್ದಿಕಸಙ್ಖೋ। **ಸಿಲಾ**ತಿ ಕಾಳಸಿಲಾ, ಪಣ್ಡುಸಿಲಾ, ಸೇತಸಿಲಾತಿಆದಿಭೇದಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಿಲಾ। **ಪವಾಳ**ನ್ತಿ ಪವಾಳಮೇವ। **ರಜತ**ನ್ತಿ ಕಹಾಪಣೋ। **ಜಾತರೂಪ**ನ್ತಿ ಸುವಣ್ಣಂ। **ಲೋಹಿತಙ್ಕೋ**ತಿ ರತ್ತಮಣಿ। **ಮಸಾರಗಲ್ಲ**ನ್ತಿ ಕಬರಮಣಿ। ತಿಣಾದೀಸು ಬಹಿಸಾರಾ ಅನ್ತಮಸೋ ನಾಳಿಕೇರಾದಯೋಪಿ **ತಿಣಂ** ನಾಮ। ಅನ್ತೋಸಾರಂ ಅನ್ತಮಸೋ ದಾರುಖಣ್ಡಮ್ಪಿ **ಕಟ್ಠಂ** ನಾಮ। **ಸಕ್ಖರಾ**ತಿ ಮುಗ್ಗಮತ್ತತೋ ಯಾವ ಮುಟ್ಠಿಪ್ಪಮಾಣಾ ಮರುಮ್ಬಾ ಸಕ್ಖರಾ ನಾಮ। ಮುಗ್ಗಮತ್ತತೋ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ **ವಾಲಿಕಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕಠಲ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಪಾಲಂ। **ಭೂಮೀ**ತಿ ಪಥವೀ। **ಪಾಸಾಣೋ**ತಿ ಅನ್ತೋಮುಟ್ಠಿಯಂ ಅಸಣ್ಠಹನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹತ್ಥಿಪ್ಪಮಾಣಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತೋ ಪಾಸಾಣೋ ನಾಮ। ಹತ್ಥಿಪ್ಪಮಾಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ಉಪರಿ **ಪಬ್ಬತೋ** ನಾಮ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ತಾಲಟ್ಠಿ-ನಾಳಿಕೇರ-ಫಲಾದಿಭೇದಂ ಸೇಸಪಥವಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಯಾ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಪಥವೀಧಾತು ಯಾ ಚ ಬಾಹಿರಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ದ್ವೇಪಿ ಪಥವೀಧಾತುಯೋ ಕಕ್ಖಳಟ್ಠೇನ ಲಕ್ಖಣತೋ ಏಕಾ ಪಥವೀಧಾತು ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೭೪. **ಆಪೋಧಾತು**ನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಆಪೋ ಆಪೋಗತ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಆಬನ್ಧನವಸೇನ ಆಪೋ। ತದೇವ ಆಪೋಸಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ ಆಪೋಗತಂ ನಾಮ। ಸ್ನೇಹವಸೇನ **ಸ್ನೇಹೋ**। ಸೋಯೇವ ಸ್ನೇಹಸಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ **ಸ್ನೇಹಗತಂ** ನಾಮ। **ಬನ್ಧನತ್ತಂ ರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಸ್ಸ ಬನ್ಧನಭಾವೋ। **ಪಿತ್ತಂ ಸೇಮ್ಹ**ನ್ತಿಆದೀನಿಪಿ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನದಿಸೋಕಾಸಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಧಾತುವಸೇನೇವ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - **ಪಿತ್ತೇಸು** ಹಿ ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಬದ್ಧಂ ಸಕಲಸರೀರಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತಂ, ಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಪಿತ್ತಕೋಸಕೇ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪೂವಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತೇ ತೇಲೇ ನ ಪೂವಂ ಜಾನಾತಿ 'ತೇಲಂ ಮಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ತೇಲಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪೂವಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಸರೀರಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಮಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಸರೀರಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ವಸ್ಸೋದಕೇನ ಪುಣ್ಣೇ ಕೋಸಾತಕೀಕೋಸಕೇ ನ ಕೋಸಾತಕೀಕೋಸಕೋ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ವಸ್ಸೋದಕಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ವಸ್ಸೋದಕಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಕೋಸಾತಕೀಕೋಸಕೇ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಪಿತ್ತಕೋಸಕೋ ಜಾನಾತಿ ಮಯಿ ಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಠಿತನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪಿತ್ತಕೋಸಕೇ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಪಿತ್ತಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ

ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಸೇಮ್ಹಂ ಏಕಪತ್ಥಪೂರಪ್ಪಮಾಣಂ ಉದರಪಟಲೇ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಉಪರಿ ಸಞ್ಜಾತಫೇಣಪಟಲಾಯ ಚನ್ದನಿಕಾಯ ನ ಚನ್ದನಿಕಾ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಫೇಣಪಟಲಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಫೇಣಪಟಲಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಚನ್ದನಿಕಾಯ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಉದರಪಟಲಂ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಸೇಮ್ಹಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಸೇಮ್ಹಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಉದರಪಟಲೇ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಸೇಮ್ಹಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಪುಬ್ಬೋ ಅನಿಬದ್ಧೋಕಾಸೋ, ಯತ್ಥ ಯತ್ಥೇವ ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಪ್ಪಹರಣಅಗ್ಗಿಜಾಲಾದೀಹಿ ಅಭಿಹಟೇ ಸರೀರಪ್ಪದೇಸೇ ಲೋಹಿತಂ ಸಣ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚತಿ, ಗಣ್ಡಪೀಳಕಾದಯೋ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ತಿಟ್ಠತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಫರಸುಪ್ಪಹಾರಾದಿವಸೇನ ಪಗ್ಘರಿತನಿಯಾಸೇ ರುಕ್ಖೇ ನ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಫರಸುಪ್ಪಹಾರಾದಿಪ್ಪದೇಸಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಸು ನಿಯ್ಯಾಸೋ ಠಿತೋ'ತಿ, ನಾಪಿ ನಿಯ್ಯಾಸೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಫರಸುಪ್ಪಹಾರಾದಿಪ್ಪದೇಸೇಸು ಠಿತೋ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಸರೀರಸ್ಸ ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಾದೀಹಿ ಅಭಿಹಟಪ್ಪದೇಸಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಸು ಪುಬ್ಬೋ ಠಿತೋ'ತಿ, ನಾಪಿ ಪುಬ್ಬೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ತೇಸು ಪದೇಸೇಸು ಠಿತೋ'ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಪುಬ್ಬೋ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಲೋಹಿತೇಸು ಸಂಸರಣಲೋಹಿತಂ ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ವಿಯ ಸಕಲಸರೀರಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಸನ್ನಿಚಿತಲೋಹಿತಂ ಯಕನಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಏಕಪತ್ತಪೂರಣಪ್ಪಮಾಣಂ ವಕ್ಕಹದಯಯಕನಪಪ್ಫಾಸಾನಿ ತೇಮೇನ್ತಂ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಸಂಸರಣಲೋಹಿತೇ ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಸದಿಸೋವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಇತರಂ ಪನ ಯಥಾ ಜಜ್ಜರಕಪಾಲಟ್ಠೇ ಉದಕೇ ಹೇಟ್ಠಾ ಲೇಡ್ಡುಖಣ್ಡಾನಿ ತೇಮಯಮಾನೇ ನ ಲೇಡ್ಡುಖಣ್ಡಾನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಉದಕೇನ ತೇಮಿಯಮಾನಾ ಠಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ ಉದಕಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಲೇಡ್ಡುಖಣ್ಡಾನಿ ತೇಮೇಮೀ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಯಕನಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗಟ್ಠಾನಂ ವಕ್ಕಾದೀನಿ ವಾ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಿ ಲೋಹಿತಂ ಠಿತಂ, ಅಮ್ಹೇ ವಾ ತೇಮಯಮಾನಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಲೋಹಿತಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಯಕನಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ವಕ್ಕಾದೀನಿ ತೇಮಯಮಾನಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಲೋಹಿತಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಸೇದೋ ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪಾದಿಕಾಲೇಸು ಕೇಸಲೋಮಕೂಪವಿವರಾನಿ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ ಚೇವ ಪಗ್ಘರತಿ ಚ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಉದಕಾ ಅಬ್ಬೂಳ್ಹಮತ್ತೇಸು ಭಿಸಮುಳಾಲಕುಮುದನಾಳಕಲಾಪೇಸು ನ ಭಿಸಾದಿಕಲಾಪವಿವರಾನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಹಿ ಉದಕಂ ಪಗ್ಘರತೀ'ತಿ, ನಾಪಿ ಭಿಸಾದಿಕಲಾಪವಿವರೇಹಿ ಪಗ್ಘರನ್ತಂ ಉದಕಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಭಿಸಾದಿಕಲಾಪವಿವರೇಹಿ ಪಗ್ಘರಾಮೀ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಕೇಸಲೋಮಕೂಪವಿವರಾನಿ ಜಾನನ್ತಿ 'ಅಮ್ಹೇಹಿ ಸೇದೋ ಪಗ್ಘರತೀ'ತಿ, ನಾಪಿ ಸೇದೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಕೇಸಲೋಮಕೂಪವಿವರೇಹಿ ಪಗ್ಘರಾಮೀ'ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಸೇದೋ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಮೇದೋ ಥೂಲಸ್ಸ ಸಕಲಸರೀರಂ ಫರಿತ್ವಾ ಕಿಸಸ್ಸ ಜಙ್ಘಮಂಸಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತೋ ಪತ್ಥಿನ್ನಸ್ನೇಹೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಹಲಿದ್ದಿಪಿಲೋತಿಕಪಟಿಚ್ಛನ್ನೇ ಮಂಸಪುಞ್ಜೇ ನ ಮಂಸಪುಞ್ಜೋ ಜಾನಾತಿ 'ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಹಲಿದ್ದಿಪಿಲೋತಿಕಾ ಠಿತಾ'ತಿ, ನಾಪಿ

ಹಲಿದ್ದಿಪಿಲೋತಿಕಾ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಮಂಸಪುಞ್ಜಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಾ’ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಸಕಲಸರೀರೇ ಜಙ್ಘಾದೀಸು ವಾ ಮಂಸಂ ಜಾನಾತಿ ‘ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮೇದೋ ಠಿತೋ’ತಿ, ನಾಪಿ ಮೇದೋ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಸಕಲಸರೀರೇ ಜಙ್ಘಾದೀಸು ವಾ ಮಂಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತೋ’ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಮೇದೋ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಪತ್ಥಿನ್ನಸ್ನೇಹೋ ಪತ್ಥಿನ್ನಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಅಸ್ಸು ಯದಾ ಸಞ್ಜಾಯತಿ ತದಾ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಪಗ್ಘರತಿ ವಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಉದಕಪುಣ್ಣೇಸು ತರುಣತಾಲಟ್ಠಿಕೂಪಕೇಸು ನ ತರುಣತಾಲಟ್ಠಿಕೂಪಕಾ ಜಾನನ್ತಿ ‘ಅಮ್ಹೇಸು ಉದಕಂ ಠಿತ’ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಉದಕಂ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ತರುಣತಾಲಟ್ಠಿಕೂಪಕೇಸು ಠಿತ’ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕಾ ಜಾನನ್ತಿ ‘ಅಮ್ಹೇಸು ಅಸ್ಸು ಠಿತ’ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಅಸ್ಸು ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇಸು ಠಿತ’ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಅಸ್ಸು ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ವಸಾ ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪಾದಿಕಾಲೇ ಹತ್ಥತಲಹತ್ಥಪಿಟ್ಠಿಪಾದತಲಪಾದಪಿಟ್ಠಿನಾಸಪುಟನಲಾಟಅಂಸಕೂಟೇಸು ಠಿತವಿಲೀನಸ್ನೇಹೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪಕ್ಖಿತ್ತತೇಲೇ ಆಚಾಮೇ ನ ಆಚಾಮೋ ಜಾನಾತಿ ‘ಮಂ ತೇಲಂ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಠಿತ’ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ತೇಲಂ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಆಚಾಮಂ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಠಿತ’ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಹತ್ಥತಲಾದಿಪ್ಪದೇಸೋ ಜಾನಾತಿ ‘ಮಂ ವಸಾ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಠಿತಾ’ತಿ, ನಾಪಿ ವಸಾ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಹತ್ಥತಲಾದಿಪ್ಪದೇಸೇ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಠಿತಾ’ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ವಸಾ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಖೇಳೋ ತಥಾರೂಪೇ ಖೇಳುಪ್ಪತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಉಭೋಹಿ ಕಪೋಲಪಸ್ಸೇಹಿ ಓರೋಹಿತ್ವಾ ಜಿವ್ಹಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಉದಕನಿಸ್ಸನ್ದೇ ನದೀತೀರಕೂಪಕೇ ನ ಕೂಪತಲಂ ಜಾನಾತಿ ‘ಮಯಿ ಉದಕಂ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ’ತಿ, ನಾಪಿ ಉದಕಂ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಕೂಪತಲೇ ಸನ್ತಿಟ್ಠಾಮೀ’ತಿ , ಏವಮೇವ ನ ಜಿವ್ಹಾತಲಂ ಜಾನಾತಿ ‘ಮಯಿ ಉಭೋಹಿ ಕಪೋಲಪಸ್ಸೇಹಿ ಓರೋಹಿತ್ವಾ ಖೇಳೋ ಠಿತೋ’ತಿ, ನಾಪಿ ಖೇಳೋ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಉಭೋಹಿ ಕಪೋಲಪಸ್ಸೇಹಿ ಓರೋಹಿತ್ವಾ ಜಿವ್ಹಾತಲೇ ಠಿತೋ’ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಖೇಳೋ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ಯದಾ ಸಞ್ಜಾಯತಿ ತದಾ ನಾಸಾಪುಟೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಪಗ್ಘರತಿ ವಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪೂತಿದಧಿಭರಿತಾಯ ಸಿಪ್ಪಿಕಾಯ ನ ಸಿಪ್ಪಿಕಾ ಜಾನಾತಿ ‘ಮಯಿ ಪೂತಿದಧಿ ಠಿತ’ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಪೂತಿದಧಿ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಸಿಪ್ಪಿಕಾಯ ಠಿತ’ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ನಾಸಾಪುಟಾ ಜಾನನ್ತಿ ‘ಅಮ್ಹೇಸು ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ಠಿತಾ’ತಿ, ನಾಪಿ ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ನಾಸಾಪುಟೇಸು ಠಿತಾ’ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಲಸಿಕಾ ಅಟ್ಠಿಕಸನ್ಧೀನಂ ಅಬ್ಭಞ್ಜನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಅಸೀತಿಸತಸನ್ಧೀಸು ಠಿತಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ತೇಲಬ್ಭಞ್ಜಿತೇ ಅಕ್ಖೇ ನ ಅಕ್ಖೋ ಜಾನಾತಿ ‘ಮಂ ತೇಲಂ ಅಬ್ಭಞ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತ’ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ತೇಲಂ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಅಕ್ಖಂ ಅಬ್ಭಞ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತ’ನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ಅಸೀತಿಸತಸನ್ಧಯೋ ಜಾನನ್ತಿ ‘ಲಸಿಕಾ ಅಮ್ಹೇ ಅಬ್ಭಞ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತಾ’ತಿ, ನಾಪಿ ಲಸಿಕಾ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಹಂ ಅಸೀತಿಸತಸನ್ಧಯೋ ಅಬ್ಭಞ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತಾ’ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಲಸಿಕಾ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ

ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ।

ಮುತ್ತಂ ವತ್ಥಿಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಚನ್ದನಿಕಾಯ ಪಕ್ಖಿತ್ತೇ ಅಧೋಮುಖೇ ರವಣಘಟೇ ನ ರವಣಘಟೋ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಚನ್ದನಿಕಾರಸೋ ಠಿತೋ'ತಿ, ನಾಪಿ ಚನ್ದನಿಕಾರಸೋ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ರವಣಘಟೇ ಠಿತೋ'ತಿ, ಏವಮೇವ ನ ವತ್ಥಿ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಮುತ್ತಂ ಠಿತ'ನ್ತಿ, ನಾಪಿ ಮುತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ವತ್ಥಿಮ್ಹಿ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಭೋಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣರಹಿತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ। ಇತಿ ಮುತ್ತಂ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಯೂಸಭೂತೋ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರೋ ಆಪೋಧಾತೂತಿ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾತಿ** ಅವಸೇಸೇಸು ತೀಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಆಪೋಧಾತುಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಬಾಹಿರಆಪೋಧಾತುನಿದ್ದೇಸೇ ಮೂಲಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ರಸೋ **ಮೂಲರಸೋ** ನಾಮ। **ಖನ್ಧರಸಾದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಖೀರಾದೀನಿ ಪಾಕಟಾನೇವ। ಯಥಾ ಪನ ಭೇಸಜ್ಜಸಿಕ್ಖಾಪದೇ ಏವಮಿಧ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ। ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಖೀರಂ ಖೀರಮೇವ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಭುಮ್ಮಾನೀತಿ** ಆವಾಟಾದೀಸು ಠಿತಉದಕಾನಿ। **ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಾನೀತಿ** ಪಥವಿಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಿ ವಸ್ಸೋದಕಾನಿ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾತಿ** ಹಿಮೋದಕಕಪ್ಪವಿನಾಸಕಉದಕಪಥವೀಸನ್ಧಾರಕಉದಕಾದೀನಿ ಇಧ ಯೇವಾಪನಕಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಾನಿ।

೧೭೫. **ತೇಜೋಧಾತು**ನಿದ್ದೇಸೇ ತೇಜನವಸೇನ **ತೇಜೋ**। ತೇಜೋವ ತೇಜೋಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ **ತೇಜೋಗತಂ**। **ಉಸ್ಮಾತಿ** ಉಣ್ಹಾಕಾರೋ। ಉಸ್ಮಾವ ಉಸ್ಮಾಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ **ಉಸ್ಮಾಗತಂ**। **ಉಸುಮ**ನ್ತಿ ಚಣ್ಡಉಸುಮಂ। ತದೇವ ಉಸುಮಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ **ಉಸುಮಗತಂ**। **ಯೇನ ಚಾತಿ** ಯೇನ ತೇಜೋಗತೇನ ಕುಪ್ಪಿತೇನ। **ಸನ್ತಪ್ಪತೀತಿ** ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ, ಏಕಾಹಿಕಜರಾದಿಭಾವೇನ ಉಸುಮಜಾತೋ ಹೋತಿ। **ಯೇನ ಚ ಜೀರೀಯತೀತಿ** ಯೇನ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಜೀರೀಯತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯವೇಕಲ್ಲತಂ ಬಲಪರಿಕ್ಖಯಂ ವಲಿಪಲಿತಾದಿಭಾವಞ್ಚ ಪಾಪುಣಾತಿ। **ಯೇನ ಚ ಪರಿಡಯ್ಹತೀತಿ** ಯೇನ ಕುಪ್ಪಿತೇನ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಡಯ್ಹತಿ, ಸೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ 'ಡಯ್ಹಾಮಿ ಡಯ್ಹಾಮೀ'ತಿ ಕನ್ದನ್ತೋ ಸತಧೋತಸಪ್ಪಿಗೋಸೀತಚನ್ದನಾದಿಲೇಪನಞ್ಚೇವ ತಾಲವಣ್ಟವಾತಞ್ಚ ಪಚ್ಚಾಸೀಸತಿ। **ಯೇನ ಚ ಅಸಿತಪೀತಖಾಯಿತಸಾಯಿತಂ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಣಾಮಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ಯೇನೇತಂ ಅಸಿತಂ ವಾ ಓದನಾದಿ, ಪೀತಂ ವಾ ಪಾನಕಾದಿ, ಖಾಯಿತಂ ವಾ ಪಿಟ್ಠಖಜ್ಜಕಾದಿ, ಸಾಯಿತಂ ವಾ ಅಮ್ಬಪಕ್ಕಮಧುಫಾಣಿತಾದಿ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಪಾಕಂ ಗಚ್ಛತಿ, ರಸಾದಿಭಾವೇನ ವಿವೇಕಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾ ತಯೋ ತೇಜೋಧಾತೂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ, ಪಚ್ಛಿಮೋ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೋವ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪದಸಂವಣ್ಣನಾ।

ಇದಂ ಪನ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಾನಂ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು 'ಯೇನ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ, ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಪರಿಪಾಚನಾಕಾರೋ ತೇಜೋಧಾತೂ'ತಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ; 'ಯೇನ ಜೀರೀಯತಿ, ಯೇನ ಪರಿಡಯ್ಹತಿ, ಯೇನ ಅಸಿತಪೀತಖಾಯಿತಸಾಯಿತಂ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಣಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ಪರಿಪಾಚನಾಕಾರೋ ತೇಜೋಧಾತೂ'ತಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಕತಿಕೋ ಏಕೋ ಉತು ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ಯೇವಾಪನಕಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಟ್ಠೋ।

ಬಾಹಿರತೇಜೋಧಾತುನಿದ್ದೇಸೇ ಕಟ್ಠಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಜ್ಜಲಿತೋ ಕಟ್ಠುಪಾದಾನೋ ಅಗ್ಗಿ **ಕಟ್ಠಗ್ಗಿ** ನಾಮ। ಸಕಲಿಕಗ್ಗಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಙ್ಕಾರಗ್ಗೀತಿ** ಕಚವರಂ ಸಂಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಜಾಲಾಪಿತೋ ಕಚವರಗ್ಗಿ। **ಇನ್ದಗ್ಗೀತಿ** ಅಸನಿಅಗ್ಗಿ। **ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪೋತಿ** ಜಾಲಾಯ ವಾ ವೀತಚ್ಚಿಕಙ್ಗಾರಾನಂ ವಾ ಸನ್ತಾಪೋ। **ಸೂರಿಯಸನ್ತಾಪೋತಿ** ಆತಪೋ। **ಕಟ್ಠಸನ್ನಿಚಯಸನ್ತಾಪೋತಿ** ಕಟ್ಠರಾಸಿಟ್ಠಾನೇ ಸನ್ತಾಪೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾತಿ** ಪೇತಗ್ಗಿ ಕಪ್ಪವಿನಾಸಗ್ಗಿ ನಿರಯಗ್ಗಿಆದಯೋ ಇಧ ಯೇವಾಪನಕಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಾ।

೧೭೯. **ವಾಯೋಧಾತು**ನಿದ್ದೇಸೇ ವಾಯನವಸೇನ **ವಾಯೋ**। ವಾಯೋವ ವಾಯೋಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ **ವಾಯೋಗತಂ**। **ಥಮ್ಭಿತತ್ತಂ ರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಸ್ಸ ಥಮ್ಭಿತಭಾವೋ। **ಉದ್ಧಙ್ಗಮಾ ವಾತಾ**ತಿ ಉಗ್ಗಾರಹಿಕ್ಕಾದಿ ಪವತ್ತಕಾ ಉದ್ಧಂ ಆರೋಹನವಾತಾ । **ಅಧೋಗಮಾ ವಾತಾ**ತಿ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಾದಿನೀಹರಣಕಾ ಅಧೋ ಓರೋಹನವಾತಾ। **ಕುಚ್ಛಿಸಯಾ ವಾತಾ**ತಿ ಅನ್ತಾನಂ ಬಹಿವಾತಾ। **ಕೋಟ್ಠಾಸಯಾ ವಾತಾ**ತಿ ಅನ್ತಾನಂ ಅನ್ತೋವಾತಾ। **ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ ವಾತಾ**ತಿ ಧಮನಿಜಾಲಾನುಸಾರೇನ ಸಕಲಸರೀರೇ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನಿ ಅನುಸಟಾ ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಾ ವಾತಾ। **ಸತ್ಥಕವಾತಾ**ತಿ ಸನ್ಧಿಬನ್ಧನಾನಿ ಕತ್ತರಿಯಾ ಛಿನ್ದನ್ತಾ ವಿಯ ಪವತ್ತವಾತಾ। **ಖುರಕವಾತಾ**ತಿ ಖುರೇನ ವಿಯ ಹದಯಂ ಫಾಲನವಾತಾ। **ಉಪ್ಪಲಕವಾತಾ**ತಿ ಹದಯಮಂಸಮೇವ ಉಪ್ಪಾಟನಕವಾತಾ। **ಅಸ್ಸಾಸೋ**ತಿ ಅನ್ತೋಪವಿಸನನಾಸಿಕಾವತೋ। **ಪಸ್ಸಾಸೋ**ತಿ ಬಹಿನಿಕ್ಖಮನನಾಸಿಕಾವತೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾ ಸಬ್ಬೇ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ, ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾವ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪದವಣ್ಣನಾ।

ಇದಂ ಪನ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಾನಂ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಉದ್ಧಙ್ಗಮಾದಿಭೇದೇ ವಾತೇ ಉದ್ಧಙ್ಗಮಾದಿವಸೇನ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ 'ಉದ್ಧಙ್ಗಮಾ ವಾತಾ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಚೇತನೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸುಞ್ಞೋ ನಿಸ್ಸತ್ತೋ ವಿತ್ಥಮ್ಭನಾಕಾರೋ ವಾಯೋಧಾತೂ'ತಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾ**ತಿ ಸೇಸೇ ವಾಯೋಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅನುಗತಾ ವಾತಾ ಇಧ ಯೇವಾಪನಕಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಾ।

ಬಾಹಿರವಾಯೋಧಾತುನಿದ್ದೇಸೇ **ಪುರತ್ಥಿಮಾ ವಾತಾ**ತಿ ಪುರತ್ಥಿಮದಿಸತೋ ಆಗತಾ ವಾತಾ। **ಪಚ್ಛಿಮುತ್ತರದಕ್ಖಿಣೇಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸರಜಾ ವಾತಾ**ತಿ ಸಹ ರಜೇನ ಸರಜಾ। **ಅರಜಾ ವಾತಾ**ತಿ ರಜವಿರಹಿತಾ ಸುದ್ಧಾ ಅರಜಾ ನಾಮ। **ಸೀತಾ**ತಿ ಸೀತಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಸೀತವಲಾಹಕನ್ತರೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಾ। **ಉಣ್ಹಾ**ತಿ ಉಣ್ಹಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಉಣ್ಹವಲಾಹಕನ್ತರೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಾ। **ಪರಿತ್ತಾ**ತಿ ಮನ್ದಾ ತನುಕವಾತಾ। **ಅಧಿಮತ್ತಾ**ತಿ ಬಲವವಾತಾ। **ಕಾಳಾ**ತಿ ಕಾಳವಲಾಹಕನ್ತರೇ ಸಮುಟ್ಠಿತಾ, ಯೇಹಿ ಅಬ್ಭಾಹತೋ ಛವಿವಣ್ಣೋ ಕಾಳಕೋ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನನ್ತಿಪಿ ಏಕೇ। **ವೇರಮ್ಭವಾತಾ**ತಿ ಯೋಜನತೋ ಉಪರಿ ವಾಯನವಾತಾ। **ಪಕ್ಖವಾತಾ**ತಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಮಕ್ಖಿಕಾಯಪಿ ಪಕ್ಖಾಯೂಹನಸಮುಟ್ಠಿತಾ ವಾತಾ। **ಸುಪಣ್ಣವಾತಾ**ತಿ ಗರುಳವಾತಾ। ಕಾಮಞ್ಚ ಇಮೇಪಿ ಪಕ್ಖವಾತಾವ ಉಸ್ಸದವಸೇನ ಪನ ವಿಸುಂ ಗಹಿತಾ। **ತಾಲವಣ್ಟವಾತಾ**ತಿ ತಾಲಪಣ್ಣೇಹಿ ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ವಾ ಕೇನಚಿ ಮಣ್ಡಲಸಣ್ಠಾನೇನ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿತಾ ವಾತಾ। **ವಿಧೂಪನವಾತಾ**ತಿ ಬೀಜನಪತ್ತಕೇನ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿತಾ ವಾತಾ। ಇಮಾನಿ ಚ ತಾಲವಣ್ಟವಿಧೂಪನಾನಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ವಾತಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತಿ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾ**ತಿ ಇಧ ಪಾಳಿಆಗತೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸವಾತಾ ಯೇವಾಪನಕಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಾ।

೧೮೮. **ಆಕಾಸಧಾತು**ನಿದ್ದೇಸೇ ಅಪ್ಪಟಿಘಟ್ಟನಟ್ಠೇನ ನ ಕಸ್ಸತೀತಿ **ಆಕಾಸೋ**। ಆಕಾಸೋವ ಆಕಾಸಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ **ಆಕಾಸಗತಂ**। ಅಘಟ್ಟನೀಯತಾಯ **ಅಘಂ**। ಅಘಮೇವ ಅಘಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ **ಅಘಗತಂ** । **ವಿವರೋ**ತಿ ಅನ್ತರಂ। ತದೇವ ವಿವರಭಾವಂ ಗತತ್ತಾ **ವಿವರಗತಂ**। **ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಂ ಮಂಸಲೋಹಿತೇಹೀ**ತಿ ಮಂಸಲೋಹಿತೇಹಿ ನಿಸ್ಸಟಂ। ಕಣ್ಣಚ್ಛಿದ್ದನ್ತಿಆದಿ ಪನ ತಸ್ಸೇವ ಪಭೇದದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಕಣ್ಣಚ್ಛಿದ್ದ**ನ್ತಿ ಕಣ್ಣಸ್ಮಿಂ ಛಿದ್ದಂ ವಿವರಂ ಮಂಸಲೋಹಿತೇಹಿ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠೋಕಾಸೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ವಿವರೇನ ಏತಂ ಅಸಿತಾದಿಭೇದಂ ಅಜ್ಝೋಹರಣೀಯಂ ಅಜ್ಝೋಹರತಿ, ಅನ್ತೋ ಪವೇಸೇತಿ। **ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತೋಉದರಪಟಲಸಙ್ಖಾತೇ ಓಕಾಸೇ ಏತದೇವ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅಜ್ಝೋಹರಣೀಯಂ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಯೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ವಿವರೇನ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ವಿಪಕ್ಕಂ ಕಸಟಭಾವಂ ಆಪನ್ನಂ ನಿಕ್ಖಮತಿ, ತಂ ಉದರಪಟಲತೋ ಯಾವ ಕರೀಸಮಗ್ಗಾ ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲಮತ್ತಂ ಛಿದ್ದಂ ಮಂಸಲೋಹಿತೇಹಿ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಂ ನಿಸ್ಸಟಂ ಆಕಾಸಧಾತೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚಮ್ಮನ್ತರಂ ಮಂಸನ್ತರಂ ನ್ಹಾರುನ್ತರಂ ಅಟ್ಠಿನ್ತರಂ ಲೋಮನ್ತರನ್ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಯೇವಾಪನಕಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಂ।

ಬಾಹಿರಕಆಕಾಸಧಾತುನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಂ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹೀ**ತಿ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹಿ ನಿಸ್ಸಟಂ ಭಿತ್ತಿಛಿದ್ದಕವಾಟಛಿದ್ದಾದಿಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮಿನಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಆಕಾಸೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ತಂ ಕಥಿತಂ।

೧೭೮. **ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು**ನಿದ್ದೇಸೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾ ಧಾತು **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು**। ಸೇಸಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇತಿ ಇಮಾಸು ಛಸು ಧಾತೂಸು ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾಸು ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಪಥವೀತೇಜೋವಾಯೋಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ತಾವ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತು ಗಹಿತಾವ ಹೋತಿ, ಆಪೋಧಾತುಆಕಾಸಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ಧಮ್ಮಧಾತು, ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ತಸ್ಸಾ ಪುರೇಚಾರಿಕಪಚ್ಛಾಚಾರಿಕತ್ತಾ ಮನೋಧಾತು ಗಹಿತಾವ ಹೋತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದಯೋ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಾ ಏವ। ಸೇಸಾ ನವ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ । ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ಹಿ ತಸ್ಸಾ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಚಕ್ಖುಧಾತು, ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ರೂಪಧಾತು ಚ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಸೋತಧಾತುಆದಯೋತಿ ಅಟ್ಠಾರಸಾಪಿ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತಾಸು ದಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕಥಿತೋ ಹೋತಿ। ಸತ್ತಹಿ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ। ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ಸಿಯಾ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಸಿಯಾ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ। ಇತಿ ಅಡ್ಢೇಕಾದಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಅಡ್ಢಟ್ಠಧಾತೂಹಿ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋತಿ ರೂಪಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕಥಿತೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಾರೂಪಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ। ತಂ ಹೋತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ। ತಂಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಪುರಿಮತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ । ಉಭಿನ್ನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ। ತಂಪಜಾನನೋ ಮಗ್ಗೋ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನ್ತಿ ಇದಂ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸಧಾತುವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಾ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ನಿಗಮನಂ ಕಥಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೭೯. ಇದಾನಿ ದುತಿಯಛಕ್ಕಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅಪರಾಪಿ ಛ ಧಾತುಯೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸುಖಧಾತು ದುಕ್ಖಧಾತೂ**ತಿ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದವತ್ಥುಕಾನಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಸಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಯುಗಳಕತೋ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಸುಖಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ದುಕ್ಖಂ ಸುಖಸ್ಸ। ಯತ್ತಕಂ ಸುಖೇನ ಫರಿತಟ್ಠಾನಂ ತತ್ತಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಫರತಿ। ಯತ್ತಕಂ ದುಕ್ಖೇನ ಫರಿತಟ್ಠಾನಂ ತತ್ತಕಂ ಸುಖಂ ಫರತಿ। **ಸೋಮನಸ್ಸಧಾತು ದೋಮನಸ್ಸಧಾತೂ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ತಥೇವ ಯುಗಳಕಂ ಕತಂ। ಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಹಿ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ದೋಮನಸ್ಸಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ। ಯತ್ತಕಂ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಫರಿತಟ್ಠಾನಂ ತತ್ತಕಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಫರತಿ। ಯತ್ತಕಂ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಫರಿತಟ್ಠಾನಂ ತತ್ತಕಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಫರತಿ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಧಾತು ಅವಿಜ್ಜಾಧಾತೂತಿ ಇದಂ ಪನ ದ್ವಯಂ ಸರಿಕ್ಖಕವಸೇನ ಯುಗಳಕಂ ಕತಂ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ಅವಿಭೂತತ್ತಾ ಸರಿಕ್ಖಕಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸುಖದುಕ್ಖಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ವತ್ಥುಭೂತಾ ಕಾಯಧಾತು, ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತು ಚ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಗಹಿತಾ ಹೋತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ಧಮ್ಮಧಾತು ಗಹಿತಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಮನೋಧಾತುಯೋ , ತಾಸಂಯೇವ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಚಕ್ಖುಧಾತುರೂಪಧಾತುಆದಯೋ ಚ ಗಹಿತಾತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠಾರಸಪಿ ಧಾತುಯೋ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಇದಾನಿ ತಾಸು ದಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಏಕಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಾ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ನಿಗಮನಂ ಕಥಿತಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಕತಮಾ ಸುಖಧಾತು ಯಂ ಕಾಯಿಕಂ ಸಾತ**ನ್ತಿ ಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನೇವ।

೧೮೧. ತತಿಯಛಕ್ಕೇ **ಕಾಮೋ**ತಿ ದ್ವೇ ಕಾಮಾ - ವತ್ಥುಕಾಮೋ ಚ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ಚ। ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸಕಾಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ಕಾಮಧಾತು,** ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ವತ್ಥುಕಾಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕಾಮೋಯೇವ ಧಾತು **ಕಾಮಧಾತು,** ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾನಮೇತಂ ನಾಮಂ। ಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು,**

ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಬ್ಯಾಪಾದೋವ ಧಾತು ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು, ದಸಆಘಾತವತ್ಥುಕಸ್ಸ ಪಟಿಘಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ವಿಹಿಂಸಾ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು,** ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ವಿಹಿಂಸಾಯೇವ ಧಾತು ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು, ಪರಸತ್ತವಿಹೇಸನಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಅಯಂ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಅನಾಗತತ್ತಾ ಏವಂ ಅತ್ಥಾದಿವಿಭಾಗತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ವಿಹಿಂಸನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸತ್ತೇ, ವಿಹಿಂಸನಂ ವಾ ಏತಂ ಸತ್ತಾನನ್ತಿ ವಿಹಿಂಸಾ। ಸಾ ವಿಹೇಠನಲಕ್ಖಣಾ, ಕರುಣಾಪಟಿಪಕ್ಖಲಕ್ಖಣಾ ವಾ; ಪರಸನ್ತಾನೇ ಉಬ್ಬೇಗಜನನರಸಾ, ಸಕಸನ್ತಾನೇ ಕರುಣಾವಿದ್ಧಂಸನರಸಾ ವಾ; ದುಕ್ಖಾಯತನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ; ಪಟಿಘಪದಟ್ಠಾನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ವುಚ್ಚತಿ ಲೋಭಾ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ಅಲೋಭೋ, ನೀವರಣೇಹಿ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ, ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಹಿ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ಸಬ್ಬಕುಸಲಂ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು,** ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಮೇವ ಧಾತು ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು, ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಕುಸಲಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಅಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು,** ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಅಬ್ಯಾಪಾದೋವ ಧಾತು ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು, ಮೇತ್ತಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ಅವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ಧಾತು **ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು,** ಅವಿಹಿಂಸಾ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಅವಿಹಿಂಸಾವ ಧಾತು ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು, ಕರುಣಾಯೇತಂ ನಾಮಂ।

೧೮೨. ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಕಾಮಧಾತೂ**ತಿ ಪದಭಾಜನಂ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಸಂಪಯೋಗವಸೇನ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ। **ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ವಿಹೇಠೇತೀ**ತಿ ಬಾಧೇತಿ, ದುಕ್ಖಾಪೇತಿ। **ಹೇಠನಾ**ತಿ ಪಾಣಿಪ್ಪಹಾರಾದೀಹಿ ಬಾಧನಾ, ದುಕ್ಖುಪ್ಪಾದನಾ। ಬಲವಹೇಠನಾ **ವಿಹೇಠನಾ**। ಹಿಂಸನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಹಿಂಸನಾ**। ಬಲವಹಿಂಸನಾ **ವಿಹಿಂಸನಾ**। **ರೋಸನಾ**ತಿ ಘಟ್ಟನಾ। **ವಿರೋಸನಾ**ತಿ ಬಲವಘಟ್ಟನಾ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಾ 'ವಿ' ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। ಉಪಹನನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಉಪಘಾತೋ, ಪರೇಸಂ ಉಪಘಾತೋ **ಪರೂಪಘಾತೋ**।

ಮೇತ್ತಾಯನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಮೇತ್ತಿ**। ಮೇತ್ತಾಯನಾಕಾರೋ **ಮೇತ್ತಾಯನಾ**। ಮೇತ್ತಾಯ ಅಯಿತಸ್ಸ ಮೇತ್ತಾಸಮಙ್ಗಿನೋ ಭಾವೋ **ಮೇತ್ತಾಯಿತತ್ತಂ**। ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಚೇತಸೋ ವಿಮುತ್ತಿ **ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ**। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮೇಹಿ ತೀಹಿ ಉಪಚಾರಪ್ಪತ್ತಾಪಿ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾಪಿ ಮೇತ್ತಾ ಕಥಿತಾ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾವ।

ಕರುಣಾಯನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಕರುಣಾ**। ಕರುಣಾಯನಾಕಾರೋ **ಕರುಣಾಯನಾ**। ಕರುಣಾಯ ಅಯಿತಸ್ಸ ಕರುಣಾಸಮಙ್ಗಿನೋ ಭಾವೋ **ಕರುಣಾಯಿತತ್ತಂ**। ವಿಹಿಂಸಾಯ ವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಚೇತಸೋ ವಿಮುತ್ತಿ **ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ**। ಇಧಾಪಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಚ ಪರಿಯೋಸಾನಪದೇ ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾತಿ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿವಿಸೇಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ ಸತ್ತೇಸುಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸುಪಿ। ಉಭಯತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋವ। ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪನ ಸತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೋಯೇವ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಭಿನ್ದತಿ, ನ ಇತರೋ। ವಿಹಿಂಸಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ದುವಿಧಾ ಕಥಾ - ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಾ ಚೇವ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾ ಚ। ಕಾಮಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ಹಿ ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾಧಾತುಯೋಪಿ ಗಹಿತಾ। ಕಾಮಧಾತುಯಾಯೇವ ಪನ ನೀಹರಿತ್ವಾ ನೀಹರಿತ್ವಾ ದ್ವೇಪಿ ಏತಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಕಥಾ । ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾಧಾತುಯೋ ಸೇಸಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಕಾಮಧಾತು ಏವಾತಿ। ಅಯಂ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಕಥಾ ನಾಮ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನಾಪಿ ಅಬ್ಯಾಪಾದಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತುಯೋ ಗಹಿತಾಯೇವ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತುತೋ ಪನ ನೀಹರಿತ್ವಾ ನೀಹರಿತ್ವಾ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥಾಪಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಕಥಾ। ಠಪೇತ್ವಾ ಅಬ್ಯಾಪಾದಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತುಯೋ ಅವಸೇಸಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತೂತಿ ಅಯಂ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಕಥಾ ನಾಮ।

ಇಮಾಹಿ ಚ ಛಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಹಿ ತಾ ಕಾಮಧಾತುತೋವ ನೀಹರಿತ್ವಾ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಲಭಾಪೇತಬ್ಬಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋವ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಛಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಪನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಛಕ್ಕೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ ಅಟ್ಠಾರಸ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ತಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸಕಾನಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ ಸೋಳಸ ಧಾತುಯೋ ಕಾಮಾವಚರಾ, ದ್ವೇ ತೇಭೂಮಿಕಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಸಮ್ಮಸನಚಾರೋವ ಕಥಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧೮೩. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಸರೂಪೇನೇವ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಧಾತುಯೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ – ಚಕ್ಖುಧಾತು ರೂಪಧಾತೂ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ತಾವ –

ಅತ್ಥತೋ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ, ಕಮತಾವತ್ವಸಙ್ಖತೋ।
ಪಚ್ಚಯಾ ಅಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತತ್ಥ '**ಅತ್ಥತೋ**'ತಿ ಚಕ್ಖತೀತಿ **ಚಕ್ಖು**। ರೂಪಯತೀತಿ **ರೂಪಂ**। ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ತಾವ ನಯೇನ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿಸೇಸತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಅವಿಸೇಸೇನ ಪನ ವಿದಹತಿ, ಧೀಯತೇ, ವಿಧಾನಂ, ವಿಧೀಯತೇ ಏತಾಯ, ಏತ್ಥ ವಾ ಧೀಯತೀತಿ **ಧಾತು**। ಲೋಕಿಯಾ ಹಿ ಧಾತುಯೋ ಕಾರಣಭಾವೇನ ವವತ್ಥಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಸುವಣ್ಣರಜತಾದಿಧಾತುಯೋ ವಿಯ ಸುವಣ್ಣರಜತಾದಿಂ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ವಿದಹನ್ತಿ ; ಭಾರಹಾರೇಹಿ ಚ ಭಾರೋ ವಿಯ ಸತ್ತೇಹಿ ಧೀಯನ್ತೇ ಧಾರೀಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಕ್ಖವಿಧಾನಮತ್ತಮೇವ ಚೇತಾ ಅವಸವತ್ತನತೋ। ಏತಾಹಿ ಚ ಕರಣಭೂತಾಹಿ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸತ್ತೇಹಿ ಅನುವಿಧೀಯತಿ; ತಥಾವಿಹಿತಞ್ಚೇತಂ ಏತಾಸ್ವೇವ ಧೀಯತಿ ಠಪೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಏಕೇಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವಿದಹತಿ ಧೀಯತೇತಿಆದಿಅತ್ಥವಸೇನ ಧಾತೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಪಿಚ ಯಥಾ ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಸಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ, ನ ಏವಮೇತಾ। ಏತಾ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ಧಾತುಯೋ। ಯಥಾ ಚ ಲೋಕೇ ವಿಚಿತ್ತಾ ಹರಿತಾಲಮನೋಸಿಲಾದಯೋ ಸಿಲಾವಯವಾ ಧಾತುಯೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಮೇತಾಪಿ ಧಾತುಯೋ ವಿಯ ಧಾತುಯೋ। ವಿಚಿತ್ತಾ ಹೇತಾ ಞಾಣಞೇಯ್ಯಾವಯವಾತಿ। ಯಥಾ ವಾ ಸರೀರಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಅವಯವಭೂತೇಸು ರಸಸೋಣಿತಾದೀಸು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇಸು ಧಾತುಸಮಞ್ಞಾ, ಏವಮೇತೇಸುಪಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಅವಯವೇಸು ಧಾತುಸಮಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಹೇತೇ ಚಕ್ಖಾದಯೋತಿ। ಅಪಿಚ ಧಾತೂತಿ ನಿಜ್ಜೀವಮತ್ತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಭಗವಾ – "ಛ ಧಾತುರೋ ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖು, ಪುರಿಸೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೩-೩೪೪) ಜೀವಸಞ್ಞಾಸಮೂಹನತ್ಥಂ ಧಾತುದೇಸನಂ ಅಕಾಸೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ಚಕ್ಖು ಚ ತಂ ಧಾತು ಚಾತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತು ...ಪೇ॰... ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ತಂ ಧಾತು ಚಾತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'**ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ**'ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಪೇತ್ಥ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ತಾನಿ ಚ ಪನ ತೇಸಂ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

‘ಕಮತೋ’ತಿ ಇಧಾಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮಾದೀಸು ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋವ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಚ ಪನಾಯಂ ಹೇತುಫಲಾನುಪುಬ್ಬವವತ್ಥಾನವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ಚಕ್ಖುಧಾತು ರೂಪಧಾತೂತಿ ಇದಞ್ಹಿ ದ್ವಯಂ ಹೇತು। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಫಲಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಮತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

‘ತಾವತ್ವತೋ’ತಿ ತಾವಭಾವತೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ತೇಸು ತೇಸು ಹಿ ಸುತ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪದೇಸೇಸು ಆಭಾಧಾತು, ಸುಭಧಾತು, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಧಾತು, ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಧಾತು, ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಧಾತು , ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಧಾತು, ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಧಾತು, ಕಾಮಧಾತು, ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು, ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು, ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು, ಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತು, ಸುಖಧಾತು, ದುಕ್ಖಧಾತು, ಸೋಮನಸ್ಸಧಾತು, ದೋಮನಸ್ಸಧಾತು, ಉಪೇಕ್ಖಾಧಾತು , ಅವಿಜ್ಜಾಧಾತು, ಆರಮ್ಭಧಾತು, ನಿಕ್ಕಮಧಾತು, ಪರಕ್ಕಮಧಾತು, ಹೀನಧಾತು, ಮಜ್ಝಿಮಧಾತು, ಪಣೀತಧಾತು, ಪಥವೀಧಾತು, ಆಪೋಧಾತು, ತೇಜೋಧಾತು, ವಾಯೋಧಾತು, ಆಕಾಸಧಾತು, ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಸಙ್ಖತಧಾತು, ಅಸಙ್ಖತಧಾತು, ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಲೋಕೋತಿ ಏವಮಾದಯೋ ಅಞ್ಞಾಪಿ ಧಾತುಯೋ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಏವಂ ಸತಿ ಸಬ್ಬಾಸಂ ವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಅಕತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಾರಸಾತಿ ಅಯಮೇವ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಕತೋತಿ ಚೇ? ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬಧಾತೂನಂ ತದನ್ತೋಗಧತ್ತಾ। ರೂಪಧಾತುಯೇವ ಹಿ ಆಭಾಧಾತು। ಸುಭಧಾತು ಪನ ರೂಪಾದಿಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಸುಭನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ। ಸುಭನಿಮಿತ್ತಞ್ಹಿ ಸುಭಧಾತು। ತಞ್ಚ ರೂಪಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಾ ವಾ ರೂಪಾದಯೋ ಏವ ಸುಭಧಾತೂತಿ ರೂಪಾದಿಮತ್ತಮೇವೇಸಾ। ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಧಾತುಆದೀಸು ಚಿತ್ತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮಧಾತು। ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಧಾತು ಪನ ಸಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ; ಧಾತುದ್ವಯನಿರೋಧಮತ್ತಮೇವ ಹಿ ಸಾ। ಕಾಮಧಾತು ಧಮ್ಮಧಾತುಮತ್ತಂ ವಾ ಹೋತಿ, ಯಥಾಹ “ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಕಾಮಧಾತು? ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ತಕ್ಕೋ ...ಪೇ॰... ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ”ತಿ; ಅಟ್ಠಾರಸಪಿ ಧಾತುಯೋ ವಾ, ಯಥಾಹ “ಹೇಟ್ಠತೋ ಅವೀಚಿನಿರಯಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿದೇವೇ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾ, ರೂಪಾ, ವೇದನಾ, ಸಞ್ಞಾ, ಸಙ್ಖಾರಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಧಾತೂ”ತಿ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಧಾತು ಏವ; “ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಧಾತೂ”ತಿ ವಾ ವಚನತೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಪಿ ಹೋತಿಯೇವ। ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾಅಬ್ಯಾಪಾದಅವಿಹಿಂಸಾಸುಖದುಕ್ಖಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಅವಿಜ್ಜಾಆರಮ್ಭನಿಕ್ಕಮಪರಕ್ಕಮಧಾತುಯೋ ಧಮ್ಮಧಾತುಯೇವ।

ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಧಾತುಯೋ ಅಟ್ಠಾರಸಧಾತುಮತ್ತಮೇವ। ಹೀನಾ ಹಿ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಹೀನಧಾತು। ಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಾ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಚೇವ ಪಣೀತಾ ಚ ಧಾತೂ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಹೀನಧಾತು। ಲೋಕಿಯಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಉಭೋಪಿ ಚಕ್ಖುಧಾತುಆದಯೋ ಚ ಮಜ್ಝಿಮಧಾತು। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಪನ ಧಮ್ಮಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಪಣೀತಧಾತು। ಪಥವೀತೇಜೋವಾಯೋಧಾತುಯೋ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತುಯೇವ। ಆಪೋಧಾತು ಆಕಾಸಧಾತು ಚ ಧಮ್ಮಧಾತುಯೇವ। ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಙ್ಖೇಪೋಯೇವ। ಸತ್ತರಸ ಧಾತುಯೋ ಧಮ್ಮಧಾತುಏಕದೇಸೋ ಚ ಸಙ್ಖತಧಾತು। ಅಸಙ್ಖತಧಾತು ಪನ ಧಮ್ಮಧಾತುಏಕದೇಸೋವ। ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಲೋಕೋ ಪನ ಅಟ್ಠಾರಸಧಾತುಪ್ಪಭೇದಮತ್ತಮೇವಾತಿ। ಇತಿ ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬಧಾತೂನಂ ತದನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಅಟ್ಠಾರಸೇವ ವುತ್ತಾತಿ।

ಅಪಿಚ ವಿಜಾನನಸಭಾವೇ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಜೀವಸಞ್ಞೀನಂ ಜೀವಸಞ್ಞಾಸಮೂಹನತ್ಥಮ್ಪಿ ಅಟ್ಠಾರಸೇವ ವುತ್ತಾ । ಸನ್ತಿ ಹಿ ಸತ್ತಾ ವಿಜಾನನಸಭಾವೇ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಜೀವಸಞ್ಞಿನೋ। ತೇಸಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಭೇದೇನ

ತಸ್ಸಾ ಅನೇಕತ್ತಂ, ಚಕ್ಖುರೂಪಾದಿಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಅನಿಚ್ಚತಞ್ಚ ಪಕಾಸೇತ್ವಾ ದೀಘರತ್ತಾನುಸಯಿತಂ ಜೀವಸಞ್ಞಂ ಸಮೂಹನಿತುಕಾಮೇನ ಭಗವತಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ ಪಕಾಸಿತಾ। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ? ತಥಾ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ; ಯೇ ಚ ಇಮಾಯ ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾಯ ದೇಸನಾಯ ವೇನೇಯ್ಯಾ ಸತ್ತಾ, ತದಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಚ ಅಟ್ಠಾರಸೇವ ಪಕಾಸಿತಾ।

ಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರನಯೇನ ತಥಾ ತಥಾ ಹಿ,
ಧಮ್ಮಂ ಪಕಾಸಯತಿ ಏಸ ಯಥಾ ಯಥಾಸ್ಸ।
ಸದ್ಧಮ್ಮತೇಜವಿಹತಂ ವಿಲಯಂ ಖಣೇನ,
ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ತಹದಯೇಸು ತಮೋ ಪಯಾತೀತಿ॥

ಏವಮೇತ್ಥ 'ತಾವತ್ವತೋ' ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಸಙ್ಖತೋ'ತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತು ತಾವ ಜಾತಿತೋ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋತ್ವೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ ಚಕ್ಖುಪಸಾದವಸೇನ। ತಥಾ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಧಾತುಯೋ ಸೋತಪಸಾದಾದಿವಸೇನ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತು ಪನ ಪಥವೀತೇಜೋವಾಯೋವಸೇನ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕವಸೇನ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತಥಾ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ। ಮನೋಧಾತು ಪನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನವಸೇನ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಧಮ್ಮಧಾತು ತಿಣ್ಣಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ, ಸೋಳಸನ್ನಂ ಸುಖುಮರೂಪಾನಂ, ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ವಸೇನ ವೀಸತಿಧಮ್ಮಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸೇಸಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಛಸತ್ತತಿಧಮ್ಮಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ 'ಸಙ್ಖತೋ' ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಪಚ್ಚಯಾ'ತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತುಆದೀನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀಸು ಪಚ್ಚಯತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಸೋ ಪನೇತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

'ದಟ್ಠಬ್ಬಾ'ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬತೋಪೇತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬಾ ಏವ ಹಿ ಸಙ್ಖತಾ ಧಾತುಯೋ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವಿವಿತ್ತತೋ, ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವಸುಞ್ಞತೋ, ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತೋ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನೇತ್ಥ ಭೇರಿತಲಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಧಾತು ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ದಣ್ಡೋ ವಿಯ ರೂಪಧಾತು, ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು । ತಥಾ ಆದಾಸತಲಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಧಾತು, ಮುಖಂ ವಿಯ ರೂಪಧಾತು, ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ಅಥ ವಾ ಉಚ್ಛುತಿಲಾನಿ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಧಾತು, ಯನ್ತಚಕ್ಕಯಟ್ಠಿ ವಿಯ ರೂಪಧಾತು, ಉಚ್ಛುರಸತೇಲಾನಿ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ತಥಾ ಅಧರಾರಣೀ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಧಾತು, ಉತ್ತರಾರಣೀ ವಿಯ ರೂಪಧಾತು, ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತಧಾತುಆದೀಸುಪಿ।

ಮನೋಧಾತು ಪನ ಯಥಾಸಮ್ಭವತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀನಂ ಪುರೇಚರಾನುಚರಾ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಲ್ಲಮಿವ ಸೂಲಮಿವ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ ; ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಸಲ್ಲಸೂಲಯೋಗಾ ಆತುರಾ ವಿಯ; ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ವಾ ಸಞ್ಞಾ ಆಸಾದುಕ್ಖಜನನತೋ ರಿತ್ತಮುಟ್ಠಿ ವಿಯ, ಅಯಥಾಭುಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಕತೋ ವನಮಿಗೋ ವಿಯ; ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪಕ್ಖಿಪನತೋ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಯಂ ಖಿಪನಕಪುರಿಸೋ ವಿಯ, ಜಾತಿದುಕ್ಖಾನುಬನ್ಧನತೋ ರಾಜಪುರಿಸಾನುಬನ್ಧಚೋರಾ ವಿಯ, ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಾವಹಸ್ಸ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಹೇತುತೋ ವಿಸರುಕ್ಖಬೀಜಾನಿ ವಿಯ; ರೂಪಂ ನಾನಾವಿಧೂಪದ್ದವನಿಮಿತ್ತತೋ ಖುರಚಕ್ಕಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಸಙ್ಖತಾ ಪನ ಧಾತು ಅಮತತೋ ಸನ್ತತೋ ಖೇಮತೋ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತತ್ತಾ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಗಹಿತಾರಮ್ಮಣಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾವ ಪವತನತೋ ವನಮಕ್ಕಟೋ ವಿಯ, ದುದ್ದಮನತೋ ಅಸ್ಸಖಳುಙ್ಕೋ ವಿಯ, ಯತ್ಥಕಾಮನಿಪಾತಿತೋ ವೇಹಾಸಂ ಖಿತ್ತದಣ್ಡೋ ವಿಯ, ಲೋಭದೋಸಾದಿನಾನಪ್ಪಕಾರಕಿಲೇಸಯೋಗತೋ ರಙ್ಗನಟೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ।

೧೮೪. ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ **ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚಾತಿ** ಇದಞ್ಚ ದ್ವಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಞ್ಞಞ್ಚ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಖನ್ಧತ್ತಯಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಹಿ ಚಕ್ಖು ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ, ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ, ತಯೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಏಸಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮ। **ಸೋತಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ನಿರುದ್ಧಸಮನನ್ತರಾತಿ ನಿರುದ್ಧಾಯ ಸಮನನ್ತರಾ। **ತಜ್ಜಾ ಮನೋಧಾತೂ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಜಾತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕತೋ ದುವಿಧಾ ಮನೋಧಾತು ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಕಿಚ್ಚಾ। **ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ವಾ ಪನ ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರೋ**ತಿ ಏತೇಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸು ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರೋ; ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀನಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತೇಸು ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತೇನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚಾ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಮನೋಧಾತುಯಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಸಮನನ್ತರಾತಿ ಏತ್ಥ ಪಿ-ಕಾರೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಮನೋಧಾತುಯಾಪಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾಪೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನ ಯಾ ಚ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾಯ ಸಮನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಾ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಯಾ ಚ ತಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾಯ ಸಮನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿಚ್ಚಾ ಕಿರಿಯಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ಯಾ ಚ ತಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾಯ ಸಮನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಜವನಕಿಚ್ಚಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು - ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಕಥಿತಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಮನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಭವಙ್ಗಮನಂ। **ಧಮ್ಮೇ ಚಾ**ತಿ ಚತುಭೂಮಿಕಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಸಹಾವಜ್ಜನಕಂ ಜವನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇ ಹತ್ಥೇ ಗಹಿತಪಞ್ಹಂ ನಾಮ ಗಣ್ಹಿಂಸು। ಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರೋ ಕಿರ ನಾಮ ದೀಘಭಾಣಕಾಭಯತ್ಥೇರಂ ಹತ್ಥೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ - 'ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ನಾಮ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಆವಜ್ಜನಂ ವಿಸುಂ ನ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಭವಙ್ಗನಿಸ್ಸಿತಕಮೇವ ಕಾತಬ್ಬ'ನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ **ಮನೋ**ತಿ ಸಹಾವಜ್ಜನಕಂ ಭವಙ್ಗಂ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಜವನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಸೋಳಸ ಧಾತುಯೋ ಕಾಮಾವಚರಾ, ದ್ವೇ ಚತುಭೂಮಿಕಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಕಥಿತಾತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೧೮೫. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ **ಛ ಧಾತುಯೋ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಏಕನ್ತೇನ ಪಞ್ಚಸು ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋ**ತಿ ವುತ್ತಾನಂ ಪನ ಧಮ್ಮಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನೇಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಸೋಳಸ ಧಾತುಯೋ ಕಾಮಾವಚರಾ, ದ್ವೇ ಚತುಭೂಮಿಕಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಕಥಿತಾ। ಏವಮಯಂ ಧಾತುವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದೇಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಧಾತುವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧೮೯. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ **ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। **ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಿಮ್ಹಿ ಪನ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ -

> ವಿಭಾಗತೋ ನಿಬ್ಬಚನ-ಲಕ್ಖಣಾದಿಪ್ಪಭೇದತೋ।
> ಅತ್ಥತ್ಥುದ್ಧಾರತೋ ಚೇವ, ಅನೂನಾಧಿಕತೋ ತಥಾ॥
>
> ಕಮತೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು, ಯಂ ಞಾಣಂ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚತೋ।
> ಅನ್ತೋಗಧಾನಂ ಪಭೇದೋ, ಉಪಮಾತೋ ಚತುಕ್ಕತೋ॥
>
> ಸುಞ್ಞತೇಕವಿಧಾದೀಹಿ, ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತೋ।
> ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ವಿಞ್ಞುನಾ ಸಾಸನಕ್ಕಮೇ॥

ತತ್ಥ ‘**ವಿಭಾಗತೋ**’ತಿ ದುಕ್ಖಾದೀನಞ್ಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ಅತ್ಥಾ ವಿಭತ್ತಾ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ, ಯೇ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ಅಭಿಸಮೇನ್ತೇಹಿ ಅಭಿಸಮೇತಬ್ಬಾ। ಯಥಾಹ, “ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠೋ, ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ, ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋ, ವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠೋ - ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠಾ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ। ಸಮುದಯಸ್ಸ ಆಯೂಹನಟ್ಠೋ, ನಿದಾನಟ್ಠೋ, ಸಂಯೋಗಟ್ಠೋ, ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೋ…ಪೇ॰… ನಿರೋಧಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠೋ, ವಿವೇಕಟ್ಠೋ, ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ, ಅಮತಟ್ಠೋ…ಪೇ॰… ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ, ಹೇತ್ವಟ್ಠೋ, ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ, ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋ - ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ತಥಾ ಅವಿತಥಾ ಅನಞ್ಞಥಾ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೮)। ತಥಾ “ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠೋ, ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ, ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋ, ವಿಪರಿನಾಮಟ್ಠೋ, ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠೋ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೧೧) ಏವಮಾದಿ। ಇತಿ ಏವಂ ವಿಭತ್ತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಚತುನ್ನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ವಸೇನ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ವಿಭಾಗತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

‘**ನಿಬ್ಬಚನಲಕ್ಖಣಾದಿಪ್ಪಭೇದತೋ**’ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ‘ನಿಬ್ಬಚನತೋ’ ತಾವ ಇಧ ‘**ದು**’ಇತಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ ಕುಚ್ಛಿತೇ ದಿಸ್ಸತಿ; ಕುಚ್ಛಿತಞ್ಹಿ ಪುತ್ತಂ ದುಪುತ್ತೋತಿ ವದನ್ತಿ। ‘**ಖಂ**’ಸದ್ದೋ ಪನ ತುಚ್ಛೇ; ತುಚ್ಛಞ್ಹಿ ಆಕಾಸಂ **ಖ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಞ್ಚ ಪಠಮಸಚ್ಚಂ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಅನೇಕಉಪದ್ದವಾಧಿಟ್ಠಾನತೋ, ತುಚ್ಛಂ ಬಾಲಜನಪರಿಕಪ್ಪಿತಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವವಿರಹಿತತೋ। ತಸ್ಮಾ ಕುಚ್ಛಿತತ್ತಾ ತುಚ್ಛತ್ತಾ ಚ **ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ‘**ಸಂ**’ಇತಿ ಚ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ “ಸಮಾಗಮೋ ಸಮೇತ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೧೯೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೬) ಸಂಯೋಗಂ ದೀಪೇತಿ; ‘**ಉ**’ಇತಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ “ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಉದಿತ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೧೭೨; ಚೂಳನಿ॰ ಖಗ್ಗವಿಸಾಣಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸ ೧೪೧) ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ। ‘**ಅಯ**’ಸದ್ದೋ ಪನ ಕಾರಣಂ ದೀಪೇತಿ। ಇದಞ್ಚಾಪಿ ದುತಿಯಸಚ್ಚಂ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇ ಸತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ। ಇತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಂಯೋಗೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣತ್ತಾ **ದುಕ್ಖಸಮುದಯ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ತತಿಯಸಚ್ಚಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ‘ನಿ’ಸದ್ದೋ ಅಭಾವಂ ‘**ರೋಧ**’ಸದ್ದೋ ಚ ಚಾರಕಂ ದೀಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಾವೋ ಏತ್ಥ ಸಂಸಾರಚಾರಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ದುಕ್ಖರೋಧಸ್ಸ ಸಬ್ಬಗತಿಸುಞ್ಞತ್ತಾ, ಸಮಧಿಗತೇ ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಾರಚಾರಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ದುಕ್ಖರೋಧಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಹೋತಿ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾತಿಪಿ **ದುಕ್ಖನಿರೋಧ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಾ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧನ್ತಿ। ಚತುತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏತಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಗಚ್ಛತಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ತದಭಿಮುಖೀಭೂತತ್ತಾ, ಪಟಿಪದಾ ಚ ಹೋತಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಾನಿ ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ** ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾಹ - "ಚತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೭)। ಕತಮಾನಿ...ಪೇ॰... ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಅರಿಯಾ ಇಮಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ** ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ। ಅಪಿಚ ಅರಿಯಸ್ಸ ಸಚ್ಚಾನೀತಿಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಯಥಾಹ - "ಸದೇವಕೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ...ಪೇ॰... ಸದೇವಮನುಸ್ಸಾಯ ತಥಾಗತೋ ಅರಿಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ। ಅಥ ವಾ ಏತೇಸಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ಅರಿಯಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಯಥಾಹ - "ಇಮೇಸಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧತ್ತಾ ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ 'ಅರಿಯೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। ಅಪಿಚ ಖೋ ಪನ ಅರಿಯಾನಿ ಸಚ್ಚಾನೀತಿಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ; ಅರಿಯಾನೀತಿ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅವಿಸಂವಾದಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಹ - "ಇಮಾನಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಥಂ '**ಲಕ್ಖಣಾದಿಪ್ಪಭೇದತೋ**'? ಏತ್ಥ ಹಿ ಬಾಧನಲಕ್ಖಣಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಸನ್ತಾಪನರಸಂ, ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ। ಪಭವಲಕ್ಖಣಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಅನುಪಚ್ಛೇದಕರಣರಸಂ, ಪಲಿಬೋಧಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ। ಸನ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ಅಚ್ಚುತಿರಸಂ, ಅನಿಮಿತ್ತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ । ನಿಯ್ಯಾನಲಕ್ಖಣಂ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ, ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಕರಣರಸಂ, ವುಟ್ಠಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ। ಅಪಿಚ ಪವತ್ತಿಪವತ್ತಕನಿವತ್ತಿನಿವತ್ತಕಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ। ತಥಾ ಸಙ್ಖತತಣ್ಹಾಅಸಙ್ಖತದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ 'ಲಕ್ಖಣಾದಿಪ್ಪಭೇದತೋ' ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

'**ಅತ್ಥತ್ಥುದ್ಧಾರತೋ ಚೇವಾ**'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಅತ್ಥತೋ** ತಾವ ಕೋ ಸಚ್ಚಟ್ಠೋತಿ ಚೇ? ಯೋ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಮಾನಾನಂ ಮಾಯಾವ ವಿಪರೀತಕೋ, ಮರೀಚೀವ ವಿಸಂವಾದಕೋ, ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಅತ್ತಾವ ಅನುಪಲಬ್ಭಸಭಾವೋ ಚ ನ ಹೋತಿ; ಅಥ ಖೋ ಬಾಧನಪಭವಸನ್ತಿನಿಯ್ಯಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭೂತಭಾವೇನ ಅರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರೋ ಹೋತಿಯೇವ; ಏಸ ಅಗ್ಗಿಲಕ್ಖಣಂ ವಿಯ, ಲೋಕಪಕತಿ ವಿಯ ಚ ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭೂತಭಾವೋ ಸಚ್ಚಟ್ಠೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾಹ - "ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಮೇತಂ ಅವಿತಥಮೇತಂ ಅನಞ್ಞಥಮೇತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦) ವಿತ್ಥಾರೋ। ಅಪಿಚ -

> ನಾಬಾಧಕಂ ಯತೋ ದುಕ್ಖಂ, ದುಕ್ಖಾ ಅಞ್ಞಂ ನ ಬಾಧಕಂ।
> ಬಾಧಕತ್ತನಿಯಾಮೇನ, ತತೋ ಸಚ್ಚಮಿದಂ ಮತಂ॥
>
> ತಂ ವಿನಾ ನಾಞ್ಞತೋ ದುಕ್ಖಂ, ನ ಹೋತಿ ನ ಚ ತಂ ತತೋ।
> ದುಕ್ಖಹೇತುನಿಯಾಮೇನ, ಇತಿ ಸಚ್ಚಂ ವಿಸತ್ತಿಕಾ॥
>
> ನಾಞ್ಞಾ ನಿಬ್ಬಾನತೋ ಸನ್ತಿ, ಸನ್ತಂ ನ ಚ ನ ತಂ ಯತೋ।
> ಸನ್ತಭಾವನಿಯಾಮೇನ, ತತೋ ಸಚ್ಚಮಿದಂ ಮತಂ॥
>
> ಮಗ್ಗಾ ಅಞ್ಞಂ ನ ನಿಯ್ಯಾನಂ, ಅನಿಯ್ಯಾನೋ ನ ಚಾಪಿ ಸೋ।
> ತಚ್ಛನಿಯ್ಯಾನಭಾವತ್ತಾ, ಇತಿ ಸೋ ಸಚ್ಚಸಮ್ಮತೋ॥
>
> ಇತಿ ತಚ್ಛಾವಿಪಲ್ಲಾಸ-ಭೂತಭಾವಂ ಚತೂಸುಪಿ।
> ದುಕ್ಖಾದೀಸ್ವವಿಸೇಸೇನ, ಸಚ್ಚಟ್ಠಂ ಆಹು ಪಣ್ಡಿತಾತಿ॥

ಏವಂ 'ಅತ್ಥತೋ' ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಥಂ **‘ಅತ್ಥುದ್ಧಾರತೋ’**? ಇಧಾಯಂ ‘ಸಚ್ಚ’ಸದ್ದೋ ಅನೇಕೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - “ಸಚ್ಚಂ ಭಣೇ, ನ ಕುಜ್ಝೇಯ್ಯಾ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೨೨೪) ವಾಚಾಸಚ್ಚೇ। “ಸಚ್ಚೇ ಠಿತಾ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚಾ”ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೨.೨೧.೪೩೩) ವಿರತಿಸಚ್ಚೇ। “ಕಸ್ಮಾ ನು ಸಚ್ಚಾನಿ ವದನ್ತಿ ನಾನಾ, ಪವಾದಿಯಾಸೇ ಕುಸಲಾವದಾನಾ”ತಿಆದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೧) ದಿಟ್ಠಿಸಚ್ಚೇ। “ಏಕಞ್ಹಿ ಸಚ್ಚಂ ನ ದುತಿಯಮತ್ಥೀ”ತಿಆದೀಸು (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೦) ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚೇವ ಮಗ್ಗೇ ಚ। “ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಕತಿ ಕುಸಲಾ”ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೨೧೬) ಅರಿಯಸಚ್ಚೇ। ಸ್ವಾಯಮಿಧಾಪಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇ ವತ್ತತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ‘ಅತ್ಥುದ್ಧಾರತೋ’ಪಿ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

‘ಅನೂನಾಧಿಕತೋ’ತಿ ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಚತ್ತಾರೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಅನೂನಾನಿ ಅನಧಿಕಾನೀತಿ ಚೇ? ಅಞ್ಞಸ್ಸಾಸಮ್ಭವತೋ, ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಚ ಅನಪನೇಯ್ಯಭಾವತೋ; ನ ಹಿ ಏತೇಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಅಧಿಕಂ ವಾ ಏತೇಸಂ ವಾ ಏಕಮ್ಪಿ ಅಪನೇತಬ್ಬಂ ಸಮ್ಭೋತಿ। ಯಥಾಹ - “ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ‘ನೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಅಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಯಂ ಸಮಣೇನ ಗೋತಮೇನ ದೇಸಿತಂ। ಅಹಮೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಞ್ಞಪೇಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ”ತಿಆದಿ। ಯಥಾ ಚಾಹ - “ಯೋ ಹಿ ಕೋಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯ ‘ನೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಠಮಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಯಂ ಸಮಣೇನ ಗೋತಮೇನ ದೇಸಿತಂ। ಅಹಮೇತಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಠಮಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ಅಞ್ಞಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಠಮಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪಞ್ಞಪೇಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ”ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೬)।

ಅಪಿಚ ಪವತ್ತಿಮಾಚಿಕ್ಖನ್ತೋ ಭಗವಾ ಸಹೇತುಕಂ ಆಚಿಕ್ಖಿ, ನಿವತ್ತಿಞ್ಚ ಸಉಪಾಯಂ। ಇತಿ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿತದುಭಯಹೇತೂನಂ ಏತಪ್ಪರಮತೋ ಚತ್ತಾರೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ತಥಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯ ಪಹಾತಬ್ಬ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬ ಭಾವೇತಬ್ಬಾನಂ, ತಣ್ಹಾವತ್ಥುತಣ್ಹಾತಣ್ಹಾನಿರೋಧತಣ್ಹಾನಿರೋಧುಪಾಯಾನಂ, ಆಲಯಾಲಯರಾಮತಾಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತೂಪಾಯಾನಞ್ಚ ವಸೇನಾಪಿ ಚತ್ತಾರೇವ ವುತ್ತಾನೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ‘ಅನೂನಾಧಿಕತೋ’ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

‘ಕಮತೋ’ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋವ। ಏತ್ಥ ಚ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಚ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಪಠಮಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸೇವ ಹೇತುದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಹೇತುನಿರೋಧಾ ಫಲನಿರೋಧೋತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ತತೋ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ತದಧಿಗಮುಪಾಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನ್ತೇ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ಭವಸುಖಸ್ಸಾದಗಧಿತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಸಂವೇಗಜನನತ್ಥಂ ಪಠಮಂ ದುಕ್ಖಮಾಹ। ತಂ ನೇವ ಅಕತಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ನ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದಿತೋ ಹೋತಿ, ಇತೋ ಪನ ಹೋತೀತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮುದಯಂ। ತತೋ ಸಹೇತುಕೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಅಭಿಭೂತತ್ತಾ ಸಂವಿಗ್ಗಮಾನಸಾನಂ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಗವೇಸೀನಂ ನಿಸ್ಸರಣದಸ್ಸನೇನ ಅಸ್ಸಾಸಜನನತ್ಥಂ ನಿರೋಧಂ। ತತೋ ನಿರೋಧಾಧಿಗಮತ್ಥಂ ನಿರೋಧಸಮ್ಪಾಪಕಂ ಮಗ್ಗನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ‘ಕಮತೋ’ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

‘ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಯಂ ಞಾಣಂ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚತೋ’ತಿ ಸಚ್ಚಞಾಣಕಿಚ್ಚತೋಪಿ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುವಿಧಞ್ಹಿ ಸಚ್ಚಞಾಣಂ - ಅನುಬೋಧಞಾಣಞ್ಚ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಅನುಬೋಧಞಾಣಂ ಲೋಕಿಯಂ ಅನುಸ್ಸವಾದಿವಸೇನ ನಿರೋಧೇ ಮಗ್ಗೇ ಚ ಪವತ್ತತಿ। ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ನಿರೋಧಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚತೋ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಯಥಾಹ - “ಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತಿ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಂ ಪಟಿಪದಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಸಬ್ಬಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನೇತಂ ಲೋಕಿಯಂ, ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಞಾಣಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾಭಿಭವನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, ಸಮುದಯಞಾಣಂ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ, ನಿರೋಧಞಾಣಂ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಂ, ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿಂ; ದುಕ್ಖಞಾಣಂ ವಾ ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವರಹಿತೇಸು ಖನ್ಧೇಸು

ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಂ ಫಲೇ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ, ಸಮುದಯಞಾಣಂ ಇಸ್ಸರಪ್ಪಧಾನಕಾಲಸಭಾವಾದೀಹಿ ಲೋಕೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅಕಾರಣೇ ಕಾರಣಾಭಿಮಾನಪ್ಪವತ್ತಂ ಹೇತುಮ್ಹಿ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ, ನಿರೋಧಞಾಣಂ ಅರೂಪಲೋಕಲೋಕಥೂಪಿಕಾದೀಸು ಅಪವಗ್ಗಗ್ಗಾಹಭೂತಂ ನಿರೋಧೇ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ, ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಪ್ಪಭೇದೇ ಅವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಗ್ಗಾಹವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಉಪಾಯೇ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> ಲೋಕೇ ಲೋಕಪ್ಪಭವೇ, ಲೋಕತ್ಥಗಮೇ ಸಿವೇ ಚ ತದುಪಾಯೇ।
> ಸಮ್ಮುಯ್ಹತಿ ತಾವ ನರೋ, ನ ವಿಜಾನಾತಿ ಯಾವ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ॥

ಏವಮೇತ್ಥ 'ಞಾಣಕಿಚ್ಚತೋ'ಪಿ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

'ಅನ್ತೋಗಧಾನಂ ಪಭೇದಾ'ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಮಿಞ್ಹಿ, ಠಪೇತ್ವಾ ತಣ್ಹಞ್ಚೇವ ಅನಾಸವಧಮ್ಮೇ ಚ, ಸೇಸಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ಅನ್ತೋಗಧಾ; ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇ ಛತ್ತಿಂಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ; ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ; ಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಮುಖೇನ ವೀಮಂಸಿದ್ಧಿಪಾದಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಞಾಬಲಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾಪದೇಸೇನ ತಯೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದಯೋ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಪದೇಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ವಚೀಸುಚರಿತಾನಿ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಾಪದೇಸೇನ ತೀಣಿ ಕಾಯಸುಚರಿತಾನಿ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಮುಖೇನ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾ ಸನ್ತುಟ್ಠಿತಾ ಚ, ಸಬ್ಬೇಸಂಯೇವ ವಾ ಏತೇಸಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾನಂ ಅರಿಯಕನ್ತಸೀಲತ್ತಾ ಸೀಲಸ್ಸ ಚ ಸದ್ಧಾಹತ್ಥೇನ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಚ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸದ್ಧಾಬಲಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದಾ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಾಪದೇಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯವೀರಿಯಬಲವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ, ಸಮ್ಮಾಸತಿಅಪದೇಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಸತಿಪಟ್ಠಾನಸತಿನ್ದ್ರಿಯಸತಿಬಲಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಅಪದೇಸೇನ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾದಯೋ ತಯೋ ತಯೋ ಸಮಾಧೀ, ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಸಮಾಧಿಬಲಪೀತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ ಅನ್ತೋಗಧಾನೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ 'ಅನ್ತೋಗಧಾನಂ ಪಭೇದಾ'ಪಿ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

'ಉಪಮಾತೋ'ತಿ ಭಾರೋ ವಿಯ ಹಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಭಾರಾದಾನಮಿವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪನಮಿವ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪನೂಪಾಯೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ; ರೋಗೋ ವಿಯ ಚ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ರೋಗನಿದಾನಮಿವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ರೋಗವೂಪಸಮೋ ವಿಯ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ, ಭೇಸಜ್ಜಮಿವ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ; ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಮಿವ ವಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ದುಬ್ಬುಟ್ಠಿ ವಿಯ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಸುಭಿಕ್ಖಮಿವ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ , ಸುವುಟ್ಠಿ ವಿಯ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ಅಪಿಚ ವೇರೀವೇರಮೂಲವೇರಸಮುಗ್ಘಾತವೇರಸಮುಗ್ಘಾತುಪಾಯೇಹಿ, ವಿಸರುಕ್ಖರುಕ್ಖಮೂಲಮೂಲುಪಚ್ಛೇದತದುಪಚ್ಛೇದುಪಾಯೇಹಿ, ಭಯಭಯಮೂಲನಿಬ್ಭಯತದಧಿಗಮುಪಾಯೇಹಿ, ಓರಿಮತೀರಮಹೋಘಪಾರಿಮತೀರತಂಸಮ್ಪಾಪಕವಾಯಾಮೇಹಿ ಚ ಯೋಜೇತ್ವಾಪೇತಾನಿ ಉಪಮಾತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ 'ಉಪಮಾತೋ' ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

'ಚತುಕ್ಕತೋ'ತಿ ಅತ್ಥಿ ಚೇತ್ಥ ದುಕ್ಖಂ ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ಅತ್ಥಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ನ ದುಕ್ಖಂ, ಅತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಞ್ಚೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಞ್ಚ, ಅತ್ಥಿ ನೇವ ದುಕ್ಖಂ ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸಮುದಯಾದೀಸು। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಚ "ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫) ವಚನತೋ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ದುಕ್ಖಂ ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ನಿರೋಧೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ನ ದುಕ್ಖಂ। ಇತರಂ ಪನ ಅರಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ, ನ ಪನ ಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ ತಥತ್ಥೇನ। ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಪನ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ದುಕ್ಖಞ್ಚೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಞ್ಚ ಅಞ್ಞತ್ರ ತಣ್ಹಾಯ। ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಚ ಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞತ್ಥಂ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ ತಥತ್ಥೇನ ನೇವ ದುಕ್ಖಂ ನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ಏವಂ ಸಮುದಯಾದೀಸುಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ 'ಚತುಕ್ಕತೋ'ಪೇತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

‘ಸುಞ್ಞತೇಕವಿಧಾದೀಹೀ’ತಿ ಏತ್ಥ ಸುಞ್ಞತೋ ತಾವ ಪರಮತ್ಥೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಚ್ಚಾನಿ ವೇದಕಕಾರಕನಿಬ್ಬುತಗಮಕಾಭಾವತೋ ಸುಞ್ಞಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ –

ದುಕ್ಖಮೇವ ಹಿ ನ ಕೋಚಿ ದುಕ್ಖಿತೋ, ಕಾರಕೋ ನ ಕಿರಿಯಾವ ವಿಜ್ಜತಿ।
ಅತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬುತಿ ನ ನಿಬ್ಬುತೋ ಪುಮಾ, ಮಗ್ಗಮತ್ಥಿ ಗಮಕೋ ನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ॥

ಅಥ ವಾ –

ಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಸುಞ್ಞಂ, ಪುರಿಮದ್ವಯಮತ್ತಸುಞ್ಞಮಮತಪದಂ।
ಧುವಸುಖಅತ್ತವಿರಹಿತೋ, ಮಗ್ಗೋ ಇತಿ ಸುಞ್ಞತೋ ತೇಸು॥

ನಿರೋಧಸುಞ್ಞಾನಿ ವಾ ತೀಣಿ, ನಿರೋಧೋ ಚ ಸೇಸತ್ತಯಸುಞ್ಞೋ। ಫಲಸುಞ್ಞೋ ವಾ ಏತ್ಥ ಹೇತು ಸಮುದಯೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾಭಾವತೋ ಮಗ್ಗೇ ಚ ನಿರೋಧಸ್ಸ, ನ ಫಲೇನ ಸಗಬ್ಭೋ ಪಕತಿವಾದೀನಂ ಪಕತಿ ವಿಯ। ಹೇತುಸುಞ್ಞಞ್ಚ ಫಲಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾನಂ ನಿರೋಧಮಗ್ಗಾನಞ್ಚ ಅಸಮವಾಯಾ, ನ ಹೇತುಸಮವೇತಂ ಹೇತುಫಲಂ ಹೇತುಫಲಸಮವಾಯವಾದೀನಂ ದ್ವಿಅಣುಕಾದೀನಿ ವಿಯ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ –

ತಯಮಿಧ ನಿರೋಧಸುಞ್ಞಂ, ತಯೇನ ತೇನಾಪಿ ನಿಬ್ಬುತಿ ಸುಞ್ಞಾ।
ಸುಞ್ಞೋ ಫಲೇನ ಹೇತು, ಫಲಮ್ಪಿ ತಂ ಹೇತುನಾ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ॥

ಏವಂ ತಾವ ‘ಸುಞ್ಞತೋ’ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

‘ಏಕವಿಧಾದೀಹೀ’ತಿ ಸಬ್ಬಮೇವ ಚೇತ್ಥ ದುಕ್ಖಂ ಏಕವಿಧಂ ಪವತ್ತಿಭಾವತೋ, ದುವಿಧಂ ನಾಮರೂಪತೋ, ತಿವಿಧಂ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪೂಪಪತಿಭವಭೇದತೋ, ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಚತುಆಹಾರಭೇದತೋ, ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಭೇದತೋ। ಸಮುದಯೋಪಿ ಏಕವಿಧೋ ಪವತ್ತಕಭಾವತೋ, ದುವಿಧೋ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಸಮ್ಪಯುತ್ತತೋ, ತಿವಿಧೋ ಕಾಮಭವವಿಭವತಣ್ಹಾಭೇದತೋ, ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಚತುಮಗ್ಗಪ್ಪಹೇಯ್ಯತೋ, ಪಞ್ಚವಿಧೋ ರೂಪಾಭಿನನ್ದನಾದಿಭೇದತೋ, ಛಬ್ಬಿಧೋ ಛತಣ್ಹಾಕಾಯಭೇದತೋ। ನಿರೋಧೋಪಿ ಏಕವಿಧೋ ಅಸಙ್ಖತಧಾತುಭಾವತೋ, ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ದುವಿಧೋ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಅನುಪಾದಿಸೇಸತೋ, ತಿವಿಧೋ ಭವತ್ತಯವೂಪಸಮತೋ, ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಚತುಮಗ್ಗಾಧಿಗಮನೀಯತೋ, ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಪಞ್ಚಾಭಿನನ್ದನವೂಪಸಮತೋ, ಛಬ್ಬಿಧೋ ಛತಣ್ಹಾಕಾಯಕ್ಖಯಭೇದತೋ। ಮಗ್ಗೋಪಿ ಏಕವಿಧೋ ಭಾವೇತಬ್ಬತೋ, ದುವಿಧೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭೇದತೋ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಭೇದತೋ ವಾ , ತಿವಿಧೋ ಖನ್ಧತ್ತಯಭೇದತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸಪ್ಪದೇಸತ್ತಾ ನಗರಂ ವಿಯ ರಜ್ಜೇನ ನಿಪ್ಪದೇಸೇಹಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಯಥಾಹ –

> “ನ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಅರಿಯೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ತೀಹಿ ಚ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಖನ್ಧೇಹಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಯಾ ಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ – ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ; ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ, ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾಸತಿ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ – ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ; ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಯೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ – ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೨)।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಯೋ ತಯೋ ಸೀಲಮೇವ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಸಜಾತಿತೋ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇತಿ ಭುಮ್ಮೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ, ಅತ್ಥೋ ಪನ ಕರಣವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಾದೀಸು

ಪನ ತೀಸು ಸಮಾಧಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕಗ್ಗಭಾವೇನ ಅಪ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ವೀರಿಯೇ ಪನ ಪಗ್ಗಹಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತೇ ಸತಿಯಾ ಚ ಅಪಿಲಾಪನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಿಯಾ ಲದ್ಧೂಪಕಾರೋ ಹುತ್ವಾ ಸಕ್ಕೋತಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ಉಪಮಾ - ಯಥಾ ಹಿ ನಕ್ಖತ್ತಂ ಕೀಳಿಸ್ಸಾಮಾತಿ ಉಯ್ಯಾನಂ ಪವಿಟ್ಠೇಸು ತೀಸು ಸಹಾಯೇಸು ಏಕೋ ಸುಪುಪ್ಫಿತಂ ಚಮ್ಪಕರುಕ್ಖಂ ದಿಸ್ವಾ ಹತ್ಥಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾಪಿ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ। ಅಥಸ್ಸ ದುತಿಯೋ ಓನಮಿತ್ವಾ ಪಿಟ್ಠಿಂ ದದೇಯ್ಯ। ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಠತ್ವಾಪಿ ಕಮ್ಪಮಾನೋ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ। ಅಥಸ್ಸ ಇತರೋ ಅಂಸಕೂಟಂ ಉಪನಾಮೇಯ್ಯ। ಸೋ ಏಕಸ್ಸ ಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಏಕಸ್ಸ ಅಂಸಕೂಟಂ ಓಲುಬ್ಭ ಯಥಾರುಚಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಓಚಿನಿತ್ವಾ ಪಿಳನ್ಧಿತ್ವಾ ನಕ್ಖತ್ತಂ ಕೀಳೇಯ್ಯ। ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಏಕತೋ ಉಯ್ಯಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಾ ತಯೋ ಸಹಾಯಾ ವಿಯ ಹಿ ಏಕತೋ ಜಾತಾ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಾದಯೋ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ, ಸುಪುಪ್ಫಿತಚಮ್ಪಕರುಕ್ಖೋ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಹತ್ಥಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾಪಿ ಗಹೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕಗ್ಗಭಾವೇನ ಅಪ್ಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಸಮಾಧಿ, ಪಿಟ್ಠಿಂ ದತ್ವಾ ಓನತಸಹಾಯೋ ವಿಯ ವಾಯಾಮೋ, ಅಂಸಕೂಟಂ ದತ್ವಾ ಠಿತಸಹಾಯೋ ವಿಯ ಸತಿ। ಯಥಾ ತೇಸು ಏಕಸ್ಸ ಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಏಕಸ್ಸ ಅಂಸಕೂಟಂ ಓಲುಬ್ಭ ಇತರೋ ಯಥಾರುಚಿ ಪುಪ್ಫಂ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಮೇವ ವೀರಿಯೇ ಪಗ್ಗಹಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತೇ ಸತಿಯಾ ಚ ಅಪಿಲಾಪನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಿಯಾ ಲದ್ಧೂಪಕಾರೋ ಸಮಾಧಿ ಸಕ್ಕೋತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕಗ್ಗಭಾವೇನ ಅಪ್ಪೇತುಂ। ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಯೇವೇತ್ಥ ಸಜಾತಿತೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ವಾಯಾಮಸತಿಯೋ ಪನ ಕಿರಿಯತೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೇಸುಪಿ ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ 'ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ'ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಿಚ್ಛೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ವಿತಕ್ಕೇ ಪನ ಆಕೋಟೇತ್ವಾ ಆಕೋಟೇತ್ವಾ ದೇನ್ತೇ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಕಥಂ? ಯಥಾ ಹಿ ಹೇರಞ್ಞಿಕೋ ಕಹಾಪಣಂ ಹತ್ಥೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಭಾಗೇಸು ಓಲೋಕೇತುಕಾಮೋ ಸಮಾನೋಪಿ ನ ಚಕ್ಖುತಲೇನೇವ ಪರಿವತ್ತೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಙ್ಗುಲಿಪಬ್ಬೇಹಿ ಪನ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಓಲೋಕೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ; ಏವಮೇವ ನ ಪಞ್ಞಾ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಿಚ್ಛೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೇನ ಪನ ಆಹನನಪರಿಯಾಹನನರಸೇನ ವಿತಕ್ಕೇನ ಆಕೋಟೇನ್ತೇನ ವಿಯ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತೇನ ವಿಯ ಚ ಆದಾಯ ಆದಾಯ ದಿನ್ನಮೇವ ನಿಚ್ಛೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧಾಪಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಸಜಾತಿತೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪನ ಕಿರಿಯತೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಹಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಮಗ್ಗೋ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ತಿವಿಧೋ ಖನ್ಧತ್ತಯಭೇದತೋ"ತಿ। ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾದಿವಸೇನ।

ಅಪಿಚ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕವಿಧಾನಿ ಅವಿತಥತ್ತಾ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ವಾ, ದುವಿಧಾನಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರತೋ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತತೋ ಚ, ತಿವಿಧಾನಿ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬತೋ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತೋ ನೇವಪಹಾತಬ್ಬನಾಪಹಾತಬ್ಬತೋ ಚ, ಚತುಬ್ಬಿಧಾನಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಭೇದತೋತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ 'ಏಕವಿಧಾದೀಹಿ' ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

'ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತೋ'ತಿ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಚ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಭಾಗಾನಿ ಅವಿತಥತೋ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತೋ ದುಕ್ಕರಪಟಿವೇಧತೋ ಚ। ಯಥಾಹ -

> "ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಸಿ, ಆನನ್ದ, ಕತಮಂ ನು ಖೋ ದುಕ್ಕರತರಂ ವಾ ದುರಭಿಸಮ್ಭವತರಂ ವಾ - ಯೋ ದೂರತೋವ ಸುಖುಮೇನ ತಾಲಚ್ಛಿಗ್ಗಳೇನ ಅಸನಂ ಅತಿಪಾತೇಯ್ಯ ಪೋಙ್ಖಾನುಪೋಙ್ಖಂ ಅವಿರಾಧಿತಂ, ಯೋ ವಾ ಸತ್ತಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ವಾಲಸ್ಸ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾ"ತಿ? "ಏತದೇವ, ಭನ್ತೇ, ದುಕ್ಕರತರಞ್ಚೇವ ದುರಭಿಸಮ್ಭವತರಞ್ಚ - ಯೋ ಸತ್ತಧಾ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ವಾಲಸ್ಸ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾ"ತಿ। "ತತೋ ಖೋ ತೇ, ಆನನ್ದ, ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝತರಂ

> ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ ಯೇ ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ…ಪೇ॰… ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೧೫)।

ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಸಲಕ್ಖಣವವತ್ಥಾನತೋ। ಪುರಿಮಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಸಭಾಗಾನಿ ದುರವಗಾಹತ್ಥೇನ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ಲೋಕಿಯತ್ತಾ ಸಾಸವತ್ತಾ ಚ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಫಲಹೇತುಭೇದತೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತೋ ಚ। ಪಚ್ಛಿಮಾನಿಪಿ ದ್ವೇ ಸಭಾಗಾನಿ ಗಮ್ಭೀರತ್ಥೇನ ದುರವಗಾಹತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರತ್ತಾ ಅನಾಸವತ್ತಾ ಚ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ವಿಸಯವಿಸಯೀಭೇದತೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಭಾವೇತಬ್ಬತೋ ಚ। ಪಠಮತತಿಯಾನಿ ಚಾಪಿ ಸಭಾಗಾನಿ ಫಲಾಪದೇಸತೋ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತತೋ। ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾನಿ ಚಾಪಿ ಸಭಾಗಾನಿ ಹೇತುಅಪದೇಸತೋ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಏಕನ್ತಕುಸಲಾಕುಸಲತೋ। ಪಠಮಚತುತ್ಥಾನಿ ಚಾಪಿ ಸಭಾಗಾನಿ ಸಙ್ಖತತೋ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರತೋ। ದುತಿಯತತಿಯಾನಿ ಚಾಪಿ ಸಭಾಗಾನಿ ನೇವಸೇಕ್ಖಾನಾಸೇಕ್ಖಭಾವತೋ, ವಿಸಭಾಗಾನಿ ಸಾರಮ್ಮಣಾನಾರಮ್ಮಣತೋ।

> ಇತಿ ಏವಂ ಪಕಾರೇಹಿ, ನಯೇಹಿ ಚ ವಿಚಕ್ಖಣೋ।
> ವಿಜಞ್ಞಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ, ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತನ್ತಿ॥

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಉದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಜಾತಿನಿದ್ದೇಸೋ

೧೯೦. ಇದಾನಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಯಂ **ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ**ತಿ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಜಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಜಾತಿಯಾ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ; ಜರಾ, ಮರಣಂ, ಸೋಕೋ , ಪರಿದೇವೋ, ದುಕ್ಖಂ, ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಉಪಾಯಾಸೋ, ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ; ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ; ಇಚ್ಛಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಇಚ್ಛಾಯ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ; ಖನ್ಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಖನ್ಧಾನಂ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅರಿಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ಕಥನತ್ಥಾಯ ಅಯಂ ಮಾತಿಕಾ - ಇದಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖಂ ನಾಮ ಅನೇಕಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ, ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಂ, ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದುಕ್ಖಂ, ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದುಕ್ಖಂ, ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖಂ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಾ ದುಕ್ಖವೇದನಾ ಸಭಾವತೋ ಚ ನಾಮತೋ ಚ ದುಕ್ಖತ್ತಾ **'ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ'** ನಾಮ। ಸುಖವೇದನಾ ವಿಪರಿಣಾಮೇನ ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುತೋ **'ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಂ'** ನಾಮ। ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ ಚೇವ ಅವಸೇಸಾ ಚ ತೇಭೂಮಕಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉದಯಬ್ಬಯಪೀಳಿತತ್ತಾ **'ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ'** ನಾಮ। ತಥಾ ಪೀಳನಂ ಪನ ಮಗ್ಗಫಲಾನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತೇನ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಣ್ಣಸೂಲದನ್ತಸೂಲರಾಗಜಪರಿಳಾಹದೋಸಜಪರಿಳಾಹಾದಿ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕೋ ಆಬಾಧೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಜಾನಿತಬ್ಬತೋ ಉಪಕ್ಕಮಸ್ಸ ಚ ಅಪಾಕಟಭಾವತೋ **'ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದುಕ್ಖಂ'** ನಾಮ, ಅಪಾಕಟದುಕ್ಖನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದ್ವತ್ತಿಂಸಕಮ್ಮಕಾರಣಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಆಬಾಧೋ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾವ ಜಾನಿತಬ್ಬತೋ ಉಪಕ್ಕಮಸ್ಸ ಚ ಪಾಕಟಭಾವತೋ **'ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದುಕ್ಖಂ'** ನಾಮ, ಪಾಕಟದುಕ್ಖನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಠಪೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ ಸೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ಆಗತಂ ಜಾತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವತ್ಥುಭಾವತೋ **'ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖಂ'** ನಾಮ। ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ **'ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖಂ'** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದುಕ್ಖನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪದದ್ವಯೇ ಠತ್ವಾ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಅರಿಯಸಚ್ಚಞ್ಚ ನಾಮೇತಂ ಪಾಳಿಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋಪಿ ಆಗಚ್ಛತಿ ವಿತ್ಥಾರತೋಪಿ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಸಙ್ಖೇಪೇನಪಿ ವಿತ್ಥಾರೇನಪಿ ಕಥೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ । ವಿತ್ಥಾರತೋ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಪನ ವಿತ್ಥಾರೇನೇವ ಕಥೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ನ ಸಙ್ಖೇಪೇನ। ತಂ ಇದಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಆಗತನ್ತಿ ವಿತ್ಥಾರೇನೇವ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ತಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ? ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ"ತಿಆದೀನಿ ಪದಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ "ಜಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಜಾತಿಯಾ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಜಾತಿಆದೀನಿ ತಾವ "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಜಾತಿ? ಯಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ತಮ್ಹಿ ತಮ್ಹಿ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ಜಾತಿ ಸಞ್ಜಾತೀ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಪದಭಾಜನೀಯಸ್ಸ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೧೯೧. ತತ್ರಾಯಂ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ - **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಅನೇಕೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸಾಧಾರಣನಿದ್ದೇಸೋ। ಯಾ ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ಜಾತಿ, ಯಾ ಸೋಮದತ್ತಸ್ಸ ಜಾತೀತಿ ಏವಞ್ಹಿ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಕಥಿಯಮಾನೇ ನೇವ ಸತ್ತಾ ಪರಿಯಾದಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ಸಬ್ಬಂ ಅಪರತ್ಥದೀಪನಂ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ನ ಕೋಚಿ ಸತ್ತೋ ಅಪರಿಯಾದಿನ್ನೋ ಹೋತಿ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಪರತ್ಥದೀಪನಂ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಯಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ। **ತಮ್ಹಿ ತಮ್ಹೀ**ತಿ ಅಯಂ ಜಾತಿಗತಿವಸೇನ ಅನೇಕೇಸಂ ಸತ್ತನಿಕಾಯಾನಂ ಸಾಧಾರಣನಿದ್ದೇಸೋ। **ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ**ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ನಿಕಾಯೇ, ಸತ್ತಘಟಾಯಂ ಸತ್ತಸಮೂಹೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಜಾತೀತಿ ಅಯಂ ಜಾತಿಸದ್ದೋ ಅನೇಕತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹೇಸ "ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿಂ, ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ"ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೧೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೭) ಏತ್ಥ ಭವೇ ಆಗತೋ। "ಅತ್ಥಿ ವಿಸಾಖೇ , ನಿಗಣ್ಠಾ ನಾಮ ಸಮಣಜಾತಿಕಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೧) ಏತ್ಥ ನಿಕಾಯೇ। "ತಿರಿಯಾ ನಾಮ ತಿಣಜಾತಿ ನಾಭಿಯಾ ಉಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ನಭಂ ಆಹಚ್ಚ ಠಿತಾ ಅಹೋಸೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೬) ಏತ್ಥ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ। "ಜಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೭೧) ಏತ್ಥ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣೇ। "ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಮ್ಹಿ ಪಠಮಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಪಠಮಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಾತುಭೂತಂ, ತದುಪಾದಾಯ ಸಾವಸ್ಸ ಜಾತೀ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೧೨೪) ಏತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ। "ಸಮ್ಪತಿಜಾತೋ, ಆನನ್ದ, ಬೋಧಿಸತ್ತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೦೭) ಏತ್ಥ ಪಸೂತಿಯಂ। "ಅನುಪಕ್ಕುಟ್ಠೋ ಜಾತಿವಾದೇನಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೩೧) ಏತ್ಥ ಕುಲೇ। "ಯತೋಹಂ, ಭಗಿನಿ, ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೧) ಏತ್ಥ ಅರಿಯಸೀಲೇ। ಇಧ ಪನಾಯಂ ಸವಿಕಾರೇಸು ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧೇಸು ವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ಜಾಯಮಾನಕವಸೇನ ಜಾತೀತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। ಸಞ್ಜಾಯನವಸೇನ **ಸಞ್ಜಾತೀ**ತಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। ಓಕ್ಕಮನವಸೇನ **ಓಕ್ಕನ್ತಿ**। ಜಾಯನಟ್ಠೇನ ವಾ **ಜಾತಿ,** ಸಾ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ಸಞ್ಜಾಯನಟ್ಠೇನ **ಸಞ್ಜಾತಿ,** ಸಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ಓಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ **ಓಕ್ಕನ್ತಿ,** ಸಾ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ತೇ ಹಿ ಅಣ್ಡಕೋಸಞ್ಚ ವತ್ಥಿಕೋಸಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮನ್ತಿ, ಓಕ್ಕಮನ್ತಾಪಿ ಪವಿಸನ್ತಾ ವಿಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತನಟ್ಠೇನ **ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ**। ಸಾ ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕವಸೇನ ಯುತ್ತಾ। ತೇ ಹಿ ಪಾಕಟಾ ಏವ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಸಮ್ಮುತಿಕಥಾ।

ಇದಾನಿ ಪರಮತ್ಥಕಥಾ ಹೋತಿ। ಖನ್ಧಾ ಏವ ಹಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ನ ಸತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಚ **ಖನ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಏಕವೋಕಾರಭವೇ ಏಕಸ್ಸ, ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ಚತುನ್ನಂ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪಾತುಭಾವೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। **ಆಯತನಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತತ್ರ ತತ್ರ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯತನವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಟಿಲಾಭೋ**ತಿ ಸನ್ತತಿಯಂ ಪಾತುಭಾವೋಯೇವ; ಪಾತುಭವನ್ತಾನೇವ ಹಿ ತಾನಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಜಾತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಜಾತಿ ನಾಮ ಕಥಿಯತಿ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭವೇ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ, ನೀಯ್ಯಾತನರಸಾ, ಅತೀತಭವತೋ ಇಧ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಫಲವಸೇನ ದುಕ್ಖವಿಚಿತ್ತತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ವಾ।

ಇದಾನಿ '**ಜಾತಿಯಾ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ**'ತಿ ಅಯಞ್ಹಿ ಜಾತಿ ಸಯಂ ನ ದುಕ್ಖಾ, ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪನ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಕತರದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪನಾಯಂ ವತ್ಥೂತಿ? ಯಂ ತಂ ಬಾಲಪಣ್ಡಿತಸುತ್ತಾದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೬ ಆದಯೋ) ಭಗವತಾಪಿ ಉಪಮಾವಸೇನ ಪಕಾಸಿತಂ ಆಪಾಯಿಕಂದುಕ್ಖಂ, ಯಞ್ಚ ಸುಗತಿಯಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಮೂಲಕಾದಿಭೇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಏಸಾ ವತ್ಥು। ತತ್ರಿದಂ ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಮೂಲಕಾದಿಭೇದಂ ದುಕ್ಖಂ - ಅಯಞ್ಹಿ ಸತ್ತೋ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಮ್ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನೋ ನ ಉಪ್ಪಲಪದುಮಪುಣ್ಡರೀಕಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಅಥ ಖೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಆಮಾಸಯಸ್ಸ ಉಪರಿ ಪಕ್ಕಾಸಯಸ್ಸ ಉದರಪಟಲಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಡಕಾನಂ ವೇಮಜ್ಝೇ ಪರಮಸಮ್ಬಾಧೇ ತಿಬ್ಬನ್ಧಕಾರೇ ನಾನಾಕುಣಪಗನ್ಧಪರಿಭಾವಿತೇ ಅಸುಚಿಪರಮದುಗ್ಗನ್ಧಪವನವಿಚರಿತೇ ಅಧಿಮತ್ತಜೇಗುಚ್ಛೇ ಕುಚ್ಛಿಪ್ಪದೇಸೇ ಪೂತಿಮಚ್ಛಪೂತಿಕುಮ್ಮಾಸಚನ್ದನಿಕಾದೀಸು ಕಿಮಿ ವಿಯ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಸೋ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ದಸ ಮಾಸೇ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸಮ್ಭವೇನ ಉಸ್ಮನಾ ಪುಟಪಾಕಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚಮಾನೋ ಪಿಟ್ಠಪಿಣ್ಡಿ ವಿಯ ಸೇದಿಯಮಾನೋ ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಾದಿರಹಿತೋ ಅಧಿಮತ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ। ಇದಂ ತಾವ '**ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಮೂಲಕಂ**' ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ಪನ ಸೋ ಮಾತು ಸಹಸಾ ಉಪಕ್ಖಲನಗಮನನಿಸೀದನಉಟ್ಠಾನಪರಿವತ್ತನಾದೀಸು ಸುರಾಧುತ್ತಹತ್ಥಗತೋ ಏಳಕೋ ವಿಯ ಅಹಿಗುಣ್ಠಿಕಹತ್ಥಗತೋ ಸಪ್ಪಪೋತಕೋ ವಿಯ ಚ ಆಕಡ್ಢನಪರಿಕಡ್ಢನಓಧುನನನಿದ್ಧುನನಾದಿನಾ ಉಪಕ್ಕಮೇನ ಅಧಿಮತ್ತಂ ದುಕ್ಖಮನುಭವತಿ, ಯಞ್ಚ ಮಾತು ಸೀತುದಕಪಾನಕಾಲೇ ಸೀತನರಕೂಪಪನ್ನೋ ವಿಯ, ಉಣ್ಹಯಾಗುಭತ್ತಾದಿಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇ ಅಙ್ಗಾರವುಟ್ಠಿಸಮ್ಪರಿಕಿಣ್ಣೋ ವಿಯ, ಲೋಣಮ್ಬಿಲಾದಿಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇ ಖಾರಾಪಟಿಚ್ಛಕಾದಿಕಮ್ಮಕಾರಣಪ್ಪತ್ತೋ ವಿಯ ತಿಬ್ಬಂ ದುಕ್ಖಮನುಭೋತಿ - ಇದಂ '**ಗಬ್ಭಪರಿಹರಣಮೂಲಕಂ**' ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ಪನಸ್ಸ ಮೂಳ್ಹಗಬ್ಭಾಯ ಮಾತುಯಾ ಮಿತ್ತಾಮಚ್ಚಸುಹಜ್ಜಾದೀಹಿಪಿ ಅದಸ್ಸನಾರಹೇ ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ಛೇದನಫಾಲನಾದೀಹಿ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ - ಇದಂ '**ಗಬ್ಭವಿಪತ್ತಿಮೂಲಕಂ**' ದುಕ್ಖಂ। ಯಂ ವಿಜಾಯಮಾನಾಯ ಮಾತುಯಾ ಕಮ್ಮಜೇಹಿ ವಾತೇಹಿ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ನರಕಪಪಾತಂ ವಿಯ ಅತಿಭಯಾನಕಂ ಯೋನಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪಾತಿಯಮಾನಸ್ಸ ಪರಮಸಮ್ಬಾಧೇನ ಯೋನಿಮುಖೇನ ತಾಳಚ್ಛಿಗ್ಗಳೇನ ವಿಯ ನಿಕ್ಕಡ್ಢಿಯಮಾನಸ್ಸ ಮಹಾನಾಗಸ್ಸ ನರಕಸತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಚ ಸಙ್ಘಾಟಪಬ್ಬತೇಹಿ ವಿಚುಣ್ಣಿಯಮಾನಸ್ಸ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ - ಇದಂ '**ವಿಜಾಯನಮೂಲಕಂ**' ದುಕ್ಖಂ। ಯಂ ಪನ ಜಾತಸ್ಸ ತರುಣವಣಸದಿಸಸ್ಸ ಸುಕುಮಾರಸರೀರಸ್ಸ ಹತ್ಥಗ್ಗಹಣನ್ಹಾಪನಧೋವನಚೋಳಪರಿಮಜ್ಜನಾದಿಕಾಲೇ ಸೂಚಿಮುಖಖುರಧಾರವಿಜ್ಝನಫಾಲನಸದಿಸಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ - ಇದಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿತೋ '**ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮನಮೂಲಕಂ**' ದುಕ್ಖಂ। ಯಂ ತತೋ ಪರಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅತ್ತನಾವ ಅತ್ತಾನಂ ವಧನ್ತಸ್ಸ, ಅಚೇಲಕವತಾದಿವಸೇನ ಆತಾಪನಪರಿತಾಪನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಸ್ಸ, ಕೋಧವಸೇನ ಅಭುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ, ಉಬ್ಬನ್ಧನ್ತಸ್ಸ ಚ ದುಕ್ಖಂ ಹೋತಿ - ಇದಂ '**ಅತ್ತೂಪಕ್ಕಮಮೂಲಕಂ**' ದುಕ್ಖಂ।

ಯಂ ಪನ ಪರತೋ ವಧಬನ್ಧನಾದೀನಿ ಅನುಭವನ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ - ಇದಂ '**ಪರೂಪಕ್ಕಮಮೂಲಕಂ**' ದುಕ್ಖನ್ತಿ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಯಂ ಜಾತಿ ವತ್ಥುಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> ಜಾಯೇಥ ನೋ ಚೇ ನರಕೇಸು ಸತ್ತೋ,
> ತತ್ಥಗ್ಗಿದಾಹಾದಿಕಮಪ್ಪಸಯ್ಹಂ।
> ಲಭೇಥ ದುಕ್ಖಂ ನು ಕುಹಿಂ ಪತಿಟ್ಠಂ,
> ಇಚ್ಚಾಹ ದುಕ್ಖಾತಿ ಮುನೀಧ ಜಾತಿ॥
>
> ದುಕ್ಖಂ ತಿರಚ್ಛೇಸು ಕಸಾಪತೋದ-

დಣ್ಡಾಭಿಘಾತಾದಿಭವಂ ಅನೇಕಂ।
ಯಂ ತಂ ಕಥಂ ತತ್ಥ ಭವೇಯ್ಯ ಜಾತಿಂ,
ವಿನಾ ತಹಿಂ ಜಾತಿ ತತೋಪಿ ದುಕ್ಖಾ॥

ಪೇತೇಸು ದುಕ್ಖಂ ಪನ ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಾ-
ವಾತಾತಪಾದಿಪ್ಪಭವಂ ವಿಚಿತ್ತಂ।
ಯಸ್ಮಾ ಅಜಾತಸ್ಸ ನ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿ,
ತಸ್ಮಾಪಿ ದುಕ್ಖಂ ಮುನಿ ಜಾತಿಮಾಹ॥

ತಿಬ್ಬನ್ಧಕಾರೇ ಚ ಅಸಯ್ಹಸೀತೇ,
ಲೋಕನ್ತರೇ ಯಂ ಅಸುರೇಸು ದುಕ್ಖಂ।
ನ ತಂ ಭವೇ ತತ್ಥ ನ ಚಸ್ಸ ಜಾತಿ,
ಯತೋ ಅಯಂ ಜಾತಿ ತತೋಪಿ ದುಕ್ಖಾ॥

ಯಞ್ಚಾಪಿ ಗೂಥನರಕೇ ವಿಯ ಮಾತುಗಬ್ಭೇ,
ಸತ್ತೋ ವಸಂ ಚಿರಮತೋ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮನಞ್ಚ।
ಪಪ್ಪೋತಿ ದುಕ್ಖಮತಿಘೋರಮಿದಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ,
ಜಾತಿಂ ವಿನಾ ಇತಿಪಿ ಜಾತಿರಯಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖಾ॥

ಕಿಂ ಭಾಸಿತೇನ ಬಹುನಾ ನನು ಯಂ ಕುಹಿಞ್ಚಿ,
ಅತ್ಥೀಧ ಕಿಞ್ಚಿದಪಿ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಕದಾಚಿ।
ನೇವತ್ಥಿ ಜಾತಿವಿರಹೇ ಯದತೋ ಮಹೇಸೀ,
ದುಕ್ಖಾತಿ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಇಮಮಾಹ ಜಾತಿನ್ತಿ॥

ಜರಾನಿದ್ದೇಸೋ

೧೯೨. **ಜರಾನಿದ್ದೇಸೇ ಜರಾ**ತಿ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। **ಜೀರಣತಾ**ತಿ ಆಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ। **ಖಣ್ಡಿಚ್ಚ**ನ್ತಿಆದಯೋ ತಯೋ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ಕಿಚ್ಚನಿದ್ದೇಸಾ। ಪಚ್ಛಿಮಾ ದ್ವೇ ಪಕತಿನಿದ್ದೇಸಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಜರಾತಿ ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಸಭಾವತೋ ದೀಪಿತಾ, ತೇನಸ್ಸಾ ಇದಂ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। ಜೀರಣತಾತಿ ಇಮಿನಾ ಆಕಾರತೋ , ತೇನಸ್ಸಾಯಂ ಆಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ। ಖಣ್ಡಿಚ್ಚನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ದನ್ತನಖಾನಂ ಖಣ್ಡಿತಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ। **ಪಾಲಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಕೇಸಲೋಮಾನಂ ಪಲಿತಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ। **ವಲಿತ್ತಚತಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಮಂಸಂ ಮಿಲಾಪೇತ್ವಾ ತಚೇ ವಲಿತ್ತಭಾವಕರಣಕಿಚ್ಚತೋ ದೀಪಿತಾ। ತೇನಸ್ಸಾ ಇಮೇ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚನ್ತಿ ಆದಯೋ ತಯೋ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇ ಕಿಚ್ಚನಿದ್ದೇಸಾ। ತೇಹಿ ಇಮೇಸಂ ವಿಕಾರಾನಂ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪಾಕಟೀಭೂತಾತಿ ಪಾಕಟಜರಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಯಥೇವ ಹಿ ಉದಕಸ್ಸ ವಾ ವಾತಸ್ಸ ವಾ ಅಗ್ಗಿನೋ ವಾ ತಿಣರುಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಂಸಗ್ಗಪಲಿಭಗ್ಗತಾಯ ವಾ ಝಾಮತಾಯ ವಾ ಗತಮಗ್ಗೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಸೋ ಗತಮಗ್ಗೋ ತಾನೇವ ಉದಕಾದೀನಿ, ಏವಮೇವ ಜರಾಯ ದನ್ತಾದೀಸು ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಗತಮಗ್ಗೋ ಪಾಕಟೋ, ಚಕ್ಖುಂ ಉಮ್ಮೀಲೇತ್ವಾಪಿ ಗಯ್ಹತಿ। ನ ಚ ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದೀನೇವ ಜರಾ; ನ ಹಿ ಜರಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಹೋತಿ।

ಆಯುನೋ ಸಂಹಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಾಕೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಪನ ಪದೇಹಿ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕಮೇಯೇವ ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಾಯ ಆಯುಕ್ಖಯಚಕ್ಖಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಕತಿಯಾ ದೀಪಿತಾ। ತೇನಸ್ಸಿಮೇ ಪಚ್ಛಿಮಾ ದ್ವೇ ಪಕತಿನಿದ್ದೇಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಜರಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಆಯು ಹಾಯತಿ ತಸ್ಮಾ ಜರಾ "ಆಯುನೋ ಸಂಹಾನೀ"ತಿ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ದಹರಕಾಲೇ ಸುಪ್ಪಸನ್ನಾನಿ ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ಸುಖೇನೇವ ಗಣ್ಹನಸಮತ್ಥಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಜರಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಪಕ್ಕಾನಿ ಆಲುಳಿತಾನಿ ಅವಿಸದಾನಿ ಓಳಾರಿಕಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ಗಹೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಾಕೋ"ತಿ ಫಲೂಪಚಾರೇನೇವ ವುತ್ತಾ।

ಸಾ ಪನೇಸಾ ಏವಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಜರಾ ಪಾಕಟಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾತಿ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ದನ್ತಾದೀಸು ಖಣ್ಡಾದಿಭಾವದಸ್ಸನತೋ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಜರಾ **'ಪಾಕಟಜರಾ'** ನಾಮ। ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಜರಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ವಿಕಾರಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನತೋ **'ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಜರಾ'** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಯ್ವಾಯಂ ಖಣ್ಡಾದಿಭಾವೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ತಾದಿಸಾನಂ ದನ್ತಾದೀನಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ವಣ್ಣೋಯೇವ। ತಂ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಸ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇನ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ "ಇಮೇ ದನ್ತಾ ಜರಾಯ ಪಹಟಾ"ತಿ ಜರಂ ಜಾನಾತಿ, ಉದಕಟ್ಠಾನೇ ಬದ್ಧಾನಿ ಗೋಸಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಜಾನನಂ ವಿಯ। ಪುನ ಅವೀಚಿ ಸವೀಚೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅಯಂ ಜರಾ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಮಣಿಕನಕರಜತಪವಾಳಚನ್ದಸೂರಿಯಾದೀನಂ ಮನ್ದದಸಕಾದೀಸು ಪಾಣೀನಂ ವಿಯ ಚ ಪುಪ್ಫಫಲಪಲ್ಲವಾದೀಸು ಅಪಾಣೀನಂ ವಿಯ ಚ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಣ್ಣವಿಸೇಸಾದೀನಂ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಜರಾ **'ಅವೀಚಿಜರಾ'** ನಾಮ, ನಿರನ್ತರಜರಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಣ್ಣವಿಸೇಸಾದೀನಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಜರಾ **'ಸವೀಚಿಜರಾ'** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಸವೀಚಿಜರಾ ಉಪಾದಿನ್ನಾನುಪಾದಿನ್ನಕವಸೇನ ಏವಂ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ - ದಹರಕುಮಾರಕಾನಞ್ಹಿ ಪಠಮಮೇವ ಖೀರದನ್ತಾ ನಾಮ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ, ನ ತೇ ಥಿರಾ। ತೇಸು ಪನ ಪತಿತೇಸು ಪುನ ದನ್ತಾ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತೇ ಪಠಮಮೇವ ಸೇತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಜರಾವಾತೇನ ಪನ ಪಹಟಕಾಲೇ ಕಾಳಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕೇಸಾ ಪನ ಪಠಮಮೇವ ತಮ್ಬಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಕಾಳಕಾಪಿ ಸೇತಾಪಿ। ಛವಿ ಪನ ಸಲೋಹಿತಿಕಾ ಹೋತಿ। ವಡ್ಢನ್ತಾನಂ ವಡ್ಢನ್ತಾನಂ ಓದಾತಾನಂ ಓದಾತಭಾವೋ, ಕಾಳಕಾನಂ ಕಾಳಕಭಾವೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಜರಾವಾತೇನ ಪನ ಪಹಟಕಾಲೇ ವಳಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಸ್ಸಂ ವಪಿತಕಾಲೇ ಸೇತಂ ಹೋತಿ, ಪಚ್ಛಾ ನೀಲಂ, ಜರಾವಾತೇನ ಪನ ಪಹಟಕಾಲೇ ಪಣ್ಡುಕಂ ಹೋತಿ। ಅಮ್ಬಙ್ಕುರೇನಾಪಿ ದೀಪೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ ಏವ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಜರಾ**ತಿ ಅಯಂ ಜರಾ ನಾಮ ಕಥಿಯತಿ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಖನ್ಧಪರಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಾ, ಮರಣೂಪನಯನರಸಾ, ಯೋಬ್ಬನವಿನಾಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।

'ಜರಾಯ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಅಯಮ್ಪಿ ಸಯಂ ನ ದುಕ್ಖಾ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪನ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಕತರಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ? ಕಾಯದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚೇವ ದೋಮನಸ್ಸದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ। ಜಿಣ್ಣಸ್ಸ ಹಿ ಅತ್ತಭಾವೋ ಜರಸಕಟಂ ವಿಯ ದುಬ್ಬಲೋ ಹೋತಿ, ಠಾತುಂ ವಾ ಗನ್ತುಂ ವಾ ನಿಸೀದಿತುಂ ವಾ ವಾಯಮನ್ತಸ್ಸ ಬಲವಂ ಕಾಯದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಪುತ್ತದಾರೇ ಯಥಾಪುರೇ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೇ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚ -

ಅಙ್ಗಾನಂ ಸಿಥಿಲಭಾವಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಕಾರತೋ।
ಯೋಬ್ಬನಸ್ಸ ವಿನಾಸೇನ, ಬಲಸ್ಸ ಉಪಘಾತತೋ॥

ವಿಪ್ಪವಾಸಾ ಸತಾದೀನಂ, ಪುತ್ತದಾರೇಹಿ ಅತ್ತನೋ।
ಅಪಸಾದನೀಯತೋ ಚೇವ, ಭಿಯ್ಯೋ ಬಾಲತ್ತಪತ್ತಿಯಾ॥

ಪಪ್ಪೋತಿ ದುಕ್ಖಂ ಯಂ ಮಚ್ಚೋ, ಕಾಯಿಕಂ ಮಾನಸಂ ತಥಾ।
ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಜರಾಹೇತು, ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ ಜರಾ ದುಖಾತಿ॥

ಮರಣನಿದ್ದೇಸೋ

೧೯೩. **ಮರಣ**ನಿದ್ದೇಸೇ ಚವನಕವಸೇನ **ಚುತಿ;** ಏಕಚತುಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾಯ ಚುತಿಯಾ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಮೇತಂ। **ಚವನತಾ**ತಿ ಭಾವವಚನೇನ ಲಕ್ಖಣನಿದಸ್ಸನಂ। **ಭೇದೋ**ತಿ ಚುತಿಖನ್ಧಾನಂ ಭಙ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿಪರಿದೀಪನಂ । **ಅನ್ತರಧಾನ**ನ್ತಿ ಘಟಸ್ಸ ವಿಯ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ಭಿನ್ನಾನಂ ಚುತಿಖನ್ಧಾನಂ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಠಾನಾಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ಮಚ್ಚು ಮರಣ**ನ್ತಿ ಮಚ್ಚುಸಙ್ಖಾತಂ ಮರಣಂ। ಕಾಲೋ ನಾಮ ಅನ್ತಕೋ, ತಸ್ಸ ಕಿರಿಯಾ **ಕಾಲಕಿರಿಯಾ**। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಮರಣಂ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ।

ಇದಾನಿ ಪರಮತ್ಥೇನ ದೀಪೇತುಂ **ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪರಮತ್ಥೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಾಯೇವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಸತ್ತೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಮರತಿ। ಖನ್ಧೇಸು ಪನ ಭಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಸತ್ತೋ ಮರತಿ ಭಿನ್ನೇಸು ಮತೋತಿ ವೋಹಾರೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಚತುಪಞ್ಚವೋಕಾರವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ, ಏಕವೋಕಾರವಸೇನ ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ; ಚತುವೋಕಾರವಸೇನ ವಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ, ಸೇಸದ್ವಯವಸೇನ ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಭವದ್ವಯೇಪಿ ರೂಪಕಾಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಳೇವರಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾದೀಸು ಖನ್ಧಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೇವ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ನಿಕ್ಖಿಪತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ। ಮನುಸ್ಸಾದೀಸು ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪಕರಣತೋ ಮರಣಂ “ಕಳೇವರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದೋತಿ ಇಮಿನಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸ್ಸೇವ ಮರಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸ್ಸ ಮರಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ‘ಸಸ್ಸಂ ಮತಂ, ರುಕ್ಖೋ ಮತೋ’ತಿ ಇದಂ ಪನ ವೋಹಾರಮತ್ತಮೇವ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಏವರೂಪಾನಿ ವಚನಾನಿ ಸಸ್ಸಾದೀನಂ ಖಯವಯಭಾವಮೇವ ದೀಪೇನ್ತಿ। **ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಮರಣ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಮರಣಂ ನಾಮ ಕಥಿಯತಿ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಖಣಿಕಮರಣಂ, ಸಮ್ಮುತಿಮರಣಂ, ಸಮುಚ್ಛೇದಮರಣನ್ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **‘ಖಣಿಕಮರಣಂ’** ನಾಮ ಪವತ್ತೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಭೇದೋ। ‘ತಿಸ್ಸೋ ಮತೋ, ಫುಸ್ಸೋ ಮತೋ’ತಿ ಇದಂ **‘ಸಮ್ಮುತಿಮರಣಂ’** ನಾಮ। ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಕಾಲಕಿರಿಯಾ **‘ಸಮುಚ್ಛೇದಮರಣಂ’** ನಾಮ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇ ಸಮ್ಮುತಿಮರಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಜಾತಿಕ್ಖಯಮರಣಂ, ಉಪಕ್ಕಮಮರಣಂ, ಸರಸಮರಣಂ, ಆಯುಕ್ಖಯಮರಣಂ, ಪುಞ್ಞಕ್ಖಯಮರಣನ್ತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ತಯಿದಂ ಚುತಿಲಕ್ಖಣಂ, ವಿಯೋಗರಸಂ, ವಿಪ್ಪವಾಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ।

‘ಮರಣಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ’ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಇದಮ್ಪಿ ಸಯಂ ನ ದುಕ್ಖಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪನ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಮರಣನ್ತಿಕಾಪಿ ಹಿ ಸಾರೀರಿಕಾ ವೇದನಾ, ಪಟಿವಾತೇ ಗಹಿತಾ ಆದಿತ್ತತಿಣುಕ್ಕಾ ವಿಯ, ಸರೀರಂ ನಿದಹನ್ತಿ। ನರಕನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ಉಪಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಬಲವದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಪಿ ಚ –

> ಪಾಪಸ್ಸ ಪಾಪಕಮ್ಮಾದಿ, ನಿಮಿತ್ತಮನುಪಸ್ಸತೋ।
> ಭದ್ದಸ್ಸಾಪಸಹನ್ತಸ್ಸ, ವಿಯೋಗಂ ಪಿಯವತ್ಥುಕಂ॥
>
> ಮೀಯಮಾನಸ್ಸ ಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ಮಾನಸಂ ಅವಿಸೇಸತೋ।
> ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚಾಪಿ ಯಂ ಸನ್ಧಿ-ಬನ್ಧನಚ್ಛೇದನಾದಿಕಂ॥
>
> ವಿತುಜ್ಜಮಾನಮಮ್ಮಾನಂ, ಹೋತಿ ದುಕ್ಖಂ ಸರೀರಜಂ।
> ಅಸಯ್ಹಮಪ್ಪಟಿಕಾರಂ, ದುಕ್ಖಸ್ಸೇತಸ್ಸಿದಂ ಯತೋ।

ಮರಣಂ ವತ್ಥು ತೇನೇತಂ, ದುಕ್ಖಮಿಚ್ಚೇವ ಭಾಸಿತನ್ತಿ॥

ಅಪಿಚ ಇಮಾನಿ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ನಾಮ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಧಕಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತಾ ವಿಯ ಓತಾರಂ ಗವೇಸನ್ತಾನಿ ವಿಚರನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತೀಸು ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೇಸು ಓತಾರಾಪೇಕ್ಖೇಸು ವಿಚರನ್ತೇಸು ಏಕೋ ವದೇಯ್ಯ - "ಅಹಂ ಅಸುಕಅರಞ್ಞಸ್ಸ ನಾಮ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಏತಂ ಆದಾಯ ತತ್ಥ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏತ್ಥ ಮಯ್ಹಂ ದುಕ್ಕರಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ। ದುತಿಯೋ ವದೇಯ್ಯ "ಅಹಂ ತವ ಏತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗತಕಾಲೇ ಪೋಥೇತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏತ್ಥ ಮಯ್ಹಂ ದುಕ್ಕರಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ। ತತಿಯೋ ವದೇಯ್ಯ - "ತಯಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪೋಥೇತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲೇ ಕತೇ ತಿಣ್ಹೇನ ಅಸಿನಾ ಸೀಸಚ್ಛೇದನಂ ನಾಮ ಮಯ್ಹಂ ಭಾರೋ ಹೋತೂ"ತಿ। ತೇ ಏವಂ ವತ್ವಾ ತಥಾ ಕರೇಯ್ಯುಂ।

ತತ್ಥ ಪಠಮಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅರಞ್ಞಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇತ್ವಾ ತಂ ಆದಾಯ ತತ್ಥ ಗತಕಾಲೋ ವಿಯ ಸುಹಜ್ಜಞಾತಿಮಣ್ಡಲತೋ ನಿಕ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪನಂ ನಾಮ ಜಾತಿಯಾ ಕಿಚ್ಚಂ। ದುತಿಯಸ್ಸ ಪೋಥೇತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲಕರಣಂ ವಿಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧೇಸು ನಿಪತಿತ್ವಾ ಪರಾಧೀನಮಞ್ಚಪರಾಯಣಭಾವಕರಣಂ ಜರಾಯ ಕಿಚ್ಚಂ। ತತಿಯಸ್ಸ ತಿಣ್ಹೇನ ಅಸಿನಾ ಸೀಸಚ್ಛೇದನಂ ವಿಯ ಜೀವಿತಕ್ಖಯಪಾಪನಂ ಮರಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಜಾತಿದುಕ್ಖಂ ಸಾದೀನವಮಹಾಕನ್ತಾರಪ್ಪವೇಸೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಜರಾದುಕ್ಖಂ ತತ್ಥ ಅನ್ನಪಾನರಹಿತಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲ್ಯಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮರಣದುಕ್ಖಂ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಇರಿಯಾಪಥಪವತ್ತನೇ ವಿಹತಪರಕ್ಕಮಸ್ಸ ವಾಳಾದೀಹಿ ಅನಯಬ್ಯಸನಾಪಾದನಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ।

ಸೋಕನಿದ್ದೇಸೋ

೧೯೪. **ಸೋಕ**ನಿದ್ದೇಸೇ ಬ್ಯಸತೀತಿ ಬ್ಯಸನಂ; ಹಿತಸುಖಂ ಖಿಪತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಞಾತೀನಂ ಬ್ಯಸನಂ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಂ; ಚೋರರೋಗಭಯಾದೀಹಿ ಞಾತಿಕ್ಖಯೋ ಞಾತಿವಿನಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ **ಞಾತಿಬ್ಯಸನೇನ ಫುಟ್ಠಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟಸ್ಸ ಅಭಿಭೂತಸ್ಸ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಭೋಗಾನಂ ಬ್ಯಸನಂ **ಭೋಗಬ್ಯಸನಂ;** ರಾಜಚೋರಾದಿವಸೇನ ಭೋಗಕ್ಖಯೋ ಭೋಗವಿನಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ರೋಗೋಯೇವ ಬ್ಯಸನಂ **ರೋಗಬ್ಯಸನಂ;** ರೋಗೋ ಹಿ ಆರೋಗ್ಯಂ ಬ್ಯಸತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಬ್ಯಸನಂ। ಸೀಲಸ್ಸ ಬ್ಯಸನಂ **ಸೀಲಬ್ಯಸನಂ;** ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ವಿನಾಸಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ಬ್ಯಸನಂ **ದಿಟ್ಠಿಬ್ಯಸನಂ।** ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ ತಿಲಕ್ಖಣಬ್ಭಾಹತಾನಿ। ಪುರಿಮಾನಿ ಚ ತೀಣಿ ನೇವ ಕುಸಲಾನಿ ನ ಅಕುಸಲಾನಿ। ಸೀಲದಿಟ್ಠಿಬ್ಯಸನದ್ವಯಂ ಅಕುಸಲಂ।

ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೇನಾತಿ ಗಹಿತೇಸು ವಾ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಅಗ್ಗಹಿತೇಸು ವಾ ಮಿತ್ತಾಮಚ್ಚಬ್ಯಸನಾದೀಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ। **ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಮನುಬನ್ಧಸ್ಸ ಅಪರಿಮುಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೇನ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಸೋಕದುಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುನಾ। **ಸೋಕೋ**ತಿ ಸೋಚನಕವಸೇನ ಸೋಕೋ; ಇದಂ ತೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಉಪಜ್ಜನಕಸೋಕಸ್ಸ ಸಭಾವಪಚ್ಚತ್ತಂ। **ಸೋಚನಾ**ತಿ ಸೋಚನಾಕಾರೋ। **ಸೋಚಿತತ್ತ**ನ್ತಿ ಸೋಚಿತಭಾವೋ। **ಅನ್ತೋಸೋಕೋ**ತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಸೋಕೋ। ದುತಿಯಪದಂ ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನ ವಡ್ಢಿತಂ। ಸೋ ಹಿ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಸುಕ್ಖಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಪರಿಸುಕ್ಖಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ "ಅನ್ತೋಸೋಕೋ ಅನ್ತೋಪರಿಸೋಕೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಚೇತಸೋ ಪರಿಜ್ಝಾಯನಾತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಝಾಯನಾಕಾರೋ। ಸೋಕೋ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಚಿತ್ತಂ ಝಾಪೇತಿ ಪರಿದಹತಿ, "ಚಿತ್ತಂ ಮೇ ಝಾಮಂ, ನ ಮೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಟಿಭಾತೀ"ತಿ ವದಾಪೇತಿ। ದುಕ್ಖಿತೋ ಮನೋ ದುಮ್ಮನೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ

ದೋಮನಸ್ಸಂ। ಅನುಪವಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಸೋಕೋವ ಸಲ್ಲನ್ತಿ **ಸೋಕಸಲ್ಲಂ**। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸೋಕೋತಿ** ಅಯಂ ಸೋಕೋ ನಾಮ ಕಥಿಯತಿ। ಸೋ ಪನಾಯಂ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾವ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅನ್ತೋನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣೋ, ಚೇತಸೋ ಪರಿನಿಜ್ಝಾಯನರಸೋ, ಅನುಸೋಚನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ।

'ಸೋಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಅಯಂ ಸಭಾವದುಕ್ಖತ್ತಾ ಚೇವ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಕತರದುಕ್ಖಸ್ಸಾತಿ? ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚೇವ ಜವನಕ್ಖಣೇ ಚ ದೋಮನಸ್ಸದುಕ್ಖಸ್ಸ। ಸೋಕವೇಗೇನ ಹಿ ಹದಯೇ ಮಹಾಗಣ್ಡೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪರಿಪಚ್ಚಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಮುಖತೋ ವಾ ಕಾಳಲೋಹಿತಂ ನಿಕ್ಖಮತಿ, ಬಲವಂ ಕಾಯದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। "ಏತ್ತಕಾ ಮೇ ಞಾತಯೋ ಖಯಂ ಗತಾ, ಏತ್ತಕಾ ಮೇ ಭೋಗಾ"ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಚ ಬಲವಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೇನಪೇಸ ದುಕ್ಖೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ -

> ಸತ್ತಾನಂ ಹದಯಂ ಸೋಕೋ, ಸಲ್ಲಂ ವಿಯ ವಿತುಜ್ಜತಿ।
> ಅಗ್ಗಿತತ್ತೋವ ನಾರಾಚೋ, ಭುಸಞ್ಚ ಡಹತೇ ಪುನ॥
>
> ಸಮಾವಹತಿ ಚ ಬ್ಯಾಧಿ-ಜರಾಮರಣಭೇದನಂ।
> ದುಕ್ಖಮ್ಪಿ ವಿವಿಧಂ ಯಸ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ॥

ಪರಿದೇವನಿದ್ದೇಸೋ

೧೯೫. **ಪರಿದೇವ**ನಿದ್ದೇಸೇ 'ಮಯ್ಹಂ ಧೀತಾ, ಮಯ್ಹಂ ಪುತ್ತೋ'ತಿ ಏವಂ ಆದಿಸ್ಸ ಆದಿಸ್ಸ ದೇವನ್ತಿ ರೋದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಆದೇವೋ**। ತಂ ತಂ ವಣ್ಣಂ ಪರಿಕಿತ್ತೇತ್ವಾ ಪರಿಕಿತ್ತೇತ್ವಾ ದೇವನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪರಿದೇವೋ**। ತತೋ ಪರಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಪದಾನಿ ಪುರಿಮದ್ವಯಸ್ಸೇವ ಆಕಾರಭಾವನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ವಾಚಾತಿ** ವಚನಂ। **ಪಲಾಪೋತಿ** ತುಚ್ಛಂ ನಿರತ್ಥಕವಚನಂ। ಉಪಡ್ಢಭಣಿತಅಞ್ಞಭಣಿತಾದಿವಸೇನ ವಿರೂಪೋ ಪಲಾಪೋ **ವಿಪ್ಪಲಾಪೋ**। **ಲಾಲಪ್ಪೋತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲಪನಂ। ಲಾಲಪ್ಪನಾಕಾರೋ **ಲಾಲಪ್ಪನಾ**। ಲಾಲಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಲಾಲಪ್ಪಿತತ್ತಂ**। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಿದೇವೋತಿ** ಅಯಂ ಪರಿದೇವೋ ನಾಮ ಕಥಿಯತಿ। ಸೋ ಲಾಲಪ್ಪನಲಕ್ಖಣೋ, ಗುಣದೋಸಪರಿಕಿತ್ತನರಸೋ, ಸಮ್ಭಮಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ।

'ಪರಿದೇವಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಅಯಮ್ಪಿ ಸಯಂ ನ ದುಕ್ಖೋ, ಕಾಯದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸದುಕ್ಖಾನಂ ಪನ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಪರಿದೇವನ್ತೋ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಂ ಮುಟ್ಠೀಹಿ ಪೋಥೇತಿ, ಉಭೋಹಿ ಹತ್ಥೇಹಿ ಉರಂ ಪಹರತಿ ಪಿಂಸತಿ, ಸೀಸೇನ ಭಿತ್ತಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಯುಜ್ಝತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಬಲವಂ ಕಾಯದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಏತ್ತಕಾ ಮೇ ಞಾತಯೋ ಖಯಂ ವಯಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗತಾ'ತಿಆದೀನಿ ಚಿನ್ತೇತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಬಲವಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ -

> ಯಂ ಸೋಕಸಲ್ಲವಿಹತೋ ಪರಿದೇವಮಾನೋ,
> ಕಣ್ಠೋಟ್ಠತಾಲುತಲಸೋಸಜಮಪ್ಪಸಯ್ಹಂ।
> ಭಿಯ್ಯೋಧಿಮತ್ತಮಧಿಗಚ್ಛತಿಯೇವ ದುಕ್ಖಂ,
> ದುಕ್ಖೋತಿ ತೇನ ಭಗವಾ ಪರಿದೇವಮಾಹಾತಿ॥

ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸನಿದ್ದೇಸೋ

೧೯೬-೭. **ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸ**ನಿದ್ದೇಸಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವಣ್ಣಿತತ್ತಾ ಪಾಕಟಾ ಏವ। ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ಪನ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ವುತ್ತಾನೇವ।

'ದುಕ್ಖಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ಸಯಞ್ಚ ದುಕ್ಖತ್ತಾ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಾನಞ್ಚ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಹತ್ಥಪಾದಾನಞ್ಹಿ ಕಣ್ಣನಾಸಿಕಾನಞ್ಚ ಛೇದನದುಕ್ಖೇನ ದುಕ್ಖಿತಸ್ಸ , ಅನಾಥಸಾಲಾಯಂ ಉಚ್ಛಿಟ್ಠಕಪಾಲಂ ಪುರತೋ ಕತ್ವಾ ನಿಪನ್ನಸ್ಸ, ವಣಮುಖೇಹಿ ಪುಳುವಕೇಸು ನಿಕ್ಖಮನ್ತೇಸು ಬಲವಂ ಕಾಯದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ನಾನಾರಙ್ಗರತ್ತವತ್ಥಮನುಞ್ಞಾಲಙ್ಕಾರಂ ನಕ್ಖತ್ತಂ ಕೀಳನ್ತಂ ಮಹಾಜನಂ ದಿಸ್ವಾ ಬಲವದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ತಾವ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ -

> ಪೀಳೇತಿ ಕಾಯಿಕಮಿದಂ, ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಮಾನಸಂ ಭಿಯ್ಯೋ।
> ಜನಯತಿ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ, ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತನ್ತಿ॥

ಚೇತೋದುಕ್ಖಸಮಪ್ಪಿತಾ ಪನ ಕೇಸೇ ಪಕಿರಿಯ ಉರಾನಿ ಪತಿಪಿಸೇನ್ತಿ, ಆವಟ್ಟನ್ತಿ, ವಿವಟ್ಟನ್ತಿ, ಛಿನ್ನಪಪಾತಂ ಪಪತನ್ತಿ, ಸತ್ಥಂ ಆಹರನ್ತಿ, ವಿಸಂ ಖಾದನ್ತಿ, ರಜ್ಜುಯಾ ಉಬ್ಬನ್ಧನ್ತಿ, ಅಗ್ಗಿಂ ಪವಿಸನ್ತಿ । ತಂ ತಂ ವಿಪರೀತಂ ವತ್ಥುಂ ತಥಾ ತಥಾ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನೋ ಪರಿಡಯ್ಹಮಾನಚಿತ್ತಾ ಚಿನ್ತೇನ್ತಿ। ಏವಂ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ -

> ಪೀಳೇತಿ ಯತೋ ಚಿತ್ತಂ, ಕಾಯಸ್ಸ ಚ ಪೀಳನಂ ಸಮಾವಹತಿ।
> ದುಕ್ಖನ್ತಿ ದೋಮನಸ್ಸಮ್ಪಿ, ದೋಮನಸ್ಸಂ ತತೋ ಅಹೂತಿ॥

ಉಪಾಯಾಸನಿದ್ದೇಸೋ

೧೯೮. **ಉಪಾಯಾಸ**ನಿದ್ದೇಸೇ ಆಯಾಸನಟ್ಠೇನ **ಆಯಾಸೋ;** ಸಂಸೀದನವಿಸೀದನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಕಿಲಮಥಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಬಲವಂ ಆಯಾಸೋ **ಉಪಾಯಾಸೋ**। ಆಯಾಸಿತಭಾವೋ **ಆಯಾಸಿತತ್ತಂ**। ಉಪಾಯಾಸಿತಭಾವೋ **ಉಪಾಯಾಸಿತತ್ತಂ**। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಉಪಾಯಾಸೋ**ತಿ ಅಯಂ ಉಪಾಯಾಸೋ ನಾಮ ಕಥಿಯತಿ। ಸೋ ಪನೇಸ ಬ್ಯಾಸತ್ತಿಲಕ್ಖಣೋ, ನಿತ್ಥುನನರಸೋ, ವಿಸಾದಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ।

'ಉಪಾಯಾಸಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಅಯಮ್ಪಿ ಸಯಂ ನ ದುಕ್ಖೋ, ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಕುಪಿತೇನ ಹಿ ರಞ್ಞಾ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಅಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಹತಪುತ್ತಭಾತಿಕಾನಂ ಆಣತ್ತವಧಾನಂ ಭಯೇನ ಅಟವಿಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ನಿಲೀನಾನಂ ಮಹಾವಿಸಾದಪ್ಪತ್ತಾನಂ ದುಕ್ಖಟ್ಠಾನೇನ ದುಕ್ಖಸೇಯ್ಯಾಯ ದುಕ್ಖನಿಸಜ್ಜಾಯ ಬಲವಂ ಕಾಯದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಏತ್ತಕಾ ನೋ ಞಾತಕಾ, ಏತ್ತಕಾ ಭೋಗಾ ನಟ್ಠಾ'ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಾನಂ ಬಲವದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಅಪಿಚ -

> ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಿದಹನಾ, ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಸಾದನಾ ಚ ಅಧಿಮತ್ತಂ।
> ಯಂ ದುಕ್ಖಮುಪಾಯಾಸೋ, ಜನೇತಿ ದುಕ್ಖೋ ತತೋ ವುತ್ತೋ॥

ಏತ್ಥ ಚ ಮನ್ದಗ್ಗಿನಾ ಅನ್ತೋಭಾಜನೇಯೇವ ತೇಲಾದೀನಂ ಪಾಕೋ ವಿಯ ಸೋಕೋ। ತಿಕ್ಖಗ್ಗಿನಾ ಪಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ ಭಾಜನತೋ ಬಹಿನಿಕ್ಖಮನಂ ವಿಯ ಪರಿದೇವೋ। ಬಹಿನಿಕ್ಖನ್ತಾವಸೇಸಸ್ಸ ನಿಕ್ಖಮಿತುಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪಹೋನ್ತಸ್ಸ ಅನ್ತೋಭಾಜನೇಯೇವ ಯಾವ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಪಾಕೋ ವಿಯ ಉಪಾಯಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸೋ

೧೯೯. **ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗ**ನಿದ್ದೇಸೇ **ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೇ ಅಸ್ಸ। **ಅನಿಟ್ಠಾ**ತಿ ಅಪರಿಯೇಸಿತಾ। ಪರಿಯೇಸಿತಾ ವಾ ಹೋನ್ತು ಅಪರಿಯೇಸಿತಾ ವಾ, ನಾಮಮೇವೇತಂ ಅಮನಾಪಾರಮ್ಮಣಾನಂ। ಮನಸ್ಮಿಂ ನ ಕಮನ್ತಿ, ನ ಪವಿಸನ್ತೀತಿ **ಅಕನ್ತಾ**। ಮನಸ್ಮಿಂ ನ ಅಪ್ಪಿಯನ್ತಿ, ನ ವಾ ಮನಂ ವಡ್ಢೇನ್ತೀತಿ **ಅಮನಾಪಾ**। **ರೂಪಾ**ತಿಆದಿ ತೇಸಂ ಸಭಾವನಿದಸ್ಸನಂ। ಅನತ್ಥಂ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅನತ್ಥಕಾಮಾ**। ಅಹಿತಂ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಹಿತಕಾಮಾ**। ಅಫಾಸುಕಂ ದುಕ್ಖವಿಹಾರಂ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಫಾಸುಕಕಾಮಾ**। ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಖೇಮಂ ನಿಬ್ಭಯಂ ವಿವಟ್ಟಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಸಭಯಂ ವಟ್ಟಮೇವ ನೇಸಂ ಕಾಮೇನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಯೋಗಕ್ಖೇಮಕಾಮಾ**।

ಅಪಿಚ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ವುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಕಾಮನತೋ ತೇಸಂಯೇವ ಹಾನಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅನತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಕಾಮನತೋ **ಅನತ್ಥಕಾಮಾ**। ಸದ್ಧಾದೀನಂಯೇವ ಉಪಾಯಭೂತಸ್ಸ ಹಿತಸ್ಸ ಅಕಾಮನತೋ ಸದ್ಧಾಹಾನಿಆದೀನಂ ಉಪಾಯಭೂತಸ್ಸ ಅಹಿತಸ್ಸ ಚ ಕಾಮನತೋ **ಅಹಿತಕಾಮಾ**। ಫಾಸುಕವಿಹಾರಸ್ಸ ಅಕಾಮನತೋ ಅಫಾಸುಕವಿಹಾರಸ್ಸ ಚ ಕಾಮನತೋ **ಅಫಾಸುಕಕಾಮಾ**। ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ನಿಬ್ಭಯಸ್ಸ ಅಕಾಮನತೋ ಭಯಸ್ಸ ಚ ಕಾಮನತೋ **ಅಯೋಗಕ್ಖೇಮಕಾಮಾ**ತಿ ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸಙ್ಗತೀತಿ ಗನ್ತ್ವಾ ಸಂಯೋಗೋ। **ಸಮಾಗಮೋ**ತಿ ಆಗತೇಹಿ ಸಂಯೋಗೋ। **ಸಮೋಧಾನ**ನ್ತಿ ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಸಹಭಾವೋ। **ಮಿಸ್ಸೀಭಾವೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚಾನಂ ಸಹಕರಣಂ। ಅಯಂ ಸತ್ತವಸೇನ ಯೋಜನಾ। ಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಪನ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ಕಥಿಯತಿ। ಸೋ ಅನಿಟ್ಠಸಮೋಧಾನಲಕ್ಖಣೋ, ಚಿತ್ತವಿಘಾತಕರಣರಸೋ, ಅನತ್ಥಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ।

ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಕೇವಲಂ ಅಪ್ಪಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಅನಿಟ್ಠಾನಿ ಹಿ ವತ್ಥೂನಿ ಸಮೋಧಾನಗತಾನಿ ವಿಜ್ಝನಭೇದನಫಾಲನಾದೀಹಿ ಕಾಯಿಕಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ, ಉಬ್ಬೇಗಜನನತೋ ಮಾನಸಮ್ಪಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> ದಿಸ್ವಾವ ಅಪ್ಪಿಯೇ ದುಕ್ಖಂ, ಪಠಮಂ ಹೋತಿ ಚೇತಸಿ।
> ತದುಪಕ್ಕಮಸಮ್ಭೂತ-ಮಥ ಕಾಯೇ ಯತೋ ಇಧ॥
>
> ತತೋ ದುಕ್ಖದ್ವಯಸ್ಸಾಪಿ, ವತ್ಥುತೋ ಸೋ ಮಹೇಸಿನಾ।
> ದುಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ, ಅಪ್ಪಿಯೇಹಿ ಸಮಾಗಮೋತಿ॥

ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸೋ

೨೦೦. **ಪಿಯವಿಪ್ಪಯೋಗ**ನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮಾತಾ ವಾ**ತಿಆದಿ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥಕಾಮೇ ಸರೂಪೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಮಮಾಯತೀತಿ **ಮಾತಾ**। ಪಿಯಾಯತೀತಿ **ಪಿತಾ**। ಭಜತೀತಿ **ಭಾತಾ**। ತಥಾ **ಭಗಿನೀ**। ಮೇತ್ತಾಯನ್ತೀತಿ ಮಿತ್ತಾ, ಮಿನನ್ತೀತಿ ವಾ **ಮಿತ್ತಾ;** ಸಬ್ಬಗುಯ್ಹೇಸು ಅನ್ತೋ ಪಕ್ಖಿಪನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸು ಸಹಭಾವಟ್ಠೇನ ಅಮಾ ಹೋನ್ತೀತಿ **ಅಮಚ್ಚಾ**। ಅಯಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೋತಿ ಏವಂ ಜಾನನ್ತಿ ಞಾಯನ್ತೀತಿ ವಾ **ಞಾತೀ**। ಲೋಹಿತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಾತಿ **ಸಾಲೋಹಿತಾ**। ಏವಮೇತಾನಿ ಪದಾನಿ ಅತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಪಿಯೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ಕಥಿಯತಿ। ಸೋ ಇಟ್ಠವತ್ಥುವಿಯೋಗಲಕ್ಖಣೋ, ಸೋಕುಪ್ಪಾದನರಸೋ, ಬ್ಯಸನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ।

ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಕೇವಲಂ ಪಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಇಟ್ಠಾನಿ ಹಿ ವತ್ಥೂನಿ ವಿಯುಜ್ಜಮಾನಾನಿ ಸರೀರಸ್ಸ ಸೋಸನಮಿಲಾಪನಾದಿಭಾವೇನ ಕಾಯಿಕಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ, 'ಯಮ್ಪಿ ನೋ ಅಹೋಸಿ, ತಮ್ಪಿ ನೋ ನತ್ಥೀ'ತಿ ಅನುಸೋಚಾಪನತೋ ಮಾನಸಮ್ಪಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ಞಾತಿಧನಾದಿವಿಯೋಗಾ, ಸೋಕಸರಸಮಪ್ಪಿತಾ ವಿತುಜ್ಜನ್ತಿ।
ಬಾಲಾ ಯತೋ ತತೋ ಯಂ, ದುಕ್ಖೋತಿ ಮತೋ ಪಿಯವಿಯೋಗೋತಿ॥

ಇಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸೋ

೧೦೧. **ಇಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸೇ ಜಾತಿಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಜಾತಿಸಭಾವಾನಂ ಜಾತಿಪಕತಿಕಾನಂ। **ಇಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಅಹೋ ವತಾತಿ** ಪತ್ಥನಾ। **ನ ಖೋ ಪನೇತಂ ಇಚ್ಛಾಯ ಪತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ** ಯಂ ಏತಂ "ಅಹೋ ವತ ಮಯಂ ನ ಜಾತಿಧಮ್ಮಾ ಅಸ್ಸಾಮ, ನ ಚ ವತ ನೋ ಜಾತಿ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಪಹೀನಸಮುದಯೇಸು ಸಾಧೂಸು ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಅಜಾತಿಧಮ್ಮತ್ತಂ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತೇಸು ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಜಾತಿಯಾ ಅನಾಗಮನಂ ಇಚ್ಛಿತಂ, ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ವಿನಾ ಅಪತ್ತಬ್ಬತೋ ಅನಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಚ ಭಾವನಾಯ ಪತ್ತಬ್ಬತೋ ನ ಇಚ್ಛಾಯ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಇದಮ್ಪೀತಿ** ಏತಮ್ಪಿ; ಉಪರಿ ಸೇಸಾನಿ ಉಪಾದಾಯ ಪಿಕಾರೋ। **ಯಮ್ಪಿಚ್ಛನ್ತಿ** ಯೇನಪಿ ಧಮ್ಮೇನ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಂ ವತ್ಥುಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ನ ಲಭತಿ, ತಂ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯವತ್ಥುಇಚ್ಛನಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಜರಾಧಮ್ಮಾನನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತ್ಥ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯವತ್ಥೂಸು ಇಚ್ಛಾವ "ಯಮ್ಪಿಚ್ಛಂ ನ ಲಭತಿ ತಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯವತ್ಥುಇಚ್ಛನಲಕ್ಖಣಾ, ತಪ್ಪರಿಯೇಸನರಸಾ, ತೇಸಂ ಅಪ್ಪತ್ತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।

ದ್ವಿನ್ನಂ ಪನ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ರಾಜಾ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಭಾವಿತೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಛಿನ್ನಭಿನ್ನಗಣೇನ ಪರಿವಾರಿತೋ ಪಬ್ಬತವಿಸಮಂ ವಾ ವನಗಹನಂ ವಾ ಪವಿಸತಿ। ಅಥ ರಾಜಾ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಞತ್ವಾ ಬಲಕಾಯಂ ಪೇಸೇತಿ। ಸೋ ರಾಜಪುರಿಸೇಹಿ ನಿಹತಪರಿವಾರೋ ಸಯಮ್ಪಿ ಲದ್ಧಪ್ಪಹಾರೋ ಪಲಾಯಮಾನೋ ರುಕ್ಖನ್ತರಂ ವಾ ಪಾಸಾಣನ್ತರಂ ವಾ ಪವಿಸತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮಹಾಮೇಘೋ ಉಟ್ಠಹತಿ, ತಿಬ್ಬನ್ಧಕಾರಾ ಕಾಳವದ್ದಲಿಕಾ ಹೋತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಮನ್ತತೋ ಕಾಳಕಿಪಿಲ್ಲಿಕಾದಯೋ ಪಾಣಾ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಬಲವಕಾಯದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಮಂ ಏಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಏತ್ತಕಾ ಞಾತೀ ಚ ಭೋಗಾ ಚ ವಿನಟ್ಠಾ'ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಬಲವದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಅಯಂ ಇಚ್ಛಾ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದುಕ್ಖಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚ -

ತಂ ತಂ ಪತ್ಥಯಮಾನಾನಂ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅಲಾಭತೋ।
ಯಂ ವಿಘಾತಮಯಂ ದುಕ್ಖಂ, ಸತ್ತಾನಂ ಇಧ ಜಾಯತಿ॥

ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯವತ್ಥೂನಂ, ಪತ್ಥನಾ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಂ।
ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ ಜಿನೋ ದುಕ್ಖಂ, ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭಮಬ್ರವೀತಿ॥

ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೋ

೧೦೨. **ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸೇ ಸಂಖಿತ್ತೇನಾತಿ** ದೇಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ದುಕ್ಖಞ್ಹಿ ಏತ್ತಕಾನಿ ದುಕ್ಖಸತಾನೀತಿ ವಾ ಏತ್ತಕಾನಿ ದುಕ್ಖಸಹಸ್ಸಾನೀತಿ ವಾ ಏತ್ತಕಾನಿ ದುಕ್ಖಸತಸಹಸ್ಸಾನೀತಿ ವಾ ಸಂಖಿಪಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ದೇಸನಾ ಪನ ಸಕ್ಕಾ, ತಸ್ಮಾ "ದುಕ್ಖಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥಿ, ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ದೇಸನಂ ಸಙ್ಖಿಪೇನ್ತೋ ಏವಮಾಹ। **ಸೇಯ್ಯಥಿದನ್ತಿ** ನಿಪಾತೋ; ತಸ್ಸ ತೇ ಕತಮೇತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪೂಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೋತಿಆದೀನಂ** ಅತ್ಥೋ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗೇ ವಣ್ಣಿತೋಯೇವ।

‘**ಖನ್ಧಾನಂ ದುಕ್ಖಟ್ಠೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ**’ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ -

ಜಾತಿಪ್ಪಭುತಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಂ ವುತ್ತಂ ಇಧ ತಾದಿನಾ।
ಅವುತ್ತಂ ಯಞ್ಚ ತಂ ಸಬ್ಬಂ, ವಿನಾ ಏತೇ ನ ವಿಜ್ಜತಿ॥

ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ ಉಪಾದಾನ-ಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಇಮೇ।
ದುಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ ದುಕ್ಖನ್ತ-ದೇಸಕೇನ ಮಹೇಸಿನಾ॥

ತಥಾ ಹಿ ಇನ್ಧನಮಿವ ಪಾವಕೋ, ಲಕ್ಖಮಿವ ಪಹರಣಾನಿ, ಗೋರೂಪಮಿವ ಡಂಸಮಕಸಾದಯೋ, ಖೇತ್ತಮಿವ ಲಾವಕಾ, ಗಾಮಂ ವಿಯ ಗಾಮಘಾತಕಾ, ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಮೇವ ಜಾತಿಆದಯೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಬಾಧಯಮಾನಾ, ತಿಣಲತಾದೀನಿ ವಿಯ ಭೂಮಿಯಂ, ಪುಪ್ಫಫಲಪಲ್ಲವಾದೀನಿ ವಿಯ ರುಕ್ಖೇಸು, ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸುಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಆದಿದುಕ್ಖಂ ಜಾತಿ, ಮಜ್ಝೇದುಕ್ಖಂ ಜರಾ, ಪರಿಯೋಸಾನದುಕ್ಖಂ ಮರಣಂ। ಮಾರಣನ್ತಿಕದುಕ್ಖಾಭಿಘಾತೇನ ಪರಿಡಯ್ಹಮಾನದುಕ್ಖಂ ಸೋಕೋ, ತದಸಹನತೋ ಲಾಲಪ್ಪನದುಕ್ಖಂ ಪರಿದೇವೋ। ತತೋ ಧಾತುಕ್ಖೋಭಸಙ್ಖಾತಅನಿಟ್ಠಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಮಾಯೋಗತೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಬಾಧನದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಂ। ತೇನ ಬಾಧಿಯಮಾನಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ತತ್ಥ ಪಟಿಘುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚೇತೋಬಾಧನದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ। ಸೋಕಾದಿವುಡ್ಢಿಯಾ ಜನಿತವಿಸಾದಾನಂ ಅನುತ್ಥುನನದುಕ್ಖಂ ಉಪಾಯಾಸೋ। ಮನೋರಥವಿಘಾತಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತದುಕ್ಖಂ ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭೋತಿ ಏವಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿಯಮಾನಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾವ ದುಕ್ಖಾತಿ ಯದೇತಂ ಏಕಮೇಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಅನೇಕೇಹಿ ಕಪ್ಪೇಹಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅಸೇಸತೋ ವತ್ತುಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ ಏಕಜಲಬಿನ್ದುಮ್ಹಿ ಸಕಲಸಮುದ್ದಜಲರಸಂ ವಿಯ ಯೇಸು ಕೇಸುಚಿ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ “ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಾ”ತಿ ಭಗವಾ ಅವೋಚಾತಿ।

ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಮುದಯಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೩. ಸಮುದಯಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸೇ **ಯಾಯಂ ತಣ್ಹಾ**ತಿ ಯಾ ಅಯಂ ತಣ್ಹಾ। **ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ**ತಿ ಪುನಬ್ಭವಕರಣಂ ಪುನೋಬ್ಭವೋ, ಪುನೋಬ್ಭವೋ ಸೀಲಮಸ್ಸಾತಿ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ। ಅಪಿಚ ಪುನಬ್ಭವಂ ದೇತಿ, ಪುನಬ್ಭವಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಪುನಬ್ಭವಸ್ಸ ದಾಯಿಕಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅದಾಯಿಕಾಪಿ, ಪುನಬ್ಭವಾಯ ಸಂವತ್ತನಿಕಾಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅಸಂವತ್ತನಿಕಾಪಿ, ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಮತ್ತಾಪಿ। ಸಾ ಪುನಬ್ಭವಂ ದದಮಾನಾಪಿ ಅದದಮಾನಾಪಿ, ಪುನಬ್ಭವಾಯ ಸಂವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಅಸಂವತ್ತಮಾನಾಪಿ, ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಮತ್ತಾಪಿ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ ಏವಾತಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ। ಅಭಿನನ್ದನಸಙ್ಖಾತೇನ ನನ್ದಿರಾಗೇನ ಸಹಗತಾತಿ **ನನ್ದಿರಾಗಸಹಗತಾ,** ನನ್ದಿರಾಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತಮೇವ ಗತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತತ್ರತತ್ರಾಭಿನನ್ದಿನೀ**ತಿ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಅತ್ತಭಾವೋ ತತ್ರತತ್ರಾಭಿನನ್ದಿನೀ, ರೂಪಾದೀಸು ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ತತ್ರತತ್ರಾಭಿನನ್ದಿನೀ; ರೂಪಾಭಿನನ್ದಿನೀ ಸದ್ದಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಮ್ಮಾಭಿನನ್ದಿನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೇಯ್ಯಥಿದ**ನ್ತಿ ನಿಪಾತೋ; ತಸ್ಸ ಸಾ ಕತಮಾತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಮತಣ್ಹಾ**ತಿ ಕಾಮೇ ತಣ್ಹಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ; ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕರಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಭವೇ ತಣ್ಹಾ **ಭವತಣ್ಹಾ;** ಭವಪತ್ಥನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಸ್ಸ ರೂಪಾರೂಪಭವರಾಗಸ್ಸ ಚ ಝಾನನಿಕನ್ತಿಯಾ ಚೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ವಿಭವೇ ತಣ್ಹಾ **ವಿಭವತಣ್ಹಾ;** ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ।

ಇದಾನಿ ತಸ್ಸಾ ತಣ್ಹಾಯ ವತ್ಥುಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಾ ಖೋ ಪನೇಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಜಾಯತಿ। **ನಿವಿಸತೀ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಹತಿ। **ಯಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಂ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಪಿಯಸಭಾವಞ್ಚೇವ ಮಧುರಸಭಾವಞ್ಚ। **ಚಕ್ಖುಂ ಲೋಕೇ**ತಿಆದೀಸು ಲೋಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಮಮತ್ತೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಾ ಸತ್ತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಅತ್ತನೋ ಚಕ್ಖುಂ ಆದಾಸಾದೀಸು ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣಾನುಸಾರೇನ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಪಞ್ಚಪಸಾದಂ ಸುವಣ್ಣವಿಮಾನೇ ಉಗ್ಘಾಟಿತಮಣಿಸೀಹಪಞ್ಜರಂ ವಿಯ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಸೋತಂ ರಜತಪನಾಳಿಕಂ ವಿಯ ಪಾಮಙ್ಗಸುತ್ತಕಂ ವಿಯ ಚ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ತುಙ್ಗನಾಸಾತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರಂ ಘಾನಂ ವಟ್ಟೇತ್ವಾ ಠಪಿತಹರಿತಾಲವಟ್ಟಿಂ ವಿಯ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಜಿವ್ಹಂ ರತ್ತಕಮ್ಬಲಪಟಲಂ ವಿಯ ಮುದುಸಿನಿದ್ಧಮಧುರರಸದಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಕಾಯಂ ಸಾಲಲಟ್ಠಿಂ ವಿಯ ಸುವಣ್ಣತೋರಣಂ ವಿಯ ಚ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ಮನಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಮನೇನ ಅಸದಿಸಂ ಉಳಾರಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ರೂಪಂ ಸುವಣ್ಣಕಣಿಕಾರಪುಪ್ಫಾದಿವಣ್ಣಂ ವಿಯ , ಸದ್ದಂ ಮತ್ತಕರವೀಕಕೋಕಿಲಮನ್ದಧಮಿತಮಣಿವಂಸನಿಗ್ಘೋಸಂ ವಿಯ, ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾನಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ 'ಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಏವರೂಪಾನಿ ಅತ್ಥೀ'ತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಏವಂ ಮಞ್ಞಮಾನಾನಂ ತಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಿಯರೂಪಾನಿ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ಸಾತರೂಪಾನಿ ಚ। ಅಥ ನೇಸಂ ತತ್ಥ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ನಿವಿಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ - "ಚಕ್ಖುಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ। ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ**ತಿ ಯದಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ತದಾ ಏತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪೀತಿ।

ಸಮುದಯಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ನಿರೋಧಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೪. **ನಿರೋಧಸಚ್ಚ**ನಿದ್ದೇಸೇ **ಯೋ ತಸ್ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ 'ಯೋ ತಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಯಸ್ಮಾ ಸಮುದಯನಿರೋಧೇನೇವ ದುಕ್ಖಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ, ಯಥಾಹ -

"ಯಥಾಪಿ ಮೂಲೇ ಅನುಪದ್ದವೇ ದಳ್ಹೇ,
ಛಿನ್ನೋಪಿ ರುಕ್ಖೋ ಪುನರೇವ ರೂಹತಿ।
ಏವಮ್ಪಿ ತಣ್ಹಾನುಸಯೇ ಅನೂಹತೇ,
ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪುನಪ್ಪುನ"ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೩೮)।

ತಸ್ಮಾ ತಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸಮುದಯನಿರೋಧೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ ಏವಮಾಹ। ಸೀಹಸಮಾನವುತ್ತಿನೋ ಹಿ ತಥಾಗತಾ। ತೇ ದುಕ್ಖಂ ನಿರೋಧೇನ್ತಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತಾ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಫಲೇ। ಸುವಾನವುತ್ತಿನೋ ಪನ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಾ। ತೇ ದುಕ್ಖಂ ನಿರೋಧೇನ್ತಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತಾ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೇನ ಚೇವ ತಸ್ಸೇವ ಚ ದೇಸನಾಯ ಫಲೇ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಹೇತುಮ್ಹೀತಿ। ಸೀಹಸಮಾನವುತ್ತಿತಾಯ ಸತ್ಥಾ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ **ಯೋ ತಸ್ಸಾಯೇವಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ತಸ್ಸಾಯೇವಾ**ತಿ ಯಾ ಸಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನಿವೇಸವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಕಾಸಿತಾ ತಸ್ಸಾಯೇವ। **ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧೋ**ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನವೇವಚನಾನೇವ । ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಆಗಮ್ಮ ತಣ್ಹಾ ಅಸೇಸಾ ವಿರಜ್ಜತಿ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ "ತಸ್ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾಯ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಆಗಮ್ಮ ತಣ್ಹಾ ಚಜಿಯತಿ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜಿಯತಿ, ಮುಚ್ಚತಿ, ನ ಅಲ್ಲಿಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ "ಚಾಗೋ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಮುತ್ತಿ ಅನಾಲಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕಮೇವ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ನಾಮಾನಿ ಪನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಾನಂ ನಾಮಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಅನೇಕಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನವೇವಚನಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧೋ, ಚಾಗೋ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ, ಮುತ್ತಿ, ಅನಾಲಯೋ, ರಾಗಕ್ಖಯೋ, ದೋಸಕ್ಖಯೋ,

ಮೋಹಕ್ಖಯೋ, ತಣ್ಹಾಕ್ಖಯೋ, ಅನುಪ್ಪಾದೋ, ಅಪ್ಪವತ್ತಂ, ಅನಿಮಿತ್ತಂ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ, ಅನಾಯೂಹನಂ, ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಅನುಪಪತ್ತಿ, ಅಗತಿ, ಅಜಾತಂ, ಅಜರಂ, ಅಬ್ಯಾಧಿ, ಅಮತಂ, ಅಸೋಕಂ, ಅಪರಿದೇವಂ, ಅನುಪಾಯಾಸಂ, ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠನ್ತಿಆದೀನಿ।

ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗೇನ ಛಿನ್ನಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಪತ್ತಾಯಪಿ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಯೇಸು ವತ್ಥೂಸು ತಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ತತ್ಥೇವ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಾ ಖೋ ಪನೇಸಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪುರಿಸೋ ಖೇತ್ತೇ ಜಾತಂ ತಿತ್ತಅಲಾಬುವಲ್ಲಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಗ್ಗತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮೂಲಂ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಸಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮಿಲಾಯಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ತತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಖೇತ್ತೇ ತಿತ್ತಅಲಾಬು ನಿರುದ್ಧಾ ಪಹೀನಾತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ। ಏವಮೇವ ಖೇತ್ತೇ ತಿತ್ತಅಲಾಬು ವಿಯ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ತಣ್ಹಾ। ಸಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಮೂಲಚ್ಛಿನ್ನಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಗತಾ ಪನ ತೇಸು ವತ್ಥೂಸು ಖೇತ್ತೇ ತಿತ್ತಅಲಾಬು ವಿಯ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಥಾ ಚ ಅಟವಿತೋ ಚೋರೇ ಆನೇತ್ವಾ ನಗರಸ್ಸ ದಕ್ಖಿಣದ್ವಾರೇ ಘಾತೇಯ್ಯುಂ, ತತೋ ಅಟವಿಯಂ ಚೋರಾ ಮತಾತಿ ವಾ ಮಾರಿತಾತಿ ವಾ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ; ಏವಮೇವ ಅಟವಿಯಂ ಚೋರಾ ವಿಯ ಯಾ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ತಣ್ಹಾ, ಸಾ ದಕ್ಖಿಣದ್ವಾರೇ ಚೋರಾ ವಿಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನೇ ನಿರುದ್ಧಾ। ಏವಂ ನಿರುದ್ಧಾ ಪನ ತೇಸು ವತ್ಥೂಸು ಅಟವಿಯಂ ಚೋರಾ ವಿಯ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತೇನಸ್ಸಾ ತತ್ಥೇವ ನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "ಚಕ್ಖುಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ, ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಪಹೀಯಮಾನಾ ಪಹೀಯತಿ, ಏತ್ಥ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ನಿರೋಧಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೫. **ಮಗ್ಗಸಚ್ಚ**ನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಯಮೇವಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಗ್ಗಪಟಿಕ್ಖೇಪನತ್ಥಂ ನಿಯಮನಂ। **ಅರಿಯೋ**ತಿ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ ಅರಿಯಭಾವಕರತ್ತಾ ಅರಿಯಫಲಪಟಿಲಾಭಕರತ್ತಾ ಚ ಅರಿಯೋ। ಅಟ್ಠಙ್ಗಾನಿ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ**। ಸ್ವಾಯಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಾ ವಿಯ ಸೇನಾ, ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ವಿಯ ತೂರಿಯಂ ಅಙ್ಗಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಅಙ್ಗವಿನಿಮುತ್ತೋ ನತ್ಥಿ। ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ಮಗ್ಗೀಯತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಾ ಮಗ್ಗತಿ, ಕಿಲೇಸೇ ವಾ ಮಾರೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಮಗ್ಗೋ**। **ಸೇಯ್ಯಥಿದ**ನ್ತಿ ಸೋ ಕತಮೋತಿ ಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಾನಿ ಅಙ್ಗಮತ್ತಮೇವ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತಿ, ಅಙ್ಗವಿನಿಮ್ಮುತ್ತೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾ ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ**। ಸಮ್ಮಾ ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣಾ **ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ**। ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ**। ಸಮ್ಮಾ ವೋದಾನಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ**। ಸಮ್ಮಾ ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ**। ಸಮ್ಮಾ ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣಾ **ಸಮ್ಮಾಸತಿ**। ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಾನಲಕ್ಖಣೋ **ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ**।

ತೇಸು ಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ತಾವ ಅಞ್ಞೇಹಿಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚನೀಕಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ, ನಿರೋಧಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಸ್ಸತಿ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಮೋಹವಿಧಮನವಸೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋಪಿ ತಥೇವ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಿ ಚ ಪಜಹನ್ತಿ, ನಿರೋಧಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಿ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನೇತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಅಭಿನಿರೋಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಸಮ್ಮಾ ವೋದಾಪೇತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಸಮ್ಮಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಸಮ್ಮಾ ಪದಹತಿ।

ಅಪಿಚೇಸಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಕ್ಖಣಾ ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ, ಕಿಚ್ಚತೋ ಪನ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣನ್ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಕ್ಖಣಾ ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ। ತೇಸು ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಕಿಚ್ಚತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿಆದೀನಿ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಯೋ ತಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾ ವಿರತಿಯೋಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಚೇತನಾಯೋಪಿ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ವಿರತಿಯೋವ। ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾಸತೀತಿ ಇದಮ್ಪಿ ದ್ವಯಂ ಕಿಚ್ಚತೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸತಿಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಪಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಯೇವ।

ಇತಿ ಇಮೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಭಗವತಾ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಬಹೂಪಕಾರತ್ತಾ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ದೇಸಿತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತೋ ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬, ೨೦, ೨೯, ೩೪) ಚ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಏತಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಂ ವಿದ್ಧಂಸೇತ್ವಾ ಕಿಲೇಸಚೋರೇ ಘಾತೇನ್ತೋ ಖೇಮೇನ ಯೋಗಾವಚರೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಬಹೂಪಕಾರತ್ತಾ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ದೇಸಿತಾ"ತಿ।

ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪನ ತಸ್ಸಾ ಬಹೂಪಕಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ತದನನ್ತರಂ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಹೇರಞ್ಞಿಕೋ ಹತ್ಥೇನ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಚಕ್ಖುನಾ ಕಹಾಪಣಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ 'ಅಯಂ ಕೂಟೋ, ಅಯಂ ಛೇಕೋ'ತಿ ಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ಯೋಗಾವಚರೋಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಓಲೋಕಯಮಾನೋ 'ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಾದಯೋ'ತಿ ಜಾನಾತಿ। ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಪುರಿಸೇನ ಕೋಟಿಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ದಿನ್ನಂ ಮಹಾರುಕ್ಖಂ ತಚ್ಛಕೋ ವಾಸಿಯಾ ತಚ್ಛೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ, ಏವಂ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕತ್ವಾ ದಿನ್ನಧಮ್ಮೇ ಯೋಗಾವಚರೋ ಪಞ್ಞಾಯ 'ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಾ'ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ 'ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪನ ತಸ್ಸಾ ಬಹೂಪಕಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ತದನನ್ತರಂ ವುತ್ತೋ"ತಿ।

ಸ್ವಾಯಂ ಯಥಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಏವಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಯಪಿ ಉಪಕಾರಕೋ। ಯಥಾಹ - "ಪುಬ್ಬೇ ಖೋ, ಗಹಪತಿ, ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾಚಂ ಭಿನ್ದತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೩)। ತಸ್ಮಾ ತದನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ವುತ್ತಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ 'ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಕರಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ಪಠಮಂ ವಾಚಾಯ ಸಂವಿದಹಿತ್ವಾ ಲೋಕೇ ಕಮ್ಮನ್ತೇ ಪಯೋಜೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಾಚಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಕಾರಿಕಾತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಯ ಅನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ವುತ್ತೋ।

ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪನ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ, ತಿವಿಧಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ಪಹಾಯ ಉಭಯಂ ಸುಚರಿತಂ ಪೂರೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಯಸ್ಮಾ ಆಜೀವಟ್ಠಮಕಸೀಲಂ ಪೂರತಿ, ನ ಇತರಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ ತದುಭಯಾನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ವುತ್ತೋ।

ಏವಂ ಸುದ್ಧಾಜೀವೇನ 'ಪರಿಸುದ್ಧೋ ಮೇ ಆಜೀವೋ'ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಪರಿತೋಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಸುತ್ತಪ್ಪಮತ್ತೇನ ವಿಹರಿತುಂ ನ ಯುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಸಬ್ಬಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಇದಂ ವೀರಿಯಮಾರಭಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ವುತ್ತೋ।

ತತೋ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೇನಾಪಿ ಕಾಯಾದೀಸು ಚತೂಸು ವತ್ಥೂಸು ಸತಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ದೇಸಿತಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏವಂ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಸತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ವೇಸಿತ್ವಾ ಪಹೋತಿ ಏಕತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಾತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾಸತಿಅನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ದೇಸಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸೇ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ವಟ್ಟಂ, ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ವಿವಟ್ಟಂ। ತೇಸು ಭಿಕ್ಖುನೋ ವಟ್ಟೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತಿ, ವಿವಟ್ಟೇ ನತ್ಥಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ। ಪುರಿಮಾನಿ ಹಿ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಂ, ತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯೋ"ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಚ "ಕತಮೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ? ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಚ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ವಾಚಾಯ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ; ಇತರೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ಸಚ್ಚೇಸು "ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ಇಟ್ಠಂ ಕನ್ತಂ ಮನಾಪಂ, ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಇಟ್ಠಂ ಕನ್ತಂ ಮನಾಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಸವನೇನೇವ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ಸೋ ಏವಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏಕೇನ ಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಏಕಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ; ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಪಟಿವೇಧೇನ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಪಟಿವೇಧೇನ, ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಪಟಿವೇಧೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ; ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ…ಪೇ॰… ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯೇನ ಅಭಿಸಮೇತಿ।

ಏವಮಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ದ್ವೀಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾಸವನಧಾರಣಸಮ್ಮಸನಪಟಿವೇಧೋ ಹೋತಿ, ದ್ವೀಸು ಸವನಪಟಿವೇಧೋಯೇವ; ಅಪರಭಾಗೇ ತೀಸು ಕಿಚ್ಚತೋ ಪಟಿವೇಧೋ ಹೋತಿ, ನಿರೋಧೇ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿವೇಧೋ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ಸವನಧಾರಣಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ ಲೋಕಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರಂ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಪನ ಪತ್ತಸಚ್ಚಸ್ಸ ಹೋತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೋ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಇಧ ನ ವುತ್ತಾ। ಇಮಸ್ಸ ಚ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪರಿಗ್ಗಹತೋ 'ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾಮಿ , ಸಮುದಯಂ ಪಜಹಾಮಿ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋಮಿ, ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಮೀ'ತಿ ಆಭೋಗಸಮನ್ನಾಹಾರಮನಸಿಕಾರಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ನತ್ಥಿ, ಪರಿಗ್ಗಹತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹೋತಿ; ಅಪರಭಾಗೇ ಪನ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞಾತಮೇವ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಮಗ್ಗೋ ಭಾವಿತೋವ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರಾನಿ, ದ್ವೇ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ದುದ್ದಸಾನಿ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಾಕಟಂ; ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಪ್ಪಹಾರಾದೀಸು 'ಅಹೋ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಮ್ಪಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಖಾದಿತುಕಾಮತಾಭುಞ್ಜಿತುಕಾಮತಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಾಕಟಂ। ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧತೋ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಗಮ್ಭೀರಂ। ಇತಿ ತಾನಿ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರಾನಿ। ಇತರೇಸಂ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಾಯ ಪಯೋಗೋ ಭವಗ್ಗಗಹಣತ್ಥಂ ಹತ್ಥಪ್ಪಸಾರಣಂ ವಿಯ, ಅವೀಚಿಫುಸನತ್ಥಂ ಪಾದಪ್ಪಸಾರಣಂ ವಿಯ, ಸತಧಾ ಭಿನ್ನವಾಲಸ್ಸ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಂ ಪಟಿಪಾದನಂ ವಿಯ ಚ ಹೋತಿ। ಇತಿ ತಾನಿ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ದುದ್ದಸಾನಿ। ಏವಂ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರೇಸು ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ಚ ದುದ್ದಸೇಸು ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಉಗ್ಗಹಾದಿವಸೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಇದಂ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿವೇಧಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಮೇವ ಞಾಣಂ ಹೋತಿ।

ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಿದ್ದೇಸೇ ಕಾಮತೋ ನಿಸ್ಸಟೋತಿ **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ಬ್ಯಾಪಾದತೋ ನಿಸ್ಸಟೋತಿ **ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ವಿಹಿಂಸಾಯ ನಿಸ್ಸಟೋತಿ **ಅವಿಹಿಂಸಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ತತ್ಥ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತಂ ಪದಚ್ಛೇದಂ ಕರೋನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸ, ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಸ್ಸ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕೋ ಚ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಬ್ಯಾಪಾದಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಾ ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಾನಂ।

ತತ್ಥ ಯೋಗಾವಚರೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತನತ್ಥಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ವಾ ಸಮ್ಮಸತಿ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ। ಅಥಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತಂ ಪದಚ್ಛೇದಂ ಕರೋನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತಂ ಪದಚ್ಛೇದಂ ಕರೋನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸಾಪಿ ಪದಘಾತನತ್ಥಂ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಂ ವಾ

ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಂ ಸಮ್ಮಸತಿ; ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪದಘಾತನತ್ಥಂ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಂ ಸಮ್ಮಸತಿ। ಅಥಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಪನ ತಿಣ್ಣಂ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಭತ್ತೇಸು ಅಟ್ಠತಿಂಸಾರಮ್ಮಣೇಸು ಏಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಅಪಚ್ಚನೀಕಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏಕನ್ತತೋ ಪನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ತಾವ ಅಸುಭೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಮೇವ ಪಚ್ಚನೀಕಂ, ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಮೇತ್ತಾಯ ತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಾನಿ, ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಕರುಣಾಯ ತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಸುಭೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಝಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಕೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಮೇತ್ತಾಯ ಪನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ, ಕರುಣಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅವಿಹಿಂಸಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಮೇತೇ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಝಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತೀನಂ ನಾನತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾ; ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಪದಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಾಧನವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪೂರಯಮಾನೋ ಏಕೋವ ಕುಸಲಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ನಾಮ।

ಸಮ್ಮಾವಾಚಾನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಮುಸಾವಾದಾ ವಿರಮತಿ, ಅಞ್ಞೇನಞ್ಞೇನ ಪಿಸುಣವಾಚಾದೀಹಿ, ತಸ್ಮಾ ಚತಸ್ಸೋಪೇತಾ ವೇರಮಣಿಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾ; ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಚತುಬ್ಬಿಧಾಯ ಅಕುಸಲದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಾಯ ಪದಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಾಧನವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಏಕಾವ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಸಙ್ಖಾತಾ ಕುಸಲವೇರಮಣೀ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ನಾಮ।

ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವಿರಮತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ, ಅಞ್ಞೇನ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರಾ, ತಸ್ಮಾ ತಿಸ್ಸೋಪೇತಾ ವೇರಮಣಿಯೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾ; ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಿವಿಧಾಯ ಅಕುಸಲದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಾಯ ಪದಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಾಧನವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಏಕಾವ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಸಙ್ಖಾತಾ ಅಕುಸಲವೇರಮಣೀ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ನಾಮ।

ಸಮ್ಮಾಆಜೀವನಿದ್ದೇಸೇ **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ। **ಅರಿಯಸಾವಕೋ**ತಿ ಅರಿಯಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಾವಕೋ। **ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಂ ಪಹಾಯಾ**ತಿ ಪಾಪಕಂ ಆಜೀವಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ। **ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೇನಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಪಸತ್ಥೇನ ಕುಸಲಆಜೀವೇನ। **ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇತೀ**ತಿ ಜೀವಿತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಪವತ್ತೇತಿ। ಇಧಾಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಕಾಯದ್ವಾರವೀತಿಕ್ಕಮಾ ವಿರಮತಿ; ಅಞ್ಞೇನ ವಚೀದ್ವಾರವೀತಿಕ್ಕಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಕ್ಖಣೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಸತ್ತನ್ನಂ ಕಮ್ಮಪಥಾನಂ ವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವದುಸ್ಸೀಲ್ಯಚೇತನಾಯ ಪದಚ್ಛೇದತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಾಧನವಸೇನ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಏಕಾವ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಸಙ್ಖಾತಾ ಕುಸಲವೇರಮಣೀ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ನಾಮ।

ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮನಿದ್ದೇಸೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವಿಭಙ್ಗೇ ಅನುಪದವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಭತಿ। ಅಞ್ಞೇನೇವ ಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ವಾಯಾಮಂ ಕರೋತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಹಾನಾಯ; ಅಞ್ಞೇನೇವ ಚ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ

ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಅಞ್ಞೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಠಿತಿಯಾ; ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತೇಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಏಕಮೇವ ಹಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವೀರಿಯಂ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧನಟ್ಠೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಬ್ಭತಿ।

ಸಮ್ಮಾಸತಿನಿದ್ದೇಸೋಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗೇ ಅನುಪದವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಚ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭತಿ। ಅಞ್ಞೇನೇವ ಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಞ್ಞೇನಞ್ಞೇನ ವೇದನಾದೀನಿ; ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತೇಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಏಕಾಯೇವ ಹಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧನಟ್ಠೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ।

ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿನಿದ್ದೇಸೇ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಪಿ ನಾನಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ। ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಾನಾ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ನಾನಾಮಗ್ಗವಸೇನ। ಏಕಸ್ಸ ಹಿ ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಮಗ್ಗಾದಯೋಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾ, ದುತಿಯಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಿಕಾ ವಾ। ಏಕಸ್ಸ ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ದುತಿಯಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಾದಯೋಪಿ ದುತಿಯಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಿಕಾ ವಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾ ವಾ। ಏವಂ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಮಗ್ಗಾ ಝಾನವಸೇನ ಸದಿಸಾ ವಾ ಅಸದಿಸಾ ವಾ ಏಕಚ್ಚಸದಿಸಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಅಯಂ ಪನಸ್ಸ ವಿಸೇಸೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಾಮೇನ ಹೋತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಾಮೇನ ತಾವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಲಾಭಿನೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ; ಮಗ್ಗಙ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನತೋ ಉಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಗ್ಗೋ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ; ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತ ಹೋನ್ತಿ। ತತಿಯಜ್ಝಾನತೋ ಉಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಗ್ಗೋ ತತಿಯಜ್ಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ; ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಿ ಛ ಹೋನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಾ।

ಆರುಪ್ಪೇ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಲೋಕುತ್ತರಂ ನೋ ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಕಥನ್ತಿ? ಏತ್ಥಾಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಯತೋ ಉಟ್ಠಾಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಯೋ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತಂಝಾನಿಕಾವ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ । ಏವಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ನಿಯಾಮೇತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಥೇರಾ ''ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಖನ್ಧಾ ನಿಯಾಮೇನ್ತೀ''ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ''ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಯಾಮೇತೀ''ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ''ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯಾಮೇತೀ''ತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ವಾದವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ಲೋಕುತ್ತರಪದಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೫೦) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ**ತಿ ಯಾ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಝಾನೇಸು ಏಕಗ್ಗತಾ, ಅಯಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಲೋಕಿಯೋ, ಅಪರಭಾಗೇ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ನಾಮ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏವಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಭಗವಾ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ದೇಸೇಸಿ।

ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗೇ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೇ ಪನ ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಾಯ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತಕಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ತಥಾ ಸಮ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ತಿವಿಧಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸಮುಗ್ಘಾತಕಂ ಚೇತಸೋ ನಿಬ್ಬಾನಪದಾಭಿನಿರೋಪನಂ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ। ತಥಾ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತಸ್ಸ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ಚತುಬ್ಬಿಧವಚೀದುಚ್ಚರಿತಸಮುಗ್ಘಾತಿಕಾಯ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಯ ವಿರತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ। ತಥಾ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಸಮುಚ್ಛೇದಿಕಾ ತಿವಿಧಕಾಯದುಚ್ಚರಿತವಿರತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ। ತೇಸಂಯೇವ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾನಂ ವೋದಾನಭೂತಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ಕುಹನಾದಿಸಮುಚ್ಛೇದಿಕಾ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವವಿರತಿ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಸಂಖಾತಾಯ ಸೀಲಭೂಮಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಮಾನಸ್ಸ ತದನುರೂಪೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋವ ಕೋಸಜ್ಜಸಮುಚ್ಛೇದಕೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಕುಸಲಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಪಹಾನುಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಸಾಧಕೋ ಚ

ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ। ಏವಂ ವಾಯಮನ್ತಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋವ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿವಿನಿದ್ಧುನನಕೋ ಕಾಯಾದೀಸು ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಸಾಧಕೋ ಚ ಚೇತಸೋ ಅಸಮ್ಮೋಸೋ ಸಮ್ಮಾಸತಿ। ಇತಿ ಅನುತ್ತರಾಯ ಸತಿಯಾ ಸುವಿಹಿತಚಿತ್ತಾರಕ್ಖಸ್ಸ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿಸಮುಗ್ಘಾತಿಕಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀತಿ। ಏಸ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಯೋ ಸಹ ಲೋಕಿಯೇನ ಮಗ್ಗೇನ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತೋ।

ಸೋ ಖೋ ಪನೇಸ ಮಗ್ಗೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಕಪ್ಪಾನಂ ವಿಜ್ಜಾಯ, ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಚರಣೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ **ವಿಜ್ಜಾ ಚೇವ ಚರಣಞ್ಚ**। ತಥಾ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನೇನ, ಇತರೇಸಂ ಸಮಥಯಾನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ **ಸಮಥೋ ಚೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ**। ತೇಸಂ ವಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ, ತದನನ್ತರಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ, ಅವಸೇಸಾನಂ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಅಧಿಸೀಲಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಹಿ ಚ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ **ಖನ್ಧತ್ತಯಞ್ಚೇವ ಸಿಕ್ಖಾತ್ತಯಞ್ಚ** ಹೋತಿ; ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ದಸ್ಸನಸಮತ್ಥೇಹಿ ಚಕ್ಖೂಹಿ ಗಮನಸಮತ್ಥೇಹಿ ಚ ಪಾದೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅದ್ಧಿಕೋ ವಿಯ ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನೇನ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗಂ, ಸಮಥಯಾನೇನ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗನ್ತಿ ಅನ್ತದ್ವಯಂ ಪರಿವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಮಜ್ಝಿಮಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಮೋಹಕ್ಖನ್ಧಂ, ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ದೋಸಕ್ಖನ್ಧಂ, ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೇನ ಚ ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಂ ಪದಾಲೇನ್ತೋ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾಯ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪದಂ, ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾಯ ಸೀಲಸಮ್ಪದಂ, ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪದನ್ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪತ್ವಾ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ ಸತ್ತತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮರತನವಿಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಸಙ್ಖಾತಂ ಅರಿಯಭೂಮಿಞ್ಚ ಓಕ್ಕನ್ತೋ ಹೋತೀತಿ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೨೦೬-೨೧೪. ಇದಾನಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ "ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮುದಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ । ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಅವಸೇಸಾ ಚ ಕಿಲೇಸಾ, ಅವಸೇಸಾ ಚ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೀಣಿ ಚ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಸಾಸವಾನಿ, ಅವಸೇಸಾ ಚ ಸಾಸವಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ನ ಚ ಕೇವಲಂ ತಣ್ಹಾವ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಾನೇತಿ, ಇಮೇಪಿ ಅವಸೇಸಾ ಚ ಕಿಲೇಸಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಮುದಾನೇನ್ತಿಯೇವ। ಇತಿ ಇಮೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಾನೇನ್ತಿಯೇವಾತಿ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮುದಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಚ ನೇಸಂ ಪಠಮಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸುಖನಿದ್ದೇಸತ್ಥಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ "ಅವಸೇಸಾ ಚ ಕಿಲೇಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಸುಖನಿದ್ದೇಸಂ ಹೋತಿ। ನಿರೋಧಸಚ್ಚಮ್ಪೇತ್ಥ ತಣ್ಹಾಯ ಪಹಾನಂ "ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಅವಸೇಸಾನಞ್ಚ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನವಸೇನ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಪನೇತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಸೇನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ವಿಭತ್ತಸ್ಸ ದೇಸನಾನಯಸ್ಸ ಮುಖಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ ನಯಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಂ ಉಪರಿ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋವ ಪಟಿಪದಾ "ಪುಬ್ಬೇವ ಖೋ ಪನಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಆಜೀವೋ ಸುಪರಿಸುದ್ಧೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೩೧) ವಚನತೋ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋಪಿ ಮಗ್ಗೋ ಪಟಿಪದಾ ಏವಾತಿ ದೇಸಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕವಾರೋಪಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ನ ಕೇವಲಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗಾವ ಪಟಿಪದಾ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಪನ ಅತಿರೇಕಪಞ್ಞಾಸಧಮ್ಮಾಪಿ ಪಟಿಪದಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ನಯಂ

ದಸ್ಸೇತುಂ ತತಿಯೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಾರೋಪಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ತತ್ಥ “ಅವಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ”ತಿ ಇದಂ ಪರಿಹಾಯತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸದಿಸಮೇವ।

ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕವಾರಸ್ಸ “ತಣ್ಹಾಯ ಅವಸೇಸಾನಞ್ಚ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನ”ನ್ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಪಠಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ತಾವ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಝಾನಾಭಿನಿವೇಸೇ ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಪದಾ, ಸುದ್ಧಿಕಸುಞ್ಞತಾ, ಸುಞ್ಞತಪಟಿಪದಾ, ಸುದ್ಧಿಕಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಪಟಿಪದಾತಿ ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ವಾರೇಸು ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕನಯಾನಂ ವಸೇನ **ದಸ ನಯಾ** ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ ವೀಸತಿಯಾ ಅಭಿನಿವೇಸೇಸು **ದ್ವೇ ನಯಸತಾನಿ**। ತಾನಿ ಚತೂಹಿ ಅಧಿಪತೀಹಿ ಚತುಗ್ಗುಣಿತಾನಿ ಅಟ್ಠ । ಇತಿ ಸುದ್ಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಸಾಧಿಪತೀ ಅಟ್ಠಾತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ **ನಯಸಹಸ್ಸಂ** ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ, ಏವಂ ಸೇಸಮಗ್ಗೇಸುಪೀತಿ **ಚತ್ತಾರಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ** ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪಠಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಚತ್ತಾರಿ, ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕವಾರೇ ಪಞ್ಚಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು **ವೀಸತಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ** ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕವಾರೇ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಾರೇ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ **ಸಟ್ಠಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ** ಸತ್ಥಾರಾ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ಪಾಳಿ ಪನ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಆಗತಾ। ಏವಮಿದಂ ತಿವಿಧಮಹಾವಾರಂ ಪಞ್ಚದಸಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಸಟ್ಠಿನಯಸಹಸ್ಸಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಂ ನಾಮ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೨೧೫. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಸಚ್ಚಾನಂ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ, ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ, ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ। ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಂ ವೀರಿಯಂ ವಾ ವೀಮಂಸಂ ವಾ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿ, ಛನ್ದಚಿತ್ತೇಸು ಅಞ್ಞತರಾಧಿಪತಿಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಅರಿಯಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಂ, ತೇಸಂಯೇವ ಮಗ್ಗಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿ, ಸೇಸಧಮ್ಮಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ।

ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಏತಾನಿ ಹಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದೇ ಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಅತೀತಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಭೇದೇ ಧಮ್ಮೇ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಮ್ಪೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ಲೋಕಿಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ದ್ವೇ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ, ಏವಂ ಪುರಿಮೇಸುಪಿ ದ್ವೀಸು। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ತೀಸುಪಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಾದೀಸು ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾನೇವ ಸಚ್ಚಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ। ಏವಮಯಂ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನೀಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೨೧೯. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಙ್ಗೇ **ಬಾವೀಸತೀತಿ** ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ** ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ಇದಾನಿ ತಾನಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯದ್ವಾರೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಇತ್ಥಿಭಾವೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಪುರಿಸಭಾವೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಸುಖಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ದುಕ್ಖಸೋಮನಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖಾಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಅಧಿಮೋಕ್ಖಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪವತ್ತೇ ಜಾನನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಞಾತಾನಂಯೇವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುನ ಆಜಾನನೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಅಞ್ಞಾತಾವೀಭಾವೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ **ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ**।

ಇಧ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ನಾಮ ನ ಗಹಿತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಸುತ್ತನ್ತೇ ಇಮಾಯ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಬಾವೀಸತಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅನಾಗತತ್ತಾ। ಸುತ್ತನ್ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ, ಕತ್ಥಚಿ ತೀಣಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಪಞ್ಚ। ಏವಂ ಪನ ನಿರನ್ತರಂ ದ್ವಾವೀಸತಿ ಆಗತಾನಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ಅಪರೋ ನಯೋ - ಏತೇಸು ಹಿ

> ಅತ್ಥತೋ ಲಕ್ಖಣಾದೀಹಿ, ಕಮತೋ ಚ ವಿಜಾನಿಯಾ।
> ಭೇದಾಭೇದಾ ತಥಾ ಕಿಚ್ಚಾ, ಭೂಮಿತೋ ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯಂ॥

ತತ್ಥ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ತಾವ "ಚಕ್ಖತೀತಿ ಚಕ್ಖೂ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ **ಅತ್ಥೋ** ಪಕಾಸಿತೋ। ಪಚ್ಛಿಮೇಸು ಪನ ತೀಸು ಪಠಮಂ 'ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅನಞ್ಞಾತಂ ಅಮತಂ ಪದಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ವಾ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಸಮ್ಭವತೋ ಚ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯಂ ಆಜಾನನತೋ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಸಮ್ಭವತೋ ಚ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತತಿಯಂ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನೋ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ನಿಟ್ಠಿತಞಾಣಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಸಮ್ಭವತೋ ಚ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ।

ಕೋ ಪನೇಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠೋ ನಾಮಾತಿ? ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಟ್ಠೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠೋ, ಇನ್ದದೇಸಿತಟ್ಠೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠೋ, ಇನ್ದದಿಟ್ಠಟ್ಠೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠೋ, ಇನ್ದಸಿಟ್ಠಟ್ಠೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠೋ, ಇನ್ದಜುಟ್ಠಟ್ಠೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠೋ। ಸೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಇಧ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ಭಗವಾ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಪರಮಿಸ್ಸರಿಯಭಾವತೋ ಇನ್ದೋ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮೇಸು ಕಸ್ಸಚಿ ಇಸ್ಸರಿಯಾಭಾವತೋ। ತೇನೇವೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಸಞ್ಜನಿತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇನ್ತಿ। ತೇನ ಚ ಸಿಟ್ಠಾನೀತಿ ಇನ್ದಲಿಙ್ಗಟ್ಠೇನ ಇನ್ದಸಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಸಬ್ಬಾನೇವ ಪನೇತಾನಿ ಭಗವತಾ ಯಥಾಭೂತತೋ ಪಕಾಸಿತಾನಿ ಚ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾನಿ ಚಾತಿ ಇನ್ದದೇಸಿತಟ್ಠೇನ ಇನ್ದದಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ತೇನೇವ ಭಗವತಾ ಮುನಿನ್ದೇನ ಕಾನಿಚಿ ಗೋಚರಾಸೇವನಾಯ, ಕಾನಿಚಿ ಭಾವನಾಸೇವನಾಯ ಸೇವಿತಾನೀತಿ ಇನ್ದಜುಟ್ಠಟ್ಠೇನಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಅಪಿಚ ಆಧಿಪಚ್ಚಸಙ್ಖಾತೇನ ಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠೇನಾಪಿ ಏತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿಯಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಿದ್ಧಮಾಧಿಪಚ್ಚಂ; ತಸ್ಮಿಂ ತಿಕ್ಖೇ ತಿಕ್ಖತ್ತಾ ಮನ್ದೇ ಚ ಮನ್ದತ್ತಾತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ **'ಅತ್ಥತೋ'** ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

‘ಲಕ್ಖಣಾದೀಹೀ’ತಿ ಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನೇಹಿಪಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ವಿಜಾನಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾನಿ ನೇಸಂ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನೇವ। ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಹಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅತ್ಥತೋ ಅಮೋಹೋಯೇವ। ಸೇಸಾನಿ ತತ್ಥ ಸರೂಪೇನೇವಾಗತಾನಿ।

‘ಕಮತೋ’ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋವ। ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮಂ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅರಿಯಭೂಮಿಪಟಿಲಾಭೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಪಠಮಂ ದೇಸಿತಾನಿ। ಸೋ ಪನತ್ತಭಾವೋ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಉಪಾದಾಯ ಇತ್ಥೀತಿ ವಾ ಪುರಿಸೋತಿ ವಾ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ ಸೋತಿ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತತೋ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ । ಸೋ ದುವಿಧೋಪಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತೀತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ತತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಯಾವ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ತಾವ ಏತೇಸಂ ವೇದಯಿತಾನಂ ಅನಿವತ್ತಿ। ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಸುಖದುಕ್ಖನ್ತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ತತೋ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ। ತಂನಿರೋಧತ್ಥಂ ಪನ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತತೋ ಸದ್ಧಾದೀನಿ। ಇಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಏಸ ಧಮ್ಮೋ ಪಠಮಂ ಅತ್ತನಿ ಪಾತುಭವತೀತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಮೋಘಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತತೋ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತಸ್ಸೇವ ಫಲತ್ತಾ ತತೋ ಅನನ್ತರಂ ಭಾವೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಚ ತತೋ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಇತೋ ಪರಂ ಭಾವನಾಯ ಇಮಸ್ಸ ಅಧಿಗಮೋ, ಅಧಿಗತೇ ಚ ಪನಿಮಸ್ಮಿಂ ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಉತ್ತರಿ ಕರಣೀಯನ್ತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ಅನ್ತೇ ಪರಮಸ್ಸಾಸಭೂತಂ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದೇಸಿತನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಕಮೋ।

‘ಭೇದಾಭೇದಾ’ತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸೇವ ಚೇತ್ಥ ಭೇದೋ। ತಞ್ಹಿ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಾನಂ ಅಭೇದೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಭೇದಾಭೇದತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ವಿಜಾನಿಯಾ।

‘ಕಿಚ್ಚಾ’ತಿ ಕಿಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಚೇ? ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ತಾವ “ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ವಚನತೋ ಯಂ ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ತನೋ ತಿಕ್ಖಮನ್ದಾದಿಭಾವೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ತಿಕ್ಖಮನ್ದಾದಿಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ತಾಕಾರಾನುವತ್ತಾಪನಂ ಇದಂ ‘ಕಿಚ್ಚಂ’। ಏವಂ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾನಂ। ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪನ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತನೋ ವಸವತ್ತಾಪನಂ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನುಪಾಲನಂ, ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸನಿಮಿತ್ತಕುತ್ತಾಕಪ್ಪಾಕಾರಾನುವಿಧಾನಂ, ಸುಖದುಕ್ಖಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಯಥಾಸಕಂ ಓಳಾರಿಕಾಕಾರಾನುಪಾಪನಂ, ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಪಣೀತಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಾನುಪಾಪನಂ, ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಾಭಿಭವನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಪಸನ್ನಾಕಾರಾದಿಭಾವಸಮ್ಪಾಪನಂ, ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಂಯೋಜನತ್ತಯಪ್ಪಹಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ತಪ್ಪಹಾನಾಭಿಮುಖಭಾವಕರಣಂ, ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾದಿತನುಕರಣಪಹಾನಞ್ಚೇವ ಸಹಜಾತಾನಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ವಸಾನುವತ್ತಾಪನಂ, ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚೇಸು ಉಸ್ಸುಕ್ಕಪ್ಪಹಾನಞ್ಚೇವ ಅಮತಾಭಿಮುಖಭಾವಪಚ್ಚಯತಾ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಕಿಚ್ಚತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ವಿಜಾನಿಯಾ।

‘ಭೂಮಿತೋ’ತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಇತ್ಥಿಪುರಿಸಸುಖದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚೇತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಾನೇವ । ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಸದ್ಧಾವೀರಿಯಸತಿಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚ ಚತುಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ। ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರ-ರೂಪಾವಚರ-ಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಭೂಮಿತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಂ। ಅವಸಾನೇ ತೀಣಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನೇವಾತಿ ಏವಂ ಭೂಮಿತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ವಿಜಾನಿಯಾ। ಏವಞ್ಹಿ ವಿಜಾನನ್ತೋ -

> ಸಂವೇಗಬಹುಲೋ ಭಿಕ್ಖು, ಠಿತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೇ।
> ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪರಿಞ್ಞಾಯ, ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ನಿಗಚ್ಛತೀತಿ॥

೨೨೦. ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ “ಯಂ ಚಕ್ಖು ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನ”ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಪದಭಾಜನೇ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೯೫ ಆದಯೋ) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧೀತಿಆದೀನಿ ನ ವುತ್ತಾನಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕಾನಿ ಹಿ ಇಧ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೇತ್ಥ ದಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಲೋಕಿಯಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನೇವ, ತೀಣಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ, ನವ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾನೀತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೨೨೧. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗೋ ಪಾಳಿನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೨೨೩. ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ **ಸತ್ತಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿ** ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ ಅರೂಪಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಇಧ ಅನಾಭಟ್ಠಂ। **ದ್ವಿನ್ದ್ರಿಯಾತಿ** ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ; ಸುಖದುಕ್ಖದ್ವಯಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ। **ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಿಯಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಸಿಯಾ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ** ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ , ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರೇ ಪನ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ। **ನವಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಿಯಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾತಿ** ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚೇವ ಸದ್ಧಾದಿಪಞ್ಚಕಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಇದಂ ವುತ್ತಂ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಹಿ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಅನಾರಮ್ಮಣೇಸು ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಸಙ್ಗಹಿತಮ್ಪಿ ಅರೂಪಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಸಿಯಾಪಕ್ಖೇ ಸಙ್ಗಹಿತಂ।

ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಸುಖದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇ ನ ಭಜನ್ತಿ। **ಮಗ್ಗಹೇತುಕನ್ತಿ** ಸಹಜಾತಹೇತುಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ವೀರಿಯವೀಮಂಸಾಜೇಟ್ಠಕಕಾಲೇ ಸಿಯಾ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿ, ಛನ್ದಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಕಕಾಲೇ ಸಿಯಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾ।

ದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಿಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ಸಿಯಾ ಉಪ್ಪಾದಿನೋತಿ ಸತ್ತ ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತೀಣಿ ಚ ವಿಪಾಕಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನೇವ। ತತ್ಥ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ, ಸೇಸಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇಪಿ। **ತೀಣಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ** ತೀಣಿ ಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ಚತ್ತಾರೀತಿ** ಸುಖದುಕ್ಖಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮೇಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮೇಪಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾತಿ** ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚೇವ ಸದ್ಧಾದಿಪಞ್ಚಕಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ತೀಣಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ, ನವ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾನೇವ ಕಥಿತಾನೀತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಪರಿಚ್ಛೇದೋವ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಙ್ಗೋ ದ್ವೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೨೫. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ ಯಾ ''ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ''ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತನ್ತಿ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ, ತಸ್ಸಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಂ ಕರೋನ್ತೇನ ವಿಭಜ್ಜವಾದಿಮಣ್ಡಲಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಆಚರಿಯೇ ಅನಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖನ್ತೇನ ಸಕಸಮಯಂ ಅವೋಕ್ಕಮನ್ತೇನ ಪರಸಮಯಂ ಅನಾಯೂಹನ್ತೇನ ಸುತ್ತಂ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹನ್ತೇನ ವಿನಯಂ ಅನುಲೋಮೇನ್ತೇನ ಮಹಾಪದೇಸೇ ಓಲೋಕೇನ್ತೇನ ಧಮ್ಮಂ ದೀಪೇನ್ತೇನ ಅತ್ಥಂ ಸಙ್ಗಹನ್ತೇನ ತಮೇವತ್ಥಂ ಪುನ ಆವತ್ತೇತ್ವಾ ಅಪರೇಹಿಪಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೇನ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ, ಪಕತಿಯಾಪಿ ಚ ದುಕ್ಕರಾವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ, ಯಥಾಹು ಪೋರಾಣಾ –

> ''ಸಚ್ಚಂ ಸತ್ತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಮೇವ ಚ।
> ದುದ್ದಸಾ ಚತುರೋ ಧಮ್ಮಾ, ದೇಸೇತುಞ್ಚ ಸುದುಕ್ಕರಾ''ತಿ॥

ತಸ್ಮಾ ''ಅಞ್ಞತ್ರ ಆಗಮಾಧಿಗಮಪ್ಪತ್ತೇಹಿ ನ ಸುಕರಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ''ತಿ ಪರಿತುಲಯಿತ್ವಾ –

> ವತ್ತುಕಾಮೋ ಅಹಂ ಅಜ್ಜ, ಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಣ್ಣನಂ।
> ಪತಿಟ್ಠಂ ನಾಧಿಗಚ್ಛಾಮಿ, ಅಜ್ಝೋಗಾಳ್ಹೋವ ಸಾಗರಂ॥
>
> ಸಾಸನಂ ಪನಿದಂ ನಾನಾ-ದೇಸನಾನಯಮಣ್ಡಿತಂ।
> ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಮಗ್ಗೋ ಚ, ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನೋ ಪವತ್ತತಿ॥
>
> ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಾ ತದುಭಯಂ, ಸನ್ನಿಸ್ಸಾಯತ್ಥವಣ್ಣನಂ।
> ಆರಭಿಸ್ಸಾಮಿ ಏತಸ್ಸ, ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾ॥

ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯೇಹಿ –

> ''ಯೋ ಕೋಚಿಮಂ ಅಟ್ಠಿಂ ಕತ್ವಾ ಸುಣೇಯ್ಯ,
> ಲಭೇಥ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಂ ವಿಸೇಸಂ।
> ಲದ್ಧಾನ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಂ ವಿಸೇಸಂ,
> ಅದಸ್ಸನಂ ಮಚ್ಚುರಾಜಸ್ಸ ಗಚ್ಛೇ''ತಿ॥

ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿಆದೀಸು ಹಿ ಆದಿತೋಯೇವ ತಾವ –

> ದೇಸನಾಭೇದತೋ ಅತ್ಥ-ಲಕ್ಖಣೇಕವಿಧಾದಿತೋ।
> ಅಙ್ಗಾನಞ್ಚ ವವತ್ಥಾನಾ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತತ್ಥ '**ದೇಸನಾಭೇದತೋ**'ತಿ ಭಗವತೋ ಹಿ ವಲ್ಲಿಹಾರಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪುರಿಸಾನಂ ವಲ್ಲಿಗ್ಗಹಣಂ ವಿಯ ಆದಿತೋ ವಾ ಮಜ್ಝತೋ ವಾ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಂ, ತಥಾ ಪರಿಯೋಸಾನತೋ ವಾ ಮಜ್ಝತೋ ವಾ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಆದೀತಿ

ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾ। ಯಥಾ ಹಿ ವಲ್ಲಿಹಾರಕೇಸು ಚತೂಸು ಪುರಿಸೇಸು ಏಕೋ ವಲ್ಲಿಯಾ ಮೂಲಮೇವ ಪಠಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ತಂ ಮೂಲೇ ಛೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಆದಾಯ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ, ಏವಂ ಭಗವಾ "ಇತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ...ಪೇ॰... ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿ ಆದಿತೋ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೨) ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ದೇಸೇತಿ।

ಯಥಾ ಪನ ತೇಸು ಪುರಿಸೇಸು ಏಕೋ ವಲ್ಲಿಯಾ ಮಜ್ಝಂ ಪಠಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಮಜ್ಝೇ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪರಿಭಾಗಂಯೇವ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಆದಾಯ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ, ಏವಂ ಭಗವಾ "ತಸ್ಸ ತಂ ವೇದನಂ ಅಭಿನನ್ದತೋ ಅಭಿವದತೋ ಅಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನನ್ದೀ; ಯಾ ವೇದನಾಸು ನನ್ದೀ, ತದುಪಾದಾನಂ, ತಸ್ಸುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ, ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೦೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫) ಮಜ್ಝತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾಪಿ ದೇಸೇತಿ।

ಯಥಾ ಚ ತೇಸು ಪುರಿಸೇಸು ಏಕೋ ವಲ್ಲಿಯಾ ಅಗ್ಗಂ ಪಠಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಅಗ್ಗೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಗ್ಗಾನುಸಾರೇನ ಯಾವ ಮೂಲಾ ಸಬ್ಬಂ ಆದಾಯ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ, ಏವಂ ಭಗವಾ "ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇತಿ ಖೋ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ನು ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಜರಾಮರಣಂ ನೋ ವಾ ಕಥಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಹೋತೀ"ತಿ? "ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ, ಭನ್ತೇ, ಜರಾಮರಣಂ; ಏವಂ ನೋ ಏತ್ಥ ಹೋತಿ - ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ"ನ್ತಿ। "ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ...ಪೇ॰... ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಇತಿ ಖೋ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ, ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ನು ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖಾರಾ ನೋ ವಾ ಕಥಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಹೋತೀ"ತಿ? "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ, ಭನ್ತೇ, ಸಙ್ಖಾರಾ; ಏವಂ ನೋ ಏತ್ಥ ಹೋತಿ - ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಆದಿತೋಪಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ದೇಸೇತಿ।

ಯಥಾ ಪನ ತೇಸು ಪುರಿಸೇಸು ಏಕೋ ವಲ್ಲಿಯಾ ಮಜ್ಝಮೇವ ಪಠಮಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಮಜ್ಝೇ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಓತರನ್ತೋ ಯಾವ ಮೂಲಾ ಆದಾಯ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ , ಏವಂ ಭಗವಾ "ಇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ಕಿಂ ನಿದಾನಾ, ಕಿಂ ಸಮುದಯಾ, ಕಿಂ ಜಾತಿಕಾ, ಕಿಂ ಪಭವಾ? ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ತಣ್ಹಾನಿದಾನಾ, ತಣ್ಹಾಸಮುದಯಾ, ತಣ್ಹಾಜಾತಿಕಾ, ತಣ್ಹಾಪಭವಾ। ತಣ್ಹಾ ಚಾಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಿಂ ನಿದಾನಾ? ವೇದನಾ, ಫಸ್ಸೋ, ಸಳಾಯತನಂ, ನಾಮರೂಪಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಸಙ್ಖಾರಾ ಕಿಂ ನಿದಾನಾ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿದಾನಾ, ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ, ಅವಿಜ್ಜಾಜಾತಿಕಾ, ಅವಿಜ್ಜಾಪಭವಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೧) ಮಜ್ಝತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಆದಿತೋ ದೇಸೇತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇವಂ ದೇಸೇತೀತಿ? ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಸಮನ್ತಭದ್ದಕತ್ತಾ, ಸಯಞ್ಚ ದೇಸನಾವಿಲಾಸಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ। ಸಮನ್ತಭದ್ದಕೋ ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ತತೋ ತತೋ ಞಾಯಪ್ಪಟಿವೇಧಾಯ ಸಂವತ್ತತಿಯೇವ। ದೇಸನಾವಿಲಾಸಪ್ಪತ್ತೋ ಚ ಭಗವಾ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯೋಗೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಗಮ್ಭೀರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ। ಸೋ ದೇಸನಾವಿಲಾಸಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ ನಾನಾನಯೇಹೇವ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನಸ್ಸ ಯಾ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಲೋಮದೇಸನಾ, ಸಾ ಪವತ್ತಿಕಾರಣವಿಭಾಗಸಮ್ಮೂಳ್ಹಂ ವೇನೇಯ್ಯಜನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತೋ ಯಥಾಸಕೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಪವತ್ತಿಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ ಪವತ್ತಿತಾತಿ ಞಾತಬ್ಬಾ।

ಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಟಿಲೋಮದೇಸನಾ, ಸಾ "ಕಿಚ್ಛಂ ವತಾಯಂ ಲೋಕೋ ಆಪನ್ನೋ ಜಾಯತಿ ಚ ಜೀಯತಿ ಚ ಮೀಯತಿ ಚಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೫೭) ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಕಿಚ್ಛಾಪನ್ನಂ ಲೋಕಮನುವಿಲೋಕಯತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿವೇಧಾನುಸಾರೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಜರಾಮರಣಾದಿಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅತ್ತನಾಧಿಗತಕಾರಣಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯಾ ಪನ ಮಜ್ಝತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಆದಿ, ಸಾ ಆಹಾರನಿದಾನವವತ್ಥಾಪನಾನುಸಾರೇನ ಯಾವ ಅತೀತಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಅತಿಹರಿತ್ವಾ ಪುನ ಅತೀತದ್ಧತೋ ಪಭುತಿ ಹೇತುಫಲಪಟಿಪಾಟಿಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯಾ ಪನ ಮಜ್ಝತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪರಿಯೋಸಾನಾ ಪವತ್ತಾ, ಸಾ

ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಅದ್ಧಾನೇ ಅನಾಗತದ್ಧಹೇತುಸಮುಟ್ಠಾನತೋ ಪಭುತಿ ಅನಾಗತದ್ಧಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತಾಸು ಯಾ ಸಾ ಪವತ್ತಿಕಾರಣಸಮ್ಮೂಳ್ಹಸ್ಸ ವೇನೇಯ್ಯಜನಸ್ಸ ಯಥಾಸಕೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಪವತ್ತಿಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಲೋಮದೇಸನಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಇಧ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ಆದಿತೋ ವುತ್ತಾ? ಕಿಂ ಪಕತಿವಾದೀನಂ ಪಕತಿ ವಿಯ ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ಅಕಾರಣಂ ಮೂಲಕಾರಣಂ ಲೋಕಸ್ಸಾತಿ? ನ ಅಕಾರಣಂ। "ಆಸವಸಮುದಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯೋ"ತಿ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ಥಿ ಪನ ಪರಿಯಾಯೋ ಯೇನ ಮೂಲಕಾರಣಂ ಸಿಯಾ। ಕೋ ಪನ ಸೋತಿ? ವಟ್ಟಕಥಾಯ ಸೀಸಭಾವೋ। ಭಗವಾ ಹಿ ವಟ್ಟಕಥಂ ಕಥೇನ್ತೋ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮೇ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇಸಿ - ಅವಿಜ್ಜಂ ವಾ ಭವತಣ್ಹಂ ವಾ। ಯಥಾಹ - "ಪುರಿಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ 'ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ನಾಹೋಸಿ, ಅಥ ಪಚ್ಛಾ ಸಮಭವೀ'ತಿ। ಏವಞ್ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವುಚ್ಚತಿ, ಅಥ ಚ ಪನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ 'ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧೦.೬೧); ಭವತಣ್ಹಂ ವಾ, ಯಥಾಹ - "ಪುರಿಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಭವತಣ್ಹಾಯ 'ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಭವತಣ್ಹಾ ನಾಹೋಸಿ, ಅಥ ಪಚ್ಛಾ ಸಮಭವೀ'ತಿ। ಏವಞ್ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವುಚ್ಚತಿ, ಅಥ ಚ ಪನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ 'ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಭವತಣ್ಹಾ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧೦.೬೨)।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವಾ ವಟ್ಟಕಥಂ ಕಥೇನ್ತೋ ಇಮೇ ದ್ವೇವ ಧಮ್ಮೇ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇಸೀತಿ? ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿನೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಹೇತುಭೂತತ್ತಾ। ದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿನೋ ಹಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಹೇತು ಅವಿಜ್ಜಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಭಿಭೂತೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ, ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪಲಗುಳಾಭಿಘಾತಪರಿಸ್ಸಮಾಭಿಭೂತಾ ವಜ್ಝಗಾವೀ ತಾಯ ಪರಿಸ್ಸಮಾತುರತಾಯ ನಿರಸ್ಸಾದಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅನತ್ಥಾವಹಮ್ಪಿ ಚ ಉಣ್ಹೋದಕಪಾನಂ ವಿಯ, ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪತೋ ನಿರಸ್ಸಾದಮ್ಪಿ ದುಗ್ಗತಿವಿನಿಪಾತತೋ ಚ ಅತ್ತನೋ ಅನತ್ಥಾವಹಮ್ಪಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಮನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ ಆರಭತಿ। ಸುಗತಿಗಾಮಿನೋ ಪನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಹೇತು ಭವತಣ್ಹಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಭವತಣ್ಹಾಭಿಭೂತೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ, ಯಥಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಗಾವೀ ಸೀತುದಕತಣ್ಹಾಯ ಸಅಸ್ಸಾದಂ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಸ್ಸಮವಿನೋದನಞ್ಚ ಸೀತುದಕಪಾನಂ ವಿಯ, ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪವಿರಹತೋ ಸಅಸ್ಸಾದಂ ಸುಗತಿಸಮ್ಪಾಪನೇನ ಅತ್ತನೋ ದುಗ್ಗತಿದುಕ್ಖಪರಿಸ್ಸಮವಿನೋದನಞ್ಚ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾವೇರಮಣೀಆದಿಮನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ಸುಗತಿಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ ಆರಭತಿ।

ಏತೇಸು ಪನ ವಟ್ಟಕಥಾಯ ಸೀಸಭೂತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕತ್ಥಚಿ ಭಗವಾ ಏಕಧಮ್ಮಮೂಲಿಕಂ ದೇಸನಂ ದೇಸೇತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - "ಇತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜೂಪನಿಸಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರೂಪನಿಸಂ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೩)। ತಥಾ "ಉಪಾದಾನೀಯೇಸು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತಿ, ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನ"ನ್ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೨)। ಕತ್ಥಚಿ ಉಭಯಮೂಲಿಕಮ್ಪಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - "ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಏವಮಯಂ ಕಾಯೋ ಸಮುದಾಗತೋ। ಇತಿ ಅಯಞ್ಚೇವ ಕಾಯೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ನಾಮರೂಪಂ ಇತ್ಥೇತಂ ದ್ವಯಂ, ದ್ವಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಫಸ್ಸೋ, ಸಳೇವಾಯತನಾನಿ ಯೇಹಿ ಫುಟ್ಠೋ ಬಾಲೋ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯)। ತಾಸು ತಾಸು ದೇಸನಾಸು "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಅಯಮಿಧ ಅವಿಜ್ಜಾವಸೇನ ಏಕಧಮ್ಮಮೂಲಿಕಾ ದೇಸನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ದೇಸನಾಭೇದತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಅತ್ಥತೋ'ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥತೋ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಪೂರೇತುಂ ಅಯುತ್ತಟ್ಠೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ನಾಮ; ಅಲದ್ಧಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ತಬ್ಬಿಪರೀತತೋ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿ ವಿನ್ದಿಯಂ ನಾಮ। ತಂ ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಖನ್ಧಾನಂ ರಾಸಟ್ಠಂ, ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಟ್ಠಂ, ಧಾತೂನಂ ಸುಞ್ಞಟ್ಠಂ, ಸಚ್ಚಾನಂ ತಥಟ್ಠಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪೀಳನಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅತ್ಥಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಅನ್ತವಿರಹಿತೇ ಸಂಸಾರೇ ಸಬ್ಬಯೋನಿಗತಿಭವವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು

ಸತ್ತೇ ಜವಾಪೇತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದೀಸು ಜವತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಖನ್ಧಾದೀಸು ನ ಜವತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಅಪಿಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಛಾದನತೋಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ।

ಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಫಲಮೇತಿ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ। **ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ನ ವಿನಾ ತೇನ; ತಂ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ಪವತ್ತತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿ ಚ ಉಪಕಾರಕಟ್ಠೋ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಸಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯೋ। ತಸ್ಮಾ **ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ**।

ಸಙ್ಖತಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಾ। ಅಪಿಚ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಸಙ್ಖಾರಾ ಚಾತಿ ದುವಿಧಾ ಸಙ್ಖಾರಾ। ತತ್ಥ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಾನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ತಯೋ, ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ ತಯೋತಿ ಇಮೇ ಛ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ । ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಮತ್ತಮೇವ ಹೋನ್ತಿ।

ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಸಙ್ಖಾರೋ, ಪಯೋಗಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಇಮೇ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಸಙ್ಖಾರಾ। ತತ್ಥ "ಅನಿಚ್ಚಾ ವತ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೧, ೨೭೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೬; ೨.೧೪೩) ವುತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ **'ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾ'** ನಾಮ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ತೇಭೂಮಕಾ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ **'ಅಭಿಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರಾ'**ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಾ। ತೇಪಿ "ಅನಿಚ್ಚಾ ವತ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ವಿಸುಂ ಪನ ನೇಸಂ ಆಗತಟ್ಠಾನಂ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಪನ **'ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಕಸಙ್ಖಾರೋ'**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ "ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಞ್ಞಞ್ಚೇ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೧) ಆಗತಟ್ಠಾನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಂ ಪನ ವೀರಿಯಂ **'ಪಯೋಗಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ'**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ "ಯಾವತಿಕಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಗತಿ, ತಾವತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಅಕ್ಖಾಹತಂ ಮಞ್ಞೇ ಅಟ್ಠಾಸೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫) ಆಗತೋ।

ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಏತೇಯೇವ, ಅಞ್ಞೇಪಿ "ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪಠಮಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ತತೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ತತೋ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೪) ನಯೇನ ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಾ ಅನೇಕಸಙ್ಖಾರಾ। ತೇಸು ನತ್ಥಿ ಸೋ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಯೋ ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರೇ ಸಙ್ಗಹಂ ನ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ಇತೋ ಪರಂ **ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಯಂ ವುತ್ತಂ ತಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅವುತ್ತೇ ಪನ ವಿಜಾನಾತೀತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಂ**। ನಮತೀತಿ **ನಾಮಂ**। ರುಪ್ಪತೀತಿ **ರೂಪಂ**। ಆಯೇ ತನೋತಿ, ಆಯತಞ್ಚ ನಯತೀತಿ **ಆಯತನಂ**। ಫುಸತೀತಿ **ಫಸ್ಸೋ**। ವೇದಯತೀತಿ **ವೇದನಾ**। ಪರಿತಸ್ಸತೀತಿ **ತಣ್ಹಾ**। ಉಪಾದಿಯತೀತಿ **ಉಪಾದಾನಂ**। ಭವತಿ ಭಾವಯತಿ ಚಾತಿ **ಭವೋ**। ಜನನಂ **ಜಾತಿ**। ಜೀರಣಂ **ಜರಾ**। ಮರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಮರಣಂ**। ಸೋಚನಂ **ಸೋಕೋ**। ಪರಿದೇವನಂ **ಪರಿದೇವೋ**। ದುಕ್ಖಯತೀತಿ **ದುಕ್ಖಂ;** ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿವಸೇನ ವಾ ದ್ವೇಧಾ ಖಣತೀತಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ದುಮ್ಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ **ದೋಮನಸ್ಸಂ**। ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋ **ಉಪಾಯಾಸೋ**।

ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಸೋಕಾದೀಹೇವ, ಅಥ ಖೋ ಸಬ್ಬಪದೇಹಿ 'ಸಮ್ಭವನ್ತೀ'ತಿ ಸದ್ದಸ್ಸ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಇತರಥಾ ಹಿ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಿಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯುಂ। "ಸಮ್ಭವನ್ತೀ"ತಿ ಪನ ಯೋಜನಾಯ ಸತಿ "ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಸಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯೋ; ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ"ತಿ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

ಏವನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನಯನಿದಸ್ಸನಂ। ತೇನ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹೇವ ಕಾರಣೇಹಿ, ನ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದೀಹೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏತಸ್ಸಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ। **ಕೇವಲಸ್ಸಾತಿ** ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ವಾ। **ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಾತಿ** ದುಕ್ಖಸಮೂಹಸ್ಸ, ನ ಸತ್ತಸ್ಸ, ನ ಸುಖಸುಭಾದೀನಂ। **ಸಮುದಯೋತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। **ಹೋತೀತಿ** ಸಮ್ಭವತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ'ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅಞ್ಞಾಣಲಕ್ಖಣಾ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಸಮ್ಮೋಹನರಸಾ, ಛಾದನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಆಸವಪದಟ್ಠಾನಾ। ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಲಕ್ಖಣಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಆಯೂಹನರಸಾ, ಚೇತನಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಅವಿಜ್ಜಾಪದಟ್ಠಾನಾ। ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮರಸಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಸಙ್ಖಾರಪದಟ್ಠಾನಂ, ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪದಟ್ಠಾನಂ ವಾ। ನಮನಲಕ್ಖಣಂ ನಾಮಂ, ಸಮ್ಪಯೋಗರಸಂ, ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಂ। ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ ರೂಪಂ, ವಿಕಿರಣರಸಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಂ। ಆಯತನಲಕ್ಖಣಂ ಸಳಾಯತನಂ, ದಸ್ಸನಾದಿರಸಂ, ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ , ನಾಮರೂಪಪದಟ್ಠಾನಂ। ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ ಫಸ್ಸೋ, ಸಙ್ಘಟ್ಟನರಸೋ, ಸಙ್ಗತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ, ಸಳಾಯತನಪದಟ್ಠಾನೋ। ಅನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ ವೇದನಾ, ವಿಸಯರಸಸಮ್ಭೋಗರಸಾ, ಸುಖದುಕ್ಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಫಸ್ಸಪದಟ್ಠಾನಾ। ಹೇತುಲಕ್ಖಣಾ ತಣ್ಹಾ, ಅಭಿನನ್ದನರಸಾ, ಅತಿತ್ತಿಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ವೇದನಾಪದಟ್ಠಾನಾ। ಗಹಣಲಕ್ಖಣಂ ಉಪಾದಾನಂ, ಅಮುಞ್ಚನರಸಂ, ತಣ್ಹಾದಳ್ಹತ್ತದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ತಣ್ಹಾಪದಟ್ಠಾನಂ। ಕಮ್ಮಕಮ್ಮಫಲಲಕ್ಖಣೋ ಭವೋ, ಭಾವನಭವನರಸೋ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ, ಉಪಾದಾನಪದಟ್ಠಾನೋ। ಜಾತಿಆದೀನಂ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಏಕವಿಧಾದಿತೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅಞ್ಞಾಣಾದಸ್ಸನಮೋಹಾದಿಭಾವತೋ ಏಕವಿಧಾ, ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪತ್ತಿತೋ ದುವಿಧಾ ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾಸಙ್ಖಾರತೋ, ವೇದನಾತ್ತಯಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ತಿವಿಧಾ, ಚತುಸಚ್ಚಅಪ್ಪಟಿವೇಧತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ, ಗತಿಪಞ್ಚಕಾದೀನವಚ್ಛಾದನತೋ ಪಞ್ಚವಿಧಾ, ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣತೋ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಛಬ್ಬಿಧತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಾಸವವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾದಿಭಾವತೋ ಏಕವಿಧಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲತೋ ದುವಿಧಾ ತಥಾ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಹೀನಮಜ್ಝಿಮಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಿಯತತೋ, ತಿವಿಧಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಿಭಾವತೋ, ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಚತುಯೋನಿಸಂವತ್ತನತೋ, ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಪಞ್ಚಗತಿಗಾಮಿತೋ।

ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕಾದಿಭಾವತೋ ಏಕವಿಧಂ, ಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕಾದಿತೋ ದುವಿಧಂ, ಭವತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ವೇದನಾತ್ತಯಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕತಿಹೇತುಕತೋ ಚ ತಿವಿಧಂ, ಯೋನಿಗತಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪಞ್ಚವಿಧಞ್ಚ।

ನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ನಿಸ್ಸಯತೋ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತೋ ಚ ಏಕವಿಧಂ, ಸಾರಮ್ಮಣಾನಾರಮ್ಮಣತೋ ದುವಿಧಂ, ಅತೀತಾದಿತೋ ತಿವಿಧಂ, ಯೋನಿಗತಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪಞ್ಚವಿಧಞ್ಚ।

ಸಳಾಯತನಂ ಸಞ್ಜಾತಿಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನತೋ ಏಕವಿಧಂ, ಭೂತಪ್ಪಸಾದವಿಞ್ಞಾಣಾದಿತೋ ದುವಿಧಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಾಸಮ್ಪತ್ತನೋಭಯಗೋಚರತೋ ತಿವಿಧಂ, ಯೋನಿಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪಞ್ಚವಿಧಞ್ಚಾತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಫಸ್ಸಾದೀನಮ್ಪಿ ಏಕವಿಧಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಏಕವಿಧಾದಿತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಅಙ್ಗಾನಞ್ಚ ವವತ್ಥಾನಾ'ತಿ ಸೋಕಾದಯೋ ಚೇತ್ಥ ಭವಚಕ್ಕಸ್ಸ ಅವಿಚ್ಛೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾ। ಜರಾಮರಣಬ್ಭಾಹತಸ್ಸ ಹಿ ಬಾಲಸ್ಸ ತೇ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಯಥಾಹ - "ಅಸ್ಸುತವಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಸಾರೀರಿಕಾಯ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಫುಟ್ಠೋ ಸಮಾನೋ ಸೋಚತಿ ಕಿಲಮತಿ ಪರಿದೇವತಿ ಉರತ್ತಾಳಿಂ ಕನ್ದತಿ ಸಮ್ಮೋಹಮಾಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೨)। ಯಾವ ಚ

ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿ ತಾವ ಅವಿಜ್ಜಾಯಾತಿ ಪುನಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಮೇವ ಹೋತಿ ಭವಚಕ್ಕಂ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ಜರಾಮರಣೇನೇವ ಏಕಸಙ್ಖೇಪಂ ಕತ್ವಾ ದ್ವಾದಸೇವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಅಙ್ಗಾನಂ ವವತ್ಥಾನತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಉದ್ದೇಸವಾರವಸೇನ ಸಙ್ಖೇಪಕಥಾ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅವಿಜ್ಜಾಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೨೨೬. ಇದಾನಿ ನಿದ್ದೇಸವಾರವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ ಹೋತಿ। "ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೇಸು ಯಸ್ಮಾ ಪುತ್ತೇ ಕಥೇತಬ್ಬೇ ಪಠಮಂ ಪಿತಾ ಕಥೀಯತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ 'ಮಿತ್ತಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ, ದತ್ತಸ್ಸ ಪುತ್ತೋ'ತಿ ಪುತ್ತೋ ಸುಕಥಿತೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ದೇಸನಾಕುಸಲೋ ಸತ್ಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಜನಕಟ್ಠೇನ ಪಿತುಸದಿಸಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾ? ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಗನ್ಥೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ "ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಯಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸ್ಸ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಗನ್ಥೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಅಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ಕಥಿತಂ।

ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೬೭) ಪನ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ "ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಅಪರೇಸುಪಿ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ಅಞ್ಞಾಣಂ ಗಹಿತಂ। ತತ್ಥ **ಪುಬ್ಬನ್ತೇ**ತಿ ಅತೀತೋ ಅದ್ಧಾ, ಅತೀತಾನಿ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ। **ಅಪರನ್ತೇ**ತಿ ಅನಾಗತೋ ಅದ್ಧಾ, ಅನಾಗತಾನಿ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ। **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ**ತಿ ತದುಭಯಂ। **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಕಾರಣಾನಿ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ। **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ರಾಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಯಸ್ಮಾ ಅತೀತಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಗನ್ಥೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಯಸ್ಮಾ ಅನಾಗತಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ, ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಚೇವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಗನ್ಥೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ಕಥಿತಂ।

ಏವಂ ಕಿಂ ಕಥಿತಂ ಹೋತಿ? ಕಿಚ್ಚತೋ ಚೇವ ಜಾತಿತೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಕಥಿತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಕಥಂ ? ಅಯಞ್ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಠಾನಾನಿ ಜಾನಿತುಂ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ ಕಿಚ್ಚತೋ ಕಥಿತಾ; ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಇಮೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಜಾತಿತೋಪಿ ಕಥಿತಾ। ಏವಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಪುನ "ಯಂ ಏವರೂಪಂ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅದಸ್ಸನ"ನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಪದಾನಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಗಹಿತಾನಿ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಇಮೇಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಪದೇಹಿ ಕಥಿತಾಪಿ ಪುನ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಯಾ ಪದೇಹಿ ಲಕ್ಖಣೇ ಅಕಥಿತೇ ಸುಕಥಿತಾ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಲಕ್ಖಣೇ ಪನ ಕಥಿತೇಯೇವ ಸುಕಥಿತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪುರಿಸೋ ನಟ್ಠಂ ಗೋಣಂ ಪರಿಯೇಸಮಾನೋ ಮನುಸ್ಸೇ ಪುಚ್ಛೇಯ್ಯ - "ಅಪಿ, ಅಯ್ಯಾ, ಸೇತಂ ಗೋಣಂ ಪಸ್ಸಥ, ರತ್ತಂ ಗೋಣಂ ಪಸ್ಸಥಾ"ತಿ? ತೇ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯುಂ - "ಇಮಸ್ಮಿಂ ರಟ್ಠೇ ಸೇತರತ್ತಾನಂ ಗೋಣಾನಂ ಅನ್ತೋ ನತ್ಥಿ, ಕಿಂ ತೇ ಗೋಣಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ? ಅಥ ತೇನ 'ಸಙ್ಖಾಟಿ'

ವಾ 'ನಙ್ಗಲಂ' ವಾತಿ ವುತ್ತೇ ಗೋಣೋ ಸುಕಥಿತೋ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯ; ಏವಮೇವ ಯಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅಟ್ಠಹಿ ಪದೇಹಿ ಕಥಿತಾಪಿ ಪುನ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಯಾ ಪದೇಹಿ ಲಕ್ಖಣೇ ಅಕಥಿತೇ ಸುಕಥಿತಾ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಲಕ್ಖಣೇ ಪನ ಕಥಿತೇಯೇವ ಸುಕಥಿತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಾನಸ್ಸಾ ಲಕ್ಖಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಪದಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ – ಞಾಣಂ ನಾಮ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಅತ್ಥತ್ಥಂ ಕಾರಣಕಾರಣಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ವಿದಿತಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ವಿದಿತಂ ಪಾಕಟಂ ಕಾತುಂ ನ ದೇತೀತಿ ಞಾಣಪಚ್ಚನೀಕತೋ **ಅಞ್ಞಾಣಂ**। ದಸ್ಸನನ್ತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾಪಿ ತಂ ಆಕಾರಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಪಸ್ಸಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅದಸ್ಸನಂ**। ಅಭಿಸಮಯೋತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಅಭಿಸಮೇತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಅಭಿಸಮೇತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅನಭಿಸಮಯೋ**। ಅನುಬೋಧೋ ಸಮ್ಬೋಧೋ ಪಟಿವೇಧೋತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಅನುಬುಜ್ಝತಿ ಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಅನುಬುಜ್ಝಿತುಂ ಸಂಬುಜ್ಝಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅನನುಬೋಧೋ ಅಸಮ್ಬೋಧೋ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧೋ**। ಸಙ್ಗಾಹನಾತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಘಂಸಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಘಂಸಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅಸಙ್ಗಾಹನಾ**। ಪರಿಯೋಗಾಹನಾತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಓಗಾಹಿತ್ವಾ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಓಗಾಹಿತ್ವಾ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅಪರಿಯೋಗಾಹನಾ**। ಸಮಪೇಕ್ಖನಾತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ । ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಸಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಪೇಕ್ಖತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಸಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಪೇಕ್ಖಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅಸಮಪೇಕ್ಖನಾ**। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ**। ನಾಸ್ಸಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಅತ್ಥಿ, ಸಯಞ್ಚ ಅಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕತಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ **ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಕಮ್ಮಂ**। ದುಮ್ಮೇಧಭಾವತಾಯ **ದುಮ್ಮೇಜ್ಝಂ**। ಬಾಲಭಾವತಾಯ **ಬಾಲ್ಯಂ**।

ಸಮ್ಪಜಞ್ಞನ್ತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಅತ್ಥತ್ಥಂ ಕಾರಣಕಾರಣಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಜಾನಾತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಪಜಾನಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ**। ಮೋಹನವಸೇನ **ಮೋಹೋ**। ಪಮೋಹನವಸೇನ **ಪಮೋಹೋ**। ಸಮ್ಮೋಹನವಸೇನ **ಸಮ್ಮೋಹೋ**। ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀತಿಆದಿವಸೇನ **ಅವಿಜ್ಜಾ**। ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಓಹನತಿ ಓಸೀದಾಪೇತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ**। ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಯೋಜೇತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ**। ಅಪ್ಪಹೀನವಸೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಚ **ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ**। ಮಗ್ಗೇ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತಚೋರಾ ಅದ್ಧಿಕೇ ವಿಯ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ ವಿಲುಮ್ಪತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ**। ಯಥಾ ನಗರದ್ವಾರೇ ಪಲಿಘಸಙ್ಖಾತಾಯ ಲಙ್ಗಿಯಾ ಪತಿತಾಯ ಅನ್ತೋನಗರೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಬಹಿನಗರಗಮನಮ್ಪಿ ಬಹಿನಗರೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅನ್ತೋನಗರಪವೇಸನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ಏವಮೇವ ಯಸ್ಸ ಸಕ್ಕಾಯನಗರೇ ಅಯಂ ಪತಿತಾ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪಕಂ ಞಾಣಗಮನಂ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಲಙ್ಗೀ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲಞ್ಚ ತಂ ಮೂಲಞ್ಚ, ಅಕುಸಲಾನಂ ವಾ ಮೂಲನ್ತಿ **ಅಕುಸಲಮೂಲಂ**। ತಂ ಪನ ನ ಅಞ್ಞಂ, ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ ಮೋಹೋತಿ ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ** ಅಯಂ ಏವಂಲಕ್ಖಣಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಪದವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಲಕ್ಖಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಂಲಕ್ಖಣಾ ಪನಾಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಾಪಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಏಕದೇಸೋ ಹೋತಿ, ಸಹಜಾತಾ ಹೋತಿ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಛಾದೇತಿ; ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ನ ಏಕದೇಸೋ ಹೋತಿ, ಸಹಜಾತಾ ಹೋತಿ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಛಾದೇತಿ; ನಿರೋಧಸಚ್ಚಸ್ಸ ನೇವ ಏಕದೇಸೋ ಹೋತಿ, ನ ಸಹಜಾತಾ, ನ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಕೇವಲಂ ಛಾದೇತಿ; ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸಾಪಿ ನ ಏಕದೇಸೋ, ನ ಸಹಜಾತಾ, ನ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಕೇವಲಂ ಛಾದೇತಿ। ದುಕ್ಖಾರಮ್ಮಣತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಚ ಛಾದೇತಿ। ಸಮುದಯಾರಮ್ಮಣತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಚ ಛಾದೇತಿ। ನಿರೋಧಾರಮ್ಮಣತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಚ ಛಾದೇತಿ। ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಞ್ಚ ಛಾದೇತಿ।

ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರಾ। ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ದುದ್ದಸಾ। ಅಪಿಚ ಖೋ ಪನ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚೇವ ದುದ್ದಸಞ್ಚ। ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಂ ನಾಮ ಪಾಕಟಂ, ಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಪನ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರಂ ನಾಮ ಜಾತಂ। ಸಮುದಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಥಾ ಪನ ಮಹಾಸಮುದ್ದಂ ಮನ್ಥೇತ್ವಾ ಓಜಾಯ ನೀಹರಣಂ ನಾಮ ಭಾರೋ, ಸಿನೇರುಪಾದತೋ ವಾಲಿಕಾಯ ಉದ್ಧರಣಂ ನಾಮ ಭಾರೋ, ಪಬ್ಬತಂ ಪೀಳೇತ್ವಾ ರಸಸ್ಸ ನೀಹರಣಂ ನಾಮ ಭಾರೋ; ಏವಮೇವ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ಗಮ್ಭೀರತಾಯ ಏವ ದುದ್ದಸಾನಿ, ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ಪನ ಅತಿಗಮ್ಭೀರಞ್ಚ ಅತಿದುದ್ದಸಞ್ಚಾತಿ। ಏವಂ ದುದ್ದಸತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರಾನಂ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ಚ ದುದ್ದಸಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಂ ಮೋಹನ್ಧಕಾರಂ ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ಸಙ್ಖಾರಪದನಿದ್ದೇಸೋ

ಸಙ್ಖಾರಪದೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೇನ ಆಗತಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರೇಯೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ? ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪುನಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಕಂ, ಪೂರೇತಿ ಚಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ, ಪುಜ್ಜಞ್ಚ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಪುಞ್ಞೋ। ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ ವಿಪಾಕಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ। ಪುಞ್ಞೋವ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ಪುಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಪುಞ್ಞೋ। ಅಪುಞ್ಞೋವ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ನ ಇಞ್ಜತೀತಿ ಆನೇಞ್ಜಂ। ಆನೇಞ್ಜಮೇವ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಆನೇಞ್ಜಞ್ಚ ಭವಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ಕಾಯೇನ ಪವತ್ತಿತೋ, ಕಾಯತೋ ವಾ ಪವತ್ತೋ, ಕಾಯಸ್ಸ ವಾ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ **ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ**। ವಚೀಸಙ್ಖಾರಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತತ್ಥ ಪಠಮತ್ತಿಕೋ ಪರಿವೀಮಂಸನಸುತ್ತವಸೇನ ಗಹಿತೋ। ತತ್ಥ ಹಿ "ಪುಞ್ಞಞ್ಚೇ ಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ, ಪುಞ್ಞೂಪಗಂ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಅಪುಞ್ಞಞ್ಚೇ ಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ, ಅಪುಞ್ಞುಪಗಂ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಆನೇಞ್ಜಞ್ಚೇ ಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ, ಆನೇಞ್ಜುಪಗಂ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೧) ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯತ್ತಿಕೋ ತದನನ್ತರಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಹಿತೋ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸುತ್ತಪರಿಯಾಯೇನ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೨) ಗಹಿತೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ತತ್ಥ ಹಿ "ತಯೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖಾರಾ। ಕತಮೇ ತಯೋ? ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨) ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತೇಸಂ ಸುತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ತೇ ಗಹಿತಾತಿ? ಅಯಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ನ ಅಧುನಾಕತೋ, ನಾಪಿ ಬಾಹಿರಕಇಸೀಹಿ ವಾ ಸಾವಕೇಹಿ ವಾ ದೇವತಾಹಿ ವಾ ಭಾಸಿತೋ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಜಿನಭಾಸಿತೋ ಪನ ಅಯಂ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇಪಿ ಹಿ ಸುತ್ತೇಪಿ ಏಕಸದಿಸಾವ ತನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ದೀಪನತ್ಥಂ।

ಇದಾನಿ ತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ**ತಿ ಅನಿಯಮತೋ ಚತುಭೂಮಿಕಚೇತನಾಪಿ ವುತ್ತಾ। **ಕಾಮಾವಚರಾ ರೂಪಾವಚರಾ**ತಿ ನಿಯಮಿತತ್ತಾ ಪನ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ, ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾತಿ ತೇರಸ ಚೇತನಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ। **ದಾನಮಯಾ**ತಿಆದೀಹಿ ತಾಸಂಯೇವ ಚೇತನಾನಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನ ಪವತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಾವ ದಾನಸೀಲಮಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಭಾವನಾಮಯಾ ಪನ ತೇರಸಪಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಗುಣಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಜ್ಝಾಯಮಾನೋ ಏಕಂ ದ್ವೇ ಅನುಸನ್ಧಿಗತೇಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ, ಪಚ್ಛಾ ಆವಜ್ಜನ್ತೋ ಜಾನಾತಿ; ಏವಮೇವ ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪಗುಣಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಭಾವನಾ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಭಾವನಾಮಯಾ ಪನ ತೇರಸಪೀ"ತಿ।

ತತ್ಥ ದಾನಮಯಾದೀಸು "ದಾನಂ ಆರಬ್ಭ ದಾನಮಧಿಕಿಚ್ಚ ಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇತನಾ ಸಞ್ಚೇತನಾ ಚೇತಯಿತತ್ತಂ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಾನಮಯೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ। ಸೀಲಂ ಆರಬ್ಭ...ಪೇ॰... ಭಾವನಂ ಆರಬ್ಭ ಭಾವನಮಧಿಕಿಚ್ಚ ಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇತನಾ ಸಞ್ಚೇತನಾ ಚೇತಯಿತತ್ತಂ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭಾವನಾಮಯೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೬೯) ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪದೇಸನಾ।

ಚೀವರಾದೀಸು ಪನ ಚತೂಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ವಾ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅನ್ನಾದೀಸು ವಾ ದಸಸು ದಾನವತ್ಥೂಸು ತಂ ತಂ ದೇನ್ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪರಿಚ್ಚಾಗಕಾಲೇ ಪಚ್ಛಾ ಸೋಮನಸ್ಸಚಿತ್ತೇನ ಅನುಸ್ಸರಣೇ ಚಾತಿ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ **ದಾನಮಯಾ** ನಾಮ। ಸೀಲಂ ಪರಿಪೂರಣತ್ಥಾಯ ಪನ 'ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವಿಹಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪಬ್ಬಜನ್ತಸ್ಸ ಮನೋರಥಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ 'ಪಬ್ಬಜಿತೋ ವತಮ್ಹಿ, ಸಾಧು ಸುಟ್ಠೂ'ತಿ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ಚೀವರಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಆಪಾಥಗತೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಾದೀನಿ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸ ಆಜೀವಂ ಸೋಧೇನ್ತಸ್ಸ ಚ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ **ಸೀಲಮಯಾ** ನಾಮ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ ವುತ್ತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗೇನ ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ರೂಪೇ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮೇ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಂ...ಪೇ॰... ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಂ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ವೇದನಂ...ಪೇ॰... ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಜಂ ವೇದನಂ, ರೂಪಸಞ್ಞಂ ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಂ ಜರಾಮರಣಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ **ಭಾವನಾಮಯಾ** ನಾಮಾತಿ ಅಯಂ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ।

ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ**ತಿ ದ್ವಾದಸಅಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚೇತನಾ। **ಕಾಮಾವಚರಾ**ತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತತ್ಥ ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವೇ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚೇತನಾ ಸೇಸಾ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನ ಆಕಡ್ಢನ್ತಿ, ಕಾಮಾವಚರೇಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿಪಾಕಂ ಅವಚಾರೇನ್ತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಾತ್ವೇವ ವುತ್ತಾ।

ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರನಿದ್ದೇಸೇ **ಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ ಅರೂಪಾವಚರಾ**ತಿ ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ। ಏತಾ ಹಿ ಚತಸ್ಸೋ ಅನಿಞ್ಜನಟ್ಠೇನ ಅನಿಞ್ಜನಸ್ಸ ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಟ್ಠೇನ **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನತೋ ಹಿ ತಿಸ್ಸೋ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಚೇತನಾ ದ್ವಾದಸ ಅರೂಪಾವಚರಚೇತನಾತಿ ಪಞ್ಚದಸ ಧಮ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಲಟ್ಠೇನ ಅಫನ್ದನಟ್ಠೇನ ಆನೇಞ್ಜಾ ನಾಮ। ತತ್ಥ ರೂಪಾವಚರಾ ಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ ಅನಿಞ್ಜಾ ಸಮಾನಾಪಿ ಅತ್ತನಾ ಸರಿಕ್ಖಕಮ್ಪಿ ಅಸರಿಕ್ಖಕಮ್ಪಿ ಸಇಞ್ಜನಮ್ಪಿ ಅನಿಞ್ಜನಮ್ಪಿ ರೂಪಾರೂಪಂ ಜನೇತೀತಿ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಚೇತನಾ ಪನ ಅವಿಪಾಕತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ನ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಅರೂಪಾವಚರಾ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಚೇತನಾಪೀತಿ ಏಕಾದಸಾಪಿ ಏತಾ ಚೇತನಾ ಆನೇಞ್ಜಾವ ನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ। ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಪನ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಯಥಾ ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಾದೀನಂ ಸದಿಸಾವ ಛಾಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಂ ನಿಚ್ಚಲಂ ಅರೂಪಮೇವ ಜನೇತೀತಿ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಏವಂ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ತೇರಸ, ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ದ್ವಾದಸ, ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋತಿ ಸಬ್ಬಾಪೇತಾ ಪರಿಪಿಣ್ಡಿತಾ ಏಕೂನತಿಂಸ ಚೇತನಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ಭಗವಾ ಅಪರಿಮಾಣೇಸು ಚಕ್ಕವಾಳೇಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಮಹಾತುಲಾಯ ಧಾರಯಮಾನೋ ವಿಯ, ನಾಳಿಯಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಮಿನಮಾನೋ ವಿಯ ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಏಕೂನತಿಂಸಮೇವ ದಸ್ಸೇಸಿ।

ಇದಾನಿ ಅಪರಿಮಾಣೇಸು ಚಕ್ಕವಾಳೇಸು ಅಪರಿಮಾಣಾ ಸತ್ತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಆಯೂಹಮಾನಾ ಯೇಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಆಯೂಹನ್ತಿ, ತಾನಿ ತೀಣಿ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಾನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ? ಕಾಯಸಞ್ಚೇತನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಾಯಸಞ್ಚೇತನಾ**ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಕಾಯದ್ವಾರತೋ ಪವತ್ತಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ದ್ವಾದಸ

ಅಕುಸಲಚೇತನಾತಿ ಸಮವೀಸತಿ ಚೇತನಾ; ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಆದಾನಗ್ಗಹಣಚೋಪನಂ ಪಾಪಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ವೀಸತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

ವಚೀಸಞ್ಚೇತನಾತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ವಚೀದ್ವಾರತೋ ಪವತ್ತಾ ತಾಯೇವ ವೀಸತಿ ಚೇತನಾ; ವಚೀದ್ವಾರೇ ಹನುಸಞ್ಚೋಪನಂ ವಾಕ್ಯಭೇದಂ ಪಾಪಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ವೀಸತಿ ಚೇತನಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ಪನೇತ್ಥ ಪರತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ಗಹಿತಾ। ಯಥಾ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ, ಏವಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾಪಿ ನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಅಪನೇತಬ್ಬಾ। ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ಸಬ್ಬಾಪೇತಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾತಿ ಉಭೋಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಅಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಏಕೂನತಿಂಸ ಚೇತನಾ। ಇತಿ ಭಗವಾ ಅಪರಿಮಾಣೇಸು ಚಕ್ಕವಾಳೇಸು ಅಪರಿಮಾಣಾ ಸತ್ತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಆಯೂಹಮಾನಾ ಇಮೇಹಿ ತೀಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಆಯೂಹನ್ತೀತಿ ಆಯೂಹನಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ದಸ್ಸೇಸಿ।

ಇಮೇಸಂ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ತಿಕಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಹಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಸಿಯಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಸಿಯಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ। ಏವಂ ಅಟ್ಠ ಕುಸಲಚೇತನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಹೋತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ಚ। ಮನೋದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪನ ತೇರಸ ಚೇತನಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಹೋತಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ಚ। ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋಪಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸಿಯಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ವಚೀದುಚ್ಚರಿತವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸಿಯಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ, ದ್ವೇ ದ್ವಾರಾನಿ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸಿಯಾ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋತಿ। ಏವಂ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋಪಿ ಹೋತಿ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋಪಿ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋಪಿ।

ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ಸಿಯಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಿಯಾ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ನ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ। ತಥಾ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ। ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ಸಿಯಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ , ಸಿಯಾ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಿಯಾ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ। ಇಮೇ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಾಮ।

ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ - ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ? ಅವಿಜ್ಜಾಭಾವೇ ಭಾವತೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅಪ್ಪಹೀನಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ದುಕ್ಖೇ ತಾವ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದೀಸು ಚ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತೇ ತಿವಿಧೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಭತಿ , ಸಮುದಯೇ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖಹೇತುಭೂತೇಪಿ ತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಾರೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸುಖಹೇತುತೋ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಆರಭತಿ, ನಿರೋಧೇ ಪನ ಮಗ್ಗೇ ಚ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನಿರೋಧಭೂತೇಪಿ ಗತಿವಿಸೇಸೇ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸಞ್ಞೀ ಹುತ್ವಾ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ಅಮಗ್ಗಭೂತೇಸುಪಿ ಯಞ್ಞಾಮರತಪಾದೀಸು ನಿರೋಧಮಗ್ಗಸಞ್ಞೀ ಹುತ್ವಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಪತ್ಥಯಮಾನೋ ಯಞ್ಞಾಮರತಪಾದಿಮುಖೇನ ತಿವಿಧೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಭತಿ।

ಅಪಿಚ ಸೋ ತಾಯ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಅಪ್ಪಹೀನಾವಿಜ್ಜತಾಯ ವಿಸೇಸತೋ ಜಾತಿಜರಾರೋಗಮರಣಾದಿಅನೇಕಾದೀನವವೋಕಿಣ್ಣಂ ಪುಞ್ಞಫಲಸಙ್ಖಾತಂ ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖತೋ ಅಜಾನನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಯ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಭೇದಂ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ ದೇವಚ್ಛರಕಾಮಕೋ ವಿಯ ಮರುಪಪಾತಂ; ಸುಖಸಮ್ಮತಸ್ಸಾಪಿ ಚ ತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಫಲಸ್ಸ ಅನ್ತೇ ಮಹಾಪರಿಳಾಹಜನಕಂ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಂ ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದತಞ್ಚ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಮೇವ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ ಸಲಭೋ ವಿಯ ದೀಪಸಿಖಾಭಿನಿಪಾತಂ, ಮಧುಬಿನ್ದುಗಿದ್ಧೋ ವಿಯ ಚ ಮಧುಲಿತ್ತಸತ್ಥಧಾರಾಲೇಹನಂ।

ಕಾಮೂಪಸೇವನಾದೀಸು ಚ ಸವಿಪಾಕೇಸು ಆದೀನವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಚೇವ ಕಿಲೇಸಾಭಿಭೂತತಾಯ ಚ ದ್ವಾರತ್ತಯಪ್ಪವತ್ತಮ್ಪಿ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ ಬಾಲೋ ವಿಯ ಗೂಥಕೀಳನಂ, ಮರಿತುಕಾಮೋ ವಿಯ ಚ ವಿಸಖಾದನಂ। ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕೇಸು ಚಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಂ ಅನವಬುಜ್ಝಮಾನೋ ಸಸ್ಸತಾದಿವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಭೂತಂ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಆರಭತಿ ದಿಸಾಮೂಳ್ಹೋ ವಿಯ ಪಿಸಾಚನಗರಾಭಿಮುಖಮಗ್ಗಗಮನಂ।

ಏವಂ ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಭಾವತೋವ ಸಙ್ಖಾರಭಾವೋ, ನ ಅಭಾವತೋ; ತಸ್ಮಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಮೇತಂ - ಇಮೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ - "ಅವಿದ್ವಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ, ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ, ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ। ಯತೋ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಹೀನಾ, ವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ಸೋ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ನೇವ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀ"ತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಗಣ್ಹಾಮ ತಾವ ಏತಂ 'ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ'ತಿ। ಇದಂ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ - 'ಕತಮೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಕಥಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ'ತಿ? ತತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಪುಞ್ಞಾನಂ, ದುವಿಧಾನೇಕಧಾ ಪನ।
> ಪರೇಸಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಸಾ, ಏಕಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಮತಾ॥

ತತ್ಥ **'ಪುಞ್ಞಾನಂ ದುವಿಧಾ'**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ದ್ವೇಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸಾ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಂ ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತೇನ ಸಮೋಹಚಿತ್ತಜಾನನಕಾಲೇ ರೂಪಾವಚರಾನಂ, ಅವಿಜ್ಜಾಸಮತಿಕ್ಕಮನತ್ಥಾಯ ಪನ ದಾನಾದೀನಿ ಚೇವ ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ ಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಿ ಚ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ; ತಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಮೂಳ್ಹತ್ತಾ ಕಾಮಭವರೂಪಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ ತಾನೇವ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ।

'ಅನೇಕಧಾ ಪನ ಪರೇಸ'ನ್ತಿ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನೇಕಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? ಏಸಾ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾಲೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ, ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದನಕಾಲೇ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೇಹಿ, ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಮೂಳ್ಹಸ್ಸ ಅನಾದೀನವದಸ್ಸಾವಿನೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ, ದುತಿಯಜವನಾದೀನಂ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾಸೇವನನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಕುಸಲಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಹೇತುಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ ಅನೇಕಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

'ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಸಾ ಏಕಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಮತಾ'ತಿ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಏಕಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಮತಾ। ಸೋ ಪನಸ್ಸಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - 'ಕಿಂ ಪನಾಯಮೇಕಾವ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಉದಾಹು ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ'ತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ ಯದಿ ತಾವ ಏಕಾವ ಏಕಕಾರಣವಾದೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಥ 'ಅಞ್ಞೇಪಿ ಸನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ'ತಿ ಏಕಕಾರಣನಿದ್ದೇಸೋ ನುಪಪಜ್ಜತೀತಿ? ನ ನುಪಪಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ -

> ಏಕಂ ನ ಏಕತೋ ಇಧ, ನಾನೇಕಮನೇಕತೋಪಿ ನೋ ಏಕಂ।
> ಫಲಮತ್ಥಿ ಅತ್ಥಿ ಪನ ಏಕ-ಹೇತುಫಲದೀಪನೇ ಅತ್ಥೋ॥

ಏಕತೋ ಹಿ ಕಾರಣತೋ ನ ಇಧ ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂ ಫಲಮತ್ಥಿ, ನ ಅನೇಕಂ। ನಾಪಿ ಅನೇಕೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಏಕಂ। ಅನೇಕೇಹಿ ಪನ ಕಾರಣೇಹಿ ಅನೇಕಮೇವ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ಉತುಪಥವೀಬೀಜಸಲಿಲಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅನೇಕಮೇವ ರೂಪಗನ್ಧರಸಾದಿಅಙ್ಕುರಸಙ್ಖಾತಂ ಫಲಮುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ಯಂ ಪನೇತಂ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏಕೇಕಹೇತುಫಲದೀಪನಂ ಕತಂ, ತತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ, ಪಯೋಜನಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

ಭಗವಾ ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಪಧಾನತ್ತಾ, ಕತ್ಥಚಿ ಪಾಕಟತ್ತಾ, ಕತ್ಥಚಿ ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ, ದೇಸನಾವಿಲಾಸಸ್ಸ ಚ ವೇನೇಯ್ಯಾನಞ್ಚ ಅನುರೂಪತೋ ಏಕಮೇವಹೇತುಂ ವಾ ಫಲಂ ವಾ ದೀಪೇತಿ; "ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೭) ಹಿ ಏಕಮೇವ ಹೇತುಂ ಫಲಞ್ಚಾಹ। ಫಸ್ಸೋ ಹಿ ವೇದನಾಯ ಪಧಾನಹೇತು ಯಥಾಫಸ್ಸಂ ವೇದನಾವವತ್ಥಾನತೋ। ವೇದನಾ ಚ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಧಾನಫಲಂ ಯಥಾವೇದನಂ ಫಸ್ಸವವತ್ಥಾನತೋ।

"ಸೇಮ್ಹಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಆಬಾಧಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೫) ಪಾಕಟತ್ತಾ ಏಕಂ ಹೇತುಮಾಹ। ಪಾಕಟೋ ಹೇತ್ಥ ಸೇಮ್ಹೋ, ನ ಕಮ್ಮಾದಯೋ। "ಯೇ ಕೇಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇತೇ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಮೂಲಕಾ"ತಿ ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಏಕಂ ಹೇತುಮಾಹ; ಅಸಾಧಾರಣೋ ಹಿ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಅಕುಸಲಾನಂ, ಸಾಧಾರಣಾನಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾದೀನೀತಿ।

ತಸ್ಮಾ ಅಯಮಿಧ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾದೀಸು ಸಙ್ಖಾರಕಾರಣೇಸು "ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೨) ಚ "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ಆಸವಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೪) ಚ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ತಣ್ಹಾದೀನಂ ಸಙ್ಖಾರಹೇತೂನಂ ಹೇತೂತಿ ಪಧಾನತ್ತಾ, "ಅವಿದ್ವಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅವಿಜ್ಜಾಗತೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀ"ತಿ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಹೇತುಭಾವೇನ ದೀಪಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತೇನೇವ ಚ ಏಕೇಕಹೇತುಫಲದೀಪನಪರಿಹಾರವಚನೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಏಕೇಕಹೇತುಫಲದೀಪನೇ ಪಯೋಜನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಏಕನ್ತಾನಿಟ್ಠಫಲಾಯ ಸಾವಜ್ಜಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಕಥಂ ಪುಞ್ಞಾನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಯುಜ್ಜತಿ? ನ ಹಿ ನಿಮ್ಬಬೀಜತೋ ಉಚ್ಛು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಕಥಂ ನ ಯುಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ? ಲೋಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ -

> ವಿರುದ್ಧೋ ಚಾವಿರುದ್ಧೋ ಚ, ಸದಿಸಾಸದಿಸೋ ತಥಾ।
> ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಿದ್ಧೋ, ವಿಪಾಕಾ ಏವ ತೇ ಚ ನ॥

ಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಠಾನಸಭಾವಕಿಚ್ಚಾದಿವಿರುದ್ಧೋ ಚ ಅವಿರುದ್ಧೋ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಲೋಕೇ ಸಿದ್ಧೋ। ಪುರಿಮಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ಅಪರಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಾನವಿರುದ್ಧೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪುರಿಮಸಿಪ್ಪಾದಿಸಿಕ್ಖಾ ಚ ಪಚ್ಛಾಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಸಿಪ್ಪಾದಿಕಿರಿಯಾನಂ। ಕಮ್ಮಂ ರೂಪಸ್ಸ ಸಭಾವವಿರುದ್ಧೋ ಪಚ್ಚಯೋ, ಖೀರಾದೀನಿ ಚ ದಧಿಆದೀನಂ। ಆಲೋಕೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚವಿರುದ್ಧೋ, ಗುಳಾದಯೋ ಚ ಆಸವಾದೀನಂ। ಚಕ್ಖುರೂಪಾದಯೋ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಠಾನಾವಿರುದ್ಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ । ಪುರಿಮಜವನಾದಯೋ ಪಚ್ಛಿಮಜವನಾದೀನಂ ಸಭಾವಾವಿರುದ್ಧಾ ಕಿಚ್ಚಾವಿರುದ್ಧಾ ಚ।

ಯಥಾ ಚ ವಿರುದ್ಧಾವಿರುದ್ಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಿದ್ಧಾ, ಏವಂ ಸದಿಸಾಸದಿಸಾಪಿ। ಸದಿಸಮೇವ ಹಿ ಉತುಆಹಾರಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಾಲಿಬೀಜಾದೀನಿ ಚ ಸಾಲಿಫಲಾದೀನಂ। ಅಸದಿಸಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಅರೂಪಸ್ಸ, ಅರೂಪಞ್ಚ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ; ಗೋಲೋಮಾವಿಲೋಮವಿಸಾಣದಧಿತಿಲಪಿಟ್ಠಾದೀನಿ ಚ ದಬ್ಬಭೂತಿಣಕಾದೀನಂ। ಯೇಸಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯೇ ವಿರುದ್ಧಾವಿರುದ್ಧಾ ಸದಿಸಾಸದಿಸಾ ಪಚ್ಚಯಾ, ನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಾಯೇವ। ಇತಿ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಪಾಕವಸೇನ ಏಕನ್ತಾನಿಟ್ಠಫಲಸಭಾವವಸೇನ ಚ ಸಾವಜ್ಜಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಏತೇಸಂ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ

ಯಥಾನುರೂಪಂ ಠಾನಕಿಚ್ಚಸಭಾವವಿರುದ್ಧಾವಿರುದ್ಧಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸದಿಸಾಸದಿಸಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸೋ ಚಸ್ಸಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ "ಯಸ್ಸ ಹಿ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅಪ್ಪಹೀನಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ದುಕ್ಖೇ ತಾವ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದೀಸು ಚ ಅಞ್ಞಾಣೇನ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತೇ ತಿವಿಧೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಭತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತೋ ಏವ।

ಅಪಿಚ ಅಯಂ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಪರಿಯಾಯೋ -

ಚುತೂಪಪಾತೇ ಸಂಸಾರೇ, ಸಙ್ಖಾರಾನಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣೇ।
ಯೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ-ಧಮ್ಮೇಸು ಚ ವಿಮುಯ್ಹತಿ॥

ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ ಸೋ ಏತೇ, ಸಙ್ಖಾರೇ ತಿವಿಧೇ ಯತೋ।
ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯೋ ತೇಸಂ, ತಿವಿಧಾನಮ್ಪಿ ಯಂ ತತೋತಿ॥

ಕಥಂ ಪನ ಯೋ ಏತೇಸು ವಿಮುಯ್ಹತಿ, ಸೋ ತಿವಿಧೇಪೇತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಕರೋತೀತಿ ಚೇ? ಚುತಿಯಾ ತಾವ ವಿಮೂಳ್ಹೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ "ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದೋ ಮರಣ"ನ್ತಿ ಚುತಿಂ ಅಗಣ್ಹನ್ತೋ 'ಸತ್ತೋ ಮರತಿ, ಸತ್ತಸ್ಸ ದೇಸನ್ತರಸಙ್ಕಮನ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ವಿಕಪ್ಪೇತಿ। ಉಪಪಾತೇ ವಿಮೂಳ್ಹೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ "ಖನ್ಧಾನಂ ಪಾತುಭಾವೋ ಜಾತೀ"ತಿ ಉಪಪಾತಂ ಅಗಣ್ಹನ್ತೋ 'ಸತ್ತೋ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ಸತ್ತಸ್ಸ ನವಸರೀರಪಾತುಭಾವೋ'ತಿಆದೀನಿ ವಿಕಪ್ಪೇತಿ। ಸಂಸಾರೇ ವಿಮೂಳ್ಹೋ ಯೋ ಏಸ -

"ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟಿ, ಧಾತುಆಯತನಾನ ಚ।
ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ವತ್ತಮಾನಾ, ಸಂಸಾರೋತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥

ಏವಂ ವಣ್ಣಿತೋ ಸಂಸಾರೋ। ತಂ ಏವಂ ಅಗಣ್ಹನ್ತೋ 'ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ಅಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಪರಂ ಲೋಕಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಪರಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛತೀ'ತಿಆದೀನಿ ವಿಕಪ್ಪೇತಿ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಲಕ್ಖಣೇ ವಿಮೂಳ್ಹೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸಭಾವಲಕ್ಖಣಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಅಗಣ್ಹನ್ತೋ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅತ್ತತೋ ಅತ್ತನಿಯತೋ ಧುವತೋ ಸುಭತೋ ಸುಖತೋ ಚ ವಿಕಪ್ಪೇತಿ। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ವಿಮೂಳ್ಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿಂ ಅಗಣ್ಹನ್ತೋ "ಅತ್ತಾ ಜಾನಾತಿ ವಾ ನ ಜಾನಾತಿ ವಾ, ಸೋ ಏವ ಕರೋತಿ ಚ ಕಾರೇತಿ ಚ ಸೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಅಣುಇಸ್ಸರಾದಯೋ ಕಲಲಾದಿಭಾವೇನ ಸರೀರಂ ಸಣ್ಠಪೇತ್ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಿ, ಸೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪನ್ನೋ ಫುಸತಿ ವೇದಿಯತಿ ತಣ್ಹಿಯತಿ ಉಪಾದಿಯತಿ ಘಟಿಯತಿ, ಸೋ ಪುನ ಭವನ್ತರೇ ಭವತೀ"ತಿ ವಾ "ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ನಿಯತಿಸಙ್ಗತಿಭಾವಪರಿಣತಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೮) ವಾ ವಿಕಪ್ಪೇತಿ। ಸೋ ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅನ್ಧೀಕತೋ ಏವಂ ವಿಕಪ್ಪೇನ್ತೋ ಯಥಾ ನಾಮ ಅನ್ಧೋ ಪಥವಿಯಂ ವಿಚರನ್ತೋ ಮಗ್ಗಮ್ಪಿ ಅಮಗ್ಗಮ್ಪಿ ಥಲಮ್ಪಿ ನಿನ್ನಮ್ಪಿ ಸಮಮ್ಪಿ ವಿಸಮಮ್ಪಿ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಪುಞ್ಞಮ್ಪಿ ಅಪುಞ್ಞಮ್ಪಿ ಆನೇಞ್ಜಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಜಚ್ಚನ್ಧೋ, ನರೋ ಅಪರಿನಾಯಕೋ।
ಏಕದಾ ಯಾತಿ ಮಗ್ಗೇನ, ಕುಮ್ಮಗ್ಗೇನಾಪಿ ಏಕದಾ॥

ಸಂಸಾರೇ ಸಂಸರಂ ಬಾಲೋ, ತಥಾ ಅಪರಿನಾಯಕೋ।
ಕರೋತಿ ಏಕದಾ ಪುಞ್ಞಂ, ಅಪುಞ್ಞಮಪಿ ಏಕದಾ॥

யதா ஞத்வா ச ஸோ தம்மம், ஸச்சானி அபிஸமேஸ்ஸதி।

ತದಾ ಅವಿಜ್ಜೂಪಸಮಾ, ಉಪಸನ್ತೋ ಚರಿಸ್ಸತೀತಿ॥

ಅಯಂ **ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಪದಸ್ಮಿಂ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ।

ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ವಿಞ್ಞಾಣಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೨೨೭. ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪದನಿದ್ದೇಸೇ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ದ್ವೇ ಮನೋಧಾತುಯೋ, ತಿಸ್ಸೋ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ, ಅಟ್ಠ ಸಹೇತುಕಾನಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪಾವಚರಾನೀತಿ ಬಾವೀಸತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಹಿ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಬಾತ್ತಿಂಸ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಪನ ವಟ್ಟಕಥಾಯಂ ನ ಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನ ಗಹಿತಾನಿ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ 'ಇದಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಹೋತೀ'ತಿ? ಉಪಚಿತಕಮ್ಮಾಭಾವೇ ವಿಪಾಕಾಭಾವತೋ। ವಿಪಾಕಞ್ಹೇತಂ, ವಿಪಾಕಞ್ಚ ನ ಉಪಚಿತಕಮ್ಮಾಭಾವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯದಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಬ್ಬವಿಪಾಕಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ; ನ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಮೇತಂ - 'ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಇದಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತೀ'ತಿ।

ಕತರಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಕತರವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಚೇ? **ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ** ತಾವ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇ ಏಕಾ ಮನೋಧಾತು, ದ್ವೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ, ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಮಹಾವಿಪಾಕಾನೀತಿ ಸೋಳಸ। ಯಥಾಹ -

"ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ, ವಿಪಾಕಾ ಮನೋಧಾತು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಹೋತಿ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಹೋತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ, ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಸಙ್ಖಾರೇನಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧, ೪೯೮)।

ರೂಪಾವಚರಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಿ। ಯಥಾಹ -

"ತಸ್ಸೇವ ರೂಪಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ…ಪೇ॰… ಪಠಮಂ ಝಾನಂ…ಪೇ॰… ಪಞ್ಚಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೯೯)।

ಏವಂ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಏಕವೀಸತಿವಿಧಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತಿ।

ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ, ಏಕಾ ಮನೋಧಾತು, ಏಕಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಏವಂ ಸತ್ತವಿಧಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ , ವಿಪಾಕಾ ಮನೋಧಾತು, ವಿಪಾಕಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಹೋತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೫೬)।

ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪವಿಪಾಕಾನೀತಿ ಏವಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತೀತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ತಸ್ಸೇವ ಅರೂಪಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ...ಪೇ॰... ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ...ಪೇ॰... ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೦೧)।

ಏವಂ ಯಂ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಞತ್ವಾ ಇದಾನಿಸ್ಸ ಏವಂ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಸಬ್ಬಮೇವ ಹಿ ಇದಂ ಪವತ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ದ್ವೇ ಮನೋಧಾತುಯೋ, ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಇಮಾನಿ ತೇರಸ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪವತ್ತಿಯಂಯೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಸೇಸಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ತೀಸು ಭವೇಸು ಯಥಾನುರೂಪಂ ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮ್ಪಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

ಕಥಂ? ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ತಾವ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಕುಸಲವಿಪಾಕೇನ ವಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೇನ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪರಿಪಾಕಮುಪಗತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಆಪಾಥಗತಂ ಇಟ್ಠಂ ವಾ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ ಚಕ್ಖಾದಿಪಸಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದಸ್ಸನಸವನಘಾಯನಸಾಯನಫುಸನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಥಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಪಞ್ಚ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಅನಿಟ್ಠಂ ಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ। ದಸಾಪಿ ಚೇತಾನಿ ನಿಯತದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣವತ್ಥುಟ್ಠಾನಾನಿ ನಿಯತಕಿಚ್ಚಾನೇವ ಚ ಭವನ್ತಿ।

ತತೋ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಅನನ್ತರಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋಧಾತು ತೇಸಞ್ಞೇವ ಆರಮ್ಮಣಮಾರಬ್ಭ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಪವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ । ಇದಞ್ಚ ಪನ ದ್ವಯಂ ಅನಿಯತದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಂ ನಿಯತವತ್ಥುಟ್ಠಾನಂ ನಿಯತಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಹೋತಿ।

ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಪನ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯಾ ಅನನ್ತರಂ ತಸ್ಸಾ ಏವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಚ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಲೋಭಸಮ್ಪಯುತ್ತಜವನಾವಸಾನೇ ಭವಙ್ಗವೀಥಿಂ ಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಜವನೇನ ಗಹಿತಾರಮ್ಮಣೇ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಸಕಿಂ ವಾ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಗಣನಾಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬದ್ವಾರೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣೇ ದ್ವೇ ಏವ ಚಿತ್ತವಾರಾ ಆಗತಾ। ಇದಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ತದಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಚ ಪಿಟ್ಠಿಭವಙ್ಗನ್ತಿ ಚಾತಿ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ, ಅನಿಯತದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಂ ನಿಯತವತ್ಥುಕಂ ಅನಿಯತಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ತಾವ ತೇರಸ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪವತ್ತಿಯಂಯೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಸೇಸೇಸು ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇಸು ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ನ ಪವತ್ತತಿ।

ಪವತ್ತಿಯಂ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ತಾವ ದ್ವೇ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋಧಾತೂನಂ ಅನನ್ತರಂ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ , ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಂ, ಅತ್ತನಾ ದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಅಸತಿ ಭವಙ್ಗುಪಚ್ಛೇದಕೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚಂ, ಅನ್ತೇ ಚುತಿಕಿಚ್ಚಞ್ಚಾತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಸಾಧಯಮಾನಾ ನಿಯತವತ್ಥುಕಾ ಅನಿಯತದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಸಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಂ, ಅತ್ತನಾ ದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಅಸತಿ ಭವಙ್ಗುಪಚ್ಛೇದಕೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚಂ, ಅನ್ತೇ ಚುತಿಕಿಚ್ಚಞ್ಚಾತಿ ತೀಣಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಸಾಧಯಮಾನಾನಿ ನಿಯತವತ್ಥುಕಾನಿ ಅನಿಯತದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಅರೂಪಾವಚರಾನಿ ಅತ್ತನಾ ದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಅಸತಿ ಭವಙ್ಗುಪಚ್ಛೇದಕೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚಂ, ಅನ್ತೇ ಚುತಿಕಿಚ್ಚಞ್ಚಾತಿ ಕಿಚ್ಚದ್ವಯಂ ಸಾಧಯಮಾನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತೇಸು ರೂಪಾವಚರಾನಿ ನಿಯತವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಅನಿಯತಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಾನಿ, ಇತರಾನಿ ಅವತ್ಥುಕಾನಿ ನಿಯತಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಅನಿಯತಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಬಾತ್ತಿಂಸವಿಧಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ರಸ್ಸ ತೇ ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಯಾನೇತಾನಿ ಏಕಾದಸ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತೇಸು ಏಕಮ್ಪಿ ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ನ ಪವತ್ತತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಬೀಜಾಭಾವಾ। ತತ್ಥ ಹಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸಙ್ಖಾತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಬೀಜಂ ನತ್ಥಿ, ಯಂ ರೂಪಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತಿಯಂ ತಸ್ಸ ಜನಕಂ ಭವೇಯ್ಯ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಮ್ಪಿ ರೂಪಭವೇ ಅಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ನ; ಇನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪವತ್ತಿಆನುಭಾವತೋ ದ್ವಾರವೀಥಿಭೇದೇ ಚಿತ್ತನಿಯಮತೋ ಚ।

ಯಥಾ ಚೇತಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ ತಥಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಕಾಮಾವಚರೇ ಧಮ್ಮೇ ನಾನುಬನ್ಧತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅಜನಕತ್ತಾ ಚೇವ ಜನಕಸ್ಸ ಚ ಅಸದಿಸತ್ತಾ। ತಞ್ಹಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಗೇಹಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಬಹಿ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ತರುಣದಾರಕೋ ಅತ್ತನೋ ಜನಕಂ ಪಿತರಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಪಿತುಸದಿಸಂ ಹಿತಕಾಮಂ ಞಾತಿಂ ಅಙ್ಗುಲಿಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಅಞ್ಞಂ ರಾಜಪುರಿಸಾದಿಂ, ತಥಾ ಏತಮ್ಪಿ ಭವಙ್ಗಾರಮ್ಮಣತೋ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮಿತುಕಾಮಂ ಸಭಾಗತಾಯ ಅತ್ತನೋ ಜನಕಂ ಪಿತರಂ ವಾ ಪಿತುಸದಿಸಂ ವಾ ಕಾಮಾವಚರಜವನಮೇವ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಅಞ್ಞಂ ಮಹಗ್ಗತಂ ಅನುತ್ತರಂ ವಾ।

ಯಥಾ ಚೇತಂ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರೇ ಧಮ್ಮೇ ನಾನುಬನ್ಧತಿ, ತಥಾ ಯದಾ ಏತೇ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾಪಿ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ ತದಾ ತೇಪಿ ನಾನುಬನ್ಧತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅಪರಿಚಿತದೇಸತ್ತಾ ಅಚ್ಚನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಚ। ತಞ್ಹಿ ಯಥಾ ಪಿತರಂ ವಾ ಪಿತುಸದಿಸಂ ವಾ ಞಾತಿಂ ಅನುಬನ್ಧನ್ತೋಪಿ ತರುಣದಾರಕೋ ಘರದ್ವಾರಅನ್ತರವೀಥಿಚತುಕ್ಕಾದಿಮ್ಹಿ ಪರಿಚಿತೇಯೇವ ದೇಸೇ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಅರಞ್ಞಂ ವಾ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಂ ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಂ; ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಅನುಬನ್ಧನ್ತಮ್ಪಿ ಅಮಹಗ್ಗತಾದಿಮ್ಹಿ ಪರಿಚಿತೇಯೇವ ದೇಸೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಮಾನೇತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಚಸ್ಸ "ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ಕಿರಿಯಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಏವಂ ಅಚ್ಚನ್ತಪರಿತ್ತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾಪೇತಂ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಾರಮ್ಮಣೇ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಪಿ ನಾನುಬನ್ಧತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಿಂ ವಾ ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಕಥಾಯ? ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಹಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ - ಏಕಾದಸ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಾನಿ ನಾಮಗೋತ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ತಿಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಧಮ್ಮೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಧಮ್ಮೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಂ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಂ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಕಾಮಾವಚರೇ ದುಬ್ಬಲಾರಮ್ಮಣೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾಥಗತೇಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ಕಾಮಾವಚರೇಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ।

ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಸೇಸೇಸು ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇಸು ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ನ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ, ತಂ ಅತಿಸಂಖಿತ್ತತ್ತಾ ದುಬ್ಬಿಜಾನಂ। ತೇನಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರನಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುಚ್ಚತಿ - "ಕತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ? ಕತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಿ? ಕೇನ ಕತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ? ಕಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ?

ಅಸಞ್ಞಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ವೀಸತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನೇವ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾಯ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಅಪಾಯೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಾಯ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಜಚ್ಚನ್ಧಜಾತಿಬಧಿರಜಾತಿಉಮ್ಮತ್ತಕಏಳಮೂಗನಪುಂಸಕಾದೀನಂ। ಅಟ್ಠಹಿ ಸಹೇತುಕಮಹಾವಿಪಾಕೇಹಿ ಕಾಮಾವಚರದೇವೇಸು ಚೇವ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಚ ಪುಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಪಞ್ಚಹಿ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೇಹಿ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ, ಚತೂಹಿ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೇಹಿ ಅರೂಪಲೋಕೇತಿ। ಯೇನ ಚ ಯತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಸಾ ಏವ ತಸ್ಸಾ ಅನುರೂಪಪಟಿಸನ್ಧಿ ನಾಮ।

ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ತೀಣಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ - ಕಮ್ಮಂ, ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ , ಗತಿನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ ಆಯೂಹಿತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ। **ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ ಯಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಆಯೂಹತಿ। ತತ್ಥ ಅತೀತೇ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಮತ್ಥಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮೇ ಕತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ವತ್ಥು - ಗೋಪಕಸೀವಲೀ ಕಿರ ನಾಮ ತಾಲಪಿಟ್ಠಿಕವಿಹಾರೇ ಚೇತಿಯಂ ಕಾರೇಸಿ। ತಸ್ಸ ಮರಣಮಞ್ಚೇ ನಿಪನ್ನಸ್ಸ ಚೇತಿಯಂ ಉಪಟ್ಠಾಸಿ। ಸೋ ತದೇವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಕಾಲಂಕತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಅಞ್ಞಾ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹಕಾಲಕಿರಿಯಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಪರಮ್ಮುಖಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಚ್ಛತೋ ತಿಖಿಣೇನ ಅಸಿನಾ ಸೀಸಂ ಛಿನ್ದನ್ತಿ। ನಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಾಯನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ತಿಖಿಣೇನ ಅಸಿನಾ ಸೀಸಂ ಛಿನ್ದನ್ತಿ। ಉದಕೇ ಓಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಮಾರೇನ್ತಿ। ಏವರೂಪೇಪಿ ಕಾಲೇ ಅಞ್ಞತರಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಅಞ್ಞಂ ಲಹುಕಮರಣಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ನಿಖಾದನದಣ್ಡಕಮತ್ಥಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ನಿಲೀನಮಕ್ಖಿಕಂ ಮುಗ್ಗರೇನ ಪಹರಿತ್ವಾ ಪಿಸನ್ತಿ। ಏವರೂಪೇಪಿ ಕಾಲೇ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಏವಂ ಪಿಸಿಯಮಾನಾಯ ಪನ ಮಕ್ಖಿಕಾಯ ಪಠಮಂ ಕಾಯದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗಂ ನಾವಟ್ಟೇತಿ, ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಮೇವ ಆವಟ್ಟೇತಿ। ಅಥ ಜವನಂ ಜವಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ। ದುತಿಯವಾರೇ ಕಾಯದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇತಿ। ತತೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ, ಸನ್ತೀರಣಂ, ವೋಟ್ಠಪನನ್ತಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಜವನಂ ಜವಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ। ತತಿಯವಾರೇ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇತಿ। ಅಥ ಜವನಂ ಜವಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಕಾಲಕಿರಿಯಂ ಕರೋತಿ। ಇದಂ ಕಿಮತ್ಥಂ ಆಭತಂ? ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಸಯೋ ನಾಮ ಏವಂ ಲಹುಕೋತಿ ದೀಪನತ್ಥಂ।

ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ನಾಮ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಓಕಾಸೇ ಏಕೋ ವಣ್ಣೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ತತ್ಥ ನಿರಯೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಲೋಹಕುಮ್ಭಿಸದಿಸೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಕಮ್ಬಲಯಾನಸದಿಸಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ದೇವಲೋಕೇ

ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಕಪ್ಪರುಕ್ಖವಿಮಾನಸಯನಾದೀನಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಏವಂ ಕಮ್ಮಂ, ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ, ಗತಿನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ತೀಣಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ತೀಣಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ? ಅತೀತಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ , ನವತ್ತಬ್ಬಞ್ಚ। ಅಸಞ್ಞೀಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿ। ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಅತೀತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ। ದಸನ್ನಂ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಅತೀತಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ। ಸೇಸಾನಂ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ತೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಯಸ್ಮಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಾ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಮೇವ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಚುತ್ತಿಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ದ್ವೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಂ ತೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿವಸೇನ ಪವತ್ತನಾಕಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಯಂ ತಾವ ಠಿತಸ್ಸ ಪಾಪಕಮ್ಮಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ "ತಾನಿಸ್ಸ ತಮ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಓಲಮ್ಬನ್ತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೮) ಮರಣಮಞ್ಚೇ ನಿಪನ್ನಸ್ಸ ಯಥೂಪಚಿತಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಪರಿಯೋಸಾನಾಯ ಸುದ್ಧಾಯ ವಾ ಜವನವೀಥಿಯಾ ಅನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗವಿಸಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ತದೇವ ಆಪಾಥಗತಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಆರಬ್ಭ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಕಿಲೇಸಬಲವಿನಾಮಿತಂ ದುಗ್ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ।

ಅಪರಸ್ಸ ಮರಣಸಮಯೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಕಮ್ಮವಸೇನ ನರಕಾದೀಸು ಅಗ್ಗಿಜಾಲವಣ್ಣಾದಿಕಂ ದುಗ್ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಸ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಭವಙ್ಗೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ ಏಕಂ ಆವಜ್ಜನಂ, ಮರಣಸ್ಸ ಆಸನ್ನಭಾವೇನ ಮನ್ದೀಭೂತವೇಗತ್ತಾ ಪಞ್ಚ ಜವನಾನಿ, ದ್ವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ ತೀಣಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತತೋ ಭವಙ್ಗವಿಸಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಏಕಾದಸ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ಅತೀತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥಾವಸೇಸಪಞ್ಚಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕೇ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ।

ಅಪರಸ್ಸ ಮರಣಸಮಯೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ದ್ವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ರಾಗಾದಿಹೇತುಭೂತಂ ಹೀನಾರಮ್ಮಣಂ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಸ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಉಪ್ಪನ್ನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಸಾನೇ ಮರಣಸ್ಸ ಆಸನ್ನಭಾವೇನ ಮನ್ದೀಭೂತವೇಗತ್ತಾ ಪಞ್ಚ ಜವನಾನಿ ದ್ವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತತೋ ಭವಙ್ಗವಿಸಯಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ದ್ವೇ ಭವಙ್ಗಾನಿ, ಆವಜ್ಜನಂ, ದಸ್ಸನಂ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ, ಸನ್ತೀರಣಂ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ, ಪಞ್ಚ ಜವನಾನಿ, ದ್ವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ, ಏಕಂ ಚುತಿಚಿತ್ತನ್ತಿ ಪಞ್ಚದಸ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ಅತೀತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥಾವಸೇಸಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕೇ ತಸ್ಮಿಂ ಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ। ಏಸ ತಾವ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾಯ ದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪವತ್ತನಾಕಾರೋ।

ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಪನ ಉಪಚಿತಾನವಜ್ಜಕಮ್ಮಸ್ಸ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ತಂ ಅನವಜ್ಜಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತೀತಿ ಕಣ್ಹಪಕ್ಖೇ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ದುಗ್ಗತಿಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪವತ್ತನಾಕಾರೋ।

ಸುಗತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಪನ ಉಪಚಿತಾನವಜ್ಜಕಮ್ಮಸ್ಸ "ತಾನಿಸ್ಸ ತಮ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಓಲಮ್ಬನ್ತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ ಮರಣಮಞ್ಚೇ ನಿಪನ್ನಸ್ಸ ಯಥೂಪಚಿತಂ ಅನವಜ್ಜಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತಞ್ಚ ಖೋ

ಉಪಚಿತಕಾಮಾವಚರಾನವಜ್ಜಕಮ್ಮಸ್ಸೇವ। ಉಪಚಿತಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪನ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಪರಿಯೋಸಾನಾಯ ಸುದ್ಧಾಯ ವಾ ಜವನವೀಥಿಯಾ ಅನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗವಿಸಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚುತಿಚಿತ್ತಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ತದೇವ ಆಪಾಥಗತಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಆರಬ್ಭ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಕಿಲೇಸಬಲವಿನಾಮಿತಂ ಸುಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ।

ಅಪರಸ್ಸ ಮರಣಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಾನವಜ್ಜಕಮ್ಮವಸೇನ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿವಣ್ಣಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಉಯ್ಯಾನಕಪ್ಪರುಕ್ಖಾದಿವಣ್ಣಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ಸುಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಸ ದುಗ್ಗತಿನಿಮಿತ್ತೇ ದಸ್ಸಿತಾನುಕ್ಕಮೇನೇವ ಚುತಿಚಿತ್ತಾನನ್ತರಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ।

ಅಪರಸ್ಸ ಮರಣಸಮಯೇ ಞಾತಕಾ 'ಅಯಂ, ತಾತ, ತವತ್ಥಾಯ ಬುದ್ಧಪೂಜಾ ಕರೀಯತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇಹೀ'ತಿ ವತ್ವಾ ಪುಪ್ಫದಾಮಧಜಪಟಾಕಾದಿವಸೇನ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನತೂರಿಯಪೂಜಾದಿವಸೇನ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಧೂಮವಾಸಗನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ 'ಇದಂ, ತಾತ, ಸಾಯಸ್ಸು, ತವತ್ಥಾಯ ದಾತಬ್ಬಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮ'ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಮಧುಫಾಣಿತಾದಿವಸೇನ ರಸಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ 'ಇದಂ, ತಾತ, ಫುಸಸ್ಸು, ತವತ್ಥಾಯ ದಾತಬ್ಬಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮ'ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಚೀನಪಟಸೋಮಾರಪಟಾದಿವಸೇನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಉಪಸಂಹರನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಆಪಾಥಗತೇ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಉಪ್ಪನ್ನವೋಟ್ಠಪನಾವಸಾನೇ ಮರಣಸ್ಸ ಆಸನ್ನಭಾವೇನ ಮನ್ದೀಭೂತವೇಗತ್ತಾ ಪಞ್ಚ ಜವನಾನಿ ದ್ವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತತೋ ಭವಙ್ಗವಿಸಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ, ತದವಸಾನೇ ತಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಟ್ಠಿತಿಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ।

ಅಪರಸ್ಸ ಪನ ಪಥವೀಕಸಿಣಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಮಹಗ್ಗತಸ್ಸ ಸುಗತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಮರಣಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಕಮ್ಮ-ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತ-ಗತಿನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಕಂ ವಾ ನಿಮಿತ್ತಂ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತಂ ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಪಣೀತಮಾರಮ್ಮಣಂ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಸ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಉಪ್ಪನ್ನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಸಾನೇ ಮರಣಸ್ಸ ಆಸನ್ನಭಾವೇನ ಮನ್ದೀಭೂತವೇಗತ್ತಾ ಪಞ್ಚ ಜವನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಮಹಗ್ಗತಗತಿಕಾನಂ ಪನ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಜವನಾನನ್ತರಂಯೇವ ಭವಙ್ಗವಿಸಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ । ತಸ್ಸಾವಸಾನೇ ಕಾಮಾವಚರಮಹಗ್ಗತಸುಗತೀನಂ ಅಞ್ಞತರಸುಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಯಥೂಪಟ್ಠಿತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನವತ್ತಬ್ಬಾನಂ ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ।

ಏತೇನಾನುಸಾರೇನ ಆರುಪ್ಪಚುತಿಯಾಪಿ ಅನನ್ತರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ಅತೀತನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಅತೀತನವತ್ತಬ್ಬಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪವತ್ತನಾಕಾರೋ।

ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಪನ ಪಾಪಕಮ್ಮಿನೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ, ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪನ ಅಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಚುತಿಚಿತ್ತಾವಸಾನೇ ದುಗ್ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾಯ

ದುಗ್ಗತಿಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪವತ್ತನಾಕಾರೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಏಕೂನವೀಸತಿವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ।

ತಯಿದಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಏವಂ -

> ಪವತ್ತಮಾನಂ ಸನ್ಧಿಮ್ಹಿ, ದ್ವಿಧಾ ಕಮ್ಮೇನ ವತ್ತತಿ।
> ಮಿಸ್ಸಾದೀಹಿ ಚ ಭೇದೇಹಿ, ಭೇದಸ್ಸ ದುವಿಧಾದಿಕೋ॥

ಇದಞ್ಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿವಿಧಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮ್ಹಿ ಪವತ್ತಮಾನಂ ದ್ವಿಧಾ ಕಮ್ಮೇನ ವತ್ತತಿ। ಯಥಾಸಕಞ್ಹಿ ಏತಸ್ಸ ಜನಕಂ ಕಮ್ಮಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪ್ಪಚ್ಚಯೇನ ಚೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ "ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೩)। ಏವಂ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಮಿಸ್ಸಾದೀಹಿ ಭೇದೇಹಿ ದುವಿಧಾದಿಕೋಪಿ ಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಇದಞ್ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಏಕಧಾ ವತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ ರೂಪೇನ ಸಹ ಮಿಸ್ಸಾಮಿಸ್ಸಭೇದತೋ ದುವಿಧಂ, ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಭವಭೇದತೋ ತಿವಿಧಂ, ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ, ಗತಿವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿವಸೇನ ಸತ್ತವಿಧಂ, ಸತ್ತಾವಾಸವಸೇನ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ -

> ಮಿಸ್ಸಂ ದ್ವಿಧಾ ಭಾವಭೇದಾ, ಸಭಾವಂ ತತ್ಥ ಚ ದ್ವಿಧಾ।
> ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ದಸಕಾ, ಓಮತೋ ಆದಿನಾ ಸಹ॥

'**ಮಿಸ್ಸಂ ದ್ವಿಧಾ ಭಾವಭೇದಾ**'ತಿ ಯಞ್ಹೇತಮೇತ್ಥ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅರೂಪಭವಾ ರೂಪಮಿಸ್ಸಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ರೂಪಭವೇ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಸಙ್ಖಾತೇನ ಭಾವೇನ ವಿನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಕಾಮಭವೇ ಅಞ್ಞತ್ರ ಜಾತಿಪಣ್ಡಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಭಾವೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಸಭಾವಂ ಅಭಾವನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ।

'**ಸಭಾವಂ ತತ್ಥ ಚ ದ್ವಿಧಾ**'ತಿ ತತ್ಥಾಪಿ ಚ ಯಂ ಸಭಾವಂ ತಂ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಭಾವಾನಂ ಅಞ್ಞತರೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ದುವಿಧಮೇವ ಹೋತಿ।

'**ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ದಸಕಾ, ಓಮತೋ ಆದಿನಾ ಸಹಾ**'ತಿ ಯಞ್ಹೇತಮೇತ್ಥ ಮಿಸ್ಸಂ ಅಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ದ್ವಯೇ ಆದಿಭೂತಂ ರೂಪಮಿಸ್ಸಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತೇನ ಸಹ ವತ್ಥುಕಾಯದಸಕವಸೇನ ದ್ವೇ ವಾ ವತ್ಥುಕಾಯಭಾವದಸಕವಸೇನ ತಯೋ ವಾ ದಸಕಾ ಓಮತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ಇತೋ ಪರಂ ರೂಪಪರಿಹಾನೀತಿ। ತಂ ಪನೇತಂ ಏವಂ ಓಮಕಪರಿಮಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜನಾಮಿಕಾಸು ದ್ವೀಸು ಯೋನೀಸು ಜಾತಿಉಣ್ಣಾಯ ಏಕೇನ ಅಂಸುನಾ ಉದ್ಧತತೇಲಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡಪ್ಪಮಾಣಂ ಕಲಲನ್ತಿ ಲದ್ಧಸಙ್ಖಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಯೋನೀನಂ ಗತಿವಸೇನ ಸಮ್ಭವಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತಾಸು ಹಿ -

> ನಿರಯೇ ಭುಮ್ಮವಜ್ಜೇಸು, ದೇವೇಸು ಚ ನ ಯೋನಿಯೋ।
> ತಿಸ್ಸೋ ಪುರಿಮಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಚತಸ್ಸೋಪಿ ಗತಿತ್ತಯೇ॥

ತತ್ಥ **ದೇವೇಸು ಚಾ**ತಿ ಚಸದ್ದೇನ ಯಥಾ ನಿರಯೇ ಚ ಭುಮ್ಮವಜ್ಜೇಸು ಚ ದೇವೇಸು, ಏವಂ ನಿಜ್ಝಾಮತಣ್ಹಿಕಪೇತೇಸು ಚ ಪುರಿಮಿಕಾ ತಿಸ್ಸೋ ಯೋನಿಯೋ ನ ಸನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಓಪಪಾತಿಕಾ ಏವ ಹಿ ತೇ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಸೇ ಪನ ತಿರಚ್ಛಾನಪೇತ್ತಿವಿಸಯಮನುಸ್ಸಸಙ್ಖಾತೇ ಗತಿತ್ತಯೇ ಪುಬ್ಬೇ ವಜ್ಜಿತಭುಮ್ಮದೇವೇಸು ಚ ಚತಸ್ಸೋ ಯೋನಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ -

> ತಿಂಸ ನವ ಚೇವ ರೂಪೀಸು, ಸತ್ತತಿ ಉಕ್ಕಂಸತೋವ ರೂಪಾನಿ।
> ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತೀಸು, ಅಥ ವಾ ಅವಕಂಸತೋ ತಿಂಸ॥

ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮೇಸು ತಾವ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಕೇಸು ಚಕ್ಖುಸೋತವತ್ಥುದಸಕಾನಂ ಜೀವಿತನವಕಸ್ಸ ಚಾತಿ ಚತುನ್ನಂ ಕಲಾಪಾನಂ ವಸೇನ ತಿಂಸ ಚ ನವ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಹ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮೇ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಸು ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕೇಸು ಉಕ್ಕಂಸತೋ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಭಾವವತ್ಥುದಸಕಾನಂ ವಸೇನ ಸತ್ತತಿ। ತಾನಿ ಚ ನಿಚ್ಚಂ ದೇವೇಸು। ತತ್ಥ ವಣ್ಣೋ ಗನ್ಧೋ ರಸೋ ಓಜಾ ಚತಸ್ಸೋ ಚಾಪಿ ಧಾತುಯೋ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಅಯಂ ದಸರೂಪಪರಿಮಾಣೋ ರೂಪಪುಞ್ಜೋ ಚಕ್ಖುದಸಕೋ ನಾಮ। ಏವಂ ಸೇಸಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅವಕಂಸತೋ ಪನ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಅಘಾನಕನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯವತ್ಥುದಸಕಾನಂ ವಸೇನ ತಿಂಸ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸಾನಂ ಪನ ಅನ್ತರೇ ಅನುರೂಪತೋ ವಿಕಪ್ಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಪುನ -

> ಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣಗತಿಹೇತು-ವೇದನಾಪೀತಿವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಹಿ।
> ಭೇದಾಭೇದವಿಸೇಸೋ, ಚುತಿಸನ್ಧೀನಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ॥

ಯಾಹೇಸಾ ಮಿಸ್ಸಾಮಿಸ್ಸತೋ ದುವಿಧಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಯಾ ಚಸ್ಸಾ ಅತೀತಾನನ್ತರಾ ಚುತಿ, ತಾಸಂ ಇಮೇಹಿ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಭೇದಾಭೇದವಿಸೇಸೋ ಞಾತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಥಂ? ಕದಾಚಿ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾಯ ಆರುಪ್ಪಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾವ ಆರಮ್ಮಣತೋಪಿ ಅಭಿನ್ನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಕದಾಚಿ ಅಮಹಗ್ಗತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾಯ ಮಹಗ್ಗತಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ। ಅಯಂ ತಾವ ಅರೂಪಭೂಮೀಸುಯೇವ ನಯೋ। ಕದಾಚಿ ಪನ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾಯ ಆರುಪ್ಪಚುತಿಯಾ ಅನನ್ತರಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಕಾಮಾವಚರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ। ಕದಾಚಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾಯ ಕಾಮಾವಚರಚುತಿಯಾ ರೂಪಾವಚರಚುತಿಯಾ ವಾ ಅನನ್ತರಾ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾ ಆರುಪ್ಪಪಟಿಸನ್ಧಿ। ಏವಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಚುತಿಯಾ ಅತೀತನವತ್ತಬ್ಬಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಏಕಚ್ಚಸುಗತಿಚುತಿಯಾ ಏಕಚ್ಚದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಅಹೇತುಕಚುತಿಯಾ ಸಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ, ದುಹೇತುಕಚುತಿಯಾ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಚುತಿಯಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಅಪ್ಪೀತಿಕಚುತಿಯಾ ಸಪ್ಪೀತಿಕಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಅವಿತಕ್ಕಚುತಿಯಾ ಸವಿತಕ್ಕಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಅವಿಚಾರಚುತಿಯಾ ಸವಿಚಾರಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಚುತಿಯಾ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಪರೀತತೋ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

> ಲದ್ಧಪ್ಪಚ್ಚಯಮಿತಿಧಮ್ಮ-ಮತ್ತಮೇತಂ ಭವನ್ತರಮುಪೇತಿ।
> ನಾಸ್ಸ ತತೋ ಸಙ್ಕನ್ತಿ, ನ ತತೋ ಹೇತುಂ ವಿನಾ ಹೋತಿ॥

ಇತಿ ಹೇತಂ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಮತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಭವನ್ತರಂ ಉಪೇತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಸತ್ತೋ, ನ ಜೀವೋ। ತಸ್ಸ ನಾಪಿ ಅತೀತಭವತೋ ಇಧ ಸಙ್ಕನ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ತತೋ ಹೇತುಂ ವಿನಾ ಇಧ ಪಾತುಭಾವೋ। ತಯಿದಂ ಪಾಕಟೇನ ಮನುಸ್ಸಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮೇನ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮ -

ಅತೀತಭವಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸರಸೇನ ಉಪಕ್ಕಮೇನ ವಾ ಸಮಾಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ಅಸಯ್ಹಾನಂ ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸನ್ಧಿಬನ್ಧನಚ್ಛೇದಕಾನಂ ಮಾರಣನ್ತಿಕವೇದನಾಸತ್ತಾನಂ ಸನ್ನಿಪಾತಂ ಅಸಹನ್ತಸ್ಸ ಆತಪೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಹರಿತತಾಲಪಣ್ಣಮಿವ ಕಮೇನ ಉಪಸುಸ್ಸಮಾನೇ ಸರೀರೇ ನಿರುದ್ಧೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಹದಯವತ್ಥುಮತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೇಸು ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಮನಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ತಙ್ಖಣಾವಸೇಸಂ

ಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಗರುಸಮಾಸೇವಿತಾಸನ್ನಪುಬ್ಬಕತಾನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಲದ್ಧಾವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾರಸಙ್ಖಾತಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ತದುಪಟ್ಠಾಪಿತಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಸಯಮಾರಬ್ಭ ಪವತ್ತತಿ। ತದೇವಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಣ್ಹಾಅವಿಜ್ಜಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ತಣ್ಹಾ ನಾಮೇತಿ , ಸಹಜಾತಸಙ್ಖಾರಾ ಖಿಪನ್ತಿ। ತಂ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ತಣ್ಹಾಯ ನಾಮಿಯಮಾನಂ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಖಿಪ್ಪಮಾನಂ ಓರಿಮತೀರರುಕ್ಖವಿನಿಬದ್ಧರಜ್ಜುಮಾಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಮಾತಿಕಾತಿಕ್ಕಮಕೋ ವಿಯ ಪುರಿಮಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಯಂ ಜಹತಿ, ಅಪರಞ್ಚ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾಪಿತಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ ಅನಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಹಿಯೇವ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಂ ಚವನತೋ ಚುತಿ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ಭವನ್ತರಾದಿಪಟಿಸನ್ಧಾನತೋ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತದೇತಂ ನಾಪಿ ಪುರಿಮಭವಾ ಇಧ ಆಗತಂ, ನಾಪಿ ತತೋ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾರನತಿವಿಸಯಾದಿಹೇತುಂ ವಿನಾ ಪಾತುಭೂತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಿಯುಂ ನಿದಸ್ಸನಾನೇತ್ಥ, ಪಟಿಘೋಸಾದಿಕಾ ಅಥ।
ಸನ್ತಾನಬನ್ಧತೋ ನತ್ಥಿ, ಏಕತಾ ನಾಪಿ ನಾನತಾ॥

ಏತ್ಥ ಚೇತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪುರಿಮಭವತೋ ಇಧ ಅನಾಗಮನೇ ಅತೀತಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಹೇತೂಹಿ ಚ ಉಪ್ಪಾದೇ ಪಟಿಘೋಸಪದೀಪಮುದ್ದಾಪಟಿಬಿಮ್ಬಪ್ಪಕಾರಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಸಿಯುಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಟಿಘೋಸಪದೀಪಮುದ್ದಚ್ಛಾಯಾ ಸದ್ದಾದಿಹೇತುಕಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಗನ್ತ್ವಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ **'ಸನ್ತಾನಬನ್ಧತೋ ನತ್ಥಿ ಏಕತಾ ನಾಪಿ ನಾನತಾ'**। ಯದಿ ಹಿ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇ ಸತಿ ಏಕನ್ತಮೇಕತಾ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಖೀರತೋ ದಧಿ ಸಮ್ಭೂತಂ ಸಿಯಾ। ಅಥಾಪಿ ಏಕನ್ತನಾನತಾ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಖೀರಸ್ಸಾಧೀನೋ ದಧಿ ಸಿಯಾ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕವೋಹಾರಲೋಪೋ ಸಿಯಾ। ಸೋ ಚ ಅನಿಟ್ಠೋ। ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ನ ಏಕನ್ತಮೇಕತಾ ವಾ ನಾನತಾ ವಾ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬಾತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ನನು ಏವಂ ಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವೇ ಸತಿ ಯೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮನುಸ್ಸತ್ತಭಾವೇ ಖನ್ಧಾ, ತೇಸಂ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ಫಲಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಗಮನತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಞ್ಞತೋ ಚ ತಂ ಫಲಂ ಸಿಯಾ? ಉಪಭುಞ್ಜಕೇ ಚ ಅಸತಿ ಕಸ್ಸ ತಂ ಫಲಂ ಸಿಯಾ? ತಸ್ಮಾ ನ ಸುನ್ದರಮಿದಂ ವಿಧಾನನ್ತಿ। ತತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ಸನ್ತಾನೇ ಯಂ ಫಲಂ ಏತಂ, ನಾಞ್ಞಸ್ಸ ನ ಚ ಅಞ್ಞತೋ।
ಬೀಜಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ, ಏತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕೋ॥

ಏಕಸನ್ತಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಫಲಮುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ತತ್ಥ ಏಕನ್ತಂ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಅಞ್ಞತೋತಿ ವಾ ನ ಹೋತಿ। ಏತಸ್ಸ ಚ ಪನತ್ಥಸ್ಸ ಬೀಜಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಸಾಧಕೋ। ಅಮ್ಬಬೀಜಾದೀನಞ್ಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೇಸು ಕತೇಸು ತಸ್ಸ ಬೀಜಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯೋ ಕಾಲನ್ತರೇ ಫಲವಿಸೇಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ನ ಅಞ್ಞಬೀಜಾನಂ ನಾಪಿ ಅಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ತಾನಿ ಬೀಜಾನಿ ತೇ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ವಾ ಫಲಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿಜ್ಜಾಸಿಪ್ಪೋಸಧಾದೀಹಿ ಚಾಪಿ ಬಾಲಸರೀರೇ ಉಪಯುತ್ತೇಹಿ ಕಾಲನ್ತರೇ ವುಡ್ಢಸರೀರಾದೀಸು ಫಲದೇಹಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ 'ಉಪಭುಞ್ಜಕೇ ಚ ಅಸತಿ ಕಸ್ಸ ತಂ ಫಲಂ ಸಿಯಾ'ತಿ? ತತ್ಥ -

ಫಲಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ, ಸಿದ್ಧಾ ಭುಞ್ಜಕಸಮ್ಮುತಿ।
ಫಲುಪ್ಪಾದೇನ ರುಕ್ಖಸ್ಸ, ಯಥಾ ಫಲತಿ ಸಮ್ಮುತಿ॥

ಯಥಾ ಹಿ ರುಕ್ಖಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕದೇಸಭೂತಸ್ಸ ರುಕ್ಖಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ರುಕ್ಖೋ ಫಲತೀತಿ ವಾ ಫಲಿತೋತಿ ವಾ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕದೇಸಭೂತಸ್ಸ ಉಪಭೋಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸುಖದುಕ್ಖಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇನೇವ ದೇವೋ ವಾ ಮನುಸ್ಸೋ ವಾ ಉಪಭುಞ್ಜತೀತಿ ವಾ ಸುಖಿತೋತಿ ವಾ ದುಕ್ಖಿತೋತಿ ವಾ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ನ ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞೇನ ಉಪಭುಞ್ಜಕೇನ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಯೋಪಿ ವದೇಯ್ಯ – 'ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಏತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ ವಾ। ಯದಿ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ನೇಸಂ ವಿಪಾಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ, ಪವತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಚ ಪಚ್ಛಾ ಚ ನಿಚ್ಚಂ ಫಲಾವಹಾ ಸಿಯು'ನ್ತಿ। ಸೋ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬೋ –

> ಕತತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಏತೇ, ನ ಚ ನಿಚ್ಚಂ ಫಲಾವಹಾ।
> ಪಾಟಿಭೋಗಾದಿಕಂ ತತ್ಥ, ವೇದಿತಬ್ಬಂ ನಿದಸ್ಸನಂ॥

ಕತತ್ತಾ ಏವ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ವಾ। ಯಥಾಹ "ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧)। ಯಥಾರಹಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಹುತ್ವಾ ನ ಪುನ ಫಲಾವಹಾ ಹೋನ್ತಿ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕತ್ತಾ। ಏತಸ್ಸ ಚತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಾವನೇ ಇದಂ ಪಾಟಿಭೋಗಾದಿಕಂ ನಿದಸ್ಸನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ಯೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾತನತ್ಥಂ ಪಾಟಿಭೋಗೋ ಹೋತಿ, ಭಣ್ಡಂ ವಾ ಕಿಣಾತಿ, ಇಣಂ ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಸ್ಸ ತಂ ಕಿರಿಯಾಕರಣಮತ್ತಮೇವ ತದತ್ಥನಿಯ್ಯಾತನಾದಿಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಕಿರಿಯಾಯ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ವಾ। ನ ಚ ತದತ್ಥನಿಯ್ಯಾತನಾದಿತೋ ಪರಮ್ಪಿ ಧಾರಕೋವ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ನಿಯ್ಯಾತನಾದೀನಂ ಕತತ್ತಾ। ಏವಂ ಕತತ್ತಾವ ಸಙ್ಖಾರಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಚ ಯಥಾರಹಂ ಫಲದಾನತೋ ಪರಮ್ಪಿ ಫಲಾವಹಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಮಿಸ್ಸಾಮಿಸ್ಸವಸೇನ ದ್ವಿಧಾಪಿ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಪವತ್ತಿ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ।

ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬೇಸ್ವೇತೇಸು ಬತ್ತಿಂಸವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಸಮ್ಮೋಹವಿಘಾತತ್ಥಂ –

> ಪಟಿಸನ್ಧಿಪ್ಪವತ್ತೀನಂ , ವಸೇನೇತೇ ಭವಾದಿಸು।
> ವಿಜಾನಿತಬ್ಬಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಯಥಾ ಯೇಸಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾ॥

ತತ್ಥ ತಯೋ ಭವಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಯೋನಿಯೋ, ಪಞ್ಚ ಗತಿಯೋ, ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ, ನವ ಸತ್ತಾವಾಸಾತಿ ಏತೇ ಭವಾದಯೋ ನಾಮ। ಏತೇಸು ಭವಾದೀಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ ಏತೇ ಯೇಸಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಯಥಾ ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ತಥಾ ವಿಜಾನಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥ – ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇ ತಾವ ಕಾಮಾವಚರಅಟ್ಠಚೇತನಾಭೇದೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅವಿಸೇಸೇನ ಕಾಮಭವೇ ಸುಗತಿಯಂ ನವನ್ನಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಚೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ। ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಕುಸಲಚೇತನಾಭೇದೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ರೂಪಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಏವ ಪಞ್ಚನ್ನಂ। ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಕಾಮಾವಚರೋ ಪನ ಕಾಮಭವೇ ಸುಗತಿಯಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಜ್ಜಾನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಪರಿತ್ತವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ದ್ವಿಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ। ಸ್ವೇವ ರೂಪಭವೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ

ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ। ಕಾಮಭವೇ ಪನ ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ಪರಿತ್ತವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ।

ತತ್ಥ ನಿರಯೇ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಸ್ಸ ನರಕಚಾರಿಕಾದೀಸು ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೇ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಿರಚ್ಛಾನೇಸು ಪನ ನಾಗಸುಪಣ್ಣಪೇತಮಹಿದ್ಧಿಕೇಸು ಚ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। ಸ್ವೇವ ಕಾಮಭವೇ ಸುಗತಿಯಂ ಸೋಳಸನ್ನಮ್ಪಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ। ಅವಿಸೇಸೇನ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ರೂಪಭವೇ ದಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ।

ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಚೇತನಾಭೇದೋ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಕಾಮಭವೇ ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಏಕಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ನೋ ಪವತ್ತೇ; ಛನ್ನಂ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ; ಸತ್ತನ್ನಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ । ಕಾಮಭವೇ ಪನ ಸುಗತಿಯಂ ತೇಸಂಯೇವ ಸತ್ತನ್ನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ; ರೂಪಭವೇ ಚತುನ್ನಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಕಾಮಾವಚರೇ ಅನಿಟ್ಠರೂಪದಸ್ಸನಸದ್ದಸವನವಸೇನ । ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಪನ ಅನಿಟ್ಠಾ ರೂಪಾದಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕೇಪಿ।

ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅರೂಪಭವೇ ಚತುನ್ನಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲತೋ ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕನಯೇನ ವೀಸತಿಚೇತನಾಭೇದೋಪಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಕಾಮಭವೇ ದಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಚೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸ್ವೇವ ಕಾಮಭವೇ ತೇರಸನ್ನಂ, ರೂಪಭವೇ ನವನ್ನಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ। ಸ್ವೇವ ಕಾಮಭವೇ ತೇವೀಸತಿಯಾ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ। ವಚೀಸಙ್ಖಾರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅಟ್ಠವೀಸತಿಏಕೂನತಿಂಸಚೇತನಾಭೇದೋಪಿ ಪನ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ತೀಸು ಭವೇಸು ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ನೋ ಪವತ್ತೇ। ಸ್ವೇವ ದ್ವೀಸು ಭವೇಸು ಹೇಟ್ಠಾವುತ್ತಾನಂ ತೇರಸನ್ನಞ್ಚ ನವನ್ನಞ್ಚಾತಿ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ। ತೀಸು ಪನ ಭವೇಸು ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಯಪಿ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪವತ್ತೇ ಚೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ। ಏವಂ ತಾವ ಭವೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀನಂ ವಸೇನ ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ, ಯಥಾ ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ತಥಾ ವಿಜಾನಿತಬ್ಬಾ। ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಯೋನಿಆದೀಸುಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ರಿದಂ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮುಖಮತ್ತಪ್ಪಕಾಸನಂ - ಇಮೇಸು ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಯಸ್ಮಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ತಾವ ದ್ವೀಸು ಭವೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ, ತಥಾ ಅಣ್ಡಜಾದೀಸು ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು, ದೇವಮನುಸ್ಸಸಙ್ಖಾತಾಸು ದ್ವೀಸು ಗತೀಸು, ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀಏಕತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀಏಕತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀಸಙ್ಖಾತಾಸು ಮನುಸ್ಸಾನಞ್ಚೇವ ಪಠಮದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮೀನಞ್ಚ ವಸೇನ ಚತೂಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು। ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾವಾಸೇ ಪನೇಸ ರೂಪಮತ್ತಮೇವಾಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ ಚತೂಸುಯೇವ ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಏತೇಸು ದ್ವೀಸು ಭವೇಸು, ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು, ದ್ವೀಸು ಗತೀಸು, ಚತೂಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು, ಚತೂಸು

ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಚ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ।

ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಕಾಮಭವೇ, ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು, ಅವಸೇಸಾಸು ತೀಸು ಗತೀಸು, ನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀಸಙ್ಖಾತಾಯ ಏಕಿಸ್ಸಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ, ತಾದಿಸೇಯೇವ ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿಪಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು, ತೀಸು ಗತೀಸು, ಏಕಿಸ್ಸಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ, ಏಕಮ್ಹಿ ಚ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ।

ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅರೂಪಭವೇ, ಏಕಿಸ್ಸಾ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಯಾ, ಏಕಿಸ್ಸಾ ದೇವಗತಿಯಾ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದೀಸು ತೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದೀಸು ಚ ಚತೂಸು ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿಪಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭವೇ, ಏಕಿಸ್ಸಾ ಯೋನಿಯಾ, ಏಕಿಸ್ಸಾ ದೇವಗತಿಯಾ, ತೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು ಚತೂಸು ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು, ಚತುನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ।

ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಭವೇ, ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು, ಪಞ್ಚಸು ಗತೀಸು, ದ್ವೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು, ದ್ವೀಸು ಚ ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ, ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು, ಪಞ್ಚಸು ಗತೀಸು, ದ್ವೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು, ದ್ವೀಸು ಚ ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ತೇವೀಸತಿಯಾ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ। ವಚೀಸಙ್ಖಾರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏಕಂ ಸತ್ತಾವಾಸಂ ಠಪೇತ್ವಾ ನ ಕತ್ಥಚಿ ನ ವಿಪಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಸ ತೀಸು ಭವೇಸು, ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು, ಪಞ್ಚಸು ಗತೀಸು, ಸತ್ತಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು, ಅಟ್ಠಸು ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಯಥಾಯೋಗಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಯ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ। ಅವಿಞ್ಞಾಣಕೇ ಪನ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನತ್ಥಿ।

ಅಪಿಚ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇಸು ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಏವಂ -

> ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀನಂ , ವಸೇನೇತೇ ಭವಾದಿಸು।
> ವಿಜಾನಿತಬ್ಬಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಯಥಾ ಯೇಸಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾತಿ॥

ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ನಾಮರೂಪಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೧೧೮. ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನಿದ್ದೇಸೇ -

> ದೇಸನಾಭೇದತೋ ಸಬ್ಬ-ಭವಾದೀಸು ಪವತ್ತಿತೋ।
> ಸಙ್ಗಹಾ ಪಚ್ಚಯನಯಾ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

'ದೇಸನಾಭೇದತೋ'ತಿ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ರೂಪಂ? ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಮಹಾಭೂತಾ ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ರೂಪ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೦) ಏವಂ ತಾವ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಚ ಇಧ ರೂಪಪದಸ್ಸ ಅಭೇದತೋ ಏಕಸದಿಸಾ ದೇಸನಾ ಕತಾ; ನಾಮಪದಸ್ಸ ಪನ ಭೇದತೋ।

ಸುತ್ತನ್ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಾಮಂ? ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಚೇತನಾ ಫಸ್ಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧ "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಯಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೂತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಪಾಕಟಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಚೇತನಾಫಸ್ಸಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಂ ತಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದೇಸೇಸಿ। ಇಧ ಪನ ತತ್ಥ ವುತ್ತಞ್ಚ ಅವುತ್ತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ನಾಮಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ "ತಯೋ ಖನ್ಧಾ - ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಆಹ।

ಕಿಂ ಪನ ಇಮೇ ತಯೋ ಖನ್ಧಾವ ನಾಮಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮಂ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ? ನೋ ನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ನಾಮವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚಾತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಸಹಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಂ ನಾಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ತಯೋವ ಖನ್ಧಾ ವುತ್ತಾತಿ। ಏವಂ ತಾವ 'ದೇಸನಾಭೇದತೋ' ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಸಬ್ಬಭವಾದೀಸು ಪವತ್ತಿತೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನಾಮಂ ಏಕಂ ಸತ್ತಾವಾಸಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸೇಸಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪವತ್ತತಿ। ರೂಪಂ ದ್ವೀಸು ಭವೇಸು, ಚತೂಸು ಯೋನೀಸು, ಪಞ್ಚಸು ಗತೀಸು, ಪುರಿಮಾಸು ಚತೂಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು, ಪಞ್ಚಸು ಚ ಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪವತ್ತತಿ। ಏವಂ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಚೇತಸ್ಮಿಂ ನಾಮರೂಪೇ ಯಸ್ಮಾ ಅಭಾವಕಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಅಣ್ಡಜಾನಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುಕಾಯವಸೇನ ರೂಪತೋ ದ್ವೇ ಸನ್ತತಿಸೀಸಾನಿ ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ರೂಪರೂಪತೋ ವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಏತೇ ತೇವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ಏಕಸನ್ತತಿಸೀಸತೋ ನವ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಚುದ್ದಸ, ಸಭಾವಕಾನಂ ಭಾವದಸಕಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತೇತ್ತಿಂಸ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಅಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಸನ್ತತಿಸೀಸದ್ವಯತೋ ಅಟ್ಠಾರಸ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಪನ್ನರಸ।

ಯಸ್ಮಾ ಚ ಓಪಪಾತಿಕಸತ್ತೇಸು ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾದೀನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚಕ್ಖುಸೋತವತ್ಥುದಸಕಾನಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನವಕಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ರೂಪರೂಪತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಸನ್ತತಿಸೀಸಾನಿ ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ರೂಪರೂಪತೋ ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸ ಧಮ್ಮಾ ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಏತೇ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸ ಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ಸನ್ತತಿಸೀಸತ್ತಯತೋ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಧಮ್ಮೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಪನ್ನರಸ।

ಕಾಮಭವೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸೇಸಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ವಾ ಸಂಸೇದಜಾನಂ ವಾ ಸಭಾವಕಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪರೂಪತೋ ಸತ್ತ ಸನ್ತತಿಸೀಸಾನಿ ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ರೂಪರೂಪತೋ ಸತ್ತತಿ ಧಮ್ಮಾ ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಏತೇ ತೇಸತ್ತತಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ಸನ್ತತಿಸೀಸಛಕ್ಕತೋ ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ಧಮ್ಮೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಏಕೂನವೀಸತಿ। ಏಸ ಉಕ್ಕಂಸತೋ। ಅವಕಂಸೇನ ಪನ ತಂತಂರೂಪಸನ್ತತಿಸೀಸವಿಕಲಾನಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಹಾಪೇತ್ವಾ ಹಾಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಸಙ್ಖಾತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅರೂಪೀನಂ ಪನ ತಯೋವ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ। ಅಸಞ್ಞೀನಂ ರೂಪತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನವಕಮೇವಾತಿ। ಏಸ ತಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನಯೋ।

ಪವತ್ತೇ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿದೇಸೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಪವತ್ತಉತುತೋ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಂ ಪಾತುಭವತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಪನ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಞ್ಹಿ ಯಥಾ ಪಪಾತೇ ಪತಿತಪುರಿಸೋ ಪರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಂ ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲತಾಯ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತತೋ ಪನ ಉದ್ಧಂ ಪಠಮಭವಙ್ಗತೋ ಪಭುತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಕಂ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಂ। ಸದ್ದಪಾತುಭಾವಕಾಲೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣತೋ ಉದ್ಧಂ ಪವತ್ತಉತುತೋ ಚೇವ ಚಿತ್ತತೋ ಚ ಸದ್ದನವಕಂ। ಯೇ ಪನ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೂಪಜೀವಿನೋ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸತ್ತಾ ತೇಸಂ –

> “ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಭುಞ್ಜತೀ ಮಾತಾ, ಅನ್ನಂ ಪಾನಞ್ಚ ಭೋಜನಂ।
> ತೇನ ಸೋ ತತ್ಥ ಯಾಪೇತಿ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತೋ ನರೋ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೫)।

ವಚನತೋ ಮಾತರಾ ಅಜ್ಝೋಹರಿತಾಹಾರೇನ ಅನುಗತೇ ಸರೀರೇ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಅತ್ತನೋ ಮುಖಗತಂ ಖೇಳಂ ಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕನ್ತಿ ಇದಂ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಸ್ಸ ಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ಉಕ್ಕಂಸತೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ನವಕಾನಂ ವಸೇನ ಛಬ್ಬೀಸತಿವಿಧಂ, ಪುಬ್ಬೇ ಏಕೇಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ವುತ್ತಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸತ್ತತಿವಿಧನ್ತಿ ಛನ್ನವುತಿವಿಧಂ ರೂಪಂ ತಯೋ ಚ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಸಮಾಸತೋ ನವನವುತಿ ಧಮ್ಮಾ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಸದ್ದೋ ಅನಿಯತೋ ಕದಾಚಿದೇವ ಪಾತುಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ತಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಇಮೇ ಸತ್ತನವುತಿ ಧಮ್ಮಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಸುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪಮತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಚರನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಖಾದನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪಿವನ್ತಾನಮ್ಪಿ ದಿವಾ ಚ ರತ್ತಿಞ್ಚ ಏತೇ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಞ್ಚ ತೇಸಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಪರತೋ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಯಂ ಪನೇತಮೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ತಂ ಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತಮ್ಪಿ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪೇನ ಅನುಪತ್ಥದ್ಧಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಸಣ್ಠಾತುಂ, ನಾಪಿ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಂ ತೇನ ಅನುಪತ್ಥದ್ಧಂ। ಅಥ ಖೋ ವಾತಬ್ಭಾಹತಾಪಿ ಚತುದ್ದಿಸವವತ್ಥಾಪಿತಾ ನಳಕಲಾಪಿಯೋ ವಿಯ, ಊಮಿವೇಗಬ್ಭಾಹತಾಪಿ ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ಕತ್ಥಚಿ ಲದ್ಧಪತಿಟ್ಠಾ ಭಿನ್ನವಾಹನಿಕಾ ವಿಯ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೂಪತ್ಥದ್ಧಾನೇವೇತಾನಿ ಅಪತಮಾನಾನಿ ಸಣ್ಠಹಿತ್ವಾ ಏಕಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಂ ದ್ವೇಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ…ಪೇ॰… ವಸ್ಸಸತಮ್ಪಿ ಯಾವ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಯುಕ್ಖಯೋ ವಾ ಪುಞ್ಞಕ್ಖಯೋ ವಾ ತಾವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಏವಂ 'ಸಬ್ಬಭವಾದೀಸು ಪವತ್ತಿತೋ'ಪೇತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಸಙ್ಗಹಾ'ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಯಂ ಆರುಪ್ಪೇ ಪವತ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಸು ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಚ ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮಮೇವ, ಯಞ್ಚ ಅಸಞ್ಞೀಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಚ ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ರೂಪಮೇವ, ಯಞ್ಚ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ಏವಂ ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸನಯೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಸಞ್ಞೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವಾ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ ನಾಯುತ್ತಂ। ಇದಞ್ಹಿ –

> ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಯಂ ಹೇತು, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಂ ದ್ವಿಧಾ ಮತಂ।
> ವಿಪಾಕಮವಿಪಾಕಞ್ಚ, ಯುತ್ತಮೇವ ಯತೋ ಇದಂ॥

ಯಞ್ಹಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಹೇತು ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಂ ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಭೇದತೋ ದ್ವಿಧಾ ಮತಂ। ಇದಞ್ಚ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇಸು ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪವತ್ತಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ರೂಪಂ, ತಥಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪವತ್ತಿಯಂ ಕುಸಲಾದಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಯುತ್ತಮೇವ ಇದಂ। ಏವಂ 'ಸಙ್ಗಹತೋ'ಪೇತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

‘**ಪಚ್ಚಯನಯಾ**’ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ –

> ನಾಮಸ್ಸ ಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ, ನವಧಾ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯೋ।
> ವತ್ಥುರೂಪಸ್ಸ ನವಧಾ, ಸೇಸರೂಪಸ್ಸ ಅಟ್ಠಧಾ॥

> ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಹೋತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಏಕಧಾ।
> ತದಞ್ಞಂ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಯಥಾರಹಂ॥

ಯಞ್ಹೇತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ವಾ ವಿಪಾಕಸಙ್ಖಾತಂ ನಾಮಂ, ತಸ್ಸ ರೂಪಮಿಸ್ಸಸ್ಸ ವಾ ರೂಪಅಮಿಸ್ಸಸ್ಸ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನವಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವತ್ಥುರೂಪಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನವಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ವತ್ಥುರೂಪಂ ಸೇಸರೂಪಸ್ಸ ಇಮೇಸು ನವಸು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸೇಸೇಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪನ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತರೂಪಸ್ಸ ವಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ವಾ ಕಮ್ಮಜಸ್ಸ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಏಕಧಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅವಸೇಸಂ ಪಠಮಭವಙ್ಗತೋ ಪಭುತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಯಥಾರಹಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯನಯೇ ದಸ್ಸಿಯಮಾನೇ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪಟ್ಠಾನಕಥಾ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾ ಹೋತೀತಿ ನ ತಂ ಆರಭಾಮ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ – ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ “ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೋತೀ”ತಿ? ಸುತ್ತತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಚ। ಸುತ್ತೇ ಹಿ “ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿನೋ ಧಮ್ಮಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೬೨) ನಯೇನ ಬಹುಧಾ ವೇದನಾದೀನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯತಾ ಸಿದ್ಧಾ। ಯುತ್ತಿತೋ ಪನ –

> ಚಿತ್ತಜೇನ ಹಿ ರೂಪೇನ, ಇಧ ದಿಟ್ಠೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ।
> ಅದಿಟ್ಠಸ್ಸಾಪಿ ರೂಪಸ್ಸ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಇತಿ॥

ಚಿತ್ತೇ ಹಿ ಪಸನ್ನೇ ಅಪ್ಪಸನ್ನೇ ವಾ ತದನುರೂಪಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಿ ದಿಟ್ಠಾನಿ। ದಿಟ್ಠೇನ ಚ ಅದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅನುಮಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಇಧ ದಿಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತಜರೂಪೇನ ಅದಿಟ್ಠಸ್ಸಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿರೂಪಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಮೇತಂ। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯತಾ ಪಟ್ಠಾನೇ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೫೩, ೪೧೯) ಆಗತಾತಿ। ಏವಂ ಪಚ್ಚಯನಯತೋ ಪೇತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಏತ್ಥ ಚ “ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ”ನ್ತಿ ಭಾಸಮಾನೇನ ಭಗವತಾ ಯಸ್ಮಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಮಾನಾನಂ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ಪವತ್ತಮಾನಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ನ ಸತ್ತೋ, ನ ಪೋಸೋ; ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯಂ ಸಮಣೇನ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ವಾ ದೇವೇನ ವಾ ಮಾರೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ವಾ ಕೇನಚಿ ವಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಅನುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತಂ ಹೋತೀತಿ।

ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ಸಳಾಯತನಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೧೧೯. ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನನಿದ್ದೇಸೇ -

> ನಾಮಂ ಖನ್ಧತ್ತಯಂ ರೂಪಂ, ಭೂತವತ್ಥಾದಿಕಂ ಮತಂ।
> ಕತೇಕಸೇಸಂ ತಂ ತಸ್ಸ, ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ॥

ಯಞ್ಹೇತಂ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ನಾಮರೂಪಂ, ತತ್ಥ ನಾಮನ್ತಿ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಂ, ರೂಪಂ ಪನ ಸಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ನಿಯಮತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಭೂತಾನಿ ಛ ವತ್ಥೂನಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಏವಂ ಭೂತವತ್ಥಾದಿಕಂ ಮತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಂ ಪನ "ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಕತೇಕಸೇಸಂ "ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಕತೇಕಸೇಸಸ್ಸೇವ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಆರುಪ್ಪೇ ನಾಮಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಞ್ಚ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸೇವ, ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ। "ನಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಛಟ್ಠಾಯತನ"ನ್ತಿ ಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತವಾರೇ ವಕ್ಖತಿ। ಇಧ ಸಙ್ಗಹಿತಮೇವ ಹಿ ತತ್ಥ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ "ನಾಮರೂಪಂ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ? ನಾಮರೂಪಭಾವೇ ಭಾವತೋ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಹಿ ನಾಮಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಚ ಭಾವೇ ತಂ ತಂ ಆಯತನಂ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ಸಾ ಪನಸ್ಸ ತಬ್ಭಾವಭಾವೀಭಾವತಾ ಪಚ್ಚಯನಯಸ್ಮಿಞ್ಞೇವ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಮಾ -

> ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ವಾ, ಹೋತಿ ಯಂ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ।
> ಯಥಾ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ನೇಯ್ಯಂ ವಿಭಾವಿನಾ॥

ತತ್ರಾಯಂ ಅತ್ಥದೀಪನಾ -

> ನಾಮಮೇವ ಹಿ ಆರುಪ್ಪೇ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿಸು।
> ಪಚ್ಚಯೋ ಸತ್ತಧಾ ಛಟ್ಠಾ, ಹೋತಿ ತಂ ಅವಕಂಸತೋ॥

ಕಥಂ? **'ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ'** ತಾವ ಅವಕಂಸತೋ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸತ್ತಧಾ ನಾಮಂ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಪನೇತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ, ಕಿಞ್ಚಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

'ಪವತ್ತೇ'ಪಿ ವಿಪಾಕಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಇತರಂ ಪನ ಅವಕಂಸತೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯವಜ್ಜೇಹಿ ಛಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಪನೇತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ, ಕಿಞ್ಚಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

> ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಭವೇ ನಾಮಂ, ತಥೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ।
> ಛಟ್ಠಸ್ಸ ಇತರೇಸಂ ತಂ, ಛಹಾಕಾರೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ॥

ಆರುಪ್ಪತೋ ಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ತಂ ವಿಪಾಕನಾಮಂ ಹದಯವತ್ಥುನೋ ಸಹಾಯಂ ಹುತ್ವಾ ಛಟ್ಠಸ್ಸ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ಯಥಾ ಆರುಪ್ಪೇ ವುತ್ತಂ ತಥೇವ ಅವಕಂಸತೋ ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಇತರೇಸಂ ಪನೇತಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಚತುಮಹಾಭೂತಸಹಾಯಂ ಹುತ್ವಾ ಸಹಜಾತ ನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಛಹಾಕಾರೇಹಿ

ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಪನೇತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ, ಕಿಞ್ಚಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನಾತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪವತ್ತೇಪಿ ತಥಾ ಹೋತಿ, ಪಾಕಂ ಪಾಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ।
ಅಪಾಕಂ ಅವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಛಧಾ ಛಟ್ಠಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ॥

ಪವತ್ತೇಪಿ ಹಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಯಥಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ತಥೇವ ವಿಪಾಕನಾಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ಅವಕಂಸತೋ ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅವಿಪಾಕಂ ಪನ ಅವಿಪಾಕಸ್ಸ ಛಟ್ಠಸ್ಸ ಅವಕಂಸತೋವ ತತೋ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಛಧಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪನೇತ್ಥ ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥೇವ ಸೇಸಪಞ್ಚನ್ನಂ, ವಿಪಾಕಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವೇ।
ಚತುಧಾ ಅವಿಪಾಕಮ್ಪಿ, ಏವಮೇವ ಪಕಾಸಿತಂ॥

ತತ್ಥೇವ ಹಿ ಪವತ್ತೇ ಸೇಸಾನಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಚಕ್ಖುಪ್ಪಸಾದಾದಿವತ್ಥುಕಮ್ಪಿ ಇತರಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕನಾಮಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ವಿಪಾಕಂ, ಅವಿಪಾಕಮ್ಪಿ ಏವಮೇವ ಪಕಾಸಿತಂ। ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾದಿಭೇದಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ತಾವ ನಾಮಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ವಾ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಆಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಯಥಾ ಚ ಹೋತಿ, ತಥಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ರೂಪಂ ಪನೇತ್ಥ ಆರುಪ್ಪ-ಭವೇ ಭವತಿ ಪಚ್ಚಯೋ।
ನ ಏಕಾಯತನಸ್ಸಾಪಿ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಭವೇ ಪನ॥

ರೂಪತೋ ಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥು, ಛಧಾ ಛಟ್ಠಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ।
ಭೂತಾನಿ ಚತುಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅವಿಸೇಸತೋ॥

ರೂಪತೋ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥುರೂಪಂ ಛಟ್ಠಸ್ಸ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಛಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚತ್ತಾರಿ ಪನ ಭೂತಾನಿ ಅವಿಸೇಸತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ ಯಂ ಯಂ ಆಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತಿಧಾ ಜೀವಿತಮೇತೇಸಂ, ಆಹಾರೋ ಚ ಪವತ್ತಿಯಂ।
ತಾನೇವ ಛಧಾ ಛಟ್ಠಸ್ಸ, ವತ್ಥು ತಸ್ಸೇವ ಪಞ್ಚಧಾ॥

ಏತೇಸಂ ಪನ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ರೂಪಜೀವಿತಂ ತಿಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

‘ಆಹಾರೋ ಚಾ’ತಿ ಆಹಾರೋ ಚ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಆಹಾರವಸೇನ ತಿಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಯೇ ಸತ್ತಾ ಆಹಾರೂಪಜೀವಿನೋ, ತೇಸಂ ಆಹಾರಾನುಗತೇ ಕಾಯೇ ಪವತ್ತಿಯಂಯೇವ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ। ತಾನಿ ಪನ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಛಟ್ಠಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಛಹಾಕಾರೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ।

ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ಪಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ತಸ್ಸೇವ ಅವಸೇಸಮನಾಯತನಸ್ಸ ವತ್ಥುರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಪವತ್ತೇ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ। ಏವಂ ರೂಪಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ವಾ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಆಯತನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಯಥಾ ಚ ಹೋತಿ ತಥಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

> ನಾಮರೂಪಂ ಪನುಭಯಂ, ಹೋತಿ ಯಂ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ।
> ಯಥಾ ಚ ತಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ವಿಭಾವಿನಾ॥

ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ತಾವ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಖನ್ಧತ್ತಯವತ್ಥುರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ನಾಮರೂಪಂ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಮುಖಮತ್ತಂ। ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಪನ ಸಕ್ಕಾ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ ನ ಏತ್ಥ ವಿತ್ಥಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ಫಸ್ಸಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೧೩೦. ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸನಿದ್ದೇಸೇ -

> ಛಳೇವ ಫಸ್ಸಾ ಸಙ್ಖೇಪಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಆದಯೋ।
> ವಿಞ್ಞಾಣಮಿವ ಬತ್ತಿಂಸ, ವಿತ್ಥಾರೇನ ಭವನ್ತಿ ತೇ॥

‘ಸಙ್ಖೇಪತೋ’ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋತಿ ಆದಯೋ ಛಳೇವ ಫಸ್ಸಾ ಆಗತಾ। ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪನ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಪಞ್ಚ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾತಿ ದಸ, ಸೇಸಾ ಬಾವೀಸತಿ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ಬಾವೀಸತೀತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಮಿವ ಬಾತ್ತಿಂಸ ಹೋನ್ತಿ। ಯಂ ಪನೇತಸ್ಸ ಬಾತ್ತಿಂಸವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಳಾಯತನಂ। ತತ್ಥ -

> ಛಟ್ಠೇನ ಸಹ ಅಜ್ಝತ್ತಂ, ಚಕ್ಖಾದಿಂ ಬಾಹಿರೇಹಿಪಿ।
> ಸಳಾಯತನಮಿಚ್ಛನ್ತಿ, ಛಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಚಕ್ಖಣಾ॥

ತತ್ಥ ಯೇ ತಾವ “ಉಪಾದಿನ್ನಕಪವತ್ತಿಕಥಾ ಅಯ”ನ್ತಿ ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಮೇವ ಪಚ್ಚಯಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ದೀಪೇನ್ತಿ, ತೇ ಛಟ್ಠಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ ಪಾಳಿಅನುಸಾರತೋ ಆರುಪ್ಪೇ ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹತೋ ಸಳಾಯತನಞ್ಚ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏಕದೇಸಸರೂಪೇಕಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಛಟ್ಠೇನ ಸಹ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಚಕ್ಖಾದಿಂ ಸಳಾಯತನನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತಞ್ಹಿ ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನನ್ತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಯೇ ಪನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ದೀಪೇನ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಂ ಪನ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಮ್ಪಿ, ತೇ ಯಂ ಯಂ ಆಯತನಂ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ದೀಪೇನ್ತಾ ಬಾಹಿರಮ್ಪಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತದೇವ ಛಟ್ಠೇನ ಸಹ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಬಾಹಿರೇಹಿಪಿ ರೂಪಾಯತನಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಳಾಯತನನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಛಟ್ಠಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನಞ್ಚ ಸಳಾಯತನನ್ತಿ ಏತೇಸಂ ಏಕಸೇಸೇ ಕತೇ ಸಳಾಯತನನ್ತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ನ ಸಬ್ಬಾಯತನೇಹಿ ಏಕೋ ಫಸ್ಸೋ ಸಮ್ಭೋತಿ, ನಾಪಿ ಏಕಮ್ಹಾ ಆಯತನಾ ಸಬ್ಬೇ ಫಸ್ಸಾ, ಅಯಞ್ಚ ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ ಏಕೋವ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಕಸ್ಮಾತಿ? ತತ್ರಿದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ - ಸಚ್ಚಮೇತಂ। ಸಬ್ಬೇಹಿ ಏಕೋ ಏಕಮ್ಹಾ ವಾ ಸಬ್ಬೇ ನ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಭೋತಿ ಪನ ಅನೇಕೇಹಿ ಏಕೋ; ಯಥಾ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಚಕ್ಖಾಯತನಾ ರೂಪಾಯತನಾ

ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾ ಮನಾಯತನಾ ಅವಸೇಸಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಯತನಾ ಚಾತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ಏವ ಹಿ -

> ಏಕೋ ಪನೇಕಾಯತನ-ಪ್ಪಭವೋ ಇತಿ ದೀಪಿತೋ।
> ಫಸ್ಸೋಯಂ ಏಕವಚನ-ನಿದ್ದೇಸೇನಿಧ ತಾದಿನಾ॥

‘ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸೇನಾ’ತಿ ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ ಇಮಿನಾ ಹಿ ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸೇನ ಅನೇಕೇಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಏಕೋ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತೀತಿ ತಾದಿನಾ ದೀಪಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆಯತನೇಸು ಪನ -

> ಛಧಾ ಪಞ್ಚ ತತೋ ಏಕಂ, ನವಧಾ ಬಾಹಿರಾನಿ ಛ।
> ಯಥಾಸಮ್ಭವಮೇತಸ್ಸ, ಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ವಿಭಾವಯೇ॥

ತತ್ರಾಯಂ ವಿಭಾವನಾ - ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ತಾವ ಪಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿಭೇದತೋ ಪಞ್ಚವಿಧಸ್ಸ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಛಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತೋ ಪರಂ ಏಕಂ ವಿಪಾಕಮನಾಯತನಂ ಅನೇಕಭೇದಸ್ಸ ವಿಪಾಕಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಆಹಾರಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ನವಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಬಾಹಿರೇಸು ಪನ ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಸದ್ದಾಯತನಾದೀನಿ ಸೋತಸಮ್ಫಸ್ಸಾದೀನಂ। ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪನ ತಾನಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಞ್ಚ ತಥಾ ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಮತ್ತೇನೇವ ಚಾತಿ ಏವಂ ಬಾಹಿರಾನಿ ಛ ಯಥಾಸಮ್ಭವಮೇತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ವಿಭಾವಯೇತಿ।

ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ವೇದನಾಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೧೩೧. ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾನಿದ್ದೇಸೇ -

> ದ್ವಾರತೋ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದಿಕಾ।
> ಛಳೇವ ತಾ ಪಭೇದೇನ, ಏಕೂನನವುತೀ ಮತಾ॥

ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾವೇದನಾತಿಆದಿನಾ ಹಿ ನಯೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಇಮಾ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾದಿಕಾ ದ್ವಾರತೋ ಛಳೇವ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ। ತಾ ಪನ ಪಭೇದೇನ ಏಕೂನನವುತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಏಕೂನನವುತೀತಿ ಮತಾ।

> ವೇದನಾಸು ಪನೇತಾಸು, ಇಧ ಬಾತ್ತಿಂಸ ವೇದನಾ।
> ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಯುತ್ತಾವ, ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಭಾಸಿತಾ॥

> ಅಟ್ಠಧಾ ತತ್ಥ ಪಞ್ಚನ್ನಂ, ಪಞ್ಚದ್ವಾರಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ।
> ಸೇಸಾನಂ ಏಕಧಾ ಫಸ್ಸೋ, ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಸೋ ತಥಾ॥

ತತ್ಥ ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಾದಿವತ್ಥುಕಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವೇದನಾನಂ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿಕೋ ಫಸ್ಸೋ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಆಹಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ಅಟ್ಠಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಸೇಸಾನಂ ಪನ

ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕವೇದನಾನಂ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಾದಿಕೋ ಫಸ್ಸೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಏಕಧಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

'ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಸೋ ತಥಾ'ತಿ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಹಿ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕವೇದನಾನಂ ಸೋ ಸಹಜಾತಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸಸಙ್ಖಾತೋ ಫಸ್ಸೋ ತಥೇವ ಅಟ್ಠಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಾನಂ ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕವೇದನಾನಮ್ಪಿ। ಯಾ ಪನೇತಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಕಾಮಾವಚರವೇದನಾ, ತಾಸಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಮನೋಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಏಕಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ।

ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ತಣ್ಹಾಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೧೩೧. ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾನಿದ್ದೇಸೇ -

> ರೂಪತಣ್ಹಾದಿಭೇದೇನ, ಛ ತಣ್ಹಾ ಇಧ ದೀಪಿತಾ।
> ಏಕೇಕಾ ತಿವಿಧಾ ತತ್ಥ, ಪವತ್ತಾಕಾರತೋ ಮತಾ॥

ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾನಿದ್ದೇಸೇ 'ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪುತ್ತೋ'ತಿ ಪಿತಿತೋ ನಾಮವಸೇನ ಪುತ್ತೋ ವಿಯ ಇಮಾ ರೂಪತಣ್ಹಾ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾತಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಾಮವಸೇನ ಛ ತಣ್ಹಾ ದೀಪಿತಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಕಥಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ರೂಪೇ ತಣ್ಹಾ ರೂಪತಣ್ಹಾತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಪದತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಾಸು ಚ ಪನ ತಣ್ಹಾಸು ಏಕೇಕಾ ತಣ್ಹಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರತೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾ, ಭವತಣ್ಹಾ, ವಿಭವತಣ್ಹಾತಿ ಏವಂ ತಿವಿಧಾ ಮತಾ। ರೂಪತಣ್ಹಾ ಏವ ಹಿ ಯದಾ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾಥಗತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಸ್ಸಾದವಸೇನ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನಾ ಪವತ್ತತಿ, ತದಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯದಾ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಧುವಂ ಸಸ್ಸತನ್ತಿ ಪವತ್ತಾಯ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಪವತ್ತತಿ, ತದಾ ಭವತಣ್ಹಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ಹಿ ರಾಗೋ ಭವತಣ್ಹಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯದಾ ಪನ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ "ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ವಿನಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪವತ್ತಾಯ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಪವತ್ತತಿ, ತದಾ ವಿಭವತಣ್ಹಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ ಹಿ ರಾಗೋ ವಿಭವತಣ್ಹಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸದ್ದತಣ್ಹಾದೀಸುಪೀತಿ ಏತಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ತಣ್ಹಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪಾದೀಸು ಅಟ್ಠಾರಸ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಟ್ಠಾರಸಾತಿ ಛತ್ತಿಂಸ। ಇತಿ ಅತೀತಾ ಛತ್ತಿಂಸ, ಅನಾಗತಾ ಛತ್ತಿಂಸ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಛತ್ತಿಂಸಾತಿ ಅಟ್ಠಸತಂ ತಣ್ಹಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾ ಪನ ಸಂಙ್ಖಿಪ್ಪಮಾನಾ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಛ, ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿವಸೇನ ವಾ ತಿಸ್ಸೋವ ತಣ್ಹಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಿಮೇ ಸತ್ತಾ ಪುತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾದೇತ್ವಾ ಪುತ್ತೇ ಮಮತ್ತೇನ ಧಾತಿಯಾ ವಿಯ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ವೇದನಂ ಅಸ್ಸಾದೇತ್ವಾ ವೇದನಾಯ ಮಮತ್ತೇನ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣದಾಯಕಾನಂ ಚಿತ್ತಕಾರಗನ್ಧಬ್ಬಗನ್ಧಿಕಸೂದತನ್ತವಾಯರಸಾಯನವಿಧಾಯಕವೇಜ್ಜಾದೀನಂ ಮಹಾಸಕ್ಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಪೇಸಾ ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

> ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ವಿಪಾಕಸುಖವೇದನಾ।
> ಏಕಾವ ಏಕಧಾ ಚೇಸಾ, ತಸ್ಮಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ॥

‘**ಏಕಧಾ**’ತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ -

ದುಕ್ಖೀ ಸುಖಂ ಪತ್ಥಯತಿ, ಸುಖೀ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ಇಚ್ಛತಿ।
ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಸನ್ತತ್ತಾ, ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವ ಭಾಸಿತಾ॥

ತಣ್ಹಾಯ ಪಚ್ಚಯಾ ತಸ್ಮಾ, ಹೋನ್ತಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವೇದನಾ।
ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ, ಇತಿ ವುತ್ತಾ ಮಹೇಸಿನಾ॥

ವೇದನಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಚಾಪಿ, ಯಸ್ಮಾ ನಾನುಸಯಂ ವಿನಾ।
ಹೋತಿ ತಸ್ಮಾ ನ ಸಾ ಹೋತಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ವುಸೀಮತೋತಿ॥

ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ಉಪಾದಾನಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೧೩೩. ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನನಿದ್ದೇಸೇ -

ಉಪಾದಾನಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ತಾನಿ ಅತ್ಥವಿಭಾಗತೋ।
ಧಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾ, ಕಮತೋ ಚ ವಿಭಾವಯೇ॥

ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ ಉಪಾದಾನನ್ತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ…ಪೇ॰… ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಆಗತಾನಿ। ತೇಸಂ ಅಯಂ **ಅತ್ಥವಿಭಾಗೋ** - ವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಮಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ **ಕಾಮುಪಾದಾನಂ**। ಕಾಮೋ ಚ ಸೋ ಉಪಾದಾನಞ್ಚಾತಿಪಿ **ಕಾಮುಪಾದಾನಂ**। **ಉಪಾದಾನ**ನ್ತಿ ದಳ್ಹಗ್ಗಹಣಂ। ದಳ್ಹತ್ಥೋ ಹೇತ್ಥ ಉಪಸದ್ದೋ ಉಪಾಯಾಸ-ಉಪಕಟ್ಠಾದೀಸು ವಿಯ। ತಥಾ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ಸಾ ಉಪಾದಾನಞ್ಚಾತಿ **ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ**। ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ವಾ **ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ**। ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾತಿಆದೀಸು ಹಿ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಂ ಉತ್ತರದಿಟ್ಠಿ ಉಪಾದಿಯತಿ। ತಥಾ ಸೀಲಬ್ಬತಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ **ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ**। ಸೀಲಬ್ಬತಞ್ಚ ತಂ ಉಪಾದಾನಞ್ಚಾತಿಪಿ **ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ**। ಗೋಸೀಲಗೋವತಾದೀನಿ ಹಿ ಏವಂ ಸುದ್ಧೀತಿ ಅಭಿನಿವೇಸತೋ ಸಯಮೇವ ಉಪಾದಾನಾನೀತಿ। ತಥಾ ವದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾದೋ, ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಉಪಾದಾನಂ। ಕಿಂ ವದನ್ತಿ ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ ವಾ? ಅತ್ತಾನಂ। ಅತ್ತನೋ ವಾದುಪಾದಾನಂ **ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ**। ಅತ್ತವಾದಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಅತ್ತಾತಿ ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ**। ಅಯಂ ತಾವ ತೇಸಂ ಅತ್ಥವಿಭಾಗೋ।

‘**ಧಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರೇ**’ ಪನ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ತಾವ “ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ? ಯೋ ಕಾಮೇಸು ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಕಾಮರಾಗೋ ಕಾಮನನ್ದೀ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಕಾಮಸ್ನೇಹೋ ಕಾಮಪರಿಳಾಹೋ ಕಾಮಮುಚ್ಛಾ ಕಾಮಜ್ಝೋಸಾನಂ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನ”ನ್ತಿ ಆಗತತ್ತಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ತಣ್ಹಾದಳ್ಹತ್ತಂ ವುತ್ತಂ। ತಣ್ಹಾದಳ್ಹತ್ತಂ ನಾಮ ಪುರಿಮತಣ್ಹಾಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ದಳ್ಹಸಮ್ಭೂತಾ ಉತ್ತರತಣ್ಹಾ ಏವ। ಕೇಚಿ ಪನಾಹು - ಅಪ್ಪತ್ತವಿಸಯಪತ್ಥನಾ ತಣ್ಹಾ, ಅನ್ಧಕಾರೇ ಚೋರಸ್ಸ ಹತ್ಥಪ್ಪಸಾರಣಂ ವಿಯ। ಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ ಉಪಾದಾನಂ, ತಸ್ಸೇವ ಭಣ್ಡಗ್ಗಹಣಂ ವಿಯ। ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಸನ್ತುಟ್ಠಿತಾಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಚ ತೇ ಧಮ್ಮಾ। ತಥಾ ಪರಿಯೇಸನಾರಕ್ಖದುಕ್ಖಮೂಲಾತಿ। ಸೇಸುಪಾದಾನತ್ತಯಂ ಪನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಿಟ್ಠಿಮತ್ತಮೇವ।

ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಪುಬ್ಬೇ ರೂಪಾದೀಸು ವುತ್ತಾಯ ಅಟ್ಠಸತಪ್ಪಭೇದಾಯಪಿ ತಣ್ಹಾಯ ದಳ್ಹಭಾವೋ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ। ದಸವತ್ಥುಕಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ। ಯಥಾಹ - “ತತ್ಥ ಕತಮಂ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ? ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನಂ, ನತ್ಥಿ ಯಿಟ್ಠಂ…ಪೇ॰…

ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಪವೇದೇನ್ತೀತಿ ಯಾ ಏವರೂಪಾ ದಿಟ್ಠಿ...ಪೇ॰... ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೋ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೨೧; ವಿಭ॰ ೯೩೮) ಸೀಲವತೇಹಿ ಸುದ್ಧಿಪರಾಮಸನಂ ಪನ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ। ಯಥಾಹ - "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ? ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಸೀಲೇನ ಸುದ್ಧಿ, ವತೇನ ಸುದ್ಧಿ, ಸೀಲಬ್ಬತೇನ ಸುದ್ಧೀತಿ ಯಾ ಏವರೂಪಾ ದಿಟ್ಠಿ...ಪೇ॰... ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೋ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೨೨; ವಿಭ॰ ೯೩೮)। ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ। ಯಥಾಹ - "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ? ಇಧ ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ...ಪೇ॰... ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮೇ ಅವಿನೀತೋ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ...ಪೇ॰... ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೋ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೨೩; ವಿಭ॰ ೯೩೮)। ಅಯಮೇತ್ಥ ಧಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರೋ।

'**ಕಮತೋ**'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ತಿವಿಧೋ ಕಮೋ - ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ, ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ, ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ ಚ। ತತ್ಥ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಇಮಸ್ಸ ಪಠಮಂ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಅಭಾವತೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ನ ವುಚ್ಚತಿ। ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅತ್ತಗ್ಗಾಹಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾಭಿನಿವೇಸೋ। ತತೋ "ಸಸ್ಸತೋ ಅಯಂ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಅತ್ತವಿಸುದ್ಧತ್ಥಂ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ, ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಪರಲೋಕನಿರಪೇಕ್ಖಸ್ಸ ಕಾಮುಪಾದಾನನ್ತಿ ಏವಂ ಪಠಮಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ, ತತೋ ದಿಟ್ಠಿಸೀಲಬ್ಬತಕಾಮುಪಾದಾನಾನೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ।

ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಾದೀನಿ ಚೇತ್ಥ ಪಠಮಂ ಪಹೀಯನ್ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಜ್ಝತ್ತಾ। ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಪಚ್ಛಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಜ್ಝತ್ತಾತಿ। ಅಯಮೇತೇಸಂ ಪಹಾನಕ್ಕಮೋ।

ಮಹಾವಿಸಯತ್ತಾ ಪನ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಚ ಏತೇಸು ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಪಠಮಂ ದೇಸಿತಂ। ಮಹಾವಿಸಯಞ್ಹಿ ತಂ ಅಟ್ಠಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯೋಗಾ। ಅಪ್ಪವಿಸಯಾನಿ ಇತರಾನಿ ಚತುಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯೋಗಾ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಚ ಆಲಯರಾಮತಾಯ ಪಜಾಯ ಪಾಕಟಂ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ, ನ ಇತರಾನಿ। ಕಾಮುಪಾದಾನವಾ ವತ್ಥುಕಾಮಾನಂ ಸಮಧಿಗಮತ್ಥಂ ಕೋತೂಹಲಮಙ್ಗಲಾದಿಬಹುಲೋ ಹೋತಿ, ನ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠೀತಿ ತದನನ್ತರಂ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ। ತಂ ಪಭಿಜ್ಜಮಾನಂ ಸೀಲಬ್ಬತಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನವಸೇನ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ದ್ವಯೇ ಗೋಕಿರಿಯಂ ವಾ ಕುಕ್ಕುರಕಿರಿಯಂ ವಾ ದಿಸ್ವಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬತೋ ಓಳಾರಿಕನ್ತಿ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ ಪಠಮಂ ದೇಸಿತಂ, ಸುಖುಮತ್ತಾ ಅನ್ತೇ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನನ್ತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೋ।

> ತಣ್ಹಾ ಚ ಪುರಿಮಸ್ಸೇತ್ಥ, ಏಕಧಾ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯೋ।
> ಸತ್ತಧಾ ಅಟ್ಠಧಾ ವಾಪಿ, ಹೋತಿ ಸೇಸತ್ತಯಸ್ಸ ಸಾ॥

ಏತ್ಥ ಚ ಏವಂ ದೇಸಿತೇ ಉಪಾದಾನಚತುಕ್ಕೇ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಕಾಮುಪಾದಾನಸ್ಸ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಏಕಧಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ತಣ್ಹಾಭಿನನ್ದಿತೇಸು ವಿಸಯೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಸೇಸತ್ತಯಸ್ಸ ಪನ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಹೇತುವಸೇನ ಸತ್ತಧಾ ವಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಹ ಅಟ್ಠಧಾ ವಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯದಾ ಚ ಸಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ತದಾ ಅಸಹಜಾತಾವ ಹೋತೀತಿ।

ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ಭವಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೬೩೪. ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವನಿದ್ದೇಸೇ -

> ಅತ್ಥತೋ ಧಮ್ಮತೋ ಚೇವ, ಸಾತ್ಥತೋ ಭೇದಸಙ್ಗಹಾ।
> ಯಂ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಚೇವ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತತ್ಥ ಭವತೀತಿ **ಭವೋ**। **ದುವಿಧೇನಾ**ತಿ ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪವತ್ತತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥವಾ ದುವಿಧೇನಾತಿ ಪಚ್ಚತ್ತೇ ಕರಣವಚನಂ, ದುವಿಧೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ। ಕಮ್ಮಮೇವ ಭವೋ **ಕಮ್ಮಭವೋ**। ಉಪಪತ್ತಿಯೇವ ಭವೋ **ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ**। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪಪತ್ತಿ ಭವತೀತಿ ಭವೋ। ಕಮ್ಮಂ ಪನ ಯಥಾ ಸುಖಕಾರಣತ್ತಾ "ಸುಖೋ ಬುದ್ಧಾನಮುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೯೪) ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ಭವಕಾರಣತ್ತಾ ಫಲವೋಹಾರೇನ ಭವೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕಮ್ಮಭವೋ**ತಿ ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಭವೇಸು ಯೋ ಕಮ್ಮಭವೋತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಕತಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ। **ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅನವಸೇಸಂ। ಭವಂ ಗಚ್ಛತಿ ಗಮೇತಿ ಚಾತಿ **ಭವಗಾಮಿ**। ಇಮಿನಾ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ವಟ್ಟಕಥಾ, ತಞ್ಚ ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ। ಕರೀಯತೀತಿ ಕಮ್ಮಂ।

ಕಾಮಭವಾದೀಸು ಕಾಮಸಙ್ಖಾತೋ ಭವೋ **ಕಾಮಭವೋ**। ಏಸ ನಯೋ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು। ಸಞ್ಞಾವತಂ ಭವೋ, ಸಞ್ಞಾ ವಾ ಏತ್ಥ ಭವೇ ಅತ್ಥೀತಿ **ಸಞ್ಞಾಭವೋ**। ವಿಪರಿಯಾಯೇನ **ಅಸಞ್ಞಾಭವೋ**। ಓಳಾರಿಕಸಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವಾ ಸುಖುಮಾಯ ಚ ಭಾವಾ ನೇವ ಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾ ಅಸ್ಮಿಂ ಭವೇತಿ **ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಭವೋ**। ಏಕೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವೋಕಿಣ್ಣೋ ಭವೋ **ಏಕವೋಕಾರಭವೋ**। ಏಕೋ ವಾ ವೋಕಾರೋ ಅಸ್ಸ ಭವಸ್ಸಾತಿ ಏಕವೋಕಾರಭವೋ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಚತುವೋಕಾರಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇಸು। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ**ತಿ ಏಸ ನವವಿಧೋಪಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ 'ಅತ್ಥತೋ' ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಧಮ್ಮತೋ' ಪನ ಏತ್ಥ ಹಿ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಧಮ್ಮತೋ ತೇರಸ ಚೇತನಾ, ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ದ್ವಾದಸ, ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚತಸ್ಸೋ। "ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚೇತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಾ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಾ ಆಚಯಗಾಮಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಕಾಮಭವೋ ಪಞ್ಚ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾ, ತಥಾ ರೂಪಭವೋ, ಅರೂಪಭವೋ ಚತ್ತಾರೋ, ಸಞ್ಞಾಭವೋ ಚತುಪಞ್ಚ, ಅಸಞ್ಞಾಭವೋ ಏಕೋ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧೋ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಭವೋ ಚತ್ತಾರೋ। ಏಕವೋಕಾರಭವಾದಯೋ ಏಕಚತುಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧೇಹೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ 'ಧಮ್ಮತೋ'ಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಸಾತ್ಥತೋ'ತಿ ಯಥಾ ಚ ಭವನಿದ್ದೇಸೇ ತಥೇವ ಕಾಮಞ್ಚ ಸಙ್ಖಾರನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋವ ವುತ್ತಾ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪುರಿಮಾ ಅತೀತಕಮ್ಮವಸೇನ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ವುತ್ತಾ। ಇಮೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಮ್ಮವಸೇನ ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾತಿ ಪುನವಚನಂ ಸಾತ್ಥಕಮೇವ। ಪುಬ್ಬೇ ವಾ "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ? ಕುಸಲಚೇತನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ಚೇತನಾವ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ "ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಮೇವ ಕಮ್ಮಂ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವುತ್ತಂ, ಇದಾನಿ ಅಸಞ್ಞಾಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಮ್ಪಿ। ಕಿಂ ವಾ ಬಹುನಾ? "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋವ ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ। "ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ"ತಿ ಇಧ ಪನ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಸಾತ್ಥಕಮೇವಿದಂ ಪುನವಚನನ್ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ 'ಸಾತ್ಥತೋ'ಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಭೇದಸಙ್ಗಹಾ'ತಿ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವಸ್ಸ ಭೇದತೋ ಚೇವ ಸಙ್ಗಹತೋ ಚ। ಯಞ್ಹಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಕಾಮಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರಿಯತಿ, ಸೋ ಕಮ್ಮಭವೋ। ತದಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಏಸ ನಯೋ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು। ಏವಂ ಕಾಮುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ದ್ವೇ ಕಾಮಭವಾ, ತದನ್ತೋಗಧಾವ ಸಞ್ಞಾಭವಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾ; ದ್ವೇ ರೂಪಭವಾ, ತದನ್ತೋಗಧಾವ ಸಞ್ಞಾಭವಅಸಞ್ಞಾಭವಏಕವೋಕಾರಭವಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾ; ದ್ವೇ ಅರೂಪಭವಾ, ತದನ್ತೋಗಧಾವ

ಸಞ್ಞಾಭವನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಭವಚತುವೋಕಾರಭವಾತಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೋಗಧೇಹಿ ಛ ಭವಾ। ಯಥಾ ಚ ಕಾಮುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೋಗಧೇಹಿ ಛ ಭವಾ ತಥಾ ಸೇಸುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾಪೀತಿ ಏವಂ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭೇದತೋ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೋಗಧೇಹಿ ಚತುವೀಸತಿ ಭವಾ।

ಸಙ್ಗಹತೋ ಪನ ಕಮ್ಮಭವಂ ಉಪಪತ್ತಿಭವಞ್ಚ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಕಾಮುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೋಗಧೇಹಿ ಏಕೋ ಕಾಮಭವೋ, ತಥಾ ರೂಪಾರೂಪಭವಾತಿ ತಯೋ ಭವಾ। ತಥಾ ಸೇಸುಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾಪೀತಿ ಏವಂ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹತೋ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೋಗಧೇಹಿ ದ್ವಾದಸ ಭವಾ। ಅಪಿಚ ಅವಿಸೇಸೇನ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಕಾಮಭವೂಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ। ತದಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಏಸ ನಯೋ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು। ಏವಂ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೋಗಧೇಹಿ ದ್ವೇ ಕಾಮಭವಾ, ದ್ವೇ ರೂಪಭವಾ, ದ್ವೇ ಅರೂಪಭವಾತಿ ಅಪರೇನಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಙ್ಗಹತೋ ಛ ಭವಾ। ಕಮ್ಮಭವಉಪಪತ್ತಿಭವಭೇದಂ ವಾ ಅನುಪಗಮ್ಮ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತೋಗಧೇಹಿ ಕಾಮಭವಾದಿವಸೇನ ತಯೋ ಭವಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಾಮಭವಾದಿಭೇದಞ್ಚಾಪಿ ಅನುಪಗಮ್ಮ ಕಮ್ಮಭವಉಪಪತ್ತಿಭವವಸೇನ ದ್ವೇ ಭವಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಮ್ಮುಪಪತ್ತಿಭೇದಞ್ಚ ಅನುಪಗಮ್ಮ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋತಿ ಭವವಸೇನ ಏಕೋ ಭವೋ ಹೋತೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಭೇದಸಙ್ಗಹಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಯಂ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಚೇವಾ'ತಿ ಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಉಪಾದಾನಂ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ? ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಉಮ್ಮತ್ತಕೋ ವಿಯ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। ಸೋ 'ಇದಂ ಯುತ್ತಂ, ಇದಂ ಅಯುತ್ತ'ನ್ತಿ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಉಪಾದಾನಸ್ಸ ವಸೇನ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಭವಂ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಯದೇಕಚ್ಚೇ "ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನೇನ ರೂಪಾರೂಪಭವಾ ನ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬೇನ ಪನ ಸಬ್ಬೋ ಹೋತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಅನುಸ್ಸವವಸೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಾನುಸಾರೇನ ವಾ "ಕಾಮಾ ನಾಮೇತೇ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಚೇವ ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲಕುಲಾದೀಸು ಛಕಾಮಾವಚರದೇವಲೋಕೇ ಚ ಸಮಿದ್ಧಾ"ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಅಧಿಗಮತ್ಥಂ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಸವನಾದೀಹಿ ವಞ್ಚಿತೋ 'ಇಮಿನಾ ಕಮ್ಮೇನ ಕಾಮಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ'ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಕಾಮುಪಾದಾನವಸೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿಪಿ ಕರೋತಿ। ಸೋ ದುಚ್ಚರಿತಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಅಪಾಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕೇ ವಾ ಪನ ಕಾಮೇ ಪತ್ಥಯಮಾನೋ ಪಟಿಲದ್ಧೇ ವಾ ಗೋಪಯಮಾನೋ ಕಾಮುಪಾದಾನವಸೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿಪಿ ಕರೋತಿ। ಸೋ ದುಚ್ಚರಿತಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಅಪಾಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ರಾಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ, ಕಮ್ಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಸಞ್ಞಾಭವಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾ ಪನ ತದನ್ತೋಗಧಾ ಏವ।

ಅಪರೋ ಪನ ಸದ್ಧಮ್ಮಸವನಾದೀಹಿ ಉಪಬ್ರೂಹಿತಞಾಣೋ "ಇಮಿನಾ ಕಮ್ಮೇನ ಕಾಮಾ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಕಾಮುಪಾದಾನವಸೇನ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀನಿ ಕರೋತಿ। ಸೋ ಸುಚರಿತಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ದೇವೇಸು ವಾ ಮನುಸ್ಸೇಸು ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ರಾಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ, ಕಮ್ಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಸಞ್ಞಾಭವಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾ ಪನ ತದನ್ತೋಗಧಾ ಏವ। ಇತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಸಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಾನ್ತೋಗಧಸ್ಸ ಕಾಮಭವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಅಪರೋ "ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ತತೋ ಸಮಿದ್ಧತರಾ ಕಾಮಾ"ತಿ ಸುತ್ವಾ ವಾ ಪರಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ವಾ ಕಾಮುಪಾದಾನವಸೇನೇವ ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಬಲೇನ ರೂಪಾರೂಪಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ರಾಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ, ಕಮ್ಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಸಞ್ಞಾಅಸಞ್ಞಾ ನೇವಸಞ್ಞಾ

ನಾಸಞ್ಞಾಏಕವೋಕಾರಚತುವೋಕಾರಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಾ ಪನ ತದನ್ತೋಗಧಾ ಏವ। ಇತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಸಪ್ಪಭೇದಾನಂ ಸಾನ್ತೋಗಧಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಭವಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ।

ಅಪರೋ "ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಕಾಮಾವಚರಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇ ವಾ ರೂಪಾರೂಪಭವಾನಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಉಚ್ಛಿನ್ನೋ ಸುಉಚ್ಛಿನ್ನೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಾಯ ತದುಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ, ಕಮ್ಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಸಞ್ಞಾಭವಾದಯೋ ಪನ ತದನ್ತೋಗಧಾ ಏವ। ಇತಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ಸಪ್ಪಭೇದಾನಂ ಸಾನ್ತೋಗಧಾನಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಭವಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಅಪರೋ "ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಕಾಮಾವಚರಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇ ವಾ ರೂಪಾರೂಪಭವಾನಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಸುಖೀ ಹೋತಿ, ವಿಗತಪರಿಳಾಹೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನೇನ ತದುಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ, ತದಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಸಞ್ಞಾಭವಾದಯೋ ಪನ ತದನ್ತೋಗಧಾ ಏವ । ಇತಿ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ ಸಪ್ಪಭೇದಾನಂ ಸಾನ್ತೋಗಧಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಭವಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ಅಪರೋ "ಇದಂ ಸೀಲಬ್ಬತಂ ನಾಮ ಕಾಮಾವಚರಸಮ್ಪತ್ತಿಭವೇ ವಾ ರೂಪಾರೂಪಭವಾನಂ ವಾ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ ಸುಖಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನವಸೇನ ತದುಪಗಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ, ತದಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಸಞ್ಞಾಭವಾದಯೋ ಪನ ತದನ್ತೋಗಧಾ ಏವ। ಇತಿ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಮ್ಪಿ ಸಪ್ಪಭೇದಾನಂ ಸಾನ್ತೋಗಧಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಭವಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯಂ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ತತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಕಥಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಚೇ?

> ರೂಪಾರೂಪಭವಾನಂ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಉಪಾದಾನಂ।
> ಸಹಜಾತಾದೀಹಿಪಿ ತಂ, ಕಾಮಭವಸ್ಸಾತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ॥

ರೂಪಾರೂಪಭವಾನಞ್ಹಿ ಕಾಮಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಕಾಮಭವೇ ಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸೇವ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ಚೇತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಉಪಾದಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಏಕಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಾಮಭವೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಕುಸಲಕಮ್ಮಭವಸ್ಸ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಹೇತುಪಚ್ಚಯಪ್ಪಭೇದೇಹಿ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನೇವಾತಿ।

ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾದಿಪದನಿದ್ದೇಸೋ

೨೩೫. ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ಜಾತಿಆದೀನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಭವೋ**ತಿ ಪನೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಭವೋವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸೋ ಹಿ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಸೋ ಪನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯವಸೇನ ದ್ವಿಧಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ "ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಚೇ? ಬಾಹಿರಪಚ್ಚಯಸಮತ್ತೇಪಿ ಹೀನಪಣೀತತಾದಿವಿಸೇಸದಸ್ಸನತೋ। ಬಾಹಿರಾನಞ್ಹಿ ಜನಕಜನೇತ್ತಿಸುಕ್ಕಸೋಣಿತಾಹಾರಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಮತ್ತೇಪಿ

ಸತ್ತಾನಂ ಯಮಕಾನಮ್ಪಿ ಸತಂ ಹೀನಪಣೀತತಾದಿವಿಸೇಸೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ಸೋ ಚ ನ ಅಹೇತುಕೋ , ಸಬ್ಬದಾ ಚ ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಅಭಾವತೋ; ನ ಕಮ್ಮಭವತೋ ಅಞ್ಞಹೇತುಕೋ, ತದಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಸತ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ಕಮ್ಮಭವಹೇತುಕೋವ। ಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಸತ್ತಾನಂ ಹೀನಪಣೀತಾದಿವಿಸೇಸಹೇತು। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ - "ಕಮ್ಮಂ ಸತ್ತೇ ವಿಭಜತಿ ಯದಿದಂ ಹೀನಪ್ಪಣೀತತಾಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೮೯)। ತಸ್ಮಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಮೇತಂ - "ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಚ ಅಸತಿ ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಮರಣಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಸೋಕಾದಯೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಜಾತಿಯಾ ಪನ ಸತಿ ಜರಾಮರಣಞ್ಚೇವ ಜರಾಮರಣಸಙ್ಖಾತದುಕ್ಖಧಮ್ಮಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಚ ಬಾಲಸ್ಸ ಜರಾಮರಣಾಭಿಸಮ್ಬನ್ಧಾ ವಾ ತೇನ ತೇನ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇನ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಅನಭಿಸಮ್ಬನ್ಧಾ ವಾ ಸೋಕಾದಯೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಚೇವ ಸೋಕಾದೀನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಾ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾ ಏಕಧಾವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ।

ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿಆದಿಪದನಿದ್ದೇಸೋ।

೬೪೨. **ಏವಮೇತಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀನಂ ಅತ್ಥೋ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಙ್ಗತಿ**ಆದೀನಿ ಸಮುದಯವೇವಚನಾನೇವ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸೋಕಾದಯೋ ಅವಸಾನೇ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಯಾ ಸಾ ಅವಿಜ್ಜಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಏವಮೇತಸ್ಸ ಭವಚಕ್ಕಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ವುತ್ತಾ, ಸಾ -

> ಸೋಕಾದೀಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಸಿದ್ಧಾ ಭವಚಕ್ಕಮವಿದಿತಾದಿಮಿದಂ।
> ಕಾರಕವೇದಕರಹಿತಂ, ದ್ವಾದಸವಿಧಸುಞ್ಞತಾಸುಞ್ಞಂ॥

ಸತತಂ ಸಮಿತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕಥಂ ಪನೇತ್ಥ ಸೋಕಾದೀಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಿದ್ಧಾ? ಕಥಮಿದಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಅವಿದಿತಾದಿ? ಕಥಂ ಕಾರಕವೇದಕರಹಿತಂ? ಕಥಂ ದ್ವಾದಸವಿಧಸುಞ್ಞತಾಸುಞ್ಞನ್ತಿ ಚೇ? ಏತ್ಥ ಹಿ ಸೋಕದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅವಿಯೋಗಿನೋ, ಪರಿದೇವೋ ಚ ನಾಮ ಮೂಳ್ಹಸ್ಸಾತಿ ತೇಸು ತಾವ ಸಿದ್ಧೇಸು ಸಿದ್ಧಾವ ಹೋತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಅಪಿಚ "ಆಸವಸಮುದಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಆಸವಸಮುದಯಾ ಚೇತೇ ಸೋಕಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಕಥಂ? ವತ್ಥುಕಾಮವಿಯೋಗೇ ತಾವ ಸೋಕೋ ಕಾಮಾಸವಸಮುದಯೋ ಹೋತಿ? ಯಥಾಹ -

> "ತಸ್ಸ ಚೇ ಕಾಮಯಾನಸ್ಸ, ಛನ್ದಜಾತಸ್ಸ ಜನ್ತುನೋ।
> ತೇ ಕಾಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಸಲ್ಲವಿದ್ಧೋವ ರುಪ್ಪತೀ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭೩)।

ಯಥಾ ಚಾಹ - "ಕಾಮತೋ ಜಾಯತೀ ಸೋಕೋ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೧೫)। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚೇತೇ ದಿಟ್ಠಾಸವಸಮುದಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯಥಾಹ - "ತಸ್ಸ ಅಹಂ ರೂಪಂ, ಮಮ ರೂಪನ್ತಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಟ್ಠಾಯಿನೋ ತಂ ರೂಪಂ ವಿಪರಿಣಮತಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ರೂಪವಿಪರಿಣಾಮಞ್ಞಥಾಭಾವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧)। ಯಥಾ ಚ ದಿಟ್ಠಾಸವಸಮುದಯಾ ಏವಂ ಭವಾಸವಸಮುದಯಾಪಿ, ಯಥಾಹ - "ಯೇಪಿ ತೇ ದೇವಾ ದೀಘಾಯುಕಾ ವಣ್ಣವನ್ತೋ ಸುಖಬಹುಲಾ ಉಚ್ಚೇಸು ವಿಮಾನೇಸು ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾ ತೇಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭಯಂ ಸಂವೇಗಂ ಸನ್ತಾಸಂ ಆಪಜ್ಜ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೩) ಪಞ್ಚ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ಮರಣಭಯೇನ ಸನ್ತಜ್ಜಿತಾನಂ ದೇವಾನಂ ವಿಯಾತಿ। ಯಥಾ ಚ ಭವಾಸವಸಮುದಯಾ ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸವಸಮುದಯಾಪಿ , ಯಥಾಹ - "ಸ ಖೋ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲೋ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ತಿವಿಧಂ ದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೬)।

ಇತಿ ಯಸ್ಮಾ ಆಸವಸಮುದಯಾ ಏತೇ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏತೇ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಹೇತುಭೂತೇ ಆಸವೇ ಸಾಧೇನ್ತಿ। ಆಸವೇಸು ಚ ಸಿದ್ಧೇಸು ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾವ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ **'ಸೋಕಾದೀಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಿದ್ಧಾ'** ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಿದ್ಧಾಯ ಪುನ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಹೇತುಫಲಪರಮ್ಪರಾಯ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಂ **'ಭವಚಕ್ಕಂ ಅವಿದಿತಾದೀ'**ತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ।

ಏವಂ ಸತಿ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಇದಂ ಆದಿಮತ್ತಕಥನಂ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಚೇ? ನಯಿದಂ ಆದಿಮತ್ತಕಥನಂ, ಪಧಾನಧಮ್ಮಕಥನಂ ಪನೇತಂ। ತಿಣ್ಣಞ್ಹಿ ವಟ್ಟಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಧಾನಾ। ಅವಿಜ್ಜಾಗ್ಗಹಣೇನ ಹಿ ಅವಸೇಸಂ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಞ್ಚ ಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಚ ಬಾಲಂ ಪಲಿವೇಠೇನ್ತಿ, ಸಪ್ಪಸಿರಗ್ಗಹಣೇನ ಸೇಸಂ ಸಪ್ಪಸರೀರಂ ವಿಯ ಬಾಹಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುಚ್ಛೇದೇ ಪನ ಕತೇ ತೇಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಹೋತಿ, ಸಪ್ಪಸಿರಚ್ಛೇದೇ ಕತೇ ಪಲಿವೇಠಿತಬಾಹಾವಿಮೋಕ್ಖೋ ವಿಯ। ಯಥಾಹ - "ಅವಿಜ್ಜಾಯತ್ವೇವ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧; ಮಹಾವ॰ ೧)। ಇತಿ ಯಂ ಗಣ್ಹತೋ ಬನ್ಧೋ ಮುಞ್ಚತೋ ಚ ಮೋಕ್ಖೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪಧಾನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಥನಮಿದಂ, ನ ಆದಿಮತ್ತಕಥನನ್ತಿ ಏವಮಿದಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಅವಿದಿತಾದೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಯಿದಂ ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತತೋ ಅಞ್ಞೇನ "ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಸೇಟ್ಠೋ ಸಜಿತಾ"ತಿ ಏವಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿನಾ ವಾ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಕಾರಕೇನ "ಸೋ ಖೋ ಪನ ಮೇ ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ವದೋ ವೇದೇಯ್ಯೋ"ತಿ ಏವಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇನ ಅತ್ತನಾ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ವೇದಕೇನ ರಹಿತಂ। ಇತಿ **'ಕಾರಕವೇದಕರಹಿತ'**ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ಉದಯಬ್ಬಯಧಮ್ಮಕತ್ತಾ ಧುವಭಾವೇನ, ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕತ್ತಾ ಚ ಸುಭಭಾವೇನ, ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳಿತತ್ತಾ ಸುಖಭಾವೇನ, ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತ್ತಾ ವಸವತ್ತನಭೂತೇನ ಅತ್ತಭಾವೇನ ಚ ಸುಞ್ಞಾ, ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಿಪಿ ಅಙ್ಗಾನಿ; ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ನ ಅತ್ತಾ, ನ ಅತ್ತನೋ , ನ ಅತ್ತನಿ, ನ ಅತ್ತವತೀ, ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಿಪಿ ಅಙ್ಗಾನಿ; ತಸ್ಮಾ **'ದ್ವಾದಸವಿಧಸುಞ್ಞತಾಸುಞ್ಞಮಿದಂ'** ಭವಚಕ್ಕನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಞ್ಚ ವಿದಿತ್ವಾ ಪುನ -

> ತಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾ, ಮೂಲಮತೀತಾದಯೋ ತಯೋ ಕಾಲಾ।
> ದ್ವೇ ಅಟ್ಠ ದ್ವೇ ಏವ ಚ, ಸರೂಪತೋ ತೇಸು ಅಙ್ಗಾನಿ॥

ತಸ್ಸ ಖೋ ಪನೇತಸ್ಸ ಭವಚಕ್ಕಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾ ಚಾತಿ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಮೂಲನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತದೇತಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಹರಣತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಂ ವೇದನಾವಸಾನಂ, ಅಪರನ್ತಸನ್ತಾನತೋ ತಣ್ಹಾಮೂಲಂ ಜರಾಮರಣಾವಸಾನನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಂ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ತಣ್ಹಾಚರಿತವಸೇನ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾನಞ್ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ, ತಣ್ಹಾಚರಿತಾನಂ ತಣ್ಹಾ ಸಂಸಾರನಾಯಿಕಾ। ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾತಾಯ ವಾ ಪಠಮಂ, ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇತೂನಂ ಅನುಪಚ್ಛೇದಪಕಾಸನತೋ; ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಸಮುಗ್ಘಾತಾಯ ದುತಿಯಂ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಜರಾಮರಣಪಕಾಸನತೋ; ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕವಸೇನ ವಾ ಪುರಿಮಂ, ಅನುಪುಬ್ಬಪವತ್ತಿದೀಪನತೋ; ಓಪಪಾತಿಕವಸೇನ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನತೋ।

ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಾ ಚಸ್ಸ ತಯೋ ಕಾಲಾ। ತೇಸು ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪತೋ ಆಗತವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಚಾತಿ ದ್ವೇ ಅಙ್ಗಾನಿ ಅತೀತಕಾಲಾನಿ , ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಭವಾವಸಾನಾನಿ ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲಾನಿ, ಜಾತಿ ಚೇವ ಜರಾಮರಣಞ್ಚ ದ್ವೇ ಅನಾಗತಕಾಲಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಪುನ -

ಹೇತುಫಲಹೇತುಪುಬ್ಬಕ-ತಿಸನ್ಧಿಚತುಭೇದಸಙ್ಗಹಞ್ಚೇತಂ।
ವೀಸತಿಆಕಾರಾರಂ, ತಿವಟ್ಟಮನವಟ್ಠಿತಂ ಭಮತಿ॥

ಇತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾನಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತರಾ ಏಕೋ ಹೇತುಫಲಸನ್ಧಿ ನಾಮ। ವೇದನಾಯ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಅನ್ತರಾ ಏಕೋ ಫಲಹೇತುಸನ್ಧಿ ನಾಮ। ಭವಸ್ಸ ಚ ಜಾತಿಯಾ ಚ ಅನ್ತರಾ ಏಕೋ ಹೇತುಫಲಸನ್ಧೀತಿ। ಏವಮಿದಂ ಹೇತುಫಲಹೇತುಪುಬ್ಬಕತಿಸನ್ಧೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸನ್ಧೀನಂ ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನವವತ್ಥಿತಾ ಪನಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಸಙ್ಗಹಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾ ಏಕೋ ಸಙ್ಗಹೋ, ವಿಞ್ಞಾಣನಾಮರೂಪಸಳಾಯತನಫಸ್ಸವೇದನಾ ದುತಿಯೋ, ತಣ್ಹುಪಾದಾನಭವಾ ತತಿಯೋ, ಜಾತಿಜರಾಮರಣಂ ಚತುತ್ಥೋತಿ। ಏವಮಿದಂ ಚತುಭೇದಸಙ್ಗಹನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅತೀತೇ ಹೇತವೋ ಪಞ್ಚ, ಇದಾನಿ ಫಲಪಞ್ಚಕಂ।
ಇದಾನಿ ಹೇತವೋ ಪಞ್ಚ, ಆಯತಿಂ ಫಲಪಞ್ಚಕನ್ತಿ॥

ಏತೇಹಿ ಪನ ವೀಸತಿಯಾ ಆಕಾರೇಹಿ ಅರೇಹಿ ವೀಸತಿಆಕಾರಾರನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **'ಅತೀತೇ ಹೇತವೋ ಪಞ್ಚಾ'**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಚಾತಿ ಇಮೇ ತಾವ ದ್ವೇ ವುತ್ತಾ ಏವ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅವಿದ್ವಾ ಪರಿತಸ್ಸತಿ, ಪರಿತಸಿತೋ ಉಪಾದಿಯತಿ, ತಸ್ಸ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ, ತಸ್ಮಾ ತಣ್ಹುಪಾದಾನಭವಾಪಿ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ "ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಆಯೂಹನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ನಿಕನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ, ಉಪಗಮನಂ ಉಪಾದಾನಂ, ಚೇತನಾ ಭವೋ, ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೭)।

ತತ್ಥ **ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಪುರಿಮೇ ಕಮ್ಮಭವೇ, ಅತೀತಜಾತಿಯಂ ಕಮ್ಮಭವೇ ಕರಿಯಮಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಯೋ ತದಾ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಮೋಹೋ, ಯೇನ ಮೂಳ್ಹೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಸಾ ಅವಿಜ್ಜಾ। **ಆಯೂಹನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತೋ ಪುರಿಮಚೇತನಾಯೋ, ಯಥಾ 'ದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಮಾಸಮ್ಪಿ ಸಂವಚ್ಛರಮ್ಪಿ ದಾನೂಪಕರಣಾನಿ ಸಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪುರಿಮಚೇತನಾಯೋ। ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಪನ ಹತ್ಥೇ ದಕ್ಖಿಣಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪಯತೋ ಚೇತನಾ ಭವೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕಾವಜ್ಜನೇಸು ವಾ ಛಸು ಜವನೇಸು ಚೇತನಾ ಆಯೂಹನಸಙ್ಖಾರಾ ನಾಮ। ಸತ್ತಮಾ ಚೇತನಾ ಭವೋ। ಯಾ ಕಾಚಿ ವಾ ಪನ ಚೇತನಾ ಭವೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಆಯೂಹನಸಙ್ಖಾರಾ ನಾಮ। **ನಿಕನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ**ತಿ ಯಾ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಫಲೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭವೇ ನಿಕಾಮನಾ ಪತ್ಥನಾ ಸಾ ತಣ್ಹಾ ನಾಮ। **ಉಪಗಮನಂ ಉಪಾದಾನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಭವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ; 'ಇದಂ ಕತ್ವಾ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಠಾನೇ ಕಾಮೇ ಸೇವಿಸ್ಸಾಮಿ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪವತ್ತಂ ಉಪಗಮನಂ ಗಹಣಂ ಪರಾಮಸನಂ - ಇದಂ ಉಪಾದಾನಂ ನಾಮ। **ಚೇತನಾ ಭವೋ**ತಿ ಆಯೂಹನಾವಸಾನೇ ವುತ್ತಚೇತನಾ ಭವೋತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

'ಇದಾನಿ ಫಲಪಞ್ಚಕ'ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿ ವೇದನಾವಸಾನಂ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಮೇವ। ಯಥಾಹ "ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಓಕ್ಕನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಂ, ಪಸಾದೋ ಆಯತನಂ, ಫುಟ್ಠೋ ಫಸ್ಸೋ, ವೇದಯಿತಂ ವೇದನಾ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಇಧೂಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಮಿಂ ಪುರೇಕತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೭)। ತತ್ಥ **ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಯಂ ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಓಕ್ಕನ್ತಿ ನಾಮರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಾ ಗಬ್ಭೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಓಕ್ಕನ್ತಿ, ಆಗನ್ತ್ವಾ ಪವಿಸನಂ ವಿಯ - ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ। **ಪಸಾದೋ ಆಯತನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಚಕ್ಖಾದಿಪಞ್ಚಾಯತನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಫುಟ್ಠೋ ಫಸ್ಸೋ**ತಿ ಯೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಟ್ಠೋ ಫುಸನ್ತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ - ಅಯಂ ಫಸ್ಸೋ। **ವೇದಯಿತಂ ವೇದನಾ**ತಿ ಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಾ ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯೇನ ವಾ ಫಸ್ಸೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಪಾಕವೇದಯಿತಂ, ಸಾ ವೇದನಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

‘ಇದಾನಿ ಹೇತವೋ ಪಞ್ಚಾ’ತಿ ತಣ್ಹಾದಯೋ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾವ ತಣ್ಹುಪಾದಾನಭವಾ। ಭವೇ ಪನ ಗಹಿತೇ ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಗಹಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ, ತಣ್ಹುಪಾದಾನಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಯಾಯ ವಾ ಮೂಳ್ಹೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ ಸಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಗಹಿತಾವ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚ। ತೇನಾಹ “ಇಧ ಪರಿಪಕ್ಕತ್ತಾ ಆಯತನಾನಂ ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಆಯೂಹನಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ನಿಕನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ, ಉಪಗಮನಂ ಉಪಾದಾನಂ, ಚೇತನಾ ಭವೋ। ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಇಧ ಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೭)। ತತ್ಥ **ಇಧ ಪರಿಪಕ್ಕತ್ತಾ ಆಯತನಾನ**ನ್ತಿ ಪರಿಪಕ್ಕಾಯತನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೇ ಸಮ್ಮೋಹೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

‘ಆಯತಿಂ ಫಲಪಞ್ಚಕ’ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ। ತಾನಿ ಜಾತಿಗ್ಗಹಣೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಜರಾಮರಣಂ ಪನ ತೇಸಂಯೇವ ಜರಾಮರಣಂ। ತೇನಾಹ “ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಓಕ್ಕನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಂ, ಪಸಾದೋ ಆಯತನಂ, ಫುಟ್ಠೋ ಫಸ್ಸೋ, ವೇದಯಿತಂ ವೇದನಾ। ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಆಯತಿಂ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಮಿಂ ಇಧ ಕತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೭)। ಏವಮಿದಂ ವೀಸತಿಆಕಾರಾರಂ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಪುರಿಮಭವಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚ ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ, ಏತರಹಿ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಸಮ್ಭಾರಾ, ಏತರಹಿ ಪಞ್ಚ ಕಮ್ಮಸಮ್ಭಾರಾ, ಅನಾಗತೇ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಾತಿ ದಸ ಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮಂ, ದಸ ವಿಪಾಕೋತಿ। ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ, ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕೋ ನಾಮಾತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಟ್ಟಂ ಕಮ್ಮಞ್ಚೇವ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಚ। ತಥಾ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪೋ, ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಸಙ್ಖೇಪೋತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖೇಪೋ ಚೇವ ವಿಪಾಕಸಙ್ಖೇಪೋ ಚ। ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಂ, ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕವಟ್ಟನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಞ್ಚೇವ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಞ್ಚ। ತಥಾ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋ, ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಭವೋತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಕಮ್ಮಭವೋ ಚೇವ ವಿಪಾಕಭವೋ ಚ। ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಪವತ್ತಂ , ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಪವತ್ತನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಕಮ್ಮಪವತ್ತಞ್ಚೇವ ವಿಪಾಕಪವತ್ತಞ್ಚ। ತಥಾ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಸನ್ತತಿ, ದ್ವೀಸು ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಸನ್ತತೀತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಕಮ್ಮಸನ್ತತಿ ಚೇವ ವಿಪಾಕಸನ್ತತಿ ಚ। ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಿರಿಯಾ ನಾಮ, ದ್ವೀಸು ವಿಪಾಕೋ ಕಿರಿಯಾಫಲಂ ನಾಮಾತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ಕಿರಿಯಾ ಚೇವ ಕಿರಿಯಾಫಲಞ್ಚಾತಿ।

ಏವಂ ಸಮುಪ್ಪನ್ನಮಿದಂ ಸಹೇತುಕಂ,
ದುಕ್ಖಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಚಲಮಿತ್ತರದ್ಧುವಂ।
ಧಮ್ಮೇಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಪಭವನ್ತಿ ಹೇತುಸೋ,
ನ ಹೇತ್ಥ ಅತ್ತಾವ ಪರೋವ ವಿಜ್ಜತಿ॥

ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮೇ ಸಞ್ಜನೇನ್ತಿ, ಹೇತುಸಮ್ಭಾರಪಚ್ಚಯಾ।
ಹೇತೂನಞ್ಚ ನಿರೋಧಾಯ, ಧಮ್ಮೋ ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತೋ।
ಹೇತೂಸು ಉಪರುದ್ಧೇಸು, ಛಿನ್ನಂ ವಟ್ಟಂ ನ ವಟ್ಟತಿ॥

ಏವಂ ದುಕ್ಖನ್ತಕಿರಿಯಾಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೀಧ ವಿಜ್ಜತಿ।
ಸತ್ತೇ ಚ ನೂಪಲಬ್ಭನ್ತೇ, ನೇವುಚ್ಛೇದೋ ನ ಸಸ್ಸತಂ॥

ತಿವಟ್ಟಮನವಟ್ಠಿತಂ ಭಮತೀತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಭವಾ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಂ, ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹೂಪಾದಾನಾನಿ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಂ, ವಿಞ್ಞಾಣನಾಮರೂಪಸಳಾಯತನಫಸ್ಸವೇದನಾ ವಿಪಾಕವಟ್ಟನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ತೀಹಿ ವಟ್ಟೇಹಿ ತಿವಟ್ಟಮಿದಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಯಾವ

ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಂ ನ ಉಪಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ತಾವ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಅನವಟ್ಠಿತಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿವಟ್ಟನತೋ ಭಮತಿಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತಯಿದಮೇವಂ ಭಮಮಾನಂ -

ಸಚ್ಚಪ್ಪಭವತೋ ಕಿಚ್ಚಾ, ವಾರಣಾ ಉಪಮಾಹಿ ಚ।
ಗಮ್ಭೀರನಯಭೇದಾ ಚ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ॥

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುತಿಯಸಚ್ಚಪ್ಪಭವಂ ದುತಿಯಸಚ್ಚಂ, ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ದುತಿಯಸಚ್ಚಪ್ಪಭವಂ ಪಠಮಸಚ್ಚಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ನಾಮರೂಪಾದೀನಿ ವಿಪಾಕವೇದನಾಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ಪಠಮಸಚ್ಚಪ್ಪಭವಂ ಪಠಮಸಚ್ಚಂ, ವೇದನಾಯ ತಣ್ಹಾ ಪಠಮಸಚ್ಚಪ್ಪಭವಂ ದುತಿಯಸಚ್ಚಂ, ತಣ್ಹಾಯ ಉಪಾದಾನಂ ದುತಿಯಸಚ್ಚಪ್ಪಭವಂ ದುತಿಯಸಚ್ಚಂ, ಉಪಾದಾನತೋ ಭವೋ ದುತಿಯಸಚ್ಚಪ್ಪಭವಂ ಪಠಮದುತಿಯಸಚ್ಚದ್ವಯಂ, ಭವತೋ ಜಾತಿ ದುತಿಯಸಚ್ಚಪ್ಪಭವಂ ಪಠಮಸಚ್ಚಂ, ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಮರಣಂ ಪಠಮಸಚ್ಚಪ್ಪಭವಂ ಪಠಮಸಚ್ಚನ್ತಿ। ಏವಂ ತಾವಿದಂ '**ಸಚ್ಚಪ್ಪಭವತೋ**' ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ವತ್ಥೂಸು ಚ ಸತ್ತೇ ಸಮ್ಮೋಹೇತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಾತುಭಾವಾಯ, ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಙ್ಖತಞ್ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ, ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ವತ್ಥುಞ್ಚ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ, ನಾಮರೂಪಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ, ಸಳಾಯತನಮ್ಪಿ ಸವಿಸಯೇ ಚ ವತ್ತತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಫಸ್ಸಸ್ಸ, ಫಸ್ಸೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಫುಸತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ವೇದನಾಯ, ವೇದನಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣರಸಞ್ಚ ಅನುಭವತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ತಣ್ಹಾಯ, ತಣ್ಹಾಪಿ ರಜ್ಜನೀಯೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ರಜ್ಜತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಉಪಾದಾನಸ್ಸ, ಉಪಾದಾನಮ್ಪಿ ಉಪಾದಾನೀಯೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಿಯತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಭವಸ್ಸ, ಭವೋಪಿ ನಾನಾಗತೀಸು ಚ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಜಾತಿಯಾ, ಜಾತಿಪಿ ಖನ್ಧೇ ಚ ಜನೇತಿ ತೇಸಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತತಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ, ಜರಾಮರಣಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಾಕಭೇದಭಾವಞ್ಚ ಅಧಿತಿಟ್ಠತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ ಭವನ್ತರಪಾತುಭಾವಾಯ ಸೋಕಾದೀನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ದ್ವಿಧಾ ಪವತ್ತ'**ಕಿಚ್ಚತೋ**'ಪಿ ಇದಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಇದಂ ಕಾರಕದಸ್ಸನನಿವಾರಣಂ, "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಅತ್ತಸಙ್ಕನ್ತಿದಸ್ಸನನಿವಾರಣಂ, "ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಅತ್ತಾತಿಪರಿಕಪ್ಪಿತವತ್ಥುಭೇದದಸ್ಸನತೋ ಘನಸಞ್ಞಾನಿವಾರಣಂ, "ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು "ಅತ್ತಾ ಪಸ್ಸತಿ...ಪೇ॰... ವಿಜಾನಾತಿ ಫುಸತಿ ವೇದಯತಿ ತಣ್ಹಿಯತಿ ಉಪಾದಿಯತಿ ಭವತಿ ಜಾಯತಿ ಜೀಯತಿ ಮೀಯತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿದಸ್ಸನನಿವಾರಣಂ, ತಸ್ಮಾ ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನ**ನಿವಾರಣತೋ**ಪೇತಂ ಭವಚಕ್ಕಂ 'ನಿವಾರಣತೋ' ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸಲಕ್ಖಣಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅದಸ್ಸನತೋ ಅನ್ಧೋ ವಿಯ ಅವಿಜ್ಜಾ , ಅನ್ಧಸ್ಸ ಉಪಕ್ಖಲನಂ ವಿಯ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಉಪಕ್ಖಲಿತಸ್ಸ ಪತನಂ ವಿಯ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಪತಿತಸ್ಸ ಗಣ್ಡಪಾತುಭಾವೋ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ, ಗಣ್ಡಭೇದಪೀಳಕಾ ವಿಯ ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನಂ, ಗಣ್ಡಪೀಳಕಾಘಟ್ಟನಂ ವಿಯ ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ, ಘಟ್ಟನದುಕ್ಖಂ ವಿಯ ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಟಿಕಾರಾಭಿಲಾಸೋ ವಿಯ ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ, ಪಟಿಕಾರಾಭಿಲಾಸೇನ ಅಸಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಂ ವಿಯ ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನಂ,

ಉಪಾದಿನ್ನಅಸಪ್ಪಾಯಾಲೇಪನಂ ವಿಯ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ, ಅಸಪ್ಪಾಯಾಲೇಪನೇನ ಗಣ್ಡವಿಕಾರಪಾತುಭಾವೋ ವಿಯ ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತಿ, ಗಣ್ಡವಿಕಾರತೋ ಗಣ್ಡಭೇದೋ ವಿಯ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣಂ।

ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಪನೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪತ್ತಿಭಾವೇನ ಸತ್ತೇ ಅಭಿಭವತಿ ಪಟಲಂ ವಿಯ ಅಕ್ಖೀನಿ, ತದಭಿಭೂತೋ ಚ ಬಾಲೋ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ವೇಠೇತಿ ಕೋಸಕಾರಕಿಮಿ ವಿಯ ಕೋಸಪ್ಪದೇಸೇಹಿ, ಸಙ್ಖಾರಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಗತೀಸು ಪತಿಟ್ಠಂ ಲಭತಿ ಪರಿಣಾಯಕಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ ವಿಯ ರಾಜಕುಮಾರೋ ರಜ್ಜೇ, ಉಪಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಕಪ್ಪನತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ನಾಮರೂಪಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ ಮಾಯಾಕಾರೋ ವಿಯ ಮಾಯಂ, ನಾಮರೂಪೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ಸಳಾಯತನಂ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಸುಭೂಮಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ವನಪ್ಪಗುಮ್ಬೋ ವಿಯ, ಆಯತನಘಟ್ಟನತೋ ಫಸ್ಸೋ ಜಾಯತಿ ಅರಣೀಸಹಿತಾಭಿಮದ್ದನತೋ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ, ಫಸ್ಸೇನ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ವೇದನಾ ಪಾತುಭವತಿ ಅಗ್ಗಿನಾ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಡಾಹೋ ವಿಯ, ವೇದಯಮಾನಸ್ಸ ತಣ್ಹಾ ವಡ್ಢತಿ ಲೋಣೂದಕಂ ಪಿವತೋ ಪಿಪಾಸಾ ವಿಯ, ತಸಿತೋ ಭವೇಸು ಅಭಿಲಾಸಂ ಕರೋತಿ ಪಿಪಾಸಿತೋ ವಿಯ ಪಾನೀಯೇ, ತದಸ್ಸುಪಾದಾನಂ ಉಪಾದಾನೇನ ಭವಂ ಉಪಾದಿಯತಿ ಆಮಿಸಲೋಭೇನ ಮಚ್ಛೋ ಬಳಿಸಂ ವಿಯ, ಭವೇ ಸತಿ ಜಾತಿ ಹೋತಿ ಬೀಜೇ ಸತಿ ಅಙ್ಕುರೋ ವಿಯ, ಜಾತಸ್ಸ ಅವಸ್ಸಂ ಜರಾಮರಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಪತನಂ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ **'ಉಪಮಾಹಿ'** ಪೇತಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಚ ಭಗವತಾ ಅತ್ಥತೋಪಿ ಧಮ್ಮತೋಪಿ ದೇಸನಾತೋಪಿ ಪಟಿವೇಧತೋಪಿ ಗಮ್ಭೀರಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಗಮ್ಭೀರೋ ಚಾಯಂ, ಆನನ್ದ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಗಮ್ಭೀರಾವಭಾಸೋ ಚಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೦) ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ **'ಗಮ್ಭೀರಭೇದತೋ'**ಪೇತಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ನ ಜಾತಿತೋ ಜರಾಮರಣಂ ನ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಜಾತಿಂ ವಿನಾ ಅಞ್ಞತೋ ಹೋತಿ, ಇತ್ಥಞ್ಚ ಜಾತಿತೋ ಸಮುದಾಗಚ್ಛತೀತಿ ಏವಂ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಸಮುದಾಗತಟ್ಠಸ್ಸ ದುರವಬೋಧನೀಯತೋ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ ಗಮ್ಭೀರೋ, ತಥಾ ಜಾತಿಯಾ ಭವಪಚ್ಚಯ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ ಗಮ್ಭೀರೋ, ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಅತ್ಥಗಮ್ಭೀರನ್ತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ **'ಅತ್ಥಗಮ್ಭೀರತಾ'** ಹೇತುಫಲಞ್ಹಿ ಅತ್ಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾಹ "ಹೇತುಫಲೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೨೦)।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಯೇನಾಕಾರೇನ ಯದವತ್ಥಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದುರವಬೋಧನೀಯತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಗಮ್ಭೀರೋ, ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ...ಪೇ॰... ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಗಮ್ಭೀರೋ, ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಧಮ್ಮಗಮ್ಭೀರನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ **'ಧಮ್ಮಗಮ್ಭೀರತಾ'** ಹೇತುನೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋತಿ ನಾಮಂ, ಯಥಾಹ "ಹೇತುಮ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಚಸ್ಸ ತೇನ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತಥಾ ತಥಾ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬತ್ತಾ ದೇಸನಾಪಿ ಗಮ್ಭೀರಾ, ನ ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣತೋ ಅಞ್ಞಂ ಞಾಣಂ ಪತಿಟ್ಠಂ ಲಭತಿ, ತಥಾ ಹೇತಂ ಕತ್ಥಚಿ ಸುತ್ತೇ ಅನುಲೋಮತೋ, ಕತ್ಥಚಿ ಪಟಿಲೋಮತೋ; ಕತ್ಥಚಿ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ, ಕತ್ಥಚಿ ವೇಮಜ್ಝತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಲೋಮತೋ ವಾ ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ, ಕತ್ಥಚಿ ತಿಸನ್ಧಿಚತುಸಙ್ಖೇಪಂ, ಕತ್ಥಚಿ ದ್ವಿಸನ್ಧಿತಿಸಙ್ಖೇಪಂ, ಕತ್ಥಚಿ ಏಕಸನ್ಧಿದ್ವಿಸಙ್ಖೇಪಂ ದೇಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ದೇಸನಾಗಮ್ಭೀರನ್ತಿ ಅಯಂ **ದೇಸನಾಗಮ್ಭೀರತಾ**।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಯೋ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಸಭಾವೋ, ಯೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧೇನ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಲಕ್ಖಣತೋ ಪಟಿವಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ ದುಪ್ಪರಿಯೋಗಾಹತ್ತಾ ಗಮ್ಭೀರೋ, ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರಂ। ತಥಾ ಹೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಞ್ಞಾಣಾದಸ್ಸನಸಚ್ಚಾಸಮ್ಪಟಿವೇಧಟ್ಠೋ ಗಮ್ಭೀರೋ, ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಾಯೂಹನಸರಾಗವಿರಾಗಟ್ಠೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ

ಸುಞ್ಞತಅಬ್ಯಾಪಾರಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪಾತುಭಾವಟ್ಠೋ , ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಏಕುಪ್ಪಾದವಿನಿಬ್ಭೋಗಾವಿನಿಬ್ಭೋಗನಮನರುಪ್ಪನಟ್ಠೋ, ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಲೋಕದ್ವಾರಖೇತ್ತವಿಸಯವಿಸಯೀಭಾವಟ್ಠೋ, ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಫುಸನಸಙ್ಘಟ್ಟನಸಙ್ಗತಿಸನ್ನಿಪಾತಟ್ಠೋ, ವೇದನಾಯ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಸುಖದುಕ್ಖಮಜ್ಝತ್ತಭಾವನಿಜ್ಜೀವವೇದಯಿತಟ್ಠೋ, ತಣ್ಹಾಯ ಅಭಿನನ್ದಿತಜ್ಝೋಸಾನಸರಿತಾಲತಾನದೀತಣ್ಹಾಸಮುದ್ದದುಪ್ಪೂರಣಟ್ಠೋ, ಉಪಾದಾನಸ್ಸ ಆದಾನಗ್ಗಹಣಾಭಿನಿವೇಸಪರಾಮಾಸದುರತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೋ, ಭವಸ್ಸ ಆಯೂಹನಾಭಿಸಙ್ಖರಣಯೋನಿಗತಿಠಿತಿನಿವಾಸೇಸು ಖಿಪನಟ್ಠೋ, ಜಾತಿಯಾ ಜಾತಿಸಞ್ಜಾತಿಓಕ್ಕನ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಪಾತುಭಾವಟ್ಠೋ, ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಖಯವಯಭೇದವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠೋ ಗಮ್ಭೀರೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ **ಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರತಾ**।

ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಏಕತ್ತನಯೋ, ನಾನತ್ತನಯೋ, ಅಬ್ಯಾಪಾರನಯೋ, ಏವಂಧಮ್ಮತಾನಯೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅತ್ಥನಯಾ ಹೋನ್ತಿ , ತಸ್ಮಾ '**ನಯಭೇದತೋ**'ಪೇತಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ। ತತ್ಥ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಬೀಜಸ್ಸ ಅಙ್ಕುರಾದಿಭಾವೇನ ರುಕ್ಖಭಾವಪ್ಪತ್ತಿ ವಿಯ ಸನ್ತಾನಾನುಪಚ್ಛೇದೋ '**ಏಕತ್ತನಯೋ**' ನಾಮ; ಯಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅನುಪಚ್ಛೇದಾವಬೋಧತೋ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ, ಮಿಚ್ಛಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಾನುಪಚ್ಛೇದಸ್ಸ ಏಕತ್ತಗ್ಗಹಣತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪನ ಯಥಾಸಕಲಕ್ಖಣವವತ್ಥಾನಂ '**ನಾನತ್ತನಯೋ**' ನಾಮ; ಯಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ನವನವಾನಂ ಉಪ್ಪಾದದಸ್ಸನತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ, ಮಿಚ್ಛಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಏಕಸನ್ತಾನಪತಿತಸ್ಸ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಸ್ಸೇವ ನಾನತ್ತಗ್ಗಹಣತೋ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾಯ 'ಸಙ್ಖಾರಾ ಮಯಾ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಾ', ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಾ 'ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಮ್ಹೇಹೀ'ತಿ ಏವಮಾದಿಬ್ಯಾಪಾರಾಭಾವೋ '**ಅಬ್ಯಾಪಾರನಯೋ**' ನಾಮ; ಯಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಕಾರಕಸ್ಸ ಅಭಾವಾವಬೋಧತೋ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ, ಮಿಚ್ಛಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಯೋ ಅಸತಿಪಿ ಬ್ಯಾಪಾರೇ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಸಭಾವನಿಯಮಸಿದ್ಧೋ ಹೇತುಭಾವೋ ತಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣತೋ ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಪನ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂಯೇವ ಸಮ್ಭವೋ ಖೀರಾದೀಹಿ ದಧಿಆದೀನಂ ವಿಯ, ನ ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ ಅಯಂ '**ಏವಂಧಮ್ಮತಾನಯೋ**' ನಾಮ; ಯಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಚ್ಚಯಾನುರೂಪತೋ ಫಲಾವಬೋಧತೋ ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿಞ್ಚ ಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠಿಞ್ಚ ಪಜಹತಿ, ಮಿಚ್ಛಾ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಚ್ಚಯಾನುರೂಪಂ ಫಲಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಯತೋ ಕುತೋಚಿ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಸಮ್ಭವಗ್ಗಹಣತೋ ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿಞ್ಚೇವ ನಿಯತವಾದಞ್ಚ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ಏವಮಿದಂ ಭವಚಕ್ಕಂ -

> ಸಚ್ಚಪ್ಪಭವತೋ ಕಿಚ್ಚಾ, ವಾರಣಾ ಉಪಮಾಹಿ ಚ।
> ಗಮ್ಭೀರನಯಭೇದಾ ಚ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಯಥಾರಹಂ॥

ಇದಞ್ಹಿ ಗಮ್ಭೀರತೋ ಅಗಾಧಂ ನಾನಾನಯಗ್ಗಹಣತೋ ದುರಭಿಯಾನಂ ಞಾಣಾಸಿನಾ ಸಮಾಧಿಪವರಸಿಲಾಯಂ ಸುನಿಸಿತೇನ -

> ಭವಚಕ್ಕಮಪದಾಲೇತ್ವಾ ,
> ಅಸನಿವಿಚಕ್ಕಮಿವ ನಿಚ್ಚನಿಮ್ಮಥನಂ।
> ಸಂಸಾರಭಯಮತೀತೋ,

ನ ಕೋಚಿ ಸುಪಿನನ್ತರೇಪ್ಯತ್ಥೀ॥

ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಭಗವತಾ – ‘‘ಗಮ್ಭೀರೋ ಚಾಯಂ, ಆನನ್ದ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಗಮ್ಭೀರಾವಭಾಸೋ ಚ। ಏತಸ್ಸ, ಆನನ್ದ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನುಬೋಧಾ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾ ಏವಮಯಂ ಪಜಾ ತನ್ತಾಕುಲಕಜಾತಾ ಕುಲಗಣ್ಠಿಕಜಾತಾ ಮುಞ್ಜಪಬ್ಬಜಭೂತಾ ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ವಿನಿಪಾತಂ ಸಂಸಾರಂ ನಾತಿವತ್ತತೀ’’ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೦)। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪರೇಸಂ ವಾ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಅವಸೇಸಕಿಚ್ಚಾನಿ ಪಹಾಯ –

ಗಮ್ಭೀರೇ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರ-ಪ್ಪಭೇದೇ ಇಧ ಪಣ್ಡಿತೋ।
ಯಥಾ ಗಾಧಂ ಲಭೇಥೇವ-ಮನುಯುಞ್ಜೇ ಸದಾ ಸತೋತಿ॥

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೨೪೩. ಏವಂ ಮಹಾಪಥವಿಂ ಪತ್ಥರನ್ತೋ ವಿಯ ಆಕಾಸಂ ವಿತ್ಥಾರಯನ್ತೋ ವಿಯ ಚ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣೋ ಸತ್ಥಾ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ ನಿಗ್ಗಣ್ಠಿಂ ನಿಜ್ಜಟಂ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ನಾನಾಚಿತ್ತವಸೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ನ ಕೇವಲಂ ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸುಯೇವ ಹೋತಿ, ಏಕಚಿತ್ತೇಪಿ ಹೋತಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಸೇನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಂ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಮಾತಿಕಂ ತಾವ ಠಪೇಸಿ। ಏವಂ ಠಪಿತಾಯ ಪನ ಮಾತಿಕಾಯ –

ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಮೂಲೇಹಿ, ನವ ಮೂಲಪದಾ ನವ।
ನಯಾ ತತ್ಥ ಚತುಕ್ಕಾನಿ, ವಾರಭೇದಞ್ಚ ದೀಪಯೇ॥

ತತ್ರಾಯಂ ದೀಪನಾ – ಏತ್ಥ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣನಾಮಛಟ್ಠಾಯತನಫಸ್ಸವೇದನಾತಣ್ಹಾಉಪಾದಾನಪ್ಪಭೇದೇಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ನವಹಿ ಮೂಲಪದೇಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ, ಸಙ್ಖಾರಾದಿಕೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಕೋ, ನಾಮಾದಿಕೋ, ಛಟ್ಠಾಯತನಾದಿಕೋ, ಫಸ್ಸಾದಿಕೋ, ವೇದನಾದಿಕೋ, ತಣ್ಹಾದಿಕೋ, ಉಪಾದಾನಾದಿಕೋತಿ ಇಮೇ ನವ ಮೂಲಪದಾ ನವ ನಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತೇಸು ಯೋ ತಾವ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ ನಯೋ, ತತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಚತುಕ್ಕಂ, ಹೇತುಚತುಕ್ಕಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚತುಕ್ಕಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಚತುಕ್ಕನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚತುಕ್ಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ಚತುನ್ನಂ ಚತುನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಛತ್ತಿಂಸ ಚತುಕ್ಕಾನಿ। ತತ್ಥ ಏಕೇಕೇನ ಚತುಕ್ಕೇನ ಚತುನ್ನಂ ಚತುನ್ನಂ ವಾರಾನಂ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ಸೋಳಸ ಸೋಳಸ ವಾರಾತಿ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಾಧಿಕಂ ವಾರಸತಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧. ಪಚ್ಚಯಚತುಕ್ಕಂ

ತತ್ಥ ಯದೇತಂ ಸಬ್ಬಪಠಮೇ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕೇ ನಯೇ ಪಚ್ಚಯಚತುಕ್ಕಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಠಮೋ ನಾಮರೂಪಟ್ಠಾನೇ ನಾಮಸ್ಸ, ಸಳಾಯತನಟ್ಠಾನೇ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಅಙ್ಗದ್ವಯಯುತ್ತೋ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಿಕವಾರೋ ನಾಮ। ದುತಿಯೋ ನಾಮರೂಪಟ್ಠಾನೇ ನಾಮಸ್ಸೇವ, ಸಳಾಯತನಟ್ಠಾನೇ ಚ ನ ಕಸ್ಸಚಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಏಕಙ್ಗಯುತ್ತೋ ಏಕಾದಸಙ್ಗಿಕವಾರೋ

ನಾಮ। ತತಿಯೋ ಸಳಾಯತನಟ್ಠಾನೇ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಏಕಙ್ಗಯುತ್ತೋ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಿಕವಾರೋ ನಾಮ। ಚತುತ್ಥೋ ಪನ ಪರಿಪುಣ್ಣದ್ವಾದಸಙ್ಗಿಕೋಯೇವ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಅಯಮ್ಪಿ ಛಟ್ಠಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಪರಿಪುಣ್ಣೇಕಙ್ಗಯುತ್ತೋಯೇವಾತಿ? ನ, ತಸ್ಸ ಅನಙ್ಗತ್ತಾ। ಫಸ್ಸೋಯೇವ ಹೇತ್ಥ ಅಙ್ಗಂ, ನ ಛಟ್ಠಾಯತನಂ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಅನಙ್ಗತ್ತಾ ನಾಯಂ ಅಪರಿಪುಣ್ಣೇಕಙ್ಗಯುತ್ತೋತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ - ''ಪಠಮೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಟ್ಠೇನ , ದುತಿಯೋ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಟ್ಠೇನ, ತತಿಯೋ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸತ್ತಾನಂ ವಸೇನ, ಚತುತ್ಥೋ ಓಪಪಾತಿಕಸತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ಗಹಿತೋ। ತಥಾ ಪಠಮೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಟ್ಠೇನ, ದುತಿಯೋ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಟ್ಠೇನ, ತತಿಯೋ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ, ಚತುತ್ಥೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ ಗಹಿತೋ। ತಥಾ ಪಠಮೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಟ್ಠೇನ, ದುತಿಯೋ ಮಹಾನಿದಾನಸುತ್ತನ್ತವಸೇನ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೫ ಆದಯೋ), ತತಿಯೋ ರೂಪಭವವಸೇನ, ಚತುತ್ಥೋ ಕಾಮಭವವಸೇನ ಗಹಿತೋ''ತಿ।

ತತ್ಥ ಪಠಮೋ ಇಮೇಸು ದುತಿಯಾದೀಸು ತೀಸು ವಾರೇಸು ನ ಕತ್ಥಚಿ ನ ಪವಿಸತೀತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಸೇಸಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ಪರತೋ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಸಾವಿಭಾವತ್ಥಂ -

> ಯಂ ಯತ್ಥ ಅಞ್ಞಥಾ ವುತ್ತಂ, ಅವುತ್ತಞ್ಚಾಪಿ ಯಂ ಯಹಿಂ।
> ಯಂ ಯಥಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಯಸ್ಸ, ತಂ ಸಬ್ಬಮುಪಲಕ್ಖಯೇ॥

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ಅವಿಸೇಸೇನ ತಾವ ಚತೂಸುಪಿ ಏತೇಸು ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನಿಯೇ ವಿಯ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಅವತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಸ್ಮಾತಿ? ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತ್ತಾ। ತತ್ರ ಹಿ ನಾನಾಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ವಿಭತ್ತೋ। ಇಧ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೋ ಆರದ್ಧೋ। ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಚ ಬಹೂ ಚೇತನಾ ನ ಸನ್ತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಅವತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪಠಮವಾರೇ ಪನೇತ್ಥ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಪರಿಯಾಪನ್ನಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಣತೋ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಸಾಧಾರಣತೋ ಚ ರೂಪಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ''ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ''ನ್ತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಸಾಧಾರಣಞ್ಚ, ನ ಕತ್ಥಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ನ ಪವತ್ತತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಏಕೋವೇತ್ಥ ಫಸ್ಸೋ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಾನುರೂಪಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಆಯತನಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಸಳಾಯತನಟ್ಠಾನೇ ''ನಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಛಟ್ಠಾಯತನ''ನ್ತಿ ಏಕಂ ಮನಾಯತನಂಯೇವ ಆಹ। ತಞ್ಹಿ ಏಕಸ್ಸ ಅಕುಸಲಫಸ್ಸಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ। ಕಾಮಞ್ಚೇತಂ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ವುತ್ತಂ, ಹೇತುಫಲವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪನ ಅಙ್ಗಪುಣ್ಣತ್ಥಞ್ಚ ಪುನ ಇಧ ಗಹಿತಂ। ತತ್ರ ಹಿ ಏತಸ್ಸ ವಿಸೇಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೋ ಹೇತು, ಅವಿಸೇಸೇನ ನಾಮಂ ಫಲಂ। ಇಧ ಪನಸ್ಸ ಅವಿಸೇಸೇನ ನಾಮಂ ಹೇತು, ವಿಸೇಸೇನ ಫಸ್ಸೋ ಫಲನ್ತಿ। ಸೋಕಾದಯೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಞ್ಚ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ಚೇವ ಚಿತ್ತೇ ಚ ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಗಹಿತಾ। ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಪನ ಅಚಿತ್ತಕ್ಖಣಮತ್ತಾನಿಪಿ ಸಮಾನಾನಿ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಅಙ್ಗಪರಿಪೂರಣತ್ಥಂ ಗಹಿತಾನಿ। ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ **'ಯಂ ಅಞ್ಞಥಾ ವುತ್ತಂ। ಯಞ್ಚ ಅವುತ್ತಂ'** ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಇತೋ ಪರೇಸು ವಾರೇಸು ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸತ್ಥೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಿಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ವಾರೇ ಯೋ ಯೋ ವಿಸೇಸೋ ಆಗತೋ, ತಂ ತಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮ।

'ಯಂ ಯಥಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಯಸ್ಸಾ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಛಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ

ಪರತೋ ಹೇತುಚತುಕ್ಕಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಚತುಕ್ಕಾನಿ ಅವಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ ತಾನಿ ಅಪನೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಚತುಧಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಛಹಿ, ಕಮ್ಮಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚಾತಿ ಅಟ್ಠಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ। ಇಧ ಪನ ತೇಯೇವ ತಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚಧಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಛಹಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಾಧಿಪತೀಹಿ ಚಾತಿ ನವಧಾ। ಇಧ ಪನ ತಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಛಧಾ। ನಾಮಂ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಛಹಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ, ಕಿಞ್ಚಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಾದೀಹೀತಿ ಅನೇಕಧಾ। ಇಧ ಪನ ತೇಯೇವ ತಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ತಿಧಾ ಚತುಧಾ ಪಞ್ಚಧಾ ವಾ। ಛಟ್ಠಾಯತನಂ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಯಥಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮಸ್ಸ। ಏವಂ ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾಯ ಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಛಹಿ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ಸತ್ತಧಾ। ಇಧ ಪನ ತೇಯೇವ ತಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಚತುಧಾ। ವೇದನಾ ತಣ್ಹಾಯ ಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಛಹಿ ಝಾನಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚಾತಿ ಅಟ್ಠಧಾ। ಇಧ ಪನ ತೇಯೇವ ತಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚಧಾ। ತಣ್ಹಾ ಉಪಾದಾನಸ್ಸ, ಯಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ। ಏವಂ ಉಪಾದಾನಂ ಭವಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣೇಹಿ ಛಹಿ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ಸತ್ತಧಾ। ಇಧ ಪನ ತೇಯೇವ ತಯೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಚತುಧಾ। ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ, ಯಸ್ಮಾ ಜಾತೀತಿ ಇಧ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಥಾ ಜಾತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸಾತಿ।

ಯೇ ಪನ ಏವಂ ವದನ್ತಿ – "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚತುಕ್ಕೇ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ಹಿ ಪಠಮವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ"ತಿ, ತೇ ಭವಾದೀನಂ ತಥಾ ಅಭಾವಂ ಸೇಸಪಚ್ಚಯಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಭವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಜಾತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ। ಯೇ ಚೇತೇಸಂ ಸಙ್ಖರಾದೀನಂ ಅವಸೇಸಾ ಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಪಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಛಡ್ಡೇತುನ್ತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಪಠಮವಾರೇ ಯಂ ಯತ್ಥ ಅಞ್ಞಥಾ ವುತ್ತಂ, ಅವುತ್ತಞ್ಚಾಪಿ ಯಂ ಯಹಿಂ, ಯಞ್ಚ ಯಥಾ ಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ದುತಿಯವಾರಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ – ದುತಿಯವಾರೇ "ನಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ಸಳಾಯತನಟ್ಠಾನೇ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಿಮತ್ಥನ್ತಿ? ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚೇವ ಮಹಾನಿದಾನದೇಸನಾಸಙ್ಗಹತ್ಥಞ್ಚ। ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಹಿ ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಛಟ್ಠಾಯತನಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಪನ ತಯೋ ಖನ್ಧಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಾಯೇವ। ಮಹಾನಿದಾನಸುತ್ತನ್ತೇ ಚಸ್ಸ "ಅತ್ಥಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ ಇತಿ ಪುಟ್ಠೇನ ಸತಾ, ಆನನ್ದ, ಅತ್ಥೀತಿಸ್ಸ ವಚನೀಯಂ। ಕಿಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ? ಇತಿ ಚೇ ವದೇಯ್ಯ, ನಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋತಿ ಇಚ್ಚಸ್ಸ ವಚನೀಯ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೬)। ಏವಂ ಸಳಾಯತನಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಏಕಾದಸಙ್ಗಿಕೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಚ ಮಹಾನಿದಾನಸುತ್ತನ್ತದೇಸನಾಯ ಪರಿಗ್ಗಹತ್ಥಂ ದುತಿಯವಾರೇ "ನಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ಸಳಾಯತನಟ್ಠಾನೇ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಏಸ ತಾವ ದುತಿಯವಾರೇ ವಿಸೇಸೋ।

ತತಿಯವಾರೇ ಪನ "ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ ಆಗತಮೇವ ಚತುತ್ಥಮಙ್ಗಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಸ್ಸ ಇಧ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ತಂ ನಾಯುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಕಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಸಚೇಪಿ ಹಿ ತತ್ಥ ರೂಪಂ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣತೋ ಉದ್ಧಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಥಾಪಿಸ್ಸ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಕಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ತಾವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ "ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೧)। ಸಹಜಾತಸ್ಸ ಪನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯಥಾಹ "ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೮)।

ಯದಿ ಏವಂ, ಪುರಿಮವಾರೇಸು ಕಸ್ಮಾ ಏವಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ? ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿದೇಸಂ ಸನ್ಧಾಯ ದೇಸಿತತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿದೇಸೇ ಕಾಮಭವೇ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಞ್ಚೇವ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಓಪಪಾತಿಕಾನಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರದೇವಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ದೇಸಿತೋ। ತೇನೇವೇತ್ಥ "ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಛಟ್ಠಾಯತನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಾಮಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ರೂಪಂ ಪನ ಹದಯರೂಪಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಂ ಪನೇತಸ್ಸ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚೇವ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಏಸ ತತಿಯವಾರೇ ವಿಸೇಸೋ।

ಚತುತ್ಥವಾರೋ ಪನ ಯೋನಿವಸೇನ ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ, ಆಯತನವಸೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ, ಭವವಸೇನ ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ತೇನೇವೇತ್ಥ "ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಾಮಂ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ, ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ। ರೂಪೇ ಹದಯರೂಪಂ ಛಟ್ಠಾಯತನಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇಹಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಹಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇಸ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅವತ್ವಾ "ಛಟ್ಠಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಫಸ್ಸೋ"ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಅಯಂ ಚತುತ್ಥವಾರೇ ವಿಸೇಸೋ।

ಏವಮೇತೇಸಂ ನಾನಾಕರಣಂ ಞತ್ವಾ ಪುನ ಸಬ್ಬೇಸ್ವೇವ ತೇಸು ವಿಸೇಸೇನ ಪಠಮಕಾ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಅರೂಪಭವೇ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅರೂಪಭವಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ರೂಪೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತತಿಯೋ ರೂಪಭವೇ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋ। ರೂಪಭವಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸತಿಪಿ ರೂಪಸಮ್ಮಿಸ್ಸತ್ತೇ ಸಳಾಯತನಂ ನ ಪವತ್ತತಿ। ಚತುತ್ಥೋ ಕಾಮಭವೇ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋ। ಕಾಮಭವಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಕಲಂ ಸಳಾಯತನಂ ಪವತ್ತತಿ। ತತಿಯೋ ವಾ ರೂಪಭವೇ ಚೇವ ಕಾಮಭವೇ ಚ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಅಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ। ಚತುತ್ಥೋ ವಾ ಕಾಮಭವೇ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ। ಪಠಮೋ ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಹಿ ನ ಕತ್ಥಚಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿದೇಸೇ ನ ಪವತ್ತತಿ। ದುತಿಯೋ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ। ಏಕಾದಸಙ್ಗಿಕತ್ತಞ್ಚೇತ್ಥ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಚ ನಾಮಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೋ। ತತಿಯೋ ಪುರಿಮಯೋನಿದ್ವಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ। ಪುರಿಮಾಸು ಹಿ ದ್ವೀಸು ಯೋನೀಸು ಸೋ ಸಮ್ಭವತಿ, ತತ್ಥ ಸದಾ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಚತುತ್ಥೋ ಪಚ್ಛಿಮಯೋನಿದ್ವಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ। ಪಚ್ಛಿಮಾಸು ಹಿ ಸೋ ದ್ವೀಸು ಯೋನೀಸು ಸಮ್ಭವತಿ, ತತ್ಥ ಸದಾ ಸಳಾಯತನಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಯಂ ವುತ್ತಂ ಚತೂಸುಪಿ ವಾರೇಸು –

> ಯಂ ಯತ್ಥ ಅಞ್ಞಥಾ ವುತ್ತಂ, ಅವುತ್ತಞ್ಚಾಪಿ ಯಂ ಯಹಿಂ।
> ಯಂ ಯಥಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಯಸ್ಸ, ತಂ ಸಬ್ಬಮುಪಲಕ್ಖಯೇತಿ॥

ಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥದೀಪನಾ ಕತಾ ಹೋತಿ।

> ಏತೇನೇವಾನುಸಾರೇನ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ನಯಂ ಇತೋ।
> ವಿಸೇಸೋ ಯೋ ಚ ತಂ ಜಞ್ಞಾ, ಚತುಕ್ಕೇಸು ಪರೇಸುಪಿ॥

೨. ಹೇತುಚತುಕ್ಕಂ

೨೪೪. ತತ್ಥ ಯೋ ತಾವ ಇಧ ವುತ್ತೋ ನಯೋ, ಸೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟೋಯೇವ। ವಿಸೇಸೋ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ – ಹೇತುಚತುಕ್ಕೇ ತಾವ ಅವಿಜ್ಜಾ ಹೇತು ಅಸ್ಸಾತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಹೇತುಕೋ**। ಅವಿಜ್ಜಾ ಅಸ್ಸ ಸಹವತ್ತನತೋ ಯಾವಭಙ್ಗಾ ಪವತ್ತಿಕಾ

ಗಮಿಕಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಚ ಏತ್ತಾವತಾ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸಾಧಾರಣತೋ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ, ಪುನ "ಅವಿಜ್ಜಾಹೇತುಕೋ"ತಿ ಏತೇನೇವ ವಿಸೇಸತೋ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರಹೇತುಕ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭವಾದೀಸು ಹೇತುಕಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತನ್ತಿ? ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿಯಮಾಭಾವತೋ ಅಭಾವತೋ ಚ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ। "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ? ಠಪೇತ್ವಾ ಉಪಾದಾನಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ"ತಿ ವಚನತೋ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಇಧ ಭವೋತಿ ನಾಮಂ। ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ ಚ "ಜಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಧಾತು॰ ೭೧) ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಅನ್ತೋಗಧಾನಿ।

ತತ್ಥ ಯಾವ ಉಪಾದಾನಂ ತಾವ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಂ ಅನುಪಲಬ್ಭನತೋ ಉಪಾದಾನಂ ಭವಸ್ಸ ನ ನಿಯಮತೋ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। "ಯಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಜಾತೀ"ತಿ ಆದಿವಚನತೋ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣೇಸು ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಮರಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಜಾತಿಕ್ಖಣಮತ್ತೇಯೇವ ಅಭಾವತೋ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಸಮ್ಭವತಿ। ತಥಾ ಜಾತಿಯಾ ಜರಾಮರಣಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವತೋ । ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಪನ ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ। ಜಾತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿಯಮಾಭಾವತೋ ಅಭಾವತೋ ಚ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಭವಾದೀಸು ಹೇತುಕಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕೇಚಿ ಪನಾಹು - "ಭವೋ ದುವಿಧೇನಾ"ತಿ ವಚನತೋ ಉಪಪತ್ತಿಮಿಸ್ಸಕೋ ಭವೋ, ನ ಚ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ಉಪಾದಾನಂ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ "ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ ಉಪಾದಾನಹೇತುಕೋ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾ ಭವೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಇಧ ಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪರತೋಪಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ। ತಂ ಇಧ ಉಪಪತ್ತಿಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಅಯುತ್ತಂ। ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ ಹಿ ಇಧ ಭವೋತಿ ಆಗತಾ।

ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಜಾತೀತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಅವಸೇಸೋ ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಜಾತಿಆದೀನಂ ಜಾತಿಯಾ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। ಯದಿ ಏವಂ, ಠಪೇತ್ವಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ? ಆಮ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ವತ್ತಬ್ಬಪದೇಸಾಭಾವತೋ ಪನ ನ ವುತ್ತೋ। ದಸಮಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೇ ಹಿ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತೋ ಭವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಏಕಾದಸಮಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೇ ಜಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಯೋ ಪನ ಭವೋ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬಪದೇಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಪದೇಸಾಭಾವತೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಅವುತ್ತೋಪಿ ಪನ ಯುತ್ತಿತೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ। **ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಭಾವಸಮ್ಭವತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಹೇತುಕಾದಿವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ಏಸ ಹೇತುಚತುಕ್ಕೇ ವಿಸೇಸೋ।

೩. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚತುಕ್ಕಂ

೨೪೫. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚತುಕ್ಕೇಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ"ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪನ್ತಿಆದೀಸು ತತಿಯಚತುತ್ಥವಾರಪದೇಸು "ವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ನಾಮ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತದೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ ಏಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚತುಕ್ಕೇ ವಿಸೇಸೋ।

೪. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಚತುಕ್ಕಂ

೨೪೬. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಚತುಕ್ಕೇಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾತಿ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಭವೋ ನಿಪ್ಪದೇಸೋ, ಉಪಾದಾನಂ ಸಪ್ಪದೇಸಂ, ಸಪ್ಪದೇಸಧಮ್ಮೋ ಚ ನಿಪ್ಪದೇಸಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ನಿಪ್ಪದೇಸಧಮ್ಮೋ ಸಪ್ಪದೇಸಧಮ್ಮಸ್ಸ, ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ "ಭವಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಉಪಾದಾನ"ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ; ಹೇಟ್ಠಾ ವಾ ದೇಸನಾಯ ಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಏವಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನಂ ಅತ್ಥಿ, ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ನತ್ಥಿ, ಯಸ್ಸ ಸಳಾಯತನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಚತುತ್ಥವಾರೇ "ಛಟ್ಠಾಯತನಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ ತದೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ ಏಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಚತುಕ್ಕೇ ವಿಸೇಸೋ।

ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕನಯಮಾತಿಕಾ।

ಸಙ್ಖಾರಾದಿಮೂಲಕನಯಮಾತಿಕಾ

೨೪೭. ಇದಾನಿ **ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕನಯೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥಾಪಿ ಯಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕೇ ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿ ಚತುಕ್ಕಾನಿ ಸೋಳಸ ಚ ವಾರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಠಮಚತುಕ್ಕೇ ಪನ ಪಠಮವಾರಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ದೇಸನಾ ಸಂಖಿತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ ಏವಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸ್ವೇವ ತೇಸು ಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸು ನಯೇಸು "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಚಕ್ಕಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭವಮೂಲಕಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಮೂಲಕಾ ವಾ ನಯಾ ನ ವುತ್ತಾ? ಕಿಂ ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ನ ಹೋತೀತಿ? ನೋ ನ ಹೋತಿ। "ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನೇಸು ನ ಕೋಚಿ ಭವಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಅಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಭವಮೂಲಕೋ ನಯೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಭವಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಭವಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ನ ಚ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾವ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಮೂಲಕಾಪಿ ನಯಾ ನ ಗಹಿತಾ। ಅಪಿಚ ಭವೇ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿಪಿ ಅನ್ತೋಗಧಾನಿ। ನ ಚೇತಾನಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಭವಮೂಲಕಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಮೂಲಕಾ ವಾ ನಯಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ।

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ।

ಅಕುಸಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೪೮-೨೪೯. ಇದಾನಿ ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಮಾತಿಕಾಯ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಂ ಕುಸಲಂ ಭಾಜಿತಂ, ತಥಾ ಇಧ ಮಾತಿಕಾಯ ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ ಪಠಮಂ ಕುಸಲಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮವಸೇನ ಮಾತಿಕಾಯ ನಿಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ ನಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಪಾಟಿಯಾವ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಿ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೬೫) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಕಾಮುಪಾದಾನಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಏತ್ಥ ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತದೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **ದಿಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಭವನಿದ್ದೇಸೇ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಉಪಾದಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಠಪೇತ್ವಾ ಉಪಾದಾನಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಉಪಾದಾನಸ್ಸ ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ನ ಚ ತದೇವ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಜಾತಿಆದಿನಿದ್ದೇಸೇಸು ಯಸ್ಮಾ ಏತೇ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಜಾತಿಆದಯೋ, ತಸ್ಮಾ “ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಂ, ಪಾಲಿಚ್ಚಂ, ವಲಿತ್ತಚತಾ, ಚುತಿ, ಚವನತಾ”ತಿ ನ ವುತ್ತಂ।

೨೫೦. ಏವಂ ಪಠಮವಾರಂ ನಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಪುನ ದುತಿಯವಾರೇ ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪಠಮವಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಮಯೇ ಅಪರೇನಪಿ ನಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವಿಸುಂ ಸಮಯವವತ್ಥಾನವಾರಂ ಅವತ್ವಾ **ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿಆದಿನಾವ ನಯೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ **ಠಪೇತ್ವಾ ಫಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಯಸ್ಮಾ ಫಸ್ಸೋಪಿ ನಾಮಪರಿಯಾಪನ್ನೋ, ತಸ್ಮಾ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ನಾಮತೋ ನೀಹರಣತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೨೫೧. ತತಿಯವಾರೇ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಯಸ್ಮಾ ತೇನುಪತ್ಥದ್ಧಾನಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಉಪಚಿತತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಚಕ್ಖಾಯತನಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕಮ್ಮಜಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ದ್ವೇವ ಸನ್ತತಿಯೋ ಗಹಿತಾ, ಇತರಾಪಿ ಪನ ದ್ವೇ ಸನ್ತತಿಯೋ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ತಾಸಮ್ಪಿ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವ।

೨೫೪. ಚತುತ್ಥವಾರೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇಪಿ ಮಹಾಭೂತರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ, ಹದಯರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಛಟ್ಠಾಯತನಂ, ನಾಮಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಪಚ್ಛಾಜಾತಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನಂ? ಚಕ್ಖಾಯತನ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೨೫೮. ದುತಿಯಚತುಕ್ಕೇ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

೨೮೪. ತತಿಯಚತುಕ್ಕೇ ಯಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಹೋತಿ, ಯಸ್ಸ ಚ ಹೋತಿ, ತಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ನಾಮ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೨೭೨. ಚತುತ್ಥಚತುಕ್ಕೇ ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮನಿದ್ದೇಸೇ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ “ಠಪೇತ್ವಾ ಫಸ್ಸಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮ”ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ, ತಥಾಪಿ ಅನನ್ತರಾತೀತಪದನಿದ್ದೇಸೇ “ಠಪೇತ್ವಾ ಫಸ್ಸಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ… ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅವುತ್ತಮ್ಪಿ ತಂ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಯದೇವ ಹಿ ನಾಮಂ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಫಸ್ಸೋಪಿ ತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಯಥಾ ಚಾಯಂ ಚತುಚತುಕ್ಕೋ ಸೋಳಸವಾರಪ್ಪಭೇದೋ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕೋ ಪಠಮನಯೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಾಕುಸಲಚಿತ್ತೇ ಪಕಾಸಿತೋ, ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕಾದಯೋ ಅಟ್ಠ ನಯಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಾಳಿ ಪನ ಸಂಖಿತ್ತಾ। ಏವಮೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಾಕುಸಲಚಿತ್ತೇಯೇವ ನವ ನಯಾ, ಛತ್ತಿಂಸ ಚತುಕ್ಕಾನಿ, ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಾಧಿಕಞ್ಚ ವಾರಸತಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೨೮೦. ಇದಾನಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಸೇಸಾಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸುಪಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪಾದಾನಟ್ಠಾನೇ ಉಪಾದಾನಂ ವಿಯ ದಳ್ಹನಿಪಾತಿನಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇನ ಪದಂ ಪೂರಿತಂ। ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತೇಸು ಚ ಯಸ್ಮಾ ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾಪಿ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ

ತಣ್ಹಾಟ್ಠಾನೇ ತಣ್ಹಾ ವಿಯ ಬಲವಕಿಲೇಸೇನ ಪಟಿಘೇನ ಪದಂ ಪೂರಿತಂ। ಉಪಾದಾನಟ್ಠಾನೇ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇನೇವ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋಪಿ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಣ್ಹಾಟ್ಠಾನೇ ಬಲವಕಿಲೇಸಭೂತಾಯ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪದಂ ಪೂರಿತಂ। ಉಪಾದಾನಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಹೀನಮೇವ। ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಣ್ಹಾಟ್ಠಾನೇ ಬಲವಕಿಲೇಸೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಪದಂ ಪೂರಿತಂ। ಉಪಾದಾನಟ್ಠಾನೇ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೇನೇವ। ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ಚ ವಿಸೇಸಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಾಳಿ ಸಂಖಿತ್ತಾ। ಯೋ ಚಾಯಂ ವಿಸೇಸೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ತತ್ಥ ಕೇವಲಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖನಿದ್ದೇಸೋವ ಅಪುಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಆಗತಮೇವ।

ಅಧಿಮೋಕ್ಖನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ ಅಧಿಮುಚ್ಚನವಸೇನ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ**। ಅಧಿಮುಚ್ಚತಿ ವಾ ತೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಿಚಿಕಿಚ್ಛತಾಯ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ**। ಅಧಿಮುಚ್ಚನಾಕಾರೋ **ಅಧಿಮುಚ್ಚನಾ**। ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಧಿಮುತ್ತತ್ತಾತಿ **ತದಧಿಮುತ್ತತಾ**। ಸಬ್ಬಚಿತ್ತೇಸು ಚ ಪಠಮಚಿತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ನಯಚತುಕ್ಕವಾರಪ್ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಉಪಾದಾನಮೂಲಕಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅಟ್ಠ ನಯಾ, ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಚತುಕ್ಕಾನಿ, ಅಟ್ಠವೀಸಾಧಿಕಞ್ಚ ವಾರಸತಂ ಹೋತೀತಿ।

ಅಕುಸಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಕುಸಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೨. ಇದಾನಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಕುಸಲಚಿತ್ತಾದೀಸುಪಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಯಥಾ ಪನ ಅಕುಸಲೇ ಪಠಮಂ ಮಾತಿಕಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ, ನ ತಥಾ ಇಧ। ಕಸ್ಮಾ? ಅಪ್ಪನಾವಾರೇ ನಾನತ್ತಸಮ್ಭವತೋ। ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾದೀಸು ಹಿ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ''ಏವಮೇತಸ್ಸ ಕೇವಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಾ''ತಿ ಅಪ್ಪನಾ ಹೋತಿ, ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾದೀಸು ''ಏವಮೇತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನ''ನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ಸಾಧಾರಣತೋ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಮಾತಿಕಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾವ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಕುಸಲಸಙ್ಖಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅವತ್ವಾ, ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಯ ಅಕುಸಲಾನಂ, ಕುಸಲಾನಂ ಮೂಲತೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ, ತಣ್ಹುಪಾದಾನಾನಞ್ಚ ಅಭಾವತೋ ತಣ್ಹಾಟ್ಠಾನೇ ತಣ್ಹಾ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಜ್ಝೋಗಾಳ್ಹೋ ಪಸಾದೋ, ಉಪಾದಾನಟ್ಠಾನೇ ಉಪಾದಾನಂ ವಿಯ ದಳ್ಹನಿಪಾತೀ ನಾಮ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಕುಸಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಅಬ್ಯಾಕತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೬. ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ಆಗತಪಟಿಪಾಟಿಯಾವ ವಿಭತ್ತಂ। ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕಾ ನಯಾ ಪರಿಹೀನಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಅವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತಬ್ಬಂ ಕುಸಲಮೂಲಂ ಅತ್ಥಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ನತ್ಥಿ। ಸಹೇತುಕೇಸು ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಇಧ ಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ತತ್ಥ ನ ಗಹಿತಂ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸೋತೇ ಸೋತಪತಿತಾವ ಹುತ್ವಾ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ವಿಸೇಸತೋ ಪನೇತ್ಥ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ತಣ್ಹಾಟ್ಠಾನಂ ಉಪಾದಾನಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಪರಿಹೀನಂ। ಕಸ್ಮಾ? ತಣ್ಹಾಟ್ಠಾನಾರಹಸ್ಸ ಬಲವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖರಹಿತತ್ತಾ ಚ। ಸೇಸಾಹೇತುಕೇಸು ತಣ್ಹಾಟ್ಠಾನಮೇವ ಪರಿಹೀನಂ। ಸಹೇತುಕೇಸು

ಪಸಾದಸಬ್ಭಾವತೋ ತಣ್ಹಾಟ್ಠಾನೇ ಪಸಾದೇನ ಪದಂ ಪೂರಿತಂ। ಏವಮೇತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕೇಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣನಾಮಛಟ್ಠಾಯತನಫಸ್ಸವೇದನಾಮೂಲಕಾ ಛ ಛ, ಸೇಸಾಹೇತುಕೇಸು ಅಧಿಮೋಕ್ಖಮೂಲಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತ ಸತ್ತ, ಸಹೇತುಕೇಸು ಪಸಾದಮೂಲಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠ ಅಟ್ಠ ನಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸುಪಿ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ಆದಿವಾರೋವ ವುತ್ತೋ। ದುತಿಯವಾರೋ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಟ್ಠೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ನ ವುತ್ತೋ। ತತಿಯಚತುತ್ಥವಾರಾ ಅಸಮ್ಭವತೋಯೇವ। ರೂಪಮಿಸ್ಸಕಾ ಹಿ ತೇ, ನ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪಠಮಚತುಕ್ಕೇ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಏವಂ ಸೇಸಚತುಕ್ಕೇಸುಪಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಠಮಚತುಕ್ಕೇ ದುತಿಯವಾರೋ, ಸೇಸಚತುಕ್ಕೇಸು ಚ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ವಾರಾ ಅವುತ್ತಾಪಿ ವುತ್ತಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಾಹೇತುಕಾಬ್ಯಾಕತೇ ಸಬ್ಬಚತುಕ್ಕೇಸು ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಇಧ ಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪನ ಪರತೋ ನ ಗಹಿತಾ। ಸೋತಪತಿತಾವ ಹುತ್ವಾ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ। ಸೇಸಸಹೇತುಕವಿಪಾಕೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರದ್ವಯಮೇವ ಲಬ್ಭತೀತಿ।

ಅಬ್ಯಾಕತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕಕುಸಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೩೪. ಇದಾನಿ ಅಪರೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ **ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ ಅವಿಭಜಿತ್ವಾ "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ ವಿಭತ್ತಂ। ಕುಸಲಚೇತನಾಸಙ್ಖಾತೋ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೋಯೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹಜಾತೋ ಹೋತಿ, ನ ಅವಿಜ್ಜಾ।

ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನಾವಿಜ್ಜೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಹಾನತ್ಥಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಭಾವೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾವತೋಯೇವ ಹಿ ಕುಸಲಾಯೂಹನಂ ಹೋತಿ, ನ ಇತರಸ್ಸ। ತತ್ಥ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲೇ ಸಮ್ಮೋಹವಸೇನಪಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮಭಾವನಾವಸೇನಪಿ ಆಯೂಹನಂ ಲಬ್ಭತಿ; ಲೋಕುತ್ತರೇ ಸಮುಚ್ಛೇದಭಾವನಾವಸೇನಾತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಯಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಏಕೇಕಕುಸಲೇ ಚತುನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ನವ ಸೋಳಸಕಾ ಲದ್ಧಾ, ತಥಾ ಇಧ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅವಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾಭಾವತೋ। ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಪಠಮಚತುಕ್ಕಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ತಮ್ಪಿ ಪಠಮವಾರಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಂಖಿತ್ತಂ। ನೀಹರಿತ್ವಾ ಪನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕಕುಸಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಕುಸಲಮೂಲಕವಿಪಾಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೪೩. ಇದಾನಿ ಅಬ್ಯಾಕತೇಸುಪಿ ಅಪರೇನೇವ ನಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕುಸಲಮೂಲಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಹಿ ಕುಸಲಮೂಲಂ , ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ; ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚೇವ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ "ತತ್ಥ

ಕತಮಂ ಕುಸಲಮೂಲ"ನ್ತಿ ಅವಿಭಜಿತ್ವಾ "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕುಸಲಮೂಲಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ ವಿಭತ್ತಂ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಕಕುಸಲನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಯ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕನಿದ್ದೇಸೇ ಪಠಮಂ ಪಚ್ಚಯಚತುಕ್ಕಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ತಮ್ಪಿ ಪಠಮವಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಂಖಿತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇ ಏಕಮೇಕಸ್ಸೇವ ಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಕುಸಲಮೂಲಮೂಲಕೇ ಅಕುಸಲಮೂಲಮೂಲಕೇ ಚ ನಯೇ ವಾರಪ್ಪಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಿರಿಯಾಧಮ್ಮಾನಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ನೇವ ಅವಿಜ್ಜಾ ನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಂ ಲಭನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಿರಿಯವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ।

ಏವಮೇಸ -

ಅಕುಸಲಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತ-ಧಮ್ಮೇಸು ಅನೇಕಭೇದತೋ ವತ್ವಾ।
ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಪನ, ವಿಪಾಕೇ ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ॥

ಪುನ ಏಕಧಾವ ವುತ್ತೋ, ವಾದಿಪ್ಪವರೇನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ।
ಧಮ್ಮಪ್ಪಚ್ಚಯಭೇದೇ, ಞಾಣಸ್ಸ ಪಭೇದಜನನತ್ಥಂ॥

ಪರಿಯತ್ತಿಸವನಚಿನ್ತನ-ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮವಿವಜ್ಜಿತಾನಞ್ಚ।
ಯಸ್ಮಾ ಞಾಣಪಭೇದೋ, ನ ಕದಾಚಿಪಿ ಹೋತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ॥

ಪರಿಯತ್ತಿಸವನಚಿನ್ತನ-ಪಟಿಪತ್ತಿಕ್ಕಮತೋ ಸದಾ ಧೀರೋ।
ತತ್ಥ ಕಯಿರಾ ನ ಹಞ್ಞಂ, ಕರಣೀಯತರಂ ತತೋ ಅತ್ಥೀತಿ॥

ಅಯಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ಸುತ್ತನ್ತಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಸೇನ ದ್ವೇಪರಿವಟ್ಟಮೇವ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೫೫. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗೇ **ಚತ್ತಾರೋ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ತೇನ ನ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ನ ಉದ್ಧನ್ತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದೀಪೇತಿ। **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ತಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ - ಸತಿಗೋಚರೋಪಿ, ತಿಧಾ ಪಟಿಪನ್ನೇಸು ಸಾವಕೇಸು ಸತ್ಥುನೋ ಪಟಿಘಾನುನಯವೀತಿವತ್ತತಾಪಿ, ಸತಿಪಿ। ''ಚತುನ್ನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮುದಯಞ್ಚ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಞ್ಚ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ। ತಂ ಸುಣಾಥ...ಪೇ॰... ಕೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಯಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ? ಆಹಾರಸಮುದಯಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ''ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೦೮) ಹಿ ಸತಿಗೋಚರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ''ಕಾಯೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ, ನೋ ಸತಿ। ಸತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಞ್ಚೇವ ಸತಿ ಚಾ''ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫)। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಅಸ್ಮಿನ್ತಿ ಪಟ್ಠಾನಂ। ಕಾ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ? ಸತಿ। ಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನಂ **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ,** ಪಧಾನಂ ಠಾನನ್ತಿ ವಾ ಪಟ್ಠಾನಂ; ಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಹತ್ಥಿಟ್ಠಾನಅಸ್ಸಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ವಿಯ।

''ತಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಯದರಿಯೋ ಸೇವತಿ, ಯದರಿಯೋ ಸೇವಮಾನೋ ಸತ್ಥಾ ಗಣಂ ಅನುಸಾಸಿತುಮರಹತೀ''ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೪, ೩೧೧) ಏತ್ಥ ತಿಧಾ ಪಟಿಪನ್ನೇಸು ಸಾವಕೇಸು ಸತ್ಥುನೋ ಪಟಿಘಾನುನಯವೀತಿವತ್ತತಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪಟ್ಠಪೇತಬ್ಬತೋ ಪಟ್ಠಾನಂ, ಪವತ್ತಯಿತಬ್ಬತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇನ ಪಟ್ಠಪೇತಬ್ಬತೋತಿ? ಸತಿಯಾ; ಸತಿಯಾ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ''ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ''ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೭) ಪನ ಸತಿಯೇವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಪಟ್ಠಾನಂ, ಉಪಟ್ಠಾತಿ ಓಕ್ಕನ್ದಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ; ಸತಿಯೇವ ಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ; ಅಥವಾ ಸರಣಟ್ಠೇನ ಸತಿ, ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಪಟ್ಠಾನಂ। ಇತಿ ಸತಿ ಚ ಸಾ ಪಟ್ಠಾನಞ್ಚಾತಿಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಇದಮಿಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಯದಿ ಏವಂ, ಕಸ್ಮಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ ಬಹುವಚನಂ ಕತನ್ತಿ? ಸತಿಯಾ ಬಹುತ್ತಾ; ಆರಮ್ಮಣಭೇದೇನ ಹಿ ಬಹುಕಾ ತಾ ಸತಿಯೋತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವತಾ ಚತ್ತಾರೋವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ವುತ್ತಾ, ಅನೂನಾ ಅನಧಿಕಾತಿ? ವೇನೇಯ್ಯಹಿತತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾಚರಿತದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸಮಥಯಾನಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕೇಸು ಹಿ ಮನ್ದತಿಕ್ಖವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ಪವತ್ತೇಸು ಮನ್ದಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ, ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಸುಖುಮಂ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸಪಿ ಮನ್ದಸ್ಸ ನಾತಿಪ್ಪಭೇದಗತಂ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ, ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಅತಿಪ್ಪಭೇದಗತಂ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಸಮಥಯಾನಿಕಸ್ಸ ಚ ಮನ್ದಸ್ಸ ಅಕಿಚ್ಛೇನ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ, ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಾರಮ್ಮಣೇ ಅಸಣ್ಠಹನತೋ ದುತಿಯಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕಸ್ಸಾಪಿ ಮನ್ದಸ್ಸ ನಾತಿಪ್ಪಭೇದಗತಾರಮ್ಮಣಂ ತತಿಯಂ, ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಅತಿಪ್ಪಭೇದಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಚತುತ್ಥಂ। ಇತಿ ಚತ್ತಾರೋವ ವುತ್ತಾ, ಅನೂನಾ ಅನಧಿಕಾತಿ।

ಸುಭಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತಭಾವವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನತ್ಥಂ ವಾ। ಕಾಯೋ ಹಿ ಅಸುಭೋ। ತತ್ಥ ಸುಭವಿಪಲ್ಲಾಸವಿಪಲ್ಲತ್ಥಾ ಸತ್ತಾ। ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಅಸುಭಭಾವದಸ್ಸನೇನ ತಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಪಹಾನತ್ಥಂ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಸುಖಂ, ನಿಚ್ಚಂ, ಅತ್ತಾತಿ ಗಹಿತೇಸುಪಿ ಚ ವೇದನಾದೀಸು ವೇದನಾ ದುಕ್ಖಾ, ಚಿತ್ತಂ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ। ಏತೇಸು ಚ ಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತಭಾವವಿಪಲ್ಲಾಸವಿಪಲ್ಲತ್ಥಾ ಸತ್ತಾ। ತೇಸಂ ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಾದಿಭಾವದಸ್ಸನೇನ ತೇಸಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪಹಾನತ್ಥಂ ಸೇಸಾನಿ ತೀಣಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ। ಏವಂ ಸುಭಸುಖನಿಚ್ಚಅತ್ತಭಾವವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನತ್ಥಂ ವಾ ಚತ್ತಾರೋವ ವುತ್ತಾ ಅನೂನಾ ಅನಧಿಕಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ

ವಿಪಲ್ಲಾಸಪಹಾನತ್ಥಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ಚತುರೋಘಯೋಗಾಸವಗನ್ಥಉಪಾದಾನಅಗತಿಪ್ಪಹಾನತ್ಥಮ್ಪಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಾಹಾರಪರಿಞ್ಞತ್ಥಞ್ಚ ಚತ್ತಾರೋವ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ತಾವ ಪಕರಣನಯೋ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಸರಣವಸೇನ ಚೇವ ಏಕತ್ತಸಮೋಸರಣವಸೇನ ಚ ಏಕಮೇವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಏತದೇವ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಚತುದ್ವಾರೇ ನಗರೇ ಪಾಚೀನತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ಪಾಚೀನದಿಸಾಯ ಉಟ್ಠಾನಕಂ ಭಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಾಚೀನದ್ವಾರೇನ ನಗರಮೇವ ಪವಿಸನ್ತಿ, ದಕ್ಖಿಣತೋ, ಪಚ್ಛಿಮತೋ, ಉತ್ತರತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ಉತ್ತರದಿಸಾಯ ಉಟ್ಠಾನಕಂ ಭಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉತ್ತರದ್ವಾರೇನ ನಗರಮೇವ ಪವಿಸನ್ತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನಗರಂ ವಿಯ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಮಹಾನಗರಂ, ದ್ವಾರಂ ವಿಯ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ। ಪಾಚೀನದಿಸಾದಯೋ ವಿಯ ಕಾಯಾದಯೋ।

ಯಥಾ ಪಾಚೀನತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ಪಾಚೀನದಿಸಾಯ ಉಟ್ಠಾನಕಂ ಭಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಾಚೀನದ್ವಾರೇನ ನಗರಮೇವ ಪವಿಸನ್ತಿ, ಏವಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಏಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಓಸರನ್ತಿ। ಯಥಾ ದಕ್ಖಿಣತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ದಕ್ಖಿಣದಿಸಾಯ ಉಟ್ಠಾನಕಂ ಭಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದಕ್ಖಿಣದ್ವಾರೇನ ನಗರಮೇವ ಪವಿಸನ್ತಿ, ಏವಂ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ನವವಿಧೇನ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಏಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಓಸರನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪಚ್ಛಿಮತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ಪಚ್ಛಿಮದಿಸಾಯ ಉಟ್ಠಾನಕಂ ಭಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮದ್ವಾರೇನ ನಗರಮೇವ ಪವಿಸನ್ತಿ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ಸೋಳಸವಿಧೇನ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಏಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಓಸರನ್ತಿ। ಯಥಾ ಉತ್ತರತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ಉತ್ತರದಿಸಾಯ ಉಟ್ಠಾನಕಂ ಭಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉತ್ತರದ್ವಾರೇನ ನಗರಮೇವ ಪವಿಸನ್ತಿ, ಏವಂ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಏಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಓಸರನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ಸರಣವಸೇನ ಚೇವ ಏಕತ್ತಸಮೋಸರಣವಸೇನ ಚ ಏಕಮೇವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋತಿ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಭಗವತಾ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಅಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗೋ ಕಥಿತೋ, ಏಕಭಿಕ್ಖುಪಿ ತತ್ಥ ಭಗವತೋ ಸನ್ತಿಕೇ ನಿಸಿನ್ನಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಾವೇನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖುಗೋಚರಾ ಹಿ ಏತೇ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಆಲಪತಿ। ಕಿಂ ಪನೇತೇ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ ಭಿಕ್ಖೂಯೇವ ಭಾವೇನ್ತಿ, ನ ಭಿಕ್ಖುನೀಆದಯೋತಿ? ಭಿಕ್ಖುನೀಆದಯೋಪಿ ಭಾವೇನ್ತಿ। ಭಿಕ್ಖೂ ಪನ ಅಗ್ಗಪರಿಸಾ। ಇತಿ ಅಗ್ಗಪರಿಸತ್ತಾ ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಆಲಪತಿ। ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ವಾ ಭಿಕ್ಖುಭಾವದಸ್ಸನತೋ ಏವಮಾಹ। ಯೋ ಹಿ ಇಮಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ನಾಮ ಹೋತಿ। ಪಟಿಪನ್ನಕೋ ಹಿ ದೇವೋ ವಾ ಹೋತು ಮನುಸ್ಸೋ ವಾ, ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿಯೇವ। ಯಥಾಹ -

> "ಅಲಙ್ಕತೋ ಚೇಪಿ ಸಮಞ್ಚರೇಯ್ಯ,
> ಸನ್ತೋ ದನ್ತೋ ನಿಯತೋ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ।
> ಸಬ್ಬೇಸು ಭೂತೇಸು ನಿಧಾಯ ದಣ್ಡಂ,
> ಸೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಸೋ ಸಮಣೋ ಸ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೪೨)।

ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಉದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಅಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಸ್ಮಾ **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಯೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ **ಕಾಯೇತಿ** ರೂಪಕಾಯೇ। ರೂಪಕಾಯೋ ಹಿ ಇಧ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ, ಹತ್ಥಿಕಾಯಅಸ್ಸಕಾಯರಥಕಾಯಾದಯೋ

ವಿಯ, ಕಾಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯಥಾ ಚ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ ಏವಂ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಯಟ್ಠೇನ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಞ್ಹಿ ಪರಮಜೇಗುಚ್ಛಾನಂ ಸೋ ಆಯೋತಿಪಿ **ಕಾಯೋ। ಆಯೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಆಯನ್ತಿ ತತೋತಿ ಆಯೋ। ಕೇ ಆಯನ್ತಿ? ಕುಚ್ಛಿತಾ ಕೇಸಾದಯೋ। ಇತಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಂ ಆಯೋತಿ ಕಾಯೋ।

ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಕಾಯಂ ಅನುಪಸ್ಸನಸೀಲೋ, ಕಾಯಂ ವಾ ಅನುಪಸ್ಸಮಾನೋ **ಕಾಯೇ**ತಿ ಚ ವತ್ವಾಪಿ ಪುನ **ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿ ದುತಿಯಂ ಕಾಯಗ್ಗಹಣಂ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತೋ ವವತ್ಥಾನಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಾದಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನ ನ ಕಾಯೇ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ ಚಿತ್ತಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಾ; ಅಥ ಖೋ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ಯೇವಾತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾತೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಕಾರಸ್ಸೇವ ದಸ್ಸನೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತೋ ವವತ್ಥಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ನ ಕಾಯೇ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗವಿನಿಮುತ್ತಏಕಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ, ನಾಪಿ ಕೇಸಲೋಮಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾನುಪಸ್ಸೀ। ಯೋಪಿ ಚೇತ್ಥ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಕೋ ಭೂತುಪಾದಾಯಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತೋ ಕಾಯೋ, ತತ್ಥಾಪಿ ನ ಭೂತುಪಾದಾಯವಿನಿಮುತ್ತಏಕಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ; ಅಥ ಖೋ ರಥಸಮ್ಭಾರಾನುಪಸ್ಸಕೋ ವಿಯ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀ, ನಗರಾವಯವಾನುಪಸ್ಸಕೋ ವಿಯ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀ, ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧಪತ್ತವಟ್ಟಿವಿನಿಭುಞ್ಜಕೋ ವಿಯ ರಿತ್ತಮುಟ್ಠಿವಿನಿವೇಠಕೋ ವಿಯ ಚ ಭೂತುಪಾದಾಯಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀಯೇವಾತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಸಮೂಹವಸೇನ ಕಾಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ದಸ್ಸನೇನ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ನ ಹೇತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತಸಮೂಹವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕಾಯೋ ವಾ ಇತ್ಥೀ ವಾ ಪುರಿಸೋ ವಾ ಅಞ್ಞೋ ವಾ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಸಮೂಹಮತ್ತೇಯೇವ ಪನ ತಥಾ ತಥಾ ಸತ್ತಾ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

> “ಯಂ ಪಸ್ಸತಿ ನ ತಂ ದಿಟ್ಠಂ, ಯಂ ದಿಟ್ಠಂ ತಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।
> ಅಪಸ್ಸಂ ಬಜ್ಝತೇ ಮೂಳ್ಹೋ, ಬಜ್ಝಮಾನೋ ನ ಮುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥

ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಾದಿದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಅಯಞ್ಹಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀಯೇವ, ನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯಥಾ ಅನುದಕಭೂತಾಯಪಿ ಮರೀಚಿಯಾ ಉದಕಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಅಸುಭಭೂತೇಯೇವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ನಿಚ್ಚಸುಖಅತ್ತಸುಭಭಾವಾನುಪಸ್ಸೀ; ಅಥ ಖೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಅಸುಭಾಕಾರಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಯ್ವಾಯಂ ಮಹಾಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ “ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಅರಞ್ಞಗತೋ ವಾ…ಪೇ॰… ಸೋ ಸತೋವ ಅಸ್ಸಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೪; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೭) ನಯೇನ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾದಿಚುಣ್ಣಕಜಾತಅಟ್ಠಿಕಪರಿಯೋಸಾನೋ ಕಾಯೋ ವುತ್ತೋ, ಯೋ ಚ “ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪಥವೀಕಾಯಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ತಥಾ ಆಪೋಕಾಯಂ, ತೇಜೋಕಾಯಂ, ವಾಯೋಕಾಯಂ, ಕೇಸಕಾಯಂ, ಲೋಮಕಾಯಂ, ಛವಿಕಾಯಂ, ಚಮ್ಮಕಾಯಂ, ಮಂಸಕಾಯಂ, ರುಧಿರಕಾಯಂ, ನ್ಹಾರುಕಾಯಂ, ಅಟ್ಠಿಕಾಯಂ, ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಕಾಯ”ನ್ತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ ಕಾಯೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಾಯೇ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅಥ ವಾ ಕಾಯೇ ಅಹನ್ತಿ ವಾ ಮಮನ್ತಿ ವಾ ಏವಂ ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನನುಪಸ್ಸನತೋ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಪನ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಕಸ್ಸ ನಾನಾಧಮ್ಮಸಮೂಹಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಕಾಯೇ ಕೇಸಾದಿಧಮ್ಮಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ “ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫) ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ ಆಗತನಯಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದಿನೋ ಆಕಾರಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನತೋಪಿ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಭಿಕ್ಖು ಇಮಂ ಕಾಯಂ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಅನುಪಸ್ಸನಾನಂ ವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ, ದುಕ್ಖತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ ನೋ ಸುಖತೋ, ಅನತ್ತತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ ನೋ ಅತ್ತತೋ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ನೋ ನನ್ದತಿ, ವಿರಜ್ಜತಿ ನೋ ರಜ್ಜತಿ, ನಿರೋಧೇತಿ ನೋ ಸಮುದೇತಿ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜತಿ ನೋ ಆದಿಯತಿ। ಸೋ ತಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತಿ, ದುಕ್ಖತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸುಖಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತಿ, ಅನತ್ತತೋ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅತ್ತಸಞ್ಞಂ ಪಜಹತಿ , ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ನನ್ದಿಂ ಪಜಹತಿ, ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ ರಾಗಂ ಪಜಹತಿ, ನಿರೋಧೇನ್ತೋ ಸಮುದಯಂ ಪಜಹತಿ, ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೋ ಆದಾನಂ ಪಜಹತೀತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫) ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಿಹರತೀತಿ ಚತೂಸು ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರೇಸು ಅಞ್ಞತರವಿಹಾರಸಮಾಯೋಗಪರಿದೀಪನಮೇತಂ, ಏಕಂ ಇರಿಯಾಪಥಬಾಧನಂ ಅಪರೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಪತಮಾನಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ಹರತಿ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಬಹಿದ್ಧಾ ಕಾಯೇತಿ ಪರಸ್ಸ ಕಾಯೇ। **ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಕಾಯೇ**ತಿ ಕಾಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇ, ಕಾಲೇನ ಪರಸ್ಸ ಕಾಯೇ। ಪಠಮನಯೇನ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ವುತ್ತೋ, ದುತಿಯನಯೇನ ಪರಸ್ಸ ಕಾಯೇ, ತತಿಯನಯೇನ ಕಾಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಾಲೇನ ಪರಸ್ಸ ಕಾಯೇ। ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಪನ ಘಟಿತಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಪಗುಣಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪನ ಅಪರಾಪರಂ ಸಞ್ಚರಣಕಾಲೋ ಏತ್ಥ ಕಥಿತೋ। **ಆತಾಪೀ**ತಿ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಕವೀರಿಯಸಮಾಯೋಗಪರಿದೀಪನಮೇತಂ। ಸೋ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಯಂ ತಂ ವೀರಿಯಂ ತೀಸು ಭವೇಸು ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆತಾಪನತೋ ಆತಾಪೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಆತಾಪೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸಮ್ಪಜಾನೋತಿ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸಙ್ಖಾತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಸತಿಮಾ**ತಿ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ಅಯಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ನ ಹಿ ಸತಿವಿರಹಿತಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತೇನೇವಾಹ - "ಸತಿಞ್ಚ ಖ್ವಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಂ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪), ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ "ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀ"ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಅನಾತಾಪಿನೋ ಅನ್ತೋಸಙ್ಖೇಪೋ ಅನ್ತರಾಯಕರೋ ಹೋತಿ, ಅಸಮ್ಪಜಾನೋ ಉಪಾಯಪರಿಗ್ಗಹೇ ಅನುಪಾಯಪರಿವಜ್ಜನೇ ಚ ಸಮ್ಮುಯ್ಹತಿ, ಮುಟ್ಠಸ್ಸತೀ ಉಪಾಯಾಪರಿಚ್ಚಾಗೇ ಅನುಪಾಯಾಪರಿಗ್ಗಹೇ ಚ ಅಸಮತ್ಥೋವ ಹೋತಿ, ತೇನಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ; ತಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆನುಭಾವೇನ ತಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ ತೇಸಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಆತಾಪೀ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಸತಿಮಾ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಙ್ಗಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಹಾನಙ್ಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ವಿನೇಯ್ಯ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ವಿನೇಯ್ಯಾ**ತಿ ತದಙ್ಗವಿನಯೇನ ವಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿನಯೇನ ವಾ ವಿನಯಿತ್ವಾ। **ಲೋಕೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯ್ವಾಯಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಭೇದೋ ಕಾಯೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ ಸ್ವೇವ ಇಧ ಲೋಕೋ ನಾಮ। ತಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಂ ವಿನಯಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾಗಹಣೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ, ದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣೇನ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ನೀವರಣಪರಿಯಾಪನ್ನಬಲವಧಮ್ಮದ್ವಯದಸ್ಸನೇನ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವಿಸೇಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾವಿನಯೇನ ಕಾಯಸಮ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕಸ್ಸ ಅನುರೋಧಸ್ಸ, ದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಕಾಯವಿಪತ್ತಿಮೂಲಕಸ್ಸ ವಿರೋಧಸ್ಸ, ಅಭಿಜ್ಝಾವಿನಯೇನ ಚ ಕಾಯೇ ಅಭಿರತಿಯಾ, ದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಕಾಯಭಾವನಾಯ ಅನಭಿರತಿಯಾ, ಅಭಿಜ್ಝಾವಿನಯೇನ ಕಾಯೇ ಅಭೂತಾನಂ ಸುಭಸುಖಭಾವಾದೀನಂ ಪಕ್ಖೇಪಸ್ಸ, ದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಕಾಯೇ ಭೂತಾನಂ ಅಸುಭಾಸುಖಭಾವಾದೀನಂ ಅಪನಯನಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಯೋಗಾನುಭಾವೋ ಯೋಗಸಮತ್ಥತಾ ಚ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। ಯೋಗಾನುಭಾವೋ ಹಿ ಏಸ ಯದಿದಂ ಅನುರೋಧವಿರೋಧವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ,

ಅರತಿರತಿಸಹೋ, ಅಭೂತಪಕ್ಖೇಪಭೂತಾಪನಯನವಿರಹಿತೋ ಚ ಹೋತಿ। ಅನುರೋಧವಿರೋಧವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ ಚೇಸ ಅರತಿರತಿಸಹೋ ಅಭೂತಂ ಅಪಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಭೂತಞ್ಚ ಅನಪನೇನ್ತೋ ಯೋಗಸಮತ್ಥೋ ಹೋತೀತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - "ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅನುಪಸ್ಸನಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಹರತೀತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತವಿಹಾರೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸ ಕಾಯಪರಿಹರಣಂ। ಆತಾಪೀತಿಆದೀಸು ಆತಾಪೇನ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪರಿಹರಣೂಪಾಯೋ ವಾ; ಸತಿಯಾ ವಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಥೋ, ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ , ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಭಾವನಾಫಲಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ತಾವ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನುದ್ದೇಸಸ್ಸ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ।

ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಉದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನುದ್ದೇಸಾದೀಸುಪಿ **ಅಜ್ಝತ್ತಾ**ದೀನಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏತೇಸುಪಿ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ವೇದನಾದೀಸು, ಪರಸ್ಸ ವೇದನಾದೀಸು, ಕಾಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಾಲೇನ ಪರಸ್ಸ ವೇದನಾದೀಸೂತಿ ತಿವಿಧೋ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ವುತ್ತೋ। **ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ**ತಿಆದೀಸು ಚ ವೇದನಾದೀನಂ ಪುನವಚನೇ ಪಯೋಜನಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ, ಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸೀ, ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ವೇದನಾ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ। ತಾ ಚ ಲೋಕಿಯಾ ಏವ; ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಲೋಕಿಯಂ, ತಥಾ ಧಮ್ಮಾ। ತೇಸಂ ವಿಭಾಗೋ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಪಾಕಟೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಕೇವಲಂ ಪನಿಧ ಯಥಾ ವೇದನಾ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ ತಥಾ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ "ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏಸ ನಯೋ ಚಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸು। ಕಥಞ್ಚ ವೇದನಾ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾತಿ? ಸುಖಾ ತಾವ ವೇದನಾ ದುಕ್ಖತೋ, ದುಕ್ಖಾ ಸಲ್ಲತೋ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ। ಯಥಾಹ -

> "ಯೋ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖತೋ ಅದ್ದ, ದುಕ್ಖಮದ್ದಕ್ಖಿ ಸಲ್ಲತೋ।
> ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಸನ್ತಂ, ಅದ್ದಕ್ಖಿ ನಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ।
> ಸ ವೇ ಸಮ್ಮದಸೋ ಭಿಕ್ಖು, ಉಪಸನ್ತೋ ಚರಿಸ್ಸತೀ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೩)।

ಸಬ್ಬಾ ಏವ ಚೇತಾ ದುಕ್ಖಾತಿಪಿ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಮಿನ್ತಿ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೯)। ಸುಖದುಕ್ಖತೋಪಿ ಚ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ, ಯಥಾಹ - "ಸುಖಾ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವೇದನಾ ಠಿತಿಸುಖಾ, ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫) ಸಬ್ಬಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ಅಪಿಚ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನಪಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫) ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇಯೇವ ಪಾಕಟಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

ಚಿತ್ತಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತಂ ತಾವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಸಹಜಾತಭೂಮಿಕಮ್ಮವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾದಿನಾನತ್ತಭೇದಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿನುಪಸ್ಸನಾನಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಆಗತಸರಾಗಾದಿಭೇದಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ। ಧಮ್ಮಾ ಸಲಕ್ಖಣಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಾನಂ ಸುಞ್ಞತಾಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಆಗತಸನ್ತಾಸನ್ತಾದಿಭೇದಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾತೇ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಹೀನಂ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾದಿಲೋಕೇಸುಪಿ ತಂ ಪಹೀನಮೇವ। ನಾನಾಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಪನ ನಾನಾಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾವಸೇನ ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವುತ್ತಂ। ಯತೋ ವಾ ಏಕತ್ಥ ಪಹೀನಂ, ಸೇಸೇಸುಪಿ ಪಹೀನಂ ಹೋತಿ। ತೇನೇವಸ್ಸ ತತ್ಥ ಪಹಾನದಸ್ಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೫೬. ಇದಾನಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಛೇಕೋ ವಿಲೀವಕಾರಕೋ ಥೂಲಕಿಲಞ್ಜಸಣ್ಹಕಿಲಞ್ಜಚಙ್ಕೋಟಕಪೇಳಾಪುಟಾದೀನಿ ಉಪಕರಣಾನಿ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಏಕಂ ಮಹಾವೇಳುಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಚತುಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ತತೋ ಏಕೇಕಂ ವೇಳುಖಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಫಾಲೇತ್ವಾ ತಂ ತಂ ಉಪಕರಣಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಛೇಕೋ ಸುವಣ್ಣಕಾರೋ ನಾನಾವಿಹಿತಂ ಪಿಳನ್ಧನವಿಕತಿಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಂ ಸುವಣ್ಣಘಟಿಕಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಚತುಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ತತೋ ಏಕೇಕಂ ಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂ ತಂ ಪಿಳನ್ಧನಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ಭಗವಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನದೇಸನಾಯ ಸತ್ತಾನಂ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಏಕಮೇವ ಸಮ್ಮಾಸತಿಂ "ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚತುಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ತತೋ ಏಕೇಕಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಭಜನ್ತೋ **ಕಥಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖು ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಯೇ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಿದ್ದೇಸವಾರಂ ವತ್ತುಮಾರದ್ಧೋ।

ತತ್ಥ **ಕಥಞ್ಚಾ**ತಿಆದಿ ವಿತ್ಥಾರೇತುಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಕೇನ ಚ ಆಕಾರೇನ ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಭಿಕ್ಖು ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀತಿ? ಸೇಸಪುಚ್ಛಾವಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಇಧ-ಸದ್ದೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿವಸೇನ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತಸಾಸನಪರಿದೀಪನೋ ಅಞ್ಞಸಾಸನಸ್ಸ ತಥಾಭಾವಪಟಿಸೇಧನೋ ಚ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಇಧೇವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣೋ...ಪೇ॰... ಸುಞ್ಞಾ ಪರಪ್ಪವಾದಾ ಸಮಣೇಭಿ ಅಞ್ಞೇಹೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೧)। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ।

ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಾಯನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯಂ। **ಉದ್ಧಂ ಪಾದತಲಾ**ತಿ ಪಾದತಲತೋ ಉಪರಿ। **ಅಧೋ ಕೇಸಮತ್ಥಕಾ**ತಿ ಕೇಸಗ್ಗತೋ ಹೇಟ್ಠಾ। **ತಚಪರಿಯನ್ತ**ನ್ತಿ ತಿರಿಯಂ ತಚಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। **ಪೂರಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಅಸುಚಿನೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೀ**ತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕೇಸಾದಿಅಸುಚಿಭರಿತೋ ಅಯಂ ಕಾಯೋತಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಕಥಂ? **ಅತ್ಥಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕೇಸಾ...ಪೇ॰... ಮುತ್ತ**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ। **ಇಮಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಉದ್ಧಂ ಪಾದತಲಾ ಅಧೋ ಕೇಸಮತ್ಥಕಾ ತಿರಿಯಂ ತಚಪರಿಯನ್ತೋ ಪೂರೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಅಸುಚಿನೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ತಸ್ಮಿಂ। **ಕಾಯೇ**ತಿ ಸರೀರೇ। ಸರೀರಞ್ಹಿ ಅಸುಚಿಸಞ್ಚಯತೋ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಞ್ಚೇವ ಚಕ್ಖುರೋಗಾದೀನಞ್ಚ ರೋಗಸತಾನಂ ಆಯಭೂತತೋ ಕಾಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಕೇಸಾ ಲೋಮಾತಿ ಏತೇ ಕೇಸಾದಯೋ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಾ। ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕೇಸಾ, ಅತ್ಥಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಲೋಮಾತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪಾದತಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪರಿ, ಕೇಸಮತ್ಥಕಾ ಪಟ್ಠಾಯ ಹೇಟ್ಠಾ, ತಚತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತಿರಿಯನ್ತತೋತಿ ಏತ್ತಕೇ ಬ್ಯಾಮಮತ್ತೇ ಕಳೇವರೇ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಪಿ ವಿಚಿನನ್ತೋ ನ ಕೋಚಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಮುತ್ತಂ ವಾ ಮಣಿಂ ವಾ ವೇಳುರಿಯಂ ವಾ ಅಗರುಂ ವಾ ಕುಙ್ಕುಮಂ ವಾ ಕಪ್ಪೂರಂ ವಾ ವಾಸಚುಣ್ಣಾದಿಂ ವಾ ಅಣುಮತ್ತಮ್ಪಿ ಸುಚಿಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪರಮದುಗ್ಗನ್ಧಜೇಗುಚ್ಛಂ ಅಸ್ಸಿರೀಕದಸ್ಸನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಭೇದಂ ಅಸುಚಿಂಯೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - **ಅತ್ಥಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ...ಪೇ॰... ಮುತ್ತ**ನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪದಸಮ್ಬನ್ಧತೋ ವಣ್ಣನಾ।

ಇಮಂ ಪನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತುಕಾಮೇನ ಕುಲಪುತ್ತೇನ ಆದಿತೋವ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಸೀಲಂ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ, ಯ್ವಾಯಂ ದಸಸು ಪಲಿಬೋಧೇಸು ಪಲಿಬೋಧೋ ಅತ್ಥಿ ತಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ, ಪಟಿಕ್ಕೂಲಮನಸಿಕಾರಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಪರಮಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ, ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ, ಅರಹತ್ತಂ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಾದೀಸು ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬನ್ತಿಮೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಸಾಟ್ಠಕಥಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಕತಪರಿಚಯಸ್ಸ ತನ್ತಿಆಚರಿಯಸ್ಸಾಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ವಿಸುದ್ಧಂ ತಥಾರೂಪಂ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಂ ಏಕವಿಹಾರೇ ಅಲಭನ್ತೇನ

ತಸ್ಸ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಚತುಬ್ಬಿಧಸೀಲವಿಸೋಧನಞ್ಚೇವ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೯) ಪಲಿಬೋಧೋ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೪೧) ಚ ಪಲಿಬೋಧುಪಚ್ಛೇದೋ ಚ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನವಿಧಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಕಥಿತಂ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ತತ್ಥ ಕಥಿತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಆಚರಿಯೇನ ಪನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೇನ ತಿವಿಧೇನ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಏಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಪಕತಿಯಾ ಉಗ್ಗಹಿತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಏಕಂ ದ್ವೇ ನಿಸಜ್ಜವಾರೇ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕಾರೇತ್ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಏಕೋ ಸನ್ತಿಕೇ ವಸಿತ್ವಾ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಆಗತಾಗತವೇಲಾಯ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಏಕೋ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ನಾತಿಪಪಞ್ಚಂ ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪಂ ಕತ್ವಾ ನಿಜ್ಜಟಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಠಿಕಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಕಥೇನ್ತೇನ ಕಿಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ಸತ್ತಧಾ ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ ದಸಧಾ ಚ ಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ವಚಸಾ ಮನಸಾ ವಣ್ಣತೋ ಸಣ್ಠಾನತೋ ದಿಸತೋ ಓಕಾಸತೋ ಪರಿಚ್ಛೇದತೋತಿ ಏವಂ ಸತ್ತಧಾ ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಮನಸಿಕಾರಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಯೋಪಿ ತಿಪಿಟಕೋ ಹೋತಿ, ತೇನಪಿ ಮನಸಿಕಾರಕಾಲೇ ಪಠಮಂ ವಾಚಾಯ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಹಿ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಮಲಯವಾಸೀಮಹಾದೇವತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಉಗ್ಗಹಿತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥೇರಾನಂ ವಿಯ। ಥೇರೋ ಕಿರ ತೇಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಯಾಚಿತೋ 'ಚತ್ತಾರೋ ಮಾಸೇ ಇಮಂ ಏವಂ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಥಾ'ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಪಾಳಿಂ ಅದಾಸಿ। ತೇ, ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇಸಂ ದ್ವೇ ತಯೋ ನಿಕಾಯಾ ಪಗುಣಾ, ಪದಕ್ಖಿಣಗ್ಗಾಹಿತಾಯ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಮಾಸೇ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಂ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಾವ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಅಹೇಸುಂ।

ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೇನ ಆಚರಿಯೇನ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ - 'ಪಠಮಂ ತಾವ ವಾಚಾಯ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ। ಕರೋನ್ತೇನ ಚ ತಚಪಞ್ಚಕಾದೀನಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। "ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ ನಖಾ ದನ್ತಾ ತಚೋ"ತಿ ಹಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಪಟಿಲೋಮತೋ "ತಚೋ ದನ್ತಾ ನಖಾ ಲೋಮಾ ಕೇಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತದನನ್ತರಂ ವಕ್ಕಪಞ್ಚಕೇ "ಮಂಸಂ ನ್ಹಾರು ಅಟ್ಠಿ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ವಕ್ಕ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಪಟಿಲೋಮತೋ "ವಕ್ಕಂ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಅಟ್ಠಿ ನ್ಹಾರು ಮಂಸಂ ತಚೋ ದನ್ತಾ ನಖಾ ಲೋಮಾ ಕೇಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತತೋ ಪಪ್ಫಾಸಪಞ್ಚಕೇ "ಹದಯಂ ಯಕನಂ ಕಿಲೋಮಕಂ ಪಿಹಕಂ ಪಪ್ಫಾಸ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಪಟಿಲೋಮತೋ "ಪಪ್ಫಾಸಂ ಪಿಹಕಂ ಕಿಲೋಮಕಂ ಯಕನಂ ಹದಯಂ ವಕ್ಕಂ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಅಟ್ಠಿ ನ್ಹಾರು ಮಂಸಂ ತಚೋ ದನ್ತಾ ನಖಾ ಲೋಮಾ ಕೇಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ತತೋ ಇಮಂ ತನ್ತಿಂ ಅನಾರುಳ್ಹಮ್ಪಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪) ಆಗತಂ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಕರೀಸಾವಸಾನೇ ತನ್ತಿಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಪಞ್ಚಕೇ "ಅನ್ತಂ ಅನ್ತಗುಣಂ ಉದರಿಯಂ ಕರೀಸಂ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಪಟಿಲೋಮತೋ "ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಕರೀಸಂ ಉದರಿಯಂ ಅನ್ತಗುಣಂ ಅನ್ತಂ ಪಪ್ಫಾಸಂ ಪಿಹಕಂ ಕಿಲೋಮಕಂ ಯಕನಂ ಹದಯಂ ವಕ್ಕಂ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಅಟ್ಠಿ ನ್ಹಾರು ಮಂಸಂ ತಚೋ ದನ್ತಾ ನಖಾ ಲೋಮಾ ಕೇಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ತತೋ ಮೇದಛಕ್ಕೇ "ಪಿತ್ತಂ ಸೇಮ್ಹಂ ಪುಬ್ಬೋ ಲೋಹಿತಂ ಸೇದೋ ಮೇದೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಪಟಿಲೋಮತೋ "ಮೇದೋ ಸೇದೋ ಲೋಹಿತಂ ಪುಬ್ಬೋ ಸೇಮ್ಹಂ ಪಿತ್ತಂ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಕರೀಸಂ ಉದರಿಯಂ ಅನ್ತಗುಣಂ ಅನ್ತಂ ಪಪ್ಫಾಸಂ ಪಿಹಕಂ ಕಿಲೋಮಕಂ ಯಕನಂ ಹದಯಂ ವಕ್ಕಂ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಅಟ್ಠಿ ನ್ಹಾರು ಮಂಸಂ ತಚೋ ದನ್ತಾ ನಖಾ ಲೋಮಾ ಕೇಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ತತೋ ಮುತ್ತಛಕ್ಕೇ "ಅಸ್ಸು ವಸಾ ಖೇಳೋ ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ಲಸಿಕಾ ಮುತ್ತ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಪಟಿಲೋಮತೋ "ಮುತ್ತಂ ಲಸಿಕಾ ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ಖೇಳೋ ವಸಾ ಅಸ್ಸು ಮೇದೋ ಸೇದೋ ಲೋಹಿತಂ ಪುಬ್ಬೋ ಸೇಮ್ಹಂ ಪಿತ್ತಂ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಕರೀಸಂ ಉದರಿಯಂ ಅನ್ತಗುಣಂ ಅನ್ತಂ ಪಪ್ಫಾಸಂ ಪಿಹಕಂ ಕಿಲೋಮಕಂ ಯಕನಂ ಹದಯಂ ವಕ್ಕಂ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಅಟ್ಠಿ ನ್ಹಾರು ಮಂಸಂ ತಚೋ ದನ್ತಾ

ನಖಾ ಲೋಮಾ ಕೇಸಾ"ತಿ ಏವಂ ಕಾಲಸತಮ್ಪಿ ಕಾಲಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಕಾಲಸತಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ವಾಚಾಯ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ವಚಸಾ ಸಜ್ಝಾಯೇನ ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತನ್ತಿ ಪಗುಣಾ ಹೋತಿ; ನ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಚಿತ್ತಂ ವಿಧಾವತಿ; ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ, ಹತ್ಥಸಙ್ಖಲಿಕಾ ವಿಯ ಖಾಯನ್ತಿ, ವತಿಪಾದಪನ್ತಿ ವಿಯ ಚ ಖಾಯನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪನ ವಚಸಾ, ತಥೇವ ಮನಸಾಪಿ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ವಚಸಾ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಹಿ ಮನಸಾ ಸಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಮನಸಾ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧೋ ಮಗ್ಗಫಲಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

'ವಣ್ಣತೋ'ತಿ ಕೇಸಾದೀನಂ ವಣ್ಣೋ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬೋ। **'ಸಣ್ಠಾನತೋ'**ತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಸಣ್ಠಾನಂ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಂ । **'ದಿಸತೋ'**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ನಾಭಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಉಪರಿಮಾ ದಿಸಾ, ಅಧೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ದಿಸಾ। ತಸ್ಮಾ "ಅಯಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಇಮಿಸ್ಸಾ ನಾಮ ದಿಸಾಯಾ"ತಿ ದಿಸಾ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಾ। **'ಓಕಾಸತೋ'**ತಿ "ಅಯಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಓಕಾಸೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ"ತಿ ಏವಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಓಕಾಸೋ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬೋ। **'ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ'**ತಿ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ ದ್ವೇ ಪರಿಚ್ಛೇದಾ। ತತ್ಥ "ಅಯಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಚ ಉಪರಿ ಚ ತಿರಿಯಞ್ಚ ಇಮಿನಾ ನಾಮ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ"ತಿ ಏವಂ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "ಕೇಸಾ ನ ಲೋಮಾ, ಲೋಮಾಪಿ ನ ಕೇಸಾ"ತಿ ಏವಂ ಅಮಿಸ್ಸೀಕತವಸೇನ ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಸತ್ತಧಾ ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತೇನ ಪನ "ಇದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಕೂಲವಸೇನ ಕಥಿತಂ, ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಧಾತುವಸೇನಾ"ತಿ ಞತ್ವಾ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಇದಞ್ಹಿ ಮಹಾಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೧೫ ಆದಯೋ) ಪಟಿಕ್ಕೂಲವಸೇನೇವ ಕಥಿತಂ, ಮಹಾಹತ್ಥಿಪದೋಪಮ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦೦ ಆದಯೋ) -ಮಹಾರಾಹುಲೋವಾದ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೧೩ ಆದಯೋ) -ಧಾತುವಿಭಙ್ಗೇಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೨ ಆದಯೋ) ಧಾತುವಸೇನ ಕಥಿತಂ। ಕಾಯಗತಾಸತಿಸುತ್ತೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫೩ ಆದಯೋ) ಪನ ಯಸ್ಸ ವಣ್ಣತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ಧಾತುವಸೇನ ಕಥಿತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಪಟಿಕ್ಕೂಲವಸೇನ ಕಥಿತಂ ಸಮಥಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ। ತದೇತಂ ಇಧ ಸಮಥಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅವಿಸೇಸತೋ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಕಥಿತನ್ತಿ ವದನ್ತಿಯೇವಾತಿ।

ಏವಂ ಸತ್ತಧಾ ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಅನುಪುಬ್ಬತೋ, ನಾತಿಸೀಘತೋ, ನಾತಿಸಣಿಕತೋ, ವಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಬಾಹನತೋ, ಪಣ್ಣತ್ತಿಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ, ಅನುಪುಬ್ಬಮುಞ್ಚನತೋ, ಅಪ್ಪನಾತೋ, ತಯೋ ಚ ಸುತ್ತನ್ತಾ"ತಿ ಏವಂ ದಸಧಾ ಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **'ಅನುಪುಬ್ಬತೋ'**ತಿ ಇದಞ್ಹಿ ಸಜ್ಝಾಯಕರಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ, ನ ಏಕನ್ತರಿಕಾಯ। ಏಕನ್ತರಿಕಾಯ ಹಿ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಯಥಾ ನಾಮ ಅಕುಸಲೋ ಪುರಿಸೋ ದ್ವತ್ತಿಂಸಪದಂ ನಿಸ್ಸೇಣಿಂ ಏಕನ್ತರಿಕಾಯ ಆರೋಹನ್ತೋ ಕಿಲನ್ತಕಾಯೋ ಪತತಿ, ನ ಆರೋಹನಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ; ಏವಮೇವ ಭಾವನಾಸಮ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದಸ್ಸ ಅನಧಿಗಮಾ ಕಿಲನ್ತಚಿತ್ತೋ ಪತತಿ, ನ ಭಾವನಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ।

ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನಾಪಿ ಚ **'ನಾತಿಸೀಘತೋ'** ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ। ಅತಿಸೀಘತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಹಿ ಯಥಾ ನಾಮ ತಿಯೋಜನಂ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಓಕ್ಕಮನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಸೀಘೇನ ಜವೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಮ್ಪಿ ಗಮನಾಗಮನಂ ಕರೋತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾವ ಗನ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ; ಏವಮೇವ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಅವಿಭೂತಂ ಪನ ಹೋತಿ, ನ ವಿಸೇಸಂ ಆವಹತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಾತಿಸೀಘತೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ।

ಯಥಾ ಚ ನಾತಿಸೀಘತೋ ಏವಂ **'ನಾತಿಸಣಿಕತೋ'**ಪಿ। ಅತಿಸಣಿಕತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಹಿ ಯಥಾ ನಾಮ ತದಹೇವ ತಿಯೋಜನಂ ಮಗ್ಗಂ ಗನ್ತುಕಾಮಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ರುಕ್ಖಪಬ್ಬತಗಹನಾದೀಸು ವಿಲಮ್ಬಮಾನಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ನ

ಗಚ್ಛತಿ, ದ್ವೀಹತೀಹೇನ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ; ಏವಮೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ।

'ವಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಬಾಹನತೋ'ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪುಥುತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಚೇತಸೋ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಪಟಿಬಾಹಿತಬ್ಬೋ। ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹತೋ ಹಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಏಕಪದಿಕಂ ಪಪಾತಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಅಕ್ಕಮನಪದಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ವಿಲೋಕಯತೋ ಪದವಾರೋ ವಿರಜ್ಝತಿ, ತತೋ ಸತಪೋರಿಸೇ ಪಪಾತೇ ಪತಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ; ಏವಮೇವ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪೇ ಸತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಪರಿಧಂಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಬಾಹನತೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ।

'ಪಣ್ಣತ್ತಿಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ'ತಿ ಯಾ ಅಯಂ "ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ"ತಿ ಆದಿಕಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಕೂಲನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಉದಕದುಲ್ಲಭಕಾಲೇ ಮನುಸ್ಸಾ ಅರಞ್ಞೇ ಉದಪಾನಂ ದಿಸ್ವಾ ತತ್ಥ ತಾಲಪಣ್ಣಾದಿಕಂ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಸಞ್ಞಾಣಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ತೇನ ಸಞ್ಞಾಣೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ನ್ಹಾಯನ್ತಿ ಚೇವ ಪಿವನ್ತಿ ಚ, ಯದಾ ಪನ ತೇಸಂ ಅಭಿಣ್ಹಸಞ್ಚಾರೇನ ಆಗತಾಗತಪದಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಸಞ್ಞಾಣೇನ ಕಿಚ್ಚಂ ನ ಹೋತಿ, ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಕ್ಖಣೇ ಗನ್ತ್ವಾ ನ್ಹಾಯನ್ತಿ ಚೇವ ಪಿವನ್ತಿ ಚ; ಏವಮೇವ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ 'ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ'ತಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಸೇನ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಭಾವೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ಅಥ 'ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ'ತಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಭಾವೇಯೇವ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತಬ್ಬಂ।

'ಅನುಪುಬ್ಬಮುಞ್ಚನತೋ'ತಿ ಯೋ ಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಂ ತಂ ಮುಞ್ಚನ್ತೇನ ಅನುಪುಬ್ಬಮುಞ್ಚನತೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ। ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಹಿ 'ಕೇಸಾ'ತಿ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಗನ್ತ್ವಾ 'ಮುತ್ತ'ನ್ತಿ ಇಮಂ ಪರಿಯೋಸಾನಕೋಟ್ಠಾಸಮೇವ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತಿ। 'ಮುತ್ತ'ನ್ತಿ ಚ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಗನ್ತ್ವಾ 'ಕೇಸಾ'ತಿ ಇಮಂ ಆದಿಕೋಟ್ಠಾಸಮೇವ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಕೇಚಿ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತೇನ ಯೇ ಯೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ ತೇಸು ತೇಸು ತಾವ ಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಯಾವ ದ್ವೀಸು ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ತೇಸಮ್ಪಿ ಏಕೋ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಉಪಟ್ಠಹತಿ। ಏವಂ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಪನ ತಮೇವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನ ಅಪ್ಪನಾ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಾ।

ತತ್ರಾಯಂ ಉಪಮಾ - ಯಥಾ ಹಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸತಾಲಕೇ ತಾಲವನೇ ವಸನ್ತಂ ಮಕ್ಕಟಂ ಗಹೇತುಕಾಮೋ ಲುದ್ದೋ ಆದಿಮ್ಹಿ ಠಿತತಾಲಸ್ಸ ಪಣ್ಣಂ ಸರೇನ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಂ ಕರೇಯ್ಯ; ಅಥ ಸೋ ಮಕ್ಕಟೋ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಾಲೇ ಪತಿತ್ವಾ ಪರಿಯನ್ತತಾಲಮೇವ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ; ತತ್ಥಪಿ ಗನ್ತ್ವಾ ಲುದ್ದೇನ ತಥೇವ ಕತೇ ಪುನ ತೇನೇವ ನಯೇನ ಆದಿತಾಲಂ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ; ಸೋ ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಉಕ್ಕುಟ್ಠುಕ್ಕುಟ್ಠಿಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪುನ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ತಾಲೇ ನಿಪತಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವೇಮಜ್ಝೇ ಮಕುಳತಾಲಪಣ್ಣಸೂಚಿಂ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಜ್ಝಿಯಮಾನೋಪಿ ನ ಉಟ್ಠಹೇಯ್ಯ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತತ್ರಿದಂ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ - ಯಥಾ ಹಿ ತಾಲವನೇ ದ್ವತ್ತಿಂಸತಾಲಾ, ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ; ಮಕ್ಕಟೋ ವಿಯ ಚಿತ್ತಂ; ಲುದ್ದೋ ವಿಯ ಯೋಗಾವಚರೋ; ಮಕ್ಕಟಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸತಾಲಕೇ ತಾಲವನೇ ನಿವಾಸೋ ವಿಯ ಯೋಗಿನೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸಕೋಟ್ಠಾಸಕೇ ಕಾಯೇ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನುಸಂಚರಣಂ; ಲುದ್ದೇನ ಆದಿಮ್ಹಿ ಠಿತತಾಲಸ್ಸ ಪಣ್ಣಂ ಸರೇನ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಯಾ ಕತಾಯ ಮಕ್ಕಟಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಾಲೇ ಪತಿತ್ವಾ ಪರಿಯನ್ತತಾಲಗಮನಂ ವಿಯ ಯೋಗಿನೋ 'ಕೇಸಾ'ತಿ ಮನಸಿಕಾರೇ ಆರದ್ಧೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿಯೋಸಾನಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಏವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಣ್ಠಾನಂ; ಪುನ ಪಚ್ಚಾಗಮನೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ; ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಗಚ್ಛಮಾನಸ್ಸ ಮಕ್ಕಟಸ್ಸ ಉಕ್ಕುಟ್ಠುಕ್ಕುಟ್ಠಿಟ್ಠಾನೇ ಉಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಕೇಸುಚಿ ಕೇಸುಚಿ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಅನುಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಂ; ಅನುಕ್ಕಮೇನ

ಏಕಸ್ಮಿಂ ತಾಲೇ ನಿಪತಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವೇಮಜ್ಝೇ ಮಕುಳತಾಲಪಣ್ಣಸೂಚಿಂ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಜ್ಝಿಯಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಅವಸಾನೇ ದ್ವೀಸು ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಯೋ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ ತಮೇವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಉಪ್ಪಾದನಂ।

ಅಪರಾಪಿ ಉಪಮಾ - ಯಥಾ ನಾಮ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ ಭಿಕ್ಖು ದ್ವತ್ತಿಂಸಕುಲಂ ಗಾಮಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ವಸನ್ತೋ ಪಠಮಗೇಹೇ ಏವ ದ್ವೇ ಭಿಕ್ಖಾ ಲಭಿತ್ವಾ ಪರತೋ ಏಕಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಯ್ಯ; ಪುನದಿವಸೇ ತಿಸ್ಸೋ ಲಭಿತ್ವಾ ಪರತೋ ದ್ವೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಯ್ಯ; ತತಿಯದಿವಸೇ ಆದಿಮ್ಹಿಯೇವ ಪತ್ತಪೂರಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಆಸನಸಾಲಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜೇಯ್ಯ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ದ್ವತ್ತಿಂಸಕುಲಗಾಮೋ ವಿಯ ಹಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರೋ; ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ ವಿಯ ಯೋಗಾವಚರೋ; ತಸ್ಸ ತಂ ಗಾಮಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ವಾಸೋ ವಿಯ ಯೋಗಿನೋ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರೇ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಂ; ಪಠಮಗೇಹೇ ದ್ವೇ ಭಿಕ್ಖಾ ಲಭಿತ್ವಾ ಪರತೋ ಏಕಿಸ್ಸಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಯ ದುತಿಯದಿವಸೇ ತಿಸ್ಸೋ ಲಭಿತ್ವಾ ಪರತೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಯ ಚ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಅನುಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಅನುಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಉಪಟ್ಠಿತೇಸು ಯಾವ ಕೋಟ್ಠಾಸದ್ವಯೇ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣಂ; ತತಿಯದಿವಸೇ ಆದಿಮ್ಹಿಯೇವ ಪತ್ತಪೂರಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಆಸನಸಾಲಾಯಂ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಪರಿಭೋಗೋ ವಿಯ ದ್ವೀಸು ಯೋ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಉಪಟ್ಠಹತಿ ತಮೇವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಉಪ್ಪಾದನಂ।

‘ಅಪ್ಪನಾತೋ’ತಿ ಅಪ್ಪನಾಕೋಟ್ಠಾಸತೋ। ಕೇಸಾದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅಪ್ಪನಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

‘ತಯೋ ಚ ಸುತ್ತನ್ತಾ’ತಿ ಅಧಿಚಿತ್ತಂ, ಸೀತಿಭಾವೋ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಕೋಸಲ್ಲನ್ತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಸುತ್ತನ್ತಾ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಯೋಜನತ್ಥಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತ್ಥ -

> “ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತೇನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನಾ ತೀಣಿ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾನಿ...ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ, ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಪಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ, ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಉಪೇಕ್ಖಾನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಏಕನ್ತಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತಂಯೇವ ಮನಸಿಕರೇಯ್ಯ, ಠಾನಂ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಕೋಸಜ್ಜಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯ। ಸಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಏಕನ್ತಂ ಪಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂಯೇವ ಮನಸಿಕರೇಯ್ಯ, ಠಾನಂ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯ। ಸಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಏಕನ್ತಂ ಉಪೇಕ್ಖಾನಿಮಿತ್ತಂಯೇವ ಮನಸಿಕರೇಯ್ಯ, ಠಾನಂ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ನ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಯೇಯ್ಯ ಆಸವಾನಂ ಖಯಾಯ। ಯತೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತಂ, ಪಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ತಂ ಹೋತಿ ಚಿತ್ತಂ ಮುದು ಚ ಕಮ್ಮನಿಯಞ್ಚ ಪಭಸ್ಸರಞ್ಚ, ನ ಚ ಪಭಙ್ಗು, ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಯತಿ ಆಸವಾನಂ ಖಯಾಯ।
>
> “ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುವಣ್ಣಕಾರೋ ವಾ ಸುವಣ್ಣಕಾರನ್ತೇವಾಸೀ ವಾ ಉಕ್ಕಂ ಬನ್ಧತಿ, ಉಕ್ಕಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಉಕ್ಕಾಮುಖಂ ಆಲಿಮ್ಪೇತಿ, ಉಕ್ಕಾಮುಖಂ ಆಲಿಮ್ಪೇತ್ವಾ ಸಣ್ಡಾಸೇನ ಜಾತರೂಪಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಕ್ಕಾಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿಪೇಯ್ಯ, ಉಕ್ಕಾಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಅಭಿಧಮತಿ, ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಉದಕೇನ ಪರಿಪ್ಫೋಸೇತಿ, ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ । ಸಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುವಣ್ಣಕಾರೋ ವಾ ಸುವಣ್ಣಕಾರನ್ತೇವಾಸೀ ವಾ ತಂ ಜಾತರೂಪಂ ಏಕನ್ತಂ ಅಭಿಧಮೇಯ್ಯ, ಠಾನಂ ತಂ ಜಾತರೂಪಂ ಡಹೇಯ್ಯ। ಸಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುವಣ್ಣಕಾರೋ ವಾ ಸುವಣ್ಣಕಾರನ್ತೇವಾಸೀ ವಾ ತಂ ಜಾತರೂಪಂ ಏಕನ್ತಂ ಉದಕೇನ ಪರಿಪ್ಫೋಸೇಯ್ಯ, ಠಾನಂ ತಂ ಜಾತರೂಪಂ ನಿಬ್ಬಾಯೇಯ್ಯ। ಸಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುವಣ್ಣಕಾರೋ ವಾ ಸುವಣ್ಣಕಾರನ್ತೇವಾಸೀ ವಾ ತಂ ಜಾತರೂಪಂ ಏಕನ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖೇಯ್ಯ, ಠಾನಂ ತಂ ಜಾತರೂಪಂ ನ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಪಾಕಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ।

“ಯತೋ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುವಣ್ಣಕಾರೋ ವಾ ಸುವಣ್ಣಕಾರನ್ತೇವಾಸೀ ವಾ ತಂ ಜಾತರೂಪಂ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಅಭಿಧಮತಿ, ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಉದಕೇನ ಪರಿಪ್ಫೋಸೇತಿ, ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ತಂ ಹೋತಿ ಜಾತರೂಪಂ ಮುದು ಚ ಕಮ್ಮನಿಯಞ್ಚ ಪಭಸ್ಸರಞ್ಚ, ನ ಚ ಪಭಙ್ಗು, ಸಮ್ಮಾ ಉಪೇತಿ ಕಮ್ಮಾಯ; ಯಸ್ಸಾ ಯಸ್ಸಾ ಚ ಪಿಳನ್ಧನವಿಕತಿಯಾ ಆಕಙ್ಖತಿ - ಯದಿ ಪಟ್ಟಿಕಾಯ ಯದಿ ಕುಣ್ಡಲಾಯ ಯದಿ ಗೀವೇಯ್ಯಕಾಯ ಯದಿ ಸುವಣ್ಣಮಾಲಾಯ, ತಞ್ಚಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಅನುಭೋತಿ।

“ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಧಿಚಿತ್ತಮನುಯುತ್ತೇನ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಯತಿ ಆಸವಾನಂ ಖಯಾಯ; ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕರಣೀಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನಿನ್ನಾಮೇತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ, ತತ್ರ ತತ್ರೇವ ಸಕ್ಖಿಭಬ್ಬತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಸತಿ ಸತಿಆಯತನೇ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೩) ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಅಧಿಚಿತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

“ಛಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಬ್ಬೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸೀತಿಭಾವಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತುಂ। ಕತಮೇಹಿ ಛಹಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಪಹಂಸಿತಬ್ಬಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಪಹಂಸೇತಿ, ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಿಕೋ ಚ ಹೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಾಭಿರತೋ ಚ। ಇಮೇಹಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಛಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಬ್ಬೋ ಅನುತ್ತರಂ ಸೀತಿಭಾವಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತು”ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೮೫) ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಸೀತಿಭಾವೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಕೋಸಲ್ಲಂ ಪನ “ಏವಮೇವ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಲೀನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಅಕಾಲೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪) ಸಂಯುತ್ತಮಹಾವಗ್ಗೇ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಂಯುತ್ತೇ ಆಗತಮೇವ।

ಇತಿ ಇದಂ ಸತ್ತವಿಧಂ ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ ಸುಗ್ಗಹಿತಂ ಕತ್ವಾ ಇಮಞ್ಚ ದಸವಿಧಂ ಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಂ ಸುಟ್ಠು ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ತೇನ ಯೋಗಿನಾ ಉಭಯಕೋಸಲ್ಲವಸೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸಾಧುಕಂ ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ಪನಸ್ಸ ಆಚರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕವಿಹಾರೇಯೇವ ಫಾಸು ಹೋತಿ, ಏವಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಅಕಥಾಪೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮನುಯುಞ್ಜನ್ತೇನ ವಿಸೇಸಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪರೂಪರಿ ಕಥಾಪೇತಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞತ್ಥ ವಸಿತುಕಾಮೇನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ವಿಧಿನಾ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಕಥಾಪೇತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಗಣ್ಠಿಟ್ಠಾನಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಅನನುರೂಪಂ ಸೇನಾಸನಂ ಪಹಾಯ ಮಹಾವಾಸತಾದಿಅಟ್ಠಾರಸದೋಸವಜ್ಜಿತೇ ಅನುರೂಪೇ ವಿಹಾರೇ ವಿಹರನ್ತೇನ ಖುದ್ದಕಪಲಿಬೋಧುಪಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ಯೋ ತಾವ ರಾಗಚರಿತೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ರಾಗೋ ಪಹಾತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಮನಸಿಕಾರೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ।

ಕರೋನ್ತೇನ ಪನ ಕೇಸೇಸು ತಾವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಕಥಂ? ಏಕಂ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ ಕೇಸೇ ಲುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಹತ್ಥತಲೇ ಠಪೇತ್ವಾ ವಣ್ಣೋ ತಾವ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬೋ। ಛಿನ್ನಟ್ಠಾನೇಪಿ ಕೇಸೇ ಓಲೋಕೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ; ಉದಕಪತ್ತೇ ವಾ ಯಾಗುಪತ್ತೇ ವಾ ಓಲೋಕೇತುಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಕಾಳಕಕಾಲೇ ದಿಸ್ವಾ ಕಾಳಕಾತಿ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾ; ಸೇತಕಾಲೇ ಸೇತಾತಿ। ಮಿಸ್ಸಕಕಾಲೇ ಪನ ಉಸ್ಸದವಸೇನ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಕೇಸೇಸು, ಏವಂ ಸಕಲೇಪಿ ತಚಪಞ್ಚಕೇ ದಿಸ್ವಾವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನದಿಸೋಕಾಸಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಗನ್ಧಆಸಯೋಕಾಸವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಾ।

ತತ್ರಾಯಂ ಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಅನುಪುಬ್ಬಕಥಾ - **ಕೇಸಾ** ತಾವ ಪಕತಿವಣ್ಣೇನ ಕಾಳಕಾ ಅದ್ದಾರಿಟ್ಠಕವಣ್ಣಾ, ಸಣ್ಠಾನತೋ ದೀಘವಟ್ಟಲಿಕಾ ತುಲಾದಣ್ಡಸಣ್ಠಾನಾ, ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮದಿಸಾಯ ಜಾತಾ, ಓಕಾಸತೋ ಉಭೋಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಕಣ್ಣಚೂಳಿಕಾಹಿ, ಪುರತೋ ನಲಾಟನ್ತೇನ, ಪಚ್ಛತೋ ಗಲವಾಟಕೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। ಸೀಸಕಟಾಹವೇಠನಂ ಅಲ್ಲಚಮ್ಮಂ ಕೇಸಾನಂ ಓಕಾಸೋ।

ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಕೇಸಾ ಸೀಸವೇಠನಚಮ್ಮೇ ವೀಹಗ್ಗಮತ್ತಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ಅತ್ತನೋ ಮೂಲತಲೇನ, ಉಪರಿ ಆಕಾಸೇನ, ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। ದ್ವೇ ಕೇಸಾ ಏಕತೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಯಂ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

'ಕೇಸಾ ನ ಲೋಮಾ, ಲೋಮಾ ನ ಕೇಸಾ'ತಿ ಏವಂ ಅವಸೇಸೇಹಿ ಏಕತಿಂಸಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ಅಮಿಸ್ಸೀಕತಾ ಕೇಸಾ ನಾಮ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಅಯಂ ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ಇದಂ ಕೇಸಾನಂ ವಣ್ಣಾದಿತೋ ವವತ್ಥಾಪನಂ।

ಇದಂ ಪನ ತೇಸಂ ವಣ್ಣಾದಿವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ವವತ್ಥಾಪನಂ - ಕೇಸಾ ಚ ನಾಮೇತೇ ವಣ್ಣತೋಪಿ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ, ಸಣ್ಠಾನತೋಪಿ ಗನ್ಧತೋಪಿ ಆಸಯತೋಪಿ ಓಕಾಸತೋಪಿ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ। ಮನುಞ್ಞೇಪಿ ಹಿ ಯಾಗುಪತ್ತೇ ವಾ ಭತ್ತಪತ್ತೇ ವಾ ಕೇಸವಣ್ಣಂ ಕಿಞ್ಚಿ ದಿಸ್ವಾ 'ಕೇಸಮಿಸ್ಸಕಮಿದಂ, ಹರಥ ನ'ನ್ತಿ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಂ ಕೇಸಾ **ವಣ್ಣತೋ** ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ। ರತ್ತಿಂ ಭುಞ್ಜನ್ತಾಪಿ ಕೇಸಸಣ್ಠಾನಂ ಅಕ್ಕವಾಕಂ ವಾ ಮಕಚಿವಾಕಂ ವಾ ಛುಪಿತ್ವಾಪಿ ತಥೇವ ಜಿಗುಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಂ **ಸಣ್ಠಾನತೋ** ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ।

ತೇಲಮಕ್ಖನಪುಪ್ಫಧೂಮಾದಿಸಙ್ಖಾರವಿರಹಿತಾನಞ್ಚ ಕೇಸಾನಂ ಗನ್ಧೋ ಪರಮಜೇಗುಚ್ಛೋ ಹೋತಿ, ತತೋ ಜೇಗುಚ್ಛತರೋ ಅಗ್ಗಿಮ್ಹಿ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾನಂ। ಕೇಸಾ ಹಿ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನತೋ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾಪಿ ಸಿಯುಂ, ಗನ್ಧೇನ ಪನ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾಯೇವ। ಯಥಾ ಹಿ ದಹರಸ್ಸ ಕುಮಾರಸ್ಸ ವಚ್ಚಂ ವಣ್ಣತೋ ಹಳಿದ್ದಿವಣ್ಣಂ, ಸಣ್ಠಾನತೋಪಿ ಹಲಿದ್ದಿಪಿಣ್ಡಸಣ್ಠಾನಂ; ಸಙ್ಕಾರಟ್ಠಾನೇ ಛಡ್ಡಿತಞ್ಚ ಉದ್ಧುಮಾತಕಕಾಳಸುನಖಸರೀರಂ ವಣ್ಣತೋ ತಾಲಪಕ್ಕವಣ್ಣಂ, ಸಣ್ಠಾನತೋ ವಟ್ಟೇತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಮುದಿಙ್ಗಸಣ್ಠಾನಂ, ದಾಠಾಪಿಸ್ಸ ಸುಮನಮಕುಳಸದಿಸಾತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನತೋ ಸಿಯಾ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೂಲಂ, ಗನ್ಧೇನ ಪನ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಮೇವ; ಏವಂ ಕೇಸಾಪಿ ಸಿಯುಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನತೋ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ, ಗನ್ಧೇನ ಪನ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ ಏವಾತಿ।

ಯಥಾ ಪನ ಅಸುಚಿಟ್ಠಾನೇ ಗಾಮನಿಸ್ಸನ್ದೇನ ಜಾತಾನಿ ಸೂಪೇಯ್ಯಪಣ್ಣಾನಿ ನಾಗರಿಕಮನುಸ್ಸಾನಂ ಜೇಗುಚ್ಛಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಅಪರಿಭೋಗಾನಿ, ಏವಂ ಕೇಸಾಪಿ ಪುಬ್ಬಲೋಹಿತಮುತ್ತಕರೀಸಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹಾದಿನಿಸ್ಸನ್ದೇನ ಜಾತತ್ತಾ ಅತಿಜೇಗುಚ್ಛಾತಿ ಇದಂ ನೇಸಂ **'ಆಸಯತೋ'** ಪಾಟಿಕುಲ್ಯಂ। ಇಮೇ ಚ ಕೇಸಾ ನಾಮ ಗೂಥರಾಸಿಮ್ಹಿ ಉಟ್ಠಿತಕಣ್ಣಿಕಂ ವಿಯ ಏಕತ್ತಿಂಸಕೋಟ್ಠಾಸರಾಸಿಮ್ಹಿ ಜಾತಾ। ತೇ ಸುಸಾನಸಙ್ಕಾರಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಜಾತಸಾಕಂ ವಿಯ, ಪರಿಖಾದೀಸು ಜಾತಕಮಲಕುವಲಯಾದಿಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ಚ ಅಸುಚಿಟ್ಠಾನೇ ಜಾತತ್ತಾ ಪರಮಜೇಗುಚ್ಛಾತಿ ಇದಂ ತೇಸಂ **'ಓಕಾಸತೋ'** ಪಾಟಿಕ್ಕೂಲ್ಯಂ।

ಯಥಾ ಚ ಕೇಸಾನಂ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಗನ್ಧಾಸಯೋಕಾಸವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ಪಟಿಕ್ಕೂಲತಾ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಾ। ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನದಿಸೋಕಾಸಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ **ಲೋಮಾ** ತಾವ ಪಕತಿವಣ್ಣತೋ ನ ಕೇಸಾ ವಿಯ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಕಾಳಕಾ, ಕಾಳಪಿಙ್ಗಲಾ ಪನ ಹೋನ್ತಿ; ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓನತಗ್ಗತಾಲಮೂಲಸಣ್ಠಾನಾ; ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಾ; ಓಕಾಸತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಕೇಸಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೋಕಾಸಞ್ಚ ಹತ್ಥಪಾದತಲಾನಿ ಚ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅವಸೇಸಸರೀರವೇಠನಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ; ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಸರೀರವೇಠನಚಮ್ಮೇ ಲಿಕ್ಖಾಮತ್ತಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ಅತ್ತನೋ ಮೂಲತಲೇನ, ಉಪರಿ ಆಕಾಸೇನ, ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। ದ್ವೇ ಲೋಮಾ ಏಕತೋ ನತ್ಥಿ। ಅಯಂ ತೇಸಂ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋಯೇವ।

ನಖಾತಿ ವೀಸತಿಯಾ ನಖಪಟ್ಟಾನಂ ನಾಮಂ। ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಾ; ಸಣ್ಠಾನತೋ ಮಚ್ಛಸಕಲಿಕಸಣ್ಠಾನಾ; ದಿಸತೋ ಪಾದನಖಾ ಹೇಟ್ಠಿಮದಿಸಾಯ ಜಾತಾ, ಹತ್ಥನಖಾ ಉಪರಿಮದಿಸಾಯಾತಿ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಾ; ಓಕಾಸತೋ ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಅಗ್ಗಪಿಟ್ಠೇಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಾ; ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಅಙ್ಗುಲಿಕೋಟಿಮಂಸೇಹಿ, ಅನ್ತೋ ಅಙ್ಗುಲಿಪಿಟ್ಠಿಮಂಸೇನ, ಬಹಿ ಚೇವ ಅಗ್ಗೇ ಚ ಆಕಾಸೇನ, ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। ದ್ವೇ ನಖಾ ಏಕತೋ ನತ್ಥಿ। ಅಯಂ ನೇಸಂ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋಯೇವ।

ದನ್ತಾತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣದನ್ತಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ದನ್ತಟ್ಠಿಕಾನಿ। ತೇಪಿ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಾ; ಸಣ್ಠಾನತೋ ಅನೇಕಸಣ್ಠಾನಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಾಯ ತಾವ ದನ್ತಪಾಳಿಯಾ ಮಜ್ಝೇ ಚತ್ತಾರೋ ದನ್ತಾ ಮತ್ತಿಕಾಪಿಣ್ಡೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಠಪಿತಅಲಾಬುಬೀಜಸಣ್ಠಾನಾ। ತೇಸಂ ಉಭೋಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಏಕೇಕೋ ಏಕಮೂಲಕೋ ಏಕಕೋಟಿಕೋ ಮಲ್ಲಿಕಮಕುಳಸಣ್ಠಾನೋ। ತತೋ ಏಕೇಕೋ ದ್ವಿಮೂಲಕೋ ದ್ವಿಕೋಟಿಕೋ ಯಾನಕಉಪತ್ಥಮ್ಭನಿಕಸಣ್ಠಾನೋ। ತತೋ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ತಿಮೂಲಾ ತಿಕೋಟಿಕಾ। ತತೋ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಚತುಮೂಲಾ ಚತುಕೋಟಿಕಾತಿ। ಉಪರಿಮಪಾಳಿಯಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ । ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮದಿಸಾಯ ಜಾತಾ। ಓಕಾಸತೋ ದ್ವೀಸು ಹನುಕಟ್ಠಿಕೇಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಾ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಹನುಕಟ್ಠಿಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಅತ್ತನೋ ಮೂಲತಲೇನ, ಉಪರಿ ಆಕಾಸೇನ, ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। ದ್ವೇ ದನ್ತಾ ಏಕತೋ ನತ್ಥಿ। ಅಯಂ ನೇಸಂ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋಯೇವ।

ತಚೋತಿ ಸಕಲಸರೀರಂ ವೇಠೇತ್ವಾ ಠಿತಚಮ್ಮಂ। ತಸ್ಸ ಉಪರಿ ಕಾಳಸಾಮಪೀತಾದಿವಣ್ಣಾ ಛವಿ ನಾಮ, ಯಾ ಸಕಲಸರೀರತೋಪಿ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿಯಮಾನಾ ಬದರಟ್ಠಿಮತ್ತಾ ಹೋತಿ। ತಚೋ ಪನ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತೋಯೇವ। ಸೋ ಚಸ್ಸ ಸೇತಭಾವೋ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾಭಿಘಾತಪಹರಣಪಹಾರಾದೀಹಿ ವಿದ್ಧಂಸಿತಾಯ ಛವಿಯಾ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನೋವ ಹೋತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ।

ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಪಾದಙ್ಗುಲಿತ್ತಚೋ ಕೋಸಕಾರಕಕೋಸಸಣ್ಠಾನೋ। ಪಿಟ್ಠಿಪಾದತ್ತಚೋ ಪುಟಬನ್ಧಉಪಾಹನಸಣ್ಠಾನೋ। ಜಙ್ಘತ್ತಚೋ ಭತ್ತಪುಟಕತಾಲಪಣ್ಣಸಣ್ಠಾನೋ। ಊರುತ್ತಚೋ ತಣ್ಡುಲಭರಿತದೀಘತ್ಥವಿಕಸಣ್ಠಾನೋ। ಆನಿಸದತ್ತಚೋ ಉದಕಪೂರಿತಪಟಪರಿಸ್ಸಾವನಸಣ್ಠಾನೋ। ಪಿಟ್ಠಿತ್ತಚೋ ಫಲಕೋನದ್ಧಚಮ್ಮಸಣ್ಠಾನೋ। ಕುಚ್ಛಿತ್ತಚೋ ವೀಣಾದೋಣಿಕೋನದ್ಧಚಮ್ಮಸಣ್ಠಾನೋ। ಉರತ್ತಚೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಚತುರಸ್ಸಸಣ್ಠಾನೋ। ಉಭಯಬಾಹುತ್ತಚೋ ತೂಣೀರೋನದ್ಧಚಮ್ಮಸಣ್ಠಾನೋ। ಪಿಟ್ಠಿಹತ್ಥತ್ತಚೋ ಖುರಕೋಸಕಸಣ್ಠಾನೋ, ಫಣಕತ್ಥವಿಕಸಣ್ಠಾನೋ ವಾ। ಹತ್ಥಙ್ಗುಲಿತ್ತಚೋ ಕುಞ್ಚಿಕಾಕೋಸಕಸಣ್ಠಾನೋ। ಗೀವತ್ತಚೋ ಗಲಕಞ್ಚುಕಸಣ್ಠಾನೋ। ಮುಖತ್ತಚೋ ಛಿದ್ದಾವಚ್ಛಿದ್ದೋ ಕೀಟಕುಲಾವಕಸಣ್ಠಾನೋ। ಸೀಸತ್ತಚೋ ಪತ್ತತ್ಥವಿಕಸಣ್ಠಾನೋತಿ।

ತಚಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಕೇನ ಚ ಯೋಗಾವಚರೇನ ಉತ್ತರೋಟ್ಠತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪರಿ ಮುಖಂ ಞಾಣಂ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ತಾವ ಮುಖಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಚಮ್ಮಂ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಂ। ತತೋ ನಲಾಟಟ್ಠಿಚಮ್ಮಂ। ತತೋ ಥವಿಕಾಯ ಪಕ್ಖಿತ್ತಪತ್ತಸ್ಸ ಚ ಥವಿಕಾಯ ಚ ಅನ್ತರೇನ ಹತ್ಥಮಿವ ಸೀಸಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ಚ ಸೀಸಚಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತರೇನ ಞಾಣಂ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕಾಬದ್ಧಭಾವಂ ವಿಯೋಜೇನ್ತೇನ ಸೀಸಚಮ್ಮಂ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಂ। ತತೋ ಖನ್ಧಚಮ್ಮಂ। ತತೋ ಅನುಲೋಮೇನ ಪಟಿಲೋಮೇನ ಚ ದಕ್ಖಿಣಹತ್ಥಚಮ್ಮಂ। ಅಥ ತೇನೇವ ನಯೇನ ವಾಮಹತ್ಥಚಮ್ಮಂ। ತತೋ ಪಿಟ್ಠಿಚಮ್ಮಂ। ತಂ ತಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಅನುಲೋಮೇನ ಚ ಪಟಿಲೋಮೇನ ಚ ದಕ್ಖಿಣಪಾದಚಮ್ಮಂ। ಅಥ ತೇನೇವ ನಯೇನ ವಾಮಪಾದಚಮ್ಮಂ। ತತೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನೇವ ವತ್ಥಿಉದರಹದಯಗೀವಚಮ್ಮಾನಿ ವವತ್ಥಪೇತಬ್ಬಾನಿ। ಅಥ ಗೀವಾಚಮ್ಮಾನನ್ತರಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಹನುಚಮ್ಮಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಅಧರೋಟ್ಠಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ನಿಟ್ಠಪೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಓಳಾರಿಕೋಳಾರಿಕಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ।

ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತೋ। ಓಕಾಸತೋ ಸಕಲಸರೀರಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಪತಿಟ್ಠಿತತಲೇನ, ಉಪರಿ ಆಕಾಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋಯೇವ।

ಮಂಸನ್ತಿ ನವ ಮಂಸಪೇಸಿಸತಾನಿ। ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಣ್ಣತೋ ರತ್ತಂ ಕಿಂಸುಕಪುಪ್ಫಸದಿಸಂ; ಸಣ್ಠಾನತೋ ಜಙ್ಘಪಿಣ್ಡಿಕಮಂಸಂ ತಾಲಪಣ್ಣಪುಟಭತ್ತಸಣ್ಠಾನಂ, ಊರುಮಂಸಂ ನಿಸದಪೋತಕಸಣ್ಠಾನಂ, ಆನಿಸದಮಂಸಂ ಉದ್ಧನಕೋಟಿಸಣ್ಠಾನಂ, ಪಿಟ್ಠಿಮಂಸಂ

ತಾಲಗುಳಪಟಲಸಣ್ಠಾನಂ, ಫಾಸುಕದ್ವಯಮಂಸಂ ಪೋತ್ಥಲಿಕಾಯ ಕುಚ್ಛಿಯಂ ತನುಮತ್ತಿಕಾಲೇಪನಸಣ್ಠಾನಂ, ಥನಮಂಸಂ ವಟ್ಟೇತ್ವಾ ಅವಕ್ಖಿತ್ತಮತ್ತಿಕಾಪಿಣ್ಡಸಣ್ಠಾನಂ, ಬಾಹುದ್ವಯಮಂಸಂ ದಿಗುಣಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಿತನಿಚ್ಚಮ್ಮಮಹಾಮೂಸಿಕಸಣ್ಠಾನಂ। ಏವಂ ಓಳಾರಿಕೋಳಾರಿಕಂ ಮಂಸಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಸಾಧಿಕಾನಿ ತೀಣಿ ಅಟ್ಠಿಸತಾನಿ ಅನುಲಿಮ್ಪೇತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾತೇ ಪತಿಟ್ಠಿತತಲೇನ, ಉಪರಿ ತಚೇನ, ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

‘ನ್ಹಾರೂ’ತಿ ನವ ನ್ಹಾರುಸತಾನಿ। ವಣ್ಣತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ನ್ಹಾರೂ ಸೇತಾ; ಸಣ್ಠಾನತೋ ನಾನಾಸಣ್ಠಾನಾ। ಏತೇಸು ಹಿ ಗೀವಾಯ ಉಪರಿಭಾಗತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಞ್ಚ ಮಹಾನ್ಹಾರೂ ಸರೀರಂ ವಿನದ್ಧಮಾನಾ ಹದಯಸ್ಸ ಪುರಿಮಪಸ್ಸೇನ ಓತಿಣ್ಣಾ, ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಛಿಮಪಸ್ಸೇನ, ಪಞ್ಚ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸೇನ, ಪಞ್ಚ ವಾಮಪಸ್ಸೇನ, ದಕ್ಖಿಣಹತ್ಥಂ ವಿನದ್ಧಮಾನಾಪಿ ಹತ್ಥಸ್ಸ ಪುರಿಮಪಸ್ಸೇನ ಪಞ್ಚ, ಪಚ್ಛಿಮಪಸ್ಸೇನ ಪಞ್ಚ, ತಥಾ ವಾಮಹತ್ಥಂ ವಿನದ್ಧಮಾನಾಪಿ। ದಕ್ಖಿಣಪಾದಂ ವಿನದ್ಧಮಾನಾಪಿ ಪಾದಸ್ಸ ಪುರಿಮಪಸ್ಸೇನ ಪಞ್ಚ, ಪಚ್ಛಿಮಪಸ್ಸೇನ ಪಞ್ಚ, ತಥಾ ವಾಮಪಾದಂ ವಿನದ್ಧಮಾನಾಪೀತಿ। ಏವಂ ಸರೀರಧಾರಕಾ ನಾಮ ಸಟ್ಠಿ ಮಹಾನ್ಹಾರೂ ಕಾಯಂ ವಿನದ್ಧಮಾನಾ ಓತಿಣ್ಣಾ, ಯೇ ಕಣ್ಡರಾತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕನ್ದಲಮಕುಳಸಣ್ಠಾನಾ।

ಅಞ್ಞೇ ಪನ ತಂ ತಂ ಪದೇಸಂ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಠಿತಾ ತತೋ ಸುಖುಮತರಾ ಸುತ್ತರಜ್ಜುಕಸಣ್ಠಾನಾ। ಅಞ್ಞೇ ತತೋ ಸುಖುಮತರಾ ಪೂತಿಲತಾಸಣ್ಠಾನಾ। ಅಞ್ಞೇ ತತೋ ಸುಖುಮತರಾ ಮಹಾವೀಣಾತನ್ತಿಸಣ್ಠಾನಾ। ಅಞ್ಞೇ ಥೂಲಸುತ್ತಕಸಣ್ಠಾನಾ। ಹತ್ಥಪಾದಪಿಟ್ಠಿಯಂ ನ್ಹಾರೂ ಸಕುಣಪಾದಸಣ್ಠಾನಾ। ಸೀಸನ್ಹಾರೂ ದಾರಕಾನಂ ಸೀಸಜಾಲಕಸಣ್ಠಾನಾ। ಪಿಟ್ಠಿನ್ಹಾರೂ ಆತಪೇ ಪಸಾರಿತಅಲ್ಲಜಾಲಸಣ್ಠಾನಾ। ಅವಸೇಸಾ ತಂತಂಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನುಗತಾ ನ್ಹಾರೂ ಸರೀರೇ ಪಟಿಮುಕ್ಕಜಾಲಕಞ್ಚುಕಸಣ್ಠಾನಾ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಾ। ಓಕಾಸತೋ ಸಕಲಸರೀರೇ ಅಟ್ಠೀನಿ ಆಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಾ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ತಿಣ್ಣಂ ಅಟ್ಠಿಸತಾನಂ ಉಪರಿ ಪತಿಟ್ಠಿತತಲೇಹಿ, ಉಪರಿ ಮಂಸಚಮ್ಮಾನಿ ಆಹಚ್ಚ ಠಿತಪದೇಸೇಹಿ, ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। ಅಯಂ ನೇಸಂ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋಯೇವ।

ಅಟ್ಠೀತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ದನ್ತಟ್ಠೀನಿ ಅವಸೇಸಾನಿ ಚತುಸಟ್ಠಿ ಹತ್ಥಟ್ಠೀನಿ, ಚತುಸಟ್ಠಿ ಪಾದಟ್ಠೀನಿ, ಚತುಸಟ್ಠಿ ಮಂಸನಿಸ್ಸಿತಾನಿ ಮುದುಅಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಪಣ್ಹಿಕಟ್ಠೀನಿ, ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಾದೇ ದ್ವೇ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಜಙ್ಘಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಜಣ್ಣುಕಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಊರುಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಕಟಿಟ್ಠೀನಿ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಟ್ಠೀನಿ, ಚತುವೀಸತಿ ಫಾಸುಕಟ್ಠೀನಿ, ಚುದ್ದಸ ಉರಟ್ಠೀನಿ, ಏಕಂ ಹದಯಟ್ಠಿ, ದ್ವೇ ಅಕ್ಖಕಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಕೋಟ್ಟಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಬಾಹಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಅಗ್ಗಬಾಹಟ್ಠೀನಿ, ಸತ್ತ ಗೀವಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಹನುಕಟ್ಠೀನಿ, ಏಕಂ ನಾಸಿಕಟ್ಠಿ, ದ್ವೇ ಅಕ್ಖಿಟ್ಠೀನಿ, ದ್ವೇ ಕಣ್ಣಟ್ಠೀನಿ, ಏಕಂ ನಲಾಟಟ್ಠಿ, ಏಕಂ ಮುದ್ಧಟ್ಠಿ, ನವ ಸೀಸಕಪಾಲಟ್ಠೀನೀತಿ ಏವಂ ತಿಮತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠಿಸತಾನಿ।

ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಾನಿ, ಸಣ್ಠಾನತೋ ನಾನಾಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅಗ್ಗಪಾದಙ್ಗುಲಿಟ್ಠೀನಿ ಕತಕಬೀಜಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ತದನನ್ತರಾನಿ ಮಜ್ಝಪಬ್ಬಟ್ಠೀನಿ ಪನಸಟ್ಠಿಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಮೂಲಪಬ್ಬಟ್ಠೀನಿ ಪಣವಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಪಿಟ್ಠಿಪಾದಟ್ಠೀನಿ ಕೋಟ್ಟಿತಕನ್ದಲಕನ್ದರಾಸಿಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಪಣ್ಹಿಕಟ್ಠಿ ಏಕಟ್ಠಿತಾಲಫಲಬೀಜಸಣ್ಠಾನಂ। ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠೀನಿ ಬನ್ಧಕೀಳಾಗೋಳಕಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಜಙ್ಘಟ್ಠೀನಂ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠೀಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಟ್ಠಾನಂ ಅನಪನೀತತಚಸಿನ್ದಿಕಳೀರಸಣ್ಠಾನಂ। ಖುದ್ದಕಜಙ್ಘಟ್ಠಿಕಂ ಧನುಕದಣ್ಡಸಣ್ಠಾನಂ, ಮಹನ್ತಂ ಮಿಲಾತಸಪ್ಪಪಿಟ್ಠಿಸಣ್ಠಾನಂ। ಜಣ್ಣುಕಟ್ಠಿ ಏಕತೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣಫೇಣಕಸಣ್ಠಾನಂ।

ತತ್ಥ ಜಙ್ಘಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಿತಟ್ಠಾನಂ ಅತಿಖಿಣಗ್ಗಗೋಸಿಙ್ಗಸಣ್ಠಾನಂ। ಊರುಟ್ಠಿ ದುತ್ತಚ್ಛಿತವಾಸಿಫರಸುದಣ್ಡಕಸಣ್ಠಾನಂ। ತಸ್ಸ ಕಟಿಟ್ಠಿಮ್ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತಟ್ಠಾನಂ ಕೀಳಾಗೋಳಕಸಣ್ಠಾನಂ। ತೇನ ಕಟಿಟ್ಠಿನೋ ಪತಿಟ್ಠಿತಟ್ಠಾನಂ ಅಗ್ಗಚ್ಛಿನ್ನಮಹಾಪುನ್ನಾಗಫಲಸಣ್ಠಾನಂ। ಕಟಿಟ್ಠೀನಿ ದ್ವೇಪಿ ಏಕಾಬದ್ಧಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಕುಮ್ಭಕಾರಕಉದ್ಧನಸಣ್ಠಾನಾನಿ, ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಕಮ್ಮಾರಕೂಟಯೋತ್ತಕಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಕೋಟಿಯಂ ಠಿತಆನಿಸದಟ್ಠಿ ಅಧೋಮುಖಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಿತಸಪ್ಪಫಣಸಣ್ಠಾನಂ ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಛಿದ್ದಾವಛಿದ್ದಂ। ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಟ್ಠೀನಿ

ಅಬ್ಭನ್ತರತೋ ಉಪರೂಪರಿ ಠಪಿತಸೀಸಕಪಟ್ಟವೇಠಕಸಣ್ಠಾನಾನಿ, ಬಾಹಿರತೋ ವಟ್ಟನಾವಳಿಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ತೇಸಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಕಕಚದನ್ತಸದಿಸಾ ದ್ವೇ ತಯೋ ಕಣ್ಟಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಫಾಸುಕಟ್ಠೀಸು ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಸಿತಸಣ್ಠಾನಾನಿ, ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಸಿತಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಓದಾತಕುಕ್ಕುಟಸ್ಸ ಪಸಾರಿತಪಕ್ಖಸಣ್ಠಾನಾನಿ।

ಚುದ್ದಸ ಉರಟ್ಠೀನಿ ಜಿಣ್ಣಸನ್ದಮಾನಿಕಪಞ್ಜರಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಹದಯಟ್ಠಿ ದಬ್ಬಿಫಣಸಣ್ಠಾನಂ। ಅಕ್ಖಕಟ್ಠೀನಿ ಖುದ್ದಕಲೋಹವಾಸಿದಣ್ಡಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಕೋಟ್ಟಟ್ಠೀನಿ ಏಕತೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣಸೀಹಳಕುದಾಲಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಬಾಹುಟ್ಠೀನಿ ಆದಾಸದಣ್ಡಕಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಅಗ್ಗಬಾಹುಟ್ಠೀನಿ ಯಮಕತಾಲಕನ್ದಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಮಣಿಬನ್ಧಟ್ಠೀನಿ ಏಕತೋ ಅಲ್ಲೀಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಪಿತಸೀಸಕಪಟ್ಟವೇಠಕಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಪಿಟ್ಠಿಹತ್ಥಟ್ಠೀನಿ ಕೋಟ್ಟಿತಕನ್ದಲಕನ್ದರಾಸಿಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಹತ್ಥಙ್ಗುಲೀಸು ಮೂಲಪಬ್ಬಟ್ಠೀನಿ ಪಣವಸಣ್ಠಾನಾನಿ; ಮಜ್ಝಪಬ್ಬಟ್ಠೀನಿ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಪನಸಟ್ಠಿಸಣ್ಠಾನಾನಿ; ಅಗ್ಗಪಬ್ಬಟ್ಠೀನಿ ಕತಕಬೀಜಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಸತ್ತ ಗೀವಟ್ಠೀನಿ ದಣ್ಡೇನ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಠಪಿತವಂಸಕಳೀರಚಕ್ಕಲಿಕಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಹನುಕಟ್ಠಿ ಕಮ್ಮಾರಾನಂ ಅಯೋಕೂಟಯೋತ್ತಕಸಣ್ಠಾನಂ, ಉಪರಿಮಂ ಅವಲೇಖನಸತ್ಥಕಸಣ್ಠಾನಂ।

ಅಕ್ಖಿಕೂಪನಾಸಾಕೂಪಟ್ಠೀನಿ ಅಪನೀತಮಿಞ್ಜತರುಣತಾಲಟ್ಠಿಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ನಲಾಟಟ್ಠಿ ಅಧೋಮುಖಠಪಿತಸಙ್ಖಥಾಲಕಕಪಾಲಸಣ್ಠಾನಂ। ಕಣ್ಣಚೂಳಿಕಟ್ಠೀನಿ ನ್ಹಾಪಿತಖುರಕೋಸಕಸಣ್ಠಾನಾನಿ। ನಲಾಟಕಣ್ಣಚೂಳಿಕಾನಂ ಉಪರಿ ಪಟ್ಟಬನ್ಧನೋಕಾಸೇ ಅಟ್ಠಿ ಸಙ್ಕುಟಿತಘಟಪುಣ್ಣಪಟಲಖಣ್ಡಸಣ್ಠಾನಂ। ಮುದ್ಧಟ್ಠಿ ಮುಖಚ್ಛಿನ್ನವಙ್ಕನಾಳಿಕೇರಸಣ್ಠಾನಂ। ಸೀಸಟ್ಠೀನಿ ಸಿಬ್ಬೇತ್ವಾ ಠಪಿತಜಜ್ಜರಲಾಬುಕಟಾಹಸಣ್ಠಾನಾನಿ।

ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಾನಿ। ಓಕಾಸತೋ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಕಲಸರೀರೇ ಠಿತಾನಿ। ವಿಸೇಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಸೀಸಟ್ಠೀನಿ ಗೀವಟ್ಠೀಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಾನಿ, ಗೀವಟ್ಠೀನಿ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಟ್ಠೀಸು, ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಟ್ಠೀನಿ ಕಟಿಟ್ಠೀಸು, ಕಟಿಟ್ಠೀನಿ ಊರುಟ್ಠೀಸು, ಊರುಟ್ಠೀನಿ ಜಣ್ಣುಕಟ್ಠೀಸು, ಜಣ್ಣುಕಟ್ಠೀನಿ ಜಙ್ಘಟ್ಠೀಸು, ಜಙ್ಘಟ್ಠೀನಿ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠೀಸು, ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠೀನಿ ಪಿಟ್ಠಿಪಾದಟ್ಠೀಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಾನಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಅನ್ತೋ ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜೇನ, ಉಪರಿ ಮಂಸೇನ, ಅಗ್ಗೇ ಮೂಲೇ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾನಿ। ಅಯಂ ನೇಸಂ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜನ್ತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅಟ್ಠೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತಂ ಮಿಞ್ಜಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಮಹನ್ತಮಹನ್ತಾನಂ ಅಟ್ಠೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತಂ ವೇಳುನಾಳಿಯಂ ಪಕ್ಖಿತ್ತಸೇದಿತಮಹಾವೇತ್ತಗ್ಗಸಣ್ಠಾನಂ, ಖುದ್ದಾನುಖುದ್ದಕಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತಂ ವೇಳುಯಟ್ಠಿಪಬ್ಬೇಸು ಪಕ್ಖಿತ್ತಸೇದಿತತನುವೇತ್ತಗ್ಗಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಅಟ್ಠೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಅಟ್ಠೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರತಲೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ವಕ್ಕನ್ತಿ ಏಕಬನ್ಧನಾ ದ್ವೇ ಮಂಸಪಿಣ್ಡಾ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ಮನ್ದರತ್ತಂ ಪಾಳಿಭದ್ದಕಟ್ಠಿವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ದಾರಕಾನಂ ಯಮಕಕೀಳಾಗೋಳಕಸಣ್ಠಾನಂ, ಏಕವಣ್ಟಪಟಿಬದ್ಧಅಮ್ಬಫಲದ್ವಯಸಣ್ಠಾನಂ ವಾ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಗಲವಾಟಕಾ ನಿಕ್ಖನ್ತೇನ ಏಕಮೂಲೇನ ಥೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನೇನ ಥೂಲನ್ಹಾರುನಾ ವಿನಿಬದ್ಧಂ ಹುತ್ವಾ ಹದಯಮಂಸಂ ಪರಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ವಕ್ಕಂ ವಕ್ಕಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಹದಯನ್ತಿ ಹದಯಮಂಸಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ರತ್ತಂ ಪದುಮಪತ್ತಪಿಟ್ಠಿವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಬಾಹಿರಪತ್ತಾನಿ ಅಪನೇತ್ವಾ ಅಧೋಮುಖಠಪಿತಪದುಮಮಕುಳಸಣ್ಠಾನಂ। ಬಹಿ ಮಟ್ಠಂ; ಅನ್ತೋ ಕೋಸಾತಕೀಫಲಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಸದಿಸಂ। ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಥೋಕಂ ವಿಕಸಿತಂ, ಮನ್ದಪಞ್ಞಾನಂ ಮಕುಳಿತಮೇವ। ಅನ್ತೋ ಚಸ್ಸ ಪುನ್ನಾಗಟ್ಠಿಪತಿಟ್ಠಾನಮತ್ತೋ ಆವಾಟಕೋ ಹೋತಿ, ಯತ್ಥ

ಅಡ್ಢಪಸತಮತ್ತಂ ಲೋಹಿತಂ ಸಣ್ಠಾತಿ; ಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮನೋಧಾತು ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚ ವತ್ತನ್ತಿ। ತಂ ಪನೇತಂ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ರತ್ತಂ ಹೋತಿ, ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಕಾಳಕಂ, ಮೋಹಚರಿತಸ್ಸ ಮಂಸಧೋವನುದಕಸದಿಸಂ, ವಿತಕ್ಕಚರಿತಸ್ಸ ಕುಲತ್ಥಯೂಸವಣ್ಣಂ, ಸದ್ಧಾಚರಿತಸ್ಸ ಕಣಿಕಾರಪುಪ್ಫವಣ್ಣಂ, ಪಞ್ಞಾಚರಿತಸ್ಸ ಅಚ್ಛಂ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಂ ಅನಾವಿಲಂ ಪಣ್ಡರಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ನಿದ್ಧೋತಜಾತಿಮಣಿ ವಿಯ ಜುತಿಮನ್ತಂ ಖಾಯತಿ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥನಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಹದಯಂ ಹದಯಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಯಕನನ್ತಿ ಯಮಕಮಂಸಪಟಲಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ರತ್ತಪಣ್ಡುಕಧಾತುಕಂ, ನಾತಿರತ್ತಕುಮುದಸ್ಸ ಪತ್ತಪಿಟ್ಠಿವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಮೂಲೇ ಏಕಂ, ಅಗ್ಗೇ ಯಮಕಂ ಕೋವಿಳಾರಪತ್ತಸಣ್ಠಾನಂ । ತಞ್ಚ ದನ್ಧಾನಂ ಏಕಮೇವ ಹೋತಿ ಮಹನ್ತಂ, ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ ಖುದ್ದಕಾನಿ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥನಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಯಕನಂ ಯಕನಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಕಿಲೋಮಕನ್ತಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾಪಟಿಚ್ಛನ್ನಭೇದತೋ ದುವಿಧಂ ಪರಿಯೋನಹನಮಂಸಂ। ತಂ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಂ, ದುಕೂಲಪಿಲೋತಿಕವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಅತ್ತನೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕಿಲೋಮಕಂ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಇತರಂ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕಿಲೋಮಕಂ ಹದಯಞ್ಚ ವಕ್ಕಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಅಪಟಿಚ್ಛನ್ನಕಿಲೋಮಕಂ ಸಕಲಸರೀರೇ ಚಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠತೋ ಮಂಸಂ ಪರಿಯೋನದ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಮಂಸೇನ, ಉಪರಿ ಚಮ್ಮೇನ, ತಿರಿಯಂ ಕಿಲೋಮಕಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಪಿಹಕನ್ತಿ ಉದರಜಿವ್ಹಾಮಂಸಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ನೀಲಂ ನಿಗ್ಗುಣ್ಡಿಕಪುಪ್ಫವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಸತ್ತಙ್ಗುಲಪ್ಪಮಾಣಂ ಅಬನ್ಧನಂ ಕಾಳವಚ್ಛಕಜಿವ್ಹಾಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಹದಯಸ್ಸ ವಾಮಪಸ್ಸೇ ಉದರಪಟಲಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಪಸ್ಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತಂ, ಯಸ್ಮಿಂ ಪಹರಣಪ್ಪಹಾರೇನ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖನ್ತೇ ಸತ್ತಾನಂ ಜೀವಿತಕ್ಖಯೋ ಹೋತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪಿಹಕಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಪಪ್ಫಾಸನ್ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಮಂಸಖಣ್ಡಪ್ಪಭೇದಂ ಪಪ್ಫಾಸಮಂಸಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ರತ್ತಂ ನಾತಿಪಕ್ಕಉದುಮ್ಬರಫಲವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ವಿಸಮಚ್ಛಿನ್ನಬಹಲಪೂವಖಣ್ಡಸಣ್ಠಾನಂ। ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಸಿತಪೀತಾನಂ ಅಭಾವೇ ಉಗ್ಗತೇನ ಕಮ್ಮಜತೇಜುಸ್ಮನಾ ಅಬ್ಭಾಹತತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾದಿತಪಲಾಲಪಿಣ್ಡಮಿವ ನಿರಸಂ ನಿರೋಜಂ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಥನಾನಮನ್ತರೇ ಹದಯಞ್ಚ ಯಕನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಓಲಮ್ಬನ್ತಂ ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಫಪ್ಫಾಸಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಅನ್ತನ್ತಿ ಪುರಿಸಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಹತ್ಥಾ, ಇತ್ಥಿಯಾ ಅಟ್ಠವೀಸತಿಹತ್ಥಾ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಓಭಗ್ಗಾ ಅನ್ತವಟ್ಟಿ। ತದೇತಂ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಂ ಸಕ್ಖರಸುಧಾವಣ್ಣಂ । ಸಣ್ಠಾನತೋ ಲೋಹಿತದೋಣಿಯಂ ಆಭುಜಿತ್ವಾ ಠಪಿತಸೀಸಚ್ಛಿನ್ನಸಪ್ಪಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಉಪರಿ ಗಲವಾಟಕೇ ಹೇಟ್ಠಾ ಚ ಕರೀಸಮಗ್ಗೇ ವಿನಿಬನ್ಧತ್ತಾ ಗಲವಾಟಕಕರೀಸಮಗ್ಗಪರಿಯನ್ತೇ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಅನ್ತಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಅನ್ತಗುಣನ್ತಿ ಅನ್ತಭೋಗಟ್ಠಾನೇಸು ಬನ್ಧನಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಂ ದಕಸೀತಲಿಕಮೂಲವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ದಕಸೀತಲಿಕಮೂಲಸಣ್ಠಾನಮೇವ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಕುದಾಳಫರಸುಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಾನಂ ಯನ್ತಾಕಡ್ಢನಕಾಲೇ ಯನ್ತಸುತ್ತಮಿವ, ಯನ್ತಫಲಕಾನಿ ಅನ್ತಭೋಗೇ ಏಕತೋ ಅಗಳನ್ತೇ ಆಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಪಾದಪುಞ್ಛನರಜ್ಜುಮಣ್ಡಲಕಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ತಂ ಸಿಬ್ಬೇತ್ವಾ ಠಿತರಜ್ಜುಕಾ ವಿಯ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಅನ್ತಭೋಗಾನಂ ಅನ್ತರಾ ಠಿತಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಅನ್ತಗುಣಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಉದರಿಯನ್ತಿ ಉದರೇ ಭವಂ ಅಸಿತಪಿತಖಾಯಿತಸಾಯಿತಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ಅಜ್ಝೋಹಟಾಹಾರವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಪರಿಸ್ಸಾವನೇ ಸಿಥಿಲಬನ್ಧತಣ್ಡುಲಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಉದರೇ ಠಿತಂ। ಉದರಂ ನಾಮ ಉಭತೋ ನಿಪ್ಪೀಳಿಯಮಾನಸ್ಸ ಅಲ್ಲಸಾಟಕಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಸಞ್ಜಾತಫೋಟಕಸದಿಸಂ ಅನ್ತಪಟಲಂ; ಬಹಿ ಮಟ್ಠಂ, ಅನ್ತೋ ಮಂಸಕಸಮ್ಬುಕಪಲಿವೇಠನಕಿಲಿಟ್ಠಪಾವಾರಕಪುಪ್ಫಕಸದಿಸಂ, ಕುಥಿತಪನಸತಚಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಸದಿಸನ್ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ; ಯತ್ಥ ತಕ್ಕೋಟಕಾ, ಗಣ್ಡುಪ್ಪಾದಕಾ, ತಾಲಹೀರಕಾ, ಸೂಚಿಮುಖಕಾ, ಪಟತನ್ತಸುತ್ತಕಾ ಇಚ್ಚೇವಮಾದಿದ್ವತ್ತಿಂಸಕುಲಪ್ಪಭೇದಾ ಕಿಮಯೋ ಆಕುಲಬ್ಯಾಕುಲಾ ಸಣ್ಡಸಣ್ಡಚಾರಿನೋ ಹುತ್ವಾ ನಿವಸನ್ತಿ; ಯೇ ಪಾನಭೋಜನಾದಿಮ್ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ವಿರವನ್ತಾ ಹದಯಮಂಸಂ ಅಭಿಹನನ್ತಿ, ಪಾನಭೋಜನಾದಿಅಜ್ಝೋಹರಣವೇಲಾಯ ಚ ಉದ್ಧಂಮುಖಾ ಹುತ್ವಾ ಪಠಮಜ್ಝೋಹಟೇ ದ್ವೇ ತಯೋ ಆಲೋಪೇ ತುರಿತತುರಿತಾ ವಿಲುಮ್ಪನ್ತಿ; ಯಂ ತೇಸಂ ಕಿಮೀನಂ ಸೂತಿಘರಂ, ವಚ್ಚಕುಟಿ, ಗಿಲಾನಸಾಲಾ, ಸುಸಾನಞ್ಚ ಹೋತಿ।

ಯತ್ಥ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಚಣ್ಡಾಲಗಾಮದ್ವಾರೇ ಚನ್ದನಿಕಾಯ ನಿದಾಘಸಮಯೇ ಥೂಲಫುಸಿತಕೇ ದೇವೇ ವಸ್ಸನ್ತೇ ಉದಕೇನ ವುಯ್ಹಮಾನಂ ಮುತ್ತಕರೀಸಚಮ್ಮಅಟ್ಠಿನ್ಹಾರುಖಣ್ಡಖೇಳಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಲೋಹಿತಪ್ಪಭುತಿ ನಾನಾಕುಣಪಜಾತಂ ನಿಪತಿತ್ವಾ ಕದ್ದಮೋದಕಾಲುಳಿತಂ ದ್ವೀಹತೀಹಚ್ಚಯೇನ ಸಞ್ಜಾತಕಿಮಿಕುಲಂ ಸೂರಿಯಾತಪವೇಗಸನ್ತಾಪಕುಥಿತಂ ಉಪರಿ ಫೇಣಪುಬ್ಬುಳಕೇ ಮುಞ್ಚನ್ತಂ ಅಭಿನೀಲವಣ್ಣಂ ಪರಮದುಗ್ಗನ್ಧಜೇಗುಚ್ಛಂ ನೇವ ಉಪಗನ್ತುಂ ನ ದಟ್ಠುಂ ಅರಹರೂಪತಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಪಗೇವ ಘಾಯಿತುಂ ವಾ ಸಾಯಿತುಂ ವಾ; ಏವಮೇವ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪಾನಭೋಜನಾದಿದನ್ತಮುಸಲಸಞ್ಚುಣ್ಣಿತಂ ಜಿವ್ಹಾಹತ್ಥಪರಿವತ್ತಿತಖೇಳಲಾಲಾಪಲಿಬುದ್ಧಂ ತಙ್ಖಣವಿಗತವಣ್ಣಗನ್ಧರಸಾದಿಸಮ್ಪದಂ ತನ್ತವಾಯಖಲಿಸುವಾನವಮಥುಸದಿಸಂ ನಿಪತಿತ್ವಾ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹವಾತಪಲಿವೇಠಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಉದರಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪವೇಗಕುಥಿತಂ ಕಿಮಿಕುಲಾಕುಲಂ ಉಪರೂಪರಿ ಫೇಣಪುಬ್ಬುಳಕಾನಿ ಮುಞ್ಚನ್ತಂ ಪರಮಕಸಮ್ಬುದುಗ್ಗನ್ಧಜೇಗುಚ್ಛಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ; ಯಂ ಸುತ್ವಾಪಿ ಪಾನಭೋಜನಾದೀಸು ಅಮನುಞ್ಞತಾ ಸಣ್ಠಾತಿ, ಪಗೇವ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಅವಲೋಕೇತ್ವಾ, ಯತ್ಥ ಚ ಪತಿತಂ ಪಾನಭೋಜನಾದಿ ಪಞ್ಚಧಾ ವಿಭಾಗಂ ಗಚ್ಛತಿ - ಏಕಂ ಭಾಗಂ ಪಾಣಕಾ ಖಾದನ್ತಿ, ಏಕಂ ಭಾಗಂ ಉದರಗ್ಗಿ ಝಾಪೇತಿ, ಏಕೋ ಭಾಗೋ ಮುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಏಕೋ ಕರೀಸಂ, ಏಕೋ ರಸಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸೋಣಿತಮಂಸಾದೀನಿ ಉಪಬ್ರೂಹಯತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಉದರಪಟಲೇನ ಚೇವ ಉದರಿಯಭಾಗೇನ ಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಕರೀಸನ್ತಿ ವಚ್ಚಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅಜ್ಝೋಹಟಾಹಾರವಣ್ಣಮೇವ ಹೋತಿ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಪಕ್ಕಾಸಯೇ ಠಿತಂ। ಪಕ್ಕಾಸಯೋ ನಾಮ ಹೇಟ್ಠಾ ನಾಭಿಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕಮೂಲಾನಮನ್ತರೇ ಅನ್ತಾವಸಾನೇ ಉಬ್ಬೇಧೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗುಲಮತ್ತೋ ವೇಳುನಾಳಿಕಸದಿಸೋ, ಯತ್ಥ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಉಪರೂಪರಿ ಭೂಮಿಭಾಗೇ ಪತಿತಂ ವಸ್ಸೋದಕಂ ಓಗಳಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಭೂಮಿಭಾಗಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ; ಏವಮೇವ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಆಮಾಸಯೇ ಪತಿತಂ ಪಾನಭೋಜನಾದಿಕಂ ಉದರಗ್ಗಿನಾ ಫೇಣುದ್ದೇಹಕಂ ಪಕ್ಕಂ ಪಕ್ಕಂ ನಿಸದಾಯ ಪಿಸಿತಮಿವ ಸಣ್ಹಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅನ್ತಬಿಲೇನ ಓಗಳಿತ್ವಾ ಓಗಳಿತ್ವಾ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ವೇಳುಪಬ್ಬೇ ಪಕ್ಖಿಪಮಾನಪಣ್ಡುಮತ್ತಿಕಾ ವಿಯ ಸನ್ನಿಚಿತಂ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪಕ್ಕಾಸಯಪಟಲೇನ ಚೇವ ಕರೀಸಭಾಗೇನ ಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಮತ್ಥಲುಙ್ಗನ್ತಿ ಸೀಸಕಟಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಮಿಞ್ಜರಾಸಿ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಂ ಅಹಿಚ್ಛತ್ತಕಪಿಣ್ಡಿಕವಣ್ಣಂ, ದಧಿಭಾವಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತದುಟ್ಠಖೀರವಣ್ಣನ್ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಸೀಸಕಟಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಸಿಬ್ಬಿನಿಮಗ್ಗೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಠಪಿತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಪಿಟ್ಠಪಿಣ್ಡಾ ವಿಯ ಸಮೋಹಿತಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಸೀಸಕಟಾಹಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರತಲೇಹಿ ಚೇವ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಭಾಗೇನ ಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಪಿತ್ತನ್ತಿ ದ್ವೇ ಪಿತ್ತಾನಿ - ಬದ್ಧಪಿತ್ತಞ್ಚ ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ವಣ್ಣತೋ ಬಹಲಮಧುಕತೇಲವಣ್ಣಂ, ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಮಿಲಾತಆಕುಲಿತಪುಪ್ಫವಣ್ಣಂ। ತಂ ಸಣ್ಠಾನತೋ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ, ಇತರಂ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಅಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಕೇಸಲೋಮದನ್ತನಖಾನಂ ಮಂಸವಿನಿಮುತ್ತಟ್ಠಾನಞ್ಚೇವ ಥದ್ಧಸುಕ್ಖಚಮ್ಮಞ್ಚ ಉದಕಮಿವ ತೇಲಬಿನ್ದುಂ ಅವಸೇಸಸರೀರಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತಂ, ಯಮ್ಹಿ ಕುಪಿತೇ ಅಕ್ಖೀನಿ ಪೀತಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಭಮನ್ತಿ, ಗತ್ತಂ ಕಮ್ಪತಿ ಕಣ್ಡುಯತಿ। ಬದ್ಧಪಿತ್ತಂ ಹದಯಪಪ್ಫಾಸಾನಮನ್ತರೇ ಯಕನಮಂಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ಮಹಾಕೋಸಾತಕೀಕೋಸಕಸದಿಸೇ ಪಿತ್ತಕೋಸಕೇ ಠಿತಂ, ಯಮ್ಹಿ ಕುಪಿತೇ ಸತ್ತಾ ಉಮ್ಮತ್ತಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ವಿಪಲ್ಲತ್ಥಚಿತ್ತಾ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಅಕತ್ತಬ್ಬಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಅಭಾಸಿತಬ್ಬಂ ಭಾಸನ್ತಿ, ಅಚಿನ್ತೇತಬ್ಬಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪಿತ್ತಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಸೇಮ್ಹನ್ತಿ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಏಕಪತ್ತಪೂರಪ್ಪಮಾಣಂ ಸೇಮ್ಹಂ। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತಂ ನಾಗಬಲಪಣ್ಣರಸವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಉದರಪಟಲೇ ಠಿತಂ, ಯಂ ಪಾನಭೋಜನಾದೀನಿ ಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಉದಕೇ ಸೇವಾಲಪಣಕಂ ಕಟ್ಠೇ ವಾ ಕಪಾಲೇ ವಾ ಪತನ್ತೇ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ದ್ವಿಧಾ ಹುತ್ವಾ ಪುನ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏವಮೇವ ಪಾನಭೋಜನಾದಿಮ್ಹಿ ನಿಪತನ್ತೇ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ದ್ವಿಧಾ ಹುತ್ವಾ ಪುನ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ; ಯಮ್ಹಿ ಚ ಮನ್ದೀಭೂತೇ ಪಕ್ಕಗಣ್ಡೋ ವಿಯ ಪೂತಿಕುಕ್ಕುಟಣ್ಡಮಿವ ಚ ಉದರಂ ಪರಮಜೇಗುಚ್ಛಂ ಕುಣಪಗನ್ಧಂ ಹೋತಿ; ತತೋ ಉಗ್ಗತೇನ ಚ ಗನ್ಧೇನ ಉದ್ದೇಕೋಪಿ ಮುಖಮ್ಪಿ ದುಗ್ಗನ್ಧಂ ಪೂತಿಕುಣಪಸದಿಸಂ ಹೋತಿ; ಸೋ ಚ ಪುರಿಸೋ 'ಅಪೇಹಿ, ದುಗ್ಗನ್ಧಂ ವಾಯಸೀ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ; ಯಞ್ಚ ವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಬಹಲತ್ತಮಾಪನ್ನಂ ಪಿಧಾನಫಲಕಮಿವ ವಚ್ಚಕುಟಿಯಾ ಉದರಪಟಲಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇಯೇವ ಕುಣಪಗನ್ಧಂ ಸನ್ನಿರುಜ್ಝಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಸೇಮ್ಹಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಪುಬ್ಬೋತಿ ಪೂತಿಲೋಹಿತವಸೇನ ಪವತ್ತಪುಬ್ಬೋ। ಸೋ ವಣ್ಣತೋ ಪಣ್ಡುಪಲಾಸವಣ್ಣೋ, ಮತಕಸರೀರೇ ಪನ ಪೂತಿಬಹಲಾಚಾಮವಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನೋ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತೋ। ಓಕಾಸತೋ ಪನ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಓಕಾಸೋ ನಾಮ ನಿಬದ್ಧೋ ನತ್ಥಿ ಯತ್ಥ ಸೋ ಸನ್ನಿಚಿತೋ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ; ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಪನ ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಪ್ಪಹರಣಗ್ಗಿಜಾಲಾದೀಹಿ ಅಭಿಹತೇ ಸರೀರಪ್ಪದೇಸೇ ಲೋಹಿತಂ ಸಣ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚತಿ, ಗಣ್ಡಪಿಳಕಾದಯೋ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ರ ತತ್ರೇವ ತಿಟ್ಠತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ । ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಲೋಹಿತನ್ತಿ ದ್ವೇ ಲೋಹಿತಾನಿ - ಸನ್ನಿಚಿತಲೋಹಿತಞ್ಚ ಸಂಸರಣಲೋಹಿತಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಸನ್ನಿಚಿತಲೋಹಿತಂ ವಣ್ಣತೋ ನಿಪಕ್ಕಬಹಲಲಾಖಾರಸವಣ್ಣಂ, ಸಂಸರಣಲೋಹಿತಂ ಅಚ್ಛಲಾಖಾರಸವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಸನ್ನಿಚಿತಲೋಹಿತಂ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ, ಇತರಂ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಸಂಸರಣಲೋಹಿತಂ, ಠಪೇತ್ವಾ ಕೇಸಲೋಮದನ್ತನಖಾನಂ ಮಂಸವಿನಿಮ್ಮುತ್ತಟ್ಠಾನಞ್ಚೇವ ಥದ್ಧಸುಕ್ಖಚಮ್ಮಞ್ಚ, ಧಮನಿಜಾಲಾನುಸಾರೇನ ಸಬ್ಬಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸರೀರಂ ಫರಿತ್ವಾ ಠಿತಂ; ಸನ್ನಿಚಿತಲೋಹಿತಂ ಯಕನಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಏಕಪತ್ತಪೂರಮತ್ತಂ

ಹದಯವಕ್ಕಪಪ್ಫಾಸಾನಂ ಉಪರಿ ಥೋಕಂ ಥೋಕಂ ಪಗ್ಘರನ್ತಂ ವಕ್ಕಹದಯಯಕನಪಪ್ಫಾಸೇ ತೇಮಯಮಾನಂ ಠಿತಂ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಕ್ಕಹದಯಾದೀನಿ ಅತೇಮೇನ್ತೇ ಸತ್ತಾ ಪಿಪಾಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಲೋಹಿತಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಸೇದೋತಿ ಲೋಮಕೂಪಾದೀಹಿ ಪಗ್ಘರಣಕಆಪೋಧಾತು। ಸೋ ವಣ್ಣತೋ ವಿಪ್ಪಸನ್ನತಿಲತೇಲವಣ್ಣೋ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನೋ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತೋ। ಓಕಾಸತೋ ಸೇದಸ್ಸೋಕಾಸೋ ನಾಮ ನಿಬದ್ಧೋ ನತ್ಥಿ, ಯತ್ಥ ಸೋ ಲೋಹಿತಂ ವಿಯ ಸದಾ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ; ಯದಾ ಪನ ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪಸೂರಿಯಸನ್ತಾಪಉತುವಿಕಾರಾದೀಹಿ ಸರೀರಂ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ ತದಾ ಉದಕತೋ ಅಬ್ಬುಳ್ಹಮತ್ತವಿಸಮಚ್ಛಿನ್ನಭಿಸಮೂಳಾಲಕುಮುದನಾಳಕಲಾಪೋ ವಿಯ ಸಬ್ಬಕೇಸಲೋಮಕೂಪವಿವರೇಹಿ ಪಗ್ಘರತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಸಣ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಕೇಸಲೋಮಕೂಪವಿವರಾನಂಯೇವ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇದಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಕೇನ ಚ ಯೋಗಿನಾ ಕೇಸಲೋಮಕೂಪವಿವರೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ಠಿತವಸೇನೇವ ಸೇದೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬೋ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಸೇದಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಮೇದೋತಿ ಥಿನಸಿನೇಹೋ। ಸೋ ವಣ್ಣತೋ ಫಾಲಿತಹಲಿದ್ದಿವಣ್ಣೋ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಥೂಲಸರೀರಸ್ಸ ತಾವ ಚಮ್ಮಮಂಸನ್ತರೇ ಠಪಿತಹಲಿದ್ದಿವಣ್ಣದುಕೂಲಪಿಲೋತಿಕಸಣ್ಠಾನೋ ಹೋತಿ, ಕಿಸಸರೀರಸ್ಸ ಜಙ್ಘಮಂಸಂ ಊರುಮಂಸಂ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕನಿಸ್ಸಿತಂ ಪಿಟ್ಠಮಂಸಂ ಉದರವಟ್ಟಿಮಂಸನ್ತಿ ಏತಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ದಿಗುಣಂ ತಿಗುಣಂ ಕತ್ವಾ ಠಪಿತಹಲಿದ್ದಿವಣ್ಣದುಕೂಲಪಿಲೋತಿಕಸಣ್ಠಾನೋ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತೋ। ಓಕಾಸತೋ ಥೂಲಸ್ಸ ಸಕಲಸರೀರಂ ಫರಿತ್ವಾ, ಕಿಸಸ್ಸ ಜಙ್ಘಮಂಸಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತೋ, ಯಂ ಸಿನೇಹಸಙ್ಖಂ ಗತಮ್ಪಿ ಪರಮಜೇಗುಚ್ಛತ್ತಾ ನೇವ ಮುದ್ಧನಿ ತೇಲತ್ಥಾಯ, ನ ನಾಸಾತೇಲಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಮಂಸೇನ, ಉಪರಿ ಚಮ್ಮೇನ, ತಿರಿಯಂ ಮೇದಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಅಸ್ಸೂತಿ ಅಕ್ಖೀಹಿ ಪಗ್ಘರಣಕಆಪೋಧಾತು। ತಂ ವಣ್ಣತೋ ವಿಪ್ಪಸನ್ನತಿಲತೇಲವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇಸು ಠಿತಂ। ನ ಚೇತಂ ಪಿತ್ತಕೋಸಕೇ ಪಿತ್ತಮಿವ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇಸು ಸದಾ ಸನ್ನಿಚಿತಂ ತಿಟ್ಠತಿ; ಯದಾ ಪನ ಸತ್ತಾ ಸೋಮನಸ್ಸಜಾತಾ ಮಹಾಹಸಿತಂ ಹಸನ್ತಿ, ದೋಮನಸ್ಸಜಾತಾ ರೋದನ್ತಿ ಪರಿದೇವನ್ತಿ ತಥಾರೂಪಂ ವಿಸಭಾಗಾಹಾರಂ ಆಹರನ್ತಿ, ಯದಾ ಚ ನೇಸಂ ಅಕ್ಖೀನಿ ಧೂಮರಜಪಂಸುಕಾದೀಹಿ ಅಭಿಹಞ್ಞನ್ತಿ, ತದಾ ಏತೇಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸವಿಸಭಾಗಾಹಾರಉತೂಹಿ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಪಗ್ಘರತಿ ವಾ। ಅಸ್ಸುಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಕೇನ ಪನ ಯೋಗಿನಾ ಅಕ್ಖಿಕೂಪಕೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ಠಿತವಸೇನೇವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತಬ್ಬಂ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಅಸ್ಸುಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ವಸಾತಿ ವಿಲೀನಸ್ನೇಹೋ। ಸಾ ವಣ್ಣತೋ ನಾಳಿಕೇರತೇಲವಣ್ಣಾ, ಆಚಾಮೇ ಆಸಿತ್ತತೇಲವಣ್ಣಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ನ್ಹಾನಕಾಲೇ ಪಸನ್ನಉದಕಸ್ಸ ಉಪರಿ ಪರಿಬ್ಭಮನ್ತಸಿನೇಹಬಿನ್ದುವಿಸಟಸಣ್ಠಾನಾ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಾ। ಓಕಾಸತೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹತ್ಥತಲಹತ್ಥಪಿಟ್ಠಿಪಾದತಲಪಾದಪಿಟ್ಠಿನಾಸಾಪುಟನಲಾಟಅಂಸಕೂಟೇಸು ಠಿತಾ। ನ ಚೇಸಾ ಏತೇಸು ಓಕಾಸೇಸು ಸದಾ ವಿಲೀನಾವ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ; ಯದಾ ಪನ ಅಗ್ಗಿಸನ್ತಾಪಸೂರಿಯಸನ್ತಾಪಉತುವಿಸಭಾಗಧಾತುವಿಸಭಾಗೇಹಿ ತೇ ಪದೇಸಾ ಉಸ್ಮಾ ಜಾತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತದಾ ತತ್ಥ ನ್ಹಾನಕಾಲೇ ಪಸನ್ನಉದಕೂಪರಿ ಸಿನೇಹಬಿನ್ದುವಿಸಟೋ ವಿಯ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಸಂಸರತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ವಸಾಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ । ಅಯಮಸ್ಸಾ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಖೇಳೋತಿ ಅನ್ತೋಮುಖೇ ಫೇಣಮಿಸ್ಸಾ ಆಪೋಧಾತು। ಸೋ ವಣ್ಣತೋ ಸೇತೋ ಫೇಣವಣ್ಣೋ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನೋ, ಫೇಣಸಣ್ಠಾನತೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತೋ। ಓಕಾಸತೋ ಉಭೋಹಿ ಕಪೋಲಪಸ್ಸೇಹಿ ಓರುಯ್ಹ ಜಿವ್ಹಾಯ ಠಿತೋ। ನ ಚೇಸ ಏತ್ಥ ಸದಾ ಸನ್ನಿಚಿತೋ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯದಾ ಪನ ಸತ್ತಾ ತಥಾರೂಪಂ ಆಹಾರಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ವಾ ಸರನ್ತಿ ವಾ ಉಣ್ಹತಿತ್ತಕಟುಕಲೋಣಮ್ಬಿಲಾನಂ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಮುಖೇ ಠಪೇನ್ತಿ, ಯದಾ ವಾ ನೇಸಂ ಹದಯಂ ಆಕಿಲಾಯತಿ, ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿದೇವ ವಾ ಜಿಗುಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದಾ ಖೇಳೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಭೋಹಿ ಕಪೋಲಪಸ್ಸೇಹಿ ಓರುಯ್ಹ ಜಿವ್ಹಾಯ ಸಣ್ಠಾತಿ। ಅಗ್ಗಜಿವ್ಹಾಯ ಚೇಸ ತನುಕೋ ಹೋತಿ, ಮೂಲಜಿವ್ಹಾಯ ಬಹಲೋ; ಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚ ಪುಥುಕಂ ವಾ ತಣ್ಡುಲಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಖಾದನೀಯಂ, ನದೀಪುಳಿನೇ ಖತಕೂಪಕಸಲಿಲಂ ವಿಯ, ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತೋವ ತೇಮೇತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಹೋತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಖೇಳಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾತಿ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗತೋ ಪಗ್ಘರಣಕಅಸುಚಿ। ಸಾ ವಣ್ಣತೋ ತರುಣತಾಲಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜವಣ್ಣಾ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಾ। ದಿಸತೋ ಉಪರಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಾ। ಓಕಾಸತೋ ನಾಸಾಪುಟೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ಠಿತಾ। ನ ಚೇಸಾ ಏತ್ಥ ಸದಾ ಸನ್ನಿಚಿತಾ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ; ಅಥ ಖೋ ಯಥಾ ನಾಮ ಪುರಿಸೋ ಪದುಮಿನೀಪತ್ತೇನ ದಧಿಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಣ್ಟಕೇನ ವಿಜ್ಝೇಯ್ಯ, ಅಥ ತೇನ ಛಿದ್ದೇನ ದಧಿಮತ್ಥು ಗಳಿತ್ವಾ ಬಹಿ ಪತೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ಯದಾ ಸತ್ತಾ ರೋದನ್ತಿ ವಾ ವಿಸಭಾಗಾಹಾರಉತುವಸೇನ ವಾ ಸಞ್ಜಾತಧಾತುಕ್ಖೋಭಾ ಹೋನ್ತಿ, ತದಾ ಅನ್ತೋಸೀಸತೋ ಪೂತಿಸೇಮ್ಹಭಾವಂ ಆಪನ್ನಂ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಗಳಿತ್ವಾ ತಾಲುಮತ್ಥಕವಿವರೇನ ಓತರಿತ್ವಾ ನಾಸಾಪುಟೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಪಗ್ಘರತಿ ವಾ। ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಕೇನ ಪನ ಯೋಗಿನಾ ನಾಸಾಪುಟೇ ಪೂರೇತ್ವಾ ಠಿತವಸೇನೇವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತಬ್ಬಾ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಾಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಲಸಿಕಾತಿ ಸರೀರಸನ್ಧೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಪಿಚ್ಛಿಲಕುಣಪಂ। ಸಾ ವಣ್ಣತೋ ಕಣಿಕಾರನಿಯ್ಯಾಸವಣ್ಣಾ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಓಕಾಸಸಣ್ಠಾನಾ। ದಿಸತೋ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ಜಾತಾ। ಓಕಾಸತೋ ಅಟ್ಠಿಸನ್ಧೀನಂ ಅಬ್ಭಞ್ಜನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಅಸೀತಿಸತಸನ್ಧೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಾ। ಯಸ್ಸ ಚೇಸಾ ಮನ್ದಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಉಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ನಿಸೀದನ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಿಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪಸಾರೇನ್ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠಿಕಾನಿ ಕಟಕಟಾಯನ್ತಿ, ಅಚ್ಛರಾಸದ್ದಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಯ ವಿಚರತಿ, ಏಕಯೋಜನದ್ವಿಯೋಜನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಗತಸ್ಸ ವಾಯೋಧಾತು ಕುಪ್ಪತಿ, ಗತ್ತಾನಿ ದುಕ್ಖನ್ತಿ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಬಹುಕಾ ಹೋತಿ ತಸ್ಸ ಉಟ್ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ನ ಅಟ್ಠೀನಿ ಕಟಕಟಾಯನ್ತಿ, ದೀಘಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಗತಸ್ಸ ನ ವಾಯೋಧಾತು ಕುಪ್ಪತಿ, ನ ಗತ್ತಾನಿ ದುಕ್ಖನ್ತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಲಸಿಕಾಭಾಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಮುತ್ತನ್ತಿ ವಣ್ಣತೋ ಮಾಸಖಾರೋದಕವಣ್ಣಂ। ಸಣ್ಠಾನತೋ ಅಧೋಮುಖಠಪಿತಉದಕಕುಮ್ಭನ್ತರಗತಉದಕಸಣ್ಠಾನಂ। ದಿಸತೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಜಾತಂ। ಓಕಾಸತೋ ವತ್ಥಿಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತಂ। ವತ್ಥಿ ನಾಮ ವತ್ಥಿಪುಟೋ ವುಚ್ಚತಿ, ಯತ್ಥ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಚನ್ದನಿಕಾಯ ಪಕ್ಖಿತ್ತೇ ಅಮುಖೇ ರವಣಘಟೇ ಚನ್ದನಿಕರಸೋ ಪವಿಸತಿ, ನ ಚಸ್ಸ ಪವಿಸನಮಗ್ಗೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ; ಏವಮೇವ ಸರೀರತೋ ಮುತ್ತಂ ಪವಿಸತಿ, ನ ಚಸ್ಸ ಪವಿಸನಮಗ್ಗೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ನಿಕ್ಖಮನಮಗ್ಗೋ ಪನ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ; ಯಮ್ಹಿ ಚ ಮುತ್ತಸ್ಸ ಭರಿತೇ 'ಪಸ್ಸಾವಂ ಕರೋಮಾ'ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಆಯೂಹನಂ ಹೋತಿ। ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ವತ್ಥಿಅಬ್ಭನ್ತರೇನ ಚೇವ ಮುತ್ತಭಾಗೇನ ಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಸಭಾಗಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಕೇಸಸದಿಸೋವ।

ಏವಞ್ಹಿ ಕೇಸಾದಿಕೇ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನದಿಸೋಕಾಸಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ನಾತಿಸೀಘತೋ ನಾತಿಸಣಿಕತೋತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಗನ್ಧಾಸಯೋಕಾಸವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ 'ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾ'ತಿ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಪಣ್ಣತ್ತಿಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸವಣ್ಣಾನಂ ಕುಸುಮಾನಂ ಏಕಸುತ್ತಗಣ್ಠಿತಂ ಮಾಲಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಪುಪ್ಫಾನಿ ಅಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಮಿವ ಪಾಕಟಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮೇವ "ಅತ್ಥಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ

ಕಾಯೇ ಕೇಸಾ"ತಿ ಇಮಂ ಕಾಯಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಮಿವ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಕಥಾಯಂ "ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಹಿ 'ಕೇಸಾ'ತಿ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಗನ್ತ್ವಾ 'ಮುತ್ತ'ನ್ತಿ ಇಮಂ ಪರಿಯೋಸಾನಕೋಟ್ಠಾಸಮೇವ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ।

ಸಚೇ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ಮನಸಿಕಾರಂ ಉಪಸಂಹರತಿ, ಅಥಸ್ಸ ಏವಂ ಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಪಾಕಟೀಭೂತೇಸು ಆಹಿಣ್ಡನ್ತಾ ಮನುಸ್ಸತಿರಚ್ಛಾನಾದಯೋ ಸತ್ತಾಕಾರಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಕೋಟ್ಠಾಸರಾಸಿವಸೇನೇವ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ; ತೇಹಿ ಚ ಅಜ್ಝೋಹರಿಯಮಾನಂ ಪಾನಭೋಜನಾದಿ ಕೋಟ್ಠಾಸರಾಸಿಮ್ಹಿ ಪಕ್ಖಿಪಿಯಮಾನಮಿವ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಅನುಪುಬ್ಬಮುಞ್ಚನಾದಿವಸೇನ 'ಪಟಿಕೂಲಾ ಪಟಿಕೂಲಾ'ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಅಪ್ಪನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ತತ್ಥ ಕೇಸಾದೀನಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನದಿಸೋಕಾಸಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಪಟಿಕೂಲವಸೇನ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ। ತಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆವಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಕ್ಕಾಹತಂ ವಿತಕ್ಕಾಹತಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಪಟಿಕೂಲಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನ ಅಪ್ಪನಾ ಪವತ್ತತಿ। ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪರಿಕಮ್ಮಉಪಚಾರಚಿತ್ತಾನಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾನಿ ಸಪ್ಪೀತಿಕಾನಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ ಪಟಿಕೂಲನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಿ; ಅಪ್ಪನಾಪಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾ ಸಪ್ಪೀತಿಕಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾವ। ಭೂಮನ್ತರೇನ ಪನ ಮಹಗ್ಗತಾ ರೂಪಾವಚರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಟಿಕ್ಕೂಲೇಪಿ ಚ ಏತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿತಾಯ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏಕತ್ತಾರಮ್ಮಣಬಲೇನೇವ ವಾ ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಪನೇತ್ಥ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ। ಇದಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಓಳಾರಿಕಂ। ವಿತಕ್ಕಬಲೇನೇವೇತ್ಥ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಜಾಯತಿ, ನ ವಿತಕ್ಕಸಮತಿಕ್ಕಮೇನಾತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಸಮಥವಸೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಕಥಾ।

ಅವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಇದಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಭಾವೇತುಕಾಮೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸಜ್ಝಾಯಕಾಲೇ ಏವ ಕೇಸಾದೀನಂ ವಣ್ಣನಿಮಿತ್ತಸಣ್ಠಾನನಿಮಿತ್ತದಿಸಾನಿಮಿತ್ತಓಕಾಸನಿಮಿತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದನಿಮಿತ್ತಾನಿ ವಾಚಾಯ ಪೋಥೇತ್ವಾ ಪೋಥೇತ್ವಾ ಏಕೇಕಕೋಟ್ಠಾಸೇ 'ಅಯಂ ಏತಂಸರಿಕ್ಖಕೋ'ತಿ ತಿವಿಧೇನ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ತಚಪಞ್ಚಕೇ ತಾವ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅನುಲೋಮತೋ ಪಞ್ಚಾಹಂ, ಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಞ್ಚಾಹಂ, ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಪಞ್ಚಾಹನ್ತಿ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ತತೋ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ವಕ್ಕಪಞ್ಚಕಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ತಥೇವ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ತತೋ ತೇ ದಸಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ। ಪುನ ಪಪ್ಫಾಸಪಞ್ಚಕಾದೀಸುಪಿ ಏಕೇಕಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ। ತತೋ ತೇ ಪಞ್ಚದಸಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ। ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಪಞ್ಚಕಂ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ। ತತೋ ತೇವೀಸತಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ। ಮೇದಛಕ್ಕಂ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ। ತತೋ ತೇ ಛಬ್ಬೀಸತಿಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ। ಮುತ್ತಛಕ್ಕಂ ಅಡ್ಢಮಾಸಂ। ತತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಅಡ್ಢಮಾಸನ್ತಿ ಏವಂ ಛ ಮಾಸೇ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ - ಉಪನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸಪ್ಪಞ್ಞಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸೇವ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತೇನ 'ನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀ'ತಿ ವೀರಿಯಂ ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಂ। ಯತ್ತಕಾ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ ತತ್ತಕೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೇನ ಪನ ನೇವ ಪಞ್ಞವತೋ ನ ಮನ್ದಪಞ್ಞಸ್ಸ ವಸೇನ ಕಥೇತಬ್ಬಂ, ಮಜ್ಝಿಮಪಞ್ಞಸ್ಸ ವಸೇನ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಮಜ್ಝಿಮಪಞ್ಞಸ್ಸ ಹಿ ವಸೇನ ಆಚರಿಯಾ ಛಹಿ ಮಾಸೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ತನ್ತಿಂ ಠಪಯಿಂಸು। ಯಸ್ಸ ಪನ ಏತ್ತಾವತಾಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಪಾಕಟಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ತತೋ ಪರಮ್ಪಿ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಏವ; ನೋ ಚ ಖೋ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ, ಛ ಛ ಮಾಸೇ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾವ ಕಾತಬ್ಬೋ।

ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋನ್ತೇನ ವಣ್ಣೋ ನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ, ನ ಲಕ್ಖಣಂ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ, ಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನೇವ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಆಚರಿಯೇನಾಪಿ 'ವಣ್ಣವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ನ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ನಿಯಮೇತ್ವಾ ಕಥಿತೇ ಕೋ ದೋಸೋತಿ? ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ವಿಪತ್ತಿಸಞ್ಞಾಆಪಜ್ಜನಂ। ಸಚೇ ಹಿ ಆಚರಿಯೇನ 'ವಣ್ಣವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ವುತ್ತೇ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ತಥಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಣ್ಣತೋ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಪಟಿಕೂಲವಸೇನ ವಾ ಧಾತುವಸೇನ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಅಥೇಸ 'ನ ಇದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಲಕ್ಖಣ'ನ್ತಿ ಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ, ಆಚರಿಯೇನ ಕಥಿತಮೇವ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। 'ಪಟಿಕೂಲವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಸಚೇ ತಸ್ಸ ತಥಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ವಣ್ಣವಸೇನ ವಾ ಧಾತುವಸೇನ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಅಥೇಸ 'ನಯಿದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಲಕ್ಖಣ'ನ್ತಿ ಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ, ಆಚರಿಯೇನ ಕಥಿತಮೇವ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। 'ಧಾತುವಸೇನ ತಂ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಸಚೇ ತಸ್ಸ ತಥಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಧಾತುತೋ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ವಣ್ಣವಸೇನ ವಾ ಪಟಿಕೂಲವಸೇನ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಅಥೇಸ 'ನಯಿದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಲಕ್ಖಣ'ನ್ತಿ ಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ, ಆಚರಿಯೇನ ಕಥಿತಮೇವ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಯಂ ಆಚರಿಯೇನ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ಕಥಿತೇ ದೋಸೋ।

ಕಿನ್ತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಹೋತೀತಿ? 'ಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? 'ಕೇಸಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಲೋಮಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ಪನಸ್ಸ ಏವಂ ಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ವಣ್ಣತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಅಥಾನೇನ ಓವಾದಾಚರಿಯಸ್ಸ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ - 'ಅಹಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಂ ಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಮಿ; ಮಯ್ಹಂ ಪನ ವಣ್ಣತೋ ಉಪಟ್ಠಾತೀ'ತಿ। ಆಚರಿಯೇನ 'ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಅಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ವಿಲಕ್ಖಣಂ ಏತ'ನ್ತಿ ನ ವಿಸಂವಾದೇತಬ್ಬಂ। 'ಸಾಧು, ಸಪ್ಪುರಿಸ, ಪುಬ್ಬೇ ತಯಾ ವಣ್ಣಕಸಿಣೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತಪುಬ್ಬಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಏತದೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ತುಯ್ಹಂ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ವಣ್ಣವಸೇನೇವ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತೇನಪಿ ವಣ್ಣವಸೇನೇವ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ।

ಸೋ ಏವಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ನೀಲಕಂ ಪೀತಕಂ ಲೋಹಿತಕಂ ಓದಾತಕನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಣ್ಣಕಸಿಣಾನಿ ಲಭತಿ। ಕಥಂ? ತಸ್ಸ ಹಿ ಕೇಸಲೋಮಪಿತ್ತೇಸು ಚೇವ ಅಕ್ಖೀನಞ್ಚ ಕಾಳಕಟ್ಠಾನೇ ವಣ್ಣಂ 'ನೀಲಂ ನೀಲ'ನ್ತಿ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ; ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಮೇದಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅಕ್ಖೀನಞ್ಚ ಪೀತಕಟ್ಠಾನೇ ವಣ್ಣಂ 'ಪೀತಕಂ ಪೀತಕ'ನ್ತಿ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ; ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಮಂಸಲೋಹಿತೇಸು ಪನ ಅಕ್ಖೀನಞ್ಚ ರತ್ತಟ್ಠಾನೇ ವಣ್ಣಂ 'ಲೋಹಿತಕಂ ಲೋಹಿತಕ'ನ್ತಿ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ; ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ನಖದನ್ತಚಮ್ಮಅಟ್ಠೀಸು ಪನ ಅಕ್ಖೀನಞ್ಚ ಪಣ್ಡರಟ್ಠಾನೇ ವಣ್ಣಂ 'ಓದಾತಂ ಓದಾತ'ನ್ತಿ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಇದಂ ವಣ್ಣವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಾ ನಿಗಮನಂ।

ಅಪರಸ್ಸ ಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಕೂಲತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಅಥಾನೇನ ಓವಾದಾಚರಿಯಸ್ಸ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಆಚರಿಯೇನ 'ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಅಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ವಿಲಕ್ಖಣಂ ಏತ'ನ್ತಿ ನ ವಿಸಂವಾದೇತಬ್ಬಂ। 'ಸಾಧು, ಸಪ್ಪುರಿಸ, ಪುಬ್ಬೇ ತಯಾ ಪಟಿಕೂಲಮನಸಿಕಾರೇ ಯೋಗೋ ಕತೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಏತದೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ತುಯ್ಹಂ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ಪಟಿಕೂಲವಸೇನೇವ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತೇನಪಿ ಪಟಿಕೂಲವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಸ ಕೇಸಾ ನಾಮ 'ಅಜಞ್ಞಾ ದುಗ್ಗನ್ಧಾ ಜೇಗುಚ್ಛಾ ಪಟಿಕೂಲಾ'ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಕೂಲವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಕೂಲಾರಮ್ಮಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಸೋ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಇದಂ ಪಟಿಕೂಲವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಾ ನಿಗಮನಂ।

ಅಪರಸ್ಸ ಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಧಾತುತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಧಾತುತೋ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಂ ಕೀದಿಸಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ? ಕೇಸಾ ತಾವ ವಮ್ಮಿಕಮತ್ಥಕೇ ಜಾತಕುನ್ಥತಿಣಕಾನಿ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಲೋಮಾ ಪುರಾಣಗಾಮಟ್ಠಾನೇ ಜಾತದಬ್ಬತಿಣಕಾನಿ ವಿಯ। ನಖಾ ದಣ್ಡಕೇಸು ಠಪಿತಮಧುಕಫಲಟ್ಠಿಕೋಸಕಾ ವಿಯ। ದನ್ತಾ ಮತ್ತಿಕಾಪಿಣ್ಡೇ ಪವೇಸೇತ್ವಾ ಠಪಿತಅಲಾಬುಬೀಜಾನಿ ವಿಯ। ತಚೋ ವೀಣಾಪಬ್ಬಕೇ ಪರಿಯೋನದ್ಧಅಲ್ಲಗೋಚಮ್ಮಂ ವಿಯ, ಮಂಸಂ ಭಿತ್ತಿಯಂ ಅನುಲಿತ್ತಮತ್ತಿಕಾ ವಿಯ। ನ್ಹಾರು ದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರಬದ್ಧವಲ್ಲೀ ವಿಯ। ಅಟ್ಠಿ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ಠಪಿತಭಿತ್ತಿದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರೋ ವಿಯ। ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ ಮಹಾವೇಳುಮ್ಹಿ ಪಕ್ಖಿತ್ತಸೇದಿತವೇತ್ತಗ್ಗಂ ವಿಯ। ವಕ್ಕಂ, ಹದಯಂ, ಯಕನಂ, ಕಿಲೋಮಕಂ, ಪಿಹಕಂ, ಪಪ್ಫಾಸನ್ತಿ ಇಮೇ ಛ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಸೂನಕಾರಘರಂ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ದ್ವತ್ತಿಂಸಹತ್ಥಂ ಅನ್ತಂ ಲೋಹಿತದೋಣಿಯಂ ಸಂವೇಲ್ಲಿತ್ವಾ ಠಪಿತಘರಸಪ್ಪೋ ವಿಯ। ಅನ್ತಗುಣಂ ಪಾದಪುಞ್ಛನಕೇ ಸಿಬ್ಬಿತರಜ್ಜುಕಾ ವಿಯ। ಉದರಿಯಂ ಪರಿಸ್ಸಾವನೇ ಸಿಥಿಲಬನ್ಧತಣ್ಡುಲಂ ವಿಯ। ಕರೀಸಂ ವೇಣುಪಬ್ಬೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಪಣ್ಡುಮತ್ತಿಕಾ ವಿಯ। ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಓಮದ್ದಿತ್ವಾ ಠಪಿತಾ ಚತ್ತಾರೋ ತಣ್ಡುಲಪಿಟ್ಠಪಿಣ್ಡಾ ವಿಯ। ದ್ವಾದಸವಿಧಾ ಆಪೋಧಾತು ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಠಪಿತೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ಉದಕಸರಾವಕೇಸು ಪೂರಿತಉದಕಂ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ।

ಅಥಾನೇನ ಓವಾದಾಚರಿಯಸ್ಸ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಆಚರಿಯೇನ 'ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಅಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ವಿಲಕ್ಖಣಂ ಏತ'ನ್ತಿ ನ ವಿಸಂವಾದೇತಬ್ಬಂ। 'ಸಾಧು, ಸಪ್ಪುರಿಸ, ಪುಬ್ಬೇ ತಯಾ ಧಾತುಮನಸಿಕಾರೇ ಯೋಗೋ ಕತೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಏತದೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ತುಯ್ಹಂ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ಧಾತುವಸೇನೇವ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋಹೀ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತೇನಪಿ ಧಾತುವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಿದಂ ಮನಸಿಕಾರಮುಖೇನೇವ ಸಜ್ಝಾಯವಿಧಾನಂ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು 'ಕೇಸಾ ಸೀಸಂ ಪರಿಯೋನದ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ। ತೇ ನ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಸೀಸಂ ಪರಿಯೋನದ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ'ತಿ; ಸೀಸಂ ಪರಿಯೋನದ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಚಮ್ಮಮ್ಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಕೇಸಾ ಮಯಿ ಜಾತಾ'ತಿ; ಅಚೇತನಾ ಏತೇ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಸುಞ್ಞಾ ಥದ್ಧಾ ಪತ್ಥಿನ್ನಾ ಪಥವೀಧಾತು ಏಸಾ'ತಿ ಮನಸಿಕರೋತಿ। 'ಲೋಮಾ ಸರೀರಂ ಪರಿಯೋನಹನಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ। ತೇ ನ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಸರೀರಂ ಪರಿಯೋನಹನಚಮ್ಮೇ ಜಾತಾ'ತಿ। ಸರೀರಂ ಪರಿಯೋನಹನಚಮ್ಮಮ್ಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಲೋಮಾ ಮಯಿ ಜಾತಾ'ತಿ ಏತೇಪಿ ಅಚೇತನಾ। ನಖಾ ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಅಗ್ಗೇಸು ಜಾತಾ। ತೇ ನ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಅಗ್ಗೇಸು ಜಾತಾ'ತಿ। ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಅಗ್ಗಾನಿಪಿ ನ ಜಾನನ್ತಿ 'ನಖಾ ಅಮ್ಹೇಸು ಜಾತಾ'ತಿ। ಏತೇಪಿ ಅಚೇತನಾ। ದನ್ತಾ ಹನುಕಟ್ಠಿಕೇ ಜಾತಾ। ತೇ ನ ಜಾನನ್ತಿ 'ಮಯಂ ಹನುಕಟ್ಠಿಕೇ ಜಾತಾ'ತಿ। ಹನುಕಟ್ಠಿಕಮ್ಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ದನ್ತಾ ಮಯಿ ಜಾತಾ'ತಿ। ಏತೇಪಿ ಅಚೇತನಾ। ತಚೋ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಸರೀರಂ ಮಯಾ ಪರಿಯೋನದ್ಧ'ನ್ತಿ। ಸರೀರಮ್ಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ತಚೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧ'ನ್ತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ಅಚೇತನೋ। ಮಂಸಂ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಾ ಸರೀರಂ ಅನುಲಿತ್ತ'ನ್ತಿ। ಸರೀರಮ್ಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಮಂಸೇನ ಅನುಲಿತ್ತ'ನ್ತಿ। ಇದಮ್ಪಿ ಅಚೇತನಂ। ನ್ಹಾರು ನ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಅಟ್ಠಿಪುಞ್ಜಂ ಆಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಅಟ್ಠಿಪುಞ್ಜೋಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ನ್ಹಾರುಜಾಲೇನಾಹಂ ಆಬದ್ಧೋ'ತಿ। ಇದಮ್ಪಿ ಅಚೇತನಂ।

ಸೀಸಟ್ಠಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಗೀವಟ್ಠಿಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಗೀವಟ್ಠಿಕಮ್ಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಮಯಿ ಸೀಸಟ್ಠಿಕಂ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಗೀವಟ್ಠಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೇ ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಟ್ಠಿಕೋಪಿ ಕಟಿಟ್ಠಿಕಂ ಊರುಟ್ಠಿಕಂ ಜಙ್ಘಟ್ಠಿಕಂ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿಕಂ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಪಣ್ಹಿಕಟ್ಠಿಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತ'ನ್ತಿ। ಪಣ್ಹಿಕಟ್ಠಿಕಮ್ಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಗೋಪ್ಫಕಟ್ಠಿಕಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತನ್ತಿ...ಪೇ॰... ಗೀವಟ್ಠಿಕಂ ನ ಜಾನಾತಿ 'ಅಹಂ ಸೀಸಟ್ಠಿಕಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಿತ'ನ್ತಿ।

> ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಟ್ಠೀನಿ ಠಿತಾನಿ ಕೋಟಿಯಾ,
> ಅನೇಕಸನ್ಧಿಯಮಿತೋ ನ ಕೇಹಿಚಿ।
> ಬದ್ಧೋ ನಹಾರೂಹಿ ಜರಾಯ ಚೋದಿತೋ,
> ಅಚೇತನೋ ಕಟ್ಠಕಲಿಙ್ಗರೂಪಮೋ॥

‘ಇದಮ್ಪಿ ಅಚೇತನಂ। ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಂ; ವಕ್ಕಂ…ಪೇ॰… ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ ಅಚೇತನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಸುಞ್ಞಂ ಥದ್ಧಂ ಪತ್ಥಿನ್ನಂ ಪಥವೀಧಾತೂ’ತಿ ಮನಸಿಕರೋತಿ। ‘ಪಿತ್ತಂ ಸೇಮ್ಹಂ…ಪೇ॰… ಮುತ್ತಂ ಅಚೇತನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಸುಞ್ಞಂ ಯೂಸಗತಂ ಆಪೋಧಾತೂ’ತಿ ಮನಸಿಕರೋತಿ।

ಇಮೇ ದ್ವೇ ಮಹಾಭೂತೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಉದರೇ ಉಸ್ಸದಾ ತೇಜೋಧಾತು ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ನಾಸಾಯ ಉಸ್ಸದಾ ವಾಯೋಧಾತು ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ। ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ಮಹಾಭೂತಂ ನಾಮ ಉಪಾದಾರೂಪೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ, ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಮಹಾಭೂತೇನ। ಯಥಾ ಆತಪೋ ನಾಮ ಛಾಯಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ, ಛಾಯಾ ಆತಪೇನ; ಏವಮೇವ ಮಹಾಭೂತಂ ಉಪಾದಾರೂಪೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ , ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಮಹಾಭೂತೇನ। ಅಥಸ್ಸ ಏವಂ “ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ತೇವೀಸತಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ”ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಆಯತನದ್ವಾರವಸೇನ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ರೂಪಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುವಸೇನ ಯಮಕತಾಲಕನ್ದಂ ಫಾಲೇನ್ತೋ ವಿಯ ದ್ವೇ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇತಿ।

ಸೋ “ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ ನ ಅಹೇತು ನ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ಸಹೇತು ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ। ಕೋ ಪನಸ್ಸ ಹೇತು? ಕೋ ಪನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖನ್ತೋ “ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಾ ಚಾ”ತಿ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ “ಅತೀತೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ಚ ಅನಾಗತೇಪಿ ಏತರಹಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ಚ, ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಸತ್ತೋ ವಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಾ ನತ್ಥಿ, ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಪುಞ್ಜೋ ಏವಾ”ತಿ – ಏವಂ ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಕಙ್ಖಂ ವಿತರತಿ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾರಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾ **ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ** ನಾಮ।

ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ಪನ ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ ದಸಬಲಸ್ಸ ಸಾಸನೇ ಮೂಲಂ ಓತಿಣ್ಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಪತಿಟ್ಠಾ ಲದ್ಧಾ ನಾಮ, ಚೂಳಸೋತಾಪನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ ನಿಯತಗತಿಕೋ। ತಥಾರೂಪಂ ಪನ ಉತುಸಪ್ಪಾಯಂ, ಪುಗ್ಗಲಸಪ್ಪಾಯಂ, ಭೋಜನಸಪ್ಪಾಯಂ, ಧಮ್ಮಸವಣಸಪ್ಪಾಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಏಕಾಸನೇ ಏಕಪಲ್ಲಙ್ಕವರಗತೋ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ಅರಹತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಇದಂ ಧಾತುವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಾ ನಿಗಮನಂ।

ಯಸ್ಸ ಪನ ನೇವ ವಣ್ಣತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ ನ ಪಟಿಕೂಲತೋ ನ ಸುಞ್ಞತೋ ತೇನ ‘ನ ಮೇ ಉಪಟ್ಠಾತೀ’ತಿ ನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ನಿಸೀದಿತಬ್ಬಂ, ಕೋಟ್ಠಾಸಮನಸಿಕಾರೇಯೇವ ಪನ ಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಪೋರಾಣಕತ್ಥೇರಾ ಕಿರ ‘ಕೋಟ್ಠಾಸಮನಸಿಕಾರೋವ ಪಮಾಣ’ನ್ತಿ ಆಹಂಸು। ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಪಗುಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕದಾ ಪನ ಪಗುಣಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ? ಯದಾ ‘ಕೇಸಾ’ತಿ ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇ ಮನಸಿಕಾರೋ ಗನ್ತ್ವಾ ‘ಮತ್ಥಲುಙ್ಗ’ನ್ತಿ ಅನ್ತಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ, ‘ಮತ್ಥಲುಙ್ಗ’ನ್ತಿ ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇ ಮನಸಿಕಾರೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ‘ಕೇಸಾ’ತಿ ಆದಿಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ।

ಅಥಸ್ಸ ಯಥಾ ನಾಮ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಪುರಿಸಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸವಣ್ಣಾನಂ ಪುಪ್ಫಾನಂ ಏಕಸುತ್ತಗನ್ಥಿತಂ ಮಾಲಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವಾ ಪನ ನಿಖಾತೇ ದ್ವತ್ತಿಂಸವತಿಪಾದೇ ಪಟಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಓಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾವ ದ್ವತ್ತಿಂಸವಣ್ಣಾನಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ವತಿಪಾದಾ ವಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ವಿಚರನ್ತಾ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾಪಿ ಮನುಸ್ಸಾಪಿ ಸತ್ತಾತಿ ನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಕೋಟ್ಠಾಸಾತಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಂ ಕೋಟ್ಠಾಸನ್ತರೇ ಪಕ್ಖಿಪ್ಪಮಾನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ।

ಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ಪಗುಣಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತೀಸು ಮುಖೇಸು ಏಕೇನ ಮುಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚಿಸ್ಸತಿ। ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಣ್ಣತೋ ವಾ ಪಟಿಕೂಲತೋ ವಾ ಸುಞ್ಞತೋ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ । ಯಥಾ ನಾಮ ಪೂವೇ ಪಚಿತುಕಾಮಾ ಇತ್ಥೀ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಠಪಿತಪಿಟ್ಠತೋ ಯಂ

ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ ತಂ ತಂ ಪಚತಿ, ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಸಮೇ ಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸೇ ಠಪಿತಂ ಉದಕಪೂರಂ ಕುಮ್ಭಂ ಯತೋ ಯತೋ ಆವಿಜ್ಝನ್ತಿ ತತೋ ತತೋವ ಉದಕಂ ನಿಕ್ಖಮತಿ; ಏವಮೇವ ಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ಪಗುಣಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತೀಸು ಮುಖೇಸು ಏಕೇನ ಮುಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚಿಸ್ಸತಿ। ಆಕಙ್ಖಮಾನಸ್ಸ ವಣ್ಣತೋ, ಆಕಙ್ಖಮಾನಸ್ಸ ಪಟಿಕೂಲತೋ, ಆಕಙ್ಖಮಾನಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಪಟ್ಠಹಿಸ್ಸತಿಯೇವ। ಅಯಂ ಏತ್ತಕೋ ಉಗ್ಗಹಸನ್ಧಿ ನಾಮ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಉಗ್ಗಹಸನ್ಧಿಸ್ಮಿಂ ಠತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಗಣನಪಥಂ ವೀತಿವತ್ತಾ।

ಯಸ್ಸ ಪನ ಉಗ್ಗಹಸನ್ಧಿಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ, ಸಚೇ ಯತ್ಥ ಆಚರಿಯೋ ವಸತಿ, ಸೋ ಆವಾಸೋ ಸಪ್ಪಾಯೋ ಹೋತಿ, ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ; ನೋ ಚೇ, ಸಪ್ಪಾಯಟ್ಠಾನೇ ವಸಿತಬ್ಬಂ। ವಸನ್ತೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ ವಿಹಾರದೋಸೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೫೨) ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇ ಸೇನಾಸನೇ ವಸಿತಬ್ಬಂ, ಸಯಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತತೋ ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇನ ರತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ವಾ ದಿವಾಟ್ಠಾನಂ ವಾ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ।

ಕಥಂ? ಆದಿತೋ ತಾವ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ, ನ ಏಕನ್ತರಿಕಾ। ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಹಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಪದಂ ನಿಸ್ಸೇಣಿಂ ಪದಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಕ್ಕಮನ್ತೋ ಪಾಸಾದಂ ಆರುಯ್ಹ ಪಾಸಾದಾನಿಸಂಸಂ ಅನುಭವನಕಪುರಿಸೋ ವಿಯ 'ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ'ತಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತೋ ಚ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ಪಾಸಾದಾನಿಸಂಸಸದಿಸೇ ಚ ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಅನುಭವತಿ। ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನಾಪಿ ಚ ನಾತಿಸೀಘತೋ ನಾತಿಸಣಿಕತೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ। ಅತಿಸೀಘತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪಗುಣಂ ಹೋತಿ, ಅವಿಭೂತಂ ಪನ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಓಪಮ್ಮಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

ಅತಿಸಣಿಕತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಅನ್ತರಾವ ಓಸಕ್ಕಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪುರಿಸೋ ತಿಯೋಜನಂ ಮಗ್ಗಂ ಸಾಯಂ ಕಚ್ಛಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಪಟಿಪನ್ನೋ ನಿಕ್ಖನ್ತಟ್ಠಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸೀತಲಚ್ಛಾಯಂ ದಿಸ್ವಾ ವಿಸ್ಸಮತಿ, ರಮಣೀಯಂ ವಾಲಿಕತಲಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಿಟ್ಠಿಂ ಪಸಾರೇತಿ, ವನಪೋಕ್ಖರಣಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಾನೀಯಂ ಪಿವತಿ ನ್ಹಾಯತಿ, ಪಬ್ಬತಂ ದಿಸ್ವಾ ಆರುಯ್ಹ ಪಬ್ಬತರಾಮಣೇಯ್ಯಕಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತಂ ಅನ್ತರಾಯೇವ ಸೀಹೋ ವಾ ಬ್ಯಗ್ಘೋ ವಾ ದೀಪಿ ವಾ ಹನತಿ, ಚೋರಾ ವಾ ಪನ ವಿಲುಪ್ಪನ್ತಿ ಚೇವ ಹನನ್ತಿ ಚ; ಏವಮೇವ ಅತಿಸಣಿಕಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಅನ್ತರಾವ ಓಸಕ್ಕಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ।

ತಸ್ಮಾ ನಾತಿಸೀಘಂ ನಾತಿಸಣಿಕಂ ಏಕದಿವಸಂ ತಿಂಸವಾರೇ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ; ಪಾತೋವ ದಸ ವಾರೇ, ಮಜ್ಝನ್ಹಿಕೇ ದಸವಾರೇ, ಸಾಯನ್ಹೇ ದಸ ವಾರೇ ಸಜ್ಝಾಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ, ನೋ ಕಾತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಾತೋವ ಉಟ್ಠಾಯ ಮುಖಂ ನೋ ಧೋವಿತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ, ಖಾದನೀಯಂ ಭೋಜನೀಯಂ ನೋ ಖಾದಿತುಂ ನೋ ಭುಞ್ಜಿತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ; ಏತಂ ಪನ ವಟ್ಟೇಯ್ಯ; ಇದಮೇವ ಏಕನ್ತೇನ ನೋ ಕಾತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ; ಕರೋನ್ತೋ ಮಹನ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಏಕಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತೀಣಿ ಖೇತ್ತಾನಿ; ಏಕಂ ಖೇತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕುಮ್ಭಂ ದೇತಿ, ಏಕಂ ಸೋಳಸ, ಏಕಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸ; ತೇನ ತೀಣಿಪಿ ಖೇತ್ತಾನಿ ಪಟಿಜಗ್ಗಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೇನ ದ್ವೇ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಏಕಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಕುಮ್ಭದಾಯಕಮೇವ ಪಟಿಜಗ್ಗಿತಬ್ಬಂ; ತತ್ಥೇವ ಕಸನವಪನನಿದ್ದಾನಾದೀನಿ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ; ತದೇವಸ್ಸ ಇತರೇಸು ದ್ವೀಸು ಉಟ್ಠಾನಕದಾಯಂ ದಸ್ಸತಿ; ಏವಮೇವ ಸೇಸಂ ಮುಖಧೋವನಾದಿಕಮ್ಮಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ನೋ ಕಾತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ। ಕರೋನ್ತೋ ಮಹನ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಪಟಿಪದಾ ನಾಮ ಕಥಿತಾ।

ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೇನಾಪಿ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಪಟಿಬಾಹಿತಬ್ಬೋ। ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತೇ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತೋ ಪರಿಹಾಯತಿ, ವಟ್ಟಭಯಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಏಕೋ ಪುರಿಸೋ ಸಹಸ್ಸುದ್ಧಾರಂ ಸಾಧೇತ್ವಾ ವಡ್ಢಿಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಅದ್ಧಾನಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ಕುಮ್ಭೀಲಮಕರಗಾಹರಕ್ಖಸಸಮುಟ್ಠಿತಾಯ ಗಮ್ಭೀರಗಿರಿಕನ್ದರಾಯ ಉಪರಿ ಅತ್ಥತಂ ಏಕಪದಿಕಂ ದಣ್ಡಕಸೇತುಂ ಆರುಯ್ಹ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅಕ್ಕಮನಪದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಪರಿಪತಿತ್ವಾ ಕುಮ್ಭೀಲಾದಿಭತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಅಯಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಚಿತ್ತೇ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತೋ ಪರಿಹಾಯತಿ, ವಟ್ಟಭಯಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ - ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಹಸ್ಸುದ್ಧಾರಂ ಸಾಧೇತ್ವಾ ವಡ್ಢಿಂ ಲದ್ಧಕಾಲೋ ವಿಯ ಹಿ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಆಚರಿಯಸನ್ತಿಕೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹಿತಕಾಲೋ; ಅನ್ತರಾ ಗಮ್ಭೀರಗಿರಿಕನ್ದರಾ ವಿಯ ಸಂಸಾರೋ; ತಸ್ಸ ಕುಮ್ಭೀಲಾದೀಹಿ ದಟ್ಠಕಾಲೋ ವಿಯ ವಟ್ಟಮೂಲಕಾನಿ ಮಹಾದುಕ್ಖಾನಿ; ಏಕಪದಿಕದಣ್ಡಕಸೇತು ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸಜ್ಝಾಯವೀಥಿ; ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಏಕಪದಿಕಂ ದಣ್ಡಕಸೇತುಂ ಆರುಯ್ಹ ಅಕ್ಕಮನಪದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಓಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಪರಿಪತಿತ್ವಾ ಕುಮ್ಭೀಲಾದೀನಂ ಭತ್ತಭಾವಂ ಆಪನ್ನಕಾಲೋ ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತೋ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ವಟ್ಟಭಯಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಸ್ಮಾ ಕೇಸಾ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾ। ಕೇಸೇ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಸುದ್ಧಚಿತ್ತೇನೇವ 'ಲೋಮಾ ನಖಾ ದನ್ತಾ ತಚೋ'ತಿ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತೋ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ವಟ್ಟಭಯಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮತಿ। ಓಪಮ್ಮಂ ಪನೇತ್ಥ ತದೇವ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಹಸ್ಸುದ್ಧಾರಂ ಸಾಧೇತ್ವಾ ವಡ್ಢಿಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಛೇಕಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ದಣ್ಡಕಸೇತುಂ ಆರುಯ್ಹ ನಿವಾಸನಪಾರುಪನಂ ಸಂವಿಧಾಯ ಧಾತುಪತ್ಥದ್ಧಕಾಯಂ ಕತ್ವಾ ಸೋತ್ಥಿನಾ ಪರತೀರಗಮನಂ ವಿಯ ಛೇಕಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಕೇಸೇ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಸುದ್ಧಚಿತ್ತೇನೇವ 'ಲೋಮಾ ನಖಾ ದನ್ತಾ ತಚೋ'ತಿ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತೋ ಅಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ವಟ್ಟಭಯಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಪಟಿಬಾಹನ್ತೇನಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ। 'ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ'ತಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ 'ಪಟಿಕೂಲಂ ಪಟಿಕೂಲ'ನ್ತಿ ಸತಿ ಠಪೇತಬ್ಬಾ। ಪಠಮಂಯೇವ ಪನ ಪಟಿಕೂಲತೋ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ । ಯಾವ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ ತಾವ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬಾ। ಯದಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ ತದಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ 'ಪಟಿಕೂಲ'ನ್ತಿ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ। ಕರೋನ್ತೇನ ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಪಟಿಕೂಲತೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾ। ತಚಪಞ್ಚಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಗನ್ಧಾಸಯೋಕಾಸವಸೇನೇವ ಪಞ್ಚವಿಧಮ್ಪಿ ಪಾಟಿಕೂಲ್ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯಂ ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಕೇಸಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ ರಾಗಟ್ಠಾನಿಯಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಗತಾ। ಯೇ ಕೇಚಿ ರಜ್ಜನಕಸತ್ತಾ ನಾಮ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ರಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಭಿಕ್ಖು ಮಹಾಜನಸ್ಸ ರಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ 'ಪಟಿಕೂಲ'ನ್ತಿ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪೇತಿ। ತತ್ಥ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪರತೋ ಅಕಿಲಮನ್ತೋವ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ಓಪಮ್ಮಂ - ಯಥಾ ಹಿ ಛೇಕೋ ಧನುಗ್ಗಹೋ ರಾಜಾನಂ ಆರಾಧೇತ್ವಾ ಸತಸಹಸ್ಸುಟ್ಠಾನಕಂ ಗಾಮವರಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಸನ್ನದ್ಧಪಞ್ಚಾವುಧೋ ತತ್ಥ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಚೋರೇ ದಿಸ್ವಾ ತೇಸು ಪಞ್ಚಚೋರಜೇಟ್ಠಕೇ ಘಾತೇಯ್ಯ; ತೇಸಂ ಘಾತಿತಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತೇಸು ದ್ವೇ ಏಕಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನಾ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ; ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಧನುಗ್ಗಹಸ್ಸ ರಾಜಾನಂ ಆರಾಧೇತ್ವಾ ಗಾಮವರಂ ಲದ್ಧಕಾಲೋ ವಿಯ ಹಿ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಆಚರಿಯಸನ್ತಿಕೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಕಾಲೋ; ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಚೋರಾ ವಿಯ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ; ಪಞ್ಚ ಚೋರಜೇಟ್ಠಕಾ ವಿಯ ಕೇಸಾದಯೋ ಪಞ್ಚ;

ಚೋರಜೇಟ್ಠಕಾನಂ ಘಾತಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ರಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ ತಚಪಞ್ಚಕೇ 'ಪಟಿಕೂಲ'ನ್ತಿ ಅಪ್ಪನಾಯ ಪಾಪಿತಕಾಲೋ; ಸೇಸಚೋರಾನಂ ಪಾಣಿಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಪಲಾಯಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಸೇಸಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಅಕಿಲಮನ್ತಸ್ಸೇವ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮನ್ತೇನ ಚ ಅನುಪುಬ್ಬಮುಞ್ಚನತೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ - ಕೇಸೇ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನೇವ ಕೇಸೇಸು ಸಾಪೇಕ್ಖೇನ ಹುತ್ವಾ ಲೋಮೇಸು ಸತಿ ಪೇಸೇತಬ್ಬಾ। ಯಾವ ಲೋಮಾ ನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ ತಾವ 'ಕೇಸಾ ಕೇಸಾ'ತಿ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾ। ಯದಾ ಪನ ಲೋಮಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ ತದಾ ಕೇಸೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಲೋಮೇಸು ಸತಿ ಉಪಟ್ಠಪೇತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ನಖಾದೀಸುಪಿ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ।

ತತ್ರಿದಂ ಓಪಮ್ಮಂ - ಯಥಾ ಹಿ ಜಲೂಕಾ ಗಚ್ಛಮಾನಾ ಯಾವ ಪುರತೋ ಪತಿಟ್ಠಂ ನ ಲಭತಿ ತಾವ ಪಚ್ಛತೋ ನಙ್ಗುಟ್ಠೇನ ಗಹಿತಟ್ಠಾನಂ ನ ಮುಞ್ಚತಿ; ಯದಾ ಪನ ಪುರತೋ ಪತಿಟ್ಠಂ ಲಭತಿ ತದಾ ನಙ್ಗುಟ್ಠಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಮುಖೇನ ಗಹಿತಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತಿ; ಏವಮೇವ ಕೇಸೇ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೇನೇವ ಕೇಸೇಸು ಸಾಪೇಕ್ಖೇನ ಹುತ್ವಾ ಲೋಮೇಸು ಸತಿ ಪೇಸೇತಬ್ಬಾ। ಯಾವ ಲೋಮಾ ನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ ತಾವ 'ಕೇಸಾ ಕೇಸಾ'ತಿ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾ। ಯದಾ ಲೋಮಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ ತದಾ ಕೇಸೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಲೋಮೇಸು ಸತಿ ಉಪಟ್ಠಪೇತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ನಖಾದೀಸುಪಿ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಪವತ್ತೇನ್ತೇನ ಅಪ್ಪನಾ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ। ಕಥಂ? ಇದಞ್ಹಿ ಅಪ್ಪನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ; ಪರಮಂಯೇವ ತಾವ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ; ಅನಮತಗ್ಗಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ ಚ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ವಡ್ಢಿತಂ ಚಿತ್ತಂ 'ಕೇಸಾ'ತಿ ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇ ಸಜ್ಝಾಯಸೋತಾನುಸಾರೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। 'ಮತ್ಥಲುಙ್ಗ'ನ್ತಿ ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇ ಸಜ್ಝಾಯಸೋತಾನುಸಾರೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಕೇಸೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಸೋ ಸೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಸತಿ ಸಮಾಧಿನಾಪಿ ತಿಟ್ಠಮಾನಾ ಪವತ್ತತಿ। ತೇನ ಯೋ ಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಧಿಕತರಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ದ್ವಿಗುಣೇನ ಯೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಅಪ್ಪನಾ ಪಾಪೇತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಅಪ್ಪನಾಯ ಪಾಪಿತಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸೇಸಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಅಕಿಲಮನ್ತೋ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪೇತಿ। ತತ್ಥ ತಾಲವನಮಕ್ಕಟೋವ ಓಪಮ್ಮಂ।

ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಏವಮ್ಪಿ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ದ್ವತ್ತಿಂಸತಾಲಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ತಾಲವನೇ ಮಕ್ಕಟೋ ಪಟಿವಸತಿ। ತಂ ಗಹೇತುಕಾಮೋ ಲುದ್ದೋ ಕೋಟಿಯಂ ಠಿತತಾಲಮೂಲೇ ಠತ್ವಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಮಕಾಸಿ। ಮಾನಜಾತಿಕೋ ಮಕ್ಕಟೋ ತಂ ತಂ ತಾಲಂ ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ಪರಿಯನ್ತತಾಲೇ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಲುದ್ದೋ ತತ್ಥಪಿ ಗನ್ತ್ವಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಮಕಾಸಿ। ಮಕ್ಕಟೋ ಪುನ ತಥೇವ ಪುರಿಮತಾಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಸಿ। ಸೋ ಅಪರಾಪರಂ ಅನುಬನ್ಧಿಯಮಾನೋ ಕಿಲಮನ್ತೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ತಾಲಸ್ಸ ಮೂಲೇ ಠತ್ವಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠುಕ್ಕುಟ್ಠಿಕಾಲೇ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅತಿಕಿಲಮನ್ತೋ ಏಕಸ್ಸ ತಾಲಸ್ಸ ಮಕುಳಪಣ್ಣಸೂಚಿಂ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಧನುಕೋಟಿಯಾ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೋಪಿ ನ ಪಲಾಯತಿ।

ತತ್ಥ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ತಾಲಾ ವಿಯ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ; ಮಕ್ಕಟೋ ವಿಯ ಚಿತ್ತಂ; ಲುದ್ದೋ ವಿಯ ಯೋಗಾವಚರೋ; ಲುದ್ದೇನ ತಾಲಮೂಲೇ ಠತ್ವಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಕಾಲೇ ಮಾನಜಾತಿಕಸ್ಸ ಮಕ್ಕಟಸ್ಸ ಪಲಾಯಿತ್ವಾ ಪರಿಯನ್ತಕೋಟಿಯಂ ಠಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ ಚ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ವಡ್ಢಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ 'ಕೇಸಾ'ತಿ ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇ ಸಜ್ಝಾಯಸೋತಾನುಸಾರೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇ ಪತಿಟ್ಠಾನಂ; ಪರಿಯನ್ತಕೋಟಿಯಂ ಠತ್ವಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠೇ ಓರಿಮಕೋಟಿಂ ಆಗಮನಕಾಲೋ ವಿಯ 'ಮತ್ಥಲುಙ್ಗ'ನ್ತಿ ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇ ಸಜ್ಝಾಯಸೋತಾನುಸಾರೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಕೇಸೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾನಂ; ಅಪರಾಪರಂ ಅನುಬನ್ಧಿಯಮಾನಸ್ಸ ಕಿಲಮನ್ತಸ್ಸ ಉಕ್ಕುಟ್ಠುಕ್ಕುಟ್ಠಿಟ್ಠಾನೇ ಉಟ್ಠಾನಕಾಲೋ ವಿಯ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ

ಸತಿಯಾ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಗಮನಂ; ಧನುಕೋಟಿಯಾ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅಪಲಾಯನಕಾಲೋ ವಿಯ ಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅಧಿಕತರಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ದ್ವಿಗುಣಂ ಮನಸಿಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಪಾಪನಂ।

ತತ್ಥ ಅಪ್ಪನಾಯ ಪಾಪಿತಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸೇಸಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಅಕಿಲಮನ್ತೋವ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪೇಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಮಾ 'ಪಟಿಕೂಲಂ ಪಟಿಕೂಲ'ನ್ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಸಮನ್ನಾಹರಿತಬ್ಬಂ, ತಕ್ಕಾಹತಂ ವಿತಕ್ಕಾಹತಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಪಟಿಕೂಲಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಪುಬ್ಬಭಾಗಚಿತ್ತಾನಿ ಪರಿಕಮ್ಮಉಪಚಾರಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾನೀತಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವ। ಏಕಂ ಪನ ಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಏಕಮೇವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಹತ್ಥೇ ಗಹಿತಪಞ್ಹಾವತ್ಥು ಪಾಕತಿಕಮೇವ।

ಸೋ ತಂ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ತಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನನಿಮಿತ್ತಂ। **ಆಸೇವತೀ**ತಿ ಸೇವತಿ ಭಜತಿ। **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ವಡ್ಢೇತಿ। **ಬಹುಲೀಕರೋತೀ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರೋತಿ। **ಸ್ವಾವತ್ಥಿತಂ ವವತ್ಥಪೇತೀ**ತಿ ಸುವವತ್ಥಿತಂ ಕರೋತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಕಾಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಸಂಹರತೀ**ತಿ ಏವಂ ಕತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪರಸ್ಸ ಕಾಯೇ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಸಂಹರತಿ ಠಪೇತಿ ಪೇಸೇತಿ।

ಅತ್ಥಿಸ್ಸ ಕಾಯೇತಿ ಅತ್ಥಿ ಅಸ್ಸ ಕಾಯೇ। **ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಕಾಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಸಂಹರತೀ**ತಿ ಕಾಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಾಲೇನ ಪರೇಸಂ ಕಾಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪನಾಮೇತಿ। **ಅತ್ಥಿ ಕಾಯೇ**ತಿ ಇದಂ ಯಸ್ಮಾ ನ ಏಕನ್ತೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೋ ನಾಪಿ ಪರಸ್ಸೇವ ಕಾಯೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಜೀವಮಾನಕಸರೀರೇ 'ಪಟಿಕೂಲ'ನ್ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಪಿ ಉಪಚಾರಮ್ಪಿ ಜಾಯತಿ। ಪರಸ್ಸ ಜೀವಮಾನಕಸರೀರೇ 'ಪಟಿಕೂಲ'ನ್ತಿ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ ನೇವ ಅಪ್ಪನಾ ಜಾಯತಿ, ನ ಉಪಚಾರಂ। ನನು ಚ ದಸಸು ಅಸುಭೇಸು ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ಜಾಯತೀತಿ? ಆಮ, ಜಾಯತಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಪಕ್ಖೇ ಠಿತಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪನಾಪಿ ಉಪಚಾರಮ್ಪಿ ಜಾಯತಿ। ಇದಂ ಪನ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪಕ್ಖೇ ಠಿತಂ। ತೇನೇವೇತ್ಥ ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ನ ಜಾಯತಿ। ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಾ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಬ್ಬೇ ಕಿಂ ಕಥಿತನ್ತಿ? ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಥಿತಾ।

ಇದಾನೇತ್ಥ ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ ಮನಸಿಕಾರಸಾಧಾರಣಂ ಪಕಿಣ್ಣಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ –

> ನಿಮಿತ್ತತೋ ಲಕ್ಖಣತೋ, ಧಾತುತೋ ಅಥ ಸುಞ್ಞತೋ।
> ಖನ್ಧಾದಿತೋ ಚ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ, ಕೇಸಾದೀನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತತ್ಥ '**ನಿಮಿತ್ತತೋ**'ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರೇ ಸಟ್ಠಿಸತಂ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ, ಯೇಸಂ ವಸೇನ ಯೋಗಾವಚರೋ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಂ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ – ಕೇಸಸ್ಸ ವಣ್ಣನಿಮಿತ್ತಂ, ಸಣ್ಠಾನನಿಮಿತ್ತಂ, ದಿಸಾನಿಮಿತ್ತಂ, ಓಕಾಸನಿಮಿತ್ತಂ, ಪರಿಚ್ಛೇದನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಪಞ್ಚ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಮಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

'**ಲಕ್ಖಣತೋ**'ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರೇ ಅಟ್ಠವೀಸತಿಸತಂ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಯೇಸಂ ವಸೇನ ಯೋಗಾವಚರೋ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ – ಕೇಸೇ ಥದ್ಧತ್ತಲಕ್ಖಣಂ, ಆಬನ್ಧತ್ತಲಕ್ಖಣಂ, ಉಣ್ಹತ್ತಲಕ್ಖಣಂ, ವಿತ್ಥಮ್ಭನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಮಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

'**ಧಾತುತೋ**'ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರೇ "ಚತುಧಾತುರೋ ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖು, ಪುರಿಸೋ"ತಿ ವುತ್ತಾಸು ಧಾತೂಸು ಅಟ್ಠವೀಸತಿಸತಂ ಧಾತುಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ಯಾಸಂ ವಸೇನ ಯೋಗಾವಚರೋ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಂ ಧಾತುತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ – ಕೇಸೇ

ಕಕ್ಖಳತಾ ಪಥವೀಧಾತು, ಆಬನ್ಧನತಾ ಆಪೋಧಾತು, ಉಣ್ಹತಾ ತೇಜೋಧಾತು, ವಿತ್ಥಮ್ಭನತಾ ವಾಯೋಧಾತೂತಿ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಮಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

'**ಸುಞ್ಞತೋ**'ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರೇ ಛನ್ನವುತಿ ಸುಞ್ಞತಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯಾಸಂ ವಸೇನ ಯೋಗಾವಚರೋ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಂ ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಕೇಸಾ ಸುಞ್ಞಾ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ ನಿಚ್ಚೇನ ವಾ ಧುವೇನ ವಾ ಸಸ್ಸತೇನ ವಾ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೇನ ವಾತಿ। ಕೇಸೇ ತಾವ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾ, ಅತ್ತನಿಯಸುಞ್ಞತಾ, ನಿಚ್ಚಭಾವಸುಞ್ಞತಾತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಸುಞ್ಞತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಮಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

'**ಖನ್ಧಾದಿತೋ**'ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರೇ ಕೇಸಾದೀಸು ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹಮಾನೇಸು ಕೇಸಾ ಕತಿ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕತಿ ಆಯತನಾನಿ, ಕತಿ ಧಾತುಯೋ, ಕತಿ ಸಚ್ಚಾನಿ, ಕತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನೀತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪೇತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ।

೩೫೭. ಏವಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಭೇದತೋ ತಿವಿಧೇನ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ "ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತಿ ಆತಾಪೀ ಸಮ್ಪಜಾನೋ"ತಿಆದೀನಿ ಪದಾನಿ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅನುಪಸ್ಸೀ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಾಯ ಅನುಪಸ್ಸನಾಯ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ? ಯಾ ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಆತಾಪೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತತ್ಥ **ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೬) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಉಪೇತೋ**ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನಿ। ಅಪಿಚ ಆಸೇವನವಸೇನ **ಉಪೇತೋ,** ಭಾವನಾವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಉಪೇತೋತಿ **ಸಮುಪೇತೋ** । **ಉಪಾಗತೋ ಸಮುಪಾಗತೋ, ಉಪಪನ್ನೋ ಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿ ಇಮೇಸುಪಿ ದ್ವೀಸು ದುಕೇಸು ಅಯಮೇವ ನಯೋ। ಬಹುಲೀಕಾರವಸೇನ ಪನ **ಸಮನ್ನಾಗತೋ**ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಇಮಿನಾ ಆತಾಪೇನ ಉಪೇತೋ**ತಿ ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ವಿಹರತೀತಿ ಪದೇ 'ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವಿಹಾರೋ'ತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಅಕತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯ ದೇಸೇನ್ತೋ **ಇರಿಯತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಚತುನ್ನಂ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸಮಙ್ಗೀಭಾವತೋ **ಇರಿಯತಿ**। ತೇಹಿ ಇರಿಯಾಪಥಚತುಕ್ಕೇಹಿ ಕಾಯಸಕಟವತ್ತನೇನ **ವತ್ತತಿ**। ಏಕಂ ಇರಿಯಾಪಥದುಕ್ಖಂ ಅಪರೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಬಾಧಿತ್ವಾ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಭಾವೇನ ಸರೀರಕ್ಖನತೋ **ಪಾಲೇತಿ**। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಇರಿಯಾಪಥೇ ಅಸಣ್ಠಹಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಿರಿಯಾಪಥವತನತೋ **ಯಪೇತಿ**। ತೇನ ತೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ತಥಾ ತಥಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಯಾಪನತೋ **ಯಾಪೇತಿ**। ಚಿರಕಾಲವತ್ತಾಪನತೋ **ಚರತಿ**। ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಇರಿಯಾಪಥಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಜೀವಿತಹರಣತೋ **ವಿಹರತಿ**।

೩೬೨. **ಸ್ವೇವ ಕಾಯೋ ಲೋಕೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತಿ, ಸ್ವೇವ ಕಾಯೋ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಸ್ಸ ಕಾಯೇ ಪಹೀಯಮಾನಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಂ ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ಪಹೀಯತಿ ಏವ, ತಸ್ಮಾ **ಪಞ್ಚಪಿ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಲೋಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸನ್ತಾತಿಆದೀಸುಪಿ ನಿರೋಧವಸೇನ ಸನ್ತತಾಯ **ಸನ್ತಾ**। ಭಾವನಾಯ ಸಮಿತತ್ತಾ **ಸಮಿತಾ**। ವತ್ಥುಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅಪ್ಪವತ್ತಿವೂಪಸಮವಸೇನ **ವೂಪಸನ್ತಾ**। ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಂ ಗತಾತಿ **ಅತ್ಥಙ್ಗತಾ**। ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ಅತಿವಿಯ ಅತ್ಥಂ ಗತಾತಿ **ಅಬ್ಭತ್ಥಙ್ಗತಾ**। **ಅಪ್ಪಿತಾ**ತಿ ವಿನಾಸಿತಾ, ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಠಪಿತಾತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬ್ಯಪ್ಪಿತಾ**ತಿ ಸುವಿನಾಸಿತಾ, ಅತಿವಿಯ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಠಪಿತಾತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಪುನ ನ ಅನ್ವಸ್ಸವನ್ತಿ ಏವಂ ಸೋಸಿತತ್ತಾ **ಸೋಸಿತಾ**। ಸುಟ್ಠು ಸೋಸಿತಾತಿ **ವಿಸೋಸಿತಾ** , ಸುಕ್ಖಾಪಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಗತನ್ತಾ ಕತಾತಿ **ಬ್ಯನ್ತೀ ಕತಾ**। ಏತ್ಥ ಚ ಅನುಪಸ್ಸನಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಿಹಾರೇನ

ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸ ಕಾಯಪರಿಹರಣಂ, ಆತಾಪೇನ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ, ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಪರಿಹರಣೂಪಾಯೋ; ಸತಿಯಾ ವಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧೋ ಸಮಥೋ, ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೇನ ಭಾವನಾಫಲಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೮೩. ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಮಾನೋ**ತಿಆದೀಸು ಪನ **ಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿ ಕಾಯಿಕಂ ವಾ ಚೇತಸಿಕಂ ವಾ ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಮಾನೋ 'ಅಹಂ ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಾಮೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಕಾಮಂ ಉತ್ತಾನಸೇಯ್ಯಕಾಪಿ ದಾರಕಾ ಥಞ್ಞಪಿವನಾದಿಕಾಲೇ ಸುಖಂ ವೇದಯಮಾನಾ 'ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಾಮಾ'ತಿ ಪಜಾನನ್ತಿ, ನ ಪನೇತಂ ಏವರೂಪಂ ಜಾನನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಏವರೂಪಞ್ಹಿ ಜಾನನಂ ಸತ್ತೂಪಲದ್ಧಿಂ ನಪ್ಪಜಹತಿ, ಸತ್ತಸಞ್ಞಂ ನ ಉಗ್ಘಾಟೇತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾ ವಾ ನ ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಜಾನನಂ ಸತ್ತೂಪಲದ್ಧಿಂ ಪಜಹತಿ, ಸತ್ತಸಞ್ಞಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಞ್ಚೇವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾ ಚ ಹೋತಿ। 'ಇದಞ್ಹಿ ಕೋ ವೇದಯತಿ, ಕಸ್ಸ ವೇದನಾ, ಕಿಂ ಕಾರಣಾ ವೇದನಾ'ತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಪಜಾನವೇದಿಯನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಕೋ ವೇದಯತೀ**ತಿ? ನ ಕೋಚಿ ಸತ್ತೋ ವಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಾ ವೇದಯತಿ। **ಕಸ್ಸ ವೇದನಾ**ತಿ? ನ ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಾ ವೇದನಾ। **ಕಿಂ ಕಾರಣಾ ವೇದನಾ**ತಿ? ವತ್ಥುಆರಮ್ಮಣಾ ಚ ಪನೇಸಾ ವೇದನಾ। ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಏವಂ ಪಜಾನಾತಿ - 'ತಂ ತಂ ಸುಖಾದೀನಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ವೇದನಾವ ವೇದಯತಿ; ತಂ ಪನ ವೇದನಾಪವತ್ತಿಂ ಉಪಾದಾಯ 'ಅಹಂ ವೇದಯಾಮೀ'ತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ ಹೋತೀ'ತಿ। ಏವಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ವೇದನಾವ ವೇದಯತೀತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋ 'ಏಸ ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಾಮೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಚಿತ್ತಲಪಬ್ಬತೇ ಅಞ್ಞತರೋ ಥೇರೋ ವಿಯ।

ಥೇರೋ ಕಿರ ಅಫಾಸುಕಕಾಲೇ ಬಲವವೇದನಾಯ ನಿತ್ಥುನನ್ತೋ ಅಪರಾಪರಂ ಪರಿವತ್ತತಿ। ತಮೇಕೋ ದಹರೋ ಆಹ - "ಕತರಂ ವೋ, ಭನ್ತೇ, ಠಾನಂ ರುಜತೀ"ತಿ? "ಆವುಸೋ, ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ರುಜನಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ವೇದನಾವ ವೇದಯತೀ"ತಿ। "ಏವಂ ಜಾನನಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಧಿವಾಸೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ ನೋ, ಭನ್ತೇ"ತಿ। "ಅಧಿವಾಸೇಮಿ, ಆವುಸೋ"ತಿ। "ಅಧಿವಾಸನಾ, ಭನ್ತೇ, ಸೇಯ್ಯೋ"ತಿ। ಥೇರೋ ಅಧಿವಾಸೇಸಿ। ವಾತೋ ಯಾವ ಹದಯಾ ಫಾಲೇಸಿ। ಮಞ್ಚಕೇ ಅನ್ತಾನಿ ರಾಸೀಕತಾನಿ ಅಹೇಸುಂ। ಥೇರೋ ದಹರಸ್ಸ ದಸ್ಸೇಸಿ - "ವಟ್ಟತಾವುಸೋ, ಏತ್ತಕಾ ಅಧಿವಾಸನಾ"ತಿ? ದಹರೋ ತುಣ್ಹೀ ಅಹೋಸಿ। ಥೇರೋ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಹಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಹಿ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ **ಸಮಸೀಸೀ** ಹುತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿ।

ಯಥಾ ಚ ಸುಖಂ, ಏವಂ ದುಕ್ಖಂ...ಪೇ॰... ನಿರಾಮಿಸಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಮಾನೋ 'ನಿರಾಮಿಸಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಾಮೀ"ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಇತಿ ಭಗವಾ ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೋ ವೇದನಾವಸೇನ ಕಥೇಸಿ। ದುವಿಧಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ - ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಞ್ಚ; ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋತಿಪಿ ಏತದೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಭಗವಾ ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೋ ಸಙ್ಖೇಪಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ವಿತ್ಥಾರಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನಂ ಕಥೇಸಿ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ದಸ್ಸಿತಮೇವ।

ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪನ ಕಥೇನ್ತೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ವೇದನಾವಸೇನ ಕಥೇಸಿ। ತಿವಿಧೋ ಹಿ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಅಭಿನಿವೇಸೋ - ಫಸ್ಸವಸೇನ, ವೇದನಾವಸೇನ, ಚಿತ್ತವಸೇನಾತಿ। ಕಥಂ? ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಹಿ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ವಾ ವಿತ್ಥಾರೇನ ವಾ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೇ ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತೋ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಸನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಫಸ್ಸೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವನ್ತೀ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ವೇದನಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ। ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಜಾನನ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಫಸ್ಸೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ 'ನ ಕೇವಲಂ ಫಸ್ಸೋವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವಮಾನಾ ವೇದನಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಞ್ಜಾನಮಾನಾ ಸಞ್ಞಾಪಿ, ಚೇತಯಮಾನಾ ಚೇತನಾಪಿ, ವಿಜಾನನಮಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'ತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕೇಯೇವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಸ್ಸ ವೇದನಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ 'ನ ಕೇವಲಂ ವೇದನಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ತಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಫುಸಮಾನೋ ಫಸ್ಸೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಞ್ಜಾನನಮಾನಾ ಸಞ್ಞಾಪಿ, ಚೇತಯಮಾನಾ ಚೇತನಾಪಿ, ವಿಜಾನನಮಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'ತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕೇಯೇವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಸೋಪಿ 'ನ ಕೇವಲಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಫುಸಮಾನೋ ಫಸ್ಸೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅನುಭವಮಾನಾ ವೇದನಾಪಿ, ಸಞ್ಜಾನನಮಾನಾ ಸಞ್ಞಾಪಿ, ಚೇತಯಮಾನಾ ಚೇತನಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'ತಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕೇಯೇವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಸೋ 'ಇಮೇ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಕಿಂನಿಸ್ಸಿತಾ'ತಿ ಉಪಧಾರೇನ್ತೋ 'ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಾ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ವತ್ಥು ನಾಮ ಕರಜಕಾಯೋ; ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಇದಞ್ಚ ಪನ ಮೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಏತ್ಥಸಿತಂ, ಏತ್ಥಪಟಿಬದ್ಧ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೫)। ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಭೂತಾನಿ ಚೇವ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಚ। ಏವಮೇತ್ಥ ವತ್ಥು ರೂಪಂ, ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕಾ ನಾಮನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ರೂಪಞ್ಚೇತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ನಾಮಂ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಾಮರೂಪವಿನಿಮುತ್ತಾ ಹಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧವಿನಿಮುತ್ತಂ ವಾ ನಾಮರೂಪಂ ನತ್ಥಿ।

ಸೋ 'ಇಮೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಕಿಂಹೇತುಕಾ'ತಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖನ್ತೋ 'ಅವಿಜ್ಜಾದಿಹೇತುಕಾ'ತಿ ಪಸ್ಸತಿ; ತತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಇದಂ; ಅಞ್ಞೋ ಸತ್ತೋ ವಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಾ ನತ್ಥಿ; ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಪುಞ್ಜಮತ್ತಮೇವಾತಿ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪವಸೇನವ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ 'ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ'ತಿ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ವಿಚರತಿ। ಸೋ 'ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಾ'ತಿ ಪಟಿವೇಧಂ ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ತಥಾರೂಪೇ ದಿವಸೇ ಉತುಸಪ್ಪಾಯಂ, ಪುಗ್ಗಲಸಪ್ಪಾಯಂ, ಭೋಜನಸಪ್ಪಾಯಂ, ಧಮ್ಮಸವನಸಪ್ಪಾಯಂ ವಾ ಲಭಿತ್ವಾ ಏಕಪಲ್ಲಙ್ಕೇನ ನಿಸಿನ್ನೋವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। ಏವಂ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಜನಾನಂ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥಿತಂ ಹೋತಿ।

ಇಧ ಪನ ಭಗವಾ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೋ ವೇದನಾವಸೇನ ಕಥೇಸಿ। ಫಸ್ಸವಸೇನ ವಾ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ವಾ ಕಥಿಯಮಾನಂ ನ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಅನ್ಧಕಾರಂ ವಿಯ ಖಾಯತಿ। ವೇದನಾವಸೇನ ಪನ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ವೇದನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಪಾಕಟತಾಯ। ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾನಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಾಕಟಾ। ಯದಾ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಕಲಸರೀರಂ ಖೋಭೇನ್ತಂ ಮದ್ದನ್ತಂ ಫರಮಾನಂ ಅಭಿಸನ್ದಯಮಾನಂ ಸತಧೋತಸಪ್ಪಿಂ ಖಾದಾಪಯನ್ತಂ ವಿಯ, ಸತಪಾಕತೇಲಂ ಮಕ್ಖಾಪಯಮಾನಂ ವಿಯ, ಉದಕಘಟಸಹಸ್ಸೇನ ಪರಿಳಾಹಂ ನಿಬ್ಬಾಪಯಮಾನಂ ವಿಯ, 'ಅಹೋ ಸುಖಂ! ಅಹೋ ಸುಖನ್ತಿ'! ವಾಚಂ ನಿಚ್ಛಾರಯಮಾನಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯದಾ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಕಲಸರೀರಂ ಖೋಭೇನ್ತಂ ಮದ್ದನ್ತಂ ಫರಮಾನಂ ಅಭಿಸನ್ದಯಮಾನಂ ತತ್ತಫಾಲಂ ಪವೇಸೇನ್ತಂ ವಿಯ, ವಿಲೀನತಮ್ಬಲೋಹೇನ ಆಸಿಞ್ಚನ್ತಂ ವಿಯ, ಸುಕ್ಖತಿಣವನಪ್ಪತಿಮ್ಹಿ ಅರಞ್ಞೇ ದಾರುಉಕ್ಕಾಕಲಾಪಂ ಪಕ್ಖಿಪಮಾನಂ ವಿಯ 'ಅಹೋ ದುಕ್ಖಂ! ಅಹೋ ದುಕ್ಖನ್ತಿ!' ವಿಪ್ಪಲಾಪಯಮಾನಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ।

ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ಪನ ದುದ್ದೀಪನಾ ಅನ್ಧಕಾರಾ ಅವಿಭೂತಾ। ಸಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅಪಗಮೇ ಸಾತಾಸಾತಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಭೂತಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾತಿ ನಯತೋ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಅನ್ತರಾ ಪಿಟ್ಠಿಪಾಸಾಣಂ ಆರುಹಿತ್ವಾ ಪಲಾಯನ್ತಸ್ಸ ಮಿಗಸ್ಸ ಅನುಪಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಮಿಗಲುದ್ದಕೋ ಪಿಟ್ಠಿಪಾಸಾಣಸ್ಸ ಓರಭಾಗೇ ಅಪರಭಾಗೇಪಿ ಪದಂ ದಿಸ್ವಾ ಮಜ್ಝೇ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ 'ಇತೋ ಆರುಳ್ಹೋ, ಇತೋ ಓರುಳ್ಹೋ, ಮಜ್ಝೇ ಪಿಟ್ಠಿಪಾಸಾಣೇ ಇಮಿನಾ ಪದೇಸೇನ ಗತೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ನಯತೋ ಜಾನಾತಿ। ಏವಂ ಆರುಳ್ಹಟ್ಠಾನೇ ಪದಂ ವಿಯ ಹಿ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ; ಓರುಳ್ಹಟ್ಠಾನೇ ಪದಂ ವಿಯ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ। 'ಇತೋ ಆರುಳ್ಹೋ, ಇತೋ ಓರುಳ್ಹೋ, ಮಜ್ಝೇ ಏವಂ ಗತೋ'ತಿ ನಯತೋ ಗಹಣಂ ವಿಯ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅಪಗಮೇ ಸಾತಾಸಾತಪಟಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಭೂತಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾತಿ ನಯತೋ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ।

ಏವಂ ಭಗವಾ ಪಠಮಂ ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇನ್ತೋ ವೇದನಾವಸೇನ ವಿನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ; ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಇಧೇವ ಏವಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ದೀಘನಿಕಾಯಮ್ಹಿ ಮಹಾನಿದಾನೇ, ಸಕ್ಕಪಞ್ಹೇ, ಮಹಾಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ , ಮಜ್ಝಿಮನಿಕಾಯಮ್ಹಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ ಚ ಚೂಳತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಯೇ, ಮಹಾತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಯೇ, ಚೂಳವೇದಲ್ಲೇ, ಮಹಾವೇದಲ್ಲೇ, ರಟ್ಠಪಾಲಸುತ್ತೇ, ಮಾಗಣ್ಡಿಯಸುತ್ತೇ, ಧಾತುವಿಭಙ್ಗೇ, ಆನೇಞ್ಜಸಪ್ಪಾಯೇ, ಸಂಯುತ್ತನಿಕಾಯಮ್ಹಿ ಚೂಳನಿದಾನಸುತ್ತೇ, ರುಕ್ಖೋಪಮೇ, ಪರಿವೀಮಂಸನಸುತ್ತೇ, ಸಕಲೇ ವೇದನಾಸಂಯುತ್ತೇತಿ ಏವಂ ಅನೇಕೇಸು ಸುತ್ತೇಸು ಪಠಮಂ ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವೇದನಾವಸೇನ ವಿನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ। ಯಥಾ ಚ ತೇಸು ತೇಸು, ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗೇ ಪಠಮಂ ರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅರೂಪಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವೇದನಾವಸೇನ ವಿನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ।

ತತ್ಥ **ಸುಖಂ ವೇದನ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಅಯಂ ಅಪರೋಪಿ ಪಜಾನನಪರಿಯಾಯೋ - **ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಾಮೀತಿ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಸುಖವೇದನಾಕ್ಖಣೇ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅಭಾವತೋ ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಮಾನೋ 'ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಾಮೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ತೇನ ಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ಭೂತಪುಬ್ಬಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ತಸ್ಸಾ ಇದಾನಿ ಅಭಾವತೋ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಚ ಸುಖಾಯ ಇತೋ ಪಠಮಂ ಅಭಾವತೋ ವೇದನಾ ನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಾ ಅದ್ಧುವಾ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾತಿ ಇತಿಹ ತತ್ಥ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಭಗವತಾ -

> "ಯಸ್ಮಿಂ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಸಮಯೇ ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ, ನೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ದುಕ್ಖಂ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ, ನ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ, ಸುಖಂಯೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ , ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಸಮಯೇ ದುಕ್ಖಂ...ಪೇ॰... ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ, ನೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ, ನ ದುಕ್ಖಂ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂಯೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ। ಸುಖಾಪಿ ಖೋ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ , ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ಸಙ್ಖತಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ ಖಯಧಮ್ಮಾ ವಯಧಮ್ಮಾ ವಿರಾಗಧಮ್ಮಾ ನಿರೋಧಧಮ್ಮಾ। ದುಕ್ಖಾಪಿ ಖೋ...ಪೇ॰... ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಪಿ ಖೋ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ಸಙ್ಖತಾ...ಪೇ॰... ನಿರೋಧಧಮ್ಮಾ। ಏವಂ ಪಸ್ಸಂ, ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ, ಸುತವಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಸುಖಾಯಪಿ ವೇದನಾಯ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ, ದುಕ್ಖಾಯಪಿ ವೇದನಾಯ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯಪಿ ವೇದನಾಯ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದಂ ವಿರಜ್ಜತಿ, ವಿರಾಗಾ ವಿಮುಚ್ಚತಿ, ವಿಮುತ್ತಸ್ಮಿಂ ವಿಮುತ್ತಮಿತಿ ಞಾಣಂ ಹೋತಿ; 'ಖೀಣಾ ಜಾತಿ, ವುಸಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ, ಕತಂ ಕರಣೀಯಂ, ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾ'ತಿ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೫)।

ಸಾಮಿಸಂ ವಾ ಸುಖನ್ತಿಆದೀಸು **ಸಾಮಿಸಾ ಸುಖಾ** ನಾಮ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಾಮಿಸನಿಸ್ಸಿತಾ ಛ ಗೇಹಸ್ಸಿತಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ; **ನಿರಾಮಿಸಾ ಸುಖಾ** ನಾಮ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ; **ಸಾಮಿಸಾ ದುಕ್ಖಾ** ನಾಮ ಛ ಗೇಹಸ್ಸಿತದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ; **ನಿರಾಮಿಸಾ ದುಕ್ಖಾ** ನಾಮ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ; **ಸಾಮಿಸಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ** ನಾಮ ಛ

ಗೇಹಸಿತಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ; **ನಿರಾಮಿಸಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ** ನಾಮ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ। ತಾಸಂ ವಿಭಾಗೋ ಉಪರಿಪಣ್ಣಾಸೇ ಪಾಳಿಯಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೪ ಆದಯೋ) ಆಗತೋಯೇವ। **ಸೋ ತಂ ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸೋ ತಂ ವೇದನಾನಿಮಿತ್ತಂ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ವೇದನಾಸೂ**ತಿ ಪರಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವೇದನಾಸು। **ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಮಾನ**ನ್ತಿ ಪರಪುಗ್ಗಲಂ ಸುಖವೇದನಂ ವೇದಯಮಾನಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ**ತಿ ಕಾಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಾಲೇನ ಪರಸ್ಸ ವೇದನಾಸು ಚಿತ್ತಂ ಉಪಸಂಹರತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾರೇ ಯಸ್ಮಾ ನೇವ ಅತ್ತಾ, ನ ಪರೋ ನಿಯಮಿತೋ; ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾಪರಿಗ್ಗಹಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಸುಖಂ ವೇದನಂ ಸುಖಾ ವೇದನಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನಮೇವ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಬ್ಬೇ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾವ ಕಥಿತಾತಿ।

ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩೬೫. ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಸದಿಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸರಾಗಂ ವಾ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ **ಸರಾಗ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಲೋಭಸಹಗತಂ। **ವೀತರಾಗ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ। ಇದಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಸನಂ ನ ಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಏಕಪದೇಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠವಸೇನ ರಾಗಾದೀಹಿ ಸಹ ವತ್ತನ್ತಿ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ದ್ವೀಸು ಪದೇಸು ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಸೇಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ ನೇವ ಪುರಿಮಪದಂ, ನ ಪಚ್ಛಿಮಪದಂ ಭಜನ್ತಿ। **ಸದೋಸ**ನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ। **ವೀತದೋಸ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ। ಸೇಸಾನಿ ದಸ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ ನೇವ ಪುರಿಮಪದಂ, ನ ಪಚ್ಛಿಮಪದಂ ಭಜನ್ತಿ। **ಸಮೋಹ**ನ್ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಞ್ಚೇವ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಞ್ಚಾತಿ ದುವಿಧಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಮೋಹೋ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೇಸಾನಿಪಿ ಇಧ ವಟ್ಟನ್ತಿ ಏವ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಯೇವ ಹಿ ದುಕೇ ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ ಪರಿಯಾದಿಣ್ಣಾನೀತಿ। **ವೀತಮೋಹ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಂ। **ಸಂಖಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಾನುಪತಿತಂ। ಏತಞ್ಹಿ ಸಙ್ಕುಟಿತಚಿತ್ತಂ ನಾಮ। **ವಿಕ್ಖಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ। ಏತಞ್ಹಿ ಪಸಟಚಿತ್ತಂ ನಾಮ।

ಮಹಗ್ಗತನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರಞ್ಚ। **ಅಮಹಗ್ಗತ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಂ। **ಸಉತ್ತರ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಂ। **ಅನುತ್ತರ**ನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಞ್ಚ ಅರೂಪಾವಚರಞ್ಚ। ತತ್ರಾಪಿ ಸಉತ್ತರಂ ರೂಪಾವಚರಂ, ಅನುತ್ತರಂ ಅರೂಪಾವಚರಮೇವ। **ಸಮಾಹಿತ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿ ವಾ ಅತ್ಥಿ। **ಅಸಮಾಹಿತ**ನ್ತಿ ಉಭಯಸಮಾಧಿವಿರಹಿತಂ। **ವಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮುತ್ತೀಹಿ ವಿನಿಮುತ್ತಂ। **ಅವಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ಉಭಯವಿಮುತ್ತಿರಹಿತಂ; ಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣವಿಮುತ್ತೀನಂ ಪನ ಇಧ ಓಕಾಸೋವ ನತ್ಥಿ। **ಸರಾಗಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸರಾಗಂ ಅಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಬ್ಬೇ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾವ ಕಥಿತಾತಿ।

ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ನೀವರಣಪಬ್ಬವಣ್ಣನಾ

೩೬೭. ಏತ್ತಾವತಾ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಪರಿಗ್ಗಹೋವ ಕಥಿತೋ, ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಪರಿಗ್ಗಹೋವ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಪರಿಗ್ಗಹೋವ ತಸ್ಮಾ ಇದಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸೀಸೇನ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಗ್ಗಹಮ್ಪಿ ಕಥೇತುಂ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಕಥಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸನ್ತ**ನ್ತಿ ಅಭಿಣ್ಹಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಂ। **ಅಸನ್ತ**ನ್ತಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ವಾ ಪಹೀನತ್ತಾ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ। **ಯಥಾ**

ಚಾತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ತಞ್ಚ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ತಞ್ಚ ಕಾರಣಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಸುಭನಿಮಿತ್ತೇ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ ಸುಭಮ್ಪಿ ಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ, ಸುಭಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ। **ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ** ನಾಮ ಅನುಪಾಯಮನಸಿಕಾರೋ ಉಪ್ಪಥಮನಸಿಕಾರೋ, ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ ದುಕ್ಖೇ ಸುಖನ್ತಿ ವಾ ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾತಿ ವಾ ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿ ವಾ ಮನಸಿಕಾರೋ। ತಂ ತತ್ಥ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ –

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ – ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತೇ ಪನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। **ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ ಅಸುಭಮ್ಪಿ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ, ಅಸುಭಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ। **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ** ನಾಮ ಉಪಾಯಮನಸಿಕಾರೋ ಪಥಮನಸಿಕಾರೋ, ಅನಿಚ್ಚೇ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ ದುಕ್ಖೇ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಾ ಅನತ್ತನಿ ಅನತ್ತಾತಿ ವಾ ಅಸುಭೇ ಅಸುಭನ್ತಿ ವಾ ಮನಸಿಕಾರೋ। ತಂ ತತ್ಥ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ –

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ ಅಯಮನಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ, ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ – ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹೋ, ಅಸುಭಭಾವನಾನುಯೋಗೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ, ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ದಸವಿಧಞ್ಹಿ ಅಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಪಹೀಯತಿ, ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ; ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಪಿಹಿತದ್ವಾರಸ್ಸಾಪಿ ; ಚತುನ್ನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಆಲೋಪಾನಂ ಓಕಾಸೇ ಸತಿ ಉದಕಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಯಾಪನಸೀಲತಾಯ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುನೋಪಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ –

> “ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಚ ಆಲೋಪೇ, ಅಭುತ್ವಾ ಉದಕಂ ಪಿವೇ।
> ಅಲಂ ಫಾಸುವಿಹಾರಾಯ, ಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ”ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೯೮೩)।

ಅಸುಭಕಮ್ಮಿಕತಿಸ್ಸತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ಅಸುಭಭಾವನಾರತೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಪಹೀಯತಿ; ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ದಸಅಸುಭನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಛ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ಛಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಹೀನಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಪಟಿಘನಿಮಿತ್ತೇ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಪನ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಟಿಘಮ್ಪಿ ಪಟಿಘನಿಮಿತ್ತಂ ನಾಮ; ಪಟಿಘಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಪಟಿಘನಿಮಿತ್ತಂ। ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಏಕಲಕ್ಖಣೋವ। ತಂ ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ –

“ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಟಿಘನಿಮಿತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಮೇತ್ತಾಯ ಪನ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಮೇತ್ತಾತಿ ವುತ್ತೇ ಅಪ್ಪನಾಪಿ ಉಪಚಾರೋಪಿ ವಟ್ಟತಿ; ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀತಿ ಅಪ್ಪನಾವ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೋವ। ತಂ ತತ್ಥ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

“ಅತ್ಥಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮೇತ್ತಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ, ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨ ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಮೇತ್ತಾನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹೋ, ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾನುಯೋಗೋ, ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಬಹುಲೀಕತಾ , ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ಓದಿಸ್ಸಕಾನೋದಿಸ್ಸಕದಿಸಾಫರಣಾನಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞತರವಸೇನ ಮೇತ್ತಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹೀಯತಿ। ಓಧಿಸೋ ಅನೋಧಿಸೋ ದಿಸಾಫರಣವಸೇನ ಮೇತ್ತಂ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ। ‘ತ್ವಂ ಏತಸ್ಸ ಕುದ್ಧೋ ಕಿಂ ಕರಿಸ್ಸಸಿ, ಕಿಮಸ್ಸ ಸೀಲಾದೀನಿ ವಿನಾಸೇತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಸಿ? ನನು ತ್ವಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನೇವ ಗಮಿಸ್ಸಸಿ? ಪರಸ್ಸ ಕುಜ್ಝನಂ ನಾಮ ವೀತಚ್ಚಿತಙ್ಗಾರತತ್ತಅಯೋಸಲಾಕಗೂಥಾದೀನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಸ್ಸ ಪಹರಿತುಕಾಮತಾಸದಿಸಂ ಹೋತಿ। ಏಸೋಪಿ ತವ ಕುದ್ಧೋ ಕಿಂ ಕರಿಸ್ಸತಿ? ಕಿಂ ತೇ ಸೀಲಾದೀನಿ ವಿನಾಸೇತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ? ಏಸ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನಾಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನೇವ ಗಮಿಸ್ಸತಿ; ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಪಹೇಣಕಂ ವಿಯ ಪಟಿವಾತಖಿತ್ತರಜೋಮುಟ್ಠಿ ವಿಯ ಚ ಏತಸ್ಸೇವೇಸ ಕೋಧೋ ಮತ್ಥಕೇ ಪತಿಸ್ಸತೀ’ತಿ। ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋಪಿ, ಉಭಯಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನೇ ಠಿತಸ್ಸಾಪಿ, ಅಸ್ಸಗುತ್ತತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ಮೇತ್ತಾಭಾವನಾರತೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹೀಯತಿ; ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಮೇತ್ತಾನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಛ ಧಮ್ಮಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ಛಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಹೀನಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅರತೀತಿಆದೀಸು ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ಅರತಿ** ನಾಮ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತತಾ। **ತನ್ದೀ** ನಾಮ ಕಾಯಾಲಸಿಯತಾ। **ವಿಜಮ್ಭಿಕಾ** ನಾಮ ಕಾಯವಿನಾಮನಾ। **ಭತ್ತಸಮ್ಮದೋ** ನಾಮ ಭತ್ತಮುಚ್ಛಾ ಭತ್ತಪರಿಳಾಹೋ। **ಚೇತಸೋ ಲೀನತ್ತಂ** ನಾಮ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲೀನಾಕಾರೋ। ಇಮೇಸು ಅರತಿಆದೀಸು ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

“ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರತಿ ತನ್ದೀ ವಿಜಮ್ಭಿಕಾ ಭತ್ತಸಮ್ಮದೋ ಚೇತಸೋ ಚ ಲೀನತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ , ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಆರಮ್ಭಧಾತುಆದೀಸು ಪನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। **ಆರಮ್ಭಧಾತು** ನಾಮ ಪಠಮಾರಮ್ಭವೀರಿಯಂ। **ನಿಕ್ಕಮಧಾತು** ನಾಮ ಕೋಸಜ್ಜತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ತತೋ ಬಲವತರಂ। **ಪರಕ್ಕಮಧಾತು** ನಾಮ ಪರಂ ಪರಂ ಠಾನಂ ಅಕ್ಕಮನತೋ ತತೋಪಿ ಬಲವತರಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿಪ್ಪಭೇದೇ ವೀರಿಯೇ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

“ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆರಮ್ಭಧಾತು, ನಿಕ್ಕಮಧಾತು, ಪರಕ್ಕಮಧಾತು। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮನಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ, ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಅತಿಭೋಜನೇ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೋ, ಇರಿಯಾಪಥಸಮ್ಪರಿವತ್ತನತಾ, ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರೋ, ಅಬ್ಭೋಕಾಸವಾಸೋ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ಆಹರಹತ್ಥಕ ಭುತ್ತವಮಿತಕ ತತ್ರವಟ್ಟಕ ಅಲಂಸಾಟಕ ಕಾಕಮಾಸಕಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ರತ್ತಿಟ್ಠಾನದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ಕರೋತೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಮಹಾಹತ್ಥೀ ವಿಯ ಓತ್ಥರನ್ತಂ ಆಗಚ್ಛತಿ। ಚತುಪಞ್ಚಆಲೋಪಓಕಾಸಂ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಾನೀಯಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಯಾಪನಸೀಲಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತಿಭೋಜನೇ ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಹೀಯತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಇರಿಯಾಪಥೇ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಓಕ್ಕಮತಿ ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ರತ್ತಿಂ ಚನ್ದಾಲೋಕದೀಪಾಲೋಕಉಕ್ಕಾಲೋಕೇ ದಿವಾ ಸೂರಿಯಾಲೋಕಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಅಬ್ಭೋಕಾಸೇ ವಸನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ಪಹೀನಥಿನಮಿದ್ಧೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಹೀಯತಿ; ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಧುತಙ್ಗನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಛ ಧಮ್ಮಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ಛಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಹೀನಸ್ಸ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಚೇತಸೋ ಅವೂಪಸಮೇ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ಅವೂಪಸಮೋ** ನಾಮ ಅವೂಪಸನ್ತಾಕಾರೋ; ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಮೇವೇತಂ ಅತ್ಥತೋ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

“ಅತ್ಥಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತಸೋ ಅವೂಪಸಮೋ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಸಮಾಧಿಸಙ್ಖಾತೇ ಪನ ಚೇತಸೋ ವೂಪಸಮೇ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

“ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತಸೋ ವೂಪಸಮೋ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮನಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ, ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಬಹುಸ್ಸುತತಾ, ಪರಿಪುಚ್ಛಕತಾ, ವಿನಯೇ ಪಕತಞ್ಞುತಾ, ವುಡ್ಢಸೇವಿತಾ , ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ಬಾಹುಸಚ್ಚೇನಪಿ ಹಿ ಏಕಂ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ ತಯೋ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಾ ಪಞ್ಚ ವಾ ನಿಕಾಯೇ ಪಾಳಿವಸೇನ ಚ ಅತ್ಥವಸೇನ ಚ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಪಹೀಯತಿ। ಕಪ್ಪಿಯಾಕಪ್ಪಿಯಪರಿಪುಚ್ಛಾಬಹುಲಸ್ಸಾಪಿ, ವಿನಯಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವತಾಯ ಪಕತಞ್ಞುನೋಪಿ, ವುಡ್ಢೇ ಮಹಲ್ಲಕತ್ಥೇರೇ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಉಪಾಲಿತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ವಿನಯಧರೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಪಹೀಯತಿ; ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಕಪ್ಪಿಯಾಕಪ್ಪಿಯನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಛ ಧಮ್ಮಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ಛಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಹೀನೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಠಾನೀಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಠಾನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ** ನಾಮ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಕಾರಣತ್ತಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಂ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಠಾನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇಸು ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಪನಸ್ಸಾ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜಾ ಧಮ್ಮಾ, ಹೀನಪ್ಪಣೀತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಾ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮನಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ, ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨)।

ಅಪಿಚ ಛ ಧಮ್ಮಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಬಹುಸ್ಸುತತಾ, ಪರಿಪುಚ್ಛಕತಾ, ವಿನಯೇ ಪಕತಞ್ಞುತಾ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲತಾ, ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತತಾ, ಸಪ್ಪಾಯಕಥಾತಿ। ಬಾಹುಸಚ್ಚೇನಪಿ ಹಿ ಏಕಂ ವಾ…ಪೇ॰… ಪಞ್ಚ ವಾ ನಿಕಾಯೇ ಪಾಳಿವಸೇನ ಚ ಅತ್ಥವಸೇನ ಚ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪಹೀಯತಿ। ತೀಣಿ ರತನಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಪರಿಪುಚ್ಛಾಬಹುಲಸ್ಸಾಪಿ, ವಿನಯೇ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಸ್ಸಾಪಿ, ತೀಸು ರತನೇಸು ಓಕಪ್ಪನಿಯಸದ್ಧಾಸಙ್ಖಾತಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಹುಲಸ್ಸಾಪಿ , ಸದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತೇ ವಕ್ಕಲಿತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪಹೀಯತಿ। ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ತಿಣ್ಣಂ ರತನಾನಂ ಗುಣನಿಸ್ಸಿತಸಪ್ಪಾಯಕಥಾಯಪಿ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಛ ಧಮ್ಮಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ಛಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಹೀನಾಯ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ನೀವರಣಪಬ್ಬವಣ್ಣನಾ।

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಪಬ್ಬವಣ್ಣನಾ

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಪಬ್ಬೇ **ಸನ್ತನ್ತಿ** ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ। **ಅಸನ್ತನ್ತಿ** ಅಪ್ಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ। **ಯಥಾ ಚ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ತಾವ -

> “ಅತ್ಥಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೮೩) - ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸತಿಯೇವ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೋಯೇವ। ತಂ ತತ್ಥ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಯತೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಅಪಿಚ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನತಾ, ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿಪುಗ್ಗಲಸೇವನತಾ, ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ। ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಾದೀಸು ಹಿ ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ, ಭತ್ತನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಾಕಸದಿಸೇ ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿಪುಗ್ಗಲೇ ಪರಿವಜ್ಜನೇನ, ತಿಸ್ಸದತ್ತತ್ಥೇರಅಭಯತ್ಥೇರಸದಿಸೇ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿಪುಗ್ಗಲೇ ಸೇವನೇನ,

ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಸತಿಸಮುಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಚಿತ್ತತಾಯ ಚ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಪನ -

"ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ…ಪೇ॰… ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಾ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೩೧) -

ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ।

ಅಪಿಚ ಸತ್ತ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಪರಿಪುಚ್ಛಕತಾ, ವತ್ಥುವಿಸದಕಿರಿಯಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮತ್ತಪಟಿಪಾದನಾ, ದುಪ್ಪಞ್ಞಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನಾ, ಪಞ್ಞವನ್ತಪುಗ್ಗಲಸೇವನಾ, ಗಮ್ಭೀರಞಾಣಚರಿಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ, ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ। ತತ್ಥ **ಪರಿಪುಚ್ಛಕತಾತಿ** ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಝಾನಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಅತ್ಥಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಪರಿಪುಚ್ಛಾಬಹುಲತಾ। **ವತ್ಥುವಿಸದಕಿರಿಯಾತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾನಂ ವತ್ಥೂನಂ ವಿಸದಭಾವಕರಣಂ। ಯದಾ ಹಿಸ್ಸ ಕೇಸನಖಲೋಮಾನಿ ದೀಘಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸರೀರಂ ವಾ ಉಸ್ಸನ್ನದೋಸಞ್ಚೇವ ಸೇದಮಲಮಕ್ಖಿತಞ್ಚ, ತದಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ವತ್ಥು ಅವಿಸದಂ ಹೋತಿ ಅಪರಿಸುದ್ಧಂ। ಯದಾ ಪನ ಚೀವರಂ ಜಿಣ್ಣಂ ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ದುಗ್ಗನ್ಧಂ ಹೋತಿ, ಸೇನಾಸನಂ ವಾ ಉಕ್ಲಾಪಂ, ತದಾ ಬಾಹಿರಂ ವತ್ಥು ಅವಿಸದಂ ಹೋತಿ ಅಪರಿಸುದ್ಧಂ। ತಸ್ಮಾ ಕೇಸಾದಿಛೇದನೇನ ಉದ್ಧಂವಿರೇಚನಅಧೋವಿರೇಚನಾದೀಹಿ ಸರೀರಸಲ್ಲಹುಕಭಾವಕರಣೇನ, ಉಚ್ಛಾದನನ್ಹಾಪನೇನ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕವತ್ಥು ವಿಸದಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಸೂಚಿಕಮ್ಮಧೋವನರಜನಪರಿಭಣ್ಡಕರಣಾದೀಹಿ ಬಾಹಿರವತ್ಥು ವಿಸದಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಅವಿಸದೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಸು ಞಾಣಮ್ಪಿ ಅವಿಸದಂ ಹೋತಿ ಅಪರಿಸುದ್ಧಂ; ಅಪರಿಸುದ್ಧಾನಿ ದೀಪಕಪಲ್ಲಕವಟ್ಟಿತೇಲಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನದೀಪಸಿಖಾಯ ಓಭಾಸೋ ವಿಯ। ವಿಸದೇ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಸು ಞಾಣಮ್ಪಿ ವಿಸದಂ ಹೋತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಾನಿ ದೀಪಕಪಲ್ಲಕವಟ್ಟಿತೇಲಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನದೀಪಸಿಖಾಯ ಓಭಾಸೋ ವಿಯ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ವತ್ಥುವಿಸದಕಿರಿಯಾ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮತ್ತಪಟಿಪಾದನಾ ನಾಮ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಮಭಾವಕರಣಂ। ಸಚೇ ಹಿಸ್ಸ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ, ಇತರಾನಿ ಮನ್ದಾನಿ, ತತೋ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಗ್ಗಹಕಿಚ್ಚಂ, ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಂ, ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅವಿಕ್ಖೇಪಕಿಚ್ಚಂ, ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ವಾ ಯಥಾ ವಾ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಬಲವಂ ಜಾತಂ, ತಥಾ ಅಮನಸಿಕಾರೇನ ಹಾಪೇತಬ್ಬಂ। ವಕ್ಕಲಿತ್ಥೇರವತ್ಥು ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಸಚೇ ಪನ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ, ಅಥ ನೇವ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನ ಇತರಾನಿ ಇತರಕಿಚ್ಚಭೇದಂ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಾದಿಭಾವನಾಯ ಹಾಪೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ರಾಪಿ ಸೋಣತ್ಥೇರವತ್ಥು ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಕಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಸತಿ ಇತರೇಸಂ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚೇಸು ಅಸಮತ್ಥತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ವಿಸೇಸತೋ ಪನೇತ್ಥ ಸದ್ಧಾಪಞ್ಞಾನಂ ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಾನಞ್ಚ ಸಮತಂ ಪಸಂಸನ್ತಿ। ಬಲವಸದ್ಧೋ ಹಿ ಮನ್ದಪಞ್ಞೋ ಮುದ್ಧಪ್ಪಸನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಅವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಪಸೀದತಿ। ಬಲವಪಞ್ಞೋ ಮನ್ದಸದ್ಧೋ ಕೇರಾಟಿಕಪಕ್ಖಂ ಭಜತಿ, ಭೇಸಜ್ಜಸಮುಟ್ಠಿತೋ ವಿಯ ರೋಗೋ ಅತೇಕಿಚ್ಛೋ ಹೋತಿ 'ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮತ್ತೇನೇವ ಕುಸಲಂ ಹೋತೀ'ತಿ ಅತಿಧಾವಿತ್ವಾ ದಾನಾದೀನಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಕರೋನ್ತೋ ನಿರಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಉಭಿನ್ನಂ ಪನ ಸಮತಾಯ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪಸೀದತಿ। ಬಲವಸಮಾಧಿಂ ಪನ ಮನ್ದವೀರಿಯಂ, ಸಮಾಧಿಸ್ಸ

ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖತ್ತಾ, ಕೋಸಜ್ಜಂ ಅಧಿಭವತಿ। ಬಲವವೀರಿಯಂ ಮನ್ದಸಮಾಧಿಂ, ವೀರಿಯಸ್ಸ ಉದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖತ್ತಾ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಧಿಭವತಿ। ಸಮಾಧಿ ಪನ ವೀರಿಯೇನ ಸಂಯೋಜಿತೋ ಕೋಸಜ್ಜೇ ಪತಿತುಂ ನ ಲಭತಿ। ವೀರಿಯಂ ಸಮಾಧಿನಾ ಸಂಯೋಜಿತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚೇ ಪತಿತುಂ ನ ಲಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಸಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಉಭಯಸಮತಾಯ ಹಿ ಅಪ್ಪನಾ ಹೋತಿ । ಅಪಿಚ ಸಮಾಧಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಬಲವತೀಪಿ ಸದ್ಧಾ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಂ ಸೋ ಸದ್ದಹನ್ತೋ ಓಕಪ್ಪೇನ್ತೋ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸತಿ।

ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸು ಪನ ಸಮಾಧಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾ ಬಲವತೀ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸೋ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾ ಬಲವತೀ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸೋ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಉಭಿನ್ನಂ ಪನ ಸಮತಾಯ ಅಪ್ಪನಾ ಹೋತಿಯೇವ। ಸತಿ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಬಲವತೀ ವಟ್ಟತಿ। ಸತಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಿಕಾನಂ ಸದ್ಧಾವೀರಿಯಪಞ್ಞಾನಂ ವಸೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಪಾತತೋ, ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖಿಕೇನ ಚ ಸಮಾಧಿನಾ ಕೋಸಜ್ಜಪಾತತೋ ರಕ್ಖತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ, ಲೋಣಧೂಪನಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು, ಸಬ್ಬಕಮ್ಮಿಕಅಮಚ್ಚೋ ವಿಯ ಚ ಸಬ್ಬರಾಜಕಿಚ್ಚೇಸು, ಸಬ್ಬತ್ಥ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ತೇನಾಹ "ಸತಿ ಚ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಾ ವುತ್ತಾ ಭಗವತಾ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ಸತಿಪಟಿಸರಣಂ, ಆರಕ್ಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಚ ಸತಿ; ನ ವಿನಾ ಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಗ್ಗಹನಿಗ್ಗಹೋ ಹೋತೀ"ತಿ।

ದುಪ್ಪಞ್ಞಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನಾ ನಾಮ ಖನ್ಧಾದಿಭೇದೇ ಅನೋಗಾಳ್ಹಪಞ್ಞಾನಂ ದುಮ್ಮೇಧಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಆರಕಾ ಪರಿವಜ್ಜನಂ। **ಪಞ್ಞವನ್ತಪುಗ್ಗಲಸೇವನಾ** ನಾಮ ಸಮಪಞ್ಞಾಸಲಕ್ಖಣಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ಉದಯಬ್ಬಯಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತಪುಗ್ಗಲಸೇವನಾ। **ಗಮ್ಭೀರಞಾಣಚರಿಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ** ನಾಮ ಗಮ್ಭೀರೇಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು ಪವತ್ತಾಯ ಗಮ್ಭೀರಪಞ್ಞಾಯ ಪಭೇದಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ। **ತದಧಿಮುತ್ತತಾ** ನಾಮ ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಚಿತ್ತತಾ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ -

> "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆರಮ್ಭಧಾತು ನಿಕ್ಕಮಧಾತು ಪರಕ್ಕಮಧಾತು। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨) -

ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ।

ಅಪಿಚ ಏಕಾದಸ ಧಮ್ಮಾ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಅಪಾಯಭಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ, ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿತಾ, ಗಮನವೀಥಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ, ಪಿಣ್ಡಪಾತಾಪಚಾಯನತಾ , ದಾಯಜ್ಜಮಹತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ, ಸತ್ಥುಮಹತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ, ಜಾತಿಮಹತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ, ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಮಹತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ, ಕುಸೀತಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನತಾ, ಆರದ್ಧವೀರಿಯಪುಗ್ಗಲಸೇವನತಾ, ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ।

ತತ್ಥ ನಿರಯೇಸು ಪಞ್ಚವಿಧಬನ್ಧನಕಮ್ಮಕಾರಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮಹಾದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವನಕಾಲೇಪಿ, ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ ಜಾಲಕ್ಖಿಪಕುಮೀನಾದೀಹಿ ಗಹಿತಕಾಲೇಪಿ, ಪಾಚನಕಣ್ಟಕಾದಿಪ್ಪಹಾರಾವಿತುನ್ನಸ್ಸ ಪನ ಸಕಟವಹನಾದಿಕಾಲೇಪಿ, ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ ಅನೇಕಾನಿಪಿ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಾನಿ ಏಕಂ ಬುದ್ಧನ್ತರಮ್ಪಿ ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಾಹಿ ಆತುರೀಭೂತಕಾಲೇಪಿ, ಕಾಲಕಞ್ಜಿಕಅಸುರೇಸು ಸಟ್ಠಿಹತ್ಥಅಸೀತಿಹತ್ಥಪ್ಪಮಾಣೇನ ಅಟ್ಠಿಚಮ್ಮಮತ್ತೇನೇವ ಅತ್ತಭಾವೇನ ವಾತಾತಪಾದಿದುಕ್ಖಾನುಭವನಕಾಲೇಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ। 'ಅಯಮೇವ ತೇ, ಭಿಕ್ಖು, ಕಾಲೋ ವೀರಿಯಕರಣಾಯಾ'ತಿ ಏವಂ ಅಪಾಯಭಯಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ನ ಸಕ್ಕಾ ಕುಸೀತೇನ ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಲದ್ಧುಂ;

ಆರದ್ಧವೀರಿಯೇನೇವ ಸಕ್ಕಾ; ಅಯಮಾನಿಸಂಸೋ ವೀರಿಯಸ್ಸಾ'ತಿ ಏವಂ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿನೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಮಹಾಸಾವಕೇಹೇವ ತೇ ಗತಮಗ್ಗೋ ಗನ್ತಬ್ಬೋ; ಸೋ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ಕುಸೀತೇನ ಗನ್ತು'ನ್ತಿ ಏವಂ ಗಮನವೀಥಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಯೇ ತಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾದೀಹಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಇಮೇ ತೇ ಮನುಸ್ಸಾ ನೇವ ಞಾತಕಾ, ನ ದಾಸಕಮ್ಮಕರಾ, ನಾಪಿ ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ 'ಜೀವಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ತೇ ಪಣೀತಾನಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾದೀನಿ ದೇನ್ತಿ; ಅಥ ಖೋ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಾನಂ ಮಹಪ್ಫಲತಂ ಪಚ್ಚಾಸಿಂಸಮಾನಾ ದೇನ್ತಿ। ಸತ್ಥಾರಾಪಿ 'ಅಯಂ ಇಮೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಕಾಯದಳ್ಹೀಬಹುಲೋ ಸುಖಂ ವಿಹರಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ನ ಏವಞ್ಚ ಸಮ್ಪಸ್ಸತಾ ತುಯ್ಹಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ; ಅಥ ಖೋ 'ಅಯಂ ಇಮೇ ಪರಿಭುಞ್ಜಮಾನೋ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ಮುಚ್ಚಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಅನುಞ್ಞಾತಾ। ಸೋ ದಾನಿ ತ್ವಂ ಕುಸೀತೋ ವಿಹರನ್ತೋ ನ ತಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಅಪಚಾಯಿಸ್ಸಸಿ। ಆರದ್ಧವೀರಿಯಸ್ಸೇವ ಹಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾಪಚಾಯನಂ ನಾಮ ಹೋತೀ'ತಿ ಏವಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾಪಚಾಯನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮಹಾಮಿತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ವಿಯ।

ಥೇರೋ ಕಿರ ಕಸ್ಸಕಲೇಣೇ ನಾಮ ಪಟಿವಸತಿ। ತಸ್ಸ ಚ ಗೋಚರಗಾಮೇ ಏಕಾ ಮಹಾಉಪಾಸಿಕಾ ಥೇರಂ ಪುತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಜಗ್ಗತಿ। ಸಾ ಏಕದಿವಸಂ ಅರಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ ಧೀತರಂ ಆಹ - "ಅಮ್ಮ, ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಪುರಾಣತಣ್ಡುಲಾ, ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಖೀರಂ, ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಸಪ್ಪಿ, ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಫಾಣಿತಂ। ತವ ಭಾತಿಕಸ್ಸ ಅಯ್ಯಮಿತ್ತಸ್ಸ ಆಗತಕಾಲೇ ಭತ್ತಂ ಪಚಿತ್ವಾ ಖೀರಸಪ್ಪಿಫಾಣಿತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದೇಹಿ , ತ್ವಞ್ಚ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ। "ತ್ವಂ ಪನ ಕಿಂ ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಸಿ, ಅಮ್ಮಾ"ತಿ? "ಅಹಂ ಪನ ಹಿಯ್ಯೋ ಪಕ್ಕಂ ಪಾರಿವಾಸಿಕಭತ್ತಂ ಕಞ್ಜಿಯೇನ ಭುತ್ತಮ್ಹೀ"ತಿ। "ದಿವಾ ಕಿಂ ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಸಿ, ಅಮ್ಮಾ"ತಿ? "ಸಾಕಪಣ್ಣಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಣತಣ್ಡುಲೇಹಿ ಅಮ್ಬಿಲಯಾಗುಂ ಪಚಿತ್ವಾ ಠಪೇಹಿ, ಅಮ್ಮಾ"ತಿ।

ಥೇರೋ ಚೀವರಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಪತ್ತಂ ನೀಹರನ್ತೋವ ತಂ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಓವದಿ - 'ಮಹಾಉಪಾಸಿಕಾ ಕಿರ ಕಞ್ಜಿಯೇನ ಪಾರಿವಾಸಿಕಭತ್ತಂ ಭುಞ್ಜಿ; ದಿವಾಪಿ ಕಣಪಣ್ಣಮ್ಬಿಲಯಾಗುಂ ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸತಿ; ತುಯ್ಹಂ ಅತ್ಥಾಯ ಪನ ಪುರಾಣತಣ್ಡುಲಾದೀನಿ ಆಚಿಕ್ಖತಿ। ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಖೋ ಪನೇಸಾ ನೇವ ಖೇತ್ತಂ, ನ ವತ್ಥುಂ, ನ ಭತ್ತಂ, ನ ವತ್ಥಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸತಿ; ತಿಸ್ಸೋ ಪನ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪತ್ಥಯಮಾನಾ ದೇತಿ। ತ್ವಂ ಏತಿಸ್ಸಾ ತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ದಾತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಸಿ, ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಸೀತಿ? ಅಯಂ ಖೋ ಪನ ಪಿಣ್ಡಪಾತೋ ತಯಾ ಸರಾಗೇನ ಸದೋಸೇನ ಸಮೋಹೇನ ನ ಸಕ್ಕಾ ಭುಞ್ಜಿತು'ನ್ತಿ ಪತ್ತಂ ಥವಿಕಾಯ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗಣ್ಠಿಕಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಕಸ್ಸಕಲೇಣಮೇವ ಗನ್ತ್ವಾ ಪತ್ತಂ ಹೇಟ್ಠಾಮಞ್ಚೇ ಚೀವರಂ ಚೀವರವಂಸೇ ಠಪೇತ್ವಾ 'ಅರಹತ್ತಂ ಅಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ನ ನಿಕ್ಖಮಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವೀರಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ನಿಸೀದಿ। ದೀಘರತ್ತಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ನಿವುತ್ಥಭಿಕ್ಖು ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಪುರೇಭತ್ತಮೇವ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ವಿಕಸಮಾನಮಿವ ಪದುಮಂ ಮಹಾಖೀಣಾಸವೋ ಸಿತಂ ಕರೋನ್ತೋವ ನಿಸೀದಿ। ಲೇಣದ್ವಾರೇ ರುಕ್ಖಮ್ಹಿ ಅಧಿವತ್ಥಾ ದೇವತಾ -

> "ನಮೋ ತೇ ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞ, ನಮೋ ತೇ ಪುರಿಸುತ್ತಮ।
> ಯಸ್ಸ ತೇ ಆಸವಾ ಖೀಣಾ, ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋಸಿ ಮಾರಿಸಾ"ತಿ॥

ಉದಾನಂ ಉದಾನೇತ್ವಾ - 'ಭನ್ತೇ, ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಟ್ಠಾನಂ ತುಮ್ಹಾದಿಸಾನಂ ಅರಹನ್ತಾನಂ ಭಿಕ್ಖಂ ದತ್ವಾ ಮಹಲ್ಲಕಿತ್ಥಿಯೋ ದುಕ್ಖಾ ಮುಚ್ಚಿಸ್ಸನ್ತೀ'ತಿ ಆಹ।

ಥೇರೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ದ್ವಾರಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಕಾಲಂ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ 'ಪಾತೋಯೇವಾ'ತಿ ಞತ್ವಾ ಪತ್ತಚೀವರಮಾದಾಯ ಗಾಮಂ ಪಾವಿಸಿ। ದಾರಿಕಾಪಿ ಭತ್ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ 'ಇದಾನಿ ಮೇ ಭಾತಾ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ, ಇದಾನಿ ಮೇ ಭಾತಾ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ ದ್ವಾರಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಓಲೋಕಯಮಾನಾ ನಿಸೀದಿ। ಸಾ, ಥೇರೇ ಘರದ್ವಾರಂ ಸಮ್ಪತ್ತೇ, ಪತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಪ್ಪಿಫಾಣಿತಯೋಜಿತಸ್ಸ

ಖೀರಪಿಣ್ಡಪಾತಸ್ಸ ಪೂರೇತ್ವಾ ಹತ್ಥೇ ಠಪೇಸಿ। ಥೇರೋ 'ಸುಖಂ ಹೋತೂ'ತಿ ಅನುಮೋದನಂ ಕತ್ವಾ ಪಕ್ಕಾಮಿ। ಸಾಪಿ ತಂ ಓಲೋಕಯಮಾನಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ।

ಥೇರಸ್ಸ ಹಿ ತದಾ ಅತಿವಿಯ ಪರಿಸುದ್ಧೋ ಛವಿವಣ್ಣೋ ಅಹೋಸಿ, ವಿಪ್ಪಸನ್ನಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಮುಖಂ ಬನ್ಧನಾ ಮುತ್ತತಾಲಪಕ್ಕಂ ವಿಯ ಅತಿವಿಯ ವಿರೋಚಿತ್ಥ। ಮಹಾಉಪಾಸಿಕಾ ಅರಞ್ಞಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ - "ಕಿಂ, ಅಮ್ಮ, ಭಾತಿಕೋ ತೇ ಆಗತೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। ಸಾ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಆರೋಚೇಸಿ। ಉಪಾಸಿಕಾ 'ಅಜ್ಜ ಮೇ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಪಬ್ಬಜಿತಕಿಚ್ಚಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪತ್ತ'ನ್ತಿ ಞತ್ವಾ "ಅಭಿರಮತಿ ತೇ, ಅಮ್ಮ, ಭಾತಾ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ, ನ ಉಕ್ಕಣ್ಠತೀ"ತಿ ಆಹ।

ಮಹನ್ತಂ ಖೋ ಪನೇತಂ ಸತ್ಥು ದಾಯಜ್ಜಂ ಯದಿದಂ ಸತ್ತ ಅರಿಯಧನಾನಿ ನಾಮ। ತಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಕುಸೀತೇನ ಗಹೇತುಂ। ಯಥಾ ಹಿ ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಂ ಪುತ್ತಂ ಮಾತಾಪಿತರೋ 'ಅಯಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಪುತ್ತೋ'ತಿ ಪರಿಬಾಹಿರಂ ಕರೋನ್ತಿ; ಸೋ ತೇಸಂ ಅಚ್ಚಯೇನ ದಾಯಜ್ಜಂ ನ ಲಭತಿ; ಏವಂ ಕುಸೀತೋಪಿ ಇದಂ ಅರಿಯಧನದಾಯಜ್ಜಂ ನ ಲಭತಿ, ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋವ ಲಭತೀತಿ **ದಾಯಜ್ಜಮಹತ್ತಂ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಮಹಾ ಖೋ ಪನ ತೇ ಸತ್ಥಾ। ಸತ್ಥುನೋ ಹಿ ತೇ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಣ್ಹನಕಾಲೇಪಿ ಅಭಿನಿಕ್ಖಮನೇಪಿ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಯಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪವತ್ತನಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯದೇವೋರೋಹನಆಯುಸಙ್ಖಾರವೋಸ್ಸಜ್ಜನೇಸುಪಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಕಾಲೇಪಿ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತು ಕಮ್ಪಿತ್ಥ। ಯುತ್ತಂ ನು ತೇ ಏವರೂಪಸ್ಸ ಸತ್ಥುನೋ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಕುಸೀತೇನ ಭವಿತು'ನ್ತಿ ಏವಂ **ಸತ್ಥುಮಹತ್ತಂ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

'ಜಾತಿಯಾಪಿ ತ್ವಂ ಇದಾನಿ ನ ಲಾಮಕಜಾತಿಕೋಸಿ; ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾಯ ಮಹಾಸಮ್ಮತಪವೇಣಿಯಾ ಆಗತೇ ಓಕ್ಕಾಕರಾಜವಂಸೇ ಜಾತೋ; ಸಿರಿಸುದ್ಧೋದನಮಹಾರಾಜಸ್ಸ ಚ ಮಹಾಮಾಯಾದೇವಿಯಾ ಚ ನತ್ತಾ; ರಾಹುಲಭದ್ದಸ್ಸ ಕನಿಟ್ಠೋ। ತಯಾ ನಾಮ ಏವರೂಪೇನ ಜಿನಪುತ್ತೇನ ಹುತ್ವಾ ನ ಯುತ್ತಂ ಕುಸೀತೇನ ವಿಹರಿತು'ನ್ತಿ ಏವಂ **ಜಾತಿಮಹತ್ತಂ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಾ ಚೇವ ಅಸೀತಿಮಹಾಸಾವಕಾ ಚ ವೀರಿಯೇನೇವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಂಸು। ತ್ವಂ ಏತೇಸಂ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಸಿ, ನಪ್ಪಟಿಪಜ್ಜಸೀ'ತಿ ಏವಂ **ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಮಹತ್ತಂ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಕುಚ್ಛಿಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಠಿತಅಜಗರಸದಿಸೇ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕವೀರಿಯೇ ಕುಸೀತಪುಗ್ಗಲೇ ಪರಿವಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೇ ಪಹಿತತ್ತೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ವಿರಿಯುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ -

> "ಅತ್ಥಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨) -

ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪೀತಿಯೇವ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮ। ತಸ್ಸಾ ಉಪ್ಪಾದಕಮನಸಿಕಾರೋ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ನಾಮ।

ಅಪಿಚ ಏಕಾದಸ ಧಮ್ಮಾ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ, ಧಮ್ಮಸಙ್ಘಸೀಲಚಾಗದೇವತಾನುಸ್ಸತಿ, ಉಪಸಮಾನುಸ್ಸತಿ, ಲೂಖಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನತಾ, ಸಿನಿದ್ಧಪುಗ್ಗಲಸೇವನತಾ,

ಪಸಾದನೀಯಸುತ್ತನ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ, ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ।

ಬುದ್ಧಗುಣೇ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ಯಾವ ಉಪಚಾರಾ ಸಕಲಸರೀರಂ ಫರಮಾನೋ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಧಮ್ಮಸಙ್ಘಗುಣೇ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ದೀಘರತ್ತಂ ಅಕ್ಖಣ್ಡಂ ಕತ್ವಾ ರಕ್ಖಿತಂ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಗಿಹಿನೋ ದಸಸೀಲಂ ಪಞ್ಚಸೀಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಭಯಾದೀಸು ಪಣೀತಂ ಭೋಜನಂ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ದತ್ವಾ 'ಏವಂ ನಾಮ ಅದಮ್ಹಾ'ತಿ ಚಾಗಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಗಿಹಿನೋಪಿ ಏವರೂಪೇ ಕಾಲೇ ಸೀಲವನ್ತಾನಂ ದಿನ್ನದಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಯೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ದೇವತಾ ದೇವತ್ತಂ ಪತ್ತಾ ತಥಾರೂಪಾನಂ ಗುಣಾನಂ ಅತ್ತನಿ ಅತ್ಥಿತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಸಟ್ಠಿಪಿ ಸತ್ತತಿಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ ನ ಸಮುದಾಚರನ್ತೀತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಚೇತಿಯದಸ್ಸನಬೋಧಿದಸ್ಸನಥೇರದಸ್ಸನೇಸು ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಕಿರಿಯಾಯ ಸಂಸೂಚಿತಲೂಖಭಾವೇ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಪಸಾದಸಿನೇಹಾಭಾವೇನ ಗದ್ರಭಪಿಟ್ಠೇ ರಜಸದಿಸೇ ಲೂಖಪುಗ್ಗಲೇ ಪರಿವಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಪಸಾದಬಹುಲೇ ಮುದುಚಿತ್ತೇ ಸಿನಿದ್ಧಪುಗ್ಗಲೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ರತನತ್ತಯಗುಣಪರಿದೀಪಕೇ ಪಸಾದನೀಯಸುತ್ತನ್ತೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಪೀತಿಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ -

"ಅತ್ಥಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಿ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೩೨) -

ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ಅಪಿಚ ಸತ್ತ ಧಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಪಣೀತಭೋಜನಸೇವನತಾ, ಉತುಸುಖಸೇವನತಾ , ಇರಿಯಾಪಥಸುಖಸೇವನತಾ, ಮಜ್ಝತ್ತಪಯೋಗತಾ, ಸಾರದ್ಧಕಾಯಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನತಾ, ಪಸ್ಸದ್ಧಿಕಾಯಪುಗ್ಗಲಸೇವನತಾ, ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ। ಪಣೀತಞ್ಹಿ ಸಿನಿದ್ಧಂ ಸಪ್ಪಾಯಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಸೀತುಣ್ಹೇಸು ಉತೂಸು ಠಾನಾದೀಸು ಚ ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಸಪ್ಪಾಯಂ ಉತುಞ್ಚ ಇರಿಯಾಪಥಞ್ಚ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯೋ ಪನ ಮಹಾಪುರಿಸಜಾತಿಕೋ ಸಬ್ಬಉತುಇರಿಯಾಪಥಕ್ಖಮೋವ ಹೋತಿ, ನ ತಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಸ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತಾ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸೇವ ವಿಸಭಾಗೇ ಉತುಇರಿಯಾಪಥೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಭಾಗೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಮಜ್ಝತ್ತಪಯೋಗೋ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ; ಇಮಿನಾ ಮಜ್ಝತ್ತಪಯೋಗೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯೋ ಲೇಡ್ಡುದಣ್ಡಾದೀಹಿ ಪರಂ ವಿಹೇಠಯಮಾನೋವ ವಿಚರತಿ, ಏವರೂಪಂ ಸಾರದ್ಧಕಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪರಿವಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಸಂಯತಪಾದಪಾಣಿಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಪಸ್ಸದ್ಧಿಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ -

"ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಅಬ್ಯಗ್ಗನಿಮಿತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೩೨) -

ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮಥೋವ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಟ್ಠೇನ ಚ ಅಬ್ಯಗ್ಗನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ।

ಅಪಿಚ ಏಕಾದಸ ಧಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ವತ್ಥುವಿಸದಕಿರಿಯತಾ , ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮತ್ತಪಟಿಪಾದನತಾ, ನಿಮಿತ್ತಕುಸಲತಾ, ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಗ್ಗಣ್ಹನತಾ, ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಣನತಾ, ಸಮಯೇ ಸಮ್ಪಹಂಸನತಾ, ಸಮಯೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಣತಾ, ಅಸಮಾಹಿತಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನತಾ, ಸಮಾಹಿತಪುಗ್ಗಲಸೇವನತಾ, ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತಾ, ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ। ತತ್ಥ **ವತ್ಥುವಿಸದಕಿರಿಯತಾ** ಚ **ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮತ್ತಪಟಿಪಾದನತಾ** ಚ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನಿಮಿತ್ತಕುಸಲತಾ ನಾಮ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಗ್ಗಹಣಕುಸಲತಾ। **ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಗ್ಗಹಣನತಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅತಿಸಿಥಿಲವೀರಿಯತಾದೀಹಿ ಲೀನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪನೇನ ತಸ್ಸ ಪಗ್ಗಣ್ಹನಂ। **ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಣನತಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಚ್ಚಾರದ್ಧವೀರಿಯತಾದೀಹಿ ಉದ್ಧಟಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪನೇನ ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ। **ಸಮಯೇ ಸಮ್ಪಹಂಸನತಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಪಯೋಗಮನ್ದತಾಯ ವಾ ಉಪಸಮಸುಖಾನಧಿಗಮೇನ ವಾ ನಿರಸ್ಸಾದಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಟ್ಠಸಂವೇಗವತ್ಥುಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಸಂವೇಜೇತಿ। **ಅಟ್ಠ ಸಂವೇಗವತ್ಥೂನಿ** ನಾಮ ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಅಪಾಯದುಕ್ಖಂ ಪಞ್ಚಮಂ, ಅತೀತೇ ವಟ್ಟಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ಅನಾಗತೇ ವಟ್ಟಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಆಹಾರಪರಿಯೇಟ್ಠಿಮೂಲಕಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ। ರತನತ್ತಯಗುಣಾನುಸ್ಸರಣೇನ ಚ ಪಸಾದಂ ಜನೇತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಮಯೇ ಸಮ್ಪಹಂಸನತಾತಿ।

ಸಮಯೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನತಾ ನಾಮ ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ಅಲೀನಂ ಅನುದ್ಧಟಂ ಅನಿರಸ್ಸಾದಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಮಪ್ಪವತ್ತಂ ಸಮಥವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತದಾಯಂ ಪಗ್ಗಹನಿಗ್ಗಹಸಮ್ಪಹಂಸನೇಸು ನ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಆಪಜ್ಜತಿ ಸಾರಥೀ ವಿಯ ಸಮಪ್ಪವತ್ತೇಸು ಅಸ್ಸೇಸು। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಮಯೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನತಾತಿ। **ಅಸಮಾಹಿತಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನತಾ** ನಾಮ ಉಪಚಾರಂ ವಾ ಅಪ್ಪನಂ ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಂ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಆರಕಾ ಪರಿವಜ್ಜನಂ। **ಸಮಾಹಿತಪುಗ್ಗಲಸೇವನತಾ** ನಾಮ ಉಪಚಾರೇನ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ವಾ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಾನಂ ಸೇವನಾ ಭಜನಾ ಪಯಿರುಪಾಸನಾ। **ತದಧಿಮುತ್ತತಾ** ನಾಮ ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಸಮಾಧಿಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಂಯೇವ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಚಿತ್ತತಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜತೋ ಏಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ -

> “ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಹುಲೀಕಾರೋ - ಅಯಮಾಹಾರೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ, ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯ ವೇಪುಲ್ಲಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೨) -

ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾವ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮ। ಅಪಿಚ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ - ಸತ್ತಮಜ್ಝತ್ತತಾ, ಸಙ್ಖಾರಮಜ್ಝತ್ತತಾ, ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರಕೇಲಾಯನಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನತಾ, ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರಮಜ್ಝತ್ತಪುಗ್ಗಲಸೇವನತಾ, ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ।

ತತ್ಥ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ **ಸತ್ತಮಜ್ಝತ್ತತಂ** ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ - ‘ತ್ವಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನೋವ ಕಮ್ಮೇನ ಗಮಿಸ್ಸಸಿ। ಏಸೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನೋವ ಕಮ್ಮೇನ ಗಮಿಸ್ಸತಿ। ತ್ವಂ ಕಂ ಕೇಲಾಯಸೀ’ತಿ ಏವಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಚ ‘ಪರಮತ್ಥತೋ ಸತ್ತೋಯೇವ ನತ್ಥಿ। ಸೋ ತ್ವಂ ಕಂ ಕೇಲಾಯಸೀ’ತಿ ಏವಂ ನಿಸ್ಸತ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಚ। ದ್ವೀಹೇವಾಕಾರೇಹಿ **ಸಙ್ಖಾರಮಜ್ಝತ್ತತಂ** ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ - ‘ಇದಂ ಚೀವರಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ವಣ್ಣವಿಕಾರಞ್ಚೇವ ಜಿಣ್ಣಭಾವಞ್ಚ

ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಪಾದಪುಞ್ಛನಚೋಳಕಂ ಹುತ್ವಾ ಯಟ್ಠಿಕೋಟಿಯಾ ಛಡ್ಡನೀಯಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಸಚೇ ಪನಸ್ಸ ಸಾಮಿಕೋ ಭವೇಯ್ಯ, ನಾಸ್ಸ ಏವಂ ವಿನಸ್ಸಿತುಂ ದದೇಯ್ಯಾ'ತಿ ಏವಂ ಅಸ್ಸಾಮಿಕಭಾವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಚ। 'ಅನದ್ಧನಿಯಂ ಇದಂ ತಾವಕಾಲಿಕ'ನ್ತಿ ಏವಂ ತಾವಕಾಲಿಕಭಾವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಚ। ಯಥಾ ಚ ಚೀವರೇ, ಏವಂ ಪತ್ತಾದೀಸುಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ।

ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರಕೇಲಾಯನಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನತಾತಿ ಏತ್ಥ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಗಿಹೀ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪುತ್ತಧೀತಾದಿಕೇ, ಪಬ್ಬಜಿತೋ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಸಮಾನುಪಜ್ಝಾಯಕಾದಿಕೇ ಮಮಾಯತಿ, ಸಹತ್ಥೇನೇವ ನೇಸಂ ಕೇಸಚ್ಛೇದನಸೂಚಿಕಮ್ಮಚೀವರಧೋವನರಜನಪತ್ತಪಚನಾದೀನಿ ಕರೋತಿ, ಮುಹುತ್ತಮ್ಪಿ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ 'ಅಸುಕೋ ಸಾಮಣೇರೋ ಕುಹಿಂ? ಅಸುಕೋ ದಹರೋ ಕುಹಿ'ನ್ತಿ? ಭನ್ತಮಿಗೋ ವಿಯ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಆಲೋಕೇತಿ; ಅಞ್ಞೇನ ಕೇಸಚ್ಛೇದನಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ 'ಮುಹುತ್ತಂ ತಾವ ಅಸುಕಂ ಪೇಸೇಥಾ'ತಿ ಯಾಚಿಯಮಾನೋಪಿ 'ಅಮ್ಹೇಪಿ ತಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಂ ನ ಕಾರೇಮ, ತುಮ್ಹೇ ನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕಿಲಮೇಸ್ಸಥಾ'ತಿ ನ ದೇತಿ - ಅಯಂ **ಸತ್ತಕೇಲಾಯನೋ** ನಾಮ।

ಯೋ ಪನ ಚೀವರಪತ್ತಥಾಲಕಕತ್ತರಯಟ್ಠಿಆದೀನಿ ಮಮಾಯತಿ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಹತ್ಥೇನ ಪರಾಮಸಿತುಮ್ಪಿ ನ ದೇತಿ, ತಾವಕಾಲಿಕಂ ಯಾಚಿತೋಪಿ 'ಮಯಮ್ಪಿ ಇಮಂ ಮಮಾಯನ್ತಾ ನ ಪರಿಭುಞ್ಜಾಮ, ತುಮ್ಹಾಕಂ ಕಿಂ ದಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ವದತಿ - ಅಯಂ **ಸಙ್ಖಾರಕೇಲಾಯನೋ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ತೇಸು ದ್ವೀಸುಪಿ ವತ್ಥೂಸು ಮಜ್ಝತ್ತೋ ಉದಾಸೀನೋ - ಅಯಂ **ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರಮಜ್ಝತ್ತೋ** ನಾಮ। ಇತಿ ಅಯಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಏವರೂಪೇ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರಕೇಲಾಯನಪುಗ್ಗಲೇ ಆರಕಾ ಪರಿವಜ್ಜೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರಮಜ್ಝತ್ತಪುಗ್ಗಲೇ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾಪಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ತದುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿ ಹೋತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಪಬ್ಬವಣ್ಣನಾ।

ಇಮೇಸುಪಿ ದ್ವೀಸು ಪಬ್ಬೇಸು ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾವ ಕಥಿತಾ। ಇತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇನೇವ ಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ವೇದನಂ, ಅಞ್ಞೇನ ಚಿತ್ತಂ, ಅಞ್ಞೇನ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ; ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತೇಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಆದಿತೋ ಹಿ ಕಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಆಗತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ **ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ** ನಾಮ। ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ** ನಾಮ। ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಕಾಯನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ನಾಮ। ವೇದನಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ...। ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ...। ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಆಗತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ **ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ** ನಾಮ। ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ** ನಾಮ। ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ತಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ನಾಮ। ಏವಂ ತಾವ ದೇಸನಾ ಪುಗ್ಗಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ। ಕಾಯೇ ಪನ 'ಸುಭ'ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಾ ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ವೇದನಾಯ 'ಸುಖ'ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಾ ವೇದನಾಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ಚಿತ್ತೇ 'ನಿಚ್ಚ'ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಾ ಚಿತ್ತಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ಧಮ್ಮೇಸು 'ಅತ್ತಾ'ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಪ್ಪಹಾನಾ ಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಸತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ। ಇತಿ ಏಕಾವ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧನಟ್ಠೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - 'ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತೇಯೇವ ಲಬ್ಭನ್ತೀ'ತಿ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೧. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೩೭೪. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಸತಿಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ದೇಸನಾಯ ಆರದ್ಧತ್ತಾ ಯಥಾ ಕಾಯಾದಿಆರಮ್ಮಣೇಸು ಲೋಕಿಯಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ತನ್ತಿ ಠಪಿತಾ, ಏವಂ ಅಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸಾದೀನಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ೩೫೫ ಆದಯೋ) ವಿಭತ್ತಸ್ಸ ದೇಸನಾನಯಸ್ಸ ಮುಖಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ।

ತತ್ಥ ನಯಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ತಾವ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಝಾನಾಭಿನಿವೇಸೇ ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಪದಾ, ಸುದ್ಧಿಕಸುಞ್ಞತಾ, ಸುಞ್ಞತಪಟಿಪದಾ, ಸುದ್ಧಿಕಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಪಟಿಪದಾತಿ ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಠಾನೇಸು ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕನಯಾನಂ ವಸೇನ ದಸ ನಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ ವೀಸತಿಯಾ ಅಭಿನಿವೇಸೇಸು ದ್ವೇ ನಯಸತಾನಿ। ತಾನಿ ಚತೂಹಿ ಅಧಿಪತೀಹಿ ಚತುಗುಣಿತಾನಿ ಅಟ್ಠ। ಇತಿ ಸುದ್ಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಸಾಧಿಪತೀನಿ ಅಟ್ಠಾತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ನಯಸಹಸ್ಸಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸು ಸುದ್ಧಿಕಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ ಚಾತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ, ಏವಂ ಸೇಸಮಗ್ಗೇಸುಪೀತಿ ಕುಸಲೇ ವೀಸತಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ; ಸುಞ್ಞತಾಪಣಿಹಿತಾನಿಮಿತ್ತಾದಿಭೇದೇಸು ಪನ ತತೋ ತಿಗುಣೇ ವಿಪಾಕೇ ಸಟ್ಠಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನೀತಿ। ಏವಮೇವ ಸಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಾನಞ್ಚೇವ ಸಂಸಿದ್ಧಿಕಕಿಚ್ಚಾನಞ್ಚ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಚ ಸುದ್ಧಿಕವಸೇನ ಚ ಕುಸಲೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಪಾಕೇ ಪಞ್ಚನ್ನನ್ತಿ ದಸನ್ನಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರಾನಂ ವಸೇನ ದಸಪ್ಪಭೇದೋ ಅಸೀತಿನಯಸಹಸ್ಸಪತಿಮಣ್ಡಿತೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯನಿದ್ದೇಸೋ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೩೮೯. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏತಾನಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನತೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾನೇವ, ನ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾನಿ; ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಪನ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾನಿ; ವೀರಿಯಂ ವಾ ವೀಮಂಸಂ ವಾ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀನಿ; ಛನ್ದಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಕಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ನವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀನೀತಿ ಫಲಕಾಲೇಪಿ ನವತ್ತಬ್ಬಾನೇವ; ಅತೀತಾದೀಸು ಏಕಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನಪಿ ನವತ್ತಬ್ಬಾನಿ; ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮತ್ತಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಾನೇವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಮಿಂಯೇವ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಕಥಿತಾ; ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಸು ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಾಯೇವಾತಿ। ಏವಮಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೩೯೦. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವಿಭಙ್ಗೇ **ಚತ್ತಾರೋತಿ** ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ತೇನ ನ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ನ ಉದ್ಧನ್ತಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದೀಪೇತಿ। **ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾತಿ** ಕಾರಣಪ್ಪಧಾನಾ ಉಪಾಯಪ್ಪಧಾನಾ ಯೋನಿಸೋಪಧಾನಾ। **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಪಟಿಪನ್ನಕೋ ಭಿಕ್ಖು। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ। **ಪಾಪಕಾನನ್ತಿ** ಲಾಮಕಾನಂ। **ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಅನುಪ್ಪಾದಾಯಾತಿ** ನ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ। **ಛನ್ದಂ ಜನೇತೀತಿ** ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। **ವಾಯಮತೀತಿ** ಪಯೋಗಂ ಪರಕ್ಕಮಂ ಕರೋತಿ। **ವೀರಿಯಂ ಆರಭತೀತಿ** ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಂ ವೀರಿಯಂ ಕರೋತಿ। **ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ** ತೇನೇವ ಸಹಜಾತವೀರಿಯೇನ ಚಿತ್ತಂ ಉಕ್ಖಿಪತಿ। **ಪದಹತೀತಿ** ಪಧಾನವೀರಿಯಂ ಕರೋತಿ। ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪನೇತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಪದಾನಿ ಆಸೇವನಾಭಾವನಾಬಹುಲೀಕಮ್ಮಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯಾಹಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನನ್ತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಅವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ। **ಪಹಾನಾಯಾತಿ** ಪಜಹನತ್ಥಾಯ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಉಪ್ಪಾದಾಯಾತಿ** ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ। **ಉಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ। **ಠಿತಿಯಾತಿ** ಠಿತತ್ಥಾಯ। **ಅಸಮ್ಮೋಸಾಯಾತಿ** ಅನಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯಾತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭಾವಾಯ। **ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾತಿ** ವಿಪುಲಭಾವಾಯ। **ಭಾವನಾಯಾತಿ** ವಡ್ಢಿಯಾ। **ಪಾರಿಪೂರಿಯಾತಿ** ಪರಿಪೂರಣತ್ಥಾಯ। ಅಯಂ ತಾವ ಚತುನ್ನಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಂ ಉದ್ದೇಸವಾರವಸೇನ ಏಕಪದಿಕೋ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ।

೩೯೧. ಇದಾನಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ತಾನಿ ಪದಾನಿ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಥಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖು ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ**ಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ಆಗತಸದಿಸಂ, ತಂ ತಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಅನಾಗತಂ, ತತ್ಥ ಛನ್ದನಿದ್ದೇಸೇ ತಾವ **ಯೋ ಛನ್ದೋತಿ** ಯೋ ಛನ್ದನಿಯವಸೇನ ಛನ್ದೋ। **ಛನ್ದಿಕತಾತಿ** ಛನ್ದಿಕಭಾವೋ, ಛನ್ದಕರಣಾಕಾರೋ ವಾ। **ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾತಿ** ಕತ್ತುಕಾಮತಾ। **ಕುಸಲೋತಿ** ಛೇಕೋ। **ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋತಿ** ಸಭಾವಚ್ಛನ್ದೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಛನ್ದೋ ನಾಮ ತಣ್ಹಾಛನ್ದೋ, ದಿಟ್ಠಿಛನ್ದೋ, ವೀರಿಯಛನ್ದೋ, ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋತಿ ಬಹುವಿಧೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕೋ। ತೇಸು ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಕುಸಲಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ।

ಇಮಂ ಛನ್ದಂ ಜನೇತೀತಿ ಛನ್ದಂ ಕುರುಮಾನೋವ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ನಾಮ। **ಸಞ್ಜನೇತೀತಿ** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಉಟ್ಠಪೇತೀತಿ** ಛನ್ದಂ ಕುರುಮಾನೋವ ತಂ ಉಟ್ಠಪೇತಿ ನಾಮ। **ಸಮುಟ್ಠಪೇತೀತಿ** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ** ಛನ್ದಂ ಕುರುಮಾನೋವ ತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ ನಾಮ। **ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। ಅಪಿಚ ಛನ್ದಂ ಕರೋನ್ತೋವ ಛನ್ದಂ **ಜನೇತಿ** ನಾಮ। ತಮೇವ ಸತತಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಸಞ್ಜನೇತಿ** ನಾಮ। ಕೇನಚಿದೇವ ಅನ್ತರಾಯೇನ ಪತಿತಂ ಪುನ ಉಕ್ಖಿಪನ್ತೋ **ಉಟ್ಠಪೇತಿ** ನಾಮ। ಪಬನ್ಧಟ್ಠಿತಿಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ **ಸಮುಟ್ಠಪೇತಿ** ನಾಮ। ತಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತೋ **ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ** ನಾಮ। ಅನೋಸಕ್ಕನತಾಯ ಅಲೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಅನೋಲೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೋ **ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ** ನಾಮ।

೩೯೪. ವೀರಿಯನಿದ್ದೇಸೇ ವೀರಿಯಂ ಕರೋನ್ತೋವ ವೀರಿಯಂ **ಆರಭತಿ** ನಾಮ। ದುತಿಯಪದಂ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಡ್ಢಿತಂ। ವೀರಿಯಂ ಕರೋನ್ತೋಯೇವ ಚ **ಆಸೇವತಿ ಭಾವೇತಿ** ನಾಮ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರೋನ್ತೋ **ವಹುಲೀಕರೋತಿ**। ಆದಿತೋವ ಕರೋನ್ತೋ **ಆರಭತಿ**। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರೋನ್ತೋ **ಸಮಾರಭತಿ**। ಭಾವನಾವಸೇನ ಭಜನ್ತೋ **ಆಸೇವತಿ**। ವಡ್ಢೇನ್ತೋ **ಭಾವೇತಿ**। ಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚೇಸು ತದೇವ ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತೋ **ಬಹುಲೀಕರೋತೀತಿ** ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೯೫. ಚಿತ್ತಪಗ್ಗಹನಿದ್ದೇಸೇ ವೀರಿಯಪಗ್ಗಹೇನ ಯೋಜೇನ್ತೋ ಚಿತ್ತಂ **ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ,** ಉಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ **ಸಮ್ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ**। ಏವಂ ಸಮ್ಪಗ್ಗಹಿತಂ ಯಥಾ ನ ಪತತಿ ತಥಾ ನಂ ವೀರಿಯುಪತ್ಥಮ್ಭೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇನ್ತೋ **ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ**। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಮ್ಪಿ ಥಿರಭಾವತ್ಥಾಯ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇನ್ತೋ **ಪಚ್ಚುಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ** ನಾಮ।

೪೦೬. **ಠಿತಿಯಾತಿ**ಪದಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಅಸಮ್ಮೋಸಾದೀನಂ ಠಿತಿವೇವಚನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಯಾ ಠಿತಿ ಸೋ ಅಸಮ್ಮೋಸೋತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಪದಂ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಉಪರಿಮಂ ಉಪರಿಮಂ ಪದಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಪಾಳಿವಣ್ಣನಾ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಕಥಾ ನಾಮ ದುವಿಧಾ - ಲೋಕಿಯಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಚ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯಾ ಸಬ್ಬಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಹೋತಿ। ಸಾ ಕಸ್ಸಪಸಂಯುತ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ -

"ಚತ್ತಾರೋ ಮೇ, ಆವುಸೋ, ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ?

ಇಧಾವುಸೋ, ಭಿಕ್ಖು 'ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಆತಪ್ಪಂ ಕರೋತಿ; 'ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪಹೀಯಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಆತಪ್ಪಂ ಕರೋತಿ; 'ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಆತಪ್ಪಂ ಕರೋತಿ। 'ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಆತಪ್ಪಂ ಕರೋತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೪೫)।

ಏತ್ಥ ಚ **'ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ'**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಚೇವ ಮಗ್ಗೋ ಚ। **ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ** ನಾಮ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವ। ಮಗ್ಗೋ ಪನ ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನೋ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತನಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸೋ ಹಿ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ದತ್ವಾವ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ವಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ನ ಯುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ "ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಆವಿಭಾವತ್ಥಂ ಇದಂ ವತ್ಥು - ಏಕೋ ಕಿರ ಖೀಣಾಸವತ್ಥೇರೋ 'ಮಹಾಚೇತಿಯಞ್ಚ ಮಹಾಬೋಧಿಞ್ಚ ವನ್ದಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನಾ ಭಣ್ಡಗಾಹಕಸಾಮಣೇರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಜನಪದತೋ ಮಹಾವಿಹಾರಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ವಿಹಾರಪರಿವೇಣಂ ಪಾವಿಸಿ; ಸಾಯನ್ಹಸಮಯೇ ಮಹಾಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇ ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಮಾನೇ ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದನತ್ಥಾಯ ನ ನಿಕ್ಖಮಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಖೀಣಾಸವಾನಞ್ಹಿ ತೀಸು ರತನೇಸು ಮಹನ್ತಂ ಗಾರವಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಸಾಯಮಾಸಭುತ್ತವೇಲಾಯ ಸಾಮಣೇರಮ್ಪಿ ಅಜಾನಾಪೇತ್ವಾ 'ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಏಕಕೋವ ನಿಕ್ಖಮಿ। ಸಾಮಣೇರೋ 'ಕಿಂ ನು ಖೋ ಥೇರೋ ಅವೇಲಾಯ ಏಕಕೋವ ಗಚ್ಛತಿ, ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ಪದಾನುಪದಿಕೋವ ನಿಕ್ಖಮಿ। ಥೇರೋ ಅನಾವಜ್ಜನೇನ ತಸ್ಸ ಆಗಮನಂ ಅಜಾನನ್ತೋ ದಕ್ಖಿಣದ್ವಾರೇನ ಮಹಾಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ ಆರುಳ್ಹೋ। ಸಾಮಣೇರೋಪಿ ಅನುಪದಂಯೇವ ಆರುಳ್ಹೋ।

ಮಹಾಥೇರೋ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ಉಲ್ಲೋಕೇತ್ವಾ ಬುದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಪೀತಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಚೇತಸೋ ಸಮನ್ನಾಹರಿತ್ವಾ ಹಟ್ಠಪಹಟ್ಠೋ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ವನ್ದತಿ। ಸಾಮಣೇರೋ ಥೇರಸ್ಸ ವನ್ದನಾಕಾರಂ ದಿಸ್ವಾ 'ಉಪಜ್ಝಾಯೋ ಮೇ ಅತಿವಿಯ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೋ ವನ್ದತಿ; ಕಿಂ ನು ಖೋ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಲಭಿತ್ವಾ ಪೂಜಂ ಕರೇಯ್ಯಾ'ತಿ ಚಿನ್ತೇಸಿ। ಥೇರೇ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಉಟ್ಠಾಯ ಸಿರಸಿ ಅಞ್ಜಲಿಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ಉಲ್ಲೋಕೇತ್ವಾ ಠಿತೇ ಸಾಮಣೇರೋ ಉಕ್ಕಾಸಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಆಗತಭಾವಂ ಜಾನಾಪೇಸಿ। ಥೇರೋ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ "ಕದಾ ಆಗತೋಸೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। "ತುಮ್ಹಾಕಂ ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದನಕಾಲೇ, ಭನ್ತೇ; ಅತಿವಿಯ ಪಸನ್ನಾ

ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿತ್ಥ; ಕಿನ್ನು ಖೋ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಲಭಿತ್ವಾ ಪೂಜೇಯ್ಯಾಥಾ"ತಿ? "ಆಮ, ಸಾಮಣೇರ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚೇತಿಯೇ ವಿಯ ಅಞ್ಞತ್ರ ಏತ್ತಕಂ ಧಾತುನಿಧಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವರೂಪಂ ಅಸದಿಸಂ ಮಹಾಥೂಪಂ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಲಭಿತ್ವಾ ಕೋ ನ ಪೂಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ? "ತೇನ ಹಿ, ಭನ್ತೇ, ಅಧಿವಾಸೇಥ, ಆಹರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ತಾವದೇವ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಇದ್ಧಿಯಾ ಹಿಮವನ್ತಂ ಗನ್ತ್ವಾ ವಣ್ಣಗನ್ಧಸಮ್ಪನ್ನಾನಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಸ್ಸಾವನಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಮಹಾಥೇರೇ ದಕ್ಖಿಣಮುಖತೋ ಪಚ್ಛಿಮಮುಖೇ ಅಸಮ್ಪತ್ತೇಯೇವ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಪುಪ್ಫಪರಿಸ್ಸಾವನಂ ಹತ್ಥೇ ಠಪೇತ್ವಾ "ಪೂಜೇಥ ಭನ್ತೇ"ತಿ ಆಹ। ಥೇರೋ "ಅತಿಮನ್ದಾನಿ ನೋ, ಸಾಮಣೇರ, ಪುಪ್ಫಾನೀ"ತಿ ಆಹ। "ಗಚ್ಛಥ, ಭನ್ತೇ, ಭಗವತೋ ಗುಣೇ ಆವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪೂಜೇಥಾ"ತಿ।

ಥೇರೋ ಪಚ್ಛಿಮಮುಖನಿಸ್ಸಿತೇನ ಸೋಪಾನೇನ ಆರುಯ್ಹ ಕುಚ್ಛಿವೇದಿಕಾಭೂಮಿಯಂ ಪುಪ್ಫಪೂಜಂ ಕಾತುಂ ಆರದ್ಧೋ। ವೇದಿಕಾಭೂಮಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ; ಪುಪ್ಫಾನಿ ಪತಿತ್ವಾ ದುತಿಯಭೂಮಿಯಂ ಜಣ್ಣುಪ್ಪಮಾಣೇನ ಓಧಿನಾ ಪೂರಯಿಂಸು। ತತೋ ಓತರಿತ್ವಾ ಪಾದಪಿಟ್ಠಿಕಪನ್ತಿಂ ಪೂಜೇಸಿ; ಸಾಪಿ ಪರಿಪೂರಿ; ಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಿಮತಲೇ ವಿಕಿರನ್ತೋ ಅಗಮಾಸಿ; ಸಬ್ಬಂ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ ಪರಿಪೂರಿ; ತಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪುಣ್ಣೇ "ಸಾಮಣೇರ, ಪುಪ್ಫಾನಿ ನ ಖೀಯನ್ತೀ"ತಿ ಆಹ। "ಪರಿಸ್ಸಾವನಂ, ಭನ್ತೇ, ಅಧೋಮುಖಂ ಕರೋಥಾ"ತಿ। ಅಧೋಮುಖಂ ಕತ್ವಾ ಚಾಲೇಸಿ। ತದಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಖೀಣಾನಿ। ಥೇರೋ ಪರಿಸ್ಸಾವನಂ ಸಾಮಣೇರಸ್ಸ ದತ್ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಹತ್ಥಿಪಾಕಾರೇನ ಚೇತಿಯಂ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ವನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿವೇಣಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಚಿನ್ತೇಸಿ - 'ಯಾವ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ವತಾಯಂ ಸಾಮಣೇರೋ; ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ ನು ಖೋ ಇಮಂ ಇದ್ಧಾನುಭಾವಂ ರಕ್ಖಿತುನ್ತಿ? ತತೋ 'ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ದಿಸ್ವಾ ಸಾಮಣೇರಂ ಆಹ - "ಸಾಮಣೇರ, ತ್ವಂ ಇದಾನಿ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ; ಏವರೂಪಂ ಪನ ಇದ್ಧಿಂ ನಾಸೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಕಾಲೇ ಕಾಣಪೇಸಕಾರಿಯಾ ಹತ್ಥೇನ ಮದ್ದಿತಂಕಞ್ಜಿಯಂ ಪಿವಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ। ದಹರಕಭಾವಸ್ಸ ನಾಮೇಸ ದೋಸೋ ಯಂ ಸೋ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ಕಥಾಯ ಸಂವೇಜೇತ್ವಾ 'ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮೇ, ಭನ್ತೇ, ಆಚಿಕ್ಖಥಾ'ತಿ ನ ಯಾಚಿ; 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಉಪಜ್ಝಾಯೋ ಕಿಂ ವದತೀ'ತಿ ತಂ ಪನ ಅಸುಣನ್ತೋ ವಿಯ ಅಗಮಾಸಿ।

ಥೇರೋ ಮಹಾಚೇತಿಯಞ್ಚ ಮಹಾಬೋಧಿಞ್ಚ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಸಾಮಣೇರಂ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಕುಟೇಳಿತಿಸ್ಸಮಹಾವಿಹಾರಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಸಾಮಣೇರೋ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ಪದಾನುಪದಿಕೋ ಹುತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ। "ಕತರಂ ಗಾಮಂ ಪವಿಸಥ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪನ 'ಇದಾನಿ ಮೇ ಉಪಜ್ಝಾಯೋ ಗಾಮದ್ವಾರಂ ಸಮ್ಪತ್ತೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಞತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಚ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ಚ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಕಾಸೇನಾಗನ್ತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ಪತ್ತಚೀವರಂ ದತ್ವಾ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸತಿ। ಥೇರೋ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಓವದತಿ - "ಸಾಮಣೇರ, ಮಾ ಏವಮಕಾಸಿ; ಪುಥುಜ್ಜನಿದ್ಧಿ ನಾಮ ಚಲಾ ಅನಿಬದ್ಧಾ; ಅಸಪ್ಪಾಯಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನೇವ ಭಿಜ್ಜತಿ; ಸನ್ತಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಹೀನಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೇ ಸನ್ಧಮ್ಭಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀ"ತಿ। ಸಾಮಣೇರೋ 'ಕಿಂ ಕಥೇತಿ ಮಯ್ಹಂ ಉಪಜ್ಝಾಯೋ'ತಿ ಸೋತುಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ತಥೇವ ಕರೋತಿ। ಥೇರೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚೇತಿಯವನ್ದನಂ ಕರೋನ್ತೋ ಕಮ್ಮುಪೇನ್ದವಿಹಾರಂ ನಾಮ ಗತೋ। ತತ್ಥ ವಸನ್ತೇಪಿ ಥೇರೇ ಸಾಮಣೇರೋ ತಥೇವ ಕರೋತಿ।

ಅಥೇಕದಿವಸಂ ಏಕಾ ಪೇಸಕಾರಧೀತಾ ಅಭಿರೂಪಾ ಪಠಮವಯೇ ಠಿತಾ ಕಮ್ಮುಪೇನ್ದಗಾಮತೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಪದುಮಸ್ಸರಂ ಓರುಯ್ಹ ಗಾಯಮಾನಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಭಞ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಾಮಣೇರೋ ಪದುಮಸ್ಸರಮತ್ಥಕೇನ ಗಚ್ಛತಿ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಪನ, ಸಕ್ಕರಲಸಿಕಾಯ ಕಾಣಮಕ್ಖಿಕಾ ವಿಯ, ತಸ್ಸಾ ಗೀತಸದ್ದೇ ಬಜ್ಝಿ; ತಾವದೇವ ಇದ್ಧಿ ಅನ್ತರಹಿತಾ, ಛಿನ್ನಪಕ್ಖೋ ಕಾಕೋ ವಿಯ ಅಹೋಸಿ। ಸನ್ತಸಮಾಪತ್ತಿಬಲೇನ ಪನ ತತ್ಥೇವ ಉದಕಪಿಟ್ಠೇ ಅಪತಿತ್ವಾ ಸಿಮ್ಬಲಿತೂಲಂ ವಿಯ ಪತಮಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಪದುಮಸ್ಸರತೀರೇ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಸೋ ವೇಗೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ಪತ್ತಚೀವರಂ ದತ್ವಾ ನಿವತ್ತಿ। ಮಹಾಥೇರೋ 'ಪಗೇವೇತಂ ಮಯಾ ದಿಟ್ಠಂ, ನಿವಾರಿಯಮಾನೋಪಿ ನ ನಿವತ್ತಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಅವತ್ವಾ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪಾವಿಸಿ।

ಸಾಮಣೇರೋ ಗನ್ತ್ವಾ ಪದುಮಸ್ಸರತೀರೇ ಅಟ್ಠಾಸಿ ತಸ್ಸಾ ಪಚ್ಚುತ್ತರಣಂ ಆಗಮಯಮಾನೋ। ಸಾಪಿ ಸಾಮಣೇರಂ ಆಕಾಸೇನ ಗಚ್ಛನ್ತಞ್ಚ ಪುನಾಗನ್ತ್ವಾ ಠಿತಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ 'ಅದ್ಧಾ ಏಸ ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತೋ'ತಿ ಞತ್ವಾ 'ಪಟಿಕ್ಕಮ ಸಾಮಣೇರಾ'ತಿ ಆಹ। ಸೋಪಿ ಪಟಿಪಕ್ಕಮಿ। ಇತರಾ ಪಚ್ಚುತ್ತರಿತ್ವಾ ಸಾಟಕಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ತಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ 'ಕಿಂ, ಭನ್ತೇ'ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। ಸೋ ತಮತ್ಥಂ ಆರೋಚೇಸಿ। ಸಾ ಬಹೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಘರಾವಾಸೇ ಆದೀನವಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೇ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಓವದಮಾನಾಪಿ ತಸ್ಸ ಉಕ್ಕಣ್ಠಂ ವಿನೋದೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೀ 'ಅಯಂ ಮಮ ಕಾರಣಾ ಏವರೂಪಾಯ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪರಿಹೀನೋ; ನ ದಾನಿ ಯುತ್ತಂ ಪರಿಚ್ಚಜಿತು'ನ್ತಿ। 'ಇಧೇವ ತಿಟ್ಠಾ'ತಿ ವತ್ವಾ ಘರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಆರೋಚೇಸಿ। ತೇಪಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಓವದಮಾನಾ ವಚನಂ ಅಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಂ ಆಹಂಸು - "ತ್ವಂ ಅಮ್ಹೇ ಉಚ್ಚಾಕುಲಾತಿ ಮಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇಸಿ। ಮಯಂ ಪೇಸಕಾರಾ। ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಸಿ ಪೇಸಕಾರಕಮ್ಮಂ ಕಾತು"ನ್ತಿ? ಸಾಮಣೇರೋ ಆಹ - "ಉಪಾಸಕ, ಗಿಹೀಭೂತೋ ನಾಮ ಪೇಸಕಾರಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕರೇಯ್ಯ ನಳಕಾರಕಮ್ಮಂ ವಾ, ಕಿಂ ಇಮಿನಾ, ಮಾ ಸಾಟಕಮತ್ತೇ ಲೋಭಂ ಕರೋಥಾ"ತಿ । ಪೇಸಕಾರಕೋ ಉದರೇ ಬದ್ಧಸಾಟಕಂ ದತ್ವಾ ಘರಂ ನೇತ್ವಾ ಧೀತರಂ ಅದಾಸಿ।

ಸೋ ಪೇಸಕಾರಕಮ್ಮಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪೇಸಕಾರೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಾಲಾಯ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಇತ್ಥಿಯೋ ಪಾತೋವ ಭತ್ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಆಹರಿಂಸು। ತಸ್ಸ ಭರಿಯಾ ನ ತಾವ ಆಗಚ್ಛತಿ। ಸೋ ಇತರೇಸು ಕಮ್ಮಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಭುಞ್ಜಮಾನೇಸು ತಸರಂ ವಟ್ಟೇನ್ತೋ ನಿಸೀದಿ। ಸಾ ಪಚ್ಛಾ ಆಗಮಾಸಿ। ಅಥ ನಂ ಸೋ 'ಅತಿಚಿರೇನ ಆಗತಾಸೀ'ತಿ ತಜ್ಜೇಸಿ। ಮಾತುಗಾಮೋ ಚ ನಾಮ ಅಪಿ ಚಕ್ಕವತ್ತಿರಾಜಾನಂ ಅತ್ತನಿ ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತಂ ಞತ್ವಾ ದಾಸಂ ವಿಯ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಏವಮಾಹ - "ಅಞ್ಞೇಸಂ ಘರೇ ದಾರುಪಣ್ಣಲೋಣಾದೀನಿ ಸನ್ನಿಹಿತಾನಿ; ಬಾಹಿರತೋ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಾಯಕಾ ಪೇಸಕಾರಕಾಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಅಹಂ ಪನ ಏಕಿಕಾ; ತ್ವಮ್ಪಿ 'ಮಯ್ಹಂ ಘರೇ ಇದಂ ಅತ್ಥಿ, ಇದಂ ನತ್ಥೀ'ತಿ ನ ಜಾನಾಸಿ। ಸಚೇ ಇಚ್ಛಸಿ ಭುಞ್ಜ, ನೋ ಚೇ ಇಚ್ಛಸಿ ಮಾ ಭುಞ್ಜಾ"ತಿ। ಸೋ 'ನ ಕೇವಲಂ ಉಸ್ಸೂರೇ ಭತ್ತಂ ಆಹರಸಿ, ವಾಚಾಯಪಿ ಮಂ ಘಟ್ಟೇಸೀ'ತಿ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಪಹರಣಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ತಮೇವ ತಸರದಣ್ಡಕಂ ತಸರತೋ ಲುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಖಿಪಿ। ಸಾ ತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಈಸಕಂ ಪರಿವತ್ತಿ। ತಸರದಣ್ಡಕಸ್ಸ ಚ ಕೋಟಿ ನಾಮ ತಿಖಿಣಾ ಹೋತಿ। ಸಾ ತಸ್ಸಾ ಪರಿವತ್ತಮಾನಾಯ ಅಕ್ಖಿಕೋಟಿಯಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಸಾ ಉಭೋಹಿ ಹತ್ಥೇಹಿ ವೇಗೇನ ಅಕ್ಖಿಂ ಅಗ್ಗಹೇಸಿ। ಭಿನ್ನಟ್ಠಾನತೋ ಲೋಹಿತಂ ಪಗ್ಘರತಿ।

ಸೋ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ವಚನಂ ಅನುಸ್ಸರಿ 'ಇದಂ ಸನ್ಧಾಯ ಮಂ ಉಪಜ್ಝಾಯೋ "ಅನಾಗತೇ ಕಾಲೇ ಕಾಣಪೇಸಕಾರಿಯಾ ಹತ್ಥೇನ ಮದ್ದಿತಂ ಕಞ್ಜಿಯಂ ಪಿವಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ ಆಹ। ಇದಂ ಥೇರೇನ ದಿಟ್ಠಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಅಹೋ ದೀಘದಸ್ಸೀ ಅಯ್ಯೋ'ತಿ ಮಹಾಸದ್ದೇನ ರೋದಿತುಂ ಆರಭಿ। ತಮೇನಂ ಅಞ್ಞೇ "ಅಲಂ, ಆವುಸೋ, ಮಾ ರೋದಿ; ಅಕ್ಖಿ ನಾಮ ಭಿನ್ನಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ರೋದನೇನ ಪಟಿಪಾಕತಿಕಂ ಕಾತು"ನ್ತಿ ಆಹಂಸು। ಸೋ "ನಾಹಂ ಏತಮತ್ಥಂ ರೋದಾಮಿ; ಅಪಿಚ ಖೋ ಇದಂ ಸನ್ಧಾಯ ರೋದಾಮೀ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಪವತ್ತಿಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಕಥೇಸಿ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ।

ಅಪರಮ್ಪಿ ವತ್ಥು - ತಿಂಸಮತ್ತಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಕಲ್ಯಾಣಿಯಂ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಅಟವಿಮಗ್ಗೇನ ಮಹಾಮಗ್ಗಂ ಓತರಮಾನಾ ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ಝಾಮಕ್ಖೇತ್ತೇ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ಏಕಂ ಮನುಸ್ಸಂ ಅದ್ದಸಂಸು। ತಸ್ಸ ಸರೀರಂ ಮಸಿಮಕ್ಖಿತಂ ಹೋತಿ, ಮಸಿಮಕ್ಖಿತಮೇವ ಚ ಏಕಂ ಕಾಸಾವಂ ಕಚ್ಛಂ ಪೀಳೇತ್ವಾ ನಿವತ್ಥಂ। ಓಲೋಕಿಯಮಾನೋ ಝಾಮಖಾಣುಕೋ ವಿಯ ಖಾಯತಿ। ಸೋ ದಿವಸಭಾಗೇ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಉಪಡ್ಢಝಾಯಮಾನಾನಂ ದಾರೂನಂ ಕಲಾಪಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಿಟ್ಠಿಯಂ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣೇಹಿ ಕೇಸೇಹಿ ಕುಮ್ಮಗ್ಗೇನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸಮ್ಮುಖೇ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಸಾಮಣೇರಾ ದಿಸ್ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಓಲೋಕಯಮಾನಾ "ಆವುಸೋ, ತುಯ್ಹಂ ಪಿತಾ, ತುಯ್ಹಂ ಮಹಾಪಿತಾ, ತುಯ್ಹಂ ಮಾತುಲೋ"ತಿ ಹಸಮಾನಾ ಗನ್ತ್ವಾ "ಕೋ ನಾಮೋಸಿ ತ್ವಂ, ಉಪಾಸಕಾ"ತಿ ನಾಮಂ ಪುಚ್ಛಿಂಸು। ಸೋ ನಾಮಂ ಪುಚ್ಛಿತೋ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಹುತ್ವಾ ದಾರುಕಲಾಪಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ವತ್ಥಂ ಸಂವಿಧಾಯ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಮಹಾಥೇರೇ ವನ್ದಿತ್ವಾ "ತಿಟ್ಠಥ ತಾವ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಆಹ। ಮಹಾಥೇರಾ ಅಟ್ಠಂಸು।

ದಹರಸಾಮಣೇರಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಮಹಾಥೇರಾನಂ ಸಮ್ಮುಖಾಪಿ ಪರಿಹಾಸಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಉಪಾಸಕೋ ಆಹ - “ಭನ್ತೇ, ತುಮ್ಹೇ ಮಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಪರಿಹಸಥ; ಏತ್ತಕೇನೇವ ಮತ್ಥಕಂ ಪತ್ತಮ್ಹಾತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇಥ। ಅಹಮ್ಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ತುಮ್ಹಾದಿಸೋವ ಸಮಣೋ ಅಹೋಸಿಂ। ತುಮ್ಹಾಕಂ ಪನ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಮತ್ತಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ। ಅಹಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಅಹೋಸಿಂ; ಆಕಾಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಥವಿಂ ಕರೋಮಿ, ಪಥವಿಂ ಆಕಾಸಂ; ದೂರಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಸನ್ತಿಕಂ ಕರೋಮಿ, ಸನ್ತಿಕಂ ದೂರಂ; ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸಂ ಖಣೇನ ವಿನಿವಿಜ್ಝಾಮಿ। ಹತ್ಥೇ ಮೇ ಪಸ್ಸಥ; ಇದಾನಿ ಪನ ಮಕ್ಕಟಹತ್ಥಸದಿಸಾ। ಅಹಂ ಇಮೇಹೇವ ಹತ್ಥೇಹಿ ಇಧ ನಿಸಿನ್ನೋವ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯೇ ಪರಾಮಸಿಂ। ಇಮೇಸಂಯೇವ ಪಾದಾನಂ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯೇ ಪಾದಕಥಲಿಕಂ ಕತ್ವಾ ನಿಸೀದಿಂ। ಏವರೂಪಾ ಮೇ ಇದ್ಧಿ ಪಮಾದೇನ ಅನ್ತರಹಿತಾ। ತುಮ್ಹೇ ಮಾ ಪಮಜ್ಜಿತ್ಥ। ಪಮಾದೇನ ಹಿ ಏವರೂಪಂ ಬ್ಯಸನಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ಅಪ್ಪಮತ್ತಾ ವಿಹರನ್ತಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಅನ್ತಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತುಮ್ಹೇ ಮಞ್ಞೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತಾ ಹೋಥ, ಭನ್ತೇ”ತಿ ತಜ್ಜೇತ್ವಾ ಓವಾದಮದಾಸಿ। ತೇ ತಸ್ಸ ಕಥೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಸಂವೇಗಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸಮಾನಾ ತಿಂಸ ಜನಾ ತತ್ಥೇವ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿಂಸೂತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ಅನತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ತಾವ ಲೋಕಿಯಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಕಥಾಯ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನೇತಂ ಏಕಮೇವ ವೀರಿಯಂ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ತತ್ಥ **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ವಾ ಅನನುಭೂತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ; ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಏತೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ , ಪಹೀಯಮಾನಾಪಿ ಏತೇಯೇವ ಪಹೀಯನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ವತ್ತವಸೇನ ಕಿಲೇಸಾ ನ ಸಮುದಾಚರನ್ತಿ। ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಗನ್ಥಧುತಙ್ಗಸಮಾಧಿವಿಪಸ್ಸನಾ ನವಕಮ್ಮಿಕಾನಂ ಅಞ್ಞತರವಸೇನ। ಕಥಂ? ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ವತ್ತಸಮ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ದ್ವಾಸೀತಿಖುದ್ದಕವತ್ತಾನಿ (ಚೂಳವ॰ ೨೪೩ ಆದಯೋ), ಚುದ್ದಸ ಮಹಾವತ್ತಾನಿ (ಚೂಳವ॰ ೩೫೬ ಆದಯೋ), ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಬೋಧಿಯಙ್ಗಣಪಾನೀಯಮಾಳಉಪೋಸಥಾಗಾರಆಗನ್ತುಕಗಮಿಕವತ್ತಾನಿ ಚ ಕರೋನ್ತಸ್ಸೇವ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ; ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ವತ್ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಭಿನ್ನವತ್ತಸ್ಸ ವಿಚರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಞ್ಚೇವ ಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗಞ್ಚ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಂ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಗನ್ಥಯುತ್ತೋ ಹೋತಿ; ಏಕಮ್ಪಿ ನಿಕಾಯಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ದ್ವೇಪಿ, ತಯೋಪಿ, ಚತ್ತಾರೋಪಿ, ಪಞ್ಚಪಿ। ತಸ್ಸೇವ ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಅತ್ಥವಸೇನ ಪಾಳಿವಸೇನ ಅನುಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಸ್ಸ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ವಾಚೇನ್ತಸ್ಸ ದೇಸೇನ್ತಸ್ಸ ಪಕಾಸೇನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ; ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ಗನ್ಥಕಮ್ಮಂ ಪಹಾಯ ಕುಸೀತಸ್ಸ ವಿಚರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ಧುತಙ್ಗಧರೋ ಹೋತಿ, ತೇರಸ ಧುತಙ್ಗಗುಣೇ ಸಮಾದಾಯ ವತ್ತತಿ। ತಸ್ಸ ಧುತಙ್ಗಗುಣೇ ಪರಿಹರನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ; ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ಧುತಙ್ಗಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಬಾಹುಲ್ಲಾಯ ಆವತ್ತಸ್ಸ ವಿಚರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಚಿಣ್ಣವಸೀ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಆವಜ್ಜನವಸೀಆದೀನಂ ವಸೇನ ವಿಹರನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ; ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಾ ಭಸ್ಸಾದೀಸು ಅನುಯುತ್ತಸ್ಸ ವಿಹರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ವಿಪಸ್ಸಕೋ ಹೋತಿ; ಸತ್ತಸು ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಅಟ್ಠಾರಸಸು ವಾ ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಹರತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ವಿಹರತೋ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ; ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಂ ಪಹಾಯ ಕಾಯದಳ್ಹಿಬಹುಲಸ್ಸ ವಿಹರತೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ನವಕಮ್ಮಿಕೋ ಹೋತಿ, ಉಪೋಸಥಾಗಾರಭೋಜನಸಾಲಾದೀನಿ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಉಪಕರಣಾನಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ; ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ನವಕಮ್ಮೇ ನಿಟ್ಠಿತೇ ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠೇ ವಾ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಆಗತೋ ಸುದ್ಧಸತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಅನಾಸೇವನಾಯ ಕಿಲೇಸಾ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭನ್ತಿ; ಅಪರಭಾಗೇ ಪನಸ್ಸ ಲದ್ಧಾಸೇವನಸ್ಸ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ। ಏವಂ ತಾವ ಅಸಮುಚಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಥಂ ಅನನುಭೂತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಅನನುಭೂತಪುಬ್ಬಂ ಮನಾಪಿಯಾದಿಭೇದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಲಭತಿ। ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗೇ ಆಗಮ್ಮ ರಾಗಾದಯೋ ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಂ ಅನನುಭೂತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಾಮ। ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಏಕಮೇವ ವೀರಿಯಂ।

ಯೇ ಚ ಏವಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ತೇ ಯಥಾ ನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಏವಂ ನೇಸಂ ಅನುಪ್ಪಾದಕಿಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಪಹಾನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ - ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಂ, ಭುತ್ವಾ ವಿಗತುಪ್ಪನ್ನಂ, ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಂ, ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಸಮಙ್ಗಿನೋ - ಇದಂ **ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಂ** ನಾಮ। ಕಮ್ಮೇ ಪನ ಜವಿತೇ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅನುಭವಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧವಿಪಾಕೋ ಭುತ್ವಾ ವಿಗತಂ ನಾಮ। ಕಮ್ಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಂ ಭುತ್ವಾ ವಿಗತಂ ನಾಮ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ **ಭುತ್ವಾ ವಿಗತುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕರೋತಿ। ಏವಂ ಕತೇ ಓಕಾಸೇ ವಿಪಾಕೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಓಕಾಸಕರಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಂ **ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಂ** ನಾಮ।

ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೂಮಿ ನಾಮ। ತೇ ಅತೀತಾದಿಭೇದಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಅನುಸಯಿತಕಿಲೇಸಾ ಪನ ಅತೀತಾ ವಾ ಅನಾಗತಾ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ವಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಅನುಸಯಿತಾಪಿ ಹಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಅನಾಗತಕ್ಖನ್ಧೇಸು, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಅನುಸಯಿತಾಪಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಇದಂ **ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಂ** ನಾಮ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ - ''ತಾಸು ತಾಸು ಭೂಮೀಸು ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತಾ ಕಿಲೇಸಾ ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ''ತಿ।

ಅಪರಮ್ಪಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ - ಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನಂ, ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗಹಿತುಪ್ಪನ್ನಂ, ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನಂ, ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಪತಿ ವತ್ತಮಾನಂಯೇವ **'ಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನಂ'** ನಾಮ। ಸಕಿಂ ಚಕ್ಖೂನಿ ಉಮ್ಮೀಲೇತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಮಿತ್ತೇ ಗಹಿತೇ ಅನುಸ್ಸರಿತಾನುಸ್ಸರಿತಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಧಿಗಹಿತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ಖೀರರುಕ್ಖಸ್ಸ ಕುಠಾರಿಯಾ ಆಹತಾಹತಟ್ಠಾನೇ ಖೀರಂ ನ ನಿಕ್ಖಮಿಸ್ಸತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಏವಂ। ಇದಂ **'ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗಹಿತುಪ್ಪನ್ನಂ'** ನಾಮ। ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಕಿಲೇಸಾ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಠಾನೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ಸಚೇ ಖೀರರುಕ್ಖಂ ಕುಠಾರಿಯಾ ಆಹನೇಯ್ಯುಂ, 'ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಾಮ

ಠಾನೇ ಖೀರಂ ನ ನಿಕ್ಖಮೇಯ್ಯಾ’ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಏವಂ। ಇದಂ **‘ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನಂ’** ನಾಮ। ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತಕಿಲೇಸಾ ಪನ ಭವಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ಇದಂ **‘ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತುಪ್ಪನ್ನಂ’** ನಾಮ।

ಇಮೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಂ, ಭುತ್ವಾವಿಗತುಪ್ಪನ್ನಂ, ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಂ, ಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಂ; ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಂ, ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತುಪ್ಪನ್ನಂ, ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನಂ, ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಂ। ಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಏತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ। ಸೋ ಯೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ತೇ ಅತೀತಾ ವಾ ಅನಾಗತಾ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ವಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

> “ಹಞ್ಚಿ ಅತೀತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ತೇನ ಹಿ ಖೀಣಂ ಖೇಪೇತಿ, ನಿರುದ್ಧಂ ನಿರೋಧೇತಿ, ವಿಗತಂ ವಿಗಮೇತಿ, ಅತ್ಥಙ್ಗತಂ ಅತ್ಥಂ ಗಮೇತಿ, ಅತೀತಂ ಯಂ ನತ್ಥಿ ತಂ ಪಜಹತಿ। ಹಞ್ಚಿ ಅನಾಗತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ತೇನ ಹಿ ಅಜಾತಂ ಪಜಹತಿ, ಅನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಪಾತುಭೂತಂ ಪಜಹತಿ, ಅನಾಗತಂ ಯಂ ನತ್ಥಿ ತಂ ಪಜಹತಿ। ಹಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ತೇನ ಹಿ ರತ್ತೋ ರಾಗಂ ಪಜಹತಿ, ದುಟ್ಠೋ ದೋಸಂ, ಮೂಳ್ಹೋ ಮೋಹಂ, ವಿನಿಬದ್ಧೋ ಮಾನಂ, ಪರಾಮಟ್ಠೋ ದಿಟ್ಠಿಂ, ವಿಕ್ಖೇಪಗತೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ಅನಿಟ್ಠಙ್ಗತೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ, ಥಾಮಗತೋ ಅನುಸಯಂ ಪಜಹತಿ; ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಧಮ್ಮಾ ಯುಗನದ್ಧಾ ಸಮಮೇವ ವತ್ತನ್ತಿ; ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ತೇನ ಹಿ ನತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ, ನತ್ಥಿ ಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ, ನತ್ಥಿ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ, ನತ್ಥಿ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ’ತಿ। ‘ಅತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ…ಪೇ॰… ಅತ್ಥಿ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ’ತಿ। ಯಥಾ ಕಥಂ ವಿಯ? ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ತರುಣೋ ರುಕ್ಖೋ…ಪೇ॰… ಅಪಾತುಭೂತಾನೇವ ನ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೨೧)।

ಇತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಅಜಾತಫಲರುಕ್ಖೋ ಆಗತೋ; ಜಾತಫಲರುಕ್ಖೇನ ಪನ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಫಲೋ ತರುಣಅಮ್ಬರುಕ್ಖೋ। ತಸ್ಸ ಫಲಾನಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಪರಿಭುಞ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ಸೇಸಾನಿ ಪಾತೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಯೋ ಪೂರೇಯ್ಯುಂ। ಅಥಞ್ಞೋ ಪುರಿಸೋ ತಂ ಫರಸುನಾ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ। ತೇನಸ್ಸ ನೇವ ಅತೀತಾನಿ ಫಲಾನಿ ನಾಸಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಚ ನಾಸಿತಾನಿ; ಅತೀತಾನಿ ಹಿ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಪರಿಭುತ್ತಾನಿ, ಅನಾಗತಾನಿ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಾಸೇತುಂ । ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸಮಯೇ ಸೋ ಛಿನ್ನೋ ತದಾ ಫಲಾನಿಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಿಪಿ ಅನಾಸಿತಾನಿ। ಸಚೇ ಪನ ರುಕ್ಖೋ ಅಚ್ಛಿನ್ನೋ ಅಸ್ಸ, ಅಥಸ್ಸ ಪಥವೀರಸಞ್ಚ ಆಪೋರಸಞ್ಚ ಆಗಮ್ಮ ಯಾನಿ ಫಲಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯುಂ, ತಾನಿ ನಾಸಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಅಜಾತಾನೇವ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನೇವ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ಅಪಾತುಭೂತಾನೇವ ನ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಮಗ್ಗೋ ನಾಪಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ನಾಪಿ ನ ಪಜಹತಿ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಮಗ್ಗೇನ ಖನ್ಧೇಸು ಅಪರಿಞ್ಞಾತೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ಮಗ್ಗೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ ತೇ ಕಿಲೇಸಾ ಅಜಾತಾವ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾವ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ಅಪಾತುಭೂತಾವ ನ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ತರುಣಪುತ್ತಾಯ ಇತ್ಥಿಯಾ ಪುನ ಅವಿಜಾಯನತ್ಥಂ ಬ್ಯಾಧಿತಾನಂ ರೋಗವೂಪಸಮತ್ಥಂ ಪೀತಭೇಸಜ್ಜೇಹಿ ಚಾಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಮಗ್ಗೋ ಯೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ತೇ ಅತೀತಾ ವಾ ಅನಾಗತಾ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ವಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ನ ಚ ಮಗ್ಗೋ ಕಿಲೇಸೇ ನ ಪಜಹತಿ। ಯೇ ಪನ ಮಗ್ಗೋ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ‘ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನ’ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಮಗ್ಗೋ ಕಿಲೇಸೇಯೇವ ಪಜಹತಿ, ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾ, ತೇಪಿ ಪಜಹತಿಯೇವ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ “ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ ಸತ್ತ ಭವೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ಏತ್ಥೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ”ತಿ (ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೬) ವಿತ್ಥಾರೋ। ಇತಿ ಮಗ್ಗೋ ಉಪಾದಿನ್ನತೋ ಅನುಪಾದಿನ್ನತೋ ಚ ವುಟ್ಠಾತಿ। ಭವವಸೇನ ಪನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ

ಅಪಾಯಭವತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ । ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಸುಗತಿಭವೇಕದೇಸತೋ; ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಸುಗತಿಕಾಮಭವತೋ; ವುಟ್ಠಾತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ರೂಪಾರೂಪಭವತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಸಬ್ಬಭವೇಹಿ ವುಟ್ಠಾತಿಯೇವಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ।

ಅಥ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಥಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಭಾವನಾ ಹೋತಿ? ಕಥಂ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಠಿತಿಯಾತಿ? ಮಗ್ಗಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಏವ। ಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬತ್ತಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಅನಾಗತಪುಬ್ಬಞ್ಹಿ ಠಾನಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಅನನುಭೂತಪುಬ್ಬಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವಿತ್ವಾ ವತ್ತಾರೋ ಭವನ್ತಿ - 'ಅನಾಗತಟ್ಠಾನಂ ಆಗತಮ್ಹ, ಅನನುಭೂತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವಾಮಾ'ತಿ। ಯಾ ಚಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ, ಅಯಮೇವ ಠಿತಿ ನಾಮಾತಿ ಠಿತಿಯಾ ಭಾವೇತೀತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವೀರಿಯಂ "ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯಾ"ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತಿ। ಅಯಂ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಕಥಾ। ಏವಮೇತ್ಥ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೦೮. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ವಿಭತ್ತಸ್ಸ ದೇಸನಾನಯಸ್ಸ ಮುಖಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ತತ್ಥ ನಯಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ? ಪಠಮಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇ ತಾವ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಝಾನಾಭಿನಿವೇಸೇ ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಪದಾ, ಸುದ್ಧಿಕಸುಞ್ಞತಾ, ಸುಞ್ಞತಪಟಿಪದಾ, ಸುದ್ಧಿಕಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಪಟಿಪದಾತಿ ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಠಾನೇಸು ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕನಯಾನಂ ವಸೇನ ದಸ ನಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ ವೀಸತಿಯಾ ಅಭಿನಿವೇಸೇಸು ದ್ವೇ ನಯಸತಾನಿ। ತಾನಿ ಚತೂಹಿ ಅಧಿಪತೀಹಿ ಚತುಗ್ಗುಣಿತಾನಿ ಅಟ್ಠ। ಇತಿ ಸುದ್ಧಿಕಾನಿ ದ್ವೇ ಸಾಧಿಪತೀನಿ ಅಟ್ಠಾತಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ನಯಸಹಸ್ಸಂ ಹೋತಿ। ತಥಾದುತಿಯಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾದೀಸು ಸುದ್ಧಿಕಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇ ಚಾತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ। ಯಥಾ ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ, ಏವಂ ಸೇಸಮಗ್ಗೇಸುಪೀತಿ ಕುಸಲವಸೇನೇವ ವೀಸತಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ। ವಿಪಾಕೇ ಪನ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಹಿ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ ವಿಪಾಕವಾರೋ ನ ಗಹಿತೋತಿ। ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಾನೇವ ಕಥಿತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೪೧೭. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏತಾನಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿತೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾನೇವ, ನ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾನಿ; ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಪನ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾನಿ; ವೀಮಂಸಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀನಿ; ಛನ್ದಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀನೀತಿ; ವೀರಿಯಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ಪನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀನೀತಿ ವಾ ನ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀನೀತಿ ವಾ; ಅತೀತಾದೀಸು ಏಕಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ; ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮತ್ತಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಾನೇವ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಮಿಂಯೇವ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ ಕಥಿತಾ; ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಸು ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಾಯೇವಾತಿ। ಏವಮಯಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಇದ್ಧಿಪಾದವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೩೧. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಇದ್ಧಿಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ **ಚತ್ತಾರೋ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಇದ್ಧಿಪಾದಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಸಮಿಜ್ಝತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿಪಿ ಇದ್ಧಿ। ಪಠಮೇನತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿ ಏವ ಪಾದೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ, ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯೇನತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ; ಪಾದೋತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ, ಅಧಿಗಮುಪಾಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಉಪರೂಪರಿವಿಸೇಸಸಙ್ಖಾತಂ ಇದ್ಧಿಂ ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾದೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ತಾವ "ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇದಾನಿ ತೇ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು। **ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಛನ್ದಹೇತುಕೋ ಛನ್ದಾಧಿಕೋ ವಾ ಸಮಾಧಿ **ಛನ್ದಸಮಾಧಿ**। ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಛನ್ದಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಧಿಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಪಧಾನಭೂತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ **ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಾ**। ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಸ್ಸ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಸಮನ್ನಾಗತ**ನ್ತಿ ಛನ್ದಸಮಾಧಿನಾ ಚ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಚ ಉಪೇತಂ। **ಇದ್ಧಿಪಾದ**ನ್ತಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಪರಿಯಾಯೇನ ವಾ ಇಜ್ಝನಕಟ್ಠೇನ ಇಜ್ಝನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಇದ್ಧೀತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತಾನಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಾದಿಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಪಾದಭೂತಂ ಸೇಸಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರಾಸಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಞ್ಹಿ ಪರತೋ "ಇದ್ಧಿಪಾದೋತಿ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥೇನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥೇವ ಹಿ ಛನ್ದಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಧಿ ಛನ್ದಸಮಾಧೀತಿ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ವೀರಿಯಂ…ಪೇ॰… ಚಿತ್ತಂ। ವೀಮಂಸಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಧಿ ವೀಮಂಸಸಮಾಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇದಾನಿ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಆದೀನಿ ಪದಾನಿ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಥಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಛನ್ದಞ್ಚೇ ಭಿಕ್ಖು ಅಧಿಪತಿಂ ಕರಿತ್ವಾ**ತಿ ಯದಿ ಭಿಕ್ಖು ಛನ್ದಂ ಅಧಿಪತಿಂ ಛನ್ದಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಛನ್ದಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಧಿಂ ಪಟಿಲಭತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ನಾಮ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೀರಿಯಞ್ಚೇ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇಮೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವಯಮಾನಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪಧಾನಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಙ್ಖಾತಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಂ ವೀರಿಯಂ ಕಥಿತಂ। **ತದೇಕಜ್ಝಂ ಅಭಿಸಞ್ಞೂಹಿತ್ವಾ**ತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಏಕತೋ ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಏತಂ ವೋಹಾರಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೪೩೨. ಇದಾನಿ "ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪದಸಮೂಹೇ ಛನ್ದಾದಿಧಮ್ಮೇ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಛನ್ದೋ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ಉಪೇತೋ ಹೋತೀತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಸಙ್ಖಾತೋ ಧಮ್ಮರಾಸಿ ಉಪೇತೋ ಹೋತಿ। **ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಛನ್ದಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ। **ಇದ್ಧಿ ಸಮಿದ್ಧೀ**ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿವೇವಚನಾನೇವ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಇಜ್ಝನಕಟ್ಠೇನ **ಇದ್ಧಿ**। ಸಮ್ಪುಣ್ಣಾ ಇದ್ಧಿ **ಸಮಿದ್ಧಿ;** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಾ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। ಇಜ್ಝನಾಕಾರೋ **ಇಜ್ಝನಾ**। **ಸಮಿಜ್ಝನಾ**ತಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪಾತುಭಾವವಸೇನ ಲಭನಂ **ಲಾಭೋ**। ಪರಿಹೀನಾನಮ್ಪಿ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವಸೇನ ಪುನ ಲಾಭೋ **ಪಟಿಲಾಭೋ;** ಉಪಸಗ್ಗೇನ ವಾ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಪತ್ತೀ**ತಿ ಅಧಿಗಮೋ। ಅಪರಿಹಾನವಸೇನ ಸಮ್ಮಾ ಪತ್ತೀತಿ **ಸಮ್ಪತ್ತಿ**। **ಫುಸನಾ**ತಿ ಪಟಿಲಾಭಫುಸನಾ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ**ತಿ ಪಟಿಲಾಭಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾವ। **ಉಪಸಮ್ಪದಾ**ತಿ ಪಟಿಲಾಭಉಪಸಮ್ಪದಾ ಏವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಯಾಭೂತಸ್ಸಾತಿ ತೇನ ಆಕಾರೇನ ಭೂತಸ್ಸ; ತೇ ಛನ್ದಾದಿಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿಆದೀಹಿ ಛನ್ದಾದಯೋ ಅನ್ತೋ ಕತ್ವಾ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಖನ್ಧಾ ಕಥಿತಾ। **ತೇ ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ; ಛನ್ದಾದಯೋ ವಾ ತಯೋ ಧಮ್ಮೇತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। **ಆಸೇವತೀ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। ಸೇಸಇದ್ಧಿಪಾದನಿದ್ದೇಸೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಕಿಂ ಕಥಿತನ್ತಿ? ಚತುನ್ನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥಿತಂ। ಏಕೋ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಛನ್ದಂ ಅವಸ್ಸಯತಿ; ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಕುಸಲಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೇನ ಅತ್ಥನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಂ ಸತಿ 'ಅಹಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸ್ಸಾಮಿ, ನತ್ಥಿ ಮಯ್ಹಂ ಏತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನೇ ಭಾರೋ'ತಿ ಛನ್ದಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಛನ್ದಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಏಕೋ ವೀರಿಯಂ ಅವಸ್ಸಯತಿ। ಏಕೋ ಚಿತ್ತಂ, ಏಕೋ ಪಞ್ಞಂ ಅವಸ್ಸಯತಿ। ಪಞ್ಞಾಯ ಅತ್ಥನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಂ ಸತಿ 'ಅಹಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸ್ಸಾಮಿ , ನತ್ಥಿ ಮಯ್ಹಂ ಏತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನೇ ಭಾರೋ'ತಿ ಪಞ್ಞಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಪಞ್ಞಂ ಧುರಂ ಪಞ್ಞಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ।

ಕಥಂ? ಯಥಾ ಹಿ ಚತೂಸು ಅಮಚ್ಚಪುತ್ತೇಸು ಠಾನನ್ತರಂ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ ವಿಚರನ್ತೇಸು ಏಕೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಅವಸ್ಸಯಿ, ಏಕೋ ಸೂರಭಾವಂ, ಏಕೋ ಜಾತಿಂ, ಏಕೋ ಮನ್ತಂ। ಕಥಂ? ತೇಸು ಹಿ ಪಠಮೋ 'ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಅಪ್ಪಮಾದಕಾರಿತಾಯ ಅತ್ಥನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಲಚ್ಛಾಮೇತಂ ಠಾನನ್ತರ'ನ್ತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಅವಸ್ಸಯಿ। ದುತಿಯೋ 'ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋಪಿ ಏಕಚ್ಚೋ ಸಙ್ಗಾಮೇ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತೇ ಸಣ್ಠಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ; ಅವಸ್ಸಂ ಖೋ ಪನ ರಞ್ಞೋ ಪಚ್ಚನ್ತೋ ಕುಪ್ಪಿಸ್ಸತಿ; ತಸ್ಮಿಂ ಕುಪ್ಪಿತೇ ರಥಧುರೇ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ರಾಜಾನಂ ಆರಾಧೇತ್ವಾ ಆಹರಾಪೇಸ್ಸಾಮೇತಂ ಠಾನನ್ತರ'ನ್ತಿ ಸೂರಭಾವಂ ಅವಸ್ಸಯಿ। ತತಿಯೋ 'ಸೂರಭಾವೇಪಿ ಸತಿ ಏಕಚ್ಚೋ ಹೀನಜಾತಿಕೋ ಹೋತಿ; ಜಾತಿಂ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಠಾನನ್ತರಂ ದದನ್ತಾ ಮಯ್ಹಂ ದಸ್ಸನ್ತೀ'ತಿ ಜಾತಿಂ ಅವಸ್ಸಯಿ। ಚತುತ್ಥೋ 'ಜಾತಿಮಾಪಿ ಏಕೋ ಅಮನ್ತನೀಯೋ ಹೋತಿ; ಮನ್ತೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಆಹರಾಪೇಸ್ಸಾಮೇತಂ ಠಾನನ್ತರ'ನ್ತಿ ಮನ್ತಂ ಅವಸ್ಸಯಿ। ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅವಸ್ಸಯಬಲೇನ ಠಾನನ್ತರಾನಿ ಪಾಪುಣಿಂಸು।

ತತ್ಥ ಉಪಟ್ಠಾನೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಠಾನನ್ತರಂ ಪತ್ತೋ ವಿಯ ಛನ್ದಂ ಅವಸ್ಸಾಯ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಕುಸಲಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದೇನ ಅತ್ಥನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಂ ಸತಿ 'ಅಹಂ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸ್ಸಾಮಿ, ನತ್ಥಿ ಮಯ್ಹಂ ಏತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನೇ ಭಾರೋ'ತಿ ಛನ್ದಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಛನ್ದಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ರಟ್ಠಪಾಲತ್ಥೇರೋ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೯೩ ಆದಯೋ) ವಿಯ। ಸೋ ಹಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸಿ। ಸೂರಭಾವೇನ ರಾಜಾನಂ ಆರಾಧೇತ್ವಾ ಠಾನನ್ತರಂ ಪತ್ತೋ ವಿಯ ವೀರಿಯಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ವೀರಿಯಂ ಧುರಂ ವೀರಿಯಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಸೋಣತ್ಥೇರೋ (ಮಹಾವ॰ ೨೪೩) ವಿಯ। ಸೋ ಹಿ ಆಯಸ್ಮಾ ವೀರಿಯಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸಿ।

ಜಾತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಠಾನನ್ತರಂ ಪತ್ತೋ ವಿಯ ಚಿತ್ತಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಧುರಂ ಚಿತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಸಮ್ಭೂತತ್ಥೇರೋ ವಿಯ। ಸೋ ಹಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸಿ। ಮನ್ತಂ ಅವಸ್ಸಾಯ ಠಾನನ್ತರಪ್ಪತ್ತೋ ವಿಯ ವೀಮಂಸಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ವೀಮಂಸಂ ಧುರಂ ವೀಮಂಸಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಥೇರೋ ಮೋಘರಾಜಾ ವಿಯ। ಸೋ ಹಿ ಆಯಸ್ಮಾ ವೀಮಂಸಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ತಯೋ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಙ್ಖಾತಾ ಧಮ್ಮಾ ಇದ್ಧೀಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಾಪಿ। ಸೇಸಾ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಾಯೇವ। ವೀರಿಯಚಿತ್ತವೀಮಂಸಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಙ್ಖಾತಾಪಿ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಇದ್ಧೀಪಿ ಹೋನ್ತಿ

ಇದ್ಧಿಪಾದಾಪಿ। ಸೇಸಾ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಾಯೇವ। ಅಯಂ ತಾವ ಅಭೇದತೋ ಕಥಾ।

ಭೇದತೋ ಪನ 'ಛನ್ದೋ' ಇದ್ಧಿ ನಾಮ। ಛನ್ದಧುರೇನ ಭಾವಿತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ। ಸಮಾಧಿ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋತಿ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧವಸೇನ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೇ ಪವಿಸನ್ತಿ; ಪಾದೇ ಪವಿಟ್ಠಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ತತ್ಥೇವ 'ಸಮಾಧಿ' ಇದ್ಧಿ ನಾಮ। ಸಮಾಧಿಧುರೇನ ಭಾವಿತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಸಮಾಧಿದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ। ಛನ್ದೋ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋತಿ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧವಸೇನ ಸಮಾಧಿದ್ಧಿಪಾದೇ ಪವಿಸನ್ತಿ; ಪಾದೇ ಪವಿಟ್ಠಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ ಏವ। ತತ್ಥೇವ 'ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋ' ಇದ್ಧಿ ನಾಮ। ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಭಾವಿತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಿದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ। ಛನ್ದೋ ಸಮಾಧೀತಿ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧವಸೇನ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಿದ್ಧಿಪಾದೇ ಪವಿಸನ್ತಿ; ಪಾದೇ ಪವಿಟ್ಠಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ ಏವ। ತತ್ಥೇವ 'ವೀರಿಯಂ' ಇದ್ಧಿ ನಾಮ, 'ಚಿತ್ತಂ' ಇದ್ಧಿ ನಾಮ, 'ವೀಮಂಸಾ' ಇದ್ಧಿ ನಾಮ…ಪೇ॰… ಪಾದೇ ಪವಿಟ್ಠಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ ಏವ। ಅಯಂ ಭೇದತೋ ಕಥಾ ನಾಮ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಅಭಿನವಂ ನತ್ಥಿ; ಗಹಿತಮೇವ ವಿಭೂತಧಾತುಕಂ ಕತಂ। ಕಥಂ? ಛನ್ದೋ, ಸಮಾಧಿ, ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಇದ್ಧೀಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಾಪಿ। ಸೇಸಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಾಯೇವ। ಇಮೇ ಹಿ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಇಜ್ಝಮಾನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಇಜ್ಝನ್ತಿ, ನ ವಿನಾ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಇಜ್ಝನಕಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಪಾದೋ ನಾಮ। 'ಇದ್ಧೀ'ತಿ ವಾ 'ಇದ್ಧಿಪಾದೋ'ತಿ ವಾ ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಧಿವಚನಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂಯೇವ ಅಧಿವಚನಂ। ವೀರಿಯಂ, ಚಿತ್ತಂ, ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರೋತಿ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ…ಪೇ॰… ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂಯೇವ ಅಧಿವಚನಂ।

ಅಪಿಚ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ; ಪಟಿಲಾಭೋ ಪಟಿಲಾಭೋ ಇದ್ಧಿ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಮತ್ಥೋ ಉಪಚಾರೇನ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಾ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಪರಿಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ। ದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನ, ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಪರಿಕಮ್ಮಂ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ। ಸಕದಾಗಾಮಿ, ಅನಾಗಾಮಿ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ। ಪಟಿಲಾಭೇನಾಪಿ ದೀಪೇತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ; ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ, ತತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ…ಪೇ॰… ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿ ನಾಮ।

ಕೇನಟ್ಠೇನ ಇದ್ಧಿ? ಕೇನಟ್ಠೇನ ಪಾದೋತಿ? ಇಜ್ಝನಕಟ್ಠೇನೇವ ಇದ್ಧಿ। ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನೇವ ಪಾದೋ। ಏವಮಿಧಾಪಿ ಇದ್ಧೀತಿ ವಾ ಪಾದೋತಿ ವಾ ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಧಿವಚನಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂಯೇವ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಪನ ಇದಮಾಹಂಸು - ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಮೇವ ಅಧಿವಚನಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಯದಿ ಸತ್ಥಾ ಪರತೋ ಉತ್ತರಚೂಳಭಾಜನೀಯಂ ನಾಮ ನ ಆಹರೇಯ್ಯ। ಉತ್ತರಚೂಳಭಾಜನೀಯೇ ಪನ "ಛನ್ದೋಯೇವ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ, ವೀರಿಯಮೇವ, ಚಿತ್ತಮೇವ, ವೀಮಂಸಾವ ವೀಮಂಸಿದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿ ಕಥಿತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಇದ್ಧಿ ನಾಮ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾ, ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಿಪ್ಫನ್ನೋ"ತಿ ವದಿಂಸು। ತೇಸಂ ವಚನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಇದ್ಧೀಪಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋಪಿ 'ನಿಪ್ಫನ್ನೋ ತಿಲಕ್ಖಣಬ್ಭಾಹತೋ'ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತಂ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಕಥಿತಾತಿ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೪೪. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ನಯಾ ಪನೇತ್ಥ ಗಣೇತಬ್ಬಾ। “ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವೇತೀ”ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಥಾ ಉತ್ತರಚೂಳಭಾಜನೀಯೇ ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೇ ಚತ್ತಾರಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ, ವೀರಿಯಚಿತ್ತವೀಮಂಸಿದ್ಧಿಪಾದೇ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ಏವಮೇತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಾನಂಯೇವ ಇದ್ಧಿಪಾದಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವತ್ತಿಂಸನಯಸಹಸ್ಸಪ್ಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಂ ಕಥಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೪೬೧. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಇದ್ಧಿಪಾದಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿತೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ ಏವ, ನ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ; ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಪನ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾ, ನ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ। ಚತ್ತಾರೋ ಹಿ ಅಧಿಪತಯೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಗರುಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಯಂ ಜೇಟ್ಠಕತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಮಜಾತಿಕಾ ಸಮವಯಾ ಸಮಥಾಮಾ ಸಮಸಿಪ್ಪಾ ಚತ್ತಾರೋ ರಾಜಪುತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಜೇಟ್ಠಕತಾಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅಪಚಿತಿಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ, ಏವಮಿಮೇಪಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅಧಿಪತಯೋ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಜೇಟ್ಠಕಧಮ್ಮತಾಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಗರುಂ ನ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ನ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ। ಅತೀತಾದೀಸು ಏಕಾರಮ್ಮಣಭಾವೇಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮತ್ತಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಾವ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಕಥಿತಾ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಮಿಂಯೇವ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಕಥಿತಾ, ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಸು ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಾಯೇವಾತಿ। ಏವಮಯಂ ಇದ್ಧಿಪಾದವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಇದ್ಧಿಪಾದವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೬೬. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಙ್ಗೇ **ಸತ್ತಾ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ**ತಿ ಬೋಧಿಯಾ ಬೋಧಿಸ್ಸ ವಾ ಅಙ್ಗಾತಿ **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ**। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಾ ಏಸಾ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗೀ ಯಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪತಿಟ್ಠಾನಾಯೂಹನಕಾಮಸುಖತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತಾಭಿನಿವೇಸಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಉಪದ್ದವಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾಯ ಸತಿಧಮ್ಮವಿಚಯವೀರಿಯಪೀತಿಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮಾಧಿಉಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಬುಜ್ಝತಿ ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾನನಿದ್ದಾಯ ಉಟ್ಠಹತಿ, ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ತಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗೀಸಙ್ಖಾತಾಯ ಬೋಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಾತಿಪಿ **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ,** ಝಾನಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಾದೀನಿ ವಿಯ। ಯೋ ಪನೇಸ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಯ ಏತಾಯ ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ಬೋಧಿಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿಪಿ **ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ,** ಸೇನಙ್ಗರಥಙ್ಗಾದಯೋ ವಿಯ। ತೇನಾಹು ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ - ''ಬುಜ್ಝನಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾತಿ ವಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ''ತಿ।

ಅಪಿಚ ''ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ? ಬೋಧಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಬುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಅನುಬುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಪಟಿಬುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ, ಸಮ್ಬುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ''ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಯೇನಾಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿಆದೀಸು ಪಸತ್ಥೋ ಸುನ್ದರೋ ಚ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಸತಿಯೇವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ **ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ತತ್ಥ ಉಪಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಪವಿಚಯಲಕ್ಖಣೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣೋ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಫರಣಲಕ್ಖಣೋ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಉಪಸಮಲಕ್ಖಣೋ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಲಕ್ಖಣೋ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ, ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಲಕ್ಖಣೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ। ತೇಸು ''ಸತಿಞ್ಚ ಖ್ವಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಂ ವದಾಮೀ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪) ವಚನತೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಪಠಮಂ ವುತ್ತೋ। ತತೋ ಪರಂ ''ಸೋ ತಥಾ ಸತೋ ವಿಹರನ್ತೋ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಪವಿಚಿನತೀ''ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧೫೦) ನಯೇನ ಏವಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನೇವ ನಿಕ್ಖೇಪಪಯೋಜನಂ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಮೇವ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ಸತ್ತೇವ ವುತ್ತಾ, ಅನೂನಾ ಅನಧಿಕಾತಿ? ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕತೋ ಚ। ಏತ್ಥ ಹಿ ತಯೋ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಲೀನಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ, ಯಥಾಹ - ''ಯಸ್ಮಿಞ್ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಯೇ ಲೀನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಕಾಲೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಯ, ಕಾಲೋ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಯ, ಕಾಲೋ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಯಾ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪)। ತಯೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ, ಯಥಾಹ - ''ಯಸ್ಮಿಞ್ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಯೇ ಉದ್ಧತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಕಾಲೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಯ, ಕಾಲೋ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಯ, ಕಾಲೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಯಾ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪)। ಏಕೋ ಪನೇತ್ಥ ಲೋಣಧೂಪನಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು, ಸಬ್ಬಕಮ್ಮಿಕಅಮಚ್ಚೋ ವಿಯ ಚ ಸಬ್ಬೇಸು ರಾಜಕಿಚ್ಚೇಸು, ಸಬ್ಬಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇಸು ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕೋ, ಯಥಾಹ - ''ಸತಿಞ್ಚ ಖ್ವಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಂ ವದಾಮೀ''ತಿ। ''ಸಬ್ಬತ್ಥಕ''ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕತೋ ಚ ಸತ್ತೇವ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೪೬೭. ಇದಾನಿ ನೇಸಂ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವಾರಮ್ಮಣೇ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ನಾನಾಕರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು। **ಸತಿಮಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಞ್ಞವಾ, ಯಸೇನ ಯಸವಾ, ಧನೇನ ಧನವಾ ವಿಯ ಸತಿಯಾ ಸತಿಮಾ ಹೋತಿ, ಸತಿಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಮೇನಾ**ತಿ ಉತ್ತಮೇನ; ತಞ್ಹಿ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚೇವ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಅನುಲೋಮತೋ ಪರಮಂ ನಾಮ ಹೋತಿ ಉತ್ತಮಂ ಸೇಟ್ಠಂ। **ಸತಿನೇಪಕ್ಕೇನಾ**ತಿ ನೇಪಕ್ಕಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ; ಸತಿಯಾ ಚೇವ ನೇಪಕ್ಕೇನ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿಭಾಜನೀಯೇ ಪಞ್ಞಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ? ಸತಿಯಾ ಬಲವಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ। ಸತಿ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಸದ್ಧಿಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿನಾಪಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಬಲವತೀ ಹೋತಿ, ವಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ದುಬ್ಬಲಾ। ತೇನಸ್ಸಾ ಬಲವಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ದ್ವೀಸು ದಿಸಾಸು ದ್ವೇ ರಾಜಮಹಾಮತ್ತಾ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯುಂ; ತೇಸು ಏಕೋ ರಾಜಪುತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ, ಏಕೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಏಕಕೋವ ತೇಸು ರಾಜಪುತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತೋ ಅತ್ತನೋಪಿ ತೇಜೇನ ರಾಜಪುತ್ತಸ್ಸಪಿ ತೇಜೇನ ತೇಜವಾ ಹೋತಿ; ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಠಿತೋ ನ ತೇನ ಸಮತೇಜೋ ಹೋತಿ; ಏವಮೇವ ರಾಜಪುತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಮಹಾಮತ್ತೋ ವಿಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸತಿ, ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಠಿತೋ ವಿಯ ವಿನಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ರಾಜಪುತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತೋ ಅತ್ತನೋಪಿ ತೇಜೇನ ರಾಜಪುತ್ತಸ್ಸಪಿ ತೇಜೇನ ತೇಜವಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸತಿ ಬಲವತೀ ಹೋತಿ; ಯಥಾ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಠಿತೋ ನ ತೇನ ಸಮತೇಜೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ವಿನಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ದುಬ್ಬಲಾ ಹೋತೀತಿ ಬಲವಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾ ಗಹಿತಾತಿ।

ಚಿರಕತಮ್ಪೀತಿ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪರಸ್ಸ ವಾ ಕಾಯೇನ ಚಿರಕತಂ ವತ್ತಂ ವಾ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಂ ವಾ ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ವಾ। **ಚಿರಭಾಸಿತಮ್ಪೀ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ವಾ ಪರೇನ ವಾ ವಾಚಾಯ ಚಿರಭಾಸಿತಂ ಬಹುಕಮ್ಪಿ, ವತ್ತಸೀಸೇ ಠತ್ವಾ ಧಮ್ಮಕಥಂ ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಿನಿಚ್ಛಯಂ ವಾ, ವಿಮುತ್ತಾಯತನಸೀಸೇ ವಾ ಠತ್ವಾ ಧಮ್ಮಕಥಮೇವ। **ಸರಿತಾ ಹೋತೀ**ತಿ ತಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಞ್ಚ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸಂ 'ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಏವಂ ನಿರುದ್ಧೋ'ತಿ ಸರಿತಾ ಹೋತಿ। **ಅನುಸ್ಸರಿತಾ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸರಿತಾ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**ತಿ ಅಯಂ ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸೇಸಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ನಾಮ ಕಥೀಯತಿ।

ಸೋ ತಥಾ ಸತೋ ವಿಹರನ್ತೋತಿ ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ತೇನಾಕಾರೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಸತಿಯಾ ಸತೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತೋ। **ತಂ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ತಂ ಚಿರಕತಂ ಚಿರಭಾಸಿತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಧಮ್ಮಂ। **ಪಞ್ಞಾಯ ಪವಿಚಿನತೀ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ 'ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ'ತಿ ಪವಿಚಿನತಿ। **ಪವಿಚರತೀ**ತಿ 'ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ'ತಿ ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಂ ಚರಾಪೇನ್ತೋ ಪವಿಚರತಿ। **ಪರಿವೀಮಂಸಂ ಆಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಓಲೋಕನಂ ಗವೇಸನಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪಕಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

ತಸ್ಸ ತಂ ಧಮ್ಮನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಧಮ್ಮಂ। **ಆರದ್ಧಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಹೋತಿ ಪಗ್ಗಹಿತಂ। **ಅಸಲ್ಲೀನ**ನ್ತಿ ಆರದ್ಧತ್ತಾಯೇವ ಅಸಲ್ಲೀನಂ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಇದಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪಕಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವೀರಿಯಂ ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

ನಿರಾಮಿಸಾತಿ ಕಾಮಾಮಿಸಲೋಕಾಮಿಸವಟ್ಟಾಮಿಸಾನಂ ಅಭಾವೇನ ನಿರಾಮಿಸಾ ಪರಿಸುದ್ಧಾ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪೀತಿ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪೀತಿಮನಸ್ಸಾತಿ ಪೀತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ಕಾಯೋಪಿ ಪಸ್ಸಮ್ಭತೀ**ತಿ ಖನ್ಧತ್ತಯಸಙ್ಖಾತೋ ನಾಮಕಾಯೋ ಕಿಲೇಸದರಥಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ। **ಚಿತ್ತಮ್ಪೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋಪಿ ತಥೇವ ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯಸ್ಸ ಸುಖಿನೋತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯತಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸುಖೇನ ಸುಖಿತಸ್ಸ। **ಸಮಾಧಿಯತೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಆಧಿಯತಿ, ನಿಚ್ಚಲಂ ಹುತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಠಪೀಯತಿ, ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

ತಥಾ ಸಮಾಹಿತನ್ತಿ ತೇನ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತೇನ ವಿಯ ಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತಂ। **ಸಾಧುಕಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖಿತಾ ಹೋತಿ; ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನವಡ್ಢನೇ ಅಬ್ಯಾವಟೋ ಹುತ್ವಾ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಛನ್ನಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಅನೋಸಕ್ಕನಅನತಿವತ್ತನಭಾವಸಾಧಕೋ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಕಿಂ ಕಥಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ? ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ನಾನಾರಸಲಕ್ಖಣಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಕಥಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಪಠಮೋ ನಯೋ।

೪೯೮-೪೯೯. ಇದಾನಿ ಯೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಚುದ್ದಸ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಪಕಾಸನತ್ಥಂ ದುತಿಯನಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪುನ **ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ರಾಯಂ ಅನುಪುಬ್ಬಪದವಣ್ಣನಾ - **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಧಮ್ಮೇಸು ಸತೀ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಧಮ್ಮೇಸು ಸತೀ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸತಿ। **ಯದಪೀ**ತಿ ಯಾಪಿ। **ತದಪೀ**ತಿ ಸಾಪಿ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಜಾನನತ್ಥಾಯ। **ಸಮ್ಬೋಧಾಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಬೋಧಿ ವುಚ್ಚತಿ ಮಗ್ಗೋ, ಮಗ್ಗತ್ಥಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಬ್ಬಾನಾಯಾ**ತಿ ವಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಣ್ಹಾ; ಸಾ ತತ್ಥ ನತ್ಥೀತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತದತ್ಥಾಯ, ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಅಮತಧಾತುಯಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯತ್ಥಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಕಾಯಿಕಂ ವೀರಿಯನ್ತಿ ಚಙ್ಕಮಂ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನವೀರಿಯಂ। **ಚೇತಸಿಕಂ ವೀರಿಯ**ನ್ತಿ "ನ ತಾವಾಹಂ ಇಮಂ ಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಭಿನ್ದಿಸ್ಸಾಮಿ ಯಾವ ಮೇ ನ ಅನುಪಾದಾಯ ಆಸವೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂ ಕಾಯಪಯೋಗಂ ವಿನಾ ಉಪ್ಪನ್ನವೀರಿಯಂ। **ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧೀ**ತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ ದರಥಪಸ್ಸದ್ಧಿ। **ಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ದರಥಪಸ್ಸದ್ಧಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸದಿಸೋವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಕಥಿತಾ।

ಪೋರಾಣಕತ್ಥೇರಾ ಪನ 'ಏತ್ತಕೇನ ಪಾಕಟಂ ನ ಹೋತೀ'ತಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸುಂ। ಏತೇಸು ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಸತಿ ಪವಿಚಯೋ ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಲೋಕಿಯಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಮಗ್ಗಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ಕಾಯಿಕವೀರಿಯಂ। ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾ ಪನ ಪೀತಿಸಮಾಧಿಯೋ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಸಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾತಿ।

ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ತಾವ ಧಮ್ಮೇಸು ಸತಿಪವಿಚಯಉಪೇಕ್ಖಾ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಲೋಕುತ್ತರಾ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾತಿ ತೇಸಂ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವೋ ಮಾ ಯುಜ್ಜಿತ್ಥ। ಚಙ್ಕಮಪ್ಪಯೋಗೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತವೀರಿಯಮ್ಪಿ ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ವದನ್ತೋ ನ ಕಿಲಮತಿ। ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾ ಪನ ಪೀತಿಸಮಾಧಿಯೋ ಕದಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಹೋನ್ತೀತಿ? ಕಾಮಾವಚರೇ ತಾವ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾ ಪೀತಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ರೂಪಾವಚರೇ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾ ಪೀತಿ ಲಬ್ಭತಿ, ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಪನ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಅರೂಪಾವಚರೇ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಅಲಬ್ಭಮಾನಕಂ ಉಪಾದಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನಕಾಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। ಏವಮಯಂ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಕಾಮಾವಚರತೋಪಿ ನಿಕ್ಖನ್ತೋ ರೂಪಾವಚರತೋಪಿ ಅರೂಪಾವಚರತೋಪೀತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರೋ ಯೇವಾತಿ ಕಥಿತೋ।

ತಥಾ ಕಾಮಾವಚರೇ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ ಪನ ಸಮಾಧಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ರೂಪಾವಚರಅರೂಪಾವಚರೇಸು ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ ಲಬ್ಭತಿ, ಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಪನ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಅಲಬ್ಭಮಾನಕಂ ಉಪಾದಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನಕೋಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ಏವಮಯಂ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ ಕಾಮಾವಚರತೋಪಿ ನಿಕ್ಖನ್ತೋ ರೂಪಾವಚರತೋಪಿ ಅರೂಪಾವಚರತೋಪೀತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರೋ ಯೇವಾತಿ ಕಥಿತೋ।

ಅಪಿಚ ಲೋಕಿಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಕಾತಬ್ಬೋ; ಲೋಕುತ್ತರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಲೋಕಿಯೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಹಿ ಸತಿಪವಿಚಯಉಪೇಕ್ಖಾನಂ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವನಾಕಾಲೋಪಿ ಅತ್ಥಿ। ತತ್ರಿದಂ ಸುತ್ತಂ – "ಅಜ್ಝತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಂ ಖ್ವಾಹಂ, ಆವುಸೋ, ಸಬ್ಬುಪಾದಾನಕ್ಖಯಂ ವದಾಮಿ; ಏವಮಸ್ಸಿಮೇ ಆಸವಾ ನಾನುಸೇನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭ ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ) ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯದಾ ಪನ ಚಙ್ಕಮಪಯೋಗೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಕಾಯಿಕವೀರಿಯೇ ಅನುಪಸನ್ತೇಯೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗೇನ ಘಟೀಯತಿ, ತದಾ ತಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಹೋತಿ। ಯೇ ಪನ ಥೇರಾ "ಕಸಿಣಜ್ಝಾನೇ, ಆನಾಪಾನಜ್ಝಾನೇ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಜ್ಝಾನೇ ಚ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಉದ್ಧರನ್ತೋ ನ ವಾರೇತಬ್ಬೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಾದೇ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾ ಪೀತಿಸಮಾಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಲೋಕಿಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ದುತಿಯೋ ನಯೋ।

೪೭೦-೪೭೧. ಇದಾನಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಭಾವನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ತತಿಯನಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪುನ **ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥಾಪಿ ಅಯಂ ಅನುಪುಬ್ಬಪದವಣ್ಣನಾ – **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ವಡ್ಢೇತಿ; ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಜನೇತಿ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। **ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿ ವಿವೇಕೇ ನಿಸ್ಸಿತಂ। **ವಿವೇಕೋ**ತಿ ವಿವಿತ್ತತಾ। ಸೋ ಚಾಯಂ ತದಙ್ಗವಿವೇಕೋ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕೋತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ। ತತ್ಥ ತದಙ್ಗವಿವೇಕೋ ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕೋ ನಾಮ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ। ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕೋ ನಾಮ ಮಗ್ಗೋ। ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿವೇಕೋ ನಾಮ ಫಲಂ। ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕೋ ನಾಮ ಸಬ್ಬನಿಮಿತ್ತನಿಸ್ಸಟಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚವಿಧೇ ವಿವೇಕೇ ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ ತದಙ್ಗವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಞ್ಚ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ ಯೋಗೀ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಕಿಚ್ಚತೋ ತದಙ್ಗವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ, ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ, ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಪನ ಕಿಚ್ಚತೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ, ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ। ಪಞ್ಚವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಮ್ಪೀತಿ ಏಕೇ। ತೇ ಹಿ ನ ಕೇವಲಂ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಸು ಏವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಉದ್ಧರನ್ತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾದಕಕಸಿಣಜ್ಝಾನಆನಾಪಾನಾಸುಭಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಜ್ಝಾನೇಸುಪಿ ಉದ್ಧರನ್ತಿ, ನ ಚ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ । ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಮತೇನ ಏತೇಸಂ ಝಾನಾನಂ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಿಚ್ಚತೋ ಏವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ। ಯಥಾ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ "ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ "ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಮ್ಪಿ ಭಾವೇತೀ"ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಏಸ ನಯೋ ವಿರಾಗನಿಸ್ಸಿತಾದೀಸು। ವಿವೇಕತ್ಥಾ ಏವ ಹಿ ವಿರಾಗಾದಯೋ।

ಕೇವಲಞ್ಚೇತ್ಥ ವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ದುವಿಧೋ – ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚ ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ **'ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ'**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಚ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ। **'ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ'**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ತನ್ನಿನ್ನಭಾವೇನ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಕರಣೇನ ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖನ್ದನಂ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕೇ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾನಯೇ ವಟ್ಟತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ ಸತಿ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ।

ವೋಸ್ಸಗ್ಗಪರಿಣಾಮಿನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಸಕಲೇನ ವಚನೇನ ವೋಸ್ಸಗ್ಗತ್ಥಂ ಪರಿಣಮನ್ತಂ ಪರಿಣತಞ್ಚ, ಪರಿಪಚ್ಚನ್ತಂ ಪರಿಪಕ್ಕಞ್ಚಾತಿ ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಮನುಯುತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಯಥಾ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಕಿಲೇಸಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸ್ಸಗ್ಗತ್ಥಂ ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸ್ಸಗ್ಗತ್ಥಞ್ಚ ಪರಿಪಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಚ ಪರಿಪಕ್ಕೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ನಂ ಭಾವೇತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇಸುಪಿ। ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ನಯೇ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಕಥಿತಾತಿ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೭೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಸತ್ತಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಏಕತೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ದ್ವೇ ನಯಾ। ತೇಸಂ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ ಉಪೇಕ್ಖನವಸೇನ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**। ಉಪೇಕ್ಖನಾಕಾರೋ **ಉಪೇಕ್ಖನಾ**। ಉಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಯುತ್ತೇ ಸಮಪ್ಪವತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಇಕ್ಖತಿ, ನ ಚೋದೇತೀತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**। ಪುಗ್ಗಲಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಪೇತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖನಾ । ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಲೋಕಿಯಉಪೇಕ್ಖನಾಯ ಅಧಿಕಾ ಉಪೇಕ್ಖನಾ **ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಾ**। ಅಬ್ಯಾಪಾರಾಪಜ್ಜನೇನ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೋ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ। ಸಾ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ, ನ ಸತ್ತಸ್ಸಾತಿ ದೀಪೇತುಂ **ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅನುಪುಬ್ಬಪದವಣ್ಣನಾ।

ನಯಾ ಪನೇತ್ಥ ಗಣೇತಬ್ಬಾ - ಸತ್ತನ್ನಮ್ಪಿ ಹಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಏಕತೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಏಕೇಕಮಗ್ಗೇ ನಯಸಹಸ್ಸಂ ನಯಸಹಸ್ಸನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಏಕೇಕಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಸತ್ತ ಚತುಕ್ಕಾ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ। ತಾನಿ ಪುರಿಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ ಕುಸಲಾನೇವ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಫಲಕ್ಖಣೇಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಕುಸಲಹೇತುಕಾನಿ ಚ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸುಪಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕುಸಲನಿದ್ದೇಸಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ಏವ ತನ್ತಿಯಾ ವಿಪಾಕನಯೋ ಆರದ್ಧೋ। ಸೋಪಿ ಏಕತೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ, ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿಪಾಕೇ ಪನ ಕುಸಲತೋ ತಿಗುಣಾ ನಯಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೪೮೧. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿತೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ ಏವ, ನ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ। ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಕುಸಲಾ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾ, ವೀರಿಯಂ ವಾ ವೀಮಂಸಂ ವಾ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ, ಛನ್ದಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋತಿ, ಫಲಕಾಲೇಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಏವ।

ಅತೀತಾದೀಸು ಏಕಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮತ್ತಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಾವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಕಥಿತಾ । ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಸೇವ ಪಠಮನಯಸ್ಮಿಂ ಲೋಕಿಯಾ, ದುತಿಯತತಿಯೇಸು ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಕಥಿತಾ। ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಸ್ಸ ಪನ ಚತೂಸುಪಿ ನಯೇಸು ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಲೋಕುತ್ತರಾಯೇವಾತಿ ಏವಮಯಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಮಗ್ಗಙ್ಗವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೮೬. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಮಗ್ಗವಿಭಙ್ಗೇ **ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀಪಟಿಪದಾನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಭಾವನಾವಸೇನ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ದಸ್ಸಿತೇ ದುತಿಯನಯೇಪಿ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಭಾವೇತಿ ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಮಿದಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ನಯಾನಂ ವಸೇನ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಮೇವ ಕಥಿತಂ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೯೦. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ 'ಅರಿಯೋ'ತಿ ಅವತ್ವಾ **ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಅವುತ್ತೇಪಿ ಅಯಂ ಅರಿಯೋ ಏವ। ಯಥಾ ಹಿ ಮುದ್ಧಾಭಿಸಿತ್ತಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ಮುದ್ಧಾಭಿಸಿತ್ತಾಯ ದೇವಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಜಾತೋ ಪುತ್ತೋ ರಾಜಪುತ್ತೋತಿ ಅವುತ್ತೇಪಿ ರಾಜಪುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ, ಏವಮಯಮ್ಪಿ ಅರಿಯೋತಿ ಅವುತ್ತೇಪಿ ಅರಿಯೋ ಏವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸಮಿಧಾಪಿ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪೯೩. ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕವಾರೇಪಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋತಿ ಅವುತ್ತೇಪಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಏವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥಕಥಾ। ವಿತಣ್ಡವಾದೀ ಪನಾಹ - "ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋಯೇವ ಹೋತೀ"ತಿ। ಸೋ "ಸುತ್ತಂ ಆಹರಾಹೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ ಅದ್ಧಾ ಅಞ್ಞಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಇಮಂ ಮಹಾಸಳಾಯತನತೋ ಸುತ್ತಪ್ಪದೇಸಂ ಆಹರಿಸ್ಸತಿ "ಯಾ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿ, ಸಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ಯೋ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ವಾಯಾಮೋ, ಸತಿ, ಯೋ ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿ, ಸ್ವಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ। ಪುಬ್ಬೇವ ಖೋ ಪನಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಆಜೀವೋ ಸುಪರಿಸುದ್ಧೋ ಹೋತೀ"ತಿ।

ತತೋ "ಏತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಸುತ್ತಪದಂ ಆಹರಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ಆಹರತಿ ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ, ನೋ ಚೇ ಆಹರತಿ ಸಯಂ ಆಹರಿತ್ವಾ "ಏವಮಸ್ಸಾಯಂ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೩೧) "ಇಮಿನಾ ತೇ ಸತ್ಥುಸಾಸನೇನ ವಾದೋ ಭಿನ್ನೋ; ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋವ ಹೋತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ।

ಇಮಾನಿ ಪನ ತೀಣಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ಪರಿಸುದ್ಧಾನಿ ವತ್ತನ್ತಿ, ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪರಿಸುದ್ಧತರಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥ 'ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ'ತಿ ಇದಂ ಕಿಮತ್ಥಂ ಗಹಿತನ್ತಿ? ಅತಿರೇಕಕಿಚ್ಚದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಂ ಪಜಹತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಂ ಪೂರೇತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಸಮ್ಮಾಆಜೀವಾ ನತ್ಥಿ। ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚಕಾರಾಪಕಙ್ಗಾನೇವ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಂ ಪಜಹನ್ತಿ; ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಪನ ಸಯಂ ವಿರತಿವಸೇನ ಪೂರೇತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಂ ಪಜಹತಿ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಂ ಪೂರೇತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಸಮ್ಮಾಆಜೀವಾ ನತ್ಥಿ। ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಕಾರಾಪಕಙ್ಗಾನೇವ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಂ ಪಜಹನ್ತಿ; ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಪನ ಸಯಂ ವಿರತಿವಸೇನ ಪೂರೇತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಂ ಪಜಹತಿ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಂ ಪೂರೇತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಾ ನತ್ಥಿ। ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಕಾರಾಪಕಙ್ಗಾನೇವ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಂ ಪಜಹನ್ತಿ; ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಪನ ಸಯಂ ವಿರತಿವಸೇನ ಪೂರೇತಿ। ಇಮಂ ಏತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಕಾರಾಪಕಙ್ಗಾನಂ ಕಿಚ್ಚಾತಿರೇಕತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋತಿ ಗಹಿತಂ। ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ಪನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋವ ಹೋತಿ, ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

“ಯದಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋತಿ ವದಥ, ಚತಸ್ಸೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಚೇತನಾ, ತಿಸ್ಸೋ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಚೇತನಾ, ಸತ್ತ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಚೇತನಾತಿ ಇಮಮ್ಹಾ ಚೇತನಾಬಹುತ್ತಾ ಕಥಂ ಮುಚ್ಚಿಸ್ಸಥ? ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋವ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ”ತಿ। “ಚೇತನಾಬಹುತ್ತಾ ಚ ಪಮುಚ್ಚಿಸ್ಸಾಮ; ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋವ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋತಿ ಚ ವಕ್ಖಾಮ”। “ತ್ವಂ ತಾವ ಮಹಾಚತ್ತಾರೀಸಕಭಾಣಕೋ ಹೋಸಿ, ನ ಹೋಸೀ”ತಿ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ “ನ ಹೋಮೀ”ತಿ ವದತಿ, “ತ್ವಂ ಅಭಾಣಕತ್ತಾ ನ ಜಾನಾಸೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ “ಭಾಣಕೋಸ್ಮೀ”ತಿ ವದತಿ, “ಸುತ್ತಂ ಆಹರಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ಸುತ್ತಂ ಆಹರತಿ ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ, ನೋ ಚೇ ಆಹರತಿ ಸಯಂ ಉಪರಿಪಣ್ಣಾಸತೋ ಆಹರಿತಬ್ಬಂ –

> “ಕತಮಾ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ? ಸಮ್ಮಾವಾಚಂಪಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವಾಯಂ ವದಾಮಿ – ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಾಸವಾ ಪುಞ್ಞಭಾಗಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಾ; ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಅರಿಯಾ ಅನಾಸವಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾ।
>
> “ಕತಮಾ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಾಸವಾ ಪುಞ್ಞಭಾಗಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಾ? ಮುಸಾವಾದಾ ವೇರಮಣೀ, ಪಿಸುಣಾಯ ವಾಚಾಯ ವೇರಮಣೀ, ಫರುಸಾಯ ವಾಚಾಯ ವೇರಮಣೀ, ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಾ ವೇರಮಣೀ – ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಾಸವಾ ಪುಞ್ಞಭಾಗಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಾ।
>
> “ಕತಮಾ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಅರಿಯಾ ಅನಾಸವಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾ? ಯಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನಾಸವಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯತೋ ಚತೂಹಿ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತೇಹಿ ಆರತಿ ವಿರತಿ ಪಟಿವಿರತಿ ವೇರಮಣೀ – ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಅರಿಯಾ ಅನಾಸವಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾ… ಪೇ॰…।
>
> “ಕತಮೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ? ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಂಪಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವಯಂ ವದಾಮಿ…ಪೇ॰… ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕೋ।
>
> “ಕತಮೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಅರಿಯೋ ಅನಾಸವೋ ಲೋಕುತ್ತರೋ…ಪೇ॰…।
>
> “ಕತಮೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ? ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಂಪಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವಾಯಂ ವದಾಮಿ…ಪೇ॰… ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕೋ।
>
> “ಕತಮೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಅರಿಯೋ ಅನಾಸವೋ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಮಗ್ಗಙ್ಗೋ? ಯಾ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನಾಸವಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯತೋ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವಾ ಆರತಿ ವಿರತಿ ಪಟಿವಿರತಿ ವೇರಮಣೀ – ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಅರಿಯೋ ಅನಾಸವೋ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಮಗ್ಗಙ್ಗೋ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೬ ಆದಯೋ)।

ಏವಮೇತ್ಥ ಚತೂಹಿ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತೇಹಿ, ತೀಹಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇಹಿ, ಮಿಚ್ಛಾಜೀವತೋ ಚಾತಿ ಏಕೇಕಾವ ವಿರತಿ ಅರಿಯಾ ಅನಾಸವಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾತಿ ವುತ್ತಾ। “ಕುತೋ ಏತ್ಥ ಚೇತನಾಬಹುತ್ತಂ? ಕುತೋ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ? ಇದಂ ತೇ ಸುತ್ತಂ ಅಕಾಮಕಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋತಿ ದೀಪೇತಿ”। ಸಚೇ ಏತ್ತಕೇನ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ, ನೋ ಚೇ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಕಾರಣಾನಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

“ಯಸ್ಮಿಂ ಖೋ, ಸುಭದ್ದ, ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಸಮಣೋಪಿ ತತ್ಥ ನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ…ಪೇ॰… ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖೋ, ಸುಭದ್ದ, ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ; ಇಧೇವ , ಸುಭದ್ದ, ಸಮಣೋ…ಪೇ॰… ಸುಞ್ಞಾ ಪರಪ್ಪವಾದಾ ಸಮಣೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಹೀತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೪)।

ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಅನೇಕೇಸು ಸುತ್ತಸತೇಸು ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋವ ಮಗ್ಗೋ ಆಗತೋ। ಕಥಾವತ್ಥುಪ್ಪಕರಣೇಪಿ ವುತ್ತಂ -

“ಮಗ್ಗಾನಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ, ಸಚ್ಚಾನಂ ಚತುರೋ ಪದಾ।
ವಿರಾಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಧಮ್ಮಾನಂ, ದ್ವಿಪದಾನಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಮಾ”ತಿ (ಕಥಾ॰ ೮೭೨) -

“ಅತ್ಥೇವ ಸುತ್ತನ್ತೋತಿ”? “ಆಮನ್ತಾ”“ತೇನ ಹಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ”ತಿ। ಸಚೇ ಪನ ಏತ್ತಕೇನಾಪಿ ಸಞ್ಞತ್ತಿಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, “ಗಚ್ಛ, ವಿಹಾರಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಯಾಗುಂ ಪಿವಾಹೀ”ತಿ ಉಯ್ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಉತ್ತರಿಮ್ಪನ ಕಾರಣಂ ವಕ್ಖತೀತಿ ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ನಯಾ ಪನೇತ್ಥ ಗಣೇತಬ್ಬಾ। ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಏಕತೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಏಕತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಚತ್ತಾರಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗೇ ಏಕತೋ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಏಕತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಚತ್ತಾರಿ; ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಪಞ್ಚಸು ಅಙ್ಗೇಸು ವೀಸತಿ। ಇತಿ ಪುರಿಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಇಮಾನಿ ಚ ವೀಸತೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಮಗ್ಗವಿಭಙ್ಗೇ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ನಯಸಹಸ್ಸಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಚ ಖೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಕುಸಲಾನೇವ। ವಿಪಾಕೇ ಪನ ಕುಸಲತೋ ತಿಗುಣಾ ನಯಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೫೦೪. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪೇತಾನಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿತೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾನೇವ, ನ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ನೇವ ಹಿ ಮಗ್ಗೋ ನ ಫಲಂ ಮಗ್ಗಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ। ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಕುಸಲಾನಿ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾನಿ; ವೀರಿಯಂ ವಾ ವೀಮಂಸಂ ವಾ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀನಿ; ಛನ್ದಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀನೀತಿ; ಫಲಕಾಲೇಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನೇವ।

ಅತೀತಾದೀಸು ಏಕಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ; ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮತ್ತಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಲೋಕುತ್ತರಾನೇವ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಮಿಂಯೇವ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ; ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಪನ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಾನೇವಾತಿ ಏವಮಯಂ ಮಗ್ಗವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಮಗ್ಗಙ್ಗವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ಝಾನವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೮. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಝಾನವಿಭಙ್ಗೇ ಯಾ ತಾವ ಅಯಂ ಸಕಲಸ್ಸಾಪಿ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಸ್ಸ ಪಠಮಂ ಮಾತಿಕಾ ಠಪಿತಾ, ತತ್ಥ **ಇಧಾ**ತಿ ವಚನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಕರಣೀಯಸಮ್ಪದಾಯ ಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಜ್ಝಾನನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತಸಾಸನಪರಿದೀಪನಂ, ಅಞ್ಞಸಾಸನಸ್ಸ ಚ ತಥಾಭಾವಪಟಿಸೇಧನಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – "ಇಧೇವ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮಣೋ…ಪೇ॰… ಸುಞ್ಞಾ ಪರಪ್ಪವಾದಾ ಸಮಣೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಹೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೧)। **ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ತೇಸಂ ಝಾನಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಪುಗ್ಗಲಪರಿದೀಪನಂ। **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ತದನುರೂಪವಿಹಾರಸಮಙ್ಗೀಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸ್ಸ ಉಪರಿ ಝಾನಾನುಯೋಗಸ್ಸ ಚ ಉಪಕಾರಧಮ್ಮಪರಿದೀಪನಂ। **ಅಣುಮತ್ತೇಸು ವಜ್ಜೇಸು ಭಯದಸ್ಸಾವೀ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖತೋ ಅಚವನಧಮ್ಮತಾಪರಿದೀಪನಂ। **ಸಮಾದಾಯಾ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಆದಾನಪರಿದೀಪನಂ। **ಸಿಕ್ಖತೀ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಮಙ್ಗೀಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸೂ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಧಮ್ಮಪರಿದೀಪನಂ।

ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸೂತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾಯ ಭೂಮಿಪರಿದೀಪನಂ; ರಕ್ಖಿತಬ್ಬೋಕಾಸಪರಿದೀಪನನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ ಏವ। **ಗುತ್ತದ್ವಾರೋ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಸಂವಿಹಿತಾರಕ್ಖಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಸನ್ತೋಸಾದಿಗುಣಪರಿದೀಪನಂ। **ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತಂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ಸಾತಚ್ಚಂ ನೇಪಕ್ಕ**ನ್ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪರಿಗ್ಗಹಿತೇನ ವೀರಿಯೇನ ಸಾತಚ್ಚಕಾರಿತಾಪರಿದೀಪನಂ । **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತೋ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯತ್ತಪರಿದೀಪನಂ।

ಸೋ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇ…ಪೇ॰… ತುಣ್ಹೀಭಾವೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ಹೋತೀತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಪರಿದೀಪನಂ। **ಸೋ ವಿವಿತ್ತಂ ಸೇನಾಸನಂ ಭಜತೀ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಅನುರೂಪಸೇನಾಸನಪರಿಗ್ಗಹಪರಿದೀಪನಂ। **ಅರಞ್ಞಂ…ಪೇ॰… ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಸಾರುಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಸೇನಾಸನಪ್ಪಭೇದನಿರಾದೀನವತಾನಿಸಂಸಪರಿದೀಪನಂ। **ಸೋ ಅರಞ್ಞಗತೋ ವಾ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸೇನಾಸನೇನ ಯುತ್ತಭಾವಪರಿದೀಪನಂ। **ನಿಸೀದತೀ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಯೋಗಾನುರೂಪಇರಿಯಾಪಥಪರಿದೀಪನಂ। **ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಇದಮಸ್ಸ ಯೋಗಾರಮ್ಭಪರಿದೀಪನಂ। **ಸೋ ಅಭಿಜ್ಝಂ ಲೋಕೇ ಪಹಾಯಾ**ತಿಆದಿ ಪನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನುಯೋಗೇನ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಪರಿದೀಪನಂ। ತಸ್ಸೇವ ಪಹೀನನೀವರಣಸ್ಸ **ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹೀ**ತಿಆದಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಝಾನುಪ್ಪತ್ತಿಪರಿದೀಪನಂ।

ಅಪಿ ಚ **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಝಾನುಪ್ಪಾದಕೋ ಭಿಕ್ಖು। ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಝಾನುಪ್ಪಾದಕೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಚತ್ತಾರಿ ಸೀಲಾನಿ ಸೋಧೇತಬ್ಬಾನಿ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಂ ಉಪದಿಸತಿ। **ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿಆದಿನಾ ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ। **ಸಮಾದಾಯ ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸೂ**ತಿ ಇಮಿನಾ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸೀಲಾನಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಆದಾನಂ। **ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಸೀಲಂ। **ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಸೀಲಂ। **ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಝಾನಭಾವನಾಯ ಉಪಕಾರಕೇ ಧಮ್ಮೇ।

ಸೋ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇತಿಆದಿನಾ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಪರಿಹಾನಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಚ ಅಸಮ್ಮೋಸಾಯ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸಮಾಯೋಗಂ। **ಸೋ ವಿವಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಭಾವನಾನುರೂಪಸೇನಾಸನಪರಿಗ್ಗಹಂ। **ಸೋ ಅರಞ್ಞಗತೋ ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ತಂ ಸೇನಾಸನಂ ಉಪಗತಸ್ಸ ಝಾನಾನುರೂಪಇರಿಯಾಪಥಞ್ಚೇವ ಝಾನಭಾವನಾರಮ್ಭಞ್ಚ। **ಸೋ ಅಭಿಜ್ಝ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಝಾನಭಾವನಾರಮ್ಭೇನ ಝಾನಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮಪ್ಪಹಾನಂ। **ಸೋ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ನೀವರಣೇ ಪಹಾಯಾ**ತಿಆದಿನಾ ಏವಂ ಪಹೀನಜ್ಝಾನಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಬ್ಬಜ್ಝಾನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮಂ ಉಪದಿಸತೀತಿ।

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೫೦೯. ಇದಾನಿ ಯಥಾನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಮಾತಿಕಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇಧಾತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿಆದೀಹಿ ದಸಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಸಾಸನಮೇವ ಕಥಿತಂ। ತಞ್ಹಿ ಬುದ್ಧೇನ ಭಗವತಾ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ **ದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸೇವ ಖಮನವಸೇನ **ಖನ್ತಿ,** ರುಚ್ಚನವಸೇನ **ರುಚಿ,** ಗಹಣವಸೇನ **ಆದಾಯೋ,** ಸಭಾವಟ್ಠೇನ **ಧಮ್ಮೋ,** ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ **ವಿನಯೋ,** ತದುಭಯೇನಾಪಿ **ಧಮ್ಮವಿನಯೋ,** ಪವುತ್ತವಸೇನ **ಪಾವಚನಂ,** ಸೇಟ್ಠಚರಿಯಟ್ಠೇನ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ,** ಅನುಸಿಟ್ಠಿದಾನವಸೇನ **ಸತ್ಥುಸಾಸನ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ**ತಿಆದೀಸು ಇಮಿಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧಖನ್ತಿಯಾ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧರುಚಿಯಾ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಆದಾಯೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧವಿನಯೇ।

> “ಯೇ ಚ ಖೋ ತ್ವಂ, ಗೋತಮಿ, ಧಮ್ಮೇ ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ – ‘ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ವಿರಾಗಾಯ, ಸಂಯೋಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ವಿಸಂಯೋಗಾಯ, ಆಚಯಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಅಪಚಯಾಯ, ಉಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಿಯಾ, ಮಹಿಚ್ಛತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಯ, ಅಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ, ಸಙ್ಗಣಿಕಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಪವಿವೇಕಾಯ, ಕೋಸಜ್ಜಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಾಯ, ದುಬ್ಭರತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸುಭರತಾಯಾ’ತಿ ಏಕಂಸೇನ ಹಿ, ಗೋತಮಿ, ಧಾರೇಯ್ಯಾಸಿ – ‘ನೇಸೋ ಧಮ್ಮೋ, ನೇಸೋ ವಿನಯೋ, ನೇತಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನ’ನ್ತಿ। ಯೇ ಚ ಖೋ ತ್ವಂ, ಗೋತಮಿ, ಧಮ್ಮೇ ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ – ‘ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸರಾಗಾಯ…ಪೇ॰… ಸುಭರತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ದುಬ್ಭರತಾಯಾ’ತಿ। ಏಕಂಸೇನ ಹಿ, ಗೋತಮಿ, ಧಾರೇಯ್ಯಾಸಿ – ‘ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ, ಏಸೋ ವಿನಯೋ, ಏತಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನ’”ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೫೩; ಚೂಳವ॰ ೪೦೬)।

ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮವಿನಯೇ , ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಪಾವಚನೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಸತ್ಥುಸಾಸನೇತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪಿಚೇತಂ ಸಿಕ್ಖಾತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಂ ಸಕಲಂ ಸಾಸನಂ ಭಗವತಾ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತ್ತಾ ಚ ದಿಟ್ಠಿ, ಭಗವತೋ ಖಮನವಸೇನ ಖನ್ತಿ, ರುಚ್ಚನವಸೇನ ರುಚಿ, ಗಹಣವಸೇನ ಆದಾಯೋ। ಅತ್ತನೋ ಕಾರಕಂ ಅಪಾಯೇಸು ಅಪತಮಾನಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮೋ। ಸೋವ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ವಿನತೀತಿ ವಿನಯೋ। ಧಮ್ಮೋ ಚ ಸೋ ವಿನಯೋ ಚಾತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ವಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಏಸ ವಿನಯೋತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ – “ಯೇ ಚ ಖೋ ತ್ವಂ, ಗೋತಮಿ, ಧಮ್ಮೇ ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ – ‘ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸರಾಗಾಯ…ಪೇ॰… ಏಕಂಸೇನ, ಗೋತಮಿ, ಧಾರೇಯ್ಯಾಸಿ ‘ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ, ಏಸೋ ವಿನಯೋ, ಏತಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನ’ನ್ತಿ।

ಧಮ್ಮೇನ ವಾ ವಿನಯೋ, ನ ದಣ್ಡಾದೀಹೀತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ, ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ –

“ದಣ್ಡೇನೇಕೇ ದಮಯನ್ತಿ, ಅಙ್ಕುಸೇಹಿ ಕಸಾಹಿ ಚ।
ಅದಣ್ಡೇನ ಅಸತ್ಥೇನ, ನಾಗೋ ದನ್ತೋ ಮಹೇಸಿನಾ”ತಿ॥ (ಚೂಳವ॰ ೩೪೨; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೨)।

ತಥಾ -

“ಧಮ್ಮೇನ ನೀಯಮಾನಾನಂ, ಕಾ ಉಸೂಯಾ ವಿಜಾನತ”ನ್ತಿ। (ಮಹಾವ॰ ೬೩)।

ಧಮ್ಮಾಯ ವಾ ವಿನಯೋ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮತ್ಥಞ್ಹೇಸ ವಿನಯೋ, ನ ಭವಭೋಗಾಮಿಸತ್ಥಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ - “ನಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತಿ ಜನಕುಹನತ್ಥ”ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ४.೨೫) ವಿತ್ಥಾರೋ। ಪುಣ್ಣತ್ಥೇರೋಪಿ ಆಹ - “ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಂ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೯)। ವಿಸಿಟ್ಠಂ ವಾ ನಯತೀತಿ ವಿನಯೋ। ಧಮ್ಮತೋ ವಿನಯೋ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಸಂಸಾರಧಮ್ಮತೋ ಹಿ ಸೋಕಾದಿಧಮ್ಮತೋ ವಾ ಏಸ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಯತಿ। ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ ವಿನಯೋ, ನ ತಿತ್ಥಕರಾನನ್ತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ; ಧಮ್ಮಭೂತೋ ಹಿ ಭಗವಾ, ತಸ್ಸೇವ ವಿನಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಧಮ್ಮಾಯೇವ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಏಸ ಧಮ್ಮೇಸು ವಿನಯೋ, ನ ಸತ್ತೇಸು, ನ ಜೀವೇಸು ಚಾತಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಸಾತ್ಥಸಬ್ಯಞ್ಜನತಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಚನತೋ ಪಧಾನಂ ವಚನನ್ತಿ ಪವಚನಂ; ಪವಚನಮೇವ ಪಾವಚನಂ। ಸಬ್ಬಚರಿಯಾಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಚರಿಯಾಭಾವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ। ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಸತ್ಥುಭೂತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಾಸನನ್ತಿ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ; ಸತ್ಥುಭೂತಂ ವಾ ಸಾಸನನ್ತಿಪಿ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ। “ಸೋ ವೋ ಮಮಚ್ಚಯೇನ ಸತ್ಥಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೬) ಹಿ ಧಮ್ಮವಿನಯೋವ ಸತ್ಥಾತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಾಸನೇ ಸಬ್ಬಪಕಾರಞ್ಞಾನನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಭಿಕ್ಖು ದಿಸ್ಸತಿ, ನ ಅಞ್ಞತ್ರ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ‘ಇಮಿಸ್ಸಾ’ತಿ ಚ ‘ಇಮಸ್ಮಿ’ನ್ತಿ ಚ ಅಯಂ ನಿಯಮೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಅಯಂ ‘ಇಧಾ’ತಿ ಮಾತಿಕಾಪದನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ।

೫೧೦. ಭಿಕ್ಖುನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಮಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ, ವೋಹಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಞ್ಞಾಯ ಏವ ಹಿ ಏಕಚ್ಚೋ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತಥಾ ಹಿ ನಿಮನ್ತನಾದಿಮ್ಹಿ ಭಿಕ್ಖೂಸು ಗಣೀಯಮಾನೇಸು ಸಾಮಣೇರೇಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ‘ಸತಂ ಭಿಕ್ಖೂ, ಸಹಸ್ಸಂ ಭಿಕ್ಖೂ’ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಪಟಿಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಜಾನನೇನ। ಪಟಿಞ್ಞಾಯಪಿ ಹಿ ಏಕಚ್ಚೋ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತಸ್ಸ “ಕೋ ಏತ್ಥ ಆವುಸೋ”ತಿ? “ಅಹಂ, ಆವುಸೋ, ಭಿಕ್ಖೂ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೯೬) ಸಮ್ಭವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಪನ ಆನನ್ದತ್ಥೇರೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಿಕಾ ಪಟಿಞ್ಞಾ। ರತ್ತಿಭಾಗೇ ಪನ ದುಸ್ಸೀಲಾಪಿ ಪಟಿಪಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾ “ಕೋ ಏತ್ಥಾ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಅಧಮ್ಮಿಕಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಅಭೂತತ್ಥಾಯ “ಮಯಂ ಭಿಕ್ಖೂ”ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಭಿಕ್ಖತೀತಿ ಯಾಚತಿ। ಯೋ ಹಿ ಕೋಚಿ ಭಿಕ್ಖತಿ, ಭಿಕ್ಖಂ ಏಸತಿ ಗವೇಸತಿ, ಸೋ ತಂ ಲಭತು ವಾ ಮಾ ವಾ, ಅಥ ಖೋ ಭಿಕ್ಖತೀತಿ ಭಿಕ್ಖು। **ಭಿಕ್ಖಕೋತಿ** ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ; ಭಿಕ್ಖನಧಮ್ಮತಾಯ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಂ ಅಜ್ಝುಪಗತೋತಿ** ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಅಜ್ಝುಪಗತಂ ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಂ ಅಜ್ಝುಪಗತತ್ತಾ ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಂ ಅಜ್ಝುಪಗತೋ ನಾಮ। ಯೋ ಹಿ ಕೋಚಿ ಅಪ್ಪಂ ವಾ ಮಹನ್ತಂ ವಾ ಭೋಗಕ್ಖನ್ಧಂ ಪಹಾಯ ಅಗಾರಸ್ಮಾ ಅನಗಾರಿಯಂ ಪಬ್ಬಜಿತೋ, ಕಸಿಗೋರಕ್ಖಾದೀಹಿ ಜೀವಿತಕಪ್ಪನಂ ಹಿತ್ವಾ ಲಿಙ್ಗಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನೇನೇವ ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಂ ಅಜ್ಝುಪಗತೋತಿ ಭಿಕ್ಖು। ಪರಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಜೀವಿಕತ್ತಾ ವಾ ವಿಹಾರಮಜ್ಝೇ ಕಾಜಭತ್ತಂ ಭುಞ್ಜಮಾನೋಪಿ ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಂ ಅಜ್ಝುಪಗತೋತಿ ಭಿಕ್ಖು। ಪಿಣ್ಡಿಯಾಲೋಪಭೋಜನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ಉಸ್ಸಾಹಜಾತತ್ತಾ ವಾ ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಂ ಅಜ್ಝುಪಗತೋತಿ ಭಿಕ್ಖು।

ಅಗ್ಘಫಸ್ಸವಣ್ಣಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಂ ಪಟಂ ಧಾರೇತೀತಿ **ಭಿನ್ನಪಟಧರೋ**। ತತ್ಥ ಸತ್ಥಕಚ್ಛೇದನೇನ ಅಗ್ಘಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಹಸ್ಸಗ್ಘನಕೋಪಿ ಹಿ ಪಟೋ ಸತ್ಥಕೇನ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕಂ ಛಿನ್ನೋ ಭಿನ್ನಗ್ಘೋ ಹೋತಿ, ಪುರಿಮಗ್ಘತೋ ಉಪಡ್ಢಮ್ಪಿ ನ ಅಗ್ಘತಿ।

ಸುತ್ತಸಂಸಿಬ್ಬನೇನ ಫಸ್ಸಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸುಖಸಮ್ಫಸ್ಸೋಪಿ ಹಿ ಪಟೋ ಸುತ್ತೇಹಿ ಸಂಸಿಬ್ಬಿತೋ ಭಿನ್ನಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ಖರಸಮ್ಫಸ್ಸತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಸೂಚಿಮಲಾದೀಹಿ ವಣ್ಣಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸುಪರಿಸುದ್ಧೋಪಿ ಹಿ ಪಟೋ ಸೂಚಿಕಮ್ಮತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸೂಚಿಮಲೇನ, ಹತ್ಥಸೇದಮಲಜಲ್ಲಿಕಾದೀಹಿ , ಅವಸಾನೇ ರಜನಕಪ್ಪಕರಣೇಹಿ ಚ ಭಿನ್ನವಣ್ಣೋ ಹೋತಿ, ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ವಿಜಹತಿ। ಏವಂ ತೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಭಿನ್ನಪಟಧಾರಣತೋ ಭಿನ್ನಪಟಧರೋತಿ ಭಿಕ್ಖು। ಗಿಹೀವತ್ಥವಿಸಭಾಗಾನಂ ವಾ ಕಾಸಾವಾನಂ ಧಾರಣಮತ್ತೇನೇವ ಭಿನ್ನಪಟಧರೋತಿ ಭಿಕ್ಖು।

ಭಿನ್ದತಿ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇತಿ ಭಿಕ್ಖು। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಞ್ಚ ಕಿಲೇಸೇ ಭಿನ್ದತೀತಿ ಭಿಕ್ಖು। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಚತ್ತಾರೋ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಚತ್ತಾರೋ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಅಟ್ಠ ಕಿಲೇಸೇ ಭಿನ್ದತೀತಿ ಭಿಕ್ಖು। ಏತ್ತಾವತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಭಿನ್ನತ್ತಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಫಲಟ್ಠಾ। ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಞ್ಚ ಕಿಲೇಸೇ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। ಸಕದಾಗಾಮೀ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಚತ್ತಾರೋ, ಅನಾಗಾಮೀ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಚತ್ತಾರೋ, ಅರಹಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಅಟ್ಠ ಕಿಲೇಸೇ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। ಏವಮಯಂ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಫಲಟ್ಠೋ ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಿಕ್ಖು ನಾಮ।

ಓಧಿಸೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಾತಿ ಏತ್ಥ ದ್ವೇ ಓಧೀ - ಮಗ್ಗೋಧಿ ಚ ಕಿಲೇಸೋಧಿ ಚ। ಓಧಿ ನಾಮ ಸೀಮಾ, ಮರಿಯಾದಾ। ತತ್ಥ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಮಗ್ಗೋಧಿನಾ ಓಧಿಸೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಾ ಭಿಕ್ಖು। ತಸ್ಸ ಹಿ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಏಕೇನೇವ ಓಧಿನಾ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ನ ಸಕಲೇನ ಮಗ್ಗಚತುಕ್ಕೇನ। ಸಕದಾಗಾಮೀಅನಾಗಾಮೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಚ ಕಿಲೇಸೋಧಿನಾಪಿ ಓಧಿಸೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಾ ಭಿಕ್ಖು। ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಸು ಓಧಿನಾವ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ। ಅರಹಾ ಪನ ಅನೋಧಿಸೋವ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಾ ಭಿಕ್ಖು। ತಸ್ಸ ಹಿ ಮಗ್ಗಚತುಕ್ಕೇನ ಅನೋಧಿನಾವ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ನ ಏಕಾಯ ಮಗ್ಗಸೀಮಾಯ। ಪಹಾತಬ್ಬಕಿಲೇಸೇಸು ಚ ಅನೋಧಿಸೋವ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ। ಏಕಾಪಿ ಹಿ ಕಿಲೇಸಸೀಮಾ ಠಿತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸೋ ಉಭಯಥಾಪಿ ಅನೋಧಿಸೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಾ ಭಿಕ್ಖು।

ಸೇಕ್ಖೋತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತ ಅರಿಯಾ। ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ಸಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಸೇಕ್ಖಾ। ತೇಸು ಯೋ ಕೋಚಿ ಸೇಕ್ಖೋ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನ ಸಿಕ್ಖತೀತಿ **ಅಸೇಕ್ಖೋ**। ಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮೇ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅಗ್ಗಫಲೇ ಠಿತೋ ತತೋ ಉತ್ತರಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ಖೀಣಾಸವೋ ಅಸೇಕ್ಖೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅವಸೇಸೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಿಕ್ಖು ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ನೇವ ಸಿಕ್ಖತಿ, ನ ಸಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಠಿತೋತಿ **ನೇವಸೇಕ್ಖನಾಸೇಕ್ಖೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸೀಲಗ್ಗಂ ಸಮಾಧಿಗ್ಗಂ ಪಞ್ಞಗ್ಗಂ ವಿಮುತ್ತಗ್ಗನ್ತಿ ಇದಂ ಅಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ **ಅಗ್ಗೋ ಭಿಕ್ಖು** ನಾಮ। **ಭದ್ರೋ**ತಿ ಅಪಾಪಕೋ। ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನಾದಯೋ ಹಿ ಯಾವ ಅರಹಾ ತಾವ ಭದ್ರೇನ ಸೀಲೇನ ಸಮಾಧಿನಾ ಪಞ್ಞಾಯ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನೇನ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಭದ್ರೋ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಮಣ್ಡೋ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಪಸನ್ನೋ ಭಿಕ್ಖು; ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೋ ವಿಯ ಅನಾವಿಲೋ ವಿಪ್ಪಸನ್ನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಾರೋ**ತಿ ತೇಹಿಯೇವ ಸೀಲಸಾರಾದೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ, ನೀಲಸಮನ್ನಾಗಮೇನ ನೀಲೋ ಪಟೋ ವಿಯ, ಸಾರೋ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವಿಗತಕಿಲೇಸಫೇಗ್ಗುಭಾವತೋ ವಾ ಖೀಣಾಸವೋವ ಸಾರೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಚ "ಭಿನ್ದತಿ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇತಿ ಭಿಕ್ಖು, ಓಧಿಸೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಾ ಭಿಕ್ಖು, ಸೇಕ್ಖೋ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ ಕಥಿತಾ। "ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಭಿಕ್ಖು, ಅನೋಧಿಸೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಾ ಭಿಕ್ಖು, ಅಸೇಕ್ಖೋ ಭಿಕ್ಖು, ಅಗ್ಗೋ ಭಿಕ್ಖು, ಮಣ್ಡೋ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಠಾನೇಸು ಖೀಣಾಸವೋವ ಕಥಿತೋ।

“ನೇವಸೇಕ್ಖನಾಸೇಕ್ಖೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಥುಜ್ಜನೋವ ಕಥಿತೋ। ಸೇಸಟ್ಠಾನೇಸು ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕೋ, ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ, ಖೀಣಾಸವೋತಿ ಇಮೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಥಿತಾ।

ಏವಂ ಸಮಞ್ಞಾದೀಹಿ ಭಿಕ್ಖುಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಉಪಸಮ್ಪದಾವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಮಗ್ಗೇನ ಸಙ್ಘೇನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಮಗ್ಗೇನ ಸಙ್ಘೇನಾ**ತಿ ಸಬ್ಬನ್ತಿಮೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಪಞ್ಚವಗ್ಗಕರಣೀಯೇ ಕಮ್ಮೇ ಯಾವತಿಕಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಕಮ್ಮಪ್ಪತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಆಗತತ್ತಾ ಛನ್ದಾರಹಾನಂ ಛನ್ದಸ್ಸ ಆಹಟತ್ತಾ ಸಮ್ಮುಖೀಭೂತಾನಞ್ಚ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೋಸನತೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮೇ ಸಮಗ್ಗಭಾವಂ ಉಪಗತೇನ। **ಞತ್ತಿಚತುತ್ಥೇನಾ**ತಿ ತೀಹಿ ಅನುಸ್ಸಾವನಾಹಿ ಏಕಾಯ ಚ ಞತ್ತಿಯಾ ಕಾತಬ್ಬೇನ। **ಕಮ್ಮೇನಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಿಕೇನ ವಿನಯಕಮ್ಮೇನ। **ಅಕುಪ್ಪೇನಾ**ತಿ ವತ್ಥುಞತ್ತಿಅನುಸ್ಸಾವನಸೀಮಾಪರಿಸಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅಕೋಪೇತಬ್ಬತಂ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೋಸಿತಬ್ಬತಂ ಉಪಗತೇನ। **ಠಾನಾರಹೇನಾ**ತಿ ಕಾರಣಾರಹೇನ ಸತ್ಥುಸಾಸನಾರಹೇನ।

ಉಪಸಮ್ಪನ್ನೋ ನಾಮ ಉಪರಿಭಾವಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ, ಪತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಿಕ್ಖುಭಾವೋ ಹಿ ಉಪರಿಭಾವೋ। ತಞ್ಚೇಸ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಸಮಾಪನ್ನತ್ತಾ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತೇನ ಯಾ ಇಮಾ ಏಹಿಭಿಕ್ಖೂಪಸಮ್ಪದಾ, ಸರಣಾಗಮನೂಪಸಮ್ಪದಾ, ಓವಾದಪಟಿಗ್ಗಹಣೂಪಸಮ್ಪದಾ, ಪಞ್ಹಬ್ಯಾಕರಣೂಪಸಮ್ಪದಾ, ಗರುಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಹಣೂಪಸಮ್ಪದಾ, ದೂತೇನೂಪಸಮ್ಪದಾ, ಅಟ್ಠವಾಚಿಕೂಪಸಮ್ಪದಾ, ಞತ್ತಿಚತುತ್ಥಕಮ್ಮೂಪಸಮ್ಪದಾತಿ ಅಟ್ಠ ಉಪಸಮ್ಪದಾ ವುತ್ತಾ, ತಾಸಂ ಞತ್ತಿಚತುತ್ಥಕಮ್ಮೂಪಸಮ್ಪದಾ, ದೂತೇನೂಪಸಮ್ಪದಾ, ಅಟ್ಠವಾಚಿಕೂಪಸಮ್ಪದಾತಿ ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋವ ಥಾವರಾ। ಸೇಸಾ ಬುದ್ಧೇ ಧರಮಾನೇಯೇವ ಅಹೇಸುಂ। ತಾಸು ಉಪಸಮ್ಪದಾಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಅಯಂ ಞತ್ತಿಚತುತ್ಥಕಮ್ಮೂಪಸಮ್ಪದಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

೫೧೧. ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸೀಲಂ। ತಞ್ಹಿ, ಯೋ ನಂ ಪಾತಿ ರಕ್ಖತಿ, ತಂ ಮೋಕ್ಖೇತಿ ಮೋಚಯತಿ ಆಪಾಯಿಕಾದೀಹಿ ದುಕ್ಖೇಹಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸೀಲಂ ಪತಿಟ್ಠಾ**ತಿಆದೀನಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಾನಿ। ತತ್ಥ ಸೀಲನ್ತಿ ಕಾಮಞ್ಚೇತಂ ಸಹ ಕಮ್ಮವಾಚಾಪರಿಯೋಸಾನೇನ ಇಜ್ಝನಕಸ್ಸ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸ ವೇವಚನಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಧಮ್ಮತೋ ಏತಂ ಸೀಲಂ ನಾಮ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ವಾ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ವತ್ತಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ವಾ ಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ ಚೇತನಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ “ಕಿಂ ಸೀಲ”ನ್ತಿ? ಚೇತನಾ ಸೀಲಂ, ಚೇತಸಿಕಂ ಸೀಲಂ, ಸಂವರೋ ಸೀಲಂ, ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಸೀಲ”ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೯)।

ತತ್ಥ **ಚೇತನಾ ಸೀಲಂ** ನಾಮ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ವಾ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ವತ್ತಪಟಿಪತ್ತಿಂ ವಾ ಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ ಚೇತನಾ। **ಚೇತಸಿಕಂ ಸೀಲಂ** ನಾಮ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ವಿರತಿ। ಅಪಿಚ ಚೇತನಾ ಸೀಲಂ ನಾಮ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ಪಜಹನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತ ಕಮ್ಮಪಥಚೇತನಾ। ಚೇತಸಿಕಂ ಸೀಲಂ ನಾಮ “ಅಭಿಜ್ಝಂ ಪಹಾಯ ವಿಗತಾಭಿಜ್ಝೇನ ಚೇತಸಾ ವಿಹರತೀ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸಂಯುತ್ತಮಹಾವಗ್ಗೇ ವುತ್ತಾ ಅನಭಿಜ್ಝಾಅಬ್ಯಾಪಾದಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಧಮ್ಮಾ। **ಸಂವರೋ ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಸಂವರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ, ಸತಿಸಂವರೋ, ಞಾಣಸಂವರೋ , ಖನ್ತಿಸಂವರೋ, ವೀರಿಯಸಂವರೋತಿ। ತಸ್ಸ ನಾನಾಕರಣಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೬) ವುತ್ತಂ। **ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಸಮಾದಿಣ್ಣಸೀಲಸ್ಸ ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕೋ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಂವರಸೀಲಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮಸೀಲನ್ತಿ ಇದಮೇವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಸೀಲಂ; ಚೇತನಾ ಸೀಲಂ ಚೇತಸಿಕಂ ಸೀಲನ್ತಿ ಪರಿಯಾಯತೋ ಸೀಲನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸೀಲೇನ ಭಿಕ್ಖು ಸಾಸನೇ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ ತಂ **‘ಪತಿಟ್ಠಾ’**ತಿ ವುತ್ತಂ; ಪತಿಟ್ಠಹತಿ ವಾ ಏತ್ಥ ಭಿಕ್ಖು, ಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಏವ ವಾ ಏತ್ಥ ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ। ಅಯಮತ್ಥೋ -

> “ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ನರೋ ಸಪಞ್ಞೋ, ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ ಭಾವಯಂ।
> ಆತಾಪೀ ನಿಪಕೋ ಭಿಕ್ಖು, ಸೋ ಇಮಂ ವಿಜಟಯೇ ಜಟ”ನ್ತಿ ಚ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩)।

“ಪತಿಟ್ಠಾ , ಮಹಾರಾಜ, ಸೀಲಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನ”ನ್ತಿ ಚ “ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಪರಿಹಾಯನ್ತೀ”ತಿ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೧.೯) ಚ ಆದಿಸುತ್ತವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತದೇತಂ ಪುಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥೇನ **ಆದಿ**। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

> “ತಸ್ಮಾತಿಹ ತ್ವಂ, ಉತ್ತಿಯ, ಆದಿಮೇವ ವಿಸೋಧೇಹಿ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು। ಕೋ ಚಾದಿ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ? ಸೀಲಞ್ಚ ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ಉಜುಕಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೮೧)।

ಯಥಾ ಹಿ ನಗರವಡ್ಢಕೀ ನಗರಂ ಮಾಪೇತುಕಾಮೋ ಪಠಮಂ ನಗರಟ್ಠಾನಂ ಸೋಧೇತಿ, ತತೋ ಅಪರಭಾಗೇ ವೀಥಿಚತುಕ್ಕಸಿಙ್ಘಾಟಕಾದಿಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ನಗರಂ ಮಾಪೇತಿ; ಏವಮೇವ ಯೋಗಾವಚರೋ ಆದಿತೋವ ಸೀಲಂ ವಿಸೋಧೇತಿ, ತತೋ ಅಪರಭಾಗೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ। ಯಥಾ ವಾ ಪನ ರಜಕೋ ಪಠಮಂ ತೀಹಿ ಖಾರೇಹಿ ವತ್ಥಂ ಧೋವಿತ್ವಾ ಪರಿಸುದ್ಧೇ ವತ್ಥೇ ಯದಿಚ್ಛಕಂ ರಙ್ಗಜಾತಂ ಉಪನೇತಿ; ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಛೇಕೋ ಚಿತ್ತಕಾರೋ ರೂಪಂ ಲಿಖಿತುಕಾಮೋ ಆದಿತೋವ ಭಿತ್ತಿಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ತತೋ ಅಪರಭಾಗೇ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ; ಏವಮೇವ ಯೋಗಾವಚರೋ ಆದಿತೋವ ಸೀಲಂ ವಿಸೋಧೇತ್ವಾ ಅಪರಭಾಗೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾದಯೋ ಧಮ್ಮೇ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೀಲಂ “ಆದೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತದೇತಂ ಚರಣಸರಿಕ್ಖತಾಯ **ಚರಣಂ**। ಚರಣಾತಿ ಹಿ ಪಾದಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಛಿನ್ನಚರಣಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ದಿಸಂಗಮನಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನ ಜಾಯತಿ, ಪರಿಪುಣ್ಣಪಾದಸ್ಸೇವ ಜಾಯತಿ; ಏವಮೇವ ಯಸ್ಸ ಸೀಲಂ ಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ ಖಣ್ಡಂ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಂ, ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಗಮನಾಯ ಞಾಣಗಮನಂ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಸ ಪನ ತಂ ಅಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ ಅಕ್ಖಣ್ಡಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಗಮನಾಯ ಞಾಣಗಮನಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೀಲಂ “ಚರಣ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತದೇತಂ ಸಂಯಮನವಸೇನ **ಸಂಯಮೋ,** ಸಂವರಣವಸೇನ **ಸಂವರೋ**। ಉಭಯೇನಾಪಿ ಸೀಲಸಂಯಮೋ ಚೇವ ಸೀಲಸಂವರೋ ಚ ಕಥಿತೋ। ವಚನತ್ಥೋ ಪನೇತ್ಥ ಸಂಯಮೇತಿ ವೀತಿಕ್ಕಮವಿಪ್ಫನ್ದನಂ, ಪುಗ್ಗಲಂ ವಾ ಸಂಯಮೇತಿ, ವೀತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ತಸ್ಸ ವಿಪ್ಫನ್ದಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ ಸಂಯಮೋ। ವೀತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಪವೇಸನದ್ವಾರಂ ಸಂವರತಿ ಪಿದಹತೀತಿಪಿ ಸಂವರೋ। **ಮೋಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಉತ್ತಮಂ ಮುಖಭೂತಂ ವಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಸತ್ತಾನಂ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಆಹಾರೋ ಮುಖೇನ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನಿ ಫರತಿ, ಏವಂ ಯೋಗಿನೋಪಿ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಂ ಸೀಲಮುಖೇನ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಮೋಕ್ಖ”ನ್ತಿ। ಪಮುಖೇ ಸಾಧೂತಿ **ಪಾಮೋಕ್ಖಂ;** ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಸೇಟ್ಠಂ ಪಧಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಾನಂ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ ಪಾಮೋಕ್ಖಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಸೇಟ್ಠಂ ಪಧಾನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾಯಿಕೋ ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋತಿ ತಿವಿಧಂ ಕಾಯಸುಚರಿತಂ। **ವಾಚಸಿಕೋ**ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಚೀಸುಚರಿತಂ। **ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕೋ**ತಿ ತದುಭಯಂ। ಇಮಿನಾ ಆಜೀವಟ್ಠಮಕಸೀಲಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಂವುತೋ**ತಿ ಪಿಹಿತೋ; ಸಂವುತಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಪಿಹಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಂವುತದ್ವಾರಂ ಗೇಹಂ “ಸಂವುತಗೇಹಂ ಪಿಹಿತಗೇಹ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಿಧ ಸಂವುತಿನ್ದ್ರಿಯೋ “ಸಂವುತೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನಾ**ತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೇನ ಚ ಸಂವರೇನ ಚ, ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಙ್ಖಾತೇನ ವಾ ಸಂವರೇನ। **ಉಪೇತೋ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ।

೫೧೨. ಇರಿಯತೀತಿಆದೀಹಿ ಸತ್ತಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸೀಲೇ ಠಿತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರೋ ಕಥಿತೋ।

೫೧೩. ಆಚಾರಗೋಚರನಿದ್ದೇಸೇ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಭಗವಾ ಸಮಣಾಚರಂ ಸಮಣಗೋಚರಂ ಕಥೇತುಕಾಮೋ “ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ಅತ್ಥಿ ಆಚಾರೋ, ಅತ್ಥಿ ಅನಾಚಾರೋ”ತಿ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿ। ಯಥಾ ಪನ ಮಗ್ಗಕುಸಲೋ ಪುರಿಸೋ ಮಗ್ಗಂ ಅಚಿಕ್ಖನ್ತೋ ‘ವಾಮಂ ಮುಞ್ಚ ದಕ್ಖಿಣಂ ಗಣ್ಹಾ’ತಿ ಪಠಮಂ ಮುಞ್ಚಿತಬ್ಬಂ ಸಭಯಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಥಮಗ್ಗಂ ಆಚಿಕ್ಖತಿ , ಪಚ್ಛಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಖೇಮಮಗ್ಗಂ ಉಜುಮಗ್ಗಂ; ಏವಮೇವ ಮಗ್ಗಕುಸಲಪುರಿಸಸದಿಸೋ ಧಮ್ಮರಾಜಾ ಪಠಮಂ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಬುದ್ಧಪ್ಪಟಿಕುಟ್ಠಂ ಅನಾಚಾರಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಆಚಾರಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತುಕಾಮೋ “ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅನಾಚಾರೋ”ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪುರಿಸೇನ ಹಿ ಆಚಿಕ್ಖಿತಮಗ್ಗೋ ಸಮ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ವಾ ನ ವಾ, ತಥಾಗತೇನ ಆಚಿಕ್ಖಿತಮಗ್ಗೋ ಅಪಣ್ಣಕೋ, ಇನ್ದೇನ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಂ ವಜಿರಂ ವಿಯ, ಅವಿರಜ್ಝನಕೋ ನಿಬ್ಬಾನನಗರಂಯೇವ ಸಮೋಸರತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - “ಪುರಿಸೋ ಮಗ್ಗಕುಸಲೋತಿ ಖೋ, ತಿಸ್ಸ, ತಥಾಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸಾ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೪)।

ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಸಸೀಸಂ ನಹಾನೇನ ಪಹೀನಸೇದಮಲಜಲ್ಲಿಕಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಾದಿವಿಭೂಸನವಿಧಾನಂ ವಿಯ ಪಹೀನಪಾಪಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮಸಮಾಯೋಗೋ ಸಮ್ಪನ್ನರೂಪೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೇದಮಲಜಲ್ಲಿಕ್ಕಂ ವಿಯ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಪಠಮಂ ಅನಾಚಾರಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಪಹೀನಸೇದಮಲಜಲ್ಲಿಕಸ್ಸ ಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಾದಿವಿಭೂಸನವಿಧಾನಂ ವಿಯ ಪಚ್ಛಾ ಆಚಾರಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತುಕಾಮೋಪಿ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅನಾಚಾರೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಾಯಿಕೋ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ**ತಿ ತಿವಿಧಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ; **ವಾಚಸಿಕೋ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ**ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ; **ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕೋ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ**ತಿ ತದುಭಯಂ। ಏವಂ ಆಜೀವಟ್ಠಮಕಸೀಲಸ್ಸೇವ ವೀತಿಕ್ಕಮಂ ದಸ್ಸೇಸಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ಏವ ಅನಾಚಾರಂ ಆಚರತಿ, ಮನಸಾಪಿ ಆಚರತಿ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ಅನಾಚಾರೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಿಯಂ ಅನಾಚಾರಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ವೇಳುದಾನೇನಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವೇಳುದಾನೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಹೇತುಕೇನ ವೇಳುದಾನೇನ। ವಿಹಾರೇ ಉಟ್ಠಿತಞ್ಹಿ ಅರಞ್ಞತೋ ವಾ ಆಹರಿತ್ವಾ ರಕ್ಖಿತಗೋಪಿತಂ ವೇಳುಂ ‘ಏವಂ ಮೇ ಪಚ್ಚಯಂ ದಸ್ಸನ್ತೀ’ತಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಾನಂ ದಾತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಜೀವಿತಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತೋ ಅನೇಸನಾಯ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವೇನ ಜೀವತಿ। ಸೋ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಗರಹಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಚ ಅಪಾಯಪರಿಪೂರಕೋ ಹೋತಿ। ಅತ್ತನೋ ಪುಗ್ಗಲಿಕವೇಳುಂ ಕುಲಸಙ್ಗಹತ್ಥಾಯ ದದನ್ತೋ ಕುಲದೂಸಕದುಕ್ಕಟಮಾಪಜ್ಜತಿ; ಪರಪುಗ್ಗಲಿಕಂ ಥೇಯ್ಯಚಿತ್ತೇನ ದದಮಾನೋ ಭಣ್ಡಗ್ಘೇನ ಕಾರೇತಬ್ಬೋ। ಸಙ್ಘಿಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಚೇ ಪನ ತಂ ಇಸ್ಸರವತಾಯ ದೇತಿ ಗರುಭಣ್ಡವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮಾಪಜ್ಜತಿ ।

ಕತರೋ ಪನ ವೇಳು ಗರುಭಣ್ಡಂ ಹೋತಿ, ಕತರೋ ನ ಹೋತೀತಿ? ಯೋ ತಾವ ಅರೋಪಿಮೋ ಸಯಂಜಾತಕೋ, ಸೋ ಸಙ್ಘೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಗರುಭಣ್ಡಂ, ತತೋ ಪರಂ ನ ಗರುಭಣ್ಡಂ; ರೋಪಿತಟ್ಠಾನೇ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಗರುಭಣ್ಡಂ। ಸೋ ಪನ ಪಮಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ತೇಲನಾಳಿಪ್ಪಮಾಣೋಪಿ ಗರುಭಣ್ಡಂ, ನ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಭಿಕ್ಖುನೋ ತೇಲನಾಳಿಯಾ ವಾ ಕತ್ತರದಣ್ಡೇನ ವಾ ಅತ್ಥೋ, ತೇನ ಫಾತಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಫಾತಿಕಮ್ಮಂ ತದಗ್ಘನಕಂ ವಾ ಅತಿರೇಕಂ ವಾ ವಟ್ಟತಿ, ಊನಕಂ ನ ವಟ್ಟತಿ। ಹತ್ಥಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಉದಕಾಹರಣಮತ್ತಂ ವಾ ಅಪ್ಪಹರಿತಕರಣಮತ್ತಂ ವಾ ನ ವಟ್ಟತಿ, ತಂ ಥಾವರಂ ಕಾತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪೋಕ್ಖರಣಿತೋ ವಾ ಪಂಸುಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸೋಪಾನಂ ವಾ ಅತ್ಥರಾಪೇತ್ವಾ ವಿಸಮಟ್ಠಾನಂ ವಾ ಸಮಂ ಕತ್ವಾ ಗಹೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಫಾತಿಕಮ್ಮಂ ಅಕತ್ವಾ ಗಹಿತೋ ತತ್ಥ ವಸನ್ತೇನೇವ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬೋ; ಪಕ್ಕಮನ್ತೇನ ಸಙ್ಘಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಅಸತಿಯಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಗತೇನ ಯತ್ಥ ಗತೋ ಸರತಿ, ತತೋ ಪಚ್ಚಾಹರಿತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ಅನ್ತರಾ ಭಯಂ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಪತ್ತವಿಹರೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಮನುಸ್ಸಾ ವಿಹಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ವೇಳುಂ ಯಾಚನ್ತಿ। ಭಿಕ್ಖೂ ‘ಸಙ್ಘಿಕೋ’ತಿ ದಾತುಂ ನ ವಿಸಹನ್ತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಯಾಚನ್ತಿ ವಾ ತಜ್ಜೇನ್ತಿ ವಾ। ತದಾ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ‘ದಣ್ಡಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಗಣ್ಹಥಾ’ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ; ವೇಳುದಾನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ಸಚೇ ತೇ

ದಣ್ಡಕಮ್ಮತ್ಥಾಯ ವಾಸಿಫರಸುಆದೀನಿ ವಾ ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಂ ವಾ ದೇನ್ತಿ, ಗಹೇತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ। ವಿನಯಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ದಡ್ಢಗೇಹಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ನ ವಾರೇತಬ್ಬಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಚೇ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ವೇಳುಗುಮ್ಬೇ ವೇಳುದೂಸಿಕಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ಅಕೋಟ್ಟಾಪೇನ್ತಾನಂ ವೇಳು ನಸ್ಸತಿ, ಕಿಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ? ಭಿಕ್ಖಾಚಾರೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ಕೋಟ್ಟೇತುಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ 'ಸಮಭಾಗಂ ಲಭಿಸ್ಸಥಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ; ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ 'ದ್ವೇ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಲಭಿಸ್ಸಥಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಏವಮ್ಪಿ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೇಸು 'ನಟ್ಠೇನ ಅತ್ಥೋ ನತ್ಥಿ, ತುಮ್ಹಾಕಂ ಖಣೇ ಸತಿ ದಣ್ಡಕಮ್ಮಂ ಕರಿಸ್ಸಥ, ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹಥಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ; ವೇಳುದಾನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ವೇಳುಗುಮ್ಬೇ ಅಗ್ಗಿಮ್ಹಿ ಉಟ್ಠಿತೇಪಿ, ಉದಕೇನ ವುಯ್ಹಮಾನವೇಳೂಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ರುಕ್ಖೇಸುಪಿ ಅಯಮೇವ ಕಥಾಮಗ್ಗೋ। ರುಕ್ಖೋ ಪನ ಸೂಚಿದಣ್ಡಕಪ್ಪಮಾಣೋ ಗರುಭಣ್ಡಂ ಹೋತಿ। ಸಙ್ಘಿಕೇ ರುಕ್ಖೇ ಕೋಟ್ಟಾಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಘಂ ಅನಾಪುಚ್ಛಿತ್ವಾಪಿ ಸಙ್ಘಿಕಂ ಆವಾಸಂ ಕಾತುಂ ಲಬ್ಭತಿ। ವಚನಪಥಚ್ಛೇದನತ್ಥಂ ಪನ ಆಪುಚ್ಛಿತ್ವಾವ ಕಾತಬ್ಬೋ।

ಪುಗ್ಗಲಿಕಂ ಕಾತುಂ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಹತ್ಥಕಮ್ಮಸೀಸೇನ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಗೇಹೇ ಮಞ್ಚಟ್ಠಾನಮತ್ತಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತೀಸು ಗೇಹೇಸು ಏಕಂ ಗೇಹಂ ಲಭತಿ। ಸಚೇ ದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರಾ ಪುಗ್ಗಲಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಭೂಮಿ ಸಙ್ಘಿಕಾ, ಏಕಂ ಗೇಹಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಭಾಗಂ ಲಭತಿ, ದ್ವೀಸು ಗೇಹೇಸು ಏಕಂ ಗೇಹಂ ಲಭತಿ। ಸಙ್ಘಿಕರುಕ್ಖೇ ಸಙ್ಘಿಕಂ ಆವಾಸಂ ಬಾಧೇನ್ತೇ ಸಙ್ಘಂ ಅನಾಪುಚ್ಛಾ ಹಾರೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ನ ವಟ್ಟತೀತಿ? ವಟ್ಟತಿ। ವಚನಪಥಚ್ಛೇದನತ್ಥಂ ಪನ ಆಪುಚ್ಛಿತ್ವಾವ ಹಾರೇತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ರುಕ್ಖಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಮಹನ್ತೋ ಲಾಭೋ ಹೋತಿ, ನ ಹಾರೇತಬ್ಬೋ। ಪುಗ್ಗಲಿಕರುಕ್ಖೇ ಸಙ್ಘಿಕಂ ಆವಾಸಂ ಬಾಧೇನ್ತೇ ರುಕ್ಖಸಾಮಿಕಸ್ಸ ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ಹರಿತುಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ಛೇದಾಪೇತ್ವಾ ಹಾರೇತಬ್ಬೋ। 'ರುಕ್ಖಂ ಮೇ ದೇಥಾ'ತಿ ಚೋದೇನ್ತಸ್ಸ ರುಕ್ಖಂ ಅಗ್ಘಾಪೇತ್ವಾ ಮೂಲಂ ದಾತಬ್ಬಂ। ಸಙ್ಘಿಕೇ ರುಕ್ಖೇ ಪುಗ್ಗಲಿಕಾವಾಸಂ, ಪುಗ್ಗಲಿಕೇ ಚ ಪುಗ್ಗಲಿಕಾವಾಸಂ ಬಾಧೇನ್ತೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ವಲ್ಲಿಯಮ್ಪಿ ಅಯಮೇವ ಕಥಾಮಗ್ಗೋ। ವಲ್ಲಿ ಪನ ಯತ್ಥ ವಿಕ್ಕಾಯತಿ, ದುಲ್ಲಭಾ ಹೋತಿ, ತತ್ಥ ಗರುಭಣ್ಡಂ। ಸಾ ಚ ಖೋ ಉಪಡ್ಢಬಾಹುಪ್ಪಮಾಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ; ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವಲ್ಲಿಖಣ್ಡಂ ಗರುಭಣ್ಡಂ ನ ಹೋತಿ।

ಪತ್ತದಾನಾದೀಸುಪಿ **ಪತ್ತದಾನೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಹೇತುಕೇನ ಪತ್ತದಾನೇನಾತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ವೇಳುದಾನೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಗರುಭಣ್ಡತಾಯ ಪನೇತ್ಥ ಅಯಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ। ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಯತ್ಥ ವಿಕ್ಕಾಯತಿ, ಗನ್ಧಿಕಾದಯೋ ಗನ್ಧಪಲಿವೇಠನಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತಾದಿಸೇ ದುಲ್ಲಭಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಗರುಭಣ್ಡಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ತಾವ ಕಿಂಸುಕಪತ್ತಕಣ್ಣಿಪಿಳನ್ಧನತಾಲಪತ್ತಾದೀಸು ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ತಾಲಪಣ್ಣಮ್ಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಠಾನೇ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ತಾಲಪಣ್ಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಯಂಜಾತೇ ತಾಲವನೇ ಸಙ್ಘೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಗರುಭಣ್ಡಂ, ನ ತತೋ ಪರಂ। ರೋಪಿಮತಾಲೇಸು ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಗರುಭಣ್ಡಂ। ತಸ್ಸ ಪಮಾಣಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟಿಯಾ ಅಟ್ಠಙ್ಗುಲಪ್ಪಮಾಣೋಪಿ ರಿತ್ತಪೋತ್ಥಕೋ। ತಿಣಮ್ಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ತಿಣಂ ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಮುಞ್ಜಪಲಾಲನಾಳಿಕೇರಪಣ್ಣಾದೀಹಿಪಿ ಛಾದೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿಪಿ ತಿಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ಇತಿ ಮುಞ್ಜಪಲಾಲಾದೀಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಮುಟ್ಠಿಪ್ಪಮಾಣಂ ತಿಣಂ, ನಾಳಿಕೇರಪಣ್ಣಾದೀಸು ಚ ಏಕಪಣ್ಣಮ್ಪಿ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಿನ್ನಂ ವಾ ತತ್ಥಜಾತಕಂ ವಾ ಬಹಿಆರಾಮೇ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ತಿಣವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಜಾತತಿಣಂ ವಾ ರಕ್ಖಿತಗೋಪಿತಂ ಗರುಭಣ್ಡಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಸಙ್ಘಕಮ್ಮೇ ಚ ಚೇತಿಯಕಮ್ಮೇ ಚ ಕತೇ ಅತಿರೇಕಂ ಪುಗ್ಗಲಿಕಕಮ್ಮೇ ದಾತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತವೇಳುಮ್ಹಿಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಪುಪ್ಫದಾನೇ "ಏತ್ತಕೇಸು ರುಕ್ಖೇಸು ಪುಪ್ಫಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಯಾಗುಭತ್ತವತ್ಥೇ ಉಪನೇನ್ತು, ಏತ್ತಕೇಸು ಸೇನಾಸನಪಟಿಸಙ್ಖರಣೇ ಉಪನೇನ್ತೂ"ತಿ ಏವಂ ನಿಯಮಿತಟ್ಠಾನೇ ಏವ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಗರುಭಣ್ಡಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಪರತೀರೇ ಸಾಮಣೇರಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಓಚಿನಿತ್ವಾ ರಾಸಿಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಪ್ಫಭಾಜಕೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ಗಣೇತ್ವಾ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಸಮ್ಪತ್ತಪರಿಸಾಯ

ಸಙ್ಘಂ ಅನಾಪುಚ್ಛಿತ್ವಾವ ದಾತುಂ ಲಭತಿ; ಅಸಮ್ಮತೇನ ಪನ ಆಪುಚ್ಛಿತ್ವಾವ ದಾತಬ್ಬಂ। ಭಿಕ್ಖು ಪನ ಕಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಾನಿ ದಾತುಂ ಲಭತಿ, ಕಸ್ಸ ನ ಲಭತೀತಿ? ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಗೇಹಂ ಹರಿತ್ವಾಪಿ ಗೇಹತೋ ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇತ್ವಾಪಿ 'ವತ್ಥುಪೂಜಂ ಕರೋಥಾ'ತಿ ದಾತುಂ ಲಭತಿ, ಪಿಳನ್ಧನತ್ಥಾಯ ದಾತುಂ ನ ಲಭತಿ; ಸೇಸಞಾತೀನಂ ಪನ ಹರಿತ್ವಾ ನ ದಾತಬ್ಬಂ, ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇತ್ವಾ 'ಪೂಜಂ ಕರೋಥಾ'ತಿ ದಾತಬ್ಬಂ; ಸೇಸಜನಸ್ಸ ಪೂಜನಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಅಪಚ್ಚಾಸೀಸನ್ತೇನ ದಾತಬ್ಬಂ; ಪುಪ್ಫದಾನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ವಿಹಾರೇ ಬಹೂನಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಪುಪ್ಫನ್ತಿ। ಭಿಕ್ಖುನಾ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರನ್ತೇನ ಮನುಸ್ಸೇ ದಿಸ್ವಾ 'ವಿಹಾರೇ ಬಹೂನಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ, ಪೂಜೇಥಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ವಚನಮತ್ತೇ ದೋಸೋ ನತ್ಥಿ। 'ಮನುಸ್ಸಾ ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಂ ಆದಾಯ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತೀ'ತಿ ಚಿತ್ತೇನ ಪನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ವದತಿ, ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಂ ನ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಮನುಸ್ಸಾ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ 'ವಿಹಾರೇ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಅತ್ಥೀ'ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ 'ಅಸುಕದಿವಸೇ ವಿಹಾರಂ ಆಗಮಿಸ್ಸಾಮ, ಸಾಮಣೇರಾನಂ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಓಚಿನಿತುಂ ಮಾ ದೇಥಾ'ತಿ ವದನ್ತಿ। ಭಿಕ್ಖೂ ಸಾಮಣೇರಾನಂ ಕಥೇತುಂ ಪಮುಟ್ಠಾ। ಸಾಮಣೇರೇಹಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಓಚಿನಿತ್ವಾ ಠಪಿತಾನಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ "ಭನ್ತೇ, ಮಯಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಅಸುಕದಿವಸೇಯೇವ ಆರೋಚಯಿಮ್ಹ - 'ಸಾಮಣೇರಾನಂ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಓಚಿನಿತುಂ ಮಾ ದೇಥಾ'ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ನ ವಾರಯಿತ್ಥಾ"ತಿ? "ಸತಿ ಮೇ ಪಮುಟ್ಠಾ, ಪುಪ್ಫಾನಿ ಓಚಿನಿತಮತ್ತಾನೇವ, ತಾವ ನ ಪೂಜಾ ಕತಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। "ಗಣ್ಹಥ ಪೂಜೇಥಾ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ವದತಿ, ಆಮಿಸಂ ನ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪರೋ ಭಿಕ್ಖು ಸಾಮಣೇರಾನಂ ಆಚಿಕ್ಖತಿ "ಅಸುಕಗಾಮವಾಸಿನೋ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಮಾ ಓಚಿನಿತ್ಥಾ"ತಿ ಆಹಂಸೂತಿ। ಮನುಸ್ಸಾಪಿ ಆಮಿಸಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ವದನ್ತಿ - "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಮನುಸ್ಸಾ ನ ಬಹುಕಾ, ಸಾಮಣೇರೇ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಸಹ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಓಚಿನಿತುಂ ಆಣಾಪೇಥಾ"ತಿ। "ಸಾಮಣೇರೇಹಿ ಭಿಕ್ಖಾ ಲದ್ಧಾ; ಯೇ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇ ಸಯಮೇವ ಜಾನಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಉಪಾಸಕಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಏತ್ತಕಂ ನಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಸಾಮಣೇರೇ ಪುತ್ತೇ ವಾ ಭಾತಿಕೇ ವಾ ಕತ್ವಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಓಚಿನಾಪೇತುಂ ದೋಸೋ ನತ್ಥಿ; ಪುಪ್ಫದಾನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ।

ಫಲದಾನೇ ಫಲಮ್ಪಿ ಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ನಿಯಮಿತಮೇವ ಗರುಭಣ್ಡಂ ಹೋತಿ। ವಿಹಾರೇ ಬಹುಕಮ್ಪಿ ಫಲಾಫಲೇ ಸತಿ ಅಫಾಸುಕಮನುಸ್ಸಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಯಾಚನ್ತಿ। ಭಿಕ್ಖೂ 'ಸಙ್ಘಿಕ'ನ್ತಿ ದಾತುಂ ನ ಉಸ್ಸಹನ್ತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನೋ ಅಕ್ಕೋಸನ್ತಿ ಪರಿಭಾಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಿಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ? ಫಲೇಹಿ ವಾ ರುಕ್ಖೇಹಿ ವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕತಿಕಾ ಕಾತಬ್ಬಾ - 'ಅಸುಕೇಸು ಚ ರುಕ್ಖೇಸು ಏತ್ತಕಾನಿ ಫಲಾನಿ ಗಣ್ಹನ್ತಾ, ಏತ್ತಕೇಸು ವಾ ರುಕ್ಖೇಸು ಫಲಾನಿ ಗಣ್ಹನ್ತಾ ನ ವಾರೇತಬ್ಬಾ'ತಿ। ಚೋರಾ ಪನ ಇಸ್ಸರಾ ವಾ ಬಲಕ್ಕಾರೇನ ಗಣ್ಹನ್ತಾ ನ ವಾರೇತಬ್ಬಾ; ಕುದ್ಧಾ ತೇ ಸಕಲವಿಹಾರಮ್ಪಿ ನಾಸೇಯ್ಯುಂ। ಆದೀನವೋ ಪನ ಕಥೇತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಿನಾನದಾನೇ ಸಿನಾನಚುಣ್ಣಾನಿ ಕೋಟ್ಟಿತಾನಿ ನ ಗರುಭಣ್ಡಾನಿ। ಅಕೋಟ್ಟಿತೋ ರುಕ್ಖತ್ತಚೋವ ಗರುಭಣ್ಡಂ। ಚುಣ್ಣಂ ಪನ ಅಗಿಲಾನಸ್ಸ ರಜನನಿಪಕ್ಕಂ ವಟ್ಟತಿ। ಗಿಲಾನಸ್ಸ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಚುಣ್ಣಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಮತ್ತಿಕಾಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬಾ। ಮತ್ತಿಕಾಪಿ ಯತ್ಥ ದುಲ್ಲಭಾ ಹೋತಿ, ತತ್ಥೇವ ಗರುಭಣ್ಡಂ। ಸಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟಿಯಾ ತಿಂಸಪಲಗುಳಪಿಣ್ಡಪ್ಪಮಾಣಾವ ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ನ ಗರುಭಣ್ಡನ್ತಿ।

ದನ್ತಕಟ್ಠದಾನೇ ದನ್ತಕಟ್ಠಂ ಅಚ್ಛಿನ್ನಕಮೇವ ಗರುಭಣ್ಡಂ। ಯೇಸಂ ಸಾಮಣೇರಾನಂ ಸಙ್ಘತೋ ದನ್ತಕಟ್ಠವಾರೋ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತೇ ಅತ್ತನೋ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾನಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ದಾತುಂ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಯೇಹಿ ಪನ 'ಏತ್ತಕಾನಿ ದನ್ತಕಟ್ಠಾನಿ ಆಹರಿತಬ್ಬಾನೀ'ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಾರಂ ಗಹಿತಾನಿ, ತೇ ಅತಿರೇಕಾನಿ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾನಂ ದಾತುಂ ಲಭನ್ತಿ। ಏಕೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ದನ್ತಕಟ್ಠಮಾಳಕತೋ ಬಹೂನಿ ದನ್ತಕಟ್ಠಾನಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ, ದೇವಸಿಕಂ ಏಕೇಕಮೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ವಸನ್ತೇನಾಪಿ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ಗಣಯಿತ್ವಾ ಯತ್ತಕಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಪಾಪುಣನ್ತಿ ತತ್ತಕಾನೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಗನ್ತಬ್ಬಂ; ಅನ್ತರಾ ಆಗನ್ತುಕೇಸು ವಾ ಆಗತೇಸು ದಿಸಂ ವಾ ಪಕ್ಕಮನ್ತೇನ ಆಹರಿತ್ವಾ ಗಹಿತಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಠಪೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಚಾಟುಕಮ್ಯತಾಯಾತಿಆದೀಸು ಚಾಟುಕಮ್ಯತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ತಾನಂ ದಾಸಂ ವಿಯ ನೀಚಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಪರಸ್ಸ ಖಲಿತವಚನಮ್ಪಿ ಸಣ್ಠಪೇತ್ವಾ ಪಿಯಕಾಮತಾಯ ಪಗ್ಗಯ್ಹವಚನಂ। **ಮುಗ್ಗಸೂಪ್ಯತಾಯಾ**ತಿ ಮುಗ್ಗಸೂಪಸಮಾನಾಯ ಸಚ್ಚಾಲಿಕೇನ ಜೀವಿತಕಪ್ಪನತಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಮುಗ್ಗಸೂಪೇ ಪಚ್ಚನ್ತೇ ಬಹೂ ಮುಗ್ಗಾ ಪಾಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಥೋಕಾ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ; ಏವಮೇವ ಸಚ್ಚಾಲಿಕೇನ ಜೀವಿತಕಪ್ಪಕೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಬಹು ಅಲಿಕಂ ಹೋತಿ, ಅಪ್ಪಕಂ ಸಚ್ಚಂ। ಯಥಾ ವಾ ಮುಗ್ಗಸೂಪಸ್ಸ ಅಪ್ಪವಿಸನಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಏವಮೇವ ಸಚ್ಚಾಲಿಕವುತ್ತಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಪ್ಪವಿಟ್ಠವಾಚಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ಸಿಙ್ಘಾಟಕಂ ವಿಯ ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಧಾರಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಸಾ ಮುಸಾವಾದಿತಾ ಮುಗ್ಗಸೂಪ್ಯತಾತಿ ವುತ್ತಾ। **ಪಾರಿಭಟಯತಾ**ತಿ ಪರಿಭಟಕಮ್ಮಭಾವೋ। ಪರಿಭಟಸ್ಸ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಪಾರಿಭಟಯಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಾರಿಭಟಯತಾ; ಅಲಙ್ಕಾರಕರಣಾದೀಹಿ ದಾರಕಕೀಳಾಪನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ।

ಜಙ್ಘಪೇಸನಿಕನ್ತಿ ಗಾಮನ್ತರದೇಸನ್ತರಾದೀಸು ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಗಿಹೀನಂ ಸಾಸನಪಟಿಸಾಸನಹರಣಂ। ಇದಞ್ಹಿ ಜಙ್ಘಪೇಸನಿಕಂ ನಾಮ ಅತ್ತನೋ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ, ಯೇ ಚಸ್ಸ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸಾಸನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕತ್ಥಚಿ ಗಮನವಸೇನ ವಟ್ಟತಿ। ಚೇತಿಯಸ್ಸ ವಾ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಾನಂ ವಡ್ಢಕೀನಮ್ಪಿ ಸಾಸನಂ ಹರಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ "ದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮ, ಪೂಜಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮ, ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಆಚಿಕ್ಖಥಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ; "ಅಸುಕತ್ಥೇರಸ್ಸ ನಾಮ ದೇಥಾ"ತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ವಾ ಭೇಸಜ್ಜಂ ವಾ ಚೀವರಂ ವಾ ದೇನ್ತಿ; "ವಿಹಾರೇ ಪೂಜಂ ಕರೋಥಾ"ತಿ ಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಾದೀನಿ ವಾ ಧಜಪತಾಕಾದೀನಿ ವಾ ನೀಯ್ಯಾದೇನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಹರಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ; ಜಙ್ಘಪೇಸನಿಕಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ಸೇಸಾನಂ ಸಾಸನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪದವಾರೇ ಪದವಾರೇ ದೋಸೋ।

ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೇನಾತಿ ಏತೇಸಂ ವಾ ವೇಳುದಾನಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರಞ್ಞತರೇನ ವೇಜ್ಜಕಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕಕಮ್ಮಂ ಪಿಣ್ಡಪಟಿಪಿಣ್ಡಕಮ್ಮಂ ಸಙ್ಘುಪ್ಪಾದಚೇತಿಯುಪ್ಪಾದಉಪಟ್ಠಾಪನಕಮ್ಮನ್ತಿ ಏವರೂಪಾನಂ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವೇನ ಜೀವಿತಕಪ್ಪನಕಕಮ್ಮಾನಂ ಯೇನ ಕೇನಚಿ। **ಬುದ್ಧಪಟಿಕುಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಬುದ್ಧೇಹಿ ಗರಹಿತೇನ ಪಟಿಸಿದ್ಧೇನ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಅನಾಚಾರೋ ನಾಮ ಕಥೀಯತಿ। ಆಚಾರನಿದ್ದೇಸೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೧೪. ಗೋಚರನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ಪಠಮಂ ಅಗೋಚರಸ್ಸ ವಚನೇ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಚ **ಗೋಚರೋ**ತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನಂ **ಗೋಚರೋ,** ಅಯುತ್ತಟ್ಠಾನಂ **ಅಗೋಚರೋ।** ವೇಸಿಯಾ ಗೋಚರೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ವೇಸಿಯಗೋಚರೋ;** ಮಿತ್ತಸನ್ಥವವಸೇನ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ವೇಸಿಯಾ ನಾಮ ರೂಪೂಪಜೀವಿನಿಯೋ ಯೇನ ಕೇನಚಿದೇವ ಸುಲಭಜ್ಝಾಚಾರತಾಮಿತ್ತಸನ್ಥವಸಿನೇಹವಸೇನ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತೋ ವೇಸಿಯಾಗೋಚರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಆರಕ್ಖವಿಪತ್ತಿತೋ। ಏವಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಚಿರಂ ರಕ್ಖಿತಗೋಪಿತೋಪಿ ಸಮಣಧಮ್ಮೋ ಕತಿಪಾಹೇನೇವ ನಸ್ಸತಿ; ಸಚೇಪಿ ನ ನಸ್ಸತಿ ಗರಹಂ ಲಭತಿ। ದಕ್ಖಿಣಾವಸೇನ ಪನ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತೇನ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತಬ್ಬಂ। **ವಿಧವಾ** ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಮತಪತಿಕಾ ವಾ ಪವುತ್ಥಪತಿಕಾ ವಾ। **ಥುಲ್ಲಕುಮಾರಿಯೋ**ತಿ ಮಹಲ್ಲಿಕಾ ಅನಿವಿಟ್ಠಕುಮಾರಿಯೋ। **ಪಣ್ಡಕಾ**ತಿ ಲೋಕಾಮಿಸನಿಸ್ಸಿತಕಥಾಬಹುಲಾ ಉಸ್ಸನ್ನಕಿಲೇಸಾ ಅವೂಪಸನ್ತಪರಿಳಾಹಾ ನಪುಂಸಕಾ। ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಉಪಸಙ್ಕಮನೇ ಆದೀನವೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಭಿಕ್ಖುನೀಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಪಿಚ ಭಿಕ್ಖೂ ನಾಮ ಉಸ್ಸನ್ನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಭಿಕ್ಖುನಿಯೋ। ತೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸನ್ಥವವಸೇನ ಕತಿಪಾಹೇನೇವ ರಕ್ಖಿತಗೋಪಿತಸಮಣಧಮ್ಮಂ ನಾಸೇನ್ತಿ। ಗಿಲಾನಪುಚ್ಛಕೇನ ಪನ ಗನ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಭಿಕ್ಖುನಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಲಭಿತ್ವಾ ಪೂಜನತ್ಥಾಯಪಿ ಓವಾದದಾನತ್ಥಾಯಪಿ ಗನ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ।

ಪಾನಾಗಾರನ್ತಿ ಸುರಾಪಾನಘರಂ। ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತರಾಯಕರೇಹಿ ಸುರಾಸೋಣ್ಡೇಹಿ ಅವಿವಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹ ಸೋಣ್ಡವಸೇನ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ; ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತರಾಯೋ ಹೋತಿ। **ಸಂಸಟ್ಠೋ ವಿಹರತಿ ರಾಜೂಹೀ**ತಿಆದೀಸು

ರಾಜಾನೋತಿ ಅಭಿಸಿತ್ತಾ ವಾ ಹೋನ್ತು ಅನಭಿಸಿತ್ತಾ ವಾ ಯೇ ರಜ್ಜಂ ಅನುಸಾಸನ್ತಿ। **ರಾಜಮಹಾಮತ್ತಾತಿ** ರಾಜೂನಂ ಇಸ್ಸರಿಯಸದಿಸಾಯ ಮಹತಿಯಾ ಇಸ್ಸರಿಯಮತ್ತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತಾ। **ತಿತ್ಥಿಯಾತಿ** ವಿಪರೀತದಸ್ಸನಾ ಬಾಹಿರಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾ। **ತಿತ್ಥಿಯಸಾವಕಾತಿ** ಭತ್ತಿವಸೇನ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯದಾಯಕಾ। ಏತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸಗ್ಗಜಾತೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅನನುಲೋಮಿಕೇನ ಸಂಸಗ್ಗೇನಾತಿ ಅನನುಲೋಮಿಕಸಂಸಗ್ಗೋ ನಾಮ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಸಿಕ್ಖಾನಂ ಅನನುಲೋಮೋ ಪಚ್ಚನೀಕಸಂಸಗ್ಗೋ, ಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತರಾಯಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿವೀತಿಕ್ಕಮಂ ಸಲ್ಲೇಖಪರಿಹಾನಿಞ್ಚ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ರಾಜರಾಜಮಹಾಮತ್ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಸೋಕಿತಾ, ಸಹನನ್ದಿತಾ, ಸಮಸುಖದುಕ್ಖತಾ, ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸು ಅತ್ತನಾವ ಯೋಗಂ ಆಪಜ್ಜನತಾ, ತಿತ್ಥಿಯತಿತ್ಥಿಯಸಾವಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಚ್ಛನ್ದರುಚಿಸಮಾಚಾರತಾ ಏಕಚ್ಛನ್ದರುಚಿಸಮಾಚಾರಭಾವಾವಹೋ ವಾ ಸಿನೇಹಬಹುಮಾನಸನ್ಥವೋ। ತತ್ಥ ರಾಜರಾಜಮಹಾಮತ್ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸಗ್ಗೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತರಾಯಂ ಕರೋತಿ। ಇತರೇಹಿ ತಿತ್ಥಿಯಸಾವಕೇಹಿ ತೇಸಂ ಲದ್ಧಿಗಹಣಂ। ತೇಸಂ ಪನ ವಾದಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥೇನ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

ಇದಾನಿ ಅಪರೇನಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅಗೋಚರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಯಾನಿ ವಾ ಪನ ತಾನಿ ಕುಲಾನೀತಿ**ಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಅಸ್ಸದ್ಧಾನೀತಿ** ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಸದ್ಧಾವಿರಹಿತಾನಿ; ಬುದ್ಧೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ, ಧಮ್ಮೋ ನಿಯ್ಯಾನಿಕೋ, ಸಙ್ಘೋ ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋತಿ ನ ಸದ್ದಹನ್ತಿ। **ಅಪ್ಪಸನ್ನಾನೀತಿ** ಚಿತ್ತಂ ಪಸನ್ನಂ ಅನಾವಿಲಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। **ಅಕ್ಕೋಸಕಪರಿಭಾಸಕಾನೀತಿ** ಅಕ್ಕೋಸಕಾನಿ ಚೇವ ಪರಿಭಾಸಕಾನಿ ಚ; 'ಚೋರೋಸಿ, ಬಾಲೋಸಿ, ಮೂಳ್ಹೋಸಿ, ಓಟ್ಠೋಸಿ, ಗೋಣೋಸಿ, ಗದ್ರಭೋಸಿ, ಆಪಾಯಿಕೋಸಿ, ನೇರಯಿಕೋಸಿ, ತಿರಚ್ಛಾನಗತೋಸಿ, ನತ್ಥಿ ತುಯ್ಹಂ ಸುಗತಿ, ದುಗ್ಗತಿಯೇವ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಾ'ತಿ ಏವಂ ದಸಹಿ ಅಕ್ಕೋಸವತ್ಥೂಹಿ ಅಕ್ಕೋಸನ್ತಿ; 'ಹೋತು, ಇದಾನಿ ತಂ ಪಹರಿಸ್ಸಾಮ, ಬನ್ಧಿಸ್ಸಾಮ , ವಧಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ಏವಂ ಭಯದಸ್ಸನೇನ ಪರಿಭಾಸನ್ತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನತ್ಥಕಾಮಾನೀತಿ** ಅತ್ಥಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಅನತ್ಥಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। **ಅಹಿತಕಾಮಾನೀತಿ** ಅಹಿತಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಹಿತಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। **ಅಫಾಸುಕಕಾಮಾನೀತಿ** ಫಾಸುಕಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಅಫಾಸುಕಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। **ಅಯೋಗಕ್ಖೇಮಕಾಮಾನೀತಿ** ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಖೇಮಂ ನಿಬ್ಭಯಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಸಭಯಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। **ಭಿಕ್ಖೂನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಸಾಮಣೇರಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಭಿಕ್ಖುನೀನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಸಿಕ್ಖಮಾನಸಾಮಣೇರಿಯೋಪಿ। ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಭಗವನ್ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪಬ್ಬಜಿತಾನಞ್ಚೇವ ಸರಣಗತಾನಞ್ಚ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಪರಿಸಾನಂ ತಾನಿ ಅನತ್ಥಕಾಮಾನಿಯೇವ। **ತಥಾರೂಪಾನಿ ಕುಲಾನೀತಿ** ಏವರೂಪಾನಿ ಖತ್ತಿಯಕುಲಾದೀನಿ ಕುಲಾನಿ। **ಸೇವತೀತಿ** ನಿಸ್ಸಾಯ ಜೀವತಿ। **ಭಜತೀತಿ** ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ। **ಪಯಿರುಪಾಸತೀತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ವೇಸಿಯಾದಿಗೋಚರಸ್ಸ ವೇಸಿಯಾದಿಕೋ, ರಾಜಾದಿಸಂಸಟ್ಠಸ್ಸ ರಾಜಾದಿಕೋ, ಅಸ್ಸದ್ಧಕುಲಾದಿಸೇವಕಸ್ಸ ಅಸ್ಸದ್ಧಕುಲಾದಿಕೋ ಚಾತಿ ತಿಪ್ಪಕಾರೋಪಿ ಅಯುತ್ತಗೋಚರೋ ಅಗೋಚರೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತಸ್ಸ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅಗೋಚರತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವೇಸಿಯಾದಿಕೋ ತಾವ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣನಿಸ್ಸಯತೋ ಅಗೋಚರೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಯಥಾಹ - "ಕೋ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅಗೋಚರೋ ಪರವಿಸಯೋ? ಯದಿದಂ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೭೨) ರಾಜಾದಿಕೋ ಝಾನಾನುಯೋಗಸ್ಸ ಅನುಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾಸನಿಚಕ್ಕನಿಪ್ಫಾದನತೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪತ್ತಿಹೇತುತೋ ಚ, ಅಸ್ಸದ್ಧಕುಲಾದಿಕೋ ಸದ್ಧಾಹಾನಿಚಿತ್ತಸನ್ತಾಸಾವಹನತೋ ಅಗೋಚರೋತಿ।

ಗೋಚರನಿದ್ದೇಸೇ **ನ ವೇಸಿಯಗೋಚರೋತಿ**ಆದೀನಿ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಓಪಾನಭೂತಾನೀತಿ**ಆದೀಸು ಪನ **ಓಪಾನಭೂತಾನೀತಿ** ಉದಪಾನಭೂತಾನಿ; ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ, ಚಾತುಮಹಾಪಥೇ ಖತಪೋಕ್ಖರಣೀ ವಿಯ, ಯಥಾಸುಖಂ ಓಗಾಹನಕ್ಖಮಾನಿ ಚಿತ್ತಮಹಾಮತ್ತಸ್ಸ ಗೇಹಸದಿಸಾನಿ। ತಸ್ಸ ಕಿರ ಗೇಹೇ ಕಾಲತ್ಥಮ್ಭೋ ಯುತ್ತೋಯೇವ । ಘರದ್ವಾರಂ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏಕದಿವಸಂ ಭೇಸಜ್ಜವತ್ತಮೇವ ಸಟ್ಠಿ ಕಹಾಪಣಾನಿ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ। **ಕಾಸಾವಪಜ್ಜೋತಾನೀತಿ**

ಭಿಕ್ಖುಭಿಕ್ಖುನೀಹಿ ನಿವತ್ಥಪಾರುತಾನಂ ಕಾಸಾವಾನಂಯೇವ ಪಭಾಯ ಏಕೋಭಾಸಾನಿ ಭೂತಪಾಲಸೇಟ್ಠಿಕುಲಸದಿಸಾನಿ। **ಇಸಿವಾತಪಟಿವಾತಾನೀ**ತಿ ಗೇಹಂ ಪವಿಸನ್ತಾನಂ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಾನಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖುಭಿಕ್ಖುನೀಸಙ್ಘಾತಾನಂ ಇಸೀನಂ ಚೀವರವಾತೇನ ಚೇವ ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಾದಿಜನಿತಸರೀರವಾತೇನ ಚ ಪಟಿವಾತಾನಿ ಪವಾಯಿತಾನಿ ವಿನಿದ್ಧುತಕಿಬ್ಬಿಸಾನಿ ವಾ।

೫೧೫. ಅಣುಮತ್ತೇಸು ವಜ್ಜೇಸು ಭಯದಸ್ಸಾವಿತಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಣುಮತ್ತಾನೀ**ತಿ ಅಣುಪ್ಪಮಾಣಾ। **ವಜ್ಜಾ**ತಿ ದೋಸಾ। **ಯಾನಿ ತಾನಿ ವಜ್ಜಾನೀ**ತಿ ಯಾನಿ ತಾನಿ ಗರಹಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ವಜ್ಜಾನಿ। **ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಾನೀ**ತಿ ಪರಿತ್ತಮತ್ತಕಾನಿ ಖುದ್ದಕಪ್ಪಮಾಣಾನಿ। **ಓರಮತ್ತಕಾನೀ**ತಿ ಪರಿತ್ತತೋಪಿ ಓರಿಮಪ್ಪಮಾಣತ್ತಾ ಓರಮತ್ತಕಾನಿ। **ಲಹುಸಾನೀ**ತಿ ಲಹುಕಾನಿ। **ಲಹುಸಮ್ಮತಾನೀ**ತಿ ಲಹೂತಿ ಸಮ್ಮತಾನಿ। **ಸಂಯಮಕರಣೀಯಾನೀ**ತಿ ಸಂಯಮೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಪಟಿಕಮ್ಮಾನಿ। **ಸಂವರಕರಣೀಯಾನೀ**ತಿ ಸಂವರೇನ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ ಸಂವರೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಪಟಿಕಮ್ಮಾನಿ। **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕರಣೀಯಾನೀ**ತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮತ್ತೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಪಟಿಕಮ್ಮಾನಿ। **ಮನಸಿಕಾರಪಟಿಬದ್ಧಾನೀ**ತಿ ಮನಸಾ ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇನೇವ ಕತ್ತಬ್ಬಪಟಿಕಮ್ಮಾನಿ। ಕಾನಿ ಪನ ತಾನೀತಿ? ದಿವಾವಿಹಾರವಾಸೀ ಸುಮತ್ಥೇರೋ ತಾವ ಆಹ – "ಅನಾಪತ್ತಿಗಮನೀಯಾನಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಮತ್ತಕಾನಿ ಯಾನಿ 'ನ ಪುನ ಏವರೂಪಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಮನಸಾ ಆವಜ್ಜಿತಮತ್ತೇನೇವ ಸುಜ್ಝನ್ತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಾವಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮೇತಂ ಕಥಿತ"ನ್ತಿ। ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ ಪನಸ್ಸ ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ ಪನಾಹ – "ಇದಂ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸೀಲಸ್ಸೇವ ಭಾಜನೀಯಂ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಲಹುಕಂ ದುಕ್ಕಟದುಬ್ಭಾಸಿತಂ ಇಧ ವಜ್ಜನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುಟ್ಠಾನಾವಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮೇತಂ ಕಥಿತ"ನ್ತಿ। **ಇತಿಇಮೇಸೂ**ತಿ ಏವಂಪಕಾರೇಸು ಇಮೇಸು। **ವಜ್ಜದಸ್ಸಾವೀ**ತಿ ವಜ್ಜತೋ ದೋಸತೋ ದಸ್ಸನಸೀಲೋ। **ಭಯದಸ್ಸಾವೀ**ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸ ಭಯಸ್ಸ ಕಾರಣತ್ತಾ ಭಯತೋ ದಸ್ಸನಸೀಲೋ। **ಆದೀನವದಸ್ಸಾವೀ**ತಿ ಇಧ ನಿನ್ದಾವಹನತೋ, ಆಯತಿಂ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕತೋ, ಉಪರಿಗುಣಾನಂ ಅನ್ತರಾಯಕರಣತೋ, ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಜನನತೋ ಚ ಏತೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ಆದೀನವತೋ ದಸ್ಸನಸೀಲೋ।

ನಿಸ್ಸರಣದಸ್ಸಾವೀತಿ ಯಂ ತತ್ಥ ನಿಸ್ಸರಣಂ ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನಸೀಲೋ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ? ಆಚರಿಯತ್ಥೇರವಾದೇ ತಾವ "ಅನಾಪತ್ತಿಗಮನೀಯತಾಯ ಸತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾವಿಕಮ್ಮಂ ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ಕಥಿತಂ। ಅನ್ತೇವಾಸಿಕತ್ಥೇರವಾದೇ ತಾವ "ಆಪತ್ತಿಗಮನೀಯತಾಯ ಸತಿ ವುಟ್ಠಾನಾವಿಕಮ್ಮಂ ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ಕಥಿತಂ।

ತತ್ಥ ತಥಾರೂಪೋ ಭಿಕ್ಖು ಅಣುಮತ್ತಾನಿ ವಜ್ಜಾನಿ ವಜ್ಜತೋ ಭಯತೋ ಪಸ್ಸತಿ ನಾಮ। ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಯಂ ನಯೋ ಕಥಿತೋ – ಪರಮಾಣು ನಾಮ, ಅಣು ನಾಮ, ತಜ್ಜಾರೀ ನಾಮ, ರಥರೇಣು ನಾಮ, ಲಿಕ್ಖಾ ನಾಮ, ಊಕಾ ನಾಮ, ಧಞ್ಞಮಾಸೋ ನಾಮ, ಅಙ್ಗುಲಂ ನಾಮ, ವಿದತ್ಥಿ ನಾಮ, ರತನಂ ನಾಮ, ಯಟ್ಠಿ ನಾಮ, ಉಸಭಂ ನಾಮ, ಗಾವುತಂ ನಾಮ, ಯೋಜನಂ ನಾಮ। ತತ್ಥ **'ಪರಮಾಣು'** ನಾಮ ಆಕಾಸಕೋಟ್ಠಾಸಿಕೋ ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾಥಂ ನಾಗಚ್ಛತಿ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸೇವ ಆಗಚ್ಛತಿ। **'ಅಣು'** ನಾಮ ಭಿತ್ತಿಚ್ಛಿದ್ದತಾಲಚ್ಛಿದ್ದೇಹಿ ಪವಿಟ್ಠಸೂರಿಯರಸ್ಮೀಸು ವಟ್ಟಿ ವಟ್ಟಿ ಹುತ್ವಾ ಪರಿಬ್ಭಮನ್ತೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **'ತಜ್ಜಾರೀ'** ನಾಮ ಗೋಪಥಮನುಸ್ಸಪಥಚಕ್ಕಪಥೇಸು ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಭೋಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಉಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। **'ರಥರೇಣು'** ನಾಮ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಅಲ್ಲೀಯತಿ। **ಲಿಕ್ಖಾ**ದಯೋ ಪಾಕಟಾ ಏವ। ಏತೇಸು ಪನ ಛತ್ತಿಂಸ ಪರಮಾಣವೋ ಏಕಸ್ಸ ಅಣುನೋ ಪಮಾಣಂ। ಛತ್ತಿಂಸ ಅಣೂ ಏಕಾಯ ತಜ್ಜಾರಿಯಾ ಪಮಾಣಂ। ಛತ್ತಿಂಸ ತಜ್ಜಾರಿಯೋ ಏಕೋ ರಥರೇಣು। ಛತ್ತಿಂಸ ರಥರೇಣೂ ಏಕಾ ಲಿಕ್ಖಾ। ಸತ್ತ ಲಿಕ್ಖಾ ಏಕಾ ಊಕಾ। ಸತ್ತ ಊಕಾ ಏಕೋ ಧಞ್ಞಮಾಸೋ। ಸತ್ತಧಞ್ಞಮಾಸಪ್ಪಮಾಣಂ ಏಕಂ ಅಙ್ಗುಲಂ। ತೇನಙ್ಗುಲೇನ ದ್ವಾದಸಙ್ಗುಲಾನಿ ವಿದತ್ಥಿ। ದ್ವೇ ವಿದತ್ಥಿಯೋ ರತನಂ। ಸತ್ತ ರತನಾನಿ ಯಟ್ಠಿ। ತಾಯ ಯಟ್ಠಿಯಾ ವೀಸತಿ ಯಟ್ಠಿಯೋ ಉಸಭಂ। ಅಸೀತಿ ಉಸಭಾನಿ ಗಾವುತಂ। ಚತ್ತಾರಿ ಗಾವುತಾನಿ ಯೋಜನಂ। ತೇನ ಯೋಜನೇನ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿಯೋಜನಸತಸಹಸ್ಸುಬ್ಬೇಧೋ ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತರಾಜಾ। ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಅಣುಮತ್ತಂ ವಜ್ಜಂ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿಯೋಜನಸತಸಹಸ್ಸುಬ್ಬೇಧಸಿನೇರುಪಬ್ಬತಸದಿಸಂ ಕತ್ವಾ ದಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ – ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು ಅಣುಮತ್ತಾನಿ ವಜ್ಜಾನಿ ಭಯತೋ ಪಸ್ಸತಿ ನಾಮ। ಯೋಪಿ ಭಿಕ್ಖು ಸಬ್ಬಲಹುಕಂ ದುಕ್ಕಟದುಬ್ಭಾಸಿತಮತ್ತಂ ಪಠಮಪಾರಾಜಿಕಸದಿಸಂ ಕತ್ವಾ ದಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ – ಅಯಂ ಅಣುಮತ್ತಾನಿ ವಜ್ಜಾನಿ ವಜ್ಜತೋ ಭಯತೋ ಪಸ್ಸತಿ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೧೭. **ಸಮಾದಾಯ ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸೂ**ತಿಪದನಿದ್ದೇಸೇ **ಭಿಕ್ಖುಸಿಕ್ಖಾ**ತಿ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಸಿಕ್ಖಾ। ಸಾ ಭಿಕ್ಖುನೀಹಿ ಸಾಧಾರಣಾಪಿ ಅಸಾಧಾರಣಾಪಿ ಭಿಕ್ಖುಸಿಕ್ಖಾ ಏವ ನಾಮ। **ಭಿಕ್ಖುನೀಸಿಕ್ಖಾ**ತಿ ಭಿಕ್ಖುನೀಹಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಸಿಕ್ಖಾ। ಸಾಪಿ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಸಾಧಾರಣಾಪಿ ಅಸಾಧಾರಣಾಪಿ ಭಿಕ್ಖುನೀಸಿಕ್ಖಾ ಏವ ನಾಮ। ಸಾಮಣೇರಸಿಕ್ಖಮಾನಸಾಮಣೇರೀನಂ ಸಿಕ್ಖಾಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಪವಿಟ್ಠಾ। **ಉಪಾಸಕಸಿಕ್ಖಾ**ತಿ ಉಪಾಸಕೇಹಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಸಿಕ್ಖಾ। ಸಾ ಪಞ್ಚಸೀಲದಸಸೀಲವಸೇನ ವಟ್ಟತಿ। **ಉಪಾಸಿಕಾಸಿಕ್ಖಾ**ತಿ ಉಪಾಸಿಕಾಹಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಸಿಕ್ಖಾ। ಸಾಪಿ ಪಞ್ಚಸೀಲದಸಸೀಲವಸೇನ ವಟ್ಟತಿ। ತತ್ಥ ಭಿಕ್ಖುಭಿಕ್ಖುನೀನಂ ಸಿಕ್ಖಾ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ವಟ್ಟತಿ। ಉಪಾಸಕಉಪಾಸಿಕಾನಂ ಸಿಕ್ಖಾ ಯಾವ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾ। ತತ್ರಾಯಂ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ತನಾ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು ಏವ ಸಿಕ್ಖತಿ। ಸೇಸಸಿಕ್ಖಾ ಪನ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸೇನ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥದಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾ। **ಇತಿ ಇಮಾಸು ಸಿಕ್ಖಾಸೂ**ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾಸು ಏತಾಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು। **ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಿಕ್ಖಾಸಮಾದಾನೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸಿಕ್ಖಂ। **ಸಬ್ಬಥಾ ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸಿಕ್ಖಂ। **ಅಸೇಸಂ ನಿಸ್ಸೇಸ**ನ್ತಿ ಸೇಸಾಭಾವತೋ ಅಸೇಸಂ; ಸತಿಸಮ್ಮೋಸೇನ ಭಿನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ಪುನ ಪಾಕತಿಕಕರಣತೋ ನಿಸ್ಸೇಸಂ। **ಸಮಾದಾಯ ವತ್ತತೀ**ತಿ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಗಹೇತ್ವಾ ವತ್ತತಿ। **ತೇನ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಏತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ಸಬ್ಬೇನ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಸಿಕ್ಖತಿ ಪೂರೇತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ "ಸಮಾದಾಯ ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸೂ"ತಿ।

೫೧೭-೮. **ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರೋ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞೂ**ತಿಪದದ್ವಯಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ ಕಣ್ಹಪಕ್ಖಸ್ಸ ಪಠಮವಚನೇ ಪಯೋಜನಂ ಆಚಾರನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಕತಮಾ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಅಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತಮೇವ।

೫೧೯. **ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗ**ನಿದ್ದೇಸೇ **ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಡ್ಢರತ್ತಸಙ್ಖಾತಾಯ ರತ್ತಿಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ಪುಬ್ಬರತ್ತಂ; ಇಮಿನಾ ಪಠಮಯಾಮಞ್ಚೇವ ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಞ್ಚ ಗಣ್ಹಾತಿ । ರತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಛಾ ಅಪರರತ್ತಂ; ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಛಿಮಯಾಮಞ್ಚೇವ ಪುರೇಭತ್ತಞ್ಚ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಮಜ್ಝಿಮಯಾಮೋ ಪನಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ನಿದ್ದಾಕಿಲಮಥವಿನೋದನೋಕಾಸೋತಿ ನ ಗಹಿತೋ। **ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗ**ನ್ತಿ ಜಾಗರಿಯಸ್ಸ ಅಸುಪನಭಾವಸ್ಸ ಅನುಯೋಗಂ। **ಅನುಯುತ್ತೋ ಹೋತೀ**ತಿ ತಂ ಅನುಯೋಗಸಙ್ಖಾತಂ ಆಸೇವನಂ ಭಾವನಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ಹೋತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ। ನಿದ್ದೇಸೇ ಪನಸ್ಸ ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ದಿವಸನ್ತಿ ಪುಬ್ಬಣ್ಹೋ, ಮಜ್ಝನ್ಹೋ, ಸಾಯನ್ಹೋತಿ ತಯೋಪಿ ದಿವಸಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಗಹಿತಾ। **ಚಙ್ಕಮೇನ ನಿಸಜ್ಜಾಯಾ**ತಿ ಸಕಲಮ್ಪಿ ದಿವಸಂ ಇಮಿನಾ ಇರಿಯಾಪಥದ್ವಯೇನೇವ ವಿಹರನ್ತೋ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆವರಣತೋ ಆವರಣೀಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿಪಿ ನೀವರಣೇಹಿ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ। ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಸೋಧೇತಿ ಪರಿಮೋಚೇತಿ। ಠಾನಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ಗಹಿತಂ, ಚಙ್ಕಮನಿಸಜ್ಜಾಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಪನ ಕತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ। **ಪಠಮಯಾಮ**ನ್ತಿ ಸಕಲಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಪಠಮಯಾಮೇ। **ಮಜ್ಝಿಮಯಾಮ**ನ್ತಿ ರತ್ತಿನ್ದಿವಸ್ಸ ಛಟ್ಠಕೋಟ್ಠಾಸಸಙ್ಖಾತೇ ಮಜ್ಝಿಮಯಾಮೇ।

ಸೀಹಸೇಯ್ಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಮಭೋಗೀಸೇಯ್ಯಾ, ಪೇತಸೇಯ್ಯಾ, ಸೀಹಸೇಯ್ಯಾ, ತಥಾಗತಸೇಯ್ಯಾತಿ ಚತಸ್ಸೋ ಸೇಯ್ಯಾ। ತತ್ಥ "ಯೇಭುಯ್ಯೇನ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಮಭೋಗೀ ವಾಮೇನ ಪಸ್ಸೇನ ಸೇನ್ತೀ"ತಿ ಅಯಂ **ಕಾಮಭೋಗೀಸೇಯ್ಯಾ**। ತೇಸು ಹಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸೇನ ಸಯಾನೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। "ಯೇಭುಯ್ಯೇನ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ಪೇತಾ ಉತ್ತಾನಾ ಸೇನ್ತೀ"ತಿ ಅಯಂ **ಪೇತಸೇಯ್ಯಾ;** ಅಪ್ಪಮಂಸಲೋಹಿತತ್ತಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾಟಜಟಿತಾ ಏಕೇನ ಪಸ್ಸೇನ ಸಯಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ಉತ್ತಾನಾವ ಸೇನ್ತಿ। ಸೀಹೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಗರಾಜಾ ದಕ್ಖಿಣೇನ ಪಸ್ಸೇನ ಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪೇತಿ…ಪೇ॰… ಅತ್ತಮನೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೬) ಅಯಂ **ಸೀಹಸೇಯ್ಯಾ;** ತೇಜುಸ್ಸದತ್ತಾ ಹಿ ಸೀಹೋ ಮಿಗರಾಜಾ ದ್ವೇ ಪುರಿಮಪಾದೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ದ್ವೇ ಪಚ್ಛಿಮಪಾದೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ನಙ್ಗುಟ್ಠಂ ಅನ್ತರಸತ್ಥಿಮ್ಹಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುರಿಮಪಾದಪಚ್ಛಿಮಪಾದನಙ್ಗುಟ್ಠಾನಂ ಠಿತೋಕಾಸಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುರಿಮಪಾದಾನಂ ಮತ್ಥಕೇ ಸೀಸಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಯತಿ; ದಿವಸಮ್ಪಿ ಸಯಿತ್ವಾ ಪಬುಜ್ಝಮಾನೋ ನ ಉತ್ತಸನ್ತೋ ಪಬುಜ್ಝತಿ, ಸೀಸಂ ಪನ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುರಿಮಪಾದಾದೀನಂ ಠಿತೋಕಾಸಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ; ಸಚೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಠಾನಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಠಿತಂ ಹೋತಿ 'ನಯಿದಂ ತುಯ್ಹಂ ಜಾತಿಯಾ ನ ಸೂರಭಾವಸ್ಸ ಅನುರೂಪ'ನ್ತಿ ಅನತ್ತಮನೋ ಹುತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಸಯತಿ, ನ ಗೋಚರಾಯ ಪಕ್ಕಮತಿ; ಅವಿಜಹಿತ್ವಾ ಠಿತೇ ಪನ

‘ತುಯ್ಹಂ ಜಾತಿಯಾ ಚ ಸೂರಭಾವಸ್ಸ ಚ ಅನುರೂಪಮಿದ’ನ್ತಿ ಹಟ್ಠತುಟ್ಠೋ ಉಟ್ಠಾಯ ಸೀಹವಿಜಮ್ಭಿತಂ ವಿಜಮ್ಭಿತ್ವಾ ಕೇಸರಭಾರಂ ವಿಧುನಿತ್ವಾ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಸೀಹನಾದಂ ನದಿತ್ವಾ ಗೋಚರಾಯ ಪಕ್ಕಮತಿ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸೇಯ್ಯಾ ಪನ **ತಥಾಗತಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಾಸು ಇಧ ಸೀಹಸೇಯ್ಯಾ ಆಗತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ತೇಜುಸ್ಸದಇರಿಯಾಪಥತ್ತಾ ಉತ್ತಮಸೇಯ್ಯಾ ನಾಮ।

ಪಾದೇ ಪಾದನ್ತಿ ದಕ್ಖಿಣಪಾದೇ ವಾಮಪಾದಂ। **ಅಚ್ಚಾಧಾಯಾ**ತಿ ಅತಿಆಧಾಯ ಈಸಕಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಠಪೇತ್ವಾ. ಗೋಪ್ಫಕೇನ ಹಿ ಗೋಪ್ಫಕೇ ಜಾಣುನಾ ವಾ ಜಾಣುಮ್ಹಿ ಸಙ್ಘಟ್ಟಿಯಮಾನೇ ಅಭಿಣ್ಹಂ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಯ್ಯಾ ಅಫಾಸುಕಾ ಹೋತಿ; ಯಥಾ ಪನ ನ ಸಙ್ಘಟ್ಟೇತಿ, ಏವಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಠಪಿತೇ ವೇದನಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ, ಸೇಯ್ಯಾ ಫಾಸುಕಾ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಪಾದೇ ಪಾದಂ ಅಚ್ಚಾಧಾಯಾ”ತಿ। **ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಸತಿಯಾ ಚೇವ ಸಮ್ಪಜಾನಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹುತ್ವಾ। ಇಮಿನಾ ಸುಪರಿಗ್ಗಾಹಕಂ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಕಥಿತಂ। **ಉಟ್ಠಾನಸಞ್ಞಂ ಮನಸಿಕರಿತ್ವಾ**ತಿ ಅಸುಕವೇಲಾಯ ನಾಮ ಉಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂ ಉಟ್ಠಾನವೇಲಾಪರಿಚ್ಛೇದಕಂ ಉಟ್ಠಾನಸಞ್ಞಂ ಚಿತ್ತೇ ಉಪೇತ್ವಾ। ಏವಂ ಕತ್ವಾ ನಿಪನ್ನೋ ಹಿ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲೇಯೇವ ಉಟ್ಠಾತುಂ ಯುತ್ತೋ।

೫೧೦-೫೧೧. **ಸಾತಚ್ಚಂ ನೇಪಕ್ಕ**ನ್ತಿ ಸತತಂ ಪವತ್ತಯಿತಬ್ಬತೋ ಸಾತಚ್ಚಸಙ್ಖಾತಂ ವೀರಿಯಞ್ಚೇವ ಪರಿಪಾಕಗತತ್ತಾ ನೇಪಕ್ಕಸಙ್ಖಾತಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ ಯುತ್ತೋ ಅನುಯುತ್ತೋ ಪವತ್ತಯಮಾನೋಯೇವ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ವಿಹರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ವೀರಿಯಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಂ ಕಥಿತಂ, ಪಞ್ಞಾಪಿ ವೀರಿಯಗತಿಕಾ ಏವ; ವೀರಿಯೇ ಲೋಕಿಯಮ್ಹಿ ಲೋಕಿಯಾ, ಲೋಕುತ್ತರೇ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೧೧. **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಬೋಧಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇ ಭವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇ ಸಮೂಹತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಲೋಕಿಯಾಯಪಿ ಭಾವನಾಯ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ಏಕತೋ ಪವತ್ತನಸಮತ್ಥೇ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇಯೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾವ ಕಥಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೫೧೨. ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇತಿಆದಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ತಾವ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುರತೋ ಗಮನಂ। **ಪಟಿಕ್ಕನ್ತ**ನ್ತಿ ನಿವತ್ತನಂ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಚತೂಸು ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಲಬ್ಭತಿ। ಗಮನೇ ತಾವ ಪುರತೋ ಕಾಯಂ ಅಭಿಹರನ್ತೋ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ ನಾಮ, ಪಟಿನಿವತ್ತನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಕಮತಿ ನಾಮ। ಠಾನೇಪಿ ಠಿತಕೋವ ಕಾಯಂ ಪುರತೋ ಓನಾಮೇನ್ತೋ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ ನಾಮ, ಪಚ್ಛತೋ ಅಪನಾಮೇನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಕಮತಿ ನಾಮ। ನಿಸಜ್ಜಾಯಪಿ ನಿಸಿನ್ನಕೋವ ಆಸನಸ್ಸ ಪುರಿಮಅಙ್ಗಾಭಿಮುಖೋ ಸಂಸರನ್ತೋ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ ನಾಮ, ಪಚ್ಛಿಮಅಙ್ಗಪ್ಪದೇಸಂ ಪಚ್ಚಾಸಂಸರನ್ತೋ ಪಟಿಕ್ಕಮತಿ ನಾಮ। ನಿಪಜ್ಜಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚಕಾರೀ, ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸ್ಸೇವ ವಾ ಕಾರೀ। ಸೋ ಹಿ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಾದೀಸು ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಕರೋತೇವ, ನ ಕತ್ಥಚಿ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞವಿರಹಿತೋ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಯಸ್ಮಾ ಸತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ತೇನಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ “ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ, ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಪಟಿಕ್ಕಮತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಯಞ್ಹಿ ಅಭಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ವಾ ಪಟಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ವಾ ನ ಮುಟ್ಠಸ್ಸತೀ ಅಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹೋತಿ; ಸತಿಯಾ ಪನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಮ್ಪಜಾನೋಯೇವ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ ಚೇವ ಪಟಿಕ್ಕಮತಿ ಚ; ಸಬ್ಬೇಸು ಅಭಿಕ್ಕಮಾದೀಸು ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಓತಾರೇತಿ। ಚತುಬ್ಬಿಧಞ್ಹಿ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ - ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ, ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅಭಿಕ್ಕಮನಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಚಿತ್ತವಸೇನೇವ ಅಗನ್ತ್ವಾ ‘ಕಿನ್ನು ಮೇ ಏತ್ಥ ಗತೇನ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ, ನತ್ಥೀ’ತಿ ಅತ್ಥಾನತ್ಥಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅತ್ಥಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ **‘ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’**। ತತ್ಥ ಚ ‘ಅತ್ಥೋ’ತಿ ಚೇತಿಯದಸ್ಸನಬೋಧಿದಸ್ಸನಸಙ್ಘದಸ್ಸನಥೇರದಸ್ಸನಅಸುಭದಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಧಮ್ಮತೋ ವಡ್ಢಿ। ಚೇತಿಯಂ ವಾ ಬೋಧಿಂ ವಾ

ದಿಸ್ವಾಪಿ ಹಿ ಬುದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಪೀತಿಂ, ಸಙ್ಘದಸ್ಸನೇನ ಸಙ್ಘಾರಮ್ಮಣಂ ಪೀತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತದೇವ ಖಯವಯತೋ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಥೇರೇ ದಿಸ್ವಾ ತೇಸಂ ಓವಾದೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ, ಅಸುಭಂ ದಿಸ್ವಾ ತತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತದೇವ ಖಯವಯತೋ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತೇಸಂ ದಸ್ಸನಂ ಸಾತ್ಥಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಆಮಿಸತೋಪಿ ವಡ್ಢಿ ಅತ್ಥೋಯೇವ; ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಾನುಗ್ಗಹಾಯ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಗಮನೇ ಸಪ್ಪಾಯಾಸಪ್ಪಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸಪ್ಪಾಯಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ **'ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ',** ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಚೇತಿಯದಸ್ಸನಂ ತಾವ ಸಾತ್ಥಂ। ಸಚೇ ಪನ ಚೇತಿಯಸ್ಸ ಮಹತಿಯಾ ಪೂಜಾಯ ದಸದ್ವಾದಸಯೋಜನನ್ತರೇ ಪರಿಸಾ ಸನ್ನಿಪತನ್ತಿ , ಅತ್ತನೋ ವಿಭವಾನುರೂಪಂ ಇತ್ಥಿಯೋಪಿ ಪುರಿಸಾಪಿ ಅಲಙ್ಕತಪಟಿಯತ್ತಾ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮರೂಪಕಾನಿ ವಿಯ ಸಞ್ಚರನ್ತಿ, ತತ್ರ ಚಸ್ಸ ಇಟ್ಠೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಲೋಭೋ, ಅನಿಟ್ಠೇ ಪಟಿಘೋ, ಅಸಮಪೇಕ್ಖನೇ ಮೋಹೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಾಯಸಂಸಗ್ಗಾಪತ್ತಿಂ ವಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಜೀವಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಾನಂ ವಾ ಅನ್ತರಾಯೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ತಂ ಠಾನಂ ಅಸಪ್ಪಾಯಂ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಅನ್ತರಾಯಾಭಾವೇ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ಬೋಧಿದಸ್ಸನೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಙ್ಘದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಸಾತ್ಥಂ। ಸಚೇ ಪನ ಅನ್ತೋಗಾಮೇ ಮಹಾಮಣ್ಡಪಂ ಕಾರೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬರತ್ತಿಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ ಕರೋನ್ತೇಸು ಮನುಸ್ಸೇಸು ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನೇವ ಜನಸನ್ನಿಪಾತೋ ಚೇವ ಅನ್ತರಾಯೋ ಚ ಹೋತಿ। ಏವಂ ತಂ ಠಾನಂ ಅಸಪ್ಪಾಯಂ ಹೋತಿ; ಅನ್ತರಾಯಾಭಾವೇ ಸಪ್ಪಾಯಂ ಹೋತಿ। ಮಹಾಪರಿಸಪರಿವಾರಾನಂ ಥೇರಾನಂ ದಸ್ಸನೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅಸುಭದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಸಾತ್ಥಂ। ತದತ್ಥದೀಪನತ್ಥಞ್ಚ ಇದಂ ವತ್ಥು - ಏಕೋ ಕಿರ ದಹರಭಿಕ್ಖು ಸಾಮಣೇರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದನ್ತಕಟ್ಠತ್ಥಾಯ ಗತೋ। ಸಾಮಣೇರೋ ಮಗ್ಗಾ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪುರತೋ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅಸುಭಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ತದೇವ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ತೀಣಿ ಫಲಾನಿ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ಥಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ದಹರೋ ತಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ "ಸಾಮಣೇರಾ"ತಿ ಪಕ್ಕೋಸಿ। ಸೋ 'ಮಯಾ ಪಬ್ಬಜಿತದಿವಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವೇ ಕಥಾ ನಾಮ ನ ಕಥಿತಪುಬ್ಬಾ, ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ದಿವಸೇ ಉಪರಿವಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ "ಕಿಂ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಪಟಿವಚನಂ ಅದಾಸಿ। "ಏಹೀ"ತಿ ಚ ವುತ್ತೋ ಏಕವಚನೇನೇವ ಆಗನ್ತ್ವಾ "ಭನ್ತೇ, ಇಮಿನಾ ತಾವ ಮಗ್ಗೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಮಯಾ ಠಿತೋಕಾಸೇ ಮುಹುತ್ತಂ ಪುರತ್ಥಾಭಿಮುಖೋ ಠತ್ವಾ ಓಲೋಕೇಥಾ"ತಿ ಆಹ। ಸೋ ತಥಾ ಕತ್ವಾ ತೇನ ಪತ್ತವಿಸೇಸಮೇವ ಪಾಪುಣಿ। ಏವಂ ಏಕಂ ಅಸುಭಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಜನಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಜಾತಂ। ಏವಂ ಸಾತ್ಥಮ್ಪಿ ಪನೇತಂ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಮಾತುಗಾಮಾಸುಭಂ ಅಸಪ್ಪಾಯಂ, ಮಾತುಗಾಮಸ್ಸ ಚ ಪುರಿಸಾಸುಭಂ, ಸಭಾಗಮೇವ ಸಪ್ಪಾಯನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಪ್ಪಾಯಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ನಾಮ।

ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಾತ್ಥಸಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ಪನ ಅಟ್ಠತಿಂಸಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತರುಚಿಯಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಗೋಚರಂ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಗೋಚರೇ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾವ ಗಮನಂ **'ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'** ನಾಮ। ತಸ್ಸಾವಿಭಾವನತ್ಥಂ ಇದಂ ಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ -

ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಭಿಕ್ಖು ಹರತಿ ನ ಪಚ್ಚಾಹರತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ನ ಹರತಿ ಪಚ್ಚಾಹರತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ನೇವ ಹರತಿ ನ ಪಚ್ಚಾಹರತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಹರತಿ ಚ ಪಚ್ಚಾಹರತಿ ಚ। ತತ್ಥ ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ದಿವಸಂ ಚಙ್ಕಮೇನ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ಆವರಣೀಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತ್ವಾ, ತಥಾ ರತ್ತಿಯಾ ಪಠಮಯಾಮೇ ಮಜ್ಝಿಮಯಾಮೇ ಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಯಾಮೇಪಿ ನಿಸಜ್ಜಚಙ್ಕಮೇಹಿ ವೀತಿನಾಮೇತ್ವಾ ಪಗೇವ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಬೋಧಿಯಙ್ಗಣವತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಬೋಧಿರುಕ್ಖೇ ಉದಕಂ ಆಸಿಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪಾನೀಯಂ ಪರಿಭೋಜನೀಯಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯವತ್ತಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಖನ್ಧಕವತ್ತಾನಿ ಸಮಾದಾಯ ವತ್ತತಿ, ಸೋ ಸರೀರಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಸೇನಾಸನಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ದ್ವೇ ತಯೋ ಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ಉಸುಮಂ ಗಾಹಾಪೇನ್ತೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅನುಯುಞ್ಜಿತ್ವಾ, ಭಿಕ್ಖಾಚಾರವೇಲಾಯ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸೀಸೇನೇವ ಪತ್ತಚೀವರಮಾದಾಯ ಸೇನಾಸನತೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋವ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ ಗನ್ತ್ವಾ, ಸಚೇ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ ತಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾವ

ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ ಪವಿಸತಿ, ಅಞ್ಞಂ ಚೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ ಸೋಪಾನಮೂಲೇ ಠತ್ವಾ ಹತ್ಥೇನ ಗಹಿತಭಣ್ಡಂ ವಿಯ ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಬುದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಪೀತಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ ಆರುಯ್ಹ ಮಹನ್ತಂ ಚೇತಿಯಂ ಚೇ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ವನ್ದಿತಬ್ಬಂ, ಖುದ್ದಕಂ ಚೇ, ತಥೇವ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ವನ್ದಿತಬ್ಬಂ। ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಬೋಧಿಯಙ್ಗಣಂ ಪತ್ತೇನಾಪಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಮ್ಮುಖಾ ವಿಯ ನಿಪಚ್ಚಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಬೋಧಿ ವನ್ದಿತಬ್ಬಾ।

ಸೋ ಏವಂ ಚೇತಿಯಞ್ಚ ಬೋಧಿಞ್ಚ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಪಟಿಸಾಮಿತಟ್ಠಾನಂ ಗನ್ತ್ವಾ, ಪಟಿಸಾಮಿತಂ ಭಣ್ಡಕಂ ಹತ್ಥೇನ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ವಿಯ, ನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗಾಮಸಮೀಪೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸೀಸೇನೇವ ಚೀವರಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಗಾಮಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸತಿ। ಅಥ ನಂ ಮನುಸ್ಸಾ ದಿಸ್ವಾ 'ಅಯ್ಯೋ ನೋ ಆಗತೋ'ತಿ ಪಚ್ಚುಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ಪತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಸನಸಾಲಾಯ ವಾ ಗೇಹೇ ವಾ ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಯಾಗುಂ ದತ್ವಾ ಯಾವ ಭತ್ತಂ ನ ನಿಟ್ಠಾತಿ ತಾವ ಪಾದೇ ಧೋವಿತ್ವಾ ತೇಲೇನ ಮಕ್ಖೇತ್ವಾ ಪುರತೋ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಪಞ್ಹಂ ವಾ ಪುಚ್ಛನ್ತಿ ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಸೋತುಕಾಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಚೇಪಿ ನ ಕಥಾಪೇನ್ತಿ "ಜನಸಙ್ಗಹತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಕಥಾ ನಾಮ ಕಾತಬ್ಬಾಯೇವಾ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ವದನ್ತಿ। ಧಮ್ಮಕಥಾ ಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಿನಿಮುತ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸೀಸೇನೇವ ಆಹಾರಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಅನುಮೋದನಂ ವತ್ವಾ ನಿವತ್ತಿಯಮಾನೇಹಿಪಿ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಅನುಗತೋವ ಗಾಮತೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ತೇ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ।

ಅಥ ನಂ ಪುರೇತರಂ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಬಹಿಗಾಮೇ ಕತಭತ್ತಕಿಚ್ಚಾ ಸಾಮಣೇರದಹರಭಿಕ್ಖೂ ದಿಸ್ವಾ ಪಚ್ಚುಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ಪತ್ತಚೀವರಮಸ್ಸ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಪೋರಾಣಕಭಿಕ್ಖೂ ಕಿರ 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಉಪಜ್ಝಾಯೋ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಆಚರಿಯೋ'ತಿ ನ ಮುಖಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ವತ್ತಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಪತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದೇನೇವ ಕರೋನ್ತಿ। ತೇ ತಂ ಪುಚ್ಛನ್ತಿ "ಭನ್ತೇ, ಏತೇ ಮನುಸ್ಸಾ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಕಿಂ ಹೋನ್ತಿ? ಮಾತಿಪಕ್ಖತೋ ಸಮ್ಬನ್ಧಾ ಪಿತಿಪಕ್ಖತೋ"ತಿ? "ಕಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಪುಚ್ಛಥಾ"ತಿ? "ತುಮ್ಹೇಸು ಏತೇಸಂ ಪೇಮಂ ಬಹುಮಾನ"ನ್ತಿ। "ಆವುಸೋ, ಯಂ ಮಾತಾಪಿತೂಹಿಪಿ ದುಕ್ಕರಂ ತಂ ಏತೇ ಮನುಸ್ಸಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಪತ್ತಚೀವರಮ್ಪಿ ನೋ ಏತೇಸಂ ಸನ್ತಕಮೇವ, ಏತೇಸಂ ಆನುಭಾವೇನ ನೇವ ಭಯೇ ಭಯಂ, ನ ಛಾತಕೇ ಛಾತಕಂ ಜಾನಾಮ। ಏದಿಸಾ ನಾಮ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಉಪಕಾರಿನೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ ತೇಸಂ ಗುಣೇ ಕಥೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ **'ಹರತಿ ನ ಪಚ್ಚಾಹರತೀ'**ತಿ।

ಯಸ್ಸ ಪನ ಪಗೇವ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ವತ್ತಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಜತೇಜೋ ಪಜ್ಜಲತಿ, ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸರೀರತೋ ಸೇದಾ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವೀಥಿಂ ನಾರೋಹತಿ, ಸೋ ಪಗೇವ ಪತ್ತಚೀವರಮಾದಾಯ ವೇಗಸಾವ ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಗೋರೂಪಾನಂ ನಿಕ್ಖಮನವೇಲಾಯಮೇವ ಗಾಮಂ ಯಾಗುಭಿಕ್ಖಾಯ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಯಾಗುಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಆಸನಸಾಲಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪಿವತಿ। ಅಥಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಅಜ್ಝೋಹರಣಮತ್ತೇನೇವ ಕಮ್ಮಜತೇಜೋಧಾತು ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಘಟಸತೇನ ನ್ಹಾತೋ ವಿಯ ತೇಜೋಧಾತುಪರಿಳಾಹನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸೀಸೇನ ಯಾಗುಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಪತ್ತಞ್ಚ ಮುಖಞ್ಚ ಧೋವಿತ್ವಾ ಅನ್ತರಾಭತ್ತೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕತ್ವಾ ಅವಸೇಸಟ್ಠಾನೇ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸೀಸೇನ ಆಹಾರಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪೋಙ್ಖಾನುಪೋಙ್ಖಂ ಉಪಟ್ಠಹಮಾನಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾವ ಆಗಚ್ಛತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ **'ನ ಹರತಿ ಪಚ್ಚಾಹರತೀ'**ತಿ। ಏದಿಸಾ ಚ ಭಿಕ್ಖೂ ಯಾಗುಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಾ ನಾಮ ಗಣನಪಥಂ ವೀತಿವತ್ತಾ। ಸೀಹಳದೀಪೇಯೇವ ತೇಸು ತೇಸು ಗಾಮೇಸು ಆಸನಸಾಲಾಯ ನ ತಂ ಆಸನಂ ಅತ್ಥಿ, ಯತ್ಥ ಯಾಗುಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತಾ ಭಿಕ್ಖೂ ನತ್ಥೀತಿ।

ಯೋ ಪಮಾದವಿಹಾರೀ ಹೋತಿ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರೋ ಸಬ್ಬವತ್ತಾನಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚವಿಧಚೇತೋಖಿಲವಿನಿಬನ್ಧಬದ್ಧಚಿತ್ತೋ ವಿಹರನ್ತೋ 'ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥೀ'ತಿಪಿ ಸಞ್ಞಂ ಅಕತ್ವಾ ಗಾಮಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅನನುಲೋಮಿಕೇನ ಗಿಹೀಸಂಸಗ್ಗೇನ ಸಂಸಟ್ಠೋ ಚರಿತ್ವಾ ಚ ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಚ ತುಚ್ಛೋ ನಿಕ್ಖಮತಿ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ **'ನೇವ ಹರತಿ ನ ಪಚ್ಚಾಹರತೀ'**ತಿ।

ಯೋ ಪನಾಯಂ “ಹರತಿ ಚ ಪಚ್ಚಾಹರತಿ ಚಾ”ತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಗತಪಚ್ಚಾಗತಿಕವತ್ತವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಅತ್ಥಕಾಮಾ ಹಿ ಕುಲಪುತ್ತಾ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ದಸಮ್ಪಿ ವೀಸಮ್ಪಿ ತಿಂಸಮ್ಪಿ ಚತ್ತಾರೀಸಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪಿ ಸತಮ್ಪಿ ಏಕತೋ ವಸನ್ತಾ ಕತಿಕವತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತಿ - “ಆವುಸೋ, ತುಮ್ಹೇ ನ ಇಣಟ್ಟಾ, ನ ಭಯಟ್ಟಾ, ನ ಆಜೀವಿಕಾಪಕತಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾ; ದುಕ್ಖಾ ಮುಞ್ಚಿತುಕಾಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಬ್ಬಜಿತಾ। ತಸ್ಮಾ ಗಮನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಕಿಲೇಸಂ ಗಮನೇಯೇವ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಥ। ಠಾನೇ, ನಿಸಜ್ಜಾಯ, ಸಯನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಕಿಲೇಸಂ ಸಯನೇಯೇವ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಥಾ”ತಿ।

ತೇ ಏವಂ ಕತಿಕವತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾ, ಅಡ್ಢಉಸಭಉಸಭಅಡ್ಢಗಾವುತಗಾವುತನ್ತರೇಸು ಪಾಸಾಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಾವ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಸಚೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಗಮನೇ ಕಿಲೇಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥೇವ ನಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಥಾ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ತಿಟ್ಠತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಪಚ್ಛತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತೋಪಿ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸೋ ‘ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು ತುಯ್ಹಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವಿತಕ್ಕಂ ಜಾನಾತಿ, ಅನನುಚ್ಛವಿಕಂ ತೇ ಏತ’ನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಪಟಿಚೋದೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಓಕ್ಕಮತಿ। ತಥಾ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ನಿಸೀದತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಪಚ್ಛತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತೋಪಿ ನಿಸೀದತೀತಿ ಸೋ ಏವ ನಯೋ। ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋಪಿ ತಂ ಕಿಲೇಸಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋವ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಪಾದಂ ಉದ್ಧರತಿ, ಉದ್ಧರತಿ ಚೇ ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪುರಿಮಪದೇಸಞ್ಞೇವ ಏತಿ, ಆಲಿನ್ದಕವಾಸೀ ಮಹಾಫುಸ್ಸದೇವತ್ಥೇರೋ ವಿಯ। ಸೋ ಕಿರ ಏಕೂನವೀಸತಿ ವಸ್ಸಾನಿ ಗತಪಚ್ಚಾಗತವತ್ತಂ ಪೂರೇನ್ತೋ ಏವ ವಿಹಾಸಿ। ಮನುಸ್ಸಾಪಿ ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ಕಸನ್ತಾ ಚ ವಪನ್ತಾ ಚ ಮದ್ದನ್ತಾ ಚ ಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ಕರೋನ್ತಾ ಥೇರಂ ತಥಾಗಚ್ಛನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ “ಅಯಂ ಥೇರೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಮಗ್ಗಮೂಳ್ಹೋ ಉದಾಹು ಕಿಞ್ಚಿ ಪಮುಟ್ಠೋ”ತಿ ಸಮುಲ್ಲಪನ್ತಿ। ಸೋ ತಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನೇವ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ವೀಸತಿವಸ್ಸಬ್ಭನ್ತರೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿ। ಅರಹತ್ತಪತ್ತದಿವಸೇ ಚಸ್ಸ ಚಙ್ಕಮನಕೋಟಿಯಂ ಅಧಿವತ್ಥಾ ದೇವತಾ ಅಙ್ಗುಲೀಹಿ ದೀಪಂ ಉಜ್ಜಾಲೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಮಹಾರಾಜಾನೋ ಸಕ್ಕೋ ಚ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ಸಹಮ್ಪತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಆಗಮಿಂಸು। ತಞ್ಚ ಓಭಾಸಂ ದಿಸ್ವಾ ವನವಾಸೀ ಮಹಾತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೋ ತಂ ದುತಿಯದಿವಸೇ ಪುಚ್ಛಿ - “ರತ್ತಿಭಾಗೇ ಆಯಸ್ಮತೋ ಸನ್ತಿಕೇ ಓಭಾಸೋ ಅಹೋಸಿ। ಕಿಂ ಸೋ ಓಭಾಸೋ”ತಿ? ಥೇರೋ ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಕರೋನ್ತೋ “ಓಭಾಸೋ ನಾಮ ದೀಪೋಭಾಸೋಪಿ ಹೋತಿ, ಮಣಿಓಭಾಸೋಪೀ”ತಿ ಏವಮಾದಿಮಾಹ। ತತೋ “ಪಟಿಚ್ಛಾದೇಥ ತುಮ್ಹೇ”ತಿ ನಿಬದ್ಧೋ “ಆಮಾ”ತಿ ಪಟಿಜಾನಿತ್ವಾ ಆರೋಚೇಸಿ।

ಕಾಳವಲ್ಲಿಮಣ್ಡಪವಾಸೀ ಮಹಾನಾಗತ್ಥೇರೋ ವಿಯ ಚ। ಸೋಪಿ ಕಿರ ಗತಪಚ್ಚಾಗತವತ್ತಂ ಪೂರೇನ್ತೋ ‘ಪಠಮಂ ತಾವ ಭಗವತೋ ಮಹಾಪಧಾನಂ ಪೂಜೇಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಸತ್ತ ವಸ್ಸಾನಿ ಠಾನಚಙ್ಕಮಮೇವ ಅಧಿಟ್ಠಾಸಿ; ಪುನ ಸೋಳಸ ವಸ್ಸಾನಿ ಗತಪಚ್ಚಾಗತವತ್ತಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿ। ಸೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಯುತ್ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಪಾದಂ ಉದ್ಧರನ್ತೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಉದ್ಧತೇ ಪಾದೇ ಪಟಿನಿವತ್ತೇನ್ತೋ ಗಾಮಸೀಮಂ ಗನ್ತ್ವಾ ‘ಗಾವೀ ನು ಖೋ, ಪಬ್ಬಜಿತೋ ನು ಖೋ’ತಿ ಆಸಙ್ಕನೀಯಪ್ಪದೇಸೇ ಠತ್ವಾ ಚೀವರಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಕಚ್ಛಕನ್ತರತೋ ಉದಕೇನ ಪತ್ತಂ ಧೋವಿತ್ವಾ ಉದಕಗಣ್ಡೂಸಂ ಕರೋತಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ‘ಮಾ ಮೇ ಭಿಕ್ಖಂ ದಾತುಂ ವಾ ವನ್ದಿತುಂ ವಾ ಆಗತೇ ಮನುಸ್ಸೇ ‘ದೀಘಾಯುಕಾ ಹೋಥಾ’ತಿ ವಚನಮತ್ತೇನಾಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಿಕ್ಖೇಪೋ ಅಹೋಸೀ’ತಿ। ‘ಅಜ್ಜ, ಭನ್ತೇ, ಕತಿಮೀ’ತಿ ದಿವಸಂ ವಾ ಭಿಕ್ಖುಗಣನಂ ವಾ ಪಞ್ಹಂ ವಾ ಪುಚ್ಛಿತೋ ಪನ ಉದಕಂ ಗಿಲಿತ್ವಾ ಆರೋಚೇತಿ; ಸಚೇ ದಿವಸಾದಿಪುಚ್ಛಕಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ನಿಕ್ಖಮನವೇಲಾಯಂ ಗಾಮದ್ವಾರೇ ನಿಟ್ಠುಭಿತ್ವಾವ ಯಾತಿ।

ಕಲಮ್ಬತಿತ್ಥವಿಹಾರೇ ವಸ್ಸೂಪಗತಾ ಪಞ್ಞಾಸ ಭಿಕ್ಖೂ ವಿಯ ಚ। ತೇ ಕಿರ ಆಸಾಳ್ಹಿಪುಣ್ಣಮಾಯಂ ಕತಿಕವತ್ತಂ ಅಕಂಸು - “ಅರಹತ್ತಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಾಲಪಿಸ್ಸಾಮಾ”ತಿ। ಗಾಮಞ್ಚ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸನ್ತಾ ಉದಕಗಣ್ಡೂಸಂ ಕತ್ವಾ ಪವಿಸಿಂಸು, ದಿವಸಾದೀಸು ಪುಚ್ಛಿತೇಸು ವುತ್ತನಯೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿಂಸು। ತತ್ಥ ಮನುಸ್ಸಾ ನಿಟ್ಠುಭನಟ್ಠಾನಂ ದಿಸ್ವಾ ಜಾನಿಂಸು - ‘ಅಜ್ಜ ಏಕೋ ಆಗತೋ, ಅಜ್ಜ ದ್ವೇ’ತಿ; ಏವಞ್ಚ ಚಿನ್ತೇಸುಂ - ‘ಕಿನ್ನು ಖೋ ಏತೇ ಅಮ್ಹೇಹೇವ ಸದ್ಧಿಂ ನ ಸಲ್ಲಪನ್ತಿ ಉದಾಹು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮ್ಪಿ? ಯದಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮ್ಪಿ ನ ಸಲ್ಲಪನ್ತಿ, ಅದ್ಧಾ ವಿವಾದಜಾತಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ; ಏಥ ನೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಖಮಾಪೇಸ್ಸಾಮಾ’ತಿ ಸಬ್ಬೇ ವಿಹಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ

ಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಭಿಕ್ಖೂಸು ದ್ವೇಪಿ ಭಿಕ್ಖೂ ಏಕೋಕಾಸೇ ನಾದ್ದಸಂಸು। ತತೋ ಯೋ ತೇಸು ಚಕ್ಖುಮಾ ಪುರಿಸೋ ಸೋ ಆಹ - "ನ, ಭೋ, ಕಲಹಕಾರಕಾನಂ ವಸನೋಕಾಸೋ ಈದಿಸೋ ಹೋತಿ। ಸುಸಮ್ಮಟ್ಠಂ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಬೋಧಿಯಙ್ಗಣಂ, ಸುನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಸಮ್ಮಜ್ಜನಿಯೋ, ಸೂಪಟ್ಠಿತಂ ಪಾನೀಯಪರಿಭೋಜನೀಯ"ನ್ತಿ। ತೇ ತತೋವ ನಿವತ್ತಾ। ತೇಪಿ ಭಿಕ್ಖೂ ಅನ್ತೋತೇಮಾಸೇಯೇವ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಮಹಾಪವಾರಣಾಯ ವಿಸುದ್ಧಿಪವಾರಣಂ ಪವಾರೇಸುಂ।

ಏವಂ ಕಾಳವಲ್ಲಿಮಣ್ಡಪವಾಸೀ ಮಹಾನಾಗತ್ಥೇರೋ ವಿಯ, ಕಲಮ್ಬುತಿತ್ಥವಿಹಾರೇ ವಸ್ಸೂಪಗತಭಿಕ್ಖೂ ವಿಯ ಚ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಯುತ್ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಪಾದಂ ಉದ್ಧರನ್ತೋ ಗಾಮಸಮೀಪಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಉದಕಗಣ್ಡೂಸಂ ಕತ್ವಾ ವೀಥಿಯೋ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಯತ್ಥ ಸುರಾಸೋಣ್ಡಧುತ್ತಾದಯೋ ಕಲಹಕಾರಕಾ ಚಣ್ಡಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಾದಯೋ ವಾ ನತ್ಥಿ, ತಂ ವೀಥಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರಮಾನೋ ನ ತುರಿತತುರಿತೋ ವಿಯ ಜವೇನ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಹಿ ಜವನಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಧುತಙ್ಗಂ ನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಿ, ವಿಸಮಭೂಮಿಭಾಗಪ್ಪತ್ತಂ ಪನ ಉದಕಸಕಟಂ ವಿಯ ನಿಚ್ಚಲೋ ಹುತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ಅನುಘರಂ ಪವಿಟ್ಠೋ ಚ ದಾತುಕಾಮಂ ವಾ ಅದಾತುಕಾಮಂ ವಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತುಂ ತದನುರೂಪಂ ಕಾಲಂ ಆಗಮೇನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನ್ತೋಗಾಮೇ ವಾ ಬಹಿಗಾಮೇ ವಾ ವಿಹಾರಮೇವ ವಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ , ಯಥಾಫಾಸುಕೇ ಪತಿರೂಪೇ ಓಕಾಸೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಆಹಾರೇ ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ, ಅಕ್ಖಬ್ಭಞ್ಜನವಣಾಲೇಪನಪುತ್ತಮಂಸೂಪಮವಸೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಆಹಾರಂ ಆಹಾರೇತಿ ನೇವ ದವಾಯ, ನ ಮದಾಯ, ನ ಮಣ್ಡನಾಯ, ನ ವಿಭೂಸನಾಯ…ಪೇ॰… ಫಾಸುವಿಹಾರೋ ಚಾತಿ। ಭುತ್ತಾವೀ ಚ ಉದಕಕಿಚ್ಚಂ ಕತ್ವಾ ಮುಹುತ್ತಂ ಭತ್ತಕಿಲಮಥಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭೇತ್ವಾ ಯಥಾ ಪುರೇಭತ್ತಂ, ಏವಂ ಪಚ್ಛಾಭತ್ತಂ ಪುರಿಮಯಾಮಂ ಪಚ್ಛಿಮಯಾಮಞ್ಚ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮೇವ ಮನಸಿಕರೋತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ '**ಹರತಿ ಚ ಪಚ್ಚಾಹರತಿ ಚಾ**'ತಿ।

ಇಮಂ ಪನ ಹರಣಪಚ್ಚಾಹರಣಸಙ್ಖಾತಂ ಗತಪಚ್ಚಾಗತವತ್ತಂ ಪೂರೇನ್ತೋ, ಯದಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಪಠಮವಯೇ ಏವ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ನೋ ಚೇ ಪಠಮವಯೇ ಪಾಪುಣಾತಿ ಅಥ ಮಜ್ಝಿಮವಯೇ, ನೋ ಚೇ ಮಜ್ಝಿಮವಯೇ ಪಾಪುಣಾತಿ ಅಥ ಪಚ್ಛಿಮವಯೇ, ನೋ ಚೇ ಪಚ್ಛಿಮವಯೇ ಪಾಪುಣಾತಿ ಅಥ ಮರಣಸಮಯೇ, ನೋ ಚೇ ಮರಣಸಮಯೇ ಪಾಪುಣಾತಿ ಅಥ ದೇವಪುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ, ನೋ ಚೇ ದೇವಪುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಾಪುಣಾತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಬುದ್ಧೇ ನಿಬ್ಬುತ್ತೋ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ನೋ ಚೇ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ ಅಥ ಬುದ್ಧಾನಂ ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವೇ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞೋ ವಾ ಹೋತಿ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ಬಾಹಿಯೋ ದಾರುಚೀರಿಯೋ, ಮಹಾಪಞ್ಞೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ, ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ, ಧುತಙ್ಗಧರೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ಮಹಾಕಸ್ಸಪೋ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ಅನುರುದ್ಧೋ, ವಿನಯಧರೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ಉಪಾಲಿ, ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ಪುಣ್ಣೋ ಮನ್ತಾಣಿಪುತ್ತೋ, ಆರಞ್ಞಿಕೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ರೇವತೋ, ಬಹುಸ್ಸುತೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ಆನನ್ದೋ, ಸಿಕ್ಖಾಕಾಮೋ ವಾ - ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಥೇರೋ ರಾಹುಲೋ ಬುದ್ಧಪುತ್ತೋತಿ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚತುಕ್ಕೇ ಯ್ವಾಯಂ ಹರತಿ ಚ ಪಚ್ಚಾಹರತಿ ಚ, ತಸ್ಸ ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಸಿಖಾಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅಭಿಕ್ಕಮಾದೀಸು ಪನ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನಂ **ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ**। ತಂ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಅಭಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ವಾ ಪಟಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ವಾ ಯಥಾ ಅನ್ಧಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಾ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದೀಸು 'ಅತ್ತಾ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ, ಅತ್ತನಾ ಅಭಿಕ್ಕಮೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ'ತಿ ವಾ 'ಅಹಂ ಅಭಿಕ್ಕಮಾಮಿ, ಮಯಾ ಅಭಿಕ್ಕಮೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ'ತಿ ವಾ ಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತಿ, ತಥಾ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತೋ 'ಅಭಿಕ್ಕಮಾಮೀ'ತಿ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನವಾಯೋಧಾತು ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಜನಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರವಸೇನ ಅಯಂ ಕಾಯಸಮ್ಮತೋ ಅಟ್ಠಿಸಙ್ಘಾತೋ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಅಭಿಕ್ಕಮತೋ ಏಕೇಕಪಾದುದ್ಧರಣೇ ಪಥವೀಧಾತು ಆಪೋಧಾತೂತಿ ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋ ಓಮತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ಮನ್ದಾ, ಇತರಾ ದ್ವೇ ಅಧಿಮತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ಬಲವತಿಯೋ; ತಥಾ ಅತಿಹರಣವೀತಿಹರಣೇಸು। ವೋಸ್ಸಜ್ಜನೇ ತೇಜೋಧಾತು ವಾಯೋಧಾತೂತಿ ದ್ವೇ ಧಾತುಯೋ ಓಮತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ಮನ್ದಾ, ಇತರಾ ದ್ವೇ ಅಧಿಮತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ಬಲವತಿಯೋ; ತಥಾ ಸನ್ನಿಕ್ಖೇಪನಸನ್ನಿರುಜ್ಝನೇಸು ತತ್ಥ ಉದ್ಧರಣೇ ಪವತ್ತಾ

ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅತಿಹರಣಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ; ತಥಾ ಅತಿಹರಣೇ ಪವತ್ತಾ ವೀತಿಹರಣಂ, ವೀತಿಹರಣೇ ಪವತ್ತಾ ವೋಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ವೋಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪವತ್ತಾ ಸನ್ನಿಕ್ಖೇಪನಂ, ಸನ್ನಿಕ್ಖೇಪನೇ ಪವತ್ತಾ ಸನ್ನಿರುಜ್ಝನಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ; ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪಬ್ಬಂ ಪಬ್ಬಂ ಸನ್ಧಿ ಸನ್ಧಿ ಓಧಿ ಓಧಿ ಹುತ್ವಾ ತತ್ತಕಪಾಲೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತತಿಲಂ ವಿಯ ಪಟಪಟಾಯನ್ತಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕೋ ಏಕೋ ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ? ಕಸ್ಸ ವಾ ಏಕಸ್ಸ ಅಭಿಕ್ಕಮನಂ? ಪರಮತ್ಥತೋ ಹಿ ಧಾತೂನಂಯೇವ ಗಮನಂ, ಧಾತೂನಂ ಠಾನಂ, ಧಾತೂನಂ ನಿಸಜ್ಜಾ, ಧಾತೂನಂ ಸಯನಂ, ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಸದ್ಧಿಂ ರೂಪೇಹಿ –

> ಅಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೇ ಚಿತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಂ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ।
> ಅವೀಚಿಮನುಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ನದೀಸೋತೋವ ವತ್ತತೀತಿ॥

ಏವಂ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದೀಸು ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನಂ ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ನಾಮಾತಿ।

ನಿಟ್ಠಿತೋ **ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ಹೋತೀ**ತಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ।

ಆಲೋಕಿತೇ ವಿಲೋಕಿತೇತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಆಲೋಕಿತಂ** ನಾಮ ಪುರತೋ ಪೇಕ್ಖನಂ, **ವಿಲೋಕಿತಂ** ನಾಮ ಅನುದಿಸಾಪೇಕ್ಖನಂ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಉಪರಿ ಪಚ್ಛತೋ ಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ಓಲೋಕಿತಉಲ್ಲೋಕಿತಾಪಲೋಕಿತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಸಾರುಪ್ಪವಸೇನ ಪನ ಇಮಾನೇವ ದ್ವೇ ಗಹಿತಾನಿ। ಇಮಿನಾ ವಾ ಮುಖೇನ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ತಾನಿ ಗಹಿತಾನೇವಾತಿ।

ತತ್ಥ 'ಆಲೋಕೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಚಿತ್ತವಸೇನೇವ ಅನೋಲೋಕೇತ್ವಾ ಅತ್ಥಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ **'ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'**। ತಂ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ನನ್ದಂ ಕಾಯಸಕ್ಖಿಂ ಕತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> "ಸಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನನ್ದಸ್ಸ ಪುರತ್ಥಿಮಾ ದಿಸಾ ಆಲೋಕೇತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಚೇತಸಾ ಸಮನ್ನಾಹರಿತ್ವಾ ನನ್ದೋ ಪುರತ್ಥಿಮಂ ದಿಸಂ ಆಲೋಕೇತಿ – 'ಏವಂ ಮೇ ಪುರತ್ಥಿಮಂ ದಿಸಂ ಆಲೋಕಯತೋ ನ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಾ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನ್ವಾಸ್ಸವಿಸ್ಸನ್ತೀ'ತಿ। ಇತಿಹ ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹೋತಿ। "ಸಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನನ್ದಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಾ ದಿಸಾ, ಉತ್ತರಾ ದಿಸಾ, ದಕ್ಖಿಣಾ ದಿಸಾ, ಉದ್ಧಂ, ಅಧೋ, ಅನುದಿಸಾ ಅನುವಿಲೋಕೇತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಚೇತಸಾ ಸಮನ್ನಾಹರಿತ್ವಾ ನನ್ದೋ ಅನುದಿಸಂ ಅನುವಿಲೋಕೇತಿ – ಏವಂ ಮೇ ಅನುದಿಸಂ ಅನುವಿಲೋಕಯತೋ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಪಜಾನೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೯)।

ಅಪಿಚ ಇಧಾಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಚೇತಿಯದಸ್ಸನಾದಿವಸೇನೇವ ಸಾತ್ಥಕತಾ ಚ ಸಪ್ಪಾಯತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪನ ಅವಿಜಹನಮೇವ **'ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'**। ತಸ್ಮಾ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಿಕೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ, ಕಸಿಣಾದಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಿಕೇಹಿ ವಾ ಪನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸೀಸೇನೇವ ಆಲೋಕನವಿಲೋಕನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ।

ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಆಲೋಕೇತಾ ವಾ ವಿಲೋಕೇತಾ ವಾ ನತ್ಥಿ। 'ಆಲೋಕೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಪನ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ ವಾಯೋಧಾತು ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಜನಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತಿ ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಅಕ್ಖಿದಲಂ ಅಧೋ ಸೀದತಿ, ಉಪರಿಮಂ ಉದ್ಧಂ ಲಙ್ಘೇತಿ। ಕೋಚಿ ಯನ್ತಕೇನ ವಿವರನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ'ತಿ ಏವಂ ಪಜಾನನಂ ಪನೇತ್ಥ **'ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'** ನಾಮ।

ಅಪಿಚ ಮೂಲಪರಿಞ್ಞಾಆಗನ್ತುಕತಾವಕಾಲಿಕಭಾವವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಮೂಲಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ತಾವ -

> ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನಞ್ಚೇವ, ದಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ।
> ಸನ್ತೀರಣಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ, ಜವನಂ ಭವತಿ ಸತ್ತಮಂ॥

ತತ್ಥ ಭವಙ್ಗಂ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ ಪವತ್ತತಿ; ತಂ ಆವತ್ತೇತ್ವಾ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ; ತನ್ನಿರೋಧಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ; ತನ್ನಿರೋಧಾ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತು ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ; ತನ್ನಿರೋಧಾ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ; ತನ್ನಿರೋಧಾ ಕಿರಿಯಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ; ತನ್ನಿರೋಧಾ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಜವನಂ ಜವತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಜವನೇಪಿ 'ಅಯಂ ಇತ್ಥೀ, ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ'ತಿ ರಜ್ಜನದುಸ್ಸನಮುಯ್ಹನವಸೇನ ಆಲೋಕಿತವಿಲೋಕಿತಂ ನ ಹೋತಿ; ದುತಿಯಜವನೇಪಿ...ಪೇ॰... ಸತ್ತಮಜವನೇಪಿ। ಏತೇಸು ಪನ, ಯುದ್ಧಮಣ್ಡಲೇ ಯೋಧೇಸು ವಿಯ, ಹೇಟ್ಠುಪರಿಯವಸೇನ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪತಿತೇಸು 'ಅಯಂ ಇತ್ಥೀ, ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ'ತಿ ರಜ್ಜನಾದಿವಸೇನ ಆಲೋಕಿತವಿಲೋಕಿತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ **'ಮೂಲಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ'** ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಪನ ರೂಪೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಭವಙ್ಗಚಲನತೋ ಉದ್ಧಂ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫಾದನವಸೇನ ಆವಜ್ಜನಾದೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇಸು ಅವಸಾನೇ ಜವನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಂ ಪುಬ್ಬೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಗೇಹಭೂತೇ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆಗನ್ತುಕಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಯಥಾ ಪರಗೇಹೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಯಾಚಿತುಂ ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಆಗನ್ತುಕಪುರಿಸಸ್ಸ ಗೇಹಸಾಮಿಕೇಸುಪಿ ತುಣ್ಹೀಮಾಸಿನೇಸು ಆಣಾಕರಣಂ ನ ಯುತ್ತಂ, ಏವಂ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಗೇಹಭೂತೇ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನಾದೀಸುಪಿ ಅರಜ್ಜನ್ತೇಸು ಅದುಸ್ಸನ್ತೇಸು ಅಮುಯ್ಹನ್ತೇಸು ಚ ರಜ್ಜನದುಸ್ಸನಮುಯ್ಹನಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ। ಏವಂ **'ಆಗನ್ತುಕಭಾವವಸೇನ'** ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಾನಿ ಪನೇತಾನಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಾನಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಹಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನ ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಇತ್ತರಾನಿ ತಾವಕಾಲಿಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಘರೇ ಸಬ್ಬೇಸು ಮಾನುಸಕೇಸು ಮತೇಸು ಅವಸೇಸಸ್ಸ ಏಕಕಸ್ಸ ತಙ್ಖಣಂಯೇವ ಮರಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ನ ಯುತ್ತಾ ನಚ್ಚಗೀತಾದೀಸು ಅಭಿರತಿ ನಾಮ, ಏವಮೇವ ಏಕದ್ವಾರೇ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಆವಜ್ಜನಾದೀಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಮತೇಸು ಅವಸೇಸಸ್ಸ ತಙ್ಖಣಂಞ್ಞೇವ ಮರಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸಾಪಿ ರಜ್ಜನದುಸ್ಸನಮುಯ್ಹನವಸೇನ ಅಭಿರತಿ ನಾಮ ನ ಯುತ್ತಾತಿ। ಏವಂ **'ತಾವಕಾಲಿಕಭಾವವಸೇನ'** ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪಿಚ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನಪೇತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಚಕ್ಖು ಚೇವ ರೂಪಾನಿ ಚ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ದಸ್ಸನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ, ಫಸ್ಸಾದಿಕಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಮವಾಯೇ ಆಲೋಕನವಿಲೋಕನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತತ್ಥ ಕೋ ಏಕೋ ಆಲೋಕೇತಿ? ಕೋ ವಿಲೋಕೇತಿ?

ತಥಾ ಚಕ್ಖು ಚಕ್ಖಾಯತನಂ, ರೂಪಂ ರೂಪಾಯತನಂ, ದಸ್ಸನಂ ಮನಾಯತನಂ, ವೇದನಾದಯೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ ಸಮವಾಯೇ ಆಲೋಕನವಿಲೋಕನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತತ್ಥ ಕೋ ಏಕೋ ಆಲೋಕೇತಿ? ಕೋ ವಿಲೋಕೇತಿ?

ತಥಾ ಚಕ್ಖು ಚಕ್ಖುಧಾತು, ರೂಪಂ ರೂಪಧಾತು, ದಸ್ಸನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮಧಾತು। ಏವಮೇತಾಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಸಮವಾಯೇ ಆಲೋಕನವಿಲೋಕನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತತ್ಥ ಕೋ ಏಕೋ ಆಲೋಕೇತಿ? ಕೋ ವಿಲೋಕೇತಿ?

ತಥಾ ಚಕ್ಖು ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ, ಆವಜ್ಜನಂ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ, ಆಲೋಕೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ವೇದನಾದಯೋ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಾ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಮವಾಯೇ ಆಲೋಕನವಿಲೋಕನಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತತ್ಥ ಕೋ ಏಕೋ ಆಲೋಕೇತಿ? ಕೋ ವಿಲೋಕೇತೀತಿ? ಏವಮೇತ್ಥ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನಾಪಿ ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಮಿಞ್ಜಿತೇ ಪಸಾರಿತೇತಿ ಪಬ್ಬಾನಂ ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣೇ। ತತ್ಥ ಚಿತ್ತವಸೇನೇವ ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಂ ಅಕತ್ವಾ ಹತ್ಥಪಾದಾನಂ ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಪಚ್ಚಯಾ ಅತ್ಥಾನತ್ಥಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ **'ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'**। ತತ್ಥ ಹತ್ಥಪಾದೇ ಅತಿಚಿರಂ ಸಮಿಞ್ಜಿತ್ವಾ ವಾ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ಏವ ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ಖಣೇ ಖಣೇ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗತಂ ನ ಲಭತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪತತಿ, ವಿಸೇಸಂ ನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ; ಕಾಲೇ ಸಮಿಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಾಲೇ ಪಸಾರೇನ್ತಸ್ಸ ಪನ ತಾ ವೇದನಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಫಾತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ವಿಸೇಸಮಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ। ಏವಂ 'ಅತ್ಥಾನತ್ಥಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ' ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅತ್ಥೇ ಪನ ಸತಿಪಿ ಸಪ್ಪಾಯಾಸಪ್ಪಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸಪ್ಪಾಯಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ **'ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'**।

ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ - ಮಹಾಚೇತಿಯಙ್ಗಣೇ ಕಿರ ದಹರಭಿಕ್ಖೂ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಪಿಟ್ಠಿಪಸ್ಸೇ ದಹರಭಿಕ್ಖುನಿಯೋ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತಿ। ತತ್ರೇಕೋ ದಹರೋ ಹತ್ಥಂ ಪಸಾರೇನ್ತೋ ಕಾಯಸಂಸಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಗಿಹೀ ಜಾತೋ। ಅಪರೋ ಭಿಕ್ಖು ಪಾದಂ ಪಸಾರೇನ್ತೋ ಅಗ್ಗಿಮ್ಹಿ ಪಸಾರೇಸಿ। ಅಟ್ಠಿಂ ಆಹಚ್ಚ ಪಾದೋ ಝಾಯಿ। ಅಪರೋ ಭಿಕ್ಖು ವಮ್ಮಿಕೇ ಪಸಾರೇಸಿ। ಸೋ ಆಸೀವಿಸೇನ ದಟ್ಠೋ। ಅಪರೋ ಭಿಕ್ಖು ಚೀವರಕುಟಿದಣ್ಡಕೇ ಪಸಾರೇಸಿ। ತಂ ಮಣಿಸಪ್ಪೋ ಡಂಸಿ। ತಸ್ಮಾ ಏವರೂಪೇ ಅಸಪ್ಪಾಯೇ ಅಪಸಾರೇತ್ವಾ ಸಪ್ಪಾಯೇ ಪಸಾರೇತಬ್ಬಂ। ಇದಮೇತ್ಥ ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ।

'ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ' ಪನ ಮಹಾಥೇರವತ್ಥುನಾ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ - ಮಹಾಥೇರೋ ಕಿರ ದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕಥಯಮಾನೋ ಸಹಸಾ ಹತ್ಥಂ ಸಮಿಞ್ಜಿತ್ವಾ ಪುನ ಯಥಾಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಣಿಕಂ ಸಮಿಞ್ಜೇಸಿ। ತಂ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಾ ಪುಚ್ಛಿಂಸು - "ಕಸ್ಮಾ, ಭನ್ತೇ, ಸಹಸಾ ಹತ್ಥಂ ಸಮಿಞ್ಜಿತ್ವಾ ಪುನ ಯಥಾಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಣಿಕಂ ಸಮಿಞ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ? "ಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮಯಾ, ಆವುಸೋ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕಾತುಂ ಆರದ್ಧೋ, ನ ಮೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಹತ್ಥೋ ಸಮಿಞ್ಜಿತಪುಬ್ಬೋ। ಇದಾನಿ ಪನ ಮೇ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕಥಯಮಾನೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಸಮಿಞ್ಜಿತೋ। ತಸ್ಮಾ ಪುನ ಯಥಾಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಮಿಞ್ಜೇಸಿ"ನ್ತಿ। "ಸಾಧು, ಭನ್ತೇ, ಭಿಕ್ಖುನಾ ನಾಮ ಏವರೂಪೇನ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥಾಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾವಿಜಹನಮೇವ 'ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞ'ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

'ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಸಮಿಞ್ಜೇನ್ತೋ ವಾ ಪಸಾರೇನ್ತೋ ವಾ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರೇನ ಪನ, ಸುತ್ತಾಕಡ್ಢನವಸೇನ ದಾರುಯನ್ತಸ್ಸ ಹತ್ಥಪಾದಚಲನಂ ವಿಯ, ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಂ ಹೋತೀ'ತಿ ಪರಿಜಾನನಂ ಪನೇತ್ಥ **'ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞ'**ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಙ್ಘಾಟಿಪತ್ತಚೀವರಧಾರಣೇತಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಘಾಟಿಚೀವರಾನಂ ನಿವಾಸನಪಾರುಪನವಸೇನ ಪತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖಾಪಟಿಗ್ಗಹಣಾದಿವಸೇನ ಪರಿಭೋಗೋ **'ಧಾರಣಂ'** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಘಾಟಿಚೀವರಧಾರಣೇ ತಾವ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಚ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರತೋ

“ಆಮಿಸಲಾಭೋ ಸೀತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತಾಯಾ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೋಯೇವ ಚ ಅತ್ಥೋ ‘ಅತ್ಥೋ’ ನಾಮ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ **‘ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಉಣ್ಹಪಕತಿಕಸ್ಸ ಪನ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಚ ಚೀವರಂ ಸುಖುಮಂ ಸಪ್ಪಾಯಂ, ಸೀತಾಲುಕಸ್ಸ ಘನಂ ದುಪಟ್ಟಂ; ವಿಪರೀತಂ ಅಸಪ್ಪಾಯಂ। ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಜಿಣ್ಣಂ ಅಸಪ್ಪಾಯಮೇವ। ಅಗ್ಗಳಾದಿದಾನೇನ ಹಿಸ್ಸ ತಂ ಪಲಿಬೋಧಕರಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಪಟ್ಟುಣ್ಣದುಕೂಲಾದಿಭೇದಂ ಚೋರಾನಂ ಲೋಭನೀಯಚೀವರಂ। ತಾದಿಸಞ್ಹಿ ಅರಞ್ಞೇ ಏಕಕಸ್ಸ ನಿವಾಸನ್ತರಾಯಕರಂ ಜೀವಿತನ್ತರಾಯಕರಞ್ಚಾಪಿ ಹೋತಿ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಯಂ ನಿಮಿತ್ತಕಮ್ಮಾದಿಮಿಚ್ಛಾಜೀವವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಸೇವಮಾನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ತಂ ಅಸಪ್ಪಾಯಂ ; ವಿಪರೀತಂ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ತಸ್ಸ ವಸೇನೇತ್ಥ **‘ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾವಿಜಹನವಸೇನೇವ ಚ **‘ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಚೀವರಂ ಪಾರುಪನ್ತೋ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರೇನೇವ ಪನ ಚೀವರಪಾರುಪನಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಚೀವರಮ್ಪಿ ಅಚೇತನಂ, ಕಾಯೋಪಿ ಅಚೇತನೋ। ಚೀವರಂ ನ ಜಾನಾತಿ - ‘ಮಯಾ ಕಾಯೋ ಪಾರುಪಿತೋ’ತಿ, ಕಾಯೋಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ - ‘ಅಹಂ ಚೀವರೇನ ಪಾರುಪಿತೋ’ತಿ। ಧಾತುಯೋವ ಧಾತುಸಮೂಹಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇನ್ತಿ, ಪಟಪಿಲೋತಿಕಾಯ ಪೋತ್ಥಕರೂಪಪಟಿಚ್ಛಾದನೇ ವಿಯ। ತಸ್ಮಾ ನೇವ ಸುನ್ದರಂ ಚೀವರಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಕಾತಬ್ಬಂ , ನ ಅಸುನ್ದರಂ ಲಭಿತ್ವಾ ದೋಮನಸ್ಸಂ। ನಾಗವಮ್ಮಿಕಚೇತಿಯರುಕ್ಖಾದೀಸು ಹಿ ಕೇಚಿ ಮಾಲಾಗನ್ಧಧೂಪವತ್ಥಾದೀಹಿ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಗೂಥಮುತ್ತಕದ್ದಮದಣ್ಡಸತ್ಥಪ್ಪಹಾರಾದೀಹಿ ಅಸಕ್ಕಾರಂ। ನ ತೇಹಿ ನಾಗವಮ್ಮಿಕರುಕ್ಖಾದಯೋ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ವಾ ದೋಮನಸ್ಸಂ ವಾ ಕರೋನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ನೇವ ಸುನ್ದರಂ ಚೀವರಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ನ ಅಸುನ್ದರಂ ಲಭಿತ್ವಾ ದೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ। ಏವಂ ಪವತ್ತಪಟಿಸಙ್ಖಾನವಸೇನೇತ್ಥ **‘ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪತ್ತಧಾರಣೇಪಿ ಪತ್ತಂ ಸಹಸಾವ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ‘ಇಮಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರಮಾನೋ ಭಿಕ್ಖಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಏವಂ ಪತ್ತಗ್ಗಹಣಪಚ್ಚಯಾ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬಅತ್ಥವಸೇನ **‘ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕಿಸದುಬ್ಬಲಸರೀರಸ್ಸ ಪನ ಗರುಪತ್ತೋ ಅಸಪ್ಪಾಯೋ; ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಚತುಪಞ್ಚಗಣ್ಠಿಕಾಹತೋ ದುಬ್ಬಿಸೋಧನೀಯೋ ಅಸಪ್ಪಾಯೋವ। ದುದ್ಧೋತಪತ್ತೋ ಹಿ ನ ವಟ್ಟತಿ; ತಂ ಧೋವನ್ತಸ್ಸೇವ ಚಸ್ಸ ಪಲಿಬೋಧೋ ಹೋತಿ। ಮಣಿವಣ್ಣಪತ್ತೋ ಪನ ಲೋಭನೀಯೋವ ಚೀವರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಸಪ್ಪಾಯೋ। ನಿಮಿತ್ತಕಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಪನ ಲದ್ಧೋ, ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಸೇವಮಾನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಅಯಂ ಏಕನ್ತಾಸಪ್ಪಾಯೋವ ವಿಪರೀತೋ ಸಪ್ಪಾಯೋ। ತಸ್ಸ ವಸೇನೇತ್ಥ **‘ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾವಿಜಹನವಸೇನೇವ **‘ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಪತ್ತಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರವಸೇನೇವ ಪನ ಪತ್ತಗ್ಗಹಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪತ್ತೋಪಿ ಅಚೇತನೋ, ಹತ್ಥಾಪಿ ಅಚೇತನಾ। ಪತ್ತೋ ನ ಜಾನಾತಿ - ‘ಅಹಂ ಹತ್ಥೇಹಿ ಗಹಿತೋ’ತಿ। ಹತ್ಥಾಪಿ ನ ಜಾನನ್ತಿ - ‘ಪತ್ತೋ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಗಹಿತೋ’ತಿ। ಧಾತುಯೋವ ಧಾತುಸಮೂಹಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ಸಣ್ಡಾಸೇನ ಅಗ್ಗಿವಣ್ಣಪತ್ತಗಹಣೇ ವಿಯಾತಿ। ಏವಂ ಪವತ್ತಪಟಿಸಙ್ಖಾನವಸೇನೇತ್ಥ **‘ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪಿಚ ಯಥಾ ಛಿನ್ನಹತ್ಥಪಾದೇ ವಣಮುಖೇಹಿ ಪಗ್ಘರಿತಪುಬ್ಬಲೋಹಿತಕಿಮಿಕುಲೇ ನೀಲಮಕ್ಖಿಕಸಮ್ಪರಿಕಿಣ್ಣೇ ಅನಾಥಸಾಲಾಯಂ ಅನಾಥಮನುಸ್ಸೇ ದಿಸ್ವಾ ದಯಾಲುಕಾ ಪುರಿಸಾ ತೇಸಂ ವಣಬನ್ಧಪಟ್ಟಚೋಳಕಾನಿ ಚೇವ ಕಪಾಲಾದೀಹಿ ಚ ಭೇಸಜ್ಜಾನಿ ಉಪನಾಮೇನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಚೋಳಕಾನಿಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಣ್ಹಾನಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಥೂಲಾನಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ಭೇಸಜ್ಜಕಪಾಲಕಾನಿಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸುಸಣ್ಠಾನಾನಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ದುಸ್ಸಣ್ಠಾನಾನಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ನ ತೇ ತತ್ಥ ಸುಮನಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ ದುಮ್ಮನಾ ವಾ। ವಣಪಟಿಚ್ಛಾದನಮತ್ತೇನೇವ ಹಿ ಚೋಳಕೇನ, ಭೇಸಜ್ಜಪರಿಗ್ಗಹಣಮತ್ತೇನೇವ ಚ ಕಪಾಲಕೇನ ತೇಸಂ ಅತ್ಥೋ। ಏವಮೇವ ಯೋ

ಭಿಕ್ಖು ವಣಚೋಳಕಂ ವಿಯ ಚೀವರಂ, ಭೇಸಜ್ಜಕಪಾಲಕಂ ವಿಯ ಚ ಪತ್ತಂ, ಕಪಾಲೇ ಭೇಸಜ್ಜಮಿವ ಚ ಪತ್ತೇ ಲದ್ಧಭಿಕ್ಖಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ - ಅಯಂ ಸಙ್ಘಾಟಿಪತ್ತಚೀವರಧಾರಣೇ ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಉತ್ತಮಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಸಿತಾದೀಸು **ಅಸಿತೇ**ತಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾದಿಭೋಜನೇ। **ಪೀತೇ**ತಿ ಯಾಗುಆದಿಪಾನೇ। **ಖಾಯಿತೇ**ತಿ ಪಿಟ್ಠಖಜ್ಜಕಾದಿಖಾದನೇ। **ಸಾಯಿತೇ**ತಿ ಮಧುಫಾಣಿತಾದಿಸಾಯನೇ। ತತ್ಥ "ನೇವ ದವಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತೋ ಅಟ್ಠವಿಧೋಪಿ ಅತ್ಥೋ 'ಅತ್ಥೋ' ನಾಮ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ **'ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಲೂಖಪಣೀತತಿತ್ತಮಧುರಾದೀಸು ಪನ ಯೇನ ಭೋಜನೇನ ಯಸ್ಸ ಅಫಾಸು ಹೋತಿ, ತಂ ತಸ್ಸ ಅಸಪ್ಪಾಯಂ। ಯಂ ಪನ ನಿಮಿತ್ತಕಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಂ, ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಭುಞ್ಜತೋ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತಿ, ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ತಂ ಏಕನ್ತಂ ಅಸಪ್ಪಾಯಮೇವ; ವಿಪರೀತಂ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ತಸ್ಸ ವಸೇನೇತ್ಥ **'ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'** ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾವಿಜಹನವಸೇನೇವ ಚ **'ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಭುಞ್ಜಕೋ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರೇನೇವ ಪನ ಪತ್ತಪಟಿಗ್ಗಹಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರೇನೇವ ಹತ್ಥಸ್ಸ ಪತ್ತೇ ಓತಾರಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರೇನೇವ ಆಲೋಪಕರಣಂ, ಆಲೋಪಉದ್ಧರಣಂ, ಮುಖವಿವರಣಞ್ಚ ಹೋತಿ। ನ ಕೋಚಿ ಕುಞ್ಚಿಕಾಯ, ನ ಯನ್ತಕೇನ ಹನುಕಟ್ಠಿಂ ವಿವರತಿ। ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರೇನೇವ ಆಲೋಪಸ್ಸ ಮುಖೇ ಠಪನಂ, ಉಪರಿದನ್ತಾನಂ ಮುಸಲಕಿಚ್ಚಸಾಧನಂ, ಹೇಟ್ಠಾದನ್ತಾನಂ ಉದುಕ್ಖಲಕಿಚ್ಚಸಾಧನಂ, ಜಿವ್ಹಾಯ ಹತ್ಥಕಿಚ್ಚಸಾಧನಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಇತಿ ನಂ ತತ್ಥ ಅಗ್ಗಜಿವ್ಹಾಯ ತನುಕಖೇಳೋ ಮೂಲಜಿವ್ಹಾಯ ಬಹಲಖೇಳೋ ಮಕ್ಖೇತಿ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾದನ್ತಉದುಕ್ಖಲೇ ಜಿವ್ಹಾಹತ್ಥಪರಿವತ್ತಿತಂ ಖೇಳಉದಕತೇಮಿತಂ ಉಪರಿದನ್ತಮುಸಲಸಞ್ಚುಣ್ಣಿತಂ ಕೋಚಿ ಕಟಚ್ಛುನಾ ವಾ ದಬ್ಬಿಯಾ ವಾ ಅನ್ತೋ ಪವೇಸೇನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ವಾಯೋಧಾತುಯಾವ ಪವಿಸತಿ। ಪವಿಟ್ಠಂ ಪವಿಟ್ಠಂ ಕೋಚಿ ಪಲಾಲಸನ್ಥಾರಂ ಕತ್ವಾ ಧಾರೇನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ವಾಯೋಧಾತುವಸೇನೇವ ತಿಟ್ಠತಿ। ಠಿತಂ ಠಿತಂ ಕೋಚಿ ಉದ್ಧನಂ ಕತ್ವಾ ಅಗ್ಗಿಂ ಜಾಲೇತ್ವಾ ಪಚನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ತೇಜೋಧಾತುಯಾವ ಪಚ್ಚತಿ। ಪಕ್ಕಂ ಪಕ್ಕಂ ಕೋಚಿ ದಣ್ಡಕೇನ ವಾ ಯಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ಬಹಿ ನೀಹಾರಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ವಾಯೋಧಾತುಯೇವ ನೀಹರತಿ। ಇತಿ ವಾಯೋಧಾತು ಅತಿಹರತಿ ಚ ವೀತಿಹರತಿ ಚ ಧಾರೇತಿ ಚ ಪರಿವತ್ತೇತಿ ಚ ಸಞ್ಚುಣ್ಣೇತಿ ಚ ವಿಸೋಸೇತಿ ಚ ನೀಹರತಿ ಚ। ಪಥವೀಧಾತು ಧಾರೇತಿ ಚ ಪರಿವತ್ತೇತಿ ಚ ಸಞ್ಚುಣ್ಣೇತಿ ಚ ವಿಸೋಸೇತಿ ಚ ನೀಹರತಿ ಚ। ಆಪೋಧಾತು ಸಿನೇಹೇತಿ ಚ ಅಲ್ಲತ್ತಞ್ಚ ಅನುಪಾಲೇತಿ। ತೇಜೋಧಾತು ಅನ್ತೋಪವಿಟ್ಠಂ ಪರಿಪಾಚೇತಿ। ಆಕಾಸಧಾತು ಅಞ್ಜಸೋ ಹೋತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಮನ್ವಾಯ ಆಭುಜತೀತಿ। ಏವಂ ಪವತ್ತಪಟಿಸಙ್ಖಾನವಸೇನೇತ್ಥ **'ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪಿಚ ಗಮನತೋ, ಪರಿಯೇಸನತೋ, ಪರಿಭೋಗತೋ, ಆಸಯತೋ, ನಿಧಾನತೋ, ಅಪರಿಪಕ್ಕತೋ, ಪರಿಪಕ್ಕತೋ, ಫಲತೋ, ನಿಸ್ಸನ್ದನತೋ, ಸಮ್ಮಕ್ಖನತೋತಿ ಏವಂ ದಸವಿಧಪಟಿಕೂಲಭಾವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತೋಪೇತ್ಥ 'ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ' ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ ಪನೇತ್ಥ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಆಹಾರಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಾ।

ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಕಮ್ಮೇತಿ ಉಚ್ಚಾರಸ್ಸ ಚ ಪಸ್ಸಾವಸ್ಸ ಚ ಕರಣೇ। ತತ್ಥ ಪಕ್ಕಕಾಲೇ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಂ ಅಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಕಲಸರೀರತೋ ಸೇದಾ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ಅಕ್ಖೀನಿ ಭಮನ್ತಿ, ಚಿತ್ತಂ ನ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞೇ ಚ ರೋಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ; ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ **'ಸಾತ್ಥಕಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಟ್ಠಾನೇ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಆಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಅಯಸೋ ವಡ್ಢತಿ, ಜೀವಿತನ್ತರಾಯೋ ಹೋತಿ; ಪತಿರೂಪೇ ಠಾನೇ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ **'ಸಪ್ಪಾಯಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ'**

ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾವಿಜಹನವಸೇನೇವ ಚ **‘ಗೋಚರಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಅತ್ತಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ನತ್ಥಿ। ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾವಾಯೋಧಾತುವಿಪ್ಫಾರೇನೇವ ಪನ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಕಮ್ಮಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಪಕ್ಕೇ ಗಣ್ಡೇ ಗಣ್ಡಭೇದೇನ ಪುಬ್ಬಲೋಹಿತಂ ಅಕಾಮತಾಯ ನಿಕ್ಖಮತಿ, ಯಥಾ ಚ ಅತಿಭರಿತಾ ಉದಕಭಾಜನಾ ಉದಕಂ ಅಕಾಮತಾಯ ನಿಕ್ಖಮತಿ, ಏವಂ ಪಕ್ಕಾಸಯಮುತ್ತವತ್ಥೀಸು ಸನ್ನಿಚಿತಾ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಾ ವಾಯುವೇಗಸಮುಪ್ಪೀಳಿತಾ ಅಕಾಮತಾಯಪಿ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ। ಸೋ ಪನಾಯಂ ಏವಂ ನಿಕ್ಖಮನ್ತೋ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವೋ ನೇವ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅತ್ತನೋ ಹೋತಿ ನ ಪರಸ್ಸ; ಕೇವಲಂ ಪನ ಸರೀರನಿಸ್ಸನ್ದೋವ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ಉದಕತುಮ್ಬತೋ ಪುರಾಣಉದಕಂ ಛಡ್ಡೇನ್ತಸ್ಸ ನೇವ ತಂ ಅತ್ತನೋ ಹೋತಿ ನ ಪರೇಸಂ, ಕೇವಲಂ ಪಟಿಜಗ್ಗನಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಏವನ್ತಿ। ಏವಂ ಪವತ್ತಪಟಿಸಙ್ಖಾನವಸೇನೇತ್ಥ **‘ಅಸಮ್ಮೋಹಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ’** ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗತಾದೀಸು ಗತೇತಿ ಗಮನೇ। **ಠಿತೇತಿ** ಠಾನೇ। **ನಿಸಿನ್ನೇತಿ** ನಿಸಜ್ಜಾಯ। **ಸುತ್ತೇತಿ** ಸಯನೇ। ತತ್ಥ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಾದೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಪರೋಪಿ ನಯೋ - ಏಕೋ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅಞ್ಞಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ಅಞ್ಞಂ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ। ಏಕೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾವ ಗಚ್ಛತಿ। ತಥಾ ಏಕೋ ಭಿಕ್ಖು ತಿಟ್ಠನ್ತೋ, ನಿಸೀದನ್ತೋ, ಸಯನ್ತೋ ಅಞ್ಞಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ಅಞ್ಞಂ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತೋ ಸಯತಿ। ಏಕೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾವ ಸಯತಿ।

ಏತ್ತಕೇನ ಪನ ನ ಪಾಕಟಂ ಹೋತೀತಿ ಚಙ್ಕಮೇನ ದೀಪಯಿಂಸು। ಯೋ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಚಙ್ಕಮನಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಚಙ್ಕಮನಕೋಟಿಯಂ ಠಿತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ; ‘ಪಾಚೀನಚಙ್ಕಮನಕೋಟಿಯಂ ಪವತ್ತಾ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಚಙ್ಕಮನಕೋಟಿಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಏತ್ಥೇವ ನಿರುದ್ಧಾ, ಪಚ್ಛಿಮಚಙ್ಕಮನಕೋಟಿಯಂ ಪವತ್ತಾಪಿ ಪಾಚೀನಚಙ್ಕಮನಕೋಟಿಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಏತ್ಥೇವ ನಿರುದ್ಧಾ, ಚಙ್ಕಮನವೇಮಜ್ಝೇ ಪವತ್ತಾ ಉಭೋ ಕೋಟಿಯೋ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಏತ್ಥೇವ ನಿರುದ್ಧಾ, ಚಙ್ಕಮನೇ ಪವತ್ತಾ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಠಾನಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಏತ್ಥೇವ ನಿರುದ್ಧಾ, ಠಾನೇ ಪವತ್ತಾ ನಿಸಜ್ಜಂ, ನಿಸಜ್ಜಾಯ ಪವತ್ತಾ ಸಯನಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಏತ್ಥೇವ ನಿರುದ್ಧಾ’ತಿ ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋಯೇವ ಭವಙ್ಗಂ ಓತಾರೇತಿ; ಉಟ್ಠಹನ್ತೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾವ ಉಟ್ಠಾತಿ - ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು ಗತಾದೀಸು **ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ** ನಾಮ ಹೋತೀತಿ।

ಏವಂ ಪನ ಸುತ್ತೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅವಿಭೂತಂ ಹೋತಿ। ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅವಿಭೂತಂ ನ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಮಾ ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಯಾವ ಸಕ್ಕೋತಿ ತಾವ ಚಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠತ್ವಾ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಸಯಮಾನೋ ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸಯತಿ - ‘ಕಾಯೋ ಅಚೇತನೋ, ಮಞ್ಚೋ ಅಚೇತನೋ। ಕಾಯೋ ನ ಜಾನಾತಿ - ಅಹಂ ಮಞ್ಚೇ ಸಯಿತೋತಿ। ಮಞ್ಚೋಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ - ಮಯಿ ಕಾಯೋ ಸಯಿತೋತಿ। ಅಚೇತನೋ ಕಾಯೋ ಅಚೇತನೇ ಮಞ್ಚೇ ಸಯಿತೋ’ತಿ। ಏವಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋಯೇವ ಚಿತ್ತಂ ಭವಙ್ಗಂ ಓತಾರೇತಿ, ಪಬುಜ್ಝಮಾನೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾವ ಪಬುಜ್ಝತಿ। ಅಯಂ ಸುತ್ತೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ।

ಜಾಗರಿತೇತಿ ಜಾಗರಣೇ। ತತ್ಥ ‘ಕಿರಿಯಾಮಯಪವತ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಜಾಗರಿತಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ; ಕಿರಿಯಾಮಯಪವತ್ತವಳಞ್ಜೇ ಪವತ್ತನ್ತೇ ಜಾಗರಿತಂ ನಾಮ ಹೋತೀ’ತಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು ಜಾಗರಿತೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅಪಿಚ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ಛ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಜಗ್ಗನ್ತೋಪಿ ಜಾಗರಿತೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಭಾಸಿತೇತಿ ಕಥನೇ। ತತ್ಥ ‘ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸ ಸದ್ದಾಯತನಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತೇ ಸತಿ ಭಾಸಿತಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ; ತಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತನ್ತೇ ಹೋತೀ’ತಿ ಪರಿಗ್ಗಾಹಕೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಾಸಿತೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ವಿಮುತ್ತಾಯತನಸೀಸೇನ ಧಮ್ಮಂ

ದೇಸೇನ್ತೋಪಿ ಬಾತ್ತಿಂಸ ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾ ಪಹಾಯ ದಸಕಥಾವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಂ ಕಥಂ ಕಥೇನ್ತೋಪಿ ಭಾಸಿತೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ತುಣ್ಹೀಭಾವೇತಿ ಅಕಥನೇ। ತತ್ಥ 'ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸ ಸದ್ದಾಯತನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸತಿ ತುಣ್ಹೀಭಾವೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಹೋತೀ'ತಿ ಪರಿಗ್ಗಾಹಕೋ ಭಿಕ್ಖು ತುಣ್ಹೀಭಾವೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅಟ್ಠತಿಂಸಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಚಿತ್ತರುಚಿಯಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೋಪಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನೋಪಿ ತುಣ್ಹೀಭಾವೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀಯೇವ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಏಕೋ ಇರಿಯಾಪಥೋ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಆಗತೋ। ಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ **ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇ ಪಟಿಕ್ಕನ್ತೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಗಾಮಂ ಗಚ್ಛತೋ ಚ ಆಗಚ್ಛತೋ ಚ ಅದ್ಧಾನಗಮನವಸೇನ ಕಥಿತೋ। **ಗತೇ ಠಿತೇ ನಿಸಿನ್ನೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಹಾರೇ ಚುಣ್ಣಿಕಪಾದುದ್ಧಾರಇರಿಯಾಪಥವಸೇನ ಕಥಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೨೪. **ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಸತೀ**ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೫೨೬. **ಸೋ ವಿವಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ? ಏತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಉಪಾಸನಟ್ಠಾನಂ ಯೋಗಪಥಂ ಸಪ್ಪಾಯಸೇನಾಸನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಏತ್ತಕಾ ಗುಣಾ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕೋ ಅರಞ್ಞವಾಸೋ। ಯಸ್ಸ ಪನೇತೇ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ಅನನುಚ್ಛವಿಕೋ। ಏವರೂಪಸ್ಸ ಹಿ ಅರಞ್ಞವಾಸೋ ಕಾಳಮಕ್ಕಟಅಚ್ಛತರಚ್ಛದೀಪಿಮಿಗಾದೀನಂ ಅಟವೀವಾಸಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಇಚ್ಛಾಯ ಠತ್ವಾ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಅರಞ್ಞವಾಸಮೂಲಕೋ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ ನತ್ಥಿ; ಅರಞ್ಞವಾಸಞ್ಚೇವ ಆರಞ್ಞಕೇ ಚ ದೂಸೇತಿ; ಸಾಸನೇ ಅಪ್ಪಸಾದಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಏತ್ತಕಾ ಗುಣಾ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸೇವ ಸೋ ಅನುಚ್ಛವಿಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಅರಞ್ಞವಾಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಸಕಲಅರಞ್ಞವಾಸಂ ಉಪಸೋಭೇತಿ, ಆರಞ್ಞಿಕಾನಂ ಸೀಸಂ ಧೋವತಿ, ಸಕಲಸಾಸನಂ ಪಸಾರೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸತ್ಥಾ ಏವರೂಪಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಉಪಾಸನಟ್ಠಾನಂ ಯೋಗಪಥಂ ಸಪ್ಪಾಯಸೇನಾಸನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸೋ ವಿವಿತ್ತಂ ಸೇನಾಸನಂ ಭಜತೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ವಿವಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸುಞ್ಞಂ ಅಪ್ಪಸದ್ದಂ ಅಪ್ಪನಿಗ್ಘೋಸಂ। ಏತಮೇವ ಹಿ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತಞ್ಚ ಅನಾಕಿಣ್ಣ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅನಾಕಿಣ್ಣ**ನ್ತಿ ಅಸಙ್ಕಿಣ್ಣಂ ಅಸಮ್ಬಾಧಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಸೇನಾಸನಸ್ಸ ಸಾಮನ್ತಾ ಗಾವುತಮ್ಪಿ ಅಡ್ಢಯೋಜನಮ್ಪಿ ಪಬ್ಬತಗಹನಂ ವನಗಹನಂ ನದೀಗಹನಂ ಹೋತಿ, ನ ಕೋಚಿ ಅವೇಲಾಯ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ - ಇದಂ ಸನ್ತಿಕೇಪಿ ಅನಾಕಿಣ್ಣಂ ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಅಡ್ಢಯೋಜನಿಕಂ ವಾ ಯೋಜನಿಕಂ ವಾ ಹೋತಿ - ಇದಂ ದೂರತಾಯ ಏವ ಅನಾಕಿಣ್ಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ।

೫೨೭. ಸೇತಿ ಚೇವ ಆಸತಿ ಚ ಏತ್ಥಾತಿ **ಸೇನಾಸನಂ**। ತಸ್ಸ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಮಞ್ಚೋ ಪೀಠ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಮಞ್ಚೋ**ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಮಞ್ಚಾ - ಮಸಾರಕೋ, ಬುನ್ದಿಕಾಬದ್ಧೋ, ಕುಳೀರಪಾದಕೋ, ಆಹಚ್ಚಪಾದಕೋತಿ। ತಥಾ ಪೀಠಂ। **ಭಿಸೀ**ತಿ ಪಞ್ಚ ಭಿಸಿಯೋ - ಉಣ್ಣಾಭಿಸಿ, ಚೋಳಭಿಸಿ, ವಾಕಭಿಸಿ, ತಿಣಭಿಸಿ, ಪಣ್ಣಭಿಸೀತಿ। **ಬಿಮ್ಬೋಹನ**ನ್ತಿ ಸೀಸುಪಧಾನಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲಂ ವಟ್ಟತಿ, ದೀಘತೋ ಮಞ್ಚವಿತ್ಥಾರಪ್ಪಮಾಣಂ। **ವಿಹಾರೋ**ತಿ ಸಮನ್ತಾ ಪರಿಹಾರಪಥಂ ಅನ್ತೋಯೇವ ರತ್ತಿಟ್ಠಾನದಿವಾಟ್ಠಾನಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಕತಸೇನಾಸನಂ। **ಅಡ್ಢಯೋಗೋ**ತಿ ಸುಪಣ್ಣವಙ್ಕಗೇಹಂ। **ಪಾಸಾದೋ**ತಿ ದ್ವೇ ಕಣ್ಣಿಕಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಕತೋ ದೀಘಪಾಸಾದೋ। **ಅಟ್ಟೋ**ತಿ ಪಟಿರಾಜಾದಿಪಟಿಬಾಹನತ್ಥಂ ಇಟ್ಠಕಾಹಿ ಕತೋ ಬಹಲಭಿತ್ತಿಕೋ ಚತುಪಞ್ಚಭೂಮಿಕೋ ಪತಿಸ್ಸಯವಿಸೇಸೋ। **ಮಾಳೋ**ತಿ ಭೋಜನಸಾಲಸದಿಸೋ ಮಣ್ಡಲಮಾಳೋ; ವಿನಯಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಏಕಕೂಟಸಙ್ಗಹಿತೋ ಚತುರಸ್ಸಪಾಸಾದೋತಿ ವುತ್ತಂ। **ಲೇಣ**ನ್ತಿ ಪಬ್ಬತಂ ಖಣಿತ್ವಾ ವಾ ಪಬ್ಭಾರಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೋನಕಟ್ಠಾನೇ ಕುಟ್ಟಂ ಉಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ವಾ ಕತಸೇನಾಸನಂ। **ಗುಹಾ**ತಿ ಭೂಮಿದರಿ ವಾ ಯತ್ಥ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ದೀಪಂ ಲದ್ಧುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಪಬ್ಬತಗುಹಾ ವಾ ಭೂಮಿಗುಹಾ ವಾ। **ರುಕ್ಖಮೂಲ**ನ್ತಿ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ವಾ ಅಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ವಾ। **ವೇಳುಗುಮ್ಬೋ**ತಿ ವೇಳುಗಚ್ಛೋ। **ಯತ್ಥ ವಾ**

ಪನ **ಭಿಕ್ಖೂ ಪಟಿಕ್ಕಮನ್ತೀ**ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ವಾ ಏತಾನಿ ಮಞ್ಚಾದೀನಿ ಯತ್ಥ ಭಿಕ್ಖೂ ಸನ್ನಿಪತನ್ತಿ, ಯಂ ತೇಸಂ ಸನ್ನಿಪಾತಾರಹಟ್ಠಾನಂ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಸೇನಾಸನಂ।

೫೧೮. **ಭಜತೀ**ತಿ ಉಪೇತಿ। **ಸಮ್ಭಜತೀ**ತಿ ತತ್ಥ ಅಭಿರತಿವಸೇನ ಅನುಕ್ಕಣ್ಠಿತೋ ಸುಟ್ಠು ಉಪೇತಿ। **ಸೇವತೀ**ತಿ ನಿವಾಸನವಸೇನ ಸೇವತಿ **ನಿಸೇವತೀ**ತಿ ಅನುಕ್ಕಣ್ಠಮಾನೋ ಸನ್ನಿಸಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಸೇವತಿ। **ಸಂಸೇವತೀ**ತಿ ಸೇನಾಸನವತ್ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾ ಸೇವತಿ।

೫೧೯. ಇದಾನಿ ಯಂ ತಂ ವಿವಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅರಞ್ಞಂ ರುಕ್ಖಮೂಲ**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಅರಞ್ಞ**ನ್ತಿ ವಿನಯಪರಿಯಾಯೇನ ತಾವ "ಠಪೇತ್ವಾ ಗಾಮಞ್ಚ ಗಾಮೂಪಚಾರಞ್ಚ ಅವಸೇಸಂ ಅರಞ್ಞ"ನ್ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೧೨) ಆಗತಂ। ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಆರಞ್ಞಿಕಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಆರಞ್ಞಕಂ ನಾಮ ಸೇನಾಸನಂ ಪಞ್ಚಧನುಸತಿಕಪಚ್ಛಿಮ"ನ್ತಿ (ಪಾಚಿ॰ ೫೭೩) ಆಗತಂ। ವಿನಯಸುತ್ತನ್ತಾ ಪನ ಉಭೋಪಿ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ ನಾಮ। ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಅರಞ್ಞಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಬಹಿ ಇನ್ದಖೀಲಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ; ಇನ್ದಖೀಲತೋ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೨೦. ರುಕ್ಖಮೂಲಾದೀನಂ ಪಕತಿಯಾ ಚ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವತೋ **ರುಕ್ಖಮೂಲಂಯೇವ ರುಕ್ಖಮೂಲ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ **ರುಕ್ಖಮೂಲ**ನ್ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಸೀತಚ್ಛಾಯಂ ವಿವಿತ್ತಂ ರುಕ್ಖಮೂಲಂ। **ಪಬ್ಬತ**ನ್ತಿ ಸೇಲಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಉದಕಸೋಣ್ಡೀಸು ಉದಕಕಿಚ್ಚಂ ಕತ್ವಾ ಸೀತಾಯ ರುಕ್ಖಚ್ಛಾಯಾಯ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ನಾನಾದಿಸಾಸು ಖಾಯಮಾನಾಸು ಸೀತೇನ ವಾತೇನ ಬೀಜಿಯಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ। **ಕನ್ದರ**ನ್ತಿ ಕಂ ವುಚ್ಚತಿ ಉದಕಂ, ತೇನ ದರಿತಂ ಉದಕೇನ ಭಿನ್ನಂ ಪಬ್ಬತಪ್ಪದೇಸಂ; ಯಂ ನಿತುಮ್ಬನ್ತಿಪಿ ನದೀಕುಞ್ಜನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ರಜತಪಟ್ಟಸದಿಸಾ ವಾಲಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಮತ್ಥಕೇ ಮಣಿವಿತಾನಂ ವಿಯ ವನಗಹನಂ, ಮಣಿಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸಂ ಉದಕಂ ಸನ್ದತಿ। ಏವರೂಪಂ ಕನ್ದರಂ ಓರುಯ್ಹ ಪಾನೀಯಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಗತ್ತಾನಿ ಸೀತಂ ಕತ್ವಾ ವಾಲಿಕಂ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ಪಂಸುಕೂಲಚೀವರಂ ಪಞ್ಞಪೇತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ಕರೋತೋ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ। **ಗಿರಿಗುಹ**ನ್ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಬ್ಬತಾನಂ ಅನ್ತರಂ, ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಾ ಉಮಙ್ಗಸದಿಸಂ ಮಹಾವಿವರಂ। ಸುಸಾನಲಕ್ಖಣಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೩೪) ವುತ್ತಂ।

೫೨೧. **ವನಪತ್ಥ**ನ್ತಿ ಗಾಮನ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅನುಪಚಾರಟ್ಠಾನಂ, ಯತ್ಥ ನ ಕಸನ್ತಿ ನ ವಪನ್ತಿ। ತೇನೇವಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ "ವನಪತ್ಥನ್ತಿ ದೂರಾನಮೇತಂ ಸೇನಾಸನಾನಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ರುಕ್ಖಮೂಲಾದೀಸು ಇದಮೇವೇಕಂ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ನಿದ್ದೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪರಿಯನ್ತೇ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಬ್ಭೋಕಾಸ**ನ್ತಿ ಅಚ್ಛನ್ನಂ। ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ಪನೇತ್ಥ ಚೀವರಕುಟಿಂ ಕತ್ವಾ ವಸತಿ। **ಪಲಾಲಪುಞ್ಜ**ನ್ತಿ ಪಲಾಲರಾಸಿ। ಮಹಾಪಲಾಲಪುಞ್ಜತೋ ಹಿ ಪಲಾಲಂ ನಿಕ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಪಬ್ಭಾರಲೇಣಸದಿಸೇ ಆಲಯೇ ಕರೋನ್ತಿ, ಗಚ್ಛಗುಮ್ಬಾದೀನಮ್ಪಿ ಉಪರಿ ಪಲಾಲಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿಸಿನ್ನಾ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ; ತಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ವನಪತ್ಥನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಲೋಮಹಂಸಾನ**ನ್ತಿ ಯತ್ಥ ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಲೋಮಹಂಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಏವರೂಪಾನಂ ಭೀಸನಕಸೇನಾಸನಾನಂ। **ಪರಿಯನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ದೂರಭಾವೇನ ಪರಿಯನ್ತೇ ಠಿತಾನಂ। **ನ ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರಾನ**ನ್ತಿ ಕಸನವಪನವಸೇನ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಉಪಚರಿತಬ್ಬಂ ವನನ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಾನಂ। **ದುರಭಿಸಮ್ಭವಾನ**ನ್ತಿ ಅಲದ್ಧವಿವೇಕಸ್ಸಾದೇಹಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ವಸಿತುಂ ನಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾನಂ।

೫೨೨. ಅಪ್ಪಸದ್ದಾದಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಪ್ಪಸದ್ದ**ನ್ತಿ ವಚನಸದ್ದೇನ ಅಪ್ಪಸದ್ದಂ।

೫೨೩. **ಅಪ್ಪನಿಗ್ಘೋಸ**ನ್ತಿ ನಗರನಿಗ್ಘೋಸಸದ್ದೇನ ಅಪ್ಪನಿಗ್ಘೋಸಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ಸದ್ದಟ್ಠೇನ ಏಕಂ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ "ಯದೇವ ತಂ ಅಪ್ಪಸದ್ದಂ ತದೇವ ತಂ ಅಪ್ಪನಿಗ್ಘೋಸ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಜನವಾತ**ನ್ತಿ ಅನುಸಞ್ಚರಣಜನಸ್ಸ ಸರೀರವಾತೇನ ವಿರಹಿತಂ। **ವಿಜನವಾದ**ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ; ಅನ್ತೋಜನವಾದೇನ ವಿರಹಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಯಂ

ಅಪ್ಪನಿಗ್ಘೋಸಂ, ತದೇವ ಜನಸಞ್ಚರಣೇನ ಚ ಜನವಾದೇನ ಚ ವಿರಹಿತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ “ಯದೇವ ತಂ ಅಪ್ಪನಿಗ್ಘೋಸಂ ತದೇವ ತಂ ವಿಜನವಾತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಮನುಸ್ಸರಾಹಸೇಯ್ಯಕ**ನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ರಹಸ್ಸಕಿರಿಯಟ್ಠಾನಿಯಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ಜನಸಞ್ಚರಣರಹಿತಂ ಹೋತಿ, ತೇನಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ “ಯದೇವ ತಂ ವಿಜನವಾತಂ ತದೇವ ತಂ ಮನುಸ್ಸರಾಹಸೇಯ್ಯಕ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಸಾರುಪ್ಪ**ನ್ತಿ ವಿವೇಕಾನುರೂಪಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ನಿಯಮೇನೇವ ಮನುಸ್ಸರಾಹಸೇಯ್ಯಕಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ “ಯದೇವ ತಂ ಮನುಸ್ಸರಾಹಸೇಯ್ಯಕಂ ತದೇವ ತಂ ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಸಾರುಪ್ಪ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೫೩೪. ಅರಞ್ಞಗತಾದಿನಿದ್ದೇಸೇ ಅರಞ್ಞಂ ವುತ್ತಮೇವ। ತಥಾ ರುಕ್ಖಮೂಲಂ। ಅವಸೇಸಂ ಪನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸೇನಾಸನಂ ಸುಞ್ಞಾಗಾರೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ।

೫೩೫. **ಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಆಭುಜಿತ್ವಾ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಊರುಬದ್ಧಾಸನಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ। **ಉಜುಂ ಕಾಯಂ ಪಣಿಧಾಯಾ**ತಿ ಉಪರಿಮಂ ಸರೀರಂ ಉಜುಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೇ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಂ ಪಟಿಪಾದೇತ್ವಾ। ಏವಞ್ಹಿ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಚಮ್ಮಮಂಸನ್ಹಾರೂನಿ ನ ಪಣಮನ್ತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಯಾ ತೇಸಂ ಪಣಮನಪಚ್ಚಯಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ತಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಾಸು ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಸು ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನ ಪರಿಪತತಿ, ವುಡ್ಢಿಂ ಫಾತಿಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ।

೫೩೬. **ಉಜುಕೋ ಹೋತಿ ಕಾಯೋ ಠಿತೋ ಪಣಿಹಿತೋ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಹಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೫೩೭. **ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾಭಿಮುಖಂ ಸತಿಂ ಠಪಯಿತ್ವಾ, ಮುಖಸಮೀಪೇ ವಾ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ “ಅಯಂ ಸತಿ ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋತಿ ಸೂಪಟ್ಠಿತಾ ನಾಸಿಕಗ್ಗೇ ವಾ ಮುಖನಿಮಿತ್ತೇ ವಾ”ತಿ। **ಮುಖನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ಉತ್ತರೋಟ್ಠಸ್ಸ ವೇಮಜ್ಝಪ್ಪದೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಯತ್ಥ ನಾಸಿಕವಾತೋ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ; ಅಥ ವಾ **ಪರೀ**ತಿ ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ, **ಮುಖ**ನ್ತಿ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ, **ಸತೀ**ತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ; ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ “ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೪) ವುತ್ತನಯೇನಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತತ್ರಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪೋ “ಪರಿಗ್ಗಹಿತನಿಯ್ಯಾನಂ ಸತಿಂ ಕತ್ವಾ”ತಿ।

೫೩೮. ಅಭಿಜ್ಝಾನಿದ್ದೇಸೋ ಉತ್ತಾನತ್ಥೋಯೇವ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪವಣ್ಣನಾ – **ಅಭಿಜ್ಝಂ ಲೋಕೇ ಪಹಾಯಾ**ತಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಲೋಕೋ। ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ರಾಗಂ ಪಹಾಯ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

೫೩೯. **ವಿಗತಾಭಿಜ್ಝೇನಾ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಪಹೀನತ್ತಾ ವಿಗತಾಭಿಜ್ಝೇನ, ನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸದಿಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೪೦. **ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತೀ**ತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾತೋ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಸೋಧೇತಿ; ಯಥಾ ನಂ ಸಾ ಮುಞ್ಚತಿ ಚೇವ, ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಚ ನ ಪುನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏವಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿದ್ದೇಸಪದೇಸು ಪನಸ್ಸ ಆಸೇವನ್ತೋ **ಸೋಧೇತಿ,** ಭಾವೇನ್ತೋ **ವಿಸೋಧೇತಿ,** ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತೋ **ಪರಿಸೋಧೇತೀ**ತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮೋಚೇತೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೫೪೨-೫೪೩. **ಬ್ಯಾಪಾದದೋಸಂ ಪಹಾಯಾ**ತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಿ ಇಮಿನಾ ಚಿತ್ತಂ ಪೂತಿಕುಮ್ಮಾಸಾದಯೋ ವಿಯ ಪಕತಿಂ ಜಹತೀತಿ ಬ್ಯಾಪಾದೋ। ವಿಕಾರಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪದುಸ್ಸತಿ, ಪರಂ ವಾ ಪದೂಸೇತಿ ವಿನಾಸೇತೀತಿ ಪದೋಸೋ। ಉಭಯಮೇತಂ ಕೋಧಸ್ಸೇವಾಧಿವಚನಂ। ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ “ಯೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಸೋ ಪದೋಸೋ; ಯೋ ಪದೋಸೋ ಸೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ”ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇಸ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ, ತಸ್ಮಾ “ಸಬ್ಬಪಾಣಭೂತಹಿತಾನುಕಮ್ಪೀ”ತಿ ಅವತ್ವಾ “ಅಬ್ಯಾಪನ್ನಚಿತ್ತೋ”ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ।

೫೪೭. ಥಿನಂ ಚಿತ್ತಗೇಲಞ್ಞಂ, ಮಿದ್ಧಂ ಚೇತಸಿಕಗೇಲಞ್ಞಂ; ಥಿನಞ್ಚ ಮಿದ್ಧಞ್ಚ **ಥಿನಮಿದ್ಧಂ। ಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇಪಿ ಧಮ್ಮಾ ನಿರೋಧಸನ್ತತಾಯ ಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಇದಂ ಸನ್ಧಾಯೇತ್ಥ ವಚನಭೇದೋ ಕತೋ।

೫೪೯. **ಆಲೋಕಸಞ್ಞೀ**ತಿ ರತ್ತಿಮ್ಪಿ ದಿವಾಪಿ ದಿಟ್ಠಾಲೋಕಸಞ್ಜಾನನಸಮತ್ಥಾಯ ವಿಗತನೀವರಣಾಯ ಪರಿಸುದ್ಧಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ।

೫೫೦. **ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋ**ತಿ ಸತಿಯಾ ಚ ಞಾಣೇನ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ಇದಂ ಉಭಯಂ ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಯ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ವುತ್ತಂ।

೫೫೩. ವಿಗತಥಿನಮಿದ್ಧತಾಯ ಪನ ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಯ ನಿದ್ದೇಸಪದೇಸು ಚತ್ತತ್ತಾತಿಆದೀನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನೇವ । ತತ್ಥ **ಚತ್ತತ್ತಾ**ತಿ ಚತ್ತಕಾರಣಾ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಚತ್ತತ್ತಾತಿ ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಕಭಾವಪರಿಚ್ಚಜನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ವನ್ತತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ ಪುನ ಅನಾದಿಯನಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ। **ಮುತ್ತತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ ಸನ್ತತಿತೋ ವಿನಿಮೋಚನವಸೇನ। **ಪಹೀನತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ ಮುತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಠಾನಾಭಾವವಸೇನ। **ಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ ಪುಬ್ಬೇ ಆದಿನ್ನಪುಬ್ಬಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಗ್ಗದಸ್ಸನವಸೇನ। ಪಟಿಮುಞ್ಚತೋ ವಾ ನಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ ಭಾವನಾಬಲೇನ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ನಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಹೀನಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ**ತಿ ಯಥಾವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನೇವ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸನ್ತತಿಂ ನ ಅಜ್ಝಾರುಹತಿ, ತಥಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾತಿ। **ಆಲೋಕಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಸಪ್ಪಭಾ ಹೋತಿ। ನಿರಾವರಣಟ್ಠೇನ **ವಿವಟಾ**। ನಿರುಪಕ್ಕಿಲೇಸಟ್ಠೇನ **ಪರಿಸುದ್ಧಾ**। ಪಭಸ್ಸರಟ್ಠೇನ **ಪರಿಯೋದಾತಾ**।

೫೫೭. **ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಉದ್ಧತಾಕಾರೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನಿಚ್ಛಯತಾಯ ವತ್ಥುಜ್ಝಾಚಾರೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ। ಇಧಾಪಿ “ಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತೀ”ತಿ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ವಚನಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫೫೮. **ತಿಣ್ಣವಿಚಿಕಿಚ್ಛೋ**ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ತರಿತ್ವಾ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। ನಿದ್ದೇಸೇಪಿಸ್ಸ **ತಿಣ್ಣೋ**ತಿ ಇದಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಅನಿಮುಗ್ಗಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ**ತಿ ಇದಂ ತಸ್ಸಾ ಅತಿಕ್ಕಮದಸ್ಸನವಸೇನ। **ನಿತ್ತಿಣ್ಣೋ**ತಿ ಇದಂ ಭಾವನಾಬಲೇನ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಉಪದ್ದವೇ ತಿಣ್ಣಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ। **ಪಾರಙ್ಗತೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಿಚಿಕಿಚ್ಛಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಪಾರಂ ಗತೋ। **ಪಾರಮನುಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ತದೇವ ಪಾರಂ ಭಾವನಾನುಯೋಗೇನ ಪತ್ತೋತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಸಫಲತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೫೫೯. **ಅಕಥಂಕಥೀ**ತಿ ‘ಕಥಮಿದಂ ಕಥಮಿದ’ನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಾಯ ಕಥಂಕಥಾಯ ವಿರಹಿತೋ। **ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಅನವಜ್ಜಧಮ್ಮೇಸು। **ನ ಕಙ್ಖತೀ**ತಿ ‘ಇಮೇ ನು ಖೋ ಕುಸಲಾ’ತಿ ಕಙ್ಖಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। **ನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛತೀ**ತಿ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಭಾವತೋ ವಿನಿಚ್ಛೇತುಂ ನ ಕಿಚ್ಛತಿ, ನ ಕಿಲಮತಿ। **ಅಕಥಂಕಥೀ ಹೋತೀ**ತಿ ‘ಕಥಂ ನು ಖೋ ಇಮೇ ಕುಸಲಾ’ತಿ ಕಥಂಕಥಾಯ ರಹಿತೋ ಹೋತಿ। **ನಿಕ್ಕಥಂಕಥೀ ವಿಗತಕಥಂಕಥೋ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ವಚನತ್ಥೋ ಪನೇತ್ಥ ಕಥಂಕಥಾತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತೋತಿ ನಿಕ್ಕಥಂಕಥೋ। ವಿಗತಾ ಕಥಂಕಥಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ವಿಗತಕಥಂಕಥೋ**।

೫೬೧. **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಭೂತೇ। ತೇ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

೫೬೩. **ಪಞ್ಞಾಯ ದುಬ್ಬಲೀಕರಣೇ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಇಮೇ ನೀವರಣಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಯ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ದೇನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅಪಿ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಪಞ್ಚ ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಾತೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ‘ಪಞ್ಞಾಯ ದುಬ್ಬಲೀಕರಣಾ’ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ‘ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಪಞ್ಞಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಪಞ್ಞಾ ನಿರುಜ್ಝತೀ’ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಹಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೫೬೪. **ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ನಿದ್ದೇಸೇಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೬೦) ರೂಪಾವಚರನಿದ್ದೇಸೇ ಇಧೇವ ಚ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತಮೇವ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನನಿದ್ದೇಸೇಸುಪಿ ಯಥಾ ತಾನಿ ಝಾನಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ 'ತಿವಙ್ಗಿಕಂ ಝಾನಂ ಹೋತಿ, ದುವಙ್ಗಿಕಂ ಝಾನಂ ಹೋತೀ'ತಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಏವಂ ಅವತ್ವಾ "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಮ್ಪಸಾದನ"ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಮ್ಪಸಾದಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ "ಝಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಪಸಾದೋ ಪೀತಿಸುಖಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸೇಕಗ್ಗತಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ತಂ ತಂ ಝಾನಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ।

೫೮೮. **ಯಂ ತಂ ಅರಿಯಾ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತೀ**ತಿಪದನಿದ್ದೇಸೇ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ 'ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ ದೇಸೇನ್ತೀ'ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ 'ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಸತಿಮಾ ಸುಖವಿಹಾರೀ'ತಿಆದಿಉದ್ದೇಸವಸೇನ **ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ,** ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ **ದೇಸೇನ್ತಿ,** ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಸೇನ **ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ,** ತೇನ ತೇನ ಪಕಾರೇನ ಅತ್ಥಂ ಠಪೇತ್ವಾ **ಪಟ್ಠಪೇನ್ತಿ,** ತಸ್ಸ ತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಾ **ವಿವರನ್ತಿ,** ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಾ **ವಿಭಜನ್ತಿ,** ನಿಕ್ಕುಜ್ಜಿತಭಾವಂ ಗಮ್ಭೀರಭಾವಞ್ಚ ನೀಹರಿತ್ವಾ ವಾ ಸೋತೂನಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಂ ಜನಯನ್ತಾ **ಉತ್ತಾನಿಂ ಕರೋನ್ತಿ,** ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಇಮೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಸೋತೂನಂ ಅಞ್ಞಾಣನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮೇನ್ತಾ **ಪಕಾಸೇನ್ತೀ**ತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸಮತಿಕ್ಕಮನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ವುಟ್ಠಿತತ್ತಾ **ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತೋ,** ಉಪರಿಭೂಮಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **ವೀತಿಕ್ಕನ್ತೋ,** ತತೋ ಅಪರಿಹಾನಿಭಾವೇನ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೋತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೬೨೩. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ಆಗತನಯೇನೇವ ತನ್ತಿ ಠಪಿತಾ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಝಾನಾನಂ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸುದ್ಧಿಕನವಕಾದಿಭೇದೋಪಿ ಸಬ್ಬೋ ತತ್ಥ ವುತ್ತಸದಿಸೋಯೇವಾತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೬೩೮. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಝಾನಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ತಿಣ್ಣಂ ಝಾನಾನಂ ನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇನ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಪನೇತ್ಥ ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಫಲಕಾಲೇ ವಾ ಸಿಯಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ। **ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಸಿಯಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕುಸಲತೋ ತೇರಸ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾನಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಪಾದಕಚತುತ್ಥಂ, ಇದ್ಧಿವಿಧಚತುತ್ಥಂ, ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಚತುತ್ಥಂ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಚತುತ್ಥಂ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಚತುತ್ಥಂ, ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಚತುತ್ಥಂ, ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದಿಚತುತ್ಥಂ, ಲೋಕುತ್ತರಚತುತ್ಥನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬತ್ಥಪಾದಕಚತುತ್ಥಂ** ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ।

ಇದ್ಧಿವಿಧಚತುತ್ಥಂ ಚಿತ್ತವಸೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಣಾಮೇನ್ತಸ್ಸ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಕರಣೇ ಕಾಯಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಕಾಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಣಾಮೇನ್ತಸ್ಸ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಕತ್ವಾ

ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ।

ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ।

ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಜಾನನಕಾಲೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಜಾನನಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ, ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಜಾನನಕಾಲೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭೀ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂಯೇವ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ನ ಅರಿಯಾನಂ। ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚೇವ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ; ಸಕದಾಗಾಮೀ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಚೇವ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಞ್ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ; ಅನಾಗಾಮೀ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಚೇವ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಞ್ಚ ತಿಣ್ಣಂ; ಖೀಣಾಸವೋ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಜಾನಾತಿ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಕ್ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ, ''ಅತೀತೇ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಖೀಣಾಸವಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯಿಂಸು, ಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರಿಂಸೂ''ತಿ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ, ನಾಮಗೋತ್ತಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ವಣ್ಣಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ।

ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಕಮ್ಮಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ।

ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅನಾಗತೇ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಜಾನನಕಾಲೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಿಜಾನನಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ, ''ಅನಾಗತೇ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಖೀಣಾಸವಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಸ್ಸನ್ತಿ, ಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರಿಸ್ಸನ್ತೀ''ತಿ ಜಾನನಕಾಲೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ, ''ಅನಾಗತೇ ಸಙ್ಖೋ ನಾಮ ರಾಜಾ ಭವಿಸ್ಸತೀ''ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೮) ನಯೇನ ನಾಮಗೋತ್ತಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ।

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಚತುತ್ಥಂ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಚತುತ್ಥಂ** ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ।

ಲೋಕುತ್ತರಚತುತ್ಥಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ।

ಕಿರಿಯತೋಪಿ ತೇಸಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ ಇದಮೇವ ಆರಮ್ಮಣವಿಧಾನಂ। **ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ನಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾತಿ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ವಾ ಚೇತೋಪರಿಯಾದಿಞಾಣಂ ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೇಯ್ಯ, ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ತಥಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ನಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ, ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಪನ ಸಿಯಾ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾ; ವೀರಿಯಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ವಾ ವೀಮಂಸಾಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ವಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ; ಛನ್ದಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಕಕಾಲೇ ಫಲಕಾಲೇ ಚ ನವತ್ತಬ್ಬಾ।

ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಕುಸಲತೋ ತೇರಸಸು ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇಸು ಸಬ್ಬತ್ಥಪಾದಕಇದ್ಧಿವಿಧದಿಬ್ಬಸೋತದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಚತುತ್ಥಞ್ಚೇವ ಚತುಬ್ಬಿಧಞ್ಚ ಆರುಪ್ಪಚತುತ್ಥಂ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಚೇತೋಪರಿಯಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಅನಾಗತಂಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಪನ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಂ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತೀತಿ ವಾ; ಲೋಕುತ್ತರಚತುತ್ಥಂ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತಿ; ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಪನ

ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಂ; ವೀರಿಯವೀಮಂಸಾಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿ; ಛನ್ದಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ಚೇವ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಫಲಕಾಲೇ ಚ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಿರಿಯತೋಪಿ ದ್ವಾದಸಸು ಝಾನೇಸು ಅಯಮೇವ ನಯೋ।

ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಅತೀತಾದೀಸು ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಆರಬ್ಭ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ನವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನನ್ತಿ ಕುಸಲತೋ ತೇರಸಸು ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇಸು ಸಬ್ಬತ್ಥಪಾದಕಚತುತ್ಥಂ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಮೇವ। ಇದ್ಧಿವಿಧಚತುತ್ಥಂ ಕಾಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮನೇ ಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ; "ಅನಾಗತೇ ಇಮಾನಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ಮಾ ಮಿಲಾಯಿಂಸು, ದೀಪಾ ಮಾ ನಿಬ್ಬಾಯಿಂಸು, ಏಕೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮುಟ್ಠಾತು, ಪಬ್ಬತೋ ಸಮುಟ್ಠಾತೂ"ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ; ಚಿತ್ತವಸೇನ ಕಾಯಪರಿಣಾಮನಕಾಲೇ ಕಾಯಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ। ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನಾರಮ್ಮಣಂ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅತೀತೇ ಸತ್ತದಿವಸಬ್ಭನ್ತರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಚಿತ್ತಜಾನನಕಾಲೇ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ; ಅನಾಗತೇ ಸತ್ತದಿವಸಬ್ಭನ್ತರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಚಿತ್ತಜಾನನಕಾಲೇ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ। "ಯಥಾ ಇಮಸ್ಸ ಭೋತೋ ಮನೋಸಙ್ಖಾರಾ ಪಣಿಹಿತಾ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಅಮುಂ ನಾಮ ವಿತಕ್ಕಂ ವಿತಕ್ಕೇಸ್ಸತೀತಿ। ಸೋ ಬಹುಞ್ಚೇಪಿ ಆದಿಸತಿ, ತಥೇವ ತಂ ಹೋತಿ ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಹಿ ಸುತ್ತೇನ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೩.೬೧) ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸೇವ ಪವತ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಾ। ಅದ್ಧಾನಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ। ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ ಪನೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ, ನಾಮಗೋತ್ತಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ವಣ್ಣಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ। ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅತೀತಕಮ್ಮಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ। ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅನಾಗತಕ್ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ, ನಾಮಗೋತ್ತಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ। ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಚತುತ್ಥಂ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಮೇವ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಚತುತ್ಥಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಮೇವ। ಲೋಕುತ್ತರಚತುತ್ಥಂ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಮೇವ। ಕಿರಿಯತೋಪಿ ದ್ವಾದಸಸು ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಅಜ್ಝತ್ತತೋ ಬಹಿದ್ಧಾಭೂತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿತೋ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ।

ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಕುಸಲತೋ ತೇರಸಸು ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇಸು ಸಬ್ಬತ್ಥಪಾದಕಚತುತ್ಥಂ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಮೇವ।

ಇದ್ಧಿವಿಧಚತುತ್ಥಂ ಕಾಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮನೇಪಿ ಚಿತ್ತವಸೇನ ಕಾಯಪರಿಣಾಮನೇಪಿ ಅತ್ತನೋವ ಕಾಯಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ; "ಬಹಿದ್ಧಾ ಹತ್ಥಿಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪವತ್ತಕಾಲೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ।

ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅತ್ತನೋ ಕುಚ್ಛಿಗತಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಸ್ಸ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ, ಉಭಯವಸೇನಾಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ।

ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಮೇವ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಸ್ಸ ಖನ್ಧಾನಞ್ಚೇವ ನಾಮಗೋತ್ತಸ್ಸ ಚ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಸ್ಸ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ, ಉಭಯವಸೇನಾಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ।

ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಜಾನನಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಸ್ಸ ಕಮ್ಮಜಾನನಕಾಲೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ, ಉಭಯವಸೇನಾಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ।

ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಚತುತ್ಥಂ ಅತ್ತನೋ ಅನಾಗತೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಜಾನನಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಸ್ಸ ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಚೇವ ನಾಮಗೋತ್ತಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಚ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ, ಉಭಯವಸೇನಾಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ।

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಚತುತ್ಥಂ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ। ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಚತುತ್ಥಂ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಚತುತ್ಥಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ।

ಲೋಕುತ್ತರಚತುತ್ಥಂ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಮೇವ। ಕಿರಿಯತೋಪಿ ದ್ವಾದಸಸು ಝಾನೇಸು ಅಯಮೇವ ನಯೋತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಝಾನವಿಭಙ್ಗೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇಪಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾನೇವ ಝಾನಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ; ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇಪಿ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಪಿ। ತಯೋಪಿ ಹಿ ಏತೇ ನಯಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಏಕಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಏವ। ಏವಮಯಂ ಝಾನವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಝಾನವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೬೪೨. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಿಭಙ್ಗೇ **ಚತಸ್ಸೋ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋ**ತಿ ಫರಣಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋ। ಏತಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಾಣೇ ವಾ ಸತ್ತೇ ಫರನ್ತಿ, ಏಕಸತ್ತಮ್ಪಿ ವಾ ಅನವಸೇಸಫರಣವಸೇನ ಫರನ್ತೀತಿ ಫರಣಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಇಧ ಭಿಕ್ಖೂ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಭಿಕ್ಖು। **ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನಾ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ। **ಚೇತಸಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೇನ। **ಏಕಂ ದಿಸ**ನ್ತಿ ಏಕಿಸ್ಸಾ ದಿಸಾಯ। ಪಠಮಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಸತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಏಕದಿಸಾಪರಿಯಾಪನ್ನಸತ್ತಫರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಫರಿತ್ವಾ**ತಿ ಫುಸಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ। **ವಿಹರತೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಇರಿಯಾಪಥವಿಹಾರಂ ಪವತ್ತೇತಿ। **ತಥಾ ದುತಿಯ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಪುರತ್ಥಿಮಾದೀಸು ದಿಸಾಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ತಥೇವ ತದನನ್ತರಂ ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ ಚತುತ್ಥಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಉದ್ಧನ್ತಿ ತೇನೇವ ಚ ನಯೇನ ಉಪರಿಮಂ ದಿಸನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಧೋ ತಿರಿಯ**ನ್ತಿ ಅಧೋದಿಸಮ್ಪಿ ತಿರಿಯಂದಿಸಮ್ಪಿ ಏವಮೇವ। ಏತ್ಥ ಚ **ಅಧೋ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ, **ತಿರಿಯ**ನ್ತಿ ಅನುದಿಸಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬದಿಸಾಸು ಅಸ್ಸಮಣ್ಡಲೇ ಅಸ್ಸಮಿವ ಮೇತ್ತಾಸಹಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಾರೇತಿಪಿ ಪಚ್ಚಾಸಾರೇತಿಪೀತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಏಕಮೇಕಂ ದಿಸಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಓಧಿಸೋ ಮೇತ್ತಾಫರಣಂ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಸಬ್ಬಧೀ**ತಿಆದಿ ಪನ ಅನೋಧಿಸೋ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಧೀ**ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ಸಬ್ಬತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸು ಹೀನಮಜ್ಝಿಮುಕ್ಕಟ್ಠಮಿತ್ತಸಪತ್ತಮಜ್ಝತ್ತಾದಿಪ್ಪಭೇದೇಸು ಅತ್ತತಾಯ 'ಅಯಂ ಪರಸತ್ತೋ'ತಿ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಅತ್ತಸಮತಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ; ಅಥ ವಾ **ಸಬ್ಬತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇನ ಚಿತ್ತಭಾವೇನ ಈಸಕಮ್ಪಿ ಬಹಿ ಅವಿಕ್ಖಿಪಮಾನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಬ್ಬಾವನ್ತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತವನ್ತಂ, ಸಬ್ಬಸತ್ತಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಸತ್ತಲೋಕಂ।

ವಿಪುಲೇನಾತಿಏವಮಾದಿಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನತೋ ಪನೇತ್ಥ ಪುನ "ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಏತ್ಥ ಓಧಿಸೋ ಫರಣೇ ವಿಯ ಪುನ 'ತಥಾ'ಸದ್ದೋ 'ಇತಿ'ಸದ್ದೋ ವಾ ನ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪುನ "ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ; ನಿಗಮನವಸೇನ ವಾ ಏತಂ ವುತ್ತಂ। **ವಿಪುಲೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಫರಣವಸೇನ ವಿಪುಲತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಭೂಮಿವಸೇನ ಪನ ತಂ **ಮಹಗ್ಗತಂ,** ಪಗುಣವಸೇನ **ಅಪ್ಪಮಾಣಂ** , ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಬ್ಯಾಪಾದಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಪ್ಪಹಾನೇನ **ಅವೇರಂ,** ದೋಮನಸ್ಸಪ್ಪಹಾನತೋ **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝಂ,** ನಿದ್ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ತಾವ "ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಠಪಿತಾಯ ಮಾತಿಕಾಯ ಅತ್ಥೋ।

೬೪೩. ಇದಾನಿ ಯದೇತಂ "ಕಥಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತಂ ಪದಭಾಜನೀಯಂ, ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಸಪ್ಪಾಯಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾರೂಪೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಅಯಂ ಮೇತ್ತಾ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಂ ಮೇತ್ತಾಯ ವತ್ಥುಭೂತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಏಕಂ ಪುಗ್ಗಲ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮಾ**ತಿ ಓಪಮ್ಮತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ, ಯಥಾ ಏಕಂ ಪುಗ್ಗಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಿಯ**ನ್ತಿ ಪೇಮನೀಯಂ। **ಮನಾಪ**ನ್ತಿ ಹದಯವುಡ್ಢಿಕರಂ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇವ ಸನ್ನಿವಾಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಹಿತೇನ ವಾ ಪಿಯೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮಾಯೋಗೇನ ಮನಾಪೋ ನಾಮ; ದಾನಸಮಾನತ್ತತಾಹಿ ವಾ ಪಿಯತಾ, ಪಿಯವಚನಅತ್ಥಚರಿಯತಾಹಿ ಮನಾಪತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಪಿಯತಾಯ ಇಮಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ, ತತೋ ಮೇತ್ತಾ ಸುಖಂ ಫರತಿ, ಮನಾಪತಾಯ ಉದಾಸೀನತಾ ನ ಸಣ್ಠಾತಿ, ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಿ, ತತೋ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಾನುಪಾಲಿತಾ ಮೇತ್ತಾ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಉಪಮಂ ಕತ್ವಾ ಇದಂ ವುತ್ತಂ - **ಪಿಯಂ ಮನಾಪ**ನ್ತಿ। **ಮೇತ್ತಾಯೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಮೇತ್ತಾಯ ಫರೇಯ್ಯ; ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಮೇತ್ತಂ ಕರೇಯ್ಯ ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವಮೇವ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತೇ**ತಿ ಯಥಾ ಪಿಯಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಮೇತ್ತಾಯೇಯ್ಯ, ಏವಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಾಯ

ವಸೀಭಾವಂ ಉಪಗತಾಯ ಮೇತ್ತಾಯ ಮಜ್ಝತ್ತವೇರಿಸಙ್ಖಾತೇಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತೇ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಫರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮೇತ್ತಿ ಮೇತ್ತಾಯನಾ**ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ।

೭೪೪. **ವಿದಿಸಂ ವಾ**ತಿ ಪದಂ ತಿರಿಯಂ ವಾತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿಭಾವನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ।

೭೪೫. **ಫರಿತ್ವಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ। **ಅಧಿಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ**ತಿ ಅಧಿಕಭಾವೇನ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ, ಯಥಾ ಮುತ್ತಂ ಸುಮುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಸುಪ್ಪಸಾರಿತಂ ಸುವಿತ್ಥತಂ ತಥಾ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೪೮. **ಸಬ್ಬಧಿ**ಆದಿನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ತೀಣಿಪಿ ಏತಾನಿ ಪದಾನಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ನೇಸಂ ಏಕತೋವ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ।

೭೫೦. **ವಿಪುಲಾ**ದಿನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ಯಂ ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅನನ್ತಸತ್ತಫರಣವಸೇನ ವಿಪುಲಂ, ತಂ ನಿಯಮತೋ ಭೂಮಿವಸೇನ **ಮಹಗ್ಗತಂ** ಹೋತಿ। ಯಞ್ಚ ಮಹಗ್ಗತಂ ತಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಗೋಚರವಸೇನ **ಅಪ್ಪಮಾಣಂ**। ಯಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ತಂ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕವಿಘಾತವಸೇನ **ಅವೇರಂ**। ಯಞ್ಚ ಅವೇರಂ ತಂ ವಿಹತಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಾಯ **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಂ**। ತಸ್ಮಾ ''ಯಂ ವಿಪುಲಂ ತಂ ಮಹಗ್ಗತ''ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅವೇರೋ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಲಿಙ್ಗವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಮನೇನ ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ - ಯಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಚಿತ್ತಂ, ಸೋ ಅವೇರೋ ಮನೋ; ಯೋ ಅವೇರೋ ಸೋ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜೋತಿ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಪದಂ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಉಪರಿಮಸ್ಸ, ಉಪರಿಮಂ ವಾ ಉಪರಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೭೫೨. **ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಏಕಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದುಗ್ಗತಂ ದುರುಪೇತ**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಕರುಣಾಯ ವತ್ಥುಭೂತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಏವರೂಪಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇ ಬಲವಕಾರುಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ **ದುಗ್ಗತ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖೇನ ಸಮಙ್ಗೀಭಾವಂ ಗತಂ। **ದುರುಪೇತ**ನ್ತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಉಪೇತಂ। ಗತಿಕುಲಭೋಗಾದಿವಸೇನ ವಾ ತಮಭಾವೇ ಠಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದುಗ್ಗತೋ, ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಉಪೇತತ್ತಾ ತಮಪರಾಯಣಭಾವೇ ಠಿತೋ ದುರುಪೇತೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೭೬೨. **ಏಕಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪಿಯಂ ಮನಾಪ**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಮುದಿತಾಯ ವತ್ಥುಭೂತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಗತಿಕುಲಭೋಗಾದಿವಸೇನ ಜೋತಿಭಾವೇ ಠಿತೋ **ಪಿಯೋ**, ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀಹಿ ಉಪೇತತ್ತಾ ಜೋತಿಪರಾಯಣಭಾವೇ ಠಿತೋ **ಮನಾಪೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೭೭೨. **ನೇವ ಮನಾಪಂ ನ ಅಮನಾಪ**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ವತ್ಥುಭೂತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಮಿತ್ತಭಾವಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತತಾಯ **ನೇವ ಮನಾಪೋ**, ಅಮಿತ್ತಭಾವಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತತಾಯ **ನ ಅಮನಾಪೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ವುತ್ತಮೇವ। ಭಾವನಾವಿಧಾನಮ್ಪಿ ಏತೇಸಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಕಥಿತಮೇವಾತಿ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯಂ ಕುಸಲತೋಪಿ ವಿಪಾಕತೋಪಿ ಕಿರಿಯತೋಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ಭಾಜಿತನಯೇನೇವ ಭಾಜಿತಂ। ಅತ್ಥೋಪಿಸ್ಸ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಮೇತ್ತಾದೀನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬಾಪಿ ತೀಸು ತಿಕೇಸು ನವತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ ಏವ। ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಿಭಙ್ಗೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯೇಪಿ ಲೋಕಿಯಾ ಏವ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋ ಕಥಿತಾ, ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇಪಿ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಪಿ। ತಯೋಪಿ ಹಿ ಏತೇ ನಯಾ ಲೋಕಿಯತ್ತಾ ಏಕಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಏವ। ಏವಮಯಂ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೭೦೩. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗೇ **ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನೀ**ತಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಪದಾನಿ; ಸಿಕ್ಖಾಕೋಟ್ಠಾಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ ಉಪರಿ ಆಗತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬತೋ ಸಿಕ್ಖಾ। ಪಞ್ಚಸು ಪನ ಸೀಲಙ್ಗೇಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಅಙ್ಗಂ ತಾಸಂ ಸಿಕ್ಖಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಪದನ್ತಿ ಸಿಕ್ಖಾನಂ ಪದತ್ತಾ **ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ**। **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ**ತಿ ಪಾಣಸ್ಸ ಅತಿಪಾತಾ ಘಾತನಾ ಮಾರಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೇರಮಣೀ**ತಿ ವಿರತಿ। **ಅದಿನ್ನಾದಾನಾ**ತಿ ಅದಿನ್ನಸ್ಸ ಆದಾನಾ; ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಹರಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಮೇಸೂ**ತಿ ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು। **ಮಿಚ್ಛಾಚಾರಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮವಸೇನ ಲಾಮಕಾಚಾರಾ। **ಮುಸಾವಾದಾ**ತಿ ಅಭೂತವಾದತೋ। **ಸುರಾಮೇರಯಮಜ್ಜಪಮಾದಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಸುರಾ**ತಿ ಪಿಟ್ಠಸುರಾ, ಪೂವಸುರಾ, ಓದನಸುರಾ, ಕಿಣ್ಣಪಕ್ಖಿತ್ತಾ, ಸಮ್ಭಾರಸಂಯುತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಚ ಸುರಾ। **ಮೇರಯ**ನ್ತಿ ಪುಪ್ಫಾಸವೋ, ಫಲಾಸವೋ, ಗುಳಾಸವೋ, ಮಧ್ವಾಸವೋ, ಸಮ್ಭಾರಸಂಯುತ್ತೋತಿ ಪಞ್ಚ ಆಸವಾ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಮದನೀಯಟ್ಠೇನ **ಮಜ್ಜಂ**। ಯಾಯ ಚೇತನಾಯ ತಂ ಪಿವನ್ತಿ, ಸಾ ಪಮಾದಕಾರಣತ್ತಾ **ಪಮಾದಟ್ಠಾನಂ;** ತಸ್ಮಾ ಸುರಾಮೇರಯಮಜ್ಜಪಮಾದಟ್ಠಾನಾ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಮಾತಿಕಾನಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ।

೭೦೪. ಪದಭಾಜನೀಯೇ ಪನ **ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ವಿರತಿಯೇವ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ, ಚೇತನಾಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ದುತಿಯನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ನ ಕೇವಲಂ ಏತೇಯೇವ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ, ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪನ ಪರೋಪಣ್ಣಾಸಧಮ್ಮಾಪಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಸಿಕ್ಖಾಪದಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ತತಿಯನಯೋಪಿ ದಸ್ಸಿತೋ।

ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ಪರಿಯಾಯಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಸಿಕ್ಖಾಪದಞ್ಚ। ತತ್ಥ ವಿರತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಸಿಕ್ಖಾಪದಂ। ಸಾ ಹಿ "ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ"ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ, ನೋ ಚೇತನಾ। ವಿರಮನ್ತೋ ಚ ತಾಯ ಏವ ತತೋ ತತೋ ವಿರಮತಿ, ನ ಚೇತನಾಯ। ಚೇತನಂ ಪನ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ। ತಥಾ ಸೇಸಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ। ವೀತಿಕ್ಕಮಕಾಲೇ ಹಿ ವೇರಚೇತನಾ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ವಿರತಿಕಾಲೇಪಿ ಸುಸೀಲ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ಫಸ್ಸಾದಯೋ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಗಹಿತಾತಿ।

ಇದಾನಿ ಏತೇಸು ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು ಞಾಣಸಮುತ್ತೇಜನತ್ಥಂ ಇಮೇಸಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಧಮ್ಮತೋ, ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ, ವೇದನಾತೋ, ಮೂಲತೋ, ಕಮ್ಮತೋ, ಸಾವಜ್ಜತೋ, ಪಯೋಗತೋ ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ '**ಧಮ್ಮತೋ**'ತಿ ಪಞ್ಚಪೇತೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋ ಚೇತನಾಧಮ್ಮಾವ ಹೋನ್ತಿ। '**ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ**' ಪಞ್ಚಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಏವ।

'**ಆರಮ್ಮಣತೋ**' ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾರಮ್ಮಣೋ। ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ। ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾರಮ್ಮಣೋ। ಮುಸಾವಾದೋ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣೋ ವಾ। ಸುರಾಪಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಂ।

'**ವೇದನಾತೋ**' ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ದುಕ್ಖವೇದನೋ। ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ತಿವೇದನಂ। ತಞ್ಹಿ ಹಟ್ಠತುಟ್ಠಸ್ಸ ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತೋ ಸುಖವೇದನಂ ಹೋತಿ, ಭೀತಕಾಲೇ ದುಕ್ಖವೇದನಂ, ಮಜ್ಝತ್ತಸ್ಸ ಹುತ್ವಾ ಗಣ್ಹತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಂ। ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಸುಖವೇದನೋ ವಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನೋ ವಾ। ಮುಸಾವಾದೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ವಿಯ ತಿವೇದನೋ। ಸುರಾಪಾನಂ ಸುಖಮಜ್ಝತ್ತವೇದನಂ।

‘ಮೂಲತೋ’ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ದೋಸಮೋಹಮೂಲೋ। ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ ಲೋಭಮೋಹಮೂಲಂ, ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ ದೋಸಮೋಹಮೂಲಂ। ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ಲೋಭಮೋಹಮೂಲೋ। ಮುಸಾವಾದೋ ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ ಲೋಭಮೋಹಮೂಲೋ, ಕಿಞ್ಚಿಕಾಲೇ ದೋಸಮೋಹಮೂಲೋ। ಸುರಾಪಾನಂ ಲೋಭಮೋಹಮೂಲಂ।

‘ಕಮ್ಮತೋ’ ಮುಸಾವಾದೋ ಚೇತ್ಥ ವಚೀಕಮ್ಮಂ। ಸೇಸಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಮೇವ।

‘ಸಾವಜ್ಜತೋ’ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಅತ್ಥಿ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ಅತ್ಥಿ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ತಥಾ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀನಿ। ತೇಸಂ ನಾನಾಕರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತಮೇವ।

ಅಯಂ ಪನ ಅಪರೋ ನಯೋ - ಕುನ್ಥಕಿಪಿಲ್ಲಿಕಸ್ಸ ಹಿ ವಧೋ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ತತೋ ಮಹನ್ತತರಸ್ಸ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ; ಸೋಪಿ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ತತೋ ಮಹನ್ತತರಾಯ ಸಕುಣಿಕಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ; ತತೋ ಗೋಧಾಯ, ತತೋ ಸಸಕಸ್ಸ, ತತೋ ಮಿಗಸ್ಸ, ತತೋ ಗವಯಸ್ಸ, ತತೋ ಅಸ್ಸಸ್ಸ, ತತೋ ಹತ್ಥಿಸ್ಸ ವಧೋ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ, ತತೋಪಿ ದುಸ್ಸೀಲಮನುಸ್ಸಸ್ಸ , ತತೋ ಗೋರೂಪಸೀಲಕಮನುಸ್ಸಸ್ಸ, ತತೋ ಸರಣಗತಸ್ಸ, ತತೋ ಪಞ್ಚಸಿಕ್ಖಾಪದಿಕಸ್ಸ, ತತೋ ಸಾಮಣೇರಸ್ಸ, ತತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಿಕ್ಖುನೋ , ತತೋ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ, ತತೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ, ತತೋ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ, ತತೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ವಧೋ ಅತಿಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋಯೇವ।

ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ದುಸ್ಸೀಲಸ್ಸ ಸನ್ತಕೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ, ತತೋ ಗೋರೂಪಸೀಲಕಸ್ಸ ಸನ್ತಕೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ; ತತೋ ಸರಣಗತಸ್ಸ, ತತೋ ಪಞ್ಚಸಿಕ್ಖಾಪದಿಕಸ್ಸ, ತತೋ ಸಾಮಣೇರಸ್ಸ, ತತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಿಕ್ಖುನೋ, ತತೋ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ, ತತೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ, ತತೋ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಸನ್ತಕೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ತತೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸನ್ತಕೇ ಅತಿಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂಯೇವ।

ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ದುಸ್ಸೀಲಾಯ ಇತ್ಥಿಯಾ ವೀತಿಕ್ಕಮೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ತತೋ ಗೋರೂಪಸೀಲಕಾಯ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ; ತತೋ ಸರಣಗತಾಯ, ಪಞ್ಚಸಿಕ್ಖಾಪದಿಕಾಯ, ಸಾಮಣೇರಿಯಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಭಿಕ್ಖುನಿಯಾ, ಸೋತಾಪನ್ನಾಯ, ಸಕದಾಗಾಮಿನಿಯಾ, ತತೋ ಅನಾಗಾಮಿನಿಯಾ ವೀತಿಕ್ಕಮೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ, ಖೀಣಾಸವಾಯ ಪನ ಭಿಕ್ಖುನಿಯಾ ಏಕನ್ತಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋವ।

ಮುಸಾವಾದೋ ಕಾಕಣಿಕಮತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಮುಸಾಕಥನೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜೋ, ತತೋ ಅಡ್ಢಮಾಸಕಸ್ಸ, ಮಾಸಕಸ್ಸ, ಪಞ್ಚಮಾಸಕಸ್ಸ, ಅಡ್ಢಕಹಾಪಣಸ್ಸ, ಕಹಾಪಣಸ್ಸ, ತತೋ ಅನಗ್ಘನಿಯಭಣ್ಡಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಮುಸಾಕಥನೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ, ಮುಸಾ ಕಥೇತ್ವಾ ಪನ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋವ।

ಸುರಾಪಾನಂ ಪಸತಮತ್ತಸ್ಸ ಪಾನೇ ಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಂ, ಅಞ್ಜಲಿಮತ್ತಸ್ಸ ಪಾನೇ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ; ಕಾಯಚಾಲನಸಮತ್ಥಂ ಪನ ಬಹುಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಗಾಮಘಾತನಿಗಮಘಾತಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತಮಹಾಸಾವಜ್ಜಮೇವ।

ಪಾಣಾತಿಪಾತಞ್ಹಿ ಪತ್ವಾ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ವಧೋ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ; ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ ಪತ್ವಾ ಖೀಣಾಸವಸನ್ತಕಸ್ಸ ಹರಣಂ, ಮಿಚ್ಛಾಚಾರಂ ಪತ್ವಾ ಖೀಣಾಸವಾಯ ಭಿಕ್ಖುನಿಯಾ ವೀತಿಕ್ಕಮನಂ, ಮುಸಾವಾದಂ ಪತ್ವಾ ಮುಸಾವಾದೇನ ಸಙ್ಘಭೇದೋ, ಸುರಾಪಾನಂ ಪತ್ವಾ ಕಾಯಚಾಲನಸಮತ್ಥಂ ಬಹುಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಗಾಮನಿಗಮಘಾತನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ। ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಪನೇತೇಹಿ ಮುಸಾವಾದೇನ ಸಙ್ಘಭೇದನಮೇವ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ। ತಞ್ಹಿ ಕಪ್ಪಂ ನಿರಯೇ ಪಾಚನಸಮತ್ಥಂ ಮಹಾಕಿಬ್ಬಿಸಂ।

‘ಪಯೋಗತೋ’ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಸಾಹತ್ಥಿಕೋಪಿ ಹೋತಿ ಆಣತ್ತಿಕೋಪಿ। ತಥಾ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ। ಮಿಚ್ಛಾಚಾರಮುಸಾವಾದಸುರಾಪಾನಾನಿ ಸಾಹತ್ಥಿಕಾನೇವಾತಿ।

ಏವಮೇತ್ಥ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಞತ್ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮತೋ, ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ, ವೇದನಾತೋ, ಮೂಲತೋ, ಕಮ್ಮತೋ, ಖಣ್ಡತೋ, ಸಮಾದಾನತೋ, ಪಯೋಗತೋ ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ '**ಧಮ್ಮತೋ**'ತಿ ಪರಿಯಾಯಸೀಲವಸೇನ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಞ್ಚ ಚೇತನಾಧಮ್ಮಾವ। '**ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ**'ತಿ ಪಞ್ಚಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಏವ। '**ಆರಮ್ಮಣತೋ**'ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ ಪರಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವೇರಚೇತನಾಯ ವಿರಮತಿ। ಇತರಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಹಿ ಏತಾ ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ವೇರಚೇತನಾಹಿಯೇವ ವಿರಮನ್ತಿ। '**ವೇದನಾತೋ**'ತಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸುಖವೇದನಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ ಮಜ್ಝತ್ತವೇದನಾ ವಾ। '**ಮೂಲತೋ**'ತಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಅಲೋಭಅದೋಸಅಮೋಹಮೂಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ ಅಲೋಭಅದೋಸಮೂಲಾ ಹೋನ್ತಿ। '**ಕಮ್ಮತೋ**'ತಿ ಮುಸಾವಾದಾ ವೇರಮಣೀಯೇವೇತ್ಥ ವಚೀಕಮ್ಮಂ; ಸೇಸಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ। '**ಖಣ್ಡತೋ**'ತಿ ಗಹಟ್ಠಾ ಯಂ ಯಂ ವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ, ತಂ ತದೇವ ಖಣ್ಡಂ ಹೋತಿ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಅವಸೇಸಂ ನ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಗಹಟ್ಠಾ ಹಿ ಅನಿಬದ್ಧಸೀಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯಂ ಯಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ ತಂ ತದೇವ ಗೋಪೇನ್ತಿ। ಸಾಮಣೇರಾನಂ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಏತಾನಿ, ಸೇಸಸೀಲಾನಿಪಿ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿಯೇವ। ತೇಸಂ ಪನ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ ದಣ್ಡಕಮ್ಮವತ್ಥುಕೋ। 'ಪುನ ಏವರೂಪಂ ನ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ದಣ್ಡಕಮ್ಮೇ ಕತೇ ಸೀಲಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಹೋತಿ। '**ಸಮಾದಾನತೋ**'ತಿ ಸಯಮೇವ 'ಪಞ್ಚ ಸೀಲಾನಿ ಅಧಿಟ್ಠಹಾಮೀ'ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತೇನಪಿ, ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತೇನಪಿ ಸಮಾದಿಣ್ಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ 'ಪಞ್ಚ ಸೀಲಾನಿ ಸಮಾದಿಯಾಮೀ'ತಿ ಸಮಾದಿಯನ್ತೇನಪಿ, ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತೇನಪಿ ಸಮಾದಿನ್ನಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। '**ಪಯೋಗತೋ**' ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸಾಹತ್ಥಿಕಪಯೋಗಾನೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೭೧೨. ಇದಾನಿ ಯಾಸಂ ಸಿಕ್ಖಾನಂ ಕೋಟ್ಠಾಸಭಾವೇನ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖಾ**ತಿ ಅಯಂ ಸಿಕ್ಖಾವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಭಾವತೋ ಸಿಕ್ಖಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಾಳಿಂ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಧ ಪನ ಮುಖಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೭೧೪. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ಯಾನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸತ್ತೋತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತೇ ಸಙ್ಖಾರೇಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏತಾನಿ ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿವಸೇನೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಚ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಯತೋ ಪನ ವಿರಮತಿ ತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ಅಚ್ಚನ್ತಬಹಿದ್ಧತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇಪಿ ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇಪಿ ಲೋಕಿಯಾನೇವ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ। ಉಭೋಪಿ ಹಿ ಏತೇ ನಯಾ ಲೋಕಿಯತ್ತಾ ಏಕಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಏವ। ಏವಮಯಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗೋ ದ್ವೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಂ

೧. ಸಙ್ಗಹವಾರವಣ್ಣನಾ

೭೧೮. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೇ **ಚತಸ್ಸೋ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**ತಿ ಪಭೇದಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪರತೋ **ಅತ್ಥೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಸ್ಮಾ ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಭೇದಾ, ಞಾಣಸ್ಸೇವ ಪಭೇದಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇತಿ "ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಪದೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಪ್ಪಭೇದಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। **ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**ತಿ ಅತ್ಥೇ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ; ಅತ್ಥಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನಾವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಅತ್ಥೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಹಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನಾವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ** ನಾಮ। ನಿರುತ್ತಿಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನಾವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ** ನಾಮ। ಪಟಿಭಾನಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನಾವವತ್ಥಾನಕರಣಸಮತ್ಥಂ ಪಟಿಭಾನೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ** ನಾಮ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅತ್ಥೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥೋ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಹೇತುಫಲಂ। ತಞ್ಹಿ ಹೇತುವಸೇನ ಅರಣೀಯಂ ಗನ್ತಬ್ಬಂ ಪತ್ತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಭೇದತೋ ಪನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಭಾಸಿತತ್ಥೋ, ವಿಪಾಕೋ, ಕಿರಿಯಾತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**।

ಧಮ್ಮೋತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತಂ ತಂ ವಿದಹತಿ ಪವತ್ತೇತಿ ಚೇವ ಪಾಪೇತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಭೇದತೋ ಪನ ಯೋ ಕೋಚಿ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಹೇತು, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಭಾಸಿತಂ , ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲನ್ತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**।

ತತ್ರ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಯಾ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ತಸ್ಸಾ ಅಭಿಲಾಪೇ ತಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಂ ಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ **ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**। ಏವಮಯಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾ ನಾಮ ಜಾತಾ, ನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಆರಮ್ಮಣಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ "ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ಅಯಂ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಜಾನನ್ತಿ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತೋ ಹಿ "ಫಸ್ಸೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ, "ಫಸ್ಸಾ"ತಿ ವಾ "ಫಸ್ಸ"ನ್ತಿ ವಾ ವುತ್ತೇ ಪನ "ಅಯಂ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ। ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಞ್ಞಂ ಪನೇಸ ನಾಮಆಖ್ಯಾತಉಪಸಗ್ಗಬ್ಯಞ್ಜನಸದ್ದಂ ಜಾನಾತಿ ನ ಜಾನಾತೀತಿ? ಯದಗ್ಗೇನ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ "ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ಅಯಂ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ ಜಾನಾತಿ, ತದಗ್ಗೇನ ತಮ್ಪಿ ಜಾನಿಸ್ಸತೀತಿ। ತಂ ಪನ ನಯಿದಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಇದಂ ವತ್ಥು ಕಥಿತಂ -

ತಿಸ್ಸದತ್ತತ್ಥೇರೋ ಕಿರ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಸುವಣ್ಣಸಲಾಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಭಾಸಾಸು 'ಕತರಭಾಸಾಯ ಕಥೇಮೀ'ತಿ ಪವಾರೇಸಿ। ತಂ ಪನ ತೇನ ಅತ್ತನೋ ಉಗ್ಗಹೇ ಠತ್ವಾ ಪವಾರಿತಂ, ನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ಠಿತೇನ। ಸೋ ಹಿ ಮಹಾಪಞ್ಞತಾಯ ತಂ ತಂ ಭಾಸಂ ಕಥಾಪೇತ್ವಾ ಕಥಾಪೇತ್ವಾ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿ; ತತೋ ಉಗ್ಗಹೇ ಠತ್ವಾ ಏವಂ ಪವಾರೇಸಿ।

ಭಾಸಂ ನಾಮ ಸತ್ತಾ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ವತ್ವಾ ಚ ಪನೇತ್ಥ ಇದಂ ಕಥಿತಂ। ಮಾತಾಪಿತರೋ ಹಿ ದಹರಕಾಲೇ ಕುಮಾರಕೇ ಮಞ್ಚೇ ವಾ ಪೀಠೇ ವಾ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇತ್ವಾ ತಂ ತಂ ಕಥಯಮಾನಾ ತಾನಿ ತಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ। ದಾರಕಾ ತೇಸಂ ತಂ ತಂ ಭಾಸಂ ವವತ್ಥಾಪೇನ್ತಿ - ಇಮಿನಾ ಇದಂ ವುತ್ತಂ, ಇಮಿನಾ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭಾಸಂ ಜಾನನ್ತಿ। ಮಾತಾ ದಮಿಳೀ, ಪಿತಾ ಅನ್ಧಕೋ। ತೇಸಂ ಜಾತೋ ದಾರಕೋ ಸಚೇ ಮಾತುಕಥಂ ಪಠಮಂ ಸುಣಾತಿ, ದಮಿಳಭಾಸಂ ಭಾಸಿಸ್ಸತಿ; ಸಚೇ ಪಿತುಕಥಂ ಪಠಮಂ ಸುಣಾತಿ, ಅನ್ಧಕಭಾಸಂ ಭಾಸಿಸ್ಸತಿ। ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಪನ ಕಥಂ ಅಸ್ಸುಣನ್ತೋ ಮಾಗಧಭಾಸಂ ಭಾಸಿಸ್ಸತಿ।

ಯೋಪಿ ಅಗಾಮಕೇ ಮಹಾರಞ್ಞೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ, ತತ್ಥ ಅಞ್ಞೋ ಕಥೇನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಸೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ವಚನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋ ಮಾಗಧಭಾಸಮೇವ ಭಾಸಿಸ್ಸತಿ। ನಿರಯೇ, ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ, ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ, ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ, ದೇವಲೋಕೇತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಮಾಗಧಭಾಸಾವ ಉಸ್ಸನ್ನಾ। ತತ್ಥ ಸೇಸಾ ಓಟ್ಟಕಿರಾತಅನ್ಧಕಯೋನಕದಮಿಳಭಾಸಾದಿಕಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಭಾಸಾ ಪರಿವತ್ತನ್ತಿ । ಅಯಮೇವೇಕಾ ಯಥಾಭುಚ್ಚಬ್ರಹ್ಮವೋಹಾರಅರಿಯವೋಹಾರಸಙ್ಖಾತಾ ಮಾಗಧಭಾಸಾ ನ ಪರಿವತ್ತತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋಪಿ ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ತನ್ತಿಂ ಆರೋಪೇನ್ತೋ ಮಾಗಧಭಾಸಾಯ ಏವ ಆರೋಪೇಸಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಏವಞ್ಹಿ ಅತ್ಥಂ ಆಹರಿತುಂ ಸುಖಂ ಹೋತಿ। ಮಾಗಧಭಾಸಾಯ ಹಿ ತನ್ತಿಂ ಆರುಳ್ಹಸ್ಸ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಸೋತಪಥಾಗಮನಮೇವ ಪಪಞ್ಚೋ; ಸೋತೇ ಪನ ಸಙ್ಘಟ್ಟಿತಮತ್ತೇಯೇವ ನಯಸತೇನ ನಯಸಹಸ್ಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಅಞ್ಞಾಯ ಪನ ಭಾಸಾಯ ತನ್ತಿಂ ಆರುಳ್ಹಂ ಪೋಥೇತ್ವಾ ಪೋಥೇತ್ವಾ ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಬಹುಮ್ಪಿ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅರಿಯಸಾವಕೋ ನೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಞಾಣೇಸು ಞಾಣನ್ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಞಾಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ। ಇಮಾ ಪನ ಚತಸ್ಸೋಪಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಪಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕತಮೇಸು ದ್ವೀಸು? ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಸ್ಸ ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಸ್ಸ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನತ್ಥೇರಸ್ಸ ಮಹಾಕೋಟ್ಠಿತತ್ಥೇರಸ್ಸಾತಿ ಅಸೀತಿಯಾಪಿ ಮಹಾಥೇರಾನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಂ ಪಭೇದಂ ಗತಾ। ಆನನ್ದತ್ಥೇರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಹಪತಿನೋ ಧಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಉಪಾಸಕಸ್ಸ ಉಪಾಲಿಸ್ಸ ಗಹಪತಿನೋ ಖುಜ್ಜುತ್ತರಾಯ ಉಪಾಸಿಕಾಯಾತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿಯಂ ಪಭೇದಂ ಗತಾತಿ ಇಮಾಸು ದ್ವೀಸು ಭೂಮೀಸು ಪಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಕತಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತೀತಿ? ಅಧಿಗಮೇನ, ಪರಿಯತ್ತಿಯಾ, ಸವನೇನ, ಪರಿಪುಚ್ಛಾಯ, ಪುಬ್ಬಯೋಗೇನಾತಿ। ತತ್ಥ **'ಅಧಿಗಮೋ'** ನಾಮ ಅರಹತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಪತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। **'ಪರಿಯತ್ತಿ'** ನಾಮ ಬುದ್ಧವಚನಂ। ತಞ್ಹಿ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। **'ಸವನಂ'** ನಾಮ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ। ಸಕ್ಕಚ್ಚಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। **'ಪರಿಪುಚ್ಛಾ'** ನಾಮ ಅಟ್ಠಕಥಾ। ಉಗ್ಗಹಿತಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಂ ಕಥೇನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ। **'ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ'** ನಾಮ ಪುಬ್ಬಯೋಗಾವಚರತಾ, ಅತೀತಭವೇ ಹರಣಪಚ್ಚಾಹರಣನಯೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನತಾ; ಪುಬ್ಬಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಹೋನ್ತಿ । ತತ್ಥ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪುನಬ್ಬಸುಕುಟುಮ್ಬಿಕಪುತ್ತಸ್ಸ ತಿಸ್ಸತ್ಥೇರಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಅಹೇಸುಂ। ಸೋ ಕಿರ ತಮ್ಬಪಣ್ಣಿದೀಪೇ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪರತೀರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಯೋನಕಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತೋ ನಾವಂ ಅಭಿರುಹನತಿತ್ಥೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪದೇ ಉಪ್ಪನ್ನಕಙ್ಖೋ ಯೋಜನಸತಮಗ್ಗಂ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅನ್ತರಾಮಗ್ಗೇ ಏಕಸ್ಸ ಕುಟುಮ್ಬಿಕಸ್ಸ ಪಞ್ಹಂ ಕಥೇಸಿ। ಸೋ ಪಸೀದಿತ್ವಾ ಸತಸಹಸ್ಸಗ್ಘನಿಕಂ ಕಮ್ಬಲಂ ಅದಾಸಿ। ಸೋಪಿ ತಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಅದಾಸಿ। ಥೇರೋ ವಾಸಿಯಾ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ನಿಸೀದನಟ್ಠಾನೇ ಪರಿಭಣ್ಡಂ ಕಾರೇಸಿ। ಕಿಮತ್ಥಾಯಾತಿ? ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಜನತಾಯ ಅನುಗ್ಗಹತ್ಥಾಯಾತಿ। ಏವಂ ಕಿರಸ್ಸ ಅಹೋಸಿ - "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಗತಮಗ್ಗಂ ಆವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅನಾಗತೇ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಪೂರೇತಬ್ಬಂ ಮಞ್ಞಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ। ತಿಸ್ಸತ್ಥೇರೋಪಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಕಙ್ಖಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಜಮ್ಬುಕೋಲಪಟ್ಟನೇ ಓರುಯ್ಹ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ

ಸಮ್ಮಜ್ಜನವೇಲಾಯ ವಾಲಿಕವಿಹಾರಂ ಪತ್ವಾ ಸಮ್ಮಜ್ಜಿ। ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಜ್ಜಿತಟ್ಠಾನಂ ದಿಸ್ವಾ 'ಇದಂ ವೀತರಾಗಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸಮ್ಮಟ್ಠಟ್ಠಾನ'ನ್ತಿ ಥೇರಸ್ಸ ವೀಮಂಸನತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿಂಸು। ಥೇರೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪ್ಪತ್ತತಾಯ ಪುಚ್ಛಿತಪುಚ್ಛಿತೇ ಪಞ್ಹೇ ಕಥೇಸೀತಿ।

ಪರಿಯತ್ತಿಯಾ ಪನ ತಿಸ್ಸದತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ಚೇವ ನಾಗಸೇನತ್ಥೇರಸ್ಸ ಚ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಅಹೇಸುಂ। ಸಕ್ಕಚ್ಚಧಮ್ಮಸವನೇನ ಸುಧಮ್ಮಸಾಮಣೇರಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಅಹೇಸುಂ। ಸೋ ಕಿರ ತಲಙ್ಗರವಾಸೀ ಧಮ್ಮದಿನ್ನತ್ಥೇರಸ್ಸ ಭಾಗಿನೇಯ್ಯೋ ಖುರಗ್ಗೇಯೇವ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತೋ ಮಾತುಲತ್ಥೇರಸ್ಸ ಧಮ್ಮವಿನಿಚ್ಛಯಟ್ಠಾನೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಸುಣನ್ತೋಯೇವ ತೀಣಿ ಪಿಟಕಾನಿ ಪಗುಣಾನಿ ಅಕಾಸಿ। ಉಗ್ಗಹಿತಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಂ ಕಥೇನ್ತಸ್ಸ ಪನ ತಿಸ್ಸದತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ಏವ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಸದಾ ಅಹೇಸುಂ। ಗತಪಚ್ಚಾಗತವತ್ತಂ ಪನ ಪೂರೇತ್ವಾ ಯಾವ ಅನುಲೋಮಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಆಗತಾನಂ ವಿಸದಭಾವಪ್ಪತ್ತಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಪುಬ್ಬಯೋಗಾವಚರಾನಂ ಅನ್ತೋ ನತ್ಥಿ।

ಏತೇಸು ಪನ ಕಾರಣೇಸು ಪರಿಯತ್ತಿ, ಸವನಂ, ಪರಿಪುಚ್ಛಾತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಪಭೇದಸ್ಸೇವ ಬಲವಕಾರಣಾನಿ। ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ ಅಧಿಗಮಸ್ಸ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ, ಪಭೇದಸ್ಸ ಹೋತಿ ನ ಹೋತೀತಿ? ಹೋತಿ, ನ ಪನ ತಥಾ। ಪರಿಯತ್ತಿಸವನಪರಿಪುಚ್ಛಾ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಹೋನ್ತು ವಾ ಮಾ ವಾ, ಪುಬ್ಬಯೋಗೇನ ಪುಬ್ಬೇ ಚೇವ ಏತರಹಿ ಚ ಸಙ್ಖಾರಸಮ್ಮಸನಂ ವಿನಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಇಮೇ ಪನ ದ್ವೇಪಿ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತ್ವಾ ವಿಸದಾ ಕರೋನ್ತೀತಿ।

ಸಙ್ಗಹವಾರವಣ್ಣನಾ।

೧. ಸಚ್ಚವಾರಾದಿವಣ್ಣನಾ

೭೧೯. ಇದಾನಿ ಯೇ ಸಙ್ಗಹವಾರೇ ಪಞ್ಚ ಅತ್ಥಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಚ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇಸಂ ಪಭೇದದಸ್ಸನನಯೇನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಭಜಿತುಂ ಪುನ **ಚತಸ್ಸೋ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಭೇದವಾರೋ ಆರದ್ಧೋ। ಸೋ ಸಚ್ಚವಾರಹೇತುವಾರಧಮ್ಮವಾರಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಾರಪರಿಯತ್ತಿವಾರವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಭಾವಂ, ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಸಮುದಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪಕಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಭಾವಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ '**ಸಚ್ಚವಾರೋ**' ವುತ್ತೋ। ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪನ ಹೇತುಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಧಮ್ಮಭಾವಂ, ಹೇತುಫಲಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ '**ಹೇತುವಾರೋ**' ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಚ ಹೇತುಫಲಕ್ಕಮವಸೇನ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಯೇ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ತಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ರೂಪಾರೂಪಪ್ಪಭೇದಾ ಹೇತುತೋ ಜಾತಾ, ತೇಸಂ ಅತ್ಥಭಾವಂ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಚ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಧಮ್ಮಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ '**ಧಮ್ಮವಾರೋ**' ವುತ್ತೋ। ಜರಾಮರಣಾದೀನಂ ಪನ ಅತ್ಥಭಾವಂ, ಜರಾಮರಣಾದಿಸಮುದಯಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಜಾತಿಆದೀನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ '**ಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಾರೋ**' ವುತ್ತೋ। ತತೋ ಪರಿಯತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಭಾವಂ, ಭಾಸಿತಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಭಾಸಿತತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ '**ಪರಿಯತ್ತಿವಾರೋ**' ವುತ್ತೋ।

ತತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಭಾಸಿತಂ ಞತ್ವಾ ತಸ್ಸತ್ಥೋ ಞಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭಾಸಿತಭಾಸಿತತ್ಥಕ್ಕಮೇನ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪಠಮಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಪಭೇದದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತಿಆದೀಹಿ ನವಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ತನ್ತಿ ಗಹಿತಾ। ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಠಾನೇ ಭಾಸಿತವಸೇನ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ತನ್ತಿ ಏವ ಗಹಿತಾತಿ।

ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೨. ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ

೭೨೫. ತತ್ಥ ತಿಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಲೋಕಿಯಾ। ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ । ಸಾ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ ಲೋಕುತ್ತರಾಪಿ ಹೋತಿ। ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಚತೂಹಿ ವಾರೇಹಿ ವಿಭತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯತ್ತಕಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ (ಧ॰ ಸ॰ ೧ ಆದಯೋ) ಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ವಸೇನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ ಚತಸ್ಸೋ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಭತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಾರೇಸು ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾನಂ ಅತ್ಥೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ, ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ, ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇ ಚ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇ ಚ ತಿಸ್ಸೋ ತಿಸ್ಸೋವ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಭತ್ತಾ। ಪಾಳಿ ಪನ ಮುಖಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಂಖಿತ್ತಾ। ಸಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಆಗತವಿತ್ಥಾರವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಾರೇಸು "ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧ "ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಇಮೇ ವಿಪಾಕಾ, ತೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಏವಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಯದಿ ಏವಂ, "ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಯಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಿ ಇಧ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾತಿ? ನೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಅವುತ್ತತ್ತಾ। ಕಿರಿಯವಾರೇ ಚ "ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಇಮೇ ಕಿರಿಯಾ"ತಿ ವಚನಮೇವ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ದ್ವೀಸುಪಿ ಇಮೇಸು ವಾರೇಸು ತಿಸ್ಸೋ ತಿಸ್ಸೋವ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಭತ್ತಾ।

ತತ್ಥ **ಯಾಯ ನಿರುತ್ತಿಯಾ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ** ಯಾಯ ನಿರುತ್ತಿಯಾ ತೇಸಂ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತೀತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ "ಅಯಂ ಫಸ್ಸೋ, ಅಯಂ ವೇದನಾ"ತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ತಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಯಾ ಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣಂ। ಅಭಿಲಾಪಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಞಾಣಮೇವ ಇಧಾಪಿ ಕಥಿತಂ। **ಯೇನ ಞಾಣೇನಾತಿ** ಯೇನ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣೇನ। **ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಜಾನಾತೀತಿ** ಇತರಾನಿ ತೀಣಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ ಜಾನಾತಿ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾ ಯಂ ಞಾಣಂ ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಜಾನಾತಿ, ತಥಾ ತಸ್ಸ ತೇಸು ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇಮಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಇದಮತ್ಥಜೋತಕಾನೀತಿ** ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಇದಮತ್ಥಜೋತಕಾನೀತಿ** ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಜೋತಕಾನಿ ಪಕಾಸಕಾನಿ; ಇಮಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಂ ಜೋತೇನ್ತಿ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತಿ ಞಾಣೇಸು ಞಾಣನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ ತೀಸು ಞಾಣೇಸು ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಯಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ 'ಇಮಿಸ್ಸಾ ಇದಂ ಕಿಚ್ಚಂ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ಇದಂ ಕಿಚ್ಚ'ನ್ತಿ ಇತರಾಸಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಜಾನಾತಿ, ಸಯಂ ಪನ ತಾಸಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಬಹುಸ್ಸುತಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ವಿಯ ಅಪ್ಪಸ್ಸುತಧಮ್ಮಕಥಿಕಸ್ಸ। ದ್ವೇ ಕಿರ ಭಿಕ್ಖೂ। ಏಕೋ ಬಹುಸ್ಸುತೋ, ಏಕೋ ಅಪ್ಪಸ್ಸುತೋ। ತೇ ಏಕತೋವ ಏಕಂ ಧಮ್ಮಕಥಾಮಗ್ಗಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿಂಸು। ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಸ್ಸುತೋ ಸರಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅಹೋಸಿ, ಇತರೋ ಮನ್ದಸ್ಸರೋ। ತೇಸು ಅಪ್ಪಸ್ಸುತೋ ಗತಗತಟ್ಠಾನೇ ಅತ್ತನೋ ಸರಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಕಲಪರಿಸಂ ಖೋಭೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಕಥೇಸಿ। ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಮಾನಾ ಹಟ್ಠತುಟ್ಠಮಾನಸಾ ಹುತ್ವಾ - 'ಯಥಾ ಏಸ ಧಮ್ಮಂ ಕಥೇಸಿ, ಏಕೋ ತಿಪಿಟಕಧರೋ ಮಞ್ಞೇ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ವದನ್ತಿ। ಬಹುಸ್ಸುತಭಿಕ್ಖು ಪನ - 'ಧಮ್ಮಸವನೇ ಜಾನಿಸ್ಸಥ ಅಯಂ ತಿಪಿಟಕಧರೋ ವಾ ನೋ ವಾ'ತಿ ಆಹ। ಸೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏವಮಾಹ, ಯಥಾ ಪನ ಸಕಲಪರಿಸಂ ಖೋಭೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಕಥೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಮಸ್ಸ ಕಥನಸಮತ್ಥತಾ ನತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಬಹುಸ್ಸುತೋ ವಿಯ ಅಪ್ಪಸ್ಸುತಸ್ಸ, ಇತರಾಸಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಜಾನಾತಿ, ಸಯಂ ಪನ ತಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೭೪೯. ಏವಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾದಿವಸೇನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಾಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಖೇತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ **ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತಿಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲತೋ ಚತೂಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸೂ**ತಿ ಇದಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ ಪಞ್ಚಪ್ಪಕಾರಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತೂಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ನಿರುತ್ತಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ; ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಞಾಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ।

ಕಿರಿಯತೋ ಚತೂಸೂತಿ ಇದಂ ಪನ ಅಸೇಕ್ಖಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ ಪಞ್ಚಪ್ಪಕಾರಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತೂಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ನಿರುತ್ತಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ; ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಞಾಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ।

ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಏತೇಸು ಚೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಇದಂ ಪನ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಅತ್ಥಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಂ ಅತ್ಥಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತೂಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಅಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮಗ್ಗಫಲಕಾಲೇ ಚ ಮಗ್ಗಫಲೇಸು। ಅಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಪನ ಅತ್ಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತೂಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಫಲಕಾಲೇ ಚ ಉಪರಿಮೇ ಸಾಮಞ್ಞಫಲೇತಿ। ಏವಮೇತಾ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಇಮಾಸು ಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಭೂಮಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಯಂ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಣ್ಣನಾ।

೩. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕವಣ್ಣನಾ

೭೪೭. ಪಞ್ಹಾಪುಚ್ಛಕೇ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನೇವ ಚತುನ್ನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಪನ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸದ್ದಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ। ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತಞ್ಚೇವ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಅತ್ಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ; ವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಮೇವ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಂ ಅತ್ಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ; ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕತ್ಥಞ್ಚೇವ ಪರಮತ್ಥಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ। ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮಂ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ; ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ ; ಲೋಕುತ್ತರಂ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ। ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಞಾಣಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ; ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಾನಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಞಾಣಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ವಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ; ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಞಾಣಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ।

ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸಹಜಾತಹೇತುವಸೇನ ಸಿಯಾ ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾ, ವೀರಿಯಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಸಿಯಾ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿ, ಛನ್ದಚಿತ್ತಜೇಟ್ಠಿಕಾಯ ನವತ್ತಬ್ಬಾ, ಫಲಕಾಲೇಪಿ ನವತ್ತಬ್ಬಾ ಏವ। ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿವಸೇನ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿ। ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ, ಮಗ್ಗಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿ, ಸೇಸಞಾಣಂ

ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ । ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ।

ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅತೀತಂ ವಿಪಾಕತ್ಥಂ ಕಿರಿಯತ್ಥಂ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ, ಅನಾಗತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ, ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪರಮತ್ಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ। ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅತೀತಂ ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ, ಅನಾಗತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ। ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅತೀತಂ ಕುಸಲಞಾಣಂ ವಿಪಾಕಞಾಣಂ ಕಿರಿಯಞಾಣಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ, ಅನಾಗತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ।

ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ। ಇತರಾಸು ತೀಸು ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಿಪಾಕತ್ಥಂ ಕಿರಿಯತ್ಥಂ ಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ , ಪರಮತ್ಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ ಏವ। ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ। ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಬಹಿದ್ಧಾ…ಪೇ॰… ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾತಿ।

ಇಧಾಪಿ ತಿಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಲೋಕಿಯಾ; ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ತಯೋಪಿ ನಯಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಏಕಪರಿಚ್ಛೇದಾವ ಕಥಿತಾ। ತೀಸುಪಿ ಹಿ ಏತಾಸು ತಿಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಲೋಕಿಯಾ, ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾತಿ। ಏವಮಯಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೋಪಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟಂ ನೀಹರಿತ್ವಾವ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬. ಞಾಣವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಏಕಕಮಾತಿಕಾದಿವಣ್ಣನಾ

೭೫೧. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಞಾಣವಿಭಙ್ಗೇ **ಏಕವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥೂ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಠಮಂ ಏಕವಿಧಾದೀಹಿ ದಸವಿಧಪರಿಯೋಸಾನೇಹಿ ದಸಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೇಹಿ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಪದಾನುಕ್ಕಮೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ।

ತತ್ಥ **ಏಕವಿಧೇನಾ**ತಿ ಏಕಪ್ಪಕಾರೇನ, ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ವಾ। **ಞಾಣವತ್ಥೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಞಾಣಞ್ಚ ತಂ ವತ್ಥು ಚ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಸಮ್ಪತ್ತೀನನ್ತಿ ಞಾಣವತ್ಥು; ಓಕಾಸಟ್ಠೇನ ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥೂತಿಪಿ ಞಾಣವತ್ಥು। ಇಧ ಪನ ಪುರಿಮೇನೇವತ್ಥೇನ ಞಾಣವತ್ಥು ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ ಏಕವಿಧಪರಿಚ್ಛೇದಾವಸಾನೇ "ಯಾಥಾವಕವತ್ಥುವಿಭಾವನಾ ಪಞ್ಞಾ - ಏವಂ ಏಕವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ। **ನ ಹೇತೂ**ತಿಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೬) ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪನೇತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ತಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ದುಕಮಾತಿಕಾದಿಪದೇಸುಪಿ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ತಂ ತತ್ಥೇವ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ನಿಕ್ಖೇಪಪರಿಚ್ಛೇದಮತ್ತಂ ಪನೇತ್ಥ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ "ನ ಹೇತು ಅಹೇತುಕಾ"ತಿಆದೀಹಿ ತಾವ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಮಾತಿಕಾವಸೇನ, "ಅನಿಚ್ಚಾ ಜರಾಭಿಭೂತಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಅಮಾತಿಕಾವಸೇನಾತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದುವಿಧೇಹಿ ಪಭೇದತೋ ಅಟ್ಠಸತ್ತತಿಯಾ ಪದೇಹಿ **ಏಕಕಮಾತಿಕಾ** ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ।

ದುಕಾನುರೂಪೇಹಿ ಪನ ಪಞ್ಚತಿಂಸಾಯ ದುಕೇಹಿ **ದುಕಮಾತಿಕಾ** ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ।

ತಿಕಾನುರೂಪೇಹಿ "ಚಿನ್ತಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ಬಾಹಿರತ್ತಿಕೇಹಿ, "ವಿಪಾಕಾ ಪಞ್ಞಾ"ತಿಆದೀಹಿ ಅನಿಯಮಿತಪಞ್ಞಾವಸೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಮಾತಿಕಾತಿಕೇಹಿ, ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕೇ ಪಠಮಪದೇನ ನಿಯಮಿತಪಞ್ಞಾವಸೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ತೇರಸಹಿ, ದುತಿಯಪದೇನ ನಿಯಮಿತಪಞ್ಞಾವಸೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ, ತತಿಯಪದೇನ ನಿಯಮಿತಪಞ್ಞಾವಸೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ದ್ವಾದಸಹಿ, ಪೀತಿತ್ತಿಕೇ ಚ ಪಠಮಪದೇನ ನಿಯಮಿತಪಞ್ಞಾವಸೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ತೇರಸಹಿ, ತಥಾ ದುತಿಯಪದೇನ, ತತಿಯಪದೇನ ನಿಯಮಿತಪಞ್ಞಾವಸೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ದ್ವಾದಸಹೀತಿ ಅಟ್ಠಾಸೀತಿಯಾ ತಿಕೇಹಿ **ತಿಕಮಾತಿಕಾ** ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ।

ಚತುಕ್ಕಮಾತಿಕಾ ಪನ 'ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣ'ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಚತುಕ್ಕೇಹಿ, **ಪಞ್ಚಕಮಾತಿಕಾ** ದ್ವೀಹಿ ಪಞ್ಚಕೇಹಿ, **ಛಕ್ಕಮಾತಿಕಾ** ಏಕೇನ ಛಕ್ಕೇನ, **ಸತ್ತಕಮಾತಿಕಾ** "ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಞಾಣವತ್ಥೂನೀ"ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತೇಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಸತ್ತಕೇಹಿ, **ಅಟ್ಠಕಮಾತಿಕಾ** ಏಕೇನ ಅಟ್ಠಕೇನ, **ನವಕಮಾತಿಕಾ** ಏಕೇನ ನವಕೇನ।

೧೦. ದಸಕಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೭೬೦. **ದಸಕಮಾತಿಕಾ** "ದಸ ತಥಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಬಲಾನೀ"ತಿಆದಿನಾ ಏಕೇನೇವ ದಸಕೇನ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। ತತ್ಥ **ದಸಾ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ತಥಾಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾ ವಿಪಸ್ಸೀಆದಯೋ ಪುಬ್ಬಕಾ ಇಸಯೋ ಆಗತಾ ತಥಾ ಆಗತಸ್ಸ; ಯಥಾ ಚ ತೇ ಗತಾ ತಥಾ ಗತಸ್ಸ। **ತಥಾಗತಬಲಾನೀ**ತಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಾನಿ ತಥಾಗತಸ್ಸೇವ ಬಲಾನಿ; ಯಥಾ ವಾ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾನಂ ಬಲಾನಿ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆಗತಾನಿ ತಥಾ ಆಗತಬಲಾನೀತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಬಲಂ - ಕಾಯಬಲಞ್ಚ ಞಾಣಬಲಞ್ಚ। ತೇಸು ಕಾಯಬಲಂ ಹತ್ಥಿಕುಲಾನುಸಾರೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ -

> ಕಾಳಾವಕಞ್ಚ ಗಙ್ಗೇಯ್ಯಂ, ಪಣ್ಡರಂ ತಮ್ಬಪಿಙ್ಗಲಂ।
> ಗನ್ಧಮಙ್ಗಲಹೇಮಞ್ಚ, ಉಪೋಸಥಛದ್ದನ್ತಿಮೇ ದಸಾತಿ॥ -

ಇಮಾನಿ ಹಿ ದಸ ಹತ್ಥಿಕುಲಾನಿ।

ತತ್ಥ **'ಕಾಳಾವಕ'**ನ್ತಿ ಪಕತಿಹತ್ಥಿಕುಲಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಪುರಿಸಾನಂ ಕಾಯಬಲಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಕಾಳಾವಕಹತ್ಥಿನೋ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಕಾಳಾವಕಾನಂ ಬಲಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಗಙ್ಗೇಯಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಗಙ್ಗೇಯ್ಯಾನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಪಣ್ಡರಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಪಣ್ಡರಾನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ತಮ್ಬಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ತಮ್ಬಾನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಪಿಙ್ಗಲಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಪಿಙ್ಗಲಾನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಗನ್ಧಹತ್ಥಿನೋ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಗನ್ಧಹತ್ಥೀನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಮಙ್ಗಲಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಮಙ್ಗಲಾನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಹೇಮವತಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಹೇಮವತಾನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಉಪೋಸಥಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಉಪೋಸಥಾನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ಛದ್ದನ್ತಸ್ಸ। ಯಂ ದಸನ್ನಂ ಛದ್ದನ್ತಾನಂ ತಂ ಏಕಸ್ಸ ತಥಾಗತಸ್ಸ। ನಾರಾಯನಸಙ್ಘಾತಬಲನ್ತಿಪಿ ಇದಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ತದೇತಂ ಪಕತಿಹತ್ಥೀನಂ ಗಣನಾಯ ಹತ್ಥಿಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಾನಂ, ಪುರಿಸಗಣನಾಯ ದಸನ್ನಂ ಪುರಿಸಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಾನಂ ಬಲಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ ತಾವ ತಥಾಗತಸ್ಸ **ಕಾಯಬಲಂ**।

ಞಾಣಬಲಂ ಪನ ಇಧ ತಾವ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಮೇವ ದಸಬಲಞಾಣಂ। **ಮಹಾಸೀಹನಾದೇ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೮ ಆದಯೋ) ದಸಬಲಞಾಣಂ, ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಞಾಣಂ, ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು ಅಕಮ್ಪನಞಾಣಂ, ಚತುಯೋನಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಞಾಣಂ, ಪಞ್ಚಗತಿಪರಿಚ್ಛೇದಕಞಾಣಂ, **ಸಂಯುತ್ತಕೇ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೩-೩೪) ಆಗತಾನಿ ತೇಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನಿ, ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಞಾಣಾನೀತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಅನೇಕಾನಿ ಞಾಣಸಹಸ್ಸಾನಿ - ಏತಂ **ಞಾಣಬಲಂ** ನಾಮ। ಇಧಾಪಿ ಞಾಣಬಲಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಞಾಣಞ್ಹಿ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಟ್ಠೇನ ಚ ಬಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯೇಹಿ ಬಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ಯೇಹಿ ದಸಹಿ ಞಾಣಬಲೇಹಿ ಉಪೇತೋ ಸಮುಪೇತೋ। **ಆಸಭಂ ಠಾನ**ನ್ತಿ ಸೇಟ್ಠಟ್ಠಾನಂ ಉತ್ತಮಟ್ಠಾನಂ; ಆಸಭಾ ವಾ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾ, ತೇಸಂ ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿ ಚ ಗವಸತಜೇಟ್ಠಕೋ ಉಸಭೋ, ಗವಸಹಸ್ಸಜೇಟ್ಠಕೋ ವಸಭೋ; ವಜಸತಜೇಟ್ಠಕೋ ವಾ ಉಸಭೋ, ವಜಸಹಸ್ಸಜೇಟ್ಠಕೋ ವಸಭೋ; ಸಬ್ಬಗವಸೇಟ್ಠೋ ಸಬ್ಬಪರಿಸ್ಸಯಸಹೋ ಸೇತೋ ಪಾಸಾದಿಕೋ ಮಹಾಭಾರವಹೋ ಅಸನಿಸತಸದ್ದೇಹಿಪಿ ಅಕಮ್ಪನೀಯೋ ನಿಸಭೋ। ಸೋ ಇಧ **ಉಸಭೋತಿ** ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಇದಮ್ಪಿ ಹಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಉಸಭಸ್ಸ ಇದನ್ತಿ ಆಸಭಂ। **ಠಾನ**ನ್ತಿ ಚತೂಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪಥವಿಂ ಉಪ್ಪೀಳೇತ್ವಾ ಅಚಲಟ್ಠಾನಂ। ಇದಂ ಪನ ಆಸಭಂ ವಿಯಾತಿ ಆಸಭಂ। ಯಥೇವ ಹಿ ನಿಸಭಸಙ್ಖಾತೋ ಉಸಭೋ ಉಸಭಬಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಚತೂಹಿ ಪಾದೇಹಿ ಪಥವಿಂ ಉಪ್ಪೀಳೇತ್ವಾ ಅಚಲಟ್ಠಾನೇನ ತಿಟ್ಠತಿ, ಏವಂ ತಥಾಗತೋಪಿ ದಸಹಿ ತಥಾಗತಬಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಚತೂಹಿ ವೇಸಾರಜ್ಜಪಾದೇಹಿ ಅಟ್ಠಪರಿಸಪಥವಿಂ ಉಪ್ಪೀಳೇತ್ವಾ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೇನ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೇನ ಅಕಮ್ಪಿಯೋ ಅಚಲಟ್ಠಾನೇನ ತಿಟ್ಠತಿ। ಏವಂ ತಿಟ್ಠಮಾನೋ ಚ ತಂ ಆಸಭಂ ಠಾನಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ಉಪಗಚ್ಛತಿ, ನ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾತಿ, ಅತ್ತನಿ ಆರೋಪೇತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಆಸಭಂ ಠಾನಂ ಪಟಿಜಾನಾತೀ"ತಿ।

ಪರಿಸಾಸೂತಿ ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು। **ಸೀಹನಾದಂ ನದತೀ**ತಿ ಸೇಟ್ಠನಾದಂ ಅಭೀತನಾದಂ ನದತಿ, ಸೀಹನಾದಸದಿಸಂ ವಾ ನಾದಂ ನದತಿ। ಅಯಮತ್ಥೋ ಸೀಹನಾದಸುತ್ತೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ವಾ ಸೀಹೋ ಸಹನತೋ ಚ ಹನನತೋ ಚ ಸೀಹೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ತಥಾಗತೋ ಲೋಕಧಮ್ಮಾನಂ ಸಹನತೋ ಪರಪ್ಪವಾದಾನಞ್ಚ ಹನನತೋ ಸೀಹೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸೀಹಸ್ಸ ನಾದಂ ಸೀಹನಾದಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಸೀಹೋ ಸೀಹಬಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿಸಾರದೋ ವಿಗತಲೋಮಹಂಸೋ ಸೀಹನಾದಂ ನದತಿ, ಏವಂ ತಥಾಗತಸೀಹೋಪಿ ತಥಾಗತಬಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅಟ್ಠಸು ಪರಿಸಾಸು ವಿಸಾರದೋ ವಿಗತಲೋಮಹಂಸೋ "ಇತಿ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಾನಾವಿಧದೇಸನಾವಿಲಾಸಸಮ್ಪನ್ನಂ ಸೀಹನಾದಂ ನದತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಪರಿಸಾಸು ಸೀಹನಾದಂ ನದತೀ"ತಿ।

ಬ್ರಹ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಏತ್ಥ **ಬ್ರಹ್ಮ**ನ್ತಿ ಸೇಟ್ಠಂ ಉತ್ತಮಂ ವಿಸುದ್ಧಂ। ಚಕ್ಕಸದ್ದೋ ಚ ಪನಾಯಂ -

> ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಲಕ್ಖಣೇ ಚ, ರಥಙ್ಗೇ ಇರಿಯಾಪಥೇ।
> ದಾನೇ ರತನಧಮ್ಮೂರ, ಚಕ್ಕಾದೀಸು ಚ ದಿಸ್ಸತಿ।
> ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ ಇಧ ಮತೋ, ತಞ್ಚ ದ್ವೇಧಾ ವಿಭಾವಯೇ॥

"ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಕ್ಕಾನಿ ಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾನಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೧) ಹಿ ಅಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಹೇಟ್ಠಾ ಪಾದತಲೇಸು ಚಕ್ಕಾನಿ ಜಾತಾನೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫) ಏತ್ಥ ಲಕ್ಖಣೇ। "ಚಕ್ಕಂವ ವಹತೋ ಪದ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧) ಏತ್ಥ ರಥಙ್ಗೇ। "ಚತುಚಕ್ಕಂ ನವದ್ವಾರ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯) ಏತ್ಥ ಇರಿಯಾಪಥೇ। "ದದಂ ಭುಞ್ಜ ಮಾ ಚ ಪಮಾದೋ, ಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಯ ಸಬ್ಬಪಾಣಿನ"ನ್ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೭.೧೪೯) ಏತ್ಥ ದಾನೇ। "ದಿಬ್ಬಂ ಚಕ್ಕರತನಂ ಪಾತುರಹೋಸೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ರತನಚಕ್ಕೇ। "ಮಯಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಚಕ್ಕ"ನ್ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೬೨) ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ। "ಇಚ್ಛಾಹತಸ್ಸ ಪೋಸಸ್ಸ ಚಕ್ಕಂ ಭಮತಿ ಮತ್ಥಕೇ"ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧.೧೦೪; ೧.೫.೧೦೩) ಏತ್ಥ ಉರಚಕ್ಕೇ। "ಖುರಪರಿಯನ್ತೇನ ಚೇಪಿ ಚಕ್ಕೇನಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೬) ಏತ್ಥ ಪಹರಣಚಕ್ಕೇ। "ಅಸನಿವಿಚಕ್ಕ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೬೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೨) ಏತ್ಥ ಅಸನಿಮಣ್ಡಲೇ। ಇಧ ಪನಾಯಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ ಮತೋ।

ತಂ ಪನ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ - ಪಟಿವೇಧಞಾಣಞ್ಚ ದೇಸನಾಞಾಣಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಪಭಾವಿತಂ ಅತ್ತನೋ ಅರಿಯಫಲಾವಹಂ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ; ಕರುಣಾಪಭಾವಿತಂ ಸಾವಕಾನಂ ಅರಿಯಫಲಾವಹಂ ದೇಸನಾಞಾಣಂ। ತತ್ಥ ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ತಞ್ಹಿ ಅಭಿನಿಕ್ಖಮನತೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ , ಫಲಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ; ತುಸಿತಭವನತೋ ವಾ ಯಾವ ಮಹಾಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ; ದೀಪಙ್ಕರಬ್ಯಾಕರಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಾ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ , ಫಲಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ದೇಸನಾಞಾಣಮ್ಪಿ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ತಞ್ಹಿ ಯಾವ ಅಞ್ಞಾಕೋಣ್ಡಞ್ಞಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ, ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಂ ನಾಮ। ತೇಸು ಪಟಿವೇಧಞಾಣಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ದೇಸನಾಞಾಣಂ ಲೋಕಿಯಂ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಪನೇತಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಓರಸಞಾಣಂ।

ಇದಾನಿ ಯೇಹಿ ದಸಹಿ ಬಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ತಥಾಗತೋ ಆಸಭಂ ಠಾನಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ಯಾನಿ ಆದಿತೋವ "ದಸ ತಥಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಬಲಾನೀ"ತಿ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾನಿ, ತಾನಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕತಮಾನಿ ದಸ? ಇಧ ತಥಾಗತೋ ಠಾನಞ್ಚ ಠಾನತೋತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಠಾನಞ್ಚ ಠಾನತೋ**ತಿ ಕಾರಣಞ್ಚ ಕಾರಣತೋ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಫಲಂ ತಿಟ್ಠತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚೇವ ಪವತ್ತತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಭಗವಾ "ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತೂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ತಂ ತಂ ಠಾನ"ನ್ತಿ ಚ 'ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನ ಹೇತೂ ನ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ತಂ ತಂ ಅಟ್ಠಾನ'ನ್ತಿ ಚ ಪಜಾನನ್ತೋ ಠಾನಞ್ಚ ಠಾನತೋ ಅಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅಟ್ಠಾನತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ। **ಯಮ್ಪೀ**ತಿ ಯೇನ ಞಾಣೇನ। **ಇದಮ್ಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ತಥಾಗತಸ್ಸ **ತಥಾಗತಬಲಂ** ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನನ್ತಿ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಕತಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಂ; ಕಮ್ಮಮೇವ ವಾ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ। **ಠಾನಸೋ ಹೇತುಸೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚೇವ ಹೇತುತೋ ಚ। ತತ್ಥ ಗತಿಉಪಧಿಕಾಲಪಯೋಗಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಠಾನಂ, ಕಮ್ಮಂ ಹೇತು।

ಸಬ್ಬತ್ಥ ಗಾಮಿನಿನ್ತಿ ಸಬ್ಬಗತಿಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಅಗತಿಗಾಮಿನಿಞ್ಚ। **ಪಟಿಪದ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಂ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಬಹೂಸುಪಿ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಏಕಮೇವ ಪಾಣಂ ಘಾತೇನ್ತೇಸು 'ಇಮಸ್ಸ ಚೇತನಾ ನಿರಯಗಾಮಿನೀ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಇಮಸ್ಸ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಗಾಮಿನೀ'ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಏಕವತ್ಥುಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಪಟಿಪತ್ತೀನಂ ಅವಿಪರೀತತೋ ಸಭಾವಂ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅನೇಕಧಾತುನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತುಆದೀಹಿ ಕಾಮಧಾತುಆದೀಹಿ ವಾ ಧಾತೂಹಿ ಬಹುಧಾತುಂ। **ನಾನಾಧಾತು**ನ್ತಿ ತಾಸಂಯೇವ ಧಾತೂನಂ ವಿಲಕ್ಖಣತಾಯ ನಾನಪ್ಪಕಾರಧಾತುಂ। **ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಲೋಕಂ। **ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ತಾಸಂ ತಾಸಂ ಧಾತೂನಂ ಅವಿಪರೀತತೋ ಸಭಾವಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ।

ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕತನ್ತಿ ಹೀನಾದೀಹಿ ಅಧಿಮುತ್ತೀಹಿ ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕಭಾವಂ।

ಪರಸತ್ತಾನನ್ತಿ ಪಧಾನಸತ್ತಾನಂ। **ಪರಪುಗ್ಗಲಾನ**ನ್ತಿ ತತೋ ಪರೇಸಂ ಹೀನಸತ್ತಾನಂ; ಏಕತ್ಥಮೇವ ವಾ ಏತಂ ಪದದ್ವಯಂ ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ಪನ ದ್ವೇಧಾ ವುತ್ತಂ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತ**ನ್ತಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಭಾವಞ್ಚ ಅಪರಭಾವಞ್ಚ ವುಡ್ಢಿಞ್ಚ ಹಾನಿಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಝಾನವಿಮೋಕ್ಖಸಮಾಧಿಸಮಾಪತ್ತೀನನ್ತಿ ಪಠಮಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ, "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ, ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸಮಾಧೀನಂ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಆದೀನಞ್ಚ ನವನ್ನಂ ಅನುಪುಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತೀನಂ। **ಸಂಕಿಲೇಸ**ನ್ತಿ ಹಾನಭಾಗಿಯಧಮ್ಮಂ। **ವೋದಾನ**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಧಮ್ಮಂ। **ವುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಝಾನಾದೀಹಿ ವುಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಂ ಕಾರಣಂ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುತ್ಥಕ್ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಂ।

ಚುತೂಪಪಾತನ್ತಿ ಚುತಿಞ್ಚ ಉಪಪಾತಞ್ಚ।

ಆಸವಾನಂ ಖಯನ್ತಿ ಕಾಮಾಸವಾದೀನಂ ಖಯಸಙ್ಖಾತಂ ಆಸವನಿರೋಧಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಇಮಾನೀತಿ ಯಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ "ದಸ ತಥಾಗತಸ್ಸ ತಥಾಗತಬಲಾನೀ"ತಿ ಅವೋಚ, ಇಮಾನಿ ತಾನೀತಿ ಅಪ್ಪನಂ ಕರೋತೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಅನುಪುಬ್ಬಪದವಣ್ಣನಂ ಞತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ತಥಾಗತೋ ಪಠಮಂಯೇವ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಞಾಣೇನ ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ತಾನಂ ಆಸವಕ್ಖಯಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಚೇವ ಅನಧಿಗಮಸ್ಸ ಚ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಕಿಲೇಸಾವರಣಾಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಲೋಕಿಯಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಠಾನದಸ್ಸನತೋ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಠಾನಾಭಾವದಸ್ಸನತೋ ಚ। ಅಥ ನೇಸಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಞಾಣೇನ ವಿಪಾಕಾವರಣಾಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ , ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿದಸ್ಸನತೋ। ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀಪಟಿಪದಾಞಾಣೇನ ಕಮ್ಮಾವರಣಾಭಾವಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾಭಾವದಸ್ಸನತೋ। ಏವಂ ಅನಾವರಣಾನಂ ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಞಾಣೇನ ಅನುಕೂಲಧಮ್ಮದೇಸನತ್ಥಂ ಚರಿಯಾವಿಸೇಸಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಧಾತುವೇಮತ್ತದಸ್ಸನತೋ। ಅಥ ನೇಸಂ ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕತಾಞಾಣೇನ ಅಧಿಮುತ್ತಿಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಪಯೋಗಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾಪಿ ಅಧಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಧಮ್ಮದೇಸನತ್ಥಂ। ಅಥೇವಂ ದಿಟ್ಠಾಧಿಮುತ್ತೀನಂ ಯಥಾಸತ್ತಿ ಯಥಾಬಲಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತುಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸದ್ಧಾದೀನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುಭಾವದಸ್ಸನತೋ। ಏವಂ ಪರಿಞ್ಞಾತಿನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಾಪಿ ಪನೇತೇ ಸಚೇ ದೂರೇ ಹೋನ್ತಿ, ಅಥ ಝಾನಾದಿಪರಿಞ್ಞಾಣೇನ ಝಾನಾದೀಸು ವಸೀಭೂತತ್ತಾ ಇದ್ಧಿವಿಸೇಸೇನ ಖಿಪ್ಪಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ। ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಚ ನೇಸಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ಪುಬ್ಬಜಾತಿಭಾವನಂ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖಾನುಭಾವತೋ ಪತ್ತಬ್ಬೇನ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪತ್ತಿಚಿತ್ತವಿಸೇಸಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಾನುಭಾವೇನ ಆಸವಕ್ಖಯಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ವಿಗತಸಮ್ಮೋಹತ್ತಾ ಆಸವಕ್ಖಯಾಯ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಇಮಾನಿ ದಸಬಲಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಮಾತಿಕಾಯ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ।

(೧.) ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೯೧. ಇದಾನಿ ಯಥಾನಿಕ್ಖಿತ್ತಾಯ ಮಾತಿಕಾಯ “ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ನ ಹೇತುಮೇವಾ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಆರದ್ಧೇ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ನ **ಹೇತುಮೇವಾ**ತಿ ಸಾಧಾರಣಹೇತುಪಟಿಕ್ಖೇಪನಿದ್ದೇಸೋ। ತತ್ಥ “ಹೇತುಹೇತು, ಪಚ್ಚಯಹೇತು, ಉತ್ತಮಹೇತು, ಸಾಧಾರಣಹೇತೂತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಹೇತೂ”ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಕಣ್ಡೇ “ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ನ ಹೇತುಮೇವಾ”ತಿಆದೀನಂ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೯೪) ವುತ್ತಮೇವ। **ಅಹೇತುಕಮೇವಾ**ತಿಆದೀಸು ಬ್ಯಞ್ಜನಸನ್ಧಿವಸೇನ ಮಕಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ; ಅಹೇತುಕಾ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಪಿಚ “ಹೇತೂ ಧಮ್ಮಾ ನಹೇತೂ ಧಮ್ಮಾ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧) ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಹೇತೂ ಧಮ್ಮಾತಿ ವಾ ಸಹೇತುಕಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ವಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ಪನ ನ ಹೇತೂಯೇವ, ಅಹೇತುಕಾ ಯೇವಾತಿ ಇಮಾನಿಪಿ ನಯೇನೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಬ್ಯಾಕತಮೇವಾ**ತಿ ಪದಂ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಸಾರಮ್ಮಣಮೇವಾ**ತಿ ಓಲುಬ್ಭಾರಮ್ಮಣವಸೇನ। ಪಚ್ಚಯಾರಮ್ಮಣಂ ಓಲುಬ್ಭಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಹಿ ದುವಿಧಂ ಆರಮ್ಮಣಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇ ಓಲುಬ್ಭಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಧುರಂ, ಪಚ್ಚಯಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। **ಅಚೇತಸಿಕಮೇವಾ**ತಿ ಪದಂ ಚಿತ್ತಂ, ರೂಪಂ, ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ತೀಸು ಅಚೇತಸಿಕೇಸು ಚಿತ್ತಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ನೋ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಮೇವಾ**ತಿ ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಚುತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಸಂಸಾರವಟ್ಟಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವತೋ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಏವ, ನೋ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ। ಲೋಕತೋ ವಟ್ಟತೋ ನ ನಿಯ್ಯನ್ತೀತಿ **ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ** । **ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವಾ**ತಿ ರೂಪಕಣ್ಡೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನೇವ ರೂಪಾದೀನಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿತೋ ಅತೀತಾದಿವಿಸಯಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸೋತಪತಿತಮೇವ ಕತ್ವಾ “ಉಪಪನ್ನಂ ಛಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯ”ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೮೪) ವುತ್ತಂ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನಿಚ್ಚಮೇವಾ**ತಿ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ ಅನಿಚ್ಚಾಯೇವ। **ಜರಾಭಿಭೂತಮೇವಾ**ತಿ ಜರಾಯ ಅಭಿಭೂತತ್ತಾ ಜರಾಭಿಭೂತಾ ಏವ।

೭೯೨. **ಉಪ್ಪನ್ನವತ್ಥುಕಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ**ತಿ ಅನಾಗತಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ನ ಹಿ ತೇ ಅನಾಗತೇಸು ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ಪುರೇಜಾತವತ್ಥುಕಾ ಪುರೇಜಾತಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ನ ಹಿ ತೇ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ವತ್ಥುಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಸಯಂ ಪನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಹುತ್ವಾ ಪುರೇಜಾತೇಸು ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ಅಜ್ಝತ್ತಿಕವತ್ಥುಕಾತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇ ಪಞ್ಚ ಪಸಾದೇ ವತ್ಥುಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಬಾಹಿರಾರಮ್ಮಣಾ**ತಿ ಬಾಹಿರರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಾ। ತತ್ಥ ಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಹಿ ಪಸಾದವತ್ಥುಕತ್ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕವತ್ಥುಕಾ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹದಯರೂಪಂ ವತ್ಥುಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ಬಾಹಿರವತ್ಥುಕಂ, ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಬಾಹಿರಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕವತ್ಥುಕಾ , ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಹದಯರೂಪಂ ವತ್ಥುಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾಲೇ ಬಾಹಿರಾ ಬಾಹಿರವತ್ಥುಕಾ।

ಅಸಮ್ಭಿನ್ನವತ್ಥುಕಾತಿ ಅನಿರುದ್ಧವತ್ಥುಕಾ। ನ ಹಿ ತೇ ನಿರುದ್ಧಂ ಅತೀತಂ ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾಯ**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅಞ್ಞಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥು ಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚಾತಿಆದೀಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹಿ ಅಞ್ಞಂ ವತ್ಥು, ಅಞ್ಞಂ ಆರಮ್ಮಣಂ। ಅಞ್ಞಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸೋತಪಸಾದಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ ವತ್ಥುಂ, ಸದ್ದಾದೀಸು ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಕಪ್ಪತೋ ಕಪ್ಪಂ ಗನ್ತ್ವಾಪಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಚಕ್ಖುಪಸಾದಮೇವ ಪನ ವತ್ಥುಂ ಕತ್ವಾ ರೂಪಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ವತ್ಥುಪಿ ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ನಿಬದ್ಧಂ, ಅಞ್ಞಂ ವತ್ಥುಂ ವಾ ದ್ವಾರಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಾ ನ ಸಙ್ಕಮತಿ, ನಿಬದ್ಧವತ್ಥು ನಿಬದ್ಧದ್ವಾರಂ ನಿಬದ್ಧಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೭೬೩. ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತೀತಿ ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಚಕ್ಖು ಸೋತಸ್ಸ, ಸೋತಂ ವಾ ಚಕ್ಖುಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಏಕಂ ಏಕಸ್ಸ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ನ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಚೇ ಹಿ ನೀಲಾದಿಭೇದಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪನೇಯ್ಯ 'ಇಙ್ಘ ತಾವ ನಂ ವವತ್ಥಪೇಹಿ ವಿಭಾವೇಹಿ - ಕಿಂ ನಾಮೇತಂ ಆರಮ್ಮಣ'ನ್ತಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿನಾಪಿ ಮುಖೇನ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯ - 'ಅರೇ ಅನ್ಧಬಾಲ, ವಸ್ಸಸತಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಪರಿಧಾವಮಾನೋ ಅಞ್ಞತ್ರ ಮಯಾ ಕುಹಿಂ ಏತಸ್ಸ ಜಾನನಕಂ ಲಭಿಸ್ಸಸಿ; ಆಹರ ನಂ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೇ ಉಪನೇಹಿ; ಅಹಮೇತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮಿ - ಯದಿ ವಾ ನೀಲಂ ಯದಿ ವಾ ಪೀತಕಂ। ನ ಹಿ ಏಸೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಸಯೋ; ಮಯ್ಹಮೇವೇಸೋ ವಿಸಯೋ'ತಿ। ಸೇಸವಿಞ್ಞಾಣೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ನ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತಿ ನಾಮ।

೭೬೪. ಸಮನ್ನಾಹರನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಆವಜ್ಜನೇನೇವ ಸಮನ್ನಾಹರನ್ತಸ್ಸ।

ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಆವಜ್ಜನೇನೇವ ಮನಸಿಕರೋನ್ತಸ್ಸ। ಏತಾನಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಆವಜ್ಜನೇನ ಸಮನ್ನಾಹಟಕಾಲೇ ಮನಸಿಕತಕಾಲೇಯೇವ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ನ ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣಾತಿ ಅಞ್ಞೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣಾ ನಿರನ್ತರಾವ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏತೇನ ತೇಸಂ ಅನನ್ತರತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ।

೭೬೫. ನ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। **ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಸಮನನ್ತರಾ**ತಿ ಏತೇನ ಸಮನನ್ತರತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ।

೭೬೬. ಆವಟ್ಟನಾ ವಾತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸೇವ ನಾಮಾನಿ। ತಞ್ಹಿ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನತೋ **ಆವಟ್ಟನಾ,** ತಸ್ಸೇವ ಆಭುಜನತೋ **ಆಭೋಗೋ,** ರೂಪಾದೀನಂ ಸಮನ್ನಾಹರಣತೋ **ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ,** ತೇಸಂಯೇವ ಮನಸಿಕರಣತೋ **ಮನಸಿಕಾರೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ಸಮತ್ಥಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ।

ನ ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜಾನಾತೀತಿ "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧-೨) ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಏಕಮ್ಪಿ ಕುಸಲಂ ವಾ ಅಕುಸಲಂ ವಾ ನ ಪಟಿವಿಜಾನಾತಿ।

ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತಾತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ರೂಪಾದೀನಂ ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಸುಪಣ್ಡಿತೋಪಿ ಪುರಿಸೋ, ಠಪೇತ್ವಾ ಆಪಾಥಗತಾನಿ ರೂಪಾದೀನಿ, ಅಞ್ಞಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನ ಪಟಿವಿಜಾನಾತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪನೇತ್ಥ ದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಸವನಘಾಯನಸಾಯನಫುಸನಮತ್ತಾನೇವ। ದಸ್ಸನಾದಿಮತ್ತತೋ ಪನ ಮುತ್ತಾ ಅಞ್ಞಾ ಏತೇಸಂ ಕುಸಲಾದಿಪಟಿವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಮನೋಧಾತುಯಾಪೀತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಮನೋಧಾತುಯಾಪಿ। ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ ಚೇತ್ಥ ಪಿಕಾರೋ। ತಸ್ಮಾ ಮನೋಧಾತುಯಾಪಿ ತತೋ ಪರಾಹಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿಪೀತಿ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನ ಕಞ್ಚಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜಾನಾತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ನ ಕಞ್ಚಿ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಕಪ್ಪೇತೀತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ನ ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಗಮನಾದೀಸು ಕಞ್ಚಿ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಕಪ್ಪೇತಿ, ನ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ನ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಪಟ್ಠಪೇತಿ, ನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಮಾದಿಯತಿ, ನ ಸಮಾಧಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಲೋಕಿಯಂ ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಂ ವಾ, ನ ಸಮಾಧಿತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ ಲೋಕಿಯಾ ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ವಾ, ನ ಭವತೋ

ಚವತಿ, ನ ಭವನ್ತರೇ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮಪಟಿವಿಜಾನನಾದಿವಚನಪರಿಯೋಸಾನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತೇನೇವ ಹೋತಿ, ನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕೇನಾತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪೇತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಕರಣೇ ಸಹಜವನಕಾನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾನಿ। ಯಥಾ ಚೇತೇಸಂ ಏತಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ನಿಯಾಮೋಕ್ಕಮನಾದೀನಿಪಿ। ನ ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಜವನೇನ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತಿ, ನ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ; ನ ಚೇತಂ ಜವನಂ ನಾಮಗೋತ್ತಮಾರಬ್ಭ ಜವತಿ, ನ ಕಸಿಣಾದಿಪಣ್ಣತ್ತಿಂ; ನ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ನ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ; ನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಜವತಿ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಂ; ನ ಚೇತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಂ, ನ ಸಾವಕಪಾರಮೀಞಾಣಂ, ನ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಞಾಣಂ, ನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಂ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಪನೇಸ ಪಭೇದೋ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನೇಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ।

ನ ಸುಪತಿ ನ ಪಟಿಬುಜ್ಝತಿ ನ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಬ್ಬೇನಾಪಿ ಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತೇನ ನೇವ ನಿದ್ದಂ ಓಕ್ಕಮತಿ, ನ ನಿದ್ದಾಯತಿ, ನ ಪಟಿಬುಜ್ಝತಿ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಸಹ ಜವನೇನ ವೀಥಿಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।

ನಿದ್ದಾಯನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಮಹಾವಟ್ಟಿಂ ಜಾಲೇತ್ವಾ ದೀಪೇ ಚಕ್ಖುಸಮೀಪೇ ಉಪನೀತೇ ಪಠಮಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಂ ಆವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗಂ ನ ಆವಟ್ಟೇತಿ, ಮನೋದ್ವಾರಿಕಮೇವ ಆವಟ್ಟೇತಿ। ಅಥ ಜವನಂ ಜವಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ। ದುತಿಯವಾರೇ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಂ ಆವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇತಿ। ತತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಜವನಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತದನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗಂ ಪವತ್ತತಿ। ತತಿಯವಾರೇ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಆವಜ್ಜನೇನ ಭವಙ್ಗೇ ಆವಟ್ಟಿತೇ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನಂ ಜವತಿ। ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಞತ್ವಾ 'ಕಿಂ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಆಲೋಕೋ'ತಿ ಜಾನಾತಿ।

ತಥಾ ನಿದ್ದಾಯನ್ತಸ್ಸ ಕಣ್ಣಸಮೀಪೇ ತೂರಿಯೇಸು ಪಗ್ಗಹಿತೇಸು, ಘಾನಸಮೀಪೇ ಸುಗನ್ಧೇಸು ವಾ ದುಗ್ಗನ್ಧೇಸು ವಾ ಪುಪ್ಫೇಸು ಉಪನೀತೇಸು, ಮುಖೇ ಸಪ್ಪಿಮ್ಹಿ ವಾ ಫಾಣಿತೇ ವಾ ಪಕ್ಖಿತ್ತೇ, ಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಪಾಣಿನಾ ಪಹಾರೇ ದಿನ್ನೇ ಪಠಮಂ ಸೋತದ್ವಾರಿಕಾದೀನಿ ಆವಜ್ಜನಾನಿ ಭವಙ್ಗಂ ನ ಆವಟ್ಟೇನ್ತಿ, ಮನೋದ್ವಾರಿಕಮೇವ ಆವಟ್ಟೇತಿ। ಅಥ ಜವನಂ ಜವಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ। ದುತಿಯವಾರೇ ಸೋತದ್ವಾರಿಕಾದೀನಿ ಆವಜ್ಜನಾನಿ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇನ್ತಿ। ತತೋ ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಜವನಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತದನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗಂ ಪವತ್ತತಿ। ತತಿಯವಾರೇ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಆವಜ್ಜನೇನ ಭವಙ್ಗೇ ಆವಟ್ಟಿತೇ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನಂ ಜವತಿ। ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಞತ್ವಾ 'ಕಿಂ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಸದ್ದೋ - ಸಙ್ಖಸದ್ದೋ, ಭೇರಿಸದ್ದೋ'ತಿ ವಾ 'ಕಿಂ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಗನ್ಧೋ - ಮೂಲಗನ್ಧೋ, ಸಾರಗನ್ಧೋ'ತಿ ವಾ 'ಕಿಂ ಇದಂ ಮಯ್ಹಂ ಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತರಸಂ - ಸಪ್ಪೀತಿ ವಾ ಫಾಣಿತ'ನ್ತಿ ವಾ 'ಕೇನಮ್ಹಿ ಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಪಹತೋ, ಅತಿಥದ್ಧೋ ಮೇ ಪಹಾರೋ'ತಿ ವಾ ವತ್ತಾರೋ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನೇನೇವ ಪಟಿಬುಜ್ಝತಿ, ನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕೇನ। ಸುಪಿನಮ್ಪಿ ತೇನೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕೇನ।

ತಞ್ಚ ಪನೇತಂ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಚತೂಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಪಸ್ಸತಿ - ಧಾತುಕ್ಖೋಭತೋ ವಾ ಅನುಭೂತಪುಬ್ಬತೋ ವಾ ದೇವತೋಪಸಂಹಾರತೋ ವಾ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತತೋ ವಾತಿ। ತತ್ಥ ಪಿತ್ತಾದೀನಂ ಖೋಭಕರಣಪಚ್ಚಯಯೋಗೇನ ಖುಭಿತಧಾತುಕೋ **'ಧಾತುಕ್ಖೋಭತೋ'** ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಚ ನಾನಾವಿಧಂ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತಿ - ಪಬ್ಬತಾ ಪತನ್ತೋ ವಿಯ, ಆಕಾಸೇನ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ವಿಯ, ವಾಳಮಿಗಹತ್ಥಿಚೋರಾದೀಹಿ ಅನುಬದ್ಧೋ ವಿಯ ಚ ಹೋತಿ। **'ಅನುಭೂತಪುಬ್ಬತೋ'** ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನುಭೂತಪುಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಸ್ಸತಿ। **'ದೇವತೋಪಸಂಹಾರತೋ'** ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ದೇವತಾ ಅತ್ಥಕಾಮತಾಯ ವಾ ಅನತ್ಥಕಾಮತಾಯ ವಾ ಅತ್ಥಾಯ ವಾ ಅನತ್ಥಾಯ ವಾ ನಾನಾವಿಧಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಉಪಸಂಹರನ್ತಿ। ಸೋ ತಾಸಂ ದೇವತಾನಂ ಆನುಭಾವೇನ ತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ। **ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತತೋ** ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಾ ಅನತ್ಥಸ್ಸ ವಾ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಭೂತಂ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತಿ ಬೋಧಿಸತ್ತಮಾತಾ ವಿಯ ಪುತ್ತಪಟಿಲಾಭನಿಮಿತ್ತಂ, ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ವಿಯ ಪಞ್ಚ ಮಹಾಸುಪಿನೇ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೧೯೬), ಕೋಸಲರಾಜಾ ವಿಯ ಚ ಸೋಳಸ ಸುಪಿನೇತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧.೪೧)।

ತತ್ಥ ಯಂ ಧಾತುಕ್ಖೋಭತೋ ಅನುಭೂತಪುಬ್ಬತೋ ಚ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ತಂ ಸಚ್ಚಂ ಹೋತಿ। ಯಂ ದೇವತೋಪಸಂಹಾರತೋ ಪಸ್ಸತಿ, ತಂ ಸಚ್ಚಂ ವಾ ಹೋತಿ ಅಲಿಕಂ ವಾ। ಕುದ್ಧಾ ಹಿ ದೇವತಾ ಉಪಾಯೇನ ವಿನಾಸೇತುಕಾಮಾ ವಿಪರೀತಮ್ಪಿ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ। ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು - ರೋಹಣೇ ಕಿರ ನಾಗಮಹಾವಿಹಾರೇ ಮಹಾಥೇರೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ಅನಪಲೋಕೇತ್ವಾವ ಏಕಂ ನಾಗರುಕ್ಖಂ ಛಿನ್ದಾಪೇಸಿ। ರುಕ್ಖೇ ಅಧಿವತ್ಥಾ ದೇವತಾ ಥೇರಸ್ಸ ಕುದ್ಧಾ ಪಠಮಮೇವ ನಂ ಪಲೋಭೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ 'ಇತೋ ತೇ ಸತ್ತದಿವಸಮತ್ಥಕೇ ಉಪಟ್ಠಾಕೋ ರಾಜಾ ಮರಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಸುಪಿನೇ ಆರೋಚೇಸಿ। ಥೇರೋ ನಂ ಕಥಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ರಾಜೋರೋಧಾನಂ ಆಚಿಕ್ಖಿ। ತಾ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಮಹಾವಿರವಂ ವಿರವಿಂಸು। ರಾಜಾ 'ಕಿಂ ಏತ'ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। ತಾ 'ಏವಂ ಥೇರೇನ ವುತ್ತ'ನ್ತಿ ಆರೋಚಯಿಂಸು। ರಾಜಾ ದಿವಸೇ ಗಣಾಪೇತ್ವಾ ಸತ್ತಾಹೇ ವೀತಿವತ್ತೇ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ಹತ್ಥಪಾದೇ ಛಿನ್ದಾಪೇಸಿ।

ಯಂ ಪನ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತತೋ ಪಸ್ಸತಿ ತಂ ಏಕನ್ತಸಚ್ಚಮೇವ ಹೋತಿ। ಏತೇಸಞ್ಚ ಚತುನ್ನಂ ಮೂಲಕಾರಣಾನಂ ಸಂಸಗ್ಗಭೇದತೋಪಿ ಸುಪಿನಭೇದೋ ಹೋತಿಯೇವ। ತಞ್ಚ ಪನೇತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಸುಪಿನಂ ಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾವ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಅಪ್ಪಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸತ್ತಾ; ಅಸೇಕ್ಖಾ ನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಪಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸತ್ತಾ।

ಕಿಂ ಪನ ತಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸುತ್ತೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಪಟಿಬುದ್ಧೋ? ಉದಾಹು ನೇವ ಸುತ್ತೋ ಪಸ್ಸತಿ ನ ಪಟಿಬುದ್ಧೋತಿ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ ಯದಿ ತಾವ ಸುತ್ತೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಭಿಧಮ್ಮವಿರೋಧೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇನ ಹಿ ಸುಪತಿ। ತಞ್ಚ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ರಾಗಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಾ ನ ಹೋತಿ। ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಚ ಈದಿಸಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಥ ಪಟಿಬುದ್ಧೋ ಪಸ್ಸತಿ, ವಿನಯವಿರೋಧೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯಞ್ಹಿ ಪಟಿಬುದ್ಧೋ ಪಸ್ಸತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬೋಹಾರಿಕಚಿತ್ತೇನ ಪಸ್ಸತಿ। ಸಬ್ಬೋಹಾರಿಕಚಿತ್ತೇನ ಚ ಕತೇ ವೀತಿಕ್ಕಮೇ ಅನಾಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸನ್ತೇನ ಪನ ಕತೇ ವೀತಿಕ್ಕಮೇ ಏಕನ್ತಂ ಅನಾಪತ್ತಿ ಏವ। ಅಥ ನೇವ ಸುತ್ತೋ ನ ಪಟಿಬುದ್ಧೋ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಸುಪಿನಂ ನಾಮ ಪಸ್ಸತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಸುಪಿನಸ್ಸ ಅಭಾವೋವ ಆಪಜ್ಜತಿ? ನ ಅಭಾವೋ । ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ಕಪಿಮಿದ್ಧಪರೇತೋ ಪಸ್ಸತಿ। ವುತ್ತಂ ಹೇತಂ - "ಕಪಿಮಿದ್ಧಪರೇತೋ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೩.೫)। **'ಕಪಿಮಿದ್ಧಪರೇತೋ'**ತಿ ಮಕ್ಕಟನಿದ್ದಾಯ ಯುತ್ತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಮಕ್ಕಟಸ್ಸ ನಿದ್ದಾ ಲಹುಪರಿವತ್ತಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಯಾ ನಿದ್ದಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕುಸಲಾದಿಚಿತ್ತವೋಕಿಣ್ಣತ್ತಾ ಲಹುಪರಿವತ್ತಾ; ಯಸ್ಸಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭವಙ್ಗತೋ ಉತ್ತರಣಂ ಹೋತಿ, ತಾಯ ಯುತ್ತೋ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸತಿ। ತೇನಾಯಂ ಸುಪಿನೋ ಕುಸಲೋಪಿ ಹೋತಿ ಅಕುಸಲೋಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತೋಪಿ ೩೮೬। ತತ್ಥ ಸುಪಿನನ್ತೇ ಚೇತಿಯವನ್ದನಧಮ್ಮಸ್ಸವನಧಮ್ಮದೇಸನಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕುಸಲೋ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅಕುಸಲೋ, ದ್ವೀಹಿ ಅನ್ತೇಹಿ ಮುತ್ತೋ ಆವಜ್ಜನತದಾರಮ್ಮಣಕ್ಖಣೇ ಅಬ್ಯಾಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸುಪಿನೇನೇವ 'ದಿಟ್ಠಂ ವಿಯ ಮೇ, ಸುತಂ ವಿಯ ಮೇ'ತಿ ಕಥನಕಾಲೇಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತೋಯೇವ।

ಕಿಂ ಪನ ಸುಪಿನೇ ಕತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ಸವಿಪಾಕಂ ಅವಿಪಾಕನ್ತಿ? ಸವಿಪಾಕಂ; ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ದಿನ್ನಾಯ ಅಞ್ಞಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪವತ್ತೇ ವೇದನೀಯಂ ಹೋತಿ।

ಏವಂ ಯಾಥಾವಕವತ್ಥುವಿಭಾವನಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ನ ಹೇತ್ವಟ್ಠೋ ಯಾಥಾವಟ್ಠೋ। ತಂ ಯಾಥಾವಟ್ಠಂ ವತ್ಥುಂ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ಯಾಥಾವಕವತ್ಥುವಿಭಾವನಾ। ತಥಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅಹೇತುಕಟ್ಠೋ, ಜರಾಭಿಭೂತಟ್ಠೋ, ನ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸನಟ್ಠೋ, ಯಾಥಾವಟ್ಠೋ। ತಂ ಯಾಥಾವಟ್ಠಂ ವತ್ಥುಂ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ಯಾಥಾವಕವತ್ಥುವಿಭಾವನಾ। ಇತಿ ಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ "ಯಾಥಾವಕವತ್ಥುವಿಭಾವನಾ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ಮಾತಿಕಾಯ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ, ಸಾ ಏವಂ ಯಾಥಾವಕವತ್ಥುವಿಭಾವನಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸಾ ಏವ ಚ ವಸೇನ **ಏವಂ ಏಕವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥೂ**ತಿ ಏವಂ ಏಕೇಕಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಞಾಣಗಣನಾ ಏಕೇನ ವಾ ಆಕಾರೇನ ಞಾಣಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಹೋತಿ।

ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೧.) ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೯೭. ದುವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ಕುಸಲೇ**ತಿ ಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಪಞ್ಞಾ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಅತ್ಥೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ವಿಪಾಕಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಂ ಜಾಪೇತಿ ಜನೇತಿ ಪವತ್ತೇತೀತಿ **ಅತ್ಥಜಾಪಿಕಾ। ಅರಹತೋ ಅಭಿಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತೇ**ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಚೇವ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿಪಭೇದಂ ಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಂ ಜಾಪೇತಿ ಜನೇತಿ ಪವತ್ತೇತೀತಿ **ಅತ್ಥಜಾಪಿಕಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಯಂ ಪನ ಅಪರೋಪಿ ಪಾಳಿಮುತ್ತಕೋ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೋ - ಯಾಪಿ ಹಿ ಪುರಿಮಾ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾ ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾಯ ಅನನ್ತರಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಾಪಿ ತಂ ಕಿರಿಯತ್ಥಂ ಜಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥಜಾಪಿಕಾ ಪಞ್ಞಾ ನಾಮ। ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ದುತಿಯಪದನಿದ್ದೇಸೇ **ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ವಿಪಾಕೇ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೇ ಪಞ್ಞಾ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕತ್ಥಂ ಜಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತಾತಿ **ಜಾಪಿತತ್ಥಾ**। ರೂಪಾವಚರಾದಿವಿಪಾಕಪಞ್ಞಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ವಾ ಏಸಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣೇಹಿ ಜಾಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಪವತ್ತಿತಾ ಸಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಭೂತಾತಿಪಿ ಜಾಪಿತತ್ಥಾ। **ಅರಹತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ವುತ್ತಕಿರಿಯಪಞ್ಞಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ಅಪರೋಪಿ ಪಾಳಿಮುತ್ತಕೋ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೋ - ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಪಞ್ಞಾಪಿ ಹಿ ಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥಂ ಜಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತಾತಿ ಜಾಪಿತತ್ಥಾ। ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಪಞ್ಞಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ವಾ ಏಸಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣೇಹಿ ಜಾಪಿತಾ ಜನಿತಾ ಪವತ್ತಿತಾ ಸಯಞ್ಚ ಅತ್ಥಭೂತಾತಿಪಿ ಜಾಪಿತತ್ಥಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಪಾಕಟಮೇವಾತಿ।

ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೨.) ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೯೮. ತಿವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಯೋಗವಿಹಿತೇಸೂ**ತಿ ಯೋಗೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ; ಪಞ್ಞಾವಿಹಿತೇಸು ಪಞ್ಞಾಪರಿಣಾಮಿತೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಮ್ಮಾಯತನೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಮೇವ **ಕಮ್ಮಾಯತನಂ;** ಅಥ ವಾ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ತಂ ಆಯತನಞ್ಚ ಆಜೀವಾದೀನನ್ತಿಪಿ **ಕಮ್ಮಾಯತನಂ। ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ದುವಿಧಂ ಕಮ್ಮಂ - ಹೀನಞ್ಚ ಉಕ್ಕಟ್ಠಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಹೀನಂ ನಾಮ ವಡ್ಢಕೀಕಮ್ಮಂ, ಪುಪ್ಫಛಡ್ಡಕಕಮ್ಮನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ। ಉಕ್ಕಟ್ಠಂ ನಾಮ ಕಸಿ, ವಣಿಜ್ಜಾ, ಗೋರಕ್ಖನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ। ಸಿಪ್ಪಮ್ಪಿ ದುವಿಧಂ ಹೀನಞ್ಚ ಉಕ್ಕಟ್ಠಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಹೀನಂ ಸಿಪ್ಪಂ ನಾಮ ನಳಕಾರಸಿಪ್ಪಂ, ಪೇಸಕಾರಸಿಪ್ಪಂ, ಕುಮ್ಭಕಾರಸಿಪ್ಪಂ, ಚಮ್ಮಕಾರಸಿಪ್ಪಂ, ನ್ಹಾಪಿತಸಿಪ್ಪನ್ತಿ ಏವಮಾದಿ। ಉಕ್ಕಟ್ಠಂ ನಾಮ ಸಿಪ್ಪಂ ಮುದ್ದಾ, ಗಣನಾ, ಲೇಖಞ್ಚಾತಿ ಏವಮಾದಿ ವಿಜ್ಜಾವ **ವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನಂ**। ತಂ ಧಮ್ಮಿಕಮೇವ ಗಹಿತಂ। ನಾಗಮಣ್ಡಲಪರಿತ್ತಸದಿಸಂ, ಫುಧಮನಕಮನ್ತಸದಿಸಂ, ಸಾಲಾಕಿಯಂ , ಸಲ್ಲಕತ್ತಿಯನ್ತಿಆದೀನಿ ಪನ ವೇಜ್ಜಸತ್ಥಾನಿ "ಇಚ್ಛಾಮಹಂ, ಆಚರಿಯ, ಸಿಪ್ಪಂ ಸಿಕ್ಖಿತು"ನ್ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೨೨೮) ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ನ ಗಹಿತಾನಿ।

ತತ್ಥ ಏಕೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಫಾಸುವಿಹಾರತ್ಥಾಯ ಅತ್ತನೋ ಚ ಧಮ್ಮತಾಯ ಗೇಹಪಾಸಾದಯಾನನಾವಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಸೋ ಹಿ 'ಇಮೇ ಮನುಸ್ಸಾ ವಸನಟ್ಠಾನೇನ ವಿನಾ ದುಕ್ಖಿತಾ'ತಿ ಹಿತಕಿರಿಯಾಯ ಠತ್ವಾ ದೀಘಚತುರಸ್ಸಾದಿಭೇದಂ ಗೇಹಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಸೀತುಣ್ಹಪಟಿಘಾತತ್ಥಾಯ ಏಕಭೂಮಿಕದ್ವಿಭೂಮಿಕಾದಿಭೇದೇ ಪಾಸಾದೇ ಕರೋತಿ, 'ಯಾನೇ ಅಸತಿ ಅನುಸಞ್ಚರಣಂ ನಾಮ ದುಕ್ಖ'ನ್ತಿ ಜಙ್ಘಾಕಿಲಮಥಪಟಿವಿನೋದನತ್ಥಾಯ ವಯ್ಹಸಕಟಸನ್ದಮಾನಿಕಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, 'ನಾವಾಯ

ಅಸತಿ ಸಮುದ್ದಾದೀಸು ಸಞ್ಚಾರೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ'ತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ನಾವಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಸೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ನೇವ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಕಯಿರಮಾನಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಕತಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಸುಣಾತಿ, ಅತ್ತನೋ ಪನ ಧಮ್ಮತಾಯ ಚಿನ್ತಾಯ ಕರೋತಿ। ಪಞ್ಞವತಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಕತಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಕರೋನ್ತೇಹಿ ಕತಸದಿಸಮೇವ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಹೀನಕಮ್ಮೇ ನಯೋ।

ಉಕ್ಕಟ್ಠಕಮ್ಮೇಪಿ 'ಕಸಿಕಮ್ಮೇ ಅಸತಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಜೀವಿತಂ ನ ಪವತ್ತತೀ'ತಿ ಏಕೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಫಾಸುವಿಹಾರತ್ಥಾಯ ಯುಗನಙ್ಗಲಾದೀನಿ ಕಸಿಭಣ್ಡಾನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ; ತಥಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ವಾಣಿಜಕಮ್ಮಂ ಗೋರಕ್ಖಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಸೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ನೇವ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಕರಿಯಮಾನಂ ಪಸ್ಸತಿ...ಪೇ॰... ಕತಸದಿಸಮೇವ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಕಮ್ಮೇ ನಯೋ।

ದುವಿಧೇಪಿ ಪನ ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇ ಏಕೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಫಾಸುವಿಹಾರತ್ಥಾಯ ನಳಕಾರಸಿಪ್ಪಾದೀನಿ ಹೀನಸಿಪ್ಪಾನಿ, ಹತ್ಥಮುದ್ದಾಯ ಗಣನಸಙ್ಖಾತಂ ಮುದ್ದಂ, ಅಚ್ಛಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾತಂ ಗಣನಂ, ಮಾತಿಕಾಪ್ಪಭೇದಕಾದಿಭೇದಞ್ಚ ಲೇಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಸೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪೇತಂ ನೇವ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಕರಿಯಮಾನಂ ಪಸ್ಸತಿ...ಪೇ॰... ಕತಸದಿಸಮೇವ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇ ನಯೋ।

ಏಕಚ್ಚೋ ಪನ ಪಣ್ಡಿತೋ ಅಮನುಸ್ಸಸರೀಸಪಾದೀಹಿ ಉಪದ್ದುತಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ತಿಕಿಚ್ಛನತ್ಥಾಯ ಧಮ್ಮಿಕಾನಿ ನಾಗಮಣ್ಡಲಮನ್ತಾದೀನಿ ವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನಾನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ತಾನಿ ನೇವ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಕರಿಯಮಾನಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಕತಾನಿ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಸುಣಾತಿ, ಅತ್ತನೋ ಪನ ಧಮ್ಮತಾಯ ಚಿನ್ತಾಯ ಕರೋತಿ। ಪಞ್ಞವತಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಕತಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಕರೋನ್ತೇಹಿ ಕತಸದಿಸಮೇವ ಹೋತಿ।

ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಂ ವಾತಿ "ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸಕಂ, ಇದಂ ನೋ ಸಕ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಜಾನನಞಾಣಂ। **ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಂ ವಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅನುಲೋಮನತೋ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಾನಿಸ್ಸ ಪವತ್ತನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಮೇವ ಆಗತಂ, ನ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಾನಿ, ಅತ್ಥವಸೇನ ಪನ ಆಗತಾನೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ - ಯಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಂ ದುಕ್ಖಂ ತದನತ್ತಾತಿ।

ಯಂ ಏವರೂಪಿನ್ತಿ ಯಂ ಏವಂ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಸಭಾವಂ ಅನುಲೋಮಿಕಂ। **ಖನ್ತಿ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪಞ್ಞಾವೇವಚನಾನೇವ। ಸಾ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನಂ ಕಮ್ಮಾಯತನಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಕಾರಣಾನಂ ಅಪಚ್ಚನೀಕದಸ್ಸನೇನ ಅನುಲೋಮೇತೀತಿ **ಅನುಲೋಮಿಕಾ**। ತಥಾ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಚರಿಯಾಯ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ ಅನುಲೋಮೇತಿ, ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅನುಲೋಮನತೋ ಅನುಲೋಮೇತೀತಿಪಿ ಅನುಲೋಮಿಕಾ। ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏತಾನಿ ಕಾರಣಾನಿ ಖಮತಿ ಸಹತಿ ದಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ **ಖನ್ತಿ,** ಪಸ್ಸತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿ,** ರೋಚೇತೀತಿ **ರುಚಿ,** ಮುದತೀತಿ **ಮುದಿ,** ಪೇಕ್ಖತೀತಿ **ಪೇಕ್ಖಾ**। ಸಬ್ಬೇಪಿಸ್ಸಾ ತೇ ಕಮ್ಮಾಯತನಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ನಿಜ್ಝಾನಂ ಖಮನ್ತಿ, ವಿಸೇಸತೋ ಚ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಾ ಧಮ್ಮಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತವಸೇನ ನಿಜ್ಝಾಯಮಾನಾ ತಂ ನಿಜ್ಝಾನಂ ಖಮನ್ತೀತಿ **ಧಮ್ಮನಿಜ್ಝಾನಖನ್ತಿ**।

ಪರತೋ ಅಸ್ಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲಭತೀತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಉಪದೇಸವಚನಂ ಅಸ್ಸುತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ಪಟಿಲಭತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಚಿನ್ತಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ನ ಯೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾತಾನಂ ಪನ ಮಹಾಸತ್ತಾನಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಞಾಣಂ ದ್ವಿನ್ನಂಯೇವ ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೇಸಪಞ್ಞಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಪೂರಿತಪಾರಮೀನಂ ಮಹಾಪಞ್ಞಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಪರತೋ ಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲಭತೀತಿ ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಾಯತನಾದೀನಿ ಪರೇನ ಕರಿಯಮಾನಾನಿ ವಾ ಕತಾನಿ ವಾ ದಿಸ್ವಾಪಿ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಥಯಮಾನಸ್ಸ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾಪಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾಪಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಸಬ್ಬಾ ಪರತೋ ಸುತ್ವಾಯೇವ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ; ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಪವತ್ತಾ **ಪಞ್ಞಾ ಭಾವನಾಮಯಾ** ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೬೯. **ದಾನಂ ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ದಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚ; ದಾನಚೇತನಾಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಾನಾಧಿಗಚ್ಛಾ**ತಿ ದಾನಂ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ; ಪಾಪುಣನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಯಾ ಏವಂ ದಾನಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ **ದಾನಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ** ನಾಮ। ಸಾ ಪನೇಸಾ 'ದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ, ದಾನಂ ದೇನ್ತಸ್ಸ, ದಾನಂ ದತ್ವಾ ತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಚೇತನಾ, ಮುಞ್ಚಚೇತನಾ, ಅಪರಚೇತನಾತಿ ತಿವಿಧೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಸೀಲಂ ಆರಬ್ಭ ಸೀಲಾಧಿಗಚ್ಛಾತಿ ಇಧಾಪಿ ಸೀಲಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾವ **ಸೀಲಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಅಯಮ್ಪಿ 'ಸೀಲಂ ಪೂರೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ, ಸೀಲಂ ಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ, ಸೀಲಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಚೇತನಾ, ಮುಞ್ಚಚೇತನಾ, ಅಪರಚೇತನಾತಿ ತಿವಿಧೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಭಾವನಾಮಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಯೇವ।

೭೭೦. ಅಧಿಸೀಲಪಞ್ಞಾದೀಸು ಸೀಲಾದೀನಿ ದುವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ - ಸೀಲಂ, ಅಧಿಸೀಲಂ; ಚಿತ್ತಂ, ಅಧಿಚಿತ್ತಂ; ಪಞ್ಞಾ, ಅಧಿಪಞ್ಞಾತಿ। ತತ್ಥ "ಉಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾ ವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತು ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೭) ಇಮಾಯ ತನ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತವಸೇನ ಪಞ್ಚಪಿ ಸೀಲಾನಿ ದಸಪಿ ಸೀಲಾನಿ ಸೀಲಂ ನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ತಥಾಗತೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಹೋತಿ। ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಕೇ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತೀತಿ? ತಾಪಸಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬೋಧಿಸತ್ತಾ, ಚಕ್ಕವತ್ತಿರಾಜಾನೋ ಚ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ। ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ, ಭಿಕ್ಖುನೀಸಙ್ಘೋ, ಉಪಾಸಕಾ, ಉಪಾಸಿಕಾಯೋ ಚ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ। ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸೀಲಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸೀಲೇಹಿ ಅಧಿಕಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇಯೇವ ತಥಾಗತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾಯೇವ ಚ ನಂ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ। "ಇಮಸ್ಮಿಂ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ವೀತಿಕ್ಕಮೇ ಇದಂ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅವಿಸಯೋ, ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಏಸ ವಿಸಯೋ, ಬುದ್ಧಾನಂ ಬಲಂ। ಇತಿ ಯಸ್ಮಾ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ ಅಧಿಸೀಲಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅಧಿಸೀಲಪಞ್ಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಂ ಸಂವರನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಯ ಏವ ಪನ ತನ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತವಸೇನ ವಟ್ಟಪಾದಿಕಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಚಿತ್ತಂ ನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ತಥಾಗತೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಹೋತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ। ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀತಿ? ತಾಪಸಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾ ಚೇವ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬೋಧಿಸತ್ತಾ ಚ ಚಕ್ಕವತ್ತಿರಾಜಾನೋ ಚ। ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಭಗವತಿ ವಿಸೇಸತ್ಥಿಕಾ ಭಿಕ್ಖುಆದಯೋಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿಯೇವ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾದಿಕಾ ಪನ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತೇಹಿ ಅಧಿಕಾ, ಉಪ್ಪನ್ನೇಯೇವ ತಥಾಗತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾ ಏವ ಚ ಏತಾ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ । ಇತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಅಧಿಚಿತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಧಿಚಿತ್ತಪಞ್ಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಯ ಏವ ಪನ ತನ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಗಹಿತವಸೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣಂ ಪಞ್ಞಾ ನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ತಥಾಗತೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಹೋತಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ। ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ವೇಲಾಮದಾನವೇಸ್ಸನ್ತರದಾನಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತೇನ ಞಾಣೇನ ಮಹಾದಾನಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಾನಂ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ಮಗ್ಗಫಲಪಞ್ಞಾ ಪನ ಸಬ್ಬಪಞ್ಞಾಹಿ ಅಧಿಕಾ, ಉಪ್ಪನ್ನೇಯೇವ ತಥಾಗತೇ ವಿತ್ಥಾರಿಕಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ನೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ। ಇತಿ ಯಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗಫಲಪಞ್ಞಾ ಅಧಿಪಞ್ಞಾ, ತಸ್ಮಾ ಅತಿರೇಕಪಞ್ಞಾಯ ಪಞ್ಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸೂ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಸೀಲಂ, ಅಧಿಸೀಲಂ; ಚಿತ್ತಂ, ಅಧಿಚಿತ್ತಂ; ಪಞ್ಞಾ, ಅಧಿಪಞ್ಞಾತಿ ಇಮೇಸು ಛಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಞ್ಞಾ ಕತರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾತಿ? ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಓಮಕತರಪ್ಪಮಾಣಂ ಛತ್ತಂ ವಾ ಧಜಂ ವಾ ಉಪಾದಾಯ ಅತಿರೇಕಪ್ಪಮಾಣಂ ಅತಿಛತ್ತಂ ಅತಿಧಜೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚಸೀಲಂ ದಸಸೀಲಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸೀಲಂ **'ಅಧಿಸೀಲಂ'** ನಾಮ; ವಟ್ಟಪಾದಿಕಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಉಪಾದಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾದಿಕಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ **'ಅಧಿಚಿತ್ತಂ'** ನಾಮ, ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಪಞ್ಞಂ ಉಪಾದಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ ಚ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಚ ಫಲಪಞ್ಞಾ ಚ **'ಅಧಿಪಞ್ಞಾ'** ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೭೭೧. ಆಯಕೋಸಲ್ಲಾದಿನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ **ಆಯೋತಿ** ವುಡ್ಢಿ, ಸಾ ಅನತ್ಥಹಾನಿತೋ ಅತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚ ದುವಿಧಾ; **ಅಪಾಯೋತಿ** ಅವುಡ್ಢಿ, ಸಾಪಿ ಅತ್ಥಹಾನಿತೋ ಅನತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚ ದುವಿಧಾ; ತಸ್ಮಾ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇಮೇ ಧಮ್ಮೇ ಮನಸಿಕರೋತೋತಿ**ಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಇದಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಯಾ ಇಮೇಸಂ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಪ್ಪಹಾನೇಸು ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತೀಸು ಪಞ್ಞಾ - ಇದಂ ಆಯಕೋಸಲ್ಲಂ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಾ ಪನೇಸಾ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನನಿರುಜ್ಝನೇಸು ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತೀಸು ಪಞ್ಞಾ - ಇದಂ ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆಯಕೋಸಲ್ಲಂ ತಾವ ಪಞ್ಞಾ ಹೋತು; ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಂ ಕಥಂ ಪಞ್ಞಾ ನಾಮ ಜಾತಾತಿ? ಪಞ್ಞವಾಯೇವ ಹಿ 'ಮಯ್ಹಂ ಏವಂ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ; ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪವಡ್ಢನ್ತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಸೋ ಏವಂ ಞತ್ವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ದೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಪಜಹತಿ; ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಕುಸಲೇ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಪಾಪೇತಿ। ಏವಂ ಅಪಾಯಕೋಸಲ್ಲಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾ ಏವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸಬ್ಬಾಪಿ ತತ್ರುಪಾಯಾ ಪಞ್ಞಾ ಉಪಾಯಕೋಸಲ್ಲ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪನ ಅಚ್ಚಾಯಿಕಕಿಚ್ಚೇ ವಾ ಭಯೇ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಸ್ಸ ತಿಕಿಚ್ಛನತ್ಥಂ ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಯಕಾರಣಜಾನನವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೪.) ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೯೩. ಚತುಬ್ಬಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನ**ನ್ತಿಆದೀಸು ದಿನ್ನಪಚ್ಚಯಾ ಫಲಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಇದಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಯಂ ಞಾಣಂ 'ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಸಕಂ, ಇದಂ ನೋ ಸಕ'ನ್ತಿ ಜಾನಾತಿ - ಇದಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣಂ ನಾಮ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ತಿವಿಧಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ, ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ, ತಿವಿಧಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಇದಂ ನ ಸಕಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ತೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ದಸವಿಧಮ್ಪಿ ಸುಚರಿತಂ ಸಕಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ಅತ್ತನೋ ವಾಪಿ ಹೋತು ಪರಸ್ಸ ವಾ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಂ ನ ಸಕಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ಕಸ್ಮಾ? ಅತ್ಥಭಞ್ಜನತೋ ಅನತ್ಥಜನನತೋ ಚ। ಅತ್ತನೋ ವಾ ಹೋತು ಪರಸ್ಸ ವಾ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಕುಸಲಂ ಸಕಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ಕಸ್ಮಾ? ಅನತ್ಥಭಞ್ಜನತೋ ಅತ್ಥಜನನತೋ ಚ। ಏವಂ ಜಾನನಸಮತ್ಥೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣೇ ಠತ್ವಾ ಬಹುಂ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸೀಲಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಸುಖೇನ ಸುಖಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ತಾನಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಧನೋ ಪುರಿಸೋ ಪಞ್ಚಸು ಸಕಟಸತೇಸು ಸಪ್ಪಿಮಧುಫಾಣಿತಾದೀನಿ ಚೇವ ಲೋಣತಿಲತಣ್ಡುಲಾದೀನಿ ಚ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಕನ್ತಾರಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಕೇನಚಿದೇವ ಕರಣೀಯೇನ ಅತ್ಥೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಕರಣಾನಂ ಗಹಿತತ್ತಾ ನ ಚಿನ್ತೇತಿ, ನ ಪರಿತಸ್ಸತಿ, ಸುಖೇನೇವ ಖೇಮನ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ; ಏವಮೇವ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣೇ ಠತ್ವಾ ಬಹುಂ ದಾನಂ ದತ್ವಾ...ಪೇ॰... ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ತಾನಂ ಗಣನಪಥೋ ನತ್ಥಿ। **ಠಪೇತ್ವಾ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಂ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಸ್ಸ ಚ ಅನುಲೋಮನತೋ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಾಸವಾ ಕುಸಲಾ ಪಞ್ಞಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞಾಣಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೯೪. ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಞಾಣಂ ದುಕ್ಖೇಪೇತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಏಕಮೇವ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಏಕಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ಸಙ್ಗಹಿತಂ।

೭೯೬. ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ತಾವ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಏಕಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಂ ನಾಮ ಹೋತು; ಫಲಪಞ್ಞಾ ಕಥಂ ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ? ನಿರೋಧಸಚ್ಚವಸೇನ। ದುವಿಧಾಪಿ ಹೇಸಾ ಪಞ್ಞಾ ಅಪರಪ್ಪಚ್ಚಯೇ ಅತ್ಥಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ಅರಿಯಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಕಿಚ್ಚತೋ ಚ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸೋ ಇಮಿನಾ ಧಮ್ಮೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಗೋಚರತ್ತಾ ಗೋಚರವೋಹಾರೇನ ಧಮ್ಮೋತಿ ವುತ್ತಂ, ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ವಾ ಕರಣವಚನಂ; ಇಮಂ ಧಮ್ಮಂ ಞಾತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ; ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಠಿತೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ದಿಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ದಸ್ಸನೇನ; ಧಮ್ಮಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಠಿತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪತ್ತೇನಾ**ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಂ ಪತ್ತೇನ। **ವಿದಿತೇನಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ವಿದಿತಾನಿ ಪಾಕಟಾನಿ ಕತಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿದಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತೇನ ವಿದಿತಧಮ್ಮೇನ। **ಪರಿಯೋಗಾಳ್ಹೇನಾ**ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಪರಿಯೋಗಾಹೇತ್ವಾ ಠಿತೇನ। **ನಯಂ ನೇತೀ**ತಿ ಅತೀತೇ ಚ ಅನಾಗತೇ ಚ ನಯಂ ನೇತಿ ಹರತಿ ಪೇಸೇತಿ। ಇದಂ ಪನ ನ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ। ಸತ್ಥಾರಾ ಪನ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ನಯಂ ನಯನಸದಿಸಂ ಕತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಮಗ್ಗಮೂಲಕತ್ತಾ। ಭಾವಿತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಹಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸತ್ಥಾ ಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ನಯಂ ನಯನಸದಿಸಂ ಅಕಾಸಿ। ಅಪಿಚ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ - ಯದೇತಂ ಇಮಿನಾ ಚತುಸಚ್ಚಗೋಚರಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಅಧಿಗತಂ, ತೇನ ಞಾಣೇನ ಕಾರಣಭೂತೇನ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಸಙ್ಖಾತಂ ನಯಂ ನೇತಿ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾ ತೇನ ನಯಂ ನೇತಿ, ತಂ ಆಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ಅತೀತಮದ್ಧಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಬ್ಭಞ್ಞಂಸೂ**ತಿ ಜಾನಿಂಸು ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಂಸು। **ಇಮಞ್ಞೇವಾ**ತಿ ಯಂ ದುಕ್ಖಂ ಅತೀತೇ ಅಬ್ಭಞ್ಞಂಸು, ಯಞ್ಚ ಅನಾಗತೇ ಅಭಿಜಾನಿಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ತಞ್ಞೇವ ಇಮಂ; ಸರಿಕ್ಖಟ್ಠೇನ ಪನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಅತೀತೇಪಿ ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ತಣ್ಹಂ ತೇಭೂಮಕಕ್ಖನ್ಧೇಯೇವ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನ್ತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಂಸು, ತಣ್ಹಂಯೇವ ಸಮುದಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ನಿರೋಧಸಚ್ಚನ್ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಮೇವ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚನ್ತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಂಸು, ಅನಾಗತೇಪಿ ಏವಮೇವ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಏತರಹಿಪಿ ಏವಮೇವ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಸರಿಕ್ಖಟ್ಠೇನ "ಇಮಞ್ಞೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅನ್ವಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಅನುಗಮನಞಾಣಂ ನಯನಞಾಣಂ ಕಾರಣಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪರಿಯೇ ಞಾಣನ್ತಿ ಚಿತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದಞಾಣಂ। **ಪರಸತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಸೇಸಸತ್ತಾನಂ। ಇತರಂ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। **ಚೇತಸಾ ಚೇತೋ ಪರಿಚ್ಚ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇನ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಸರಾಗಾದಿವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಜಾನಾತಿ। **ಸರಾಗಂ ವಾ**ತಿಆದೀಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತಮೇವ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಇಧ ಅನುತ್ತರಂ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ವಿಮುತ್ತಂ ವಾ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಲೋಕುತ್ತರಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ಅವಿಪಸ್ಸನೂಪಗಮ್ಪಿ ಹಿ ಪರಚಿತ್ತಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ಹೋತಿಯೇವ।

ಅವಸೇಸಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಾದಿಕಾ ತಿಸ್ಸೋ ಪಞ್ಞಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪಞ್ಞಾ ಞಾಣನ್ತಿ ಸಮ್ಮತತ್ತಾ **ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಂ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ವಚನತ್ಥೋ ಪನೇತ್ಥ ಸಮ್ಮುತಿಮ್ಹಿ ಞಾಣನ್ತಿ ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಂ।

೭೯೭. ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇ ಪಞ್ಞಾತಿ ಅಯಞ್ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಚಿನತೇವ, ತಸ್ಮಾ "ಆಚಯಾಯ ನೋ ಅಪಚಯಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅಪಚಿನತೇವ, ತಸ್ಮಾ "ಅಪಚಯಾಯ ನೋ ಆಚಯಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಪಞ್ಞಾ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಮ್ಪಿ ಆಚಿನತಿ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಚೇವ

ಕಿಲೇಸಮೂಲಕೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಅಪಚಿನತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಆಚಯಾಯ ಚೇವ ಅಪಚಯಾಯ ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಸೇಸಾ ನೇವ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಚಿನತಿ ನ ಅಪಚಿನತಿ, ತಸ್ಮಾ "ನೇವ ಆಚಯಾಯ ನೋ ಅಪಚಯಾಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ।

೭೯೮. **ನ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ಇದಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸಾ ಹಿಸ್ಸ ಕಾಮವಿವೇಕೇನ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಕಿಲೇಸನಿಬ್ಬಿದಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। ತಾಯ ಚೇಸ ಕಾಮೇಸು ವೀತರಾಗೋ ಹೋತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಭಾವಂ ಪನ ಅಪ್ಪತ್ತತಾಯ ನೇವ ಪಞ್ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಏವಮಯಂ ಪಞ್ಞಾ **ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ಹೋತಿ ನೋ ಪಟಿವೇಧಾಯ**। **ಸ್ವೇವಾ**ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಪತ್ವಾ ಠಿತೋ। **ಕಾಮೇಸು ವೀತರಾಗೋ ಸಮಾನೋ**ತಿ ತಥಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಂಯೇವ ಕಾಮಾನಂ ವಸೇನ ವೀತರಾಗೋ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ಪಞ್ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಇದಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾ ಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಭಾವೇನಾಪಿ ಪಞ್ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ ಏವ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ **ಪಟಿವೇಧಾಯ** ಹೋತಿ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾಯ ಏವ ಪನ ಕಿಲೇಸೇಸುಪಿ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತ್ತಾ **ನೋ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ**। ಯಾ ಪನಾಯಂ ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ಕತರಕೋಟ್ಠಾಸಂ ಭಜತೀತಿ? ಸೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಭಜತಿ, ಅವಿತಕ್ಕವಸೇನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ। ಏವಮೇಸಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। **ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ಚೇವ ಪಟಿವೇಧಾಯ ಚಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ವಟ್ಟೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನತೋ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ, ಛಟ್ಠಂ ಅಭಿಞ್ಞಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನತೋ ಪಟಿವೇಧಾಯ ಚ ಹೋತಿ।

೭೯೯. **ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಲಾಭೀ**ತಿಆದೀಸು ಯ್ವಾಯಂ ಅಪ್ಪಗುಣಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಲಾಭೀ। ತಂ ತತೋ ವುಟ್ಠಿತಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಕಾಮಸಹಗತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ಸಮುದಾಚರನ್ತಿ ತುದನ್ತಿ ಚೋದೇನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಕಾಮಾನುಪಕ್ಖನ್ದಾನಂ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾ ಹಾಯತಿ ಪರಿಹಾಯತಿ; ತಸ್ಮಾ **ಹಾನಭಾಗಿನೀ**ತಿ ವುತ್ತಾ। **ತದನುಧಮ್ಮತಾ**ತಿ ತದನುರೂಪಸಭಾವಾ। **ಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಇದಂ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಸಮ್ಮಾಸತಿಂ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾನುರೂಪಸಭಾವಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸನ್ತತೋ ಪಣೀತತೋ ದಿಸ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನಾ ಅಭಿನನ್ದಮಾನಾ ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ನಿಕನ್ತಿವಸೇನ ಸಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾ ನೇವ ಹಾಯತಿ, ನ ವಡ್ಢತಿ, ಠಿತಿಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಾ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಠಿತಿಭಾಗಿನೀ** ಪಞ್ಞಾತಿ। **ಅವಿತಕ್ಕಸಹಗತಾ**ತಿ ಅವಿತಕ್ಕಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಸನ್ತತೋ ಪಣೀತತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅವಿತಕ್ಕಸಹಗತಾ। **ಸಮುದಾಚರನ್ತೀ**ತಿ ಪಗುಣತೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಿತಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾಧಿಗಮತ್ಥಾಯ ತುದನ್ತಿ ಚೋದೇನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಉಪರಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾನುಪಕ್ಖನ್ದಾನಂ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾ ವಿಸೇಸಭೂತಸ್ಸ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ **ವಿಸೇಸಭಾಗಿನೀ**ತಿ ವುತ್ತಾ। **ನಿಬ್ಬಿದಾಸಹಗತಾ**ತಿ ತಮೇವ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಿತಂ ನಿಬ್ಬಿದಾಸಙ್ಖಾತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಸಹಗತಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಞ್ಹಿ ಝಾನಙ್ಗಭೇದೇ ವತ್ತನ್ತೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಿದಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಮುದಾಚರನ್ತೀ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯತ್ಥಾಯ ತುದನ್ತಿ ಚೋದೇನ್ತಿ। **ವಿರಾಗೂಪಸಞ್ಹಿತಾ**ತಿ ವಿರಾಗಸಙ್ಖಾತೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಉಪಸಂಹಿತಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮ್ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಇಮಿನಾ ಮಗ್ಗೇನ ವಿರಾಗಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕಾತುನ್ತಿ ಪವತ್ತಿತೋ "ವಿರಾಗೂಪಸಞ್ಹಿತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾಪಿ ವಿರಾಗೂಪಸಞ್ಹಿತಾ ಏವ ನಾಮ। ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನತಾಯ **ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿನೀ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಏವಂ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾವ ಕಥಿತಾ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನಪಞ್ಞಾದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೦೦. **ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ಸಮಾಧಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಸಮಾಧಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಆಗಮನಕಾಲೇ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಕಿಲಮನ್ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಆಗತಸ್ಸ। **ದನ್ಧಂ ತಣ್ಠಾನಂ ಅಭಿಜಾನನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೇಸು ಕಿಲೇಸೇಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸೇ ಚಿರಂ ವಸಿತ್ವಾ ತಂ ಲೋಕುತ್ತರಸಮಾಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಠಾನಂ ದನ್ಧಂ ಸಣಿಕಂ ಅಭಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಸ್ಸ , ಪಾಪುಣನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಯಾ ಏಸಾ ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ

ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪಟಿಪದಾಯ ದುಕ್ಖತ್ತಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸಪಞ್ಞಾಯ ಚ ದನ್ಧತ್ತಾ ಮಗ್ಗಕಾಲೇ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಪಞ್ಞಾ ಆಗಮನವಸೇನ **ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ** ನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಉಪರಿ ತೀಸು ಪದೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೦೨. **ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ನ ನಿಕಾಮಲಾಭಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೋ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ನ ನಿಕಾಮಲಾಭೀ ಹೋತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ನ ನಿಕಾಮಲಾಭೀ ನಾಮ। ಯಸ್ಸ ಸಮಾಧಿ ಉಪರೂಪರಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನತ್ಥಾಯ ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತುಂ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಗುಣಜ್ಝಾನಲಾಭಿಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆರಮ್ಮಣಂ ಥೋಕಂ ಫರನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪರಿತ್ತೇ ಸುಪ್ಪಮತ್ತೇ ವಾ ಸರಾವಮತ್ತೇ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಅಪ್ಪನಂ ಪತ್ವಾ ತಂ ಅವಡ್ಢಿತಂ ಥೋಕಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಫರನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ನನಿಕಾಮಲಾಭೀಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಹಿ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಲಾಭೀ ಏತ್ಥ **ನಿಕಾಮಲಾಭೀ**ತಿ ವುತ್ತೋ। ಅವಡ್ಢಿತಾರಮ್ಮಣಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಚ ವಡ್ಢಿತಾರಮ್ಮಣಂ **ವಿಪುಲ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ತಾದಿಸಮೇವ।

ಜರಾಮರಣೇಪೇತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಏಕಪಟಿವೇಧವಸೇನ ಏತಂ ವುತ್ತಂ।

ಜರಾಮರಣಂ ಆರಬ್ಭಾತಿಆದೀನಿ ಪನ ಏಕೇಕಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸಚ್ಚವವತ್ಥಾಪನವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೫.) ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೦೪. ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಪೀತಿಫರಣತಾ**ದೀಸು ಪೀತಿಂ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದ್ವೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ **ಪೀತಿಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಸುಖಂ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ತೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ **ಸುಖಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಪರೇಸಂ ಚೇತೋಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಪಞ್ಞಾ **ಚೇತೋಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಆಲೋಕಂ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಞ್ಞಾ **ಆಲೋಕಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ತೇನೇವ ವುತ್ತಂ "ದ್ವೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ ಪೀತಿಫರಣತಾ"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಚ ಪೀತಿಫರಣತಾ ಸುಖಫರಣತಾ ದ್ವೇ ಪಾದಾ ವಿಯ, ಚೇತೋಫರಣತಾ ಆಲೋಕಫರಣತಾ ದ್ವೇ ಹತ್ಥಾ ವಿಯ, ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಮಜ್ಝಿಮಕಾಯೋ ವಿಯ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿಮಿತ್ತಂ ಸೀಸಂ ವಿಯ। ಇತಿ ಭಗವಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಂ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸಮ್ಪನ್ನಂ ಪುರಿಸಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇಸಿ। **ಅಯಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ**ತಿ ಅಯಂ ಹತ್ಥಪಾದಸೀಸಸದಿಸೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಯುತ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿಂ ಕಥೇಸಿ।

ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ ಚೇವಾತಿಆದೀಸು ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸೋ ಹಿ ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿತಕ್ಖಣೇ ಸುಖತ್ತಾ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ**। ಪುರಿಮೋ ಪುರಿಮೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸುಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ **ಆಯತಿಂ ಸುಖವಿಪಾಕೋ**। ಸನ್ತಂ ಸುಖುಮಂ ಫಲಚಿತ್ತಂ ಪಣೀತಂ ಮಧುರರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಹಿ ಸಬ್ಬಕಾಯಾನುಗತಂ ಸುಖಸಮ್ಫಸ್ಸಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸುಖಸಹಗತಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇಮಿನಾಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯತಿಂ ಸುಖವಿಪಾಕೋ। ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ **ಅರಿಯೋ**। ಕಾಮಾಮಿಸವಟ್ಟಾಮಿಸಲೋಕಾಮಿಸಾನಂ ಅಭಾವಾ **ನಿರಾಮಿಸೋ**। ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಮಹಾಪುರಿಸೇಹಿ ಸೇವಿತತ್ತಾ **ಅಕಾಪುರಿಸಸೇವಿತೋ**। ಅಙ್ಗಸನ್ತತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಸನ್ತತಾಯ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸದರಥಸನ್ತತಾಯ ಚ **ಸನ್ತೋ**। ಅತಪ್ಪನೀಯಟ್ಠೇನ **ಪಣೀತೋ**। ಕಿಲೇಸಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಲದ್ಧತ್ತಾ ಕಿಲೇಸಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಭಾವಸ್ಸ ವಾ ಲದ್ಧತ್ತಾ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಲದ್ಧೋ**। ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೀತಿ ಹಿ ಇದಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಕಿಲೇಸೇನ ವಾ ಅರಹತಾ ಲದ್ಧತ್ತಾಪಿ

ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಲದ್ಧೋ। ಏಕೋದಿಭಾವೇನ ಅಧಿಗತತ್ತಾ ಏಕೋದಿಭಾವಮೇವ ವಾ ಅಧಿಗತತ್ತಾ **ಏಕೋದಿಭಾವಾಧಿಗತೋ**। ಅಪ್ಪಗುಣಸಾಸವಸಮಾಧಿ ವಿಯ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ನಿಗ್ಗಯ್ಹ ಕಿಲೇಸೇ ವಾರೇತ್ವಾ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ **ನ ಸಸಙ್ಖಾರನಿಗ್ಗಯ್ಹವಾರಿತಗತೋ**। ತಞ್ಚ ಸಮಾಧಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೋ ತತೋ ವಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತೋ ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ ಸತೋವ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಸತೋವ ವುಟ್ಠಹತಿ। ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲವಸೇನ ವಾ ಸತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಸತೋ ವುಟ್ಠಹತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯದೇತ್ಥ "ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ ಚೇವ ಆಯತಿಞ್ಚ ಸುಖವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಮಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಂಯೇವ ಅಪರಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ - ತಂ ಏಕಮಙ್ಗಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಏವಮಿಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣೇಹಿ ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ ಪಞ್ಚಞಾಣಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ನಾಮ ವುತ್ತೋತಿ।

ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೬.) ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೦೫. ಛಬ್ಬಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಇದ್ಧಿವಿಧೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ "ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೇ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೮೪; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೦೨) ಇದ್ಧಿವಿಧೇ ಞಾಣಂ। ಇಮಿನಾ ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ರೂಪಾವಚರಾ ಬಹುಧಾಭಾವಾದಿಸಾಧಿಕಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾವ ಕಥಿತಾ। **ಸೋತಧಾತುವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ದೂರಸನ್ತಿಕಾದಿಭೇದಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾಯ ದಿಬ್ಬಸೋತಧಾತುಯಾ ಞಾಣಂ। ಇಮಿನಾಪಿ ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ರೂಪಾವಚರಾ ಪಕತಿಸೋತವಿಸಯಾತೀತಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾವ ಕಥಿತಾ। **ಪರಚಿತ್ತೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪರಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಞಾಣಂ। ಇಮಿನಾಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಪರೇಸಂ ಸರಾಗಾದಿಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾವ ಕಥಿತಾ। **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಯಾ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ। ಇಮಿನಾಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುತ್ಥಕ್ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಸತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾವ ಕಥಿತಾ। **ಸತ್ತಾನಂ ಚುತೂಪಪಾತೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿಯಞ್ಚ ಉಪಪಾತೇ ಚ ಞಾಣಂ। ಇಮಿನಾಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಚವನಕಉಪಪಜ್ಜನಕಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಣ್ಣಧಾತುಆರಮ್ಮಣಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾವ ಕಥಿತಾ। **ಆಸವಾನಂ ಖಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಸಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದಜಾನನಞಾಣಂ। ಇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಮೇವ। ಸೇಸಾನಿ ಲೋಕಿಯಾನೀತಿ।

ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೭.) ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸಾದಿವಣ್ಣನಾ

೮೦೬. ಸತ್ತವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿವಸೇನ ಏಕಾದಸಸು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲತ್ತಯಭೇದತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ವತ್ವಾ ಪುನ "ಯಮ್ಪಿಸ್ಸ ತಂ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ತದೇವ ಞಾಣಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಖಯಧಮ್ಮತಾದೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣಂ, ಅಸತಿ ಜಾತಿಯಾ ನತ್ಥಿ ಜರಾಮರಣ**ನ್ತಿ ಞಾಣದ್ವಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅತೀತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ, ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಅತೀತೇ ಞಾಣದ್ವಯಂ, ಅನಾಗತೇ ಞಾಣದ್ವಯನ್ತಿ ಛ। ತಾನಿ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತ। ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಞಾಣಂ। ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಿತಿಕಾರಣತ್ತಾ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ; ತತ್ಥ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ। ಏತಸ್ಸೇವ ಛಬ್ಬಿಧಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಏವಂ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಅಙ್ಗೇ ಇಮಾನಿ ಸತ್ತ ಸತ್ತ ಕತ್ವಾ ಏಕಾದಸಸು ಅಙ್ಗೇಸು ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಖಯಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಖಯಗಮನಸಭಾವಂ। **ವಯಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ವಯಗಮನಸಭಾವಂ। **ವಿರಾಗಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ವಿರಜ್ಜನಸಭಾವಂ। **ನಿರೋಧಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನಿರುಜ್ಝನಸಭಾವಂ। ಇಮಿನಾ ಕಿಂ ಕಥಿತಂ? ಅಪರವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪುರಿಮವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಮಸನಂ ಕಥಿತಂ। ತೇನ ಕಿಂ ಕಥಿತಂ ಹೋತಿ? ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಥಿತಾ।

ಪಠಮಞಾಣೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ಅನತ್ತಾತಿ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಞಾಣಂ ದುತಿಯೇನ ದಟ್ಠುಂ ವಟ್ಟತಿ, ದುತಿಯಂ ತತಿಯೇನ, ತತಿಯಂ ಚತುತ್ಥೇನ, ಚತುತ್ಥಂ ಪಞ್ಚಮೇನ, ಪಞ್ಚಮಂ ಛಟ್ಠೇನ, ಛಟ್ಠಂ ಸತ್ತಮೇನ। ಏವಂ ಸತ್ತ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಥಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೮೦೭. ಅಟ್ಠವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಞಾತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಮ್ಹಿ ಪಞ್ಞಾ। ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಞ್ಞಾವ ಕಥಿತಾ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋತಿ।

ಅಟ್ಠಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

೮೦೮. ನವವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತೀಸೂತಿ** ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರಸಙ್ಖಾತಾಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು। ತಾಸಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಅನುಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವಿಹಾರಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಅನುಪುಬ್ಬವಿಹಾರತಾ, ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಸಮಾಪತ್ತಿತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ **ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿಆದಯೋ ಅಟ್ಠ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ । ನವಮಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಹಿ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸನ್ತತೋ ಪಣೀತತೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಮಾನಸ್ಸ ಪವತ್ತತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣ"ನ್ತಿ।

ನವಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೧೦.) ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

ಪಠಮಬಲನಿದ್ದೇಸೋ

೮೦೯. ದಸವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥುನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಹೇತುಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। **ಅನವಕಾಸೋತಿ** ಪಚ್ಚಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಉಭಯೇನಾಪಿ ಕಾರಣಮೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಠಾನನ್ತಿ ಚ ಅವಕಾಸೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯನ್ತಿ** ಯೇನ ಕಾರಣೇನ। **ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ** ಮಗ್ಗದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ। **ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ** ಚತುಭೂಮಕೇಸು ಸಙ್ಖತಸಙ್ಖಾರೇಸು ಕಞ್ಚಿ ಏಕಂ ಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ। **ನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ** ನಿಚ್ಚೋತಿ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯ। **ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ** ಏತಂ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ, ನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। **ಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನೋತಿ** ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। **ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ** ಏತಂ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥಿ; ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಹಿ ಸೋ ತೇಭೂಮಕೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ನಿಚ್ಚತೋ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತುತ್ಥಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರೋ ಪನ ತೇಜುಸ್ಸದತ್ತಾ ದಿವಸಂ ಸನ್ತತ್ತೋ ಅಯೋಗುಳೋ ವಿಯ ಮಕ್ಖಿಕಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಾ ಅಕುಸಲಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ **ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ಸುಖತೋತಿ**ಆದೀಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸುಖತೋ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ** "ಏಕನ್ತಸುಖೀ ಅತ್ತಾ ಹೋತಿ ಅರೋಗೋ ಪರಮ್ಮರಣಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೧) ಏವಂ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಸುಖತೋ ಗಾಹಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನ ಪನ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಪರಿಳಾಹಾಭಿಭೂತೋ ಪರಿಳಾಹವೂಪಸಮತ್ಥಂ, ಮತ್ತಹತ್ಥಿಪರಿತಾಸಿತೋ ವಿಯ, ಸುಚಿಕಾಮೋ ಪೋಕ್ಖರಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಗೂಥಂ ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ಸುಖತೋ ಉಪಗಚ್ಛತಿ। ಅತ್ತವಾದೇ ಕಸಿಣಾದಿಪಣ್ಣತ್ತಿಸಙ್ಗಹತ್ಥಂ ಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ **ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮನ್ತಿ** ವುತ್ತಂ। ಇಧಾಪಿ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ಚತುಭೂಮಕವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕವಸೇನ; ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ವಾ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸಾಪಿ ತೇಭೂಮಕವಸೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವಟ್ಟತಿ। ಯಂ ಯಞ್ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತತೋ ತತೋ

ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಗಾಹಂ ವಿನಿವೇಠೇತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಹಿ ಯಂ ಯಂ ನಿಚ್ಚಂ ಸುಖಂ ಅತ್ತಾತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಂ ತಂ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಗಾಹಂ ವಿನಿವೇಠೇತಿ।

ಮಾತರನ್ತಿಆದೀಸು ಜನಿಕಾವ ಮಾತಾ। ಮನುಸ್ಸಭೂತೋವ ಖೀಣಾಸವೋ ಅರಹಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಕಿಂ ಪನ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯಾತಿ? ಏತಮ್ಪಿ ಅಟ್ಠಾನಂ। ಸಚೇಪಿ ಭವನ್ತರಗತಂ ಅರಿಯಸಾವಕಂ ಅತ್ತನೋ ಅರಿಯಸಾವಕಭಾವಂ ಅಜಾನನ್ತಮ್ಪಿ ಕೋಚಿ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯ - 'ಇಮಂ ಕುನ್ಥಕಿಪಿಲ್ಲಿಕಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇತ್ವಾ ಸಕಲಚಕ್ಕವಾಳಗಬ್ಭೇ ಚಕ್ಕವತ್ತಿರಜ್ಜಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಾಹೀ'ತಿ, ನೇವ ಸೋ ತಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯ। ಅಥ ವಾಪಿ ನಂ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯುಂ - 'ಸಚೇ ಇಮಂ ನ ಘಾತೇಸ್ಸಸಿ, ಸೀಸಂ ತೇ ಛಿನ್ದಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ, ಸೀಸಮೇವಸ್ಸ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯುಂ, ನೇವ ಸೋ ತಂ ಘಾತೇಯ್ಯ। ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಸ್ಸ ಪನ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ಚ ಬಲದೀಪನತ್ಥಮೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಸಾವಜ್ಜೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವೋ, ಯತ್ರ ಹಿ ನಾಮ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಮಾತುಘಾತಾದೀನಿಪಿ ಆನನ್ತರಿಯಾನಿ ಕರಿಸ್ಸತಿ। ಮಹಾಬಲೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ; ಸೋ ಏತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ನ ಕರೋತೀತಿ।

ಪದುಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತೇನಾತಿ ದೋಸಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ವಧಕಚಿತ್ತೇನ। **ಲೋಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಜೀವಮಾನಕಸರೀರೇ ಖುದ್ದಕಮಕ್ಖಿಕಾಯ ಪಿವನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಲೋಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ। **ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಮಾನಸಂವಾಸಕಂ ಸಮಾನಸೀಮಾಯಂ ಠಿತಂ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ, ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಪಞ್ಚಹುಪಾಲಿ, ಆಕಾರೇಹಿ ಸಙ್ಘೋ ಭಿಜ್ಜತಿ - ಕಮ್ಮೇನ, ಉದ್ದೇಸೇನ, ವೋಹರನ್ತೋ, ಅನುಸ್ಸಾವನೇನ, ಸಲಾಕಗ್ಗಾಹೇನಾ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೪೫೮)।

ತತ್ಥ **'ಕಮ್ಮೇನಾ'**ತಿ ಅಪಲೋಕನಾದೀಸು ಚತೂಸು ಕಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞತರೇನ ಕಮ್ಮೇನ। **'ಉದ್ದೇಸೇನಾ'**ತಿ ಪಞ್ಚಸು ಪಾತಿಮೋಕ್ಖುದ್ದೇಸೇಸು ಅಞ್ಞತರೇನ ಉದ್ದೇಸೇನ। **'ವೋಹರನ್ತೋ'**ತಿ ಕಥಯನ್ತೋ, ತಾಹಿ ತಾಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತೀಹಿ 'ಅಧಮ್ಮಂ ಧಮ್ಮೋ'ತಿಆದೀನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಭೇದಕರವತ್ಥೂನಿ ದೀಪೇನ್ತೋ। **'ಅನುಸ್ಸಾವನೇನಾ'**ತಿ 'ನನು ತುಮ್ಹೇ ಜಾನಾಥ ಮಯ್ಹಂ ಉಚ್ಚಾಕುಲಾ ಪಬ್ಬಜಿತಭಾವಂ ಬಹುಸ್ಸುತಭಾವಞ್ಚ! ಮಾದಿಸೋ ನಾಮ ಉದ್ಧಮ್ಮಂ ಉಬ್ಬಿನಯಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ ಗಾಹೇಯ್ಯಾತಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ನ ಯುತ್ತಂ। ಕಿಂ ಮಯ್ಹಂ ಅವೀಚಿ ನೀಲುಪ್ಪಲವನಂ ವಿಯ ಸೀತಲೋ? ಕಿಮಹಂ ಅಪಾಯತೋ ನ ಭಾಯಾಮೀ'ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಕಣ್ಣಮೂಲೇ ವಚೀಭೇದಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಸ್ಸಾವನೇನ । **'ಸಲಾಕಗ್ಗಾಹೇನಾ'**ತಿ ಏವಂ ಅನುಸ್ಸಾವೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತ್ವಾ ಅನಿವತ್ತನಧಮ್ಮೇ ಕತ್ವಾ "ಗಣ್ಹಥ ಇಮಂ ಸಲಾಕ"ನ್ತಿ ಸಲಾಕಗ್ಗಾಹೇನ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಮ್ಮಮೇವ ಉದ್ದೇಸೋ ವಾ ಪಮಾಣಂ ವೋಹಾರಾನುಸ್ಸಾವನಸಲಾಕಗ್ಗಾಹಾ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾ। ಅಟ್ಠಾರಸವತ್ಥುದೀಪನವಸೇನ ಹಿ ವೋಹರನ್ತೇನ ತತ್ಥ ರುಚಿಜನನತ್ಥಂ ಅನುಸ್ಸಾವೇತ್ವಾ ಸಲಾಕಾಯ ಗಾಹಿತಾಯಪಿ ಅಭಿನ್ನೋವ ಹೋತಿ ಸಙ್ಘೋ। ಯದಾ ಪನ ಏವಂ ಚತ್ತಾರೋ ವಾ ಅತಿರೇಕಾ ವಾ ಸಲಾಕಂ ಗಾಹೇತ್ವಾ ಆವೇಣಿಕಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಉದ್ದೇಸಂ ವಾ ಕರೋನ್ತಿ, ತದಾ ಸಙ್ಘೋ ಭಿನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಮಾತುಘಾತಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಯಾನಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಕರೋತಿ, ನ ಅರಿಯಸಾವಕೋ। ತೇಸಂ ಆವಿಭಾವತ್ಥಂ -

ಕಮ್ಮತೋ ದ್ವಾರತೋ ಚೇವ, ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಯತೋ ತಥಾ।
ಪಾಕಸಾಧಾರಣಾದೀಹಿ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತತ್ಥ **'ಕಮ್ಮತೋ'** ತಾವ - ಏತ್ಥ ಹಿ ಮನುಸ್ಸಭೂತಸ್ಸೇವ ಮನುಸ್ಸಭೂತಂ ಮಾತರಂ ವಾ ಪಿತರಂ ವಾ ಅಪಿ ಪರಿವತ್ತಲಿಙ್ಗಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಆನನ್ತರಿಯಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಸಕಲಚಕ್ಕವಾಳಂ ಮಹಾಚೇತಿಯಪ್ಪಮಾಣೇಹಿ ಕಞ್ಚನಥೂಪೇಹಿ ಪೂರೇತ್ವಾಪಿ, ಸಕಲಚಕ್ಕವಾಳಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಮಹಾದಾನಂ

ದತ್ವಾಪಿ, ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಙ್ಘಾಟಿಕಣ್ಣಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ವಿಚರಿತ್ವಾಪಿ, ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾ ನಿರಯಮೇವ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಯೋ ಪನ ಸಯಂ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ತಿರಚ್ಛಾನಭೂತಂ ಮಾತರಂ ವಾ ಪಿತರಂ ವಾ, ಸಯಂ ವಾ ತಿರಚ್ಛಾನಭೂತೋ ಮನುಸ್ಸಭೂತಂ, ತಿರಚ್ಛಾನಭೂತೋಯೇವ ವಾ ತಿರಚ್ಛಾನಭೂತಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇತಿ, ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಆನನ್ತರಿಯಂ ನ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮಂ ಪನ ಭಾರಿಯಂ ಹೋತಿ, ಆನನ್ತರಿಯಂ ಆಹಚ್ಚೇವ ತಿಟ್ಠತಿ। ಮನುಸ್ಸಜಾತಿಕಾನಂ ಪನ ವಸೇನ ಅಯಂ ಪಞ್ಹೋ ಕಥಿತೋ।

ಏತ್ಥ ಏಳಕಚತುಕ್ಕಂ, ಸಙ್ಗಾಮಚತುಕ್ಕಂ, ಚೋರಚತುಕ್ಕಞ್ಚ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। 'ಏಳಕಂ ಮಾರೇಮೀ'ತಿ ಅಭಿಸನ್ಧಿನಾಪಿ ಹಿ ಏಳಕಟ್ಠಾನೇ ಠಿತಂ ಮನುಸ್ಸೋ ಮನುಸ್ಸಭೂತಂ ಮಾತರಂ ವಾ ಪಿತರಂ ವಾ ಮಾರೇನ್ತೋ ಆನನ್ತರಿಯಂ ಫುಸತಿ। ಏಳಕಾಭಿಸನ್ಧಿನಾ ಪನ ಮಾತಾಪಿತಿಅಭಿಸನ್ಧಿನಾ ವಾ ಏಳಕಂ ಮಾರೇನ್ತೋ ಆನನ್ತರಿಯಂ ನ ಫುಸತಿ। ಮಾತಾಪಿತಿಅಭಿಸನ್ಧಿನಾ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಮಾರೇನ್ತೋ ಫುಸತೇವ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಚತುಕ್ಕದ್ವಯೇ। ಯಥಾ ಚ ಮಾತಾಪಿತೂಸು, ಏವಂ ಅರಹನ್ತೇಪಿ ಏತಾನಿ ಚತುಕ್ಕಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಮನುಸ್ಸಅರಹನ್ತಮೇವ ಚ ಮಾರೇತ್ವಾ ಆನನ್ತರಿಯಂ ಫುಸತಿ, ನ ಯಕ್ಖಭೂತಂ; ಕಮ್ಮಂ ಪನ ಭಾರಿಯಂ ಆನನ್ತರಿಯಸದಿಸಮೇವ। ಮನುಸ್ಸಅರಹನ್ತಸ್ಸ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇಯೇವ ಸತ್ಥಪ್ಪಹಾರೇ ವಾ ವಿಸೇ ವಾ ದಿನ್ನೇಪಿ ಯದಿ ಸೋ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ತೇನೇವ ಮರತಿ, ಅರಹನ್ತಘಾತೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಯಂ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇ ದಿನ್ನಂ ದಾನಂ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸೇವ ತಂ ದಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೇ ಮಾರೇನ್ತಸ್ಸ ಆನನ್ತರಿಯಂ ನತ್ಥಿ, ಕಮ್ಮಂ ಪನ ಭಾರಿಯಂ ಆನನ್ತರಿಯಸದಿಸಮೇವ।

ಲೋಹಿತುಪ್ಪಾದೇ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಅಭೇಜ್ಜಕಾಯತಾಯ ಪರೂಪಕ್ಕಮೇನ ಚಮ್ಮಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ಲೋಹಿತಪಗ್ಘರಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸರೀರಸ್ಸ ಪನ ಅನ್ತೋಯೇವ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಲೋಹಿತಂ ಸಮೋಸರತಿ। ದೇವದತ್ತೇನ ಪಟಿವಿದ್ಧಸಿಲಾತೋ ಭಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಗತಾ ಸಕಲಿಕಾಪಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಪಾದನ್ತಂ ಪಹರಿ। ಫರಸುನಾ ಪಹಟೋ ವಿಯ ಪಾದೋ ಅನ್ತೋಲೋಹಿತೋಯೇವ ಅಹೋಸಿ। ತಥಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಆನನ್ತರಿಯಂ ಹೋತಿ। ಜೀವಕೋ ಪನ ತಥಾಗತಸ್ಸ ರುಚಿಯಾ ಸತ್ಥಕೇನ ಚಮ್ಮಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ತಮ್ಹಾ ಠಾನಾ ದುಟ್ಠಲೋಹಿತಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಫಾಸುಕಮಕಾಸಿ। ತಥಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಮೇವ ಹೋತಿ।

ಅಥ ಯೇ ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೇ ತಥಾಗತೇ ಚೇತಿಯಂ ಭಿನ್ದನ್ತಿ, ಬೋಧಿಂ ಛಿನ್ದನ್ತಿ, ಧಾತುಮ್ಹಿ ಉಪಕ್ಕಮನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಕಿಂ ಹೋತೀತಿ? ಭಾರಿಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಹೋತಿ ಆನನ್ತರಿಯಸದಿಸಂ। ಸಧಾತುಕಂ ಪನ ಥೂಪಂ ವಾ ಪಟಿಮಂ ವಾ ಬಾಧಯಮಾನಂ ಬೋಧಿಸಾಖಞ್ಚ ಛಿನ್ದಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಸಚೇಪಿ ತತ್ಥ ನಿಲೀನಾ ಸಕುಣಾ ಚೇತಿಯೇ ವಚ್ಚಂ ಪಾತೇನ್ತಿ, ಛಿನ್ದಿತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಪರಿಭೋಗಚೇತಿಯತೋ ಹಿ ಸರೀರಚೇತಿಯಂ ಮಹನ್ತತರಂ। ಚೇತಿಯವತ್ಥುಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಬೋಧಿಮೂಲಮ್ಪಿ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಹರಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಯಾ ಪನ ಬೋಧಿಸಾಖಾ ಬೋಧಿಘರಂ ಬಾಧತಿ, ತಂ ಗೇಹರಕ್ಖಣತ್ಥಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಬೋಧಿಅತ್ಥಞ್ಹಿ ಗೇಹಂ, ನ ಗೇಹತ್ಥಾಯ ಬೋಧಿ। ಆಸನಘರೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಆಸನಘರೇ ಧಾತು ನಿಹಿತಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ರಕ್ಖಣತ್ಥಾಯ ಬೋಧಿಸಾಖಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಬೋಧಿಜಗ್ಗನತ್ಥಂ ಓಜೋಹರಣಸಾಖಂ ವಾ ಪೂತಿಟ್ಠಾನಂ ವಾ ಛಿನ್ದಿತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ; ಸರೀರಪಟಿಜಗ್ಗನೇ ವಿಯ ಪುಞ್ಞಮ್ಪಿ ಹೋತಿ।

ಸಙ್ಘಭೇದೇ ಸೀಮಟ್ಠಕಸಙ್ಘೇ ಅಸನ್ನಿಪತಿತೇ ವಿಸುಂ ಪರಿಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕತವೋಹಾರಾನುಸ್ಸಾವನಸಲಾಕಗ್ಗಾಹಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸಂ ವಾ ಉದ್ದಿಸನ್ತಸ್ಸ ಭೇದೋ ಚ ಹೋತಿ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಞ್ಚ। ಸಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾಯ ಪನ ವಟ್ಟತಿ। ಸಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾಯ ಹಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ನೇವ ಭೇದೋ ಹೋತಿ ನ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಂ। ತಥಾ ನವತೋ ಊನಪರಿಸಾಯಂ। ಸಬ್ಬನ್ತಿಮೇನ ಪನ ಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ನವನ್ನಂ ಜನಾನಂ ಯೋ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದತಿ, ತಸ್ಸ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಂ ಹೋತಿ। ಅನುವತ್ತಕಾನಂ ಅಧಮ್ಮವಾದೀನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ ಕಮ್ಮಂ; ಧಮ್ಮವಾದಿನೋ ಅನವಜ್ಜಾ। ತತ್ಥ ನವನ್ನಮೇವ ಸಙ್ಘಭೇದೇ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ - "ಏಕತೋ, ಉಪಾಲಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಹೋನ್ತಿ, ಏಕತೋ ಚತ್ತಾರೋ, ನವಮೋ ಅನುಸ್ಸಾವೇತಿ ಸಲಾಕಂ ಗಾಹೇತಿ - 'ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ, ಅಯಂ ವಿನಯೋ,

ಇದಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ, ಇದಂ ಗಣ್ಹಥ, ಇದಂ ರೋಚೇಥಾ'ತಿ। ಏವಂ ಖೋ, ಉಪಾಲಿ, ಸಙ್ಘರಾಜಿ ಚೇವ ಹೋತಿ ಸಙ್ಘಭೇದೋ ಚ। ನವನ್ನಂ ವಾ, ಉಪಾಲಿ, ಅತಿರೇಕನವನ್ನಂ ವಾ ಸಙ್ಘರಾಜಿ ಚೇವ ಹೋತಿ ಸಙ್ಘಭೇದೋ ಚಾ"ತಿ (ಚೂಳವ॰ ೩೫೧)।

ಏತೇಸು ಚ ಪನ ಪಞ್ಚಸು ಸಙ್ಘಭೇದೋ ವಚೀಕಮ್ಮಂ, ಸೇಸಾನಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾನೀತಿ। ಏವಂ ಕಮ್ಮತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ದ್ವಾರತೋ'ತಿ ಸಬ್ಬಾನೇವ ಚೇತಾನಿ ಕಾಯದ್ವಾರತೋಪಿ ವಚೀದ್ವಾರತೋಪಿ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಪುರಿಮಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಚತ್ತಾರಿ ಆಣತ್ತಿಕವಿಜ್ಜಾಮಯಪಯೋಗವಸೇನ ವಚೀದ್ವಾರತೋ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾಪಿ ಕಾಯದ್ವಾರಮೇವ ಪೂರೇನ್ತಿ। ಸಙ್ಘಭೇದೋ ಹತ್ಥಮುದ್ದಾಯ ಭೇದಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಾಯದ್ವಾರತೋ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾಪಿ ವಚೀದ್ವಾರಮೇವ ಪೂರೇತೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ದ್ವಾರತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಯತೋ'ತಿ ಸಙ್ಘಭೇದೋಯೇವ ಚೇತ್ಥ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಯೋ। ಸಣ್ಠಹನ್ತೇ ಹಿ ಕಪ್ಪೇ ಕಪ್ಪವೇಮಜ್ಝೇ ವಾ ಸಙ್ಘಭೇದಂ ಕತ್ವಾ ಕಪ್ಪವಿನಾಸೇಯೇವ ಮುಚ್ಚತಿ। ಸಚೇಪಿ ಹಿ 'ಸ್ವೇ ಕಪ್ಪೋ ವಿನಸ್ಸಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಅಜ್ಜ ಸಙ್ಘಭೇದಂ ಕರೋತಿ, ಸ್ವೇಯೇವ ಮುಚ್ಚತಿ, ಏಕದಿವಸಮೇವ ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಕರಣಂ ಪನ ನತ್ಥಿ। ಸೇಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಆನನ್ತರಿಯಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಯಾನೀತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಯತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಪಾಕತೋ'ತಿ ಯೇನ ಚ ಪಞ್ಚಪೇತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಸಙ್ಘಭೇದೋಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ಸೇಸಾನಿ "ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನಾಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಸಙ್ಘಭೇದಾಭಾವೇ ಲೋಹಿತುಪ್ಪಾದೋ, ತದಭಾವೇ ಅರಹನ್ತಘಾತೋ, ತದಭಾವೇ ಸಚೇ ಪಿತಾ ಸೀಲವಾ ಹೋತಿ, ಮಾತಾ ದುಸ್ಸೀಲಾ ನೋ ವಾ ತಥಾ ಸೀಲವತೀ, ಪಿತುಘಾತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ಸಚೇ ಮಾತಾ ಮಾತುಘಾತೋ। ದ್ವೀಸುಪಿ ಸೀಲೇನ ವಾ ದುಸ್ಸೀಲೇನ ವಾ ಸಮಾನೇಸು ಮಾತುಘಾತೋವ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿಪಚ್ಚತಿ; ಮಾತಾ ಹಿ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಣೀ ಬಹೂಪಕಾರಾ ಚ ಪುತ್ತಾನನ್ತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ಪಾಕತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

'ಸಾಧಾರಣಾದೀಹೀ'ತಿ ಪುರಿಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಗಹಟ್ಠಪಬ್ಬಜಿತಾನಂ ಸಾಧಾರಣಾನಿ। ಸಙ್ಘಭೇದೋ ಪನ "ನ ಖೋ, ಉಪಾಲಿ, ಭಿಕ್ಖುನೀ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದತಿ, ನ ಸಿಕ್ಖಮಾನಾ, ನ ಸಾಮಣೇರೋ, ನ ಸಾಮಣೇರೀ, ನ ಉಪಾಸಕೋ, ನ ಉಪಾಸಿಕಾ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದತಿ। ಭಿಕ್ಖು ಖೋ, ಉಪಾಲಿ, ಪಕತತ್ತೋ ಸಮಾನಸಂವಾಸಕೋ ಸಮಾನಸೀಮಾಯಂ ಠಿತೋ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದತೀ"ತಿ (ಚೂಳವ॰ ೩೫೧) ವಚನತೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋವ ಹೋತಿ, ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ; ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಾರಣೋ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ ದುಕ್ಖವೇದನಾಸಹಗತಾ ದೋಸಮೋಹಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಸಾಧಾರಣಾದೀಹಿಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ।

ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ಥಾರನ್ತಿ 'ಅಯಂ ಮೇ ಸತ್ಥಾ ಸತ್ಥುಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ಸಮತ್ಥೋ'ತಿ ಭವನ್ತರೇಪಿ ಅಞ್ಞಂ ತಿತ್ಥಕರಂ 'ಅಯಂ ಮೇ ಸತ್ಥಾ'ತಿ ಏವಂ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯ - ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಮನ್ದಪಞ್ಞೋಪಿ ಸತ್ತಮಂ ಭವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯ - ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ । ಉತ್ತಮಕೋಟಿಯಾ ಹಿ ಸತ್ತಮಂ ಭವಂ ಸನ್ಧಾಯೇವೇಸ "ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಕಿಂ ಪನ ತಂ ನಿಯಾಮೇತಿ? ಕಿಂ ಪುಬ್ಬಹೇತು ನಿಯಾಮೇತಿ ಉದಾಹು ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗೋ ಉದಾಹು ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾತಿ? ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಗಹಿತಂ ನಾಮಮತ್ತಮೇತಂ। ಪುಗ್ಗಲೋ ಪನ ನಿಯತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। "ಪುಬ್ಬಹೇತು ನಿಯಾಮೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಹಿ ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಪಠಮಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಅಹೇತು ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। "ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗೋ ನಿಯಾಮೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ಅಕಿಚ್ಚಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಠಮಮಗ್ಗೋವ ಸಕಿಚ್ಚಕೋ, ಪಠಮಮಗ್ಗೇನೇವ ಕಿಲೇಸೇ ಖೇಪೇತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। "ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ನಿಯಾಮೇನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ಅಕಿಚ್ಚಕೋ ಹೋತಿ,

ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾವ ಸಕಿಚ್ಚಕಾ, ಪಠಮಮಗ್ಗಂ ಅನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ಚ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾವ ಕಿಲೇಸಾ ಖೇಪೇತಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ನಿಯಾಮೇತಿ, ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವ ನಿಯಾಮೇತಿ। ಸಚೇ ಹಿ ತೇಸಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ತಿಕ್ಖಾ ಸೂರಾ ಹುತ್ವಾ ವಹತಿ, ಏಕಂಯೇವ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ। ತತೋ ಮನ್ದತರಪಞ್ಞೋ ದುತಿಯೇ ವಾ ತತಿಯೇ ವಾ ಚತುತ್ಥೇ ವಾ ಪಞ್ಚಮೇ ವಾ ಛಟ್ಠೇ ವಾ ಭವೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ। ಸಬ್ಬಮನ್ದಪಞ್ಞೋ ಸತ್ತಮಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಅಟ್ಠಮೇ ಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಗಹಿತಂ ನಾಮಮತ್ತಮೇತಂ। ಸತ್ಥಾ ಹಿ ಬುದ್ಧತುಲಾಯ ತುಲೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ 'ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಬ್ಬಮಹಾಪಞ್ಞೋ ತಿಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕೋ ಏಕಮೇವ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸತೀ'ತಿ **'ಏಕಬೀಜೀ'**ತಿ ನಾಮಂ ಅಕಾಸಿ; 'ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ದುತಿಯಂ, ತತಿಯಂ, ಚತುತ್ಥಂ, ಪಞ್ಚಮಂ, ಛಟ್ಠಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸತೀ'ತಿ **'ಕೋಲಂಕೋಲೋ'**ತಿ ನಾಮಂ ಅಕಾಸಿ; 'ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತಮಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸತೀ'ತಿ **'ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ'**ತಿ ನಾಮಂ ಅಕಾಸಿ।

ಕೋಚಿ ಪನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತನ್ನಂ ಭವಾನಂ ನಿಯತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಪನ ಯೇನ ಕೇನಚಿಪಿ ಆಕಾರೇನ ಮನ್ದಪಞ್ಞೋ ಸಮಾನೋ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಅನ್ತರಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ। ಸಕ್ಕಸದಿಸೋಪಿ ವಟ್ಟಾಭಿರತೋ ಸತ್ತಮಂಯೇವ ಭವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸತ್ತಮೇ ಭವೇ ಸಬ್ಬಕಾರೇನ ಪಮಾದವಿಹಾರಿನೋಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಪರಿಪಾಕಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬುತಿಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಸಚೇಪಿ ಹಿಸ್ಸ ಸತ್ತಮೇ ಭವೇ ನಿದ್ದಂ ವಾ ಓಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ, ಪರಮ್ಮುಖಂ ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ, ಪಚ್ಛತೋ ಠತ್ವಾ ತಿಖಿಣೇನ ಅಸಿನಾ ಕೋಚಿದೇವ ಸೀಸಂ ಪಾತೇಯ್ಯ, ಉದಕೇ ವಾ ಓಸಾದೇತ್ವಾ ಮಾರೇಯ್ಯ, ಅಸನಿ ವಾ ಪನಸ್ಸ ಸೀಸೇ ಪತೇಯ್ಯ, ಏವರೂಪೇಪಿ ಕಾಲೇ ಸಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಕಾಲಂಕಿರಿಯಾ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯ - ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ।

ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾತಿ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಯಾ। ತೀಣಿ ಹಿ ಖೇತ್ತಾನಿ - ಜಾತಿಖೇತ್ತಂ, ಆಣಾಖೇತ್ತಂ, ವಿಸಯಕ್ಖೇತ್ತನ್ತಿ। ತತ್ಥ **'ಜಾತಿಕ್ಖೇತ್ತಂ'** ನಾಮ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತು। ಸಾ ಹಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಓಕ್ಕಮನಕಾಲೇ, ನಿಕ್ಖಮನಕಾಲೇ, ಸಮ್ಬೋಧಿಕಾಲೇ, ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪವತ್ತನೇ, ಆಯುಸಙ್ಖಾರವೋಸ್ಸಜ್ಜನೇ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇ ಚ ಕಮ್ಪತಿ। ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಂ ಪನ **'ಆಣಾಖೇತ್ತಂ'** ನಾಮ। ಆಟಾನಾಟಿಯಮೋರಪರಿತ್ತಧಜಗ್ಗಪರಿತ್ತರತನಪರಿತ್ತಾದೀನಞ್ಹಿ ಏತ್ಥ ಆಣಾ ವತ್ತತಿ। **'ವಿಸಯಖೇತ್ತಸ್ಸ'** ಪನ ಪರಿಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ಬುದ್ಧಾನಞ್ಹಿ "ಯಾವತಕಂ ಞಾಣಂ ತಾವತಕಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ಯಾವತಕಂ ಞೇಯ್ಯಂ ತಾವತಕಂ ಞಾಣಂ , ಞಾಣಪರಿಯನ್ತಿಕಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ಞೇಯ್ಯಪರಿಯನ್ತಿಕಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫) ವಚನತೋ ಅವಿಸಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

ಇಮೇಸು ಪನ ತೀಸು ಖೇತ್ತೇಸು, ಠಪೇತ್ವಾ ಇಮಂ ಚಕ್ಕವಾಳಂ, ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಕವಾಳೇ ಬುದ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಸುತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪನ ಅತ್ಥಿ। **ತೀಣಿ ಪಿಟಕಾನಿ** - ವಿನಯಪಿಟಕಂ, ಸುತ್ತನ್ತಪಿಟಕಂ, ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕನ್ತಿ। ತಿಸ್ಸೋ ಸಙ್ಗೀತಿಯೋ - ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸಙ್ಗೀತಿ, ಯಸತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸಙ್ಗೀತಿ, ಮೋಗ್ಗಲಿಪುತ್ತತಿಸ್ಸತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸಙ್ಗೀತೀತಿ। ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಸಙ್ಗೀತಿಯೋ ಆರುಳ್ಹೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಇಮಂ ಚಕ್ಕವಾಳಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಬುದ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಸುತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪನ ಅತ್ಥಿ।

ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮನ್ತಿ ಅಪುರೇ ಅಪಚ್ಛಾ; ಏಕತೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಪುರೇ ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ "ಬೋಧಿಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ನ ಉಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ನಿಸಿನ್ನಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಂ ತಾವ ಪುಬ್ಬೇನ್ತಿ ನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣೇ ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಕಮ್ಪನೇನೇವ ಜಾತಿಕ್ಖೇತ್ತಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನಿವಾರಿತಾ ಹೋತಿ। ಪರಿನಿಬ್ಬಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚ ಯಾವ ಸಾಸಪಮತ್ತಾಪಿ ಧಾತುಯೋ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ

ತಾವ ಪಚ್ಛಾತಿ ನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಧಾತೂಸು ಹಿ ಠಿತಾಸು ಬುದ್ಧಾ ಠಿತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನಿವಾರಿತಾವ ಹೋತಿ, ಧಾತುಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇ ಪನ ಜಾತೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ನಿವಾರಿತಾ।

ತೀಣಿ ಹಿ ಅನ್ತರಧಾನಾನಿ ನಾಮ – ಪರಿಯತ್ತಿಅನ್ತರಧಾನಂ, ಪಟಿವೇಧಅನ್ತರಧಾನಂ, ಪಟಿಪತ್ತಿಅನ್ತರಧಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ **'ಪರಿಯತ್ತೀ'**ತಿ ತೀಣಿ ಪಿಟಕಾನಿ; **'ಪಟಿವೇಧೋ'**ತಿ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧೋ; **'ಪಟಿಪತ್ತೀ'**ತಿ ಪಟಿಪದಾ। ತತ್ಥ ಪಟಿವೇಧೋ ಚ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಚ ಹೋತಿಪಿ ನ ಹೋತಿಪಿ। ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಕಾಲೇ ಪಟಿವೇಧಕರಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಬಹೂ ಹೋನ್ತಿ; 'ಏಸ ಭಿಕ್ಖು ಪುಥುಜ್ಜನೋ'ತಿ ಅಙ್ಗುಲಿಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ದೀಪೇ ಏಕವಾರಂ ಕಿರ ಪುಥುಜ್ಜನಭಿಕ್ಖು ನಾಮ ನಾಹೋಸಿ। ಪಟಿಪತ್ತಿಪೂರಕಾಪಿ ಕದಾಚಿ ಬಹೂ ಹೋನ್ತಿ, ಕದಾಚಿ ಅಪ್ಪಾ। ಇತಿ ಪಟಿವೇಧೋ ಚ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಚ ಹೋತಿಪಿ ನ ಹೋತಿಪಿ।

ಸಾಸನಟ್ಠಿತಿಯಾ ಪನ ಪರಿಯತ್ತಿಯೇವ ಪಮಾಣಂ। ಪಣ್ಡಿತೋ ಹಿ ತೇಪಿಟಕಂ ಸುತ್ವಾ ದ್ವೇಪಿ ಪೂರೇತಿ। ಯಥಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಆಳಾರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಪಞ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾ ಸತ್ತ ಚ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಪುಚ್ಛಿ, ಸೋ 'ನ ಜಾನಾಮೀ'ತಿ ಆಹ; ತತೋ ಉದಕಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಅಧಿಗತವಿಸೇಸಂ ಸಂಸನ್ದೇತ್ವಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಪುಚ್ಛಿ; ಸೋ ಆಚಿಕ್ಖಿ; ತಸ್ಸ ವಚನಸಮನನ್ತರಮೇವ ಮಹಾಸತ್ತೋ ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇಸಿ; ಏವಮೇವ ಪಞ್ಞವಾ ಭಿಕ್ಖು ಪರಿಯತ್ತಿಂ ಸುತ್ವಾ ದ್ವೇಪಿ ಪೂರೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪರಿಯತ್ತಿಯಾ ಠಿತಾಯ ಸಾಸನಂ ಠಿತಂ ಹೋತಿ। ಯದಾ ಪನ ಸಾ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ ತದಾ ಪಠಮಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕಂ ನಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪಚ್ಛಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರಹಿತೇ ಇತರೇಸು ದ್ವೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ಠಿತೇಸು ಸಾಸನಂ ಠಿತಮೇವ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತಪಿಟಕೇ ಅನ್ತರಧಾಯಮಾನೇ ಪಠಮಂ ಅಙ್ಗುತ್ತರನಿಕಾಯೋ ಏಕಾದಸಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಏಕಕಾ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ತದನನ್ತರಂ ಸಂಯುತ್ತನಿಕಾಯೋ ಚಕ್ಕಪೇಯ್ಯಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಓಘತರಣಾ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ತದನನ್ತರಂ ಮಜ್ಝಿಮನಿಕಾಯೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಮೂಲಪರಿಯಾಯಾ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ತದನನ್ತರಂ ದೀಘನಿಕಾಯೋ ದಸುತ್ತರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಾ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ಏಕಿಸ್ಸಾಪಿ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಗಾಥಾನಂ ಪುಚ್ಛಾ ಅದ್ಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ; ಸಾಸನಂ ಧಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಸಭಿಯಪುಚ್ಛಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೧೫ ಆದಯೋ) ವಿಯ ಆಳವಕಪುಚ್ಛಾ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೩ ಆದಯೋ; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬) ವಿಯ ಚ। ಏತಾ ಕಿರ ಕಸ್ಸಪಬುದ್ಧಕಾಲಿಕಾ ಅನ್ತರಾ ಸಾಸನಂ ಧಾರೇತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿಂಸು।

ದ್ವೀಸು ಪನ ಪಿಟಕೇಸು ಅನ್ತರಹಿತೇಸುಪಿ ವಿನಯಪಿಟಕೇ ಠಿತೇ ಸಾಸನಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಪರಿವಾರಖನ್ಧಕೇಸು ಅನ್ತರಹಿತೇಸು ಉಭತೋವಿಭಙ್ಗೇ ಠಿತೇ ಠಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಉಭತೋವಿಭಙ್ಗೇ ಅನ್ತರಹಿತೇ ಮಾತಿಕಾಯ ಠಿತಾಯಪಿ ಠಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಮಾತಿಕಾಯ ಅನ್ತರಹಿತಾಯ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಪಬ್ಬಜ್ಜಾಉಪಸಮ್ಪದಾಸು ಠಿತಾಸು ಸಾಸನಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಲಿಙ್ಗಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸೇತವತ್ಥಸಮಣವಂಸೋ ಪನ ಕಸ್ಸಪಬುದ್ಧಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಾಸನಂ ಧಾರೇತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ। ಪಚ್ಛಿಮಕಸ್ಸ ಪನ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧತೋ ಪಚ್ಛಿಮಕಸ್ಸ ಸೀಲಭೇದತೋ ಚ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಾಸನಂ ಓಸಕ್ಕಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ವಾರಿತಾ।

ತೀಣಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ನಾಮ – ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ, ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ, ಧಾತುಪರಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ **'ಕಿಲೇಸಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ'** ಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ಅಹೋಸಿ, **'ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ'** ಕುಸಿನಾರಾಯಂ, **'ಧಾತುಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ'** ಅನಾಗತೇ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಸಾಸನಸ್ಸ ಕಿರ ಓಸಕ್ಕನಕಾಲೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಮ್ಬಪಣ್ಣಿದೀಪೇ ಧಾತುಯೋ ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮಹಾಚೇತಿಯತೋ ನಾಗದೀಪೇ ರಾಜಾಯತನಚೇತಿಯಂ, ತತೋ ಮಹಾಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ। ನಾಗಭವನತೋಪಿ ದೇವಲೋಕತೋಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋಪಿ ಧಾತುಯೋ ಮಹಾಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕಮೇವ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಸಾಸಪಮತ್ತಾಪಿ ಧಾತು ನ ಅನ್ತರಾ ನಸ್ಸಿಸ್ಸತಿ। ಸಬ್ಬಾ

ಧಾತುಯೋ ಮಹಾಬೋಧಿಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ರಾಸಿಭೂತಾ ಸುವಣ್ಣಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಯ ಏಕಘನಾ ಹುತ್ವಾ ಛಬ್ಬಣ್ಣರಂಸಿಯೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಸ್ಸನ್ತಿ। ತಾ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ಫರಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತತೋ ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳದೇವತಾ ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ "ಅಜ್ಜ ಸತ್ಥಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ, ಅಜ್ಜ ಸಾಸನಂ ಓಸಕ್ಕತಿ, ಪಚ್ಛಿಮದಸ್ಸನಂ ದಾನಿ ಇದಂ ಅಮ್ಹಾಕ"ನ್ತಿ ದಸಬಲಸ್ಸ ಪರಿನಿಬ್ಬುತದಿವಸತೋ ಮಹನ್ತತರಂ ಕಾರುಞ್ಞಂ ಕರಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಠಪೇತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಖೀಣಾಸವೇ ಅವಸೇಸಾ ಸಕಭಾವೇನ ಸನ್ಧಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಧಾತೂಸು ತೇಜೋಧಾತು ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಉಗ್ಗಚ್ಛಿಸ್ಸತಿ। ಸಾಸಪಮತ್ತಾಯಪಿ ಧಾತುಯಾ ಸತಿ ಏಕಜಾಲಾವ ಭವಿಸ್ಸತಿ; ಧಾತೂಸು ಪರಿಯಾದಾನಂ ಗತಾಸು ಪಚ್ಛಿಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಮಹನ್ತಂ ಆನುಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಧಾತೂಸು ಅನ್ತರಹಿತಾಸು ಸಾಸನಂ ಅನ್ತರಹಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಾವ ಏವಂ ನ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ ತಾವ ಅಚರಿಮಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ - ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಅನಚ್ಛರಿಯತ್ತಾ। ಬುದ್ಧಾ ಹಿ ಅಚ್ಛರಿಯಮನುಸ್ಸಾ, ಯಥಾಹ - "ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ ಉಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಚ್ಛರಿಯಮನುಸ್ಸೋ। ಕತಮೋ ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ? ತಥಾಗತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೧)। ಯದಿ ಚ ದ್ವೇ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಾ ಅಟ್ಠ ವಾ ಸೋಳಸ ವಾ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ನ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಿಹಾರೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಚೇತಿಯಾನಮ್ಪಿ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರೋ ಉಳಾರೋ ನ ಹೋತಿ, ಭಿಕ್ಖೂಪಿ ಬಹುತಾಯ ನ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಜಾತಾ, ಏವಂ ಬುದ್ಧಾಪಿ ಭವೇಯ್ಯುಂ; ತಸ್ಮಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ದೇಸನಾಯ ಚ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ। ಯಞ್ಹಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಂ ಏಕೋ ದೇಸೇತಿ, ಅಞ್ಞೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾಪಿ ಸೋವ ದೇಸೇತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ತತೋ ಅನಚ್ಛರಿಯೋ ಸಿಯಾ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೇ ದೇಸನಾಪಿ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಹೋತಿ। ವಿವಾದಭಾವತೋ ಚ। ಬಹೂಸು ಚ ಬುದ್ಧೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಬಹೂನಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಾ ವಿಯ 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಬುದ್ಧೋ ಪಾಸಾದಿಕೋ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಬುದ್ಧೋ ಮಧುರಸ್ಸರೋ ಲಾಭೀ ಪುಞ್ಞವಾ'ತಿ ವಿವದೇಯ್ಯುಂ; ತಸ್ಮಾಪಿ ಏವಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ಅಪಿಚೇತಂ ಕಾರಣಂ ಮಿಲಿನ್ದರಞ್ಞಾ ಪುಟ್ಠೇನ ನಾಗಸೇನತ್ಥೇರೇನ ವಿತ್ಥಾರಿತಮೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೧.೧) -

> "ಭನ್ತೇ ನಾಗಸೇನ, ಭಾಸಿತಮ್ಪೇತಂ ಭಗವತಾ - "ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನವಕಾಸೋ ಯಂ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾ ದ್ವೇ ಅರಹನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ - ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೯)। ದೇಸೇನ್ತಾ ಚ, ಭನ್ತೇ ನಾಗಸೇನ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ತಥಾಗತಾ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇ ದೇಸೇನ್ತಿ, ಕಥಯಮಾನಾ ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಕಥೇನ್ತಿ, ಸಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತಾ ಚ ತೀಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಸಿಕ್ಖಾಪೇನ್ತಿ, ಅನುಸಾಸಮಾನಾ ಚ ಅಪ್ಪಮಾದಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಅನುಸಾಸನ್ತಿ। ಯದಿ, ಭನ್ತೇ ನಾಗಸೇನ, ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ತಥಾಗತಾನಂ ಏಕಾ ದೇಸನಾ ಏಕಾ ಕಥಾ ಏಕಾ ಸಿಕ್ಖಾ ಏಕಾನುಸಿಟ್ಠಿ, ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ದ್ವೇ ತಥಾಗತಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ? ಏಕೇನಪಿ ತಾವ ಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದೇನ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಓಭಾಸಜಾತೋ। ಯದಿ ದುತಿಯೋ ಬುದ್ಧೋ ಭವೇಯ್ಯ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಭಾಯ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಭಿಯ್ಯೋಸೋ ಮತ್ತಾಯ ಓಭಾಸಜಾತೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಓವದನ್ತಾ ಚ ದ್ವೇ ತಥಾಗತಾ ಸುಖಂ ಓವದೇಯ್ಯುಂ, ಅನುಸಾಸಮಾನಾ ಚ ಸುಖಂ ಅನುಸಾಸೇಯ್ಯುಂ। ತತ್ಥ ಮೇ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇಹಿ ಯಥಾಹಂ ನಿಸ್ಸಂಸಯೋ ಭವೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ।
>
> "ಅಯಂ, ಮಹಾರಾಜ, ದಸಸಹಸ್ಸೀ ಲೋಕಧಾತು ಏಕಬುದ್ಧಧಾರಣೀ, ಏಕಸ್ಸೇವ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಗುಣಂ ಧಾರೇತಿ। ಯದಿ ದುತಿಯೋ ಬುದ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ನಾಯಂ ದಸಸಹಸ್ಸೀ ಲೋಕಧಾತು ಧಾರೇಯ್ಯ, ಚಲೇಯ್ಯ ಕಮ್ಪೇಯ್ಯ ನಮೇಯ್ಯ ಓನಮೇಯ್ಯ ವಿನಮೇಯ್ಯ ವಿಕಿರೇಯ್ಯ ವಿಧಮೇಯ್ಯ ವಿದ್ಧಂಸೇಯ್ಯ, ನ ಠಾನಮುಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ।

“ಯಥಾ, ಮಹಾರಾಜ, ನಾವಾ ಏಕಪುರಿಸಸನ್ಧಾರಣೀ ಭವೇಯ್ಯ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುರಿಸೇ ಅಭಿರೂಳ್ಹೇ ಸಾ ನಾವಾ ಸಮುಪಾದಿಕಾ ಭವೇಯ್ಯ। ಅಥ ದುತಿಯೋ ಪುರಿಸೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ತಾದಿಸೋ ಆಯುನಾ ವಣ್ಣೇನ ವಯೇನ ಪಮಾಣೇನ ಕಿಸಥೂಲೇನ ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೇನ। ಸೋ ತಂ ನಾವಂ ಅಭಿರೂಹೇಯ್ಯ। ಅಪಿನು ಸಾ, ಮಹಾರಾಜ, ನಾವಾ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಧಾರೇಯ್ಯಾ”ತಿ? “ನ ಹಿ, ಭನ್ತೇ, ಚಲೇಯ್ಯ ಕಮ್ಪೇಯ್ಯ ನಮೇಯ್ಯ ಓನಮೇಯ್ಯ ವಿನಮೇಯ್ಯ ವಿಕಿರೇಯ್ಯ ವಿಧಮೇಯ್ಯ ವಿದ್ಧಂಸೇಯ್ಯ, ನ ಠಾನಮುಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಓಸೀದೇಯ್ಯ ಉದಕೇ”ತಿ । “ಏವಮೇವ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಅಯಂ ದಸಸಹಸ್ಸೀ ಲೋಕಧಾತು ಏಕಬುದ್ಧಧಾರಣೀ ಏಕಸ್ಸೇವ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಗುಣಂ ಧಾರೇತಿ। ಯದಿ ದುತಿಯೋ ಬುದ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ನಾಯಂ ದಸಸಹಸ್ಸೀ ಲೋಕಧಾತು ಧಾರೇಯ್ಯ, ಚಲೇಯ್ಯ...ಪೇ॰... ನ ಠಾನಮುಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯ।

“ಯಥಾ ವಾ ಪನ, ಮಹಾರಾಜ, ಪುರಿಸೋ ಯಾವದತ್ಥಂ ಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯ ಛಾದೇನ್ತಂ ಯಾವಕಣ್ಠಮಭಿಪೂರಯಿತ್ವಾ। ಸೋ ತತೋ ಪೀಣಿತೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ನಿರನ್ತರೋ ತನ್ದೀಗತೋ ಅನೋನಮಿತದಣ್ಡಜಾತೋ ಪುನದೇವ ತತ್ತಕಂ ಭೋಜನಂ ಭುಞ್ಜೇಯ್ಯ। ಅಪಿನು ಖೋ ಸೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಪುರಿಸೋ ಸುಖಿತೋ ಭವೇಯ್ಯಾ”ತಿ? “ನ ಹಿ, ಭನ್ತೇ, ಸಕಿಂ ಭುತ್ತೋವ ಮರೇಯ್ಯಾ”ತಿ। ಏವಮೇವ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಅಯಂ ದಸಸಹಸ್ಸೀ ಲೋಕಧಾತು ಏಕಬುದ್ಧಧಾರಣೀ...ಪೇ॰... ನ ಠಾನಮುಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ”ತಿ।

“ಕಿಂ ನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ ನಾಗಸೇನ, ಅತಿಧಮ್ಮಭಾರೇನ ಪಥವೀ ಚಲತೀ”ತಿ? “ಇಧ, ಮಹಾರಾಜ, ದ್ವೇ ಸಕಟಾ ರತನಪರಿಪೂರಿತಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ ಯಾವಸ್ಸಾ ಮುಖಸಮಾ। ಏಕ ಸಕಟತೋ ರತನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕಮ್ಹಿ ಸಕಟೇ ಆಕಿರೇಯ್ಯುಂ। ಅಪಿನು ತಂ, ಮಹಾರಾಜ, ಸಕಟಂ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಸಕಟಾನಂ ರತನಂ ಧಾರೇಯ್ಯಾ”ತಿ? “ನ ಹಿ, ಭನ್ತೇ, ನಾಭಿಪಿ ತಸ್ಸ ಚಲೇಯ್ಯ, ಅರಾಪಿ ತಸ್ಸ ಭಿಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ನೇಮಿಪಿ ತಸ್ಸ ಓಪತೇಯ್ಯ, ಅಕ್ಖೋಪಿ ತಸ್ಸ ಭಿಜ್ಜೇಯ್ಯಾ”ತಿ। “ಕಿನ್ನು ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಅತಿರತನಭಾರೇನ ಸಕಟಂ ಭಿಜ್ಜತೀ”ತಿ? “ಆಮ, ಭನ್ತೇ”ತಿ। “ಏವಮೇವ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಅತಿಧಮ್ಮಭಾರೇನ ಪಥವೀ ಚಲತೀತಿ।

“ಅಪಿಚ, ಮಹಾರಾಜ, ಇಮಂ ಕಾರಣಂ ಬುದ್ಧಬಲಪರಿದೀಪನಾಯ ಓಸಾರಿತಂ। ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ತತ್ಥ ಪತಿರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಸುಣೋಹಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ದ್ವೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯದಿ, ಮಹಾರಾಜ, ದ್ವೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ಪರಿಸಾಯ ವಿವಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ - ‘ತುಮ್ಹಾಕಂ ಬುದ್ಧೋ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ಉಭತೋಪಕ್ಖಜಾತಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಯಥಾ, ಮಹಾರಾಜ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಬಲವಾಮಚ್ಚಾನಂ ಪರಿಸಾಯ ವಿವಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ - ‘ತುಮ್ಹಾಕಂ ಅಮಚ್ಚೋ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಮಚ್ಚೋ’ತಿ ಉಭತೋಪಕ್ಖಜಾತಾ ಹೋನ್ತಿ; ಏವಮೇವ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಯದಿ ದ್ವೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ತೇಸಂ ಪರಿಸಾಯ ವಿವಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ - ‘ತುಮ್ಹಾಕಂ ಬುದ್ಧೋ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ಉಭತೋಪಕ್ಖಜಾತಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಇದಂ ತಾವ ಮಹಾರಾಜ ಏಕಂ ಕಾರಣಂ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ದ್ವೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

“ಅಪರಮ್ಪಿ ಉತ್ತರಿಂ ಕಾರಣಂ ಸುಣೋಹಿ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ದ್ವೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯದಿ, ಮಹಾರಾಜ, ದ್ವೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ‘ಅಗ್ಗೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ಯಂ ವಚನಂ ತಂ ಮಿಚ್ಛಾ ಭವೇಯ್ಯ, ‘ಜೇಟ್ಠೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ಸೇಟ್ಠೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ಉತ್ತಮೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ಪವರೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ಅಸಮೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ಅಸಮಸಮೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ಅಪ್ಪಟಿಸಮೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ಅಪ್ಪಟಿಭಾಗೀ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ‘ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ ಬುದ್ಧೋ’ತಿ ಯಂ ವಚನಂ ತಂ ಮಿಚ್ಛಾ ಭವೇಯ್ಯ। ಇದಮ್ಪಿ ಖೋ ತ್ವಂ, ಮಹಾರಾಜ, ಕಾರಣಂ ತಥತೋ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ದ್ವೇ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

“ಅಪಿಚ, ಮಹಾರಾಜ, ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಸಭಾವಪಕತಿ ಏಸಾ ಯಂ ಏಕೋಯೇವ ಬುದ್ಧೋ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? ಮಹನ್ತತ್ತಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಗುಣಾನಂ। ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ, ಮಹಾರಾಜ, ಯಂ ಲೋಕೇ ಮಹನ್ತಂ ತಂ ಏಕಂಯೇವ ಹೋತಿ। ಪಥವೀ, ಮಹಾರಾಜ, ಮಹನ್ತಾ, ಸಾ ಏಕಾಯೇವ; ಸಾಗರೋ ಮಹನ್ತೋ, ಸೋ ಏಕೋಯೇವ; ಸಿನೇರು ಗಿರಿರಾಜಾ ಮಹನ್ತೋ, ಸೋ ಏಕೋಯೇವ; ಆಕಾಸೋ ಮಹನ್ತೋ, ಸೋ ಏಕೋಯೇವ; ಸಕ್ಕೋ ಮಹನ್ತೋ, ಸೋ ಏಕೋಯೇವ; ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಹನ್ತೋ, ಸೋ ಏಕೋಯೇವ; ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಮಹನ್ತೋ, ಸೋ ಏಕೋಯೇವ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ। ಯತ್ಥ ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ತತ್ಥ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಓಕಾಸೋ ನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ, ಮಹಾರಾಜ, ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಏಕೋಯೇವ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ।

“ಸುಕಥಿತೋ, ಭನ್ತೇ ನಾಗಸೇನ, ಪಞ್ಹೋ ಓಪಮ್ಮೇಹಿ ಕಾರಣೇಹೀ”ತಿ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೧.೧)।

ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಕವಾಳೇ। ಹೇಟ್ಠಾ ಇಮಿನಾವ ಪದೇನ ದಸ ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ತಾನಿಪಿ ಏಕಚಕ್ಕವಾಳೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ವಟ್ಟನ್ತಿ। ಬುದ್ಧಾ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚಕ್ಕವಾಳೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ; ಉಪ್ಪಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ ಪನ ವಾರಿತೇ ಇತೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಚಕ್ಕವಾಳೇಸು ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವಾರಿತಮೇವ ಹೋತಿ। **ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚಕ್ಕರತನಪಾತುಭಾವತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪುಬ್ಬಂ, ತಸ್ಸೇವ ಅನ್ತರಧಾನತೋ ಪಚ್ಛಾ ಚರಿಮಂ। ತತ್ಥ ದ್ವಿಧಾ ಚಕ್ಕರತನಸ್ಸ ಅನ್ತರಧಾನಂ ಹೋತಿ - ಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ ಕಾಲಕಿರಿಯಾಯ ವಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ವಾ। ಅನ್ತರಧಾಯಮಾನಞ್ಚ ಪನ ತಂ ಕಾಲಕಿರಿಯತೋ ವಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜತೋ ವಾ ಸತ್ತಮೇ ದಿವಸೇ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ತತೋ ಪರಂ ಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ ಪಾತುಭಾವೋ ಅವಾರಿತೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಏಕಚಕ್ಕವಾಳೇ ದ್ವೇ ಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ವಿವಾದುಪಚ್ಛೇದತೋ ಅನಚ್ಛರಿಯಭಾವತೋ ಚಕ್ಕರತನಸ್ಸ ಮಹಾನುಭಾವತೋ ಚ। ದ್ವೀಸು ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇಸು ‘ಅಮ್ಹಾಕಂ ರಾಜಾ ಮಹನ್ತೋ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ರಾಜಾ ಮಹನ್ತೋ’ತಿ ವಿವಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ‘ಏಕಸ್ಮಿಂ ದೀಪೇ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ದೀಪೇ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ’ತಿ ಚ ಅನಚ್ಛರಿಯೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಯೋ ಚಾಯಂ ಚಕ್ಕರತನಸ್ಸ ದ್ವಿಸಹಸ್ಸದೀಪಪರಿವಾರೇಸು ಚತೂಸು ಮಹಾದೀಪೇಸು ಇಸ್ಸರಿಯಾನುಪ್ಪದಾನಸಮತ್ಥೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ, ಸೋ ಪರಿಹಾಯೇಯ್ಯ। ಇತಿ ವಿವಾದುಪಚ್ಛೇದತೋ ಅನಚ್ಛರಿಯಭಾವತೋ ಚಕ್ಕರತನಸ್ಸ ಮಹಾನುಭಾವತೋ ಚ ನ ಏಕಚಕ್ಕವಾಳೇ ದ್ವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

ಯಂ ಇತ್ಥೀ ಅರಹಂ ಅಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ಏತ್ಥ ತಿಟ್ಠತು ತಾವ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಲೋಕತ್ತಾರಣಸಮತ್ಥೋ ಬುದ್ಧಭಾವೋ, ಪಣಿಧಾನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಇತ್ಥಿಯಾ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ।

“ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ ಲಿಙ್ಗಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಹೇತು ಸತ್ಥಾರದಸ್ಸನಂ।
ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರೋ ಚ ಛನ್ದತಾ।
ಅಟ್ಠಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನಾ, ಅಭಿನೀಹಾರೋ ಸಮಿಜ್ಝತೀ”ತಿ॥ (ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೫೯)।

ಇಮಾನಿ ಹಿ ಪಣಿಧಾನಸಮ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಾನಿ। ಇತಿ ಪಣಿಧಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಾಯ ಇತ್ಥಿಯಾ ಕುತೋ ಬುದ್ಧಭಾವೋತಿ “ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ, ಅನವಕಾಸೋ ಯಂ ಇತ್ಥೀ ಅರಹಂ ಅಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪೂರೋ ವಾ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪೂರಮೇವ ಅತ್ತಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಪುರಿಸೋವ ಅರಹಂ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ।

ಯಂ ಇತ್ಥೀ ರಾಜಾ ಅಸ್ಸ ಚಕ್ಕವತ್ತೀತಿಆದೀಸುಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಕೋಸೋಹಿತವತ್ಥಗುಯ್ಹಾದೀನಂ ಅಭಾವೇನ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ನ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಿ, ಇತ್ಥಿರತನಭಾವೇನ ಸತ್ತರತನಸಮಙ್ಗಿತಾ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಬ್ಬಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಚ ಅಧಿಕೋ ಅತ್ತಭಾವೋ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ ಯಂ ಇತ್ಥೀ ರಾಜಾ ಅಸ್ಸ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಕ್ಕತ್ತಾದೀನಿಪಿ ತೀಣಿ ಠಾನಾನಿ

ಉತ್ತಮಾನಿ, ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಞ್ಚ ಹೀನಂ , ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಾ ಸಕ್ಕತ್ತಾದೀನಿಪಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾನಿ। ನನು ಚ ಯಥಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ಏವಂ ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಮ್ಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ "ಯಂ ಪುರಿಸೋ ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಂ ಕಾರೇಯ್ಯ - ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ? ನೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಇಧ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ। ಬ್ರಹ್ಮತ್ತನ್ತಿ ಹಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಇತ್ಥೀ ಚ ಇಧ ಝಾನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನಂ ಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ನ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ। ಪುರಿಸೋ ಪನ ತತ್ಥ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಮಾನೇಪಿ ಚೇತ್ಥ ಉಭಯಲಿಙ್ಗಾಭಾವೇ ಪುರಿಸಸಣ್ಠಾನಾವ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ, ನ ಇತ್ಥಿಸಣ್ಠಾನಾ। ತಸ್ಮಾ ಸುವುತ್ತಮೇವೇತಂ।

ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸಾತಿಆದೀಸು ಯಥಾ ನಿಮ್ಬಬೀಜಕೋಸಾತಕಿಬೀಜಾದೀನಿ ಮಧುರಂ ಫಲಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ಅಸಾತಂ ಅಮಧುರಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿ ಮಧುರಂ ವಿಪಾಕಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ಅಮಧುರಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಉಚ್ಛುಬೀಜಸಾಲಿಬೀಜಾದೀನಿ ಮಧುರಂ ಸಾಧುರಸಮೇವ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ನ ಅಸಾತಂ ಕಟುಕಂ, ಏವಂ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀನಿ ಮಧುರಮೇವ ವಿಪಾಕಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ನ ಅಮಧುರಂ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

> "ಯಾದಿಸಂ ವಪತೇ ಬೀಜಂ, ತಾದಿಸಂ ಹರತೇ ಫಲಂ।
> ಕಲ್ಯಾಣಕಾರೀ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ಪಾಪಕಾರೀ ಚ ಪಾಪಕನ್ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೬)।

ತಸ್ಮಾ "ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ, ಯಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸಮಙ್ಗೀತಿಆದೀಸು **ಸಮಙ್ಗೀ**ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಸಮಙ್ಗಿತಾ - ಆಯೂಹನಸಮಙ್ಗಿತಾ, ಚೇತನಾಸಮಙ್ಗಿತಾ, ಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿತಾ, ವಿಪಾಕಸಮಙ್ಗಿತಾ, ಉಪಟ್ಠಾನಸಮಙ್ಗಿತಾತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಾಯೂಹನಕ್ಖಣೇ **'ಆಯೂಹನಸಮಙ್ಗಿತಾ'** ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ **'ಚೇತನಾಸಮಙ್ಗಿತಾ'**। ಯಾವ ಪನ ಅರಹತ್ತಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ ತಾವ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸತ್ತಾ ಪುಬ್ಬೇ ಉಪಚಿತಂ ವಿಪಾಕಾರಹಂ ಕಮ್ಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿನೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ - ಏಸಾ **'ಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿತಾ'**। **'ವಿಪಾಕಸಮಙ್ಗಿತಾ'** ಪನ ವಿಪಾಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಾವ ಪನ ಸತ್ತಾ ಅರಹತ್ತಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ ತಾವ ತೇಸಂ ತತೋ ತತೋ ಚವಿತ್ವಾ ನಿರಯೇ ತಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಲೋಹಕುಮ್ಭಿಆದೀಹಿ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರೇಹಿ ನಿರಯೋ, ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿ, ದೇವೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಕಪ್ಪರುಕ್ಖವಿಮಾನಾದೀಹಿ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರೇಹಿ ದೇವಲೋಕೋತಿ ಏವಂ ಉಪಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಇತಿ ನೇಸಂ ಇಮಿನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತೂಪಟ್ಠಾನೇನ ಅಪರಿಮುತ್ತತಾ **'ಉಪಟ್ಠಾನಸಮಙ್ಗಿತಾ'** ನಾಮ। ಸಾವ ಚಲತಿ, ಸೇಸಾ ನಿಚ್ಚಲಾ। ನಿರಯೇ ಹಿ ಉಪಟ್ಠಿತೇಪಿ ದೇವಲೋಕೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ; ದೇವಲೋಕೇ ಉಪಟ್ಠಿತೇಪಿ ನಿರಯೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ; ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಉಪಟ್ಠಿತೇಪಿ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ಉಪಟ್ಠಾತಿ; ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಾ ಚ ಉಪಟ್ಠಿತಾಯಪಿ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿಯೇವ।

ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು - ಸೋಣಗಿರಿಪಾದೇ ಕಿರ ಅಚೇಲವಿಹಾರೇ ಸೋಣತ್ಥೇರೋ ನಾಮ ಏಕೋ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ। ತಸ್ಸ ಪಿತಾ ಸುನಖವಾಜಿಕೋ ನಾಮ ಲುದ್ದಕೋ ಅಹೋಸಿ। ಥೇರೋ ತಂ ಪಟಿಬಾಹನ್ತೋಪಿ ಸಂವರೇ ಠಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ 'ಮಾ ನಸ್ಸಿ ವರಾಕೋ'ತಿ ಮಹಲ್ಲಕಕಾಲೇ ಅಕಾಮಕಂ ಪಬ್ಬಾಜೇಸಿ। ತಸ್ಸ ಗಿಲಾನಸೇಯ್ಯಾಯ ನಿಪನ್ನಸ್ಸ ನಿರಯೋ ಉಪಟ್ಠಾಸಿ। ಸೋಣಗಿರಿಪಾದತೋ ಮಹನ್ತಾ ಮಹನ್ತಾ ಸುನಖಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಖಾದಿತುಕಾಮಾ ವಿಯ ಸಮ್ಪರಿವಾರೇಸುಂ। ಸೋ ಮಹಾಭಯಭೀತೋ "ವಾರೇಹಿ, ತಾತ ಸೋಣ! ವಾರೇಹಿ, ತಾತ ಸೋಣಾ"ತಿ ಆಹ। "ಕಿಂ ಮಹಾಥೇರಾ"ತಿ? "ನ ಪಸ್ಸಸಿ, ತಾತಾ"ತಿ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಆಚಿಕ್ಖಿ। ಸೋಣತ್ಥೇರೋ 'ಕಥಞ್ಹಿ ನಾಮ ಮಾದಿಸಸ್ಸ ಪಿತಾ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಪತಿಟ್ಠಾಹಮಸ್ಸ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಸಾಮಣೇರೇಹಿ ನಾನಾಪುಪ್ಫಾನಿ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಬೋಧಿಯಙ್ಗಣೇಸು ಮಾಲಾಸನ್ಥರಪೂಜಞ್ಚ ಆಸನಪೂಜಞ್ಚ ಕಾರೇತ್ವಾ ಪಿತರಂ ಮಞ್ಚೇನ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ ಹರಿತ್ವಾ ಮಞ್ಚೇ ನಿಪಜ್ಜಾಪೇತ್ವಾ "ಅಯಂ ಮೇ, ಮಹಾಥೇರ, ಪೂಜಾ ತುಮ್ಹಾಕಂ

ಅತ್ಥಾಯ ಕತಾ; ‘ಅಯಂ ಮೇ, ಭಗವಾ, ದುಗ್ಗತಪಣ್ಣಾಕಾರೋ’ತಿ ವತ್ವಾ ಭಗವನ್ತಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇಹೀ”ತಿ ಆಹ। ಸೋ ಮಹಾಥೇರೋ ಪೂಜಂ ದಿಸ್ವಾ ತಥಾಕರೋನ್ತೋ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇಸಿ। ತಾವದೇವಸ್ಸ ದೇವಲೋಕೋ ಉಪಟ್ಠಾಸಿ, ನನ್ದವನಚಿತ್ತಲತಾವನಮಿಸ್ಸಕವನಫಾರುಸಕವನವಿಮಾನಾನಿ ಚೇವ ದೇವನಾಟಕಾನಿ ಚ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಠಿತಾನಿ ವಿಯ ಅಹೇಸುಂ। ಸೋ “ಅಪೇಥ, ಸೋಣ! ಅಪೇಥ, ಸೋಣಾ”ತಿ ಆಹ। “ಕಿಮಿದಂ, ಮಹಾಥೇರಾ”ತಿ? “ಏತಾ ತೇ, ತಾತ, ಮಾತರೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀ”ತಿ। ‘ಥೇರೋ ಸಗ್ಗೋ ಉಪಟ್ಠಿತೋ ಮಹಾಥೇರಸ್ಸಾ’ತಿ ಚಿನ್ತೇಸಿ । ಏವಂ ಉಪಟ್ಠಾನಸಮಙ್ಗಿತಾ ಚಲತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತಾಸು ಸಮಙ್ಗಿತಾಸು ಇಧ ಆಯೂಹನಚೇತನಾಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿತಾವಸೇನ “ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸಮಙ್ಗೀ”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಪಠಮಬಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ದುತಿಯಬಲನಿದ್ದೇಸೋ

೮೧೧. ದುತಿಯಬಲನಿದ್ದೇಸೇ **ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನೀ**ತಿ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಬಾಹಿತಾನಿ ನಿವಾರಿತಾನಿ ಪಟಿಸೇಧಿತಾನಿ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಸಮ್ಪನ್ನಾ ಗತಿ ದೇವಲೋಕೋ ಚ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೋ ಚ। **ಗತಿವಿಪತ್ತೀ**ತಿ ವಿಪನ್ನಾ ಗತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅಪಾಯಾ। **ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಅತ್ತಭಾವಸಮಿದ್ಧಿ। **ಉಪಧಿವಿಪತ್ತೀ**ತಿ ಹೀನಅತ್ತಭಾವತಾ। **ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಸುರಾಜಸುಮನುಸ್ಸಕಾಲಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮ್ಪನ್ನಕಾಲೋ। **ಕಾಲವಿಪತ್ತೀ**ತಿ ದುರಾಜದುಮನುಸ್ಸಕಾಲಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಪನ್ನಕಾಲೋ। **ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗೋ। **ಪಯೋಗವಿಪತ್ತೀ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಪಯೋಗೋ।

ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಬಹೂನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇನ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ದೇವೇಸು ವಾ ಮನುಸ್ಸೇಸು ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। ತಾದಿಸೇ ಚ ಠಾನೇ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಾರೋ ನತ್ಥಿ, ಏಕನ್ತಂ ಕುಸಲಸ್ಸೇವ ವಾರೋತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಉಪಧಿವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇನ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತೋ ಸುಸಣ್ಠಿತಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೋ ಅಭಿರೂಪೋ ದಸ್ಸನೀಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಚ್ಛಸದಿಸೋ। ಸಚೇಪಿ ದಾಸಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ದಾಸಜಾತೋ ಹೋತಿ ‘ಏವರೂಪೋ ಅತ್ತಭಾವೋ ಕಿಲಿಟ್ಠಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಾನುಚ್ಛವಿಕೋ’ತಿ ಹತ್ಥಿಮೇಣ್ಡಅಸ್ಸಬನ್ಧಕಗೋಪಾಲಕಕಮ್ಮಾದೀನಿ ತಂ ನ ಕಾರೇನ್ತಿ; ಸುಖುಮವತ್ಥಾನಿ ನಿವಾಸಾಪೇತ್ವಾ ಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಠಪೇನ್ತಿ। ಸಚೇ ಇತ್ಥೀ ಹೋತಿ, ಹತ್ಥಿಭತ್ತಪಚನಾದೀನಿ ನ ಕಾರೇನ್ತಿ; ವತ್ಥಾಲಙ್ಕಾರಂ ದತ್ವಾ ಸಯನಪಾಲಿಕಂ ವಾ ನಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಸೋಮದೇವಿ ವಿಯ ವಲ್ಲಭಟ್ಠಾನೇ ವಾ ಠಪೇನ್ತಿ। ಭಾತಿಕರಾಜಕಾಲೇ ಕಿರ ಗೋಮಂಸಖಾದಕೇ ಬಹುಜನೇ ಗಹೇತ್ವಾ ರಞ್ಞೋ ದಸ್ಸೇಸುಂ। ತೇ ‘ದಣ್ಡಂ ದಾತುಂ ಸಕ್ಕೋಥಾ’ತಿ ಪುಟ್ಠಾ ‘ನ ಸಕ್ಕೋಮಾ’ತಿ ವದಿಂಸು। ಅಥ ನೇ ರಾಜಙ್ಗಣೇ ಸೋಧಕೇ ಅಕಂಸು। ತೇಸಂ ಏಕಾ ಧೀತಾ ಅಭಿರೂಪಾ ದಸ್ಸನೀಯಾ ಪಾಸಾದಿಕಾ। ತಂ ದಿಸ್ವಾ ರಾಜಾ ಅನ್ತೇಪುರಂ ಅಭಿನೇತ್ವಾ ವಲ್ಲಭಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇಸಿ। ಸೇಸಞಾತಕಾಪಿ ತಸ್ಸಾ ಆನುಭಾವೇನ ಸುಖಂ ಜೀವಿಂಸು। ತಾದಿಸಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅತ್ತಭಾವೇ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿಪಿ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಏಕಸ್ಸ ಬಹೂನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇನ ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಾನಂ ವಾ ಚಕ್ಕವತ್ತಿರಞ್ಞೋ ವಾ ಬುದ್ಧಾನಂ ವಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮಯೇ ಸುರಾಜಸುಮನುಸ್ಸಕಾಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। ತಾದಿಸೇ ಚ ಕಾಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಓಕಾಸೋ ನತ್ಥಿ, ಏಕನ್ತಂ ಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಓಕಾಸೋತಿ। ಏವಂ ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇನ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಹಿ ವಿರತೋ ಕಾಯವಚೀಮನೋಸುಚರಿತಾನಿ ಪೂರೇತಿ। ತಾದಿಸೇ ಠಾನೇ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚನೋಕಾಸೋ ನತ್ಥಿ, ಏಕನ್ತಂ ಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಓಕಾಸೋತಿ। ಏವಂ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ನ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನೇಕೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। ತತ್ಥಸ್ಸ ತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ವಾರೇನ ವಾರೇನ ವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಿ - ಕಾಲೇನ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪೇನ್ತಿ, ಕಾಲೇನ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ, ಕಾಲೇನ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ, ಕಾಲೇನ ಅಸುರಕಾಯೇ, ದೀಘೇನಾಪಿ ಅದ್ಧುನಾ ಅಪಾಯತೋ ಸೀಸಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತುಂ ನ ದೇನ್ತಿ। ಏವಂ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಿ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ನ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ । ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಉಪಧಿವಿಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ ದುರೂಪೋ ದುಸ್ಸಣ್ಠಿತೋ ಬೀಭಚ್ಛೋ ಪಿಸಾಚಸದಿಸೋ। ಸೋ ಸಚೇ ದಾಸಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಯಂ ದಾಸಜಾತೋ 'ಇಮಾನಿ ಏತಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾನೀ'ತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ನಂ ಕಿಲಿಟ್ಠಕಮ್ಮಾನಿ ಕಾರೇನ್ತಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಪುಪ್ಫಛಡ್ಡಕಕಮ್ಮಂ ಉಪಾದಾಯ। ಸಚೇ ಇತ್ಥೀ ಹೋತಿ 'ಇಮಾನಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾನೀ'ತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ನಂ ಹತ್ಥಿಭತ್ತಪಚನಾದೀನಿ ಕಿಲಿಟ್ಠಕಮ್ಮಾನಿ ಕಾರೇನ್ತಿ। ಕುಲಗೇಹೇ ಜಾತಮ್ಪಿ ಬಲಿಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ರಾಜಪುರಿಸಾ 'ಗೇಹದಾಸೀ'ತಿ ಸಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಕೋತಲವಾಪೀಗಾಮೇ ಮಹಾಕುಟುಮ್ಬಿಕಸ್ಸ ಘರಣೀ ವಿಯ। ಏವಂ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಿ ಉಪಧಿವಿಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ನಿಬ್ಬಾತಸ್ಸ ನ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಯಂ ದುರಾಜದುಮನುಸ್ಸಕಾಲೇ ಕಸಟೇ ನಿರೋಜೇ ದಸವಸ್ಸಾಯುಕಕಾಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ, ಯದಾ ಪಞ್ಚ ಗೋರಸಾ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಕುದ್ರೂಸಕಂ ಅಗ್ಗಭೋಜನಂ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ, ಮಿಗಪಸುಸರಿಕ್ಖಜೀವಿಕೋ ಪನ ಹೋತಿ। ಏವರೂಪೇ ಕಾಲೇ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚನೋಕಾಸೋ ನತ್ಥಿ, ಏಕನ್ತಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಿ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ನ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿ ಕರೋತಿ। ತಮೇನಂ ಸಹೋಡ್ಢಂ ಗಹೇತ್ವಾ ರಞ್ಞೋ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ। ರಾಜಾ ಬಹೂಕಮ್ಮಕಾರಣಾನಿ ಕಾರೇತ್ವಾ ಘಾತಾಪೇತಿ। ಏವಂ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಿ ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಏವಂ ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಪಟಿಬಾಹಿತಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಂ ಅದತ್ವಾ ಚತಸ್ಸೋ ವಿಪತ್ತಿಯೋ ಆಗಮ್ಮ ದೇತಿ।

ಯಥಾ ಹಿ ಕೋಚಿದೇವ ಪುರಿಸೋ ಕೇನಚಿದೇವ ಕಮ್ಮೇನ ರಾಜಾನಂ ಆರಾಧೇಯ್ಯ। ಅಥಸ್ಸ ರಾಜಾ ಠಾನನ್ತರಂ ದತ್ವಾ ಜನಪದಂ ದದೇಯ್ಯ। ಸೋ ತಂ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಮಕ್ಕಟೇನ ಗಹಿತಭತ್ತಪುಟಂ ವಿಯ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ; ಯಸ್ಸ ಯಂ ಯಾನಂ ವಾ ವಾಹನಂ ವಾ ದಾಸಂ ವಾ ದಾಸಿಂ ವಾ ಆರಾಮಂ ವಾ ವತ್ಥುಂ ವಾ ಸಮ್ಪನ್ನರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಬಲಕ್ಕಾರೇನ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯ। ಮನುಸ್ಸಾ 'ರಾಜವಲ್ಲಭೋ'ತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಲ್ಲಭತರಸ್ಸ ರಾಜಮಹಾಮತ್ತಸ್ಸ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯ। ಸೋ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸುಪೋಥಿತಂ ಪೋಥಾಪೇತ್ವಾ ಭೂಮಿಂ ಪಿಟ್ಠಿಯಾ ಘಂಸಾಪೇನ್ತೋ ನಿಕ್ಕಡ್ಢಾಪೇತ್ವಾ ರಾಜಾನಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ 'ಅಸುಕೋ ನಾಮ ತೇ , ದೇವ, ಜನಪದಂ ಭಿನ್ದತೀ'ತಿ ಗಣ್ಹಾಪೇಯ್ಯ। ರಾಜಾ

ಬನ್ಧನಾಗಾರೇ ಬನ್ಧಾಪೇತ್ವಾ ‘ಅಸುಕೇನ ನಾಮ ಕಸ್ಸ ಕಿಂ ಅವಹಟ’ನ್ತಿ ನಗರೇ ಭೇರಿಂ ಚರಾಪೇಯ್ಯ। ಮನುಸ್ಸಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ‘ಮಯ್ಹಂ ಇದಂ ಗಹಿತಂ, ಮಯ್ಹಂ ಇದಂ ಗಹಿತ’ನ್ತಿ ವಿರವಸಹಸ್ಸಂ ಉಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯುಂ। ರಾಜಾ ಭಿಯ್ಯೋಸೋ ಮತ್ತಾಯ ಕುದ್ಧೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ತಂ ಬನ್ಧನಾಗಾರೇ ಕಿಲಮೇತ್ವಾ ಘಾತಾಪೇತ್ವಾ ‘ಗಚ್ಛಥ ನಂ ಸುಸಾನೇ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಲಿಕಾ ಆಹರಥಾ’ತಿ ವದೇಯ್ಯ। ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತಸ್ಸ ಹಿ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಹಿ ಕೇನಚಿದೇವ ಕಮ್ಮೇನ ರಾಜಾನಂ ಆರಾಧೇತ್ವಾ ಠಾನನ್ತರಂ ಲದ್ಧಕಾಲೋ ವಿಯ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾಪಿ ಕೇನಚಿದೇವ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇನ ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಾಲೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಜನಪದಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಸನ್ತಕಂ ಗಣ್ಹನ್ತೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ತುಂ ಅವಿಸಹನಕಾಲೋ ವಿಯ ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚನೋಕಾಸಂ ಅಲಭನಕಾಲೋ। ತಸ್ಸ ಏಕದಿವಸಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ರಾಜವಲ್ಲಭತರೇ ವಿರಜ್ಝಿತ್ವಾ ತೇನ ಕುದ್ಧೇನ ನಂ ಪೋಥಾಪೇತ್ವಾ ರಞ್ಞೋ ಆರೋಚೇತ್ವಾ ಬನ್ಧನಾಗಾರೇ ಬನ್ಧಾಪಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಸಗ್ಗತೋ ಚವಿತ್ವಾ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಾಲೋ। ಮನುಸ್ಸಾನಂ ‘ಮಯ್ಹಂ ಇದಂ ಗಹಿತಂ, ಮಯ್ಹಂ ಇದಂ ಗಹಿತ’ನ್ತಿ ವಿರವಕಾಲೋ ವಿಯ ತಸ್ಮಿಂ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಂ ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ ಗಹಣಕಾಲೋ। ಸುಸಾನೇ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಲಿಕಾನಂ ಆಹರಣಕಾಲೋ ವಿಯ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮೇ ಖೀಣೇ ಇತರಸ್ಸ ಇತರಸ್ಸ ವಿಪಾಕೇನ ನಿರಯತೋ ಸೀಸಂ ಅನುಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಕಲಕಪ್ಪಂ ನಿರಯಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚನಕಾಲೋ। ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಕತ್ವಾ ಏಕಕಪ್ಪಂ ನಿರಯಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚನಕಸತ್ತಾ ನೇವ ಏಕೋ, ನ ದ್ವೇ, ನ ಸತಂ, ನ ಸಹಸ್ಸಂ। ಏವಂ ಪಚ್ಚನಕಸತ್ತಾ ಕಿರ ಗಣನಪಥಂ ವೀತಿವತ್ತಾ।

ಅತ್ಥೇಕಚ್ಚಾನಿ ಕಲ್ಯಾಣಾನಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನಿ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿಆದೀಸುಪಿ ಏವಂ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಧೇಕಚ್ಚಸ್ಸ ಬಹೂನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚೇಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಯಂ ನಿರಯೇ ವಾ ಅಸುರಕಾಯೇ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। ತಾದಿಸೇ ಚ ಠಾನೇ ಕುಸಲಂ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏಕನ್ತಂ ಅಕುಸಲಮೇವ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಉಪಧಿವಿಪತ್ತಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ದುಬ್ಬಣ್ಣೋ ಹೋತಿ ಪಿಸಾಚಸದಿಸೋ। ಸೋ ಸಚೇಪಿ ರಾಜಕುಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಪಿತುಅಚ್ಚಯೇನ ‘ಕಿಂ ಇಮಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಿರೀಕಸ್ಸ ರಜ್ಜೇನಾ’ತಿ ರಜ್ಜಂ ನ ಲಭತಿ। ಸೇನಾಪತಿಗೇಹಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತೋಪಿ ಸೇನಾಪತಿಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ನ ಲಭತಿ।

ಇಮಸ್ಸ ಪನತ್ಥಸ್ಸಾವಿಭಾವತ್ಥಂ ದೀಪರಾಜವತ್ಥು ಕಥೇತಬ್ಬಂ - ರಾಜಾ ಕಿರ ಪುತ್ತೇ ಜಾತೇ ದೇವಿಯಾ ಪಸೀದಿತ್ವಾ ವರಂ ಅದಾಸಿ। ಸಾ ವರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಪೇಸಿ। ಕುಮಾರೋ ಸತ್ತಟ್ಠವಸ್ಸಕಾಲೇವ ರಾಜಙ್ಗಣೇ ಕುಕ್ಕುಟೇ ಯುಜ್ಝಾಪೇಸಿ। ಏಕೋ ಕುಕ್ಕುಟೋ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಕುಮಾರಸ್ಸ ಅಕ್ಖೀನಿ ಭಿನ್ದಿ। ಕುಮಾರಮಾತಾ ದೇವೀ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಪನ್ನರಸಸೋಳಸವಸ್ಸಕಾಲೇ ‘ರಜ್ಜಂ ವಾರೇಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ರಾಜಾನಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಆಹ - “ದೇವ, ತುಮ್ಹೇಹಿ ಕುಮಾರಸ್ಸ ಜಾತಕಾಲೇ ವರೋ ದಿನ್ನೋ। ಮಯಾ ಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಪಿತೋ; ಇದಾನಿ ನಂ ಗಣ್ಹಾಮೀ”ತಿ। “ಸಾಧು, ದೇವಿ, ಗಣ್ಹಾಹೀ”ತಿ। “ಮಯಾ, ದೇವ, ತುಮ್ಹಾಕಂ ಸನ್ತಿಕಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಲದ್ಧಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ । ಇದಾನಿ ಪನ ಮಮ ಪುತ್ತಸ್ಸ ರಜ್ಜಂ ವಾರೇಮೀ”ತಿ। “ದೇವಿ, ತವ ಪುತ್ತೋ ಅಙ್ಗವಿಕಲೋ। ನ ಸಕ್ಕಾ ತಸ್ಸ ರಜ್ಜಂ ದಾತು”ನ್ತಿ । “ತುಮ್ಹೇ ಮಯ್ಹಂ ರುಚ್ಚನಕವರಂ ಅದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ಕಸ್ಮಾ ವರಂ ಅದತ್ಥಾ”ತಿ? ರಾಜಾ ಅತಿವಿಯ ನಿಪ್ಪೀಳಿಯಮಾನೋ “ನ ಸಕ್ಕಾ ತುಯ್ಹಂ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಸಕಲಲಙ್ಕಾದೀಪೇ ರಜ್ಜಂ ದಾತುಂ; ನಾಗದೀಪೇ ಪನ ಛತ್ತಂ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ವಸತೂ”ತಿ ನಾಗದೀಪಂ ಪೇಸೇಸಿ। ಸೋ ದೀಪರಾಜಾ ನಾಮ ಅಹೋಸಿ। ಸಚೇ ಚಕ್ಖುವಿಕಲೋ ನಾಭವಿಸ್ಸಾ ತಿಯೋಜನಸತಿಕೇ ಸಕಲತಮ್ಬಪಣ್ಣಿದೀಪೇ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಪರಿವಾರಂ ರಜ್ಜಂ ಅಲಭಿಸ್ಸಾ। ಏವಂ ಉಪಧಿವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಯಂ ದುರಾಜದುಮನುಸ್ಸಕಾಲೇ ಕಸಟೇ ನಿರೋಜೇ ಅಪ್ಪಾಯುಕೇ ಗತಿಕೋಟಿಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। ತಾದಿಸೇ ಚ ಕಾಲೇ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ। ಏವಂ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಅಯಂ ಪನ ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತೋ ಪಾಣಂ ಹನ್ತಿ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ಪೂರೇತಿ। ತಥಾ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮಜಾತಿಕಾನಿಪಿ ಕುಲಾನಿ ಆವಾಹವಿವಾಹಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ; 'ಇತ್ಥಿಧುತ್ತೋ ಸುರಾಧುತ್ತೋ ಅಕ್ಖಧುತ್ತೋ ಅಯಂ ಪಾಪಪುರಿಸೋ'ತಿ ಆರಕಾ ಪರಿವಜ್ಜೇನ್ತಿ। ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಏವಂ ಚತಸ್ಸೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಾಕದಾಯಕಂ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ಚತೂಹಿ ವಿಪತ್ತೀಹಿ ಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ನ ವಿಪಚ್ಚತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ನ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇನ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। ತತ್ಥಸ್ಸ ತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ವಾರೇನ ವಾರೇನ ವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಿ - ಕಾಲೇನ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪೇನ್ತಿ, ಕಾಲೇನ ದೇವಲೋಕೇ। ಏವಂ ಗತಿವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಿ ಗತಿಮಮ್ಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಉಪಧಿವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ನ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇನ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಅಭಿರೂಪೋ ದಸ್ಸನೀಯೋ ಪಾಸಾದಿಕೋ ಬ್ರಹ್ಮವಚ್ಛಸದಿಸೋ। ತಸ್ಸ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತತ್ತಾ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಿ। ಸಚೇ ರಾಜಕುಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ಅಞ್ಞೇಸು ಜೇಟ್ಠಕಭಾತಿಕೇಸು ಸನ್ತೇಸುಪಿ 'ಏತಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವೋ ಸಮಿದ್ಧೋ, ಏತಸ್ಸ ಛತ್ತೇ ಉಸ್ಸಾಪಿತೇ ಲೋಕಸ್ಸ ಫಾಸು ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ತಮೇವ ರಜ್ಜೇ ಅಭಿಸಿಞ್ಚನ್ತಿ। ಉಪರಾಜಗೇಹಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಪಿತುಅಚ್ಚಯೇನ ಓಪರಜ್ಜಂ, ಸೇನಾಪತಿಟ್ಠಾನಂ, ಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕಟ್ಠಾನಂ, ಸೇಟ್ಠಿಟ್ಠಾನಂ ಲಭತಿ। ಏವಂ ಉಪಧಿವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಿ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ನ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇನ ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಸುರಾಜಸುಮನುಸ್ಸಕಾಲೇ। ತಾದಿಸಾಯ ಕಾಲಸಮಿದ್ಧಿಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ।

ತತ್ರಿದಂ **ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರಸ್ಸ ವತ್ಥು** ಕಥೇತಬ್ಬಂ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣತಿಸ್ಸಭಯೇ ಕಿರ ಚಿತ್ತಲಪಬ್ಬತೇ ದ್ವಾದಸ ಭಿಕ್ಖುಸಹಸ್ಸಾನಿ ಪಟಿವಸನ್ತಿ। ತಥಾ ತಿಸ್ಸಮಹಾವಿಹಾರೇ। ದ್ವೀಸುಪಿ ಮಹಾವಿಹಾರೇಸು ತಿಣ್ಣಂ ವಸ್ಸಾನಂ ವಟ್ಟಂ ಏಕರತ್ತಮೇವ ಮಹಾಮೂಸಿಕಾಯೋ ಖಾದಿತ್ವಾ ಥುಸಮತ್ತಮೇವ ಠಪೇಸುಂ। ಚಿತ್ತಲಪಬ್ಬತೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ 'ತಿಸ್ಸಮಹಾವಿಹಾರೇ ವಟ್ಟಂ ವತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ತತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾ ವಸಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ವಿಹಾರತೋ ನಿಕ್ಖಮಿ। ತಿಸ್ಸಮಹಾವಿಹಾರೇಪಿ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ 'ಚಿತ್ತಲಪಬ್ಬತೇ ವಟ್ಟಂ ವತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ತತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾ ವಸಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ವಿಹಾರತೋ ನಿಕ್ಖಮಿ। ಉಭತೋಪಿ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಗಮ್ಭೀರಕನ್ದರಾಯ ತೀರೇ ಸಮಾಗತಾ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಖೀಣಭಾವಂ ಞತ್ವಾ 'ತತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾ ಕಿಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ಚತುವೀಸತಿ ಭಿಕ್ಖುಸಹಸ್ಸಾನಿ ಗಮ್ಭೀರಕನ್ದರವನಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನನಿಹಾರೇನೇವ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಂಸು। ಪಚ್ಛಾ ಭಯೇ ವೂಪಸನ್ತೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ ಸಕ್ಕಂ ದೇವರಾಜಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಧಾತುಯೋ ಸಂಹರಿತ್ವಾ ಚೇತಿಯಂ ಅಕಾಸಿ।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣತಿಸ್ಸಚೋರೋಪಿ ಜನಪದಂ ವಿದ್ಧಂಸೇಸಿ। ಸಙ್ಘೋ ಸನ್ನಿಪತಿತ್ವಾ ಮನ್ತೇತ್ವಾ "ಚೋರಂ ಪಟಿಬಾಹತೂ"ತಿ ಸಕ್ಕಸನ್ತಿಕಂ ಅಟ್ಠ ಥೇರೇ ಪೇಸೇಸಿ। ಸಕ್ಕೋ ದೇವರಾಜಾ "ಮಯಾ, ಭನ್ತೇ, ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಚೋರೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ। ಸಙ್ಘೋ ಪರಸಮುದ್ದಂ ಗಚ್ಛತು। ಅಹಂ ಸಮುದ್ದಾರಕ್ಖಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। ಸಙ್ಘೋ ಸಬ್ಬದಿಸಾಹಿ ನಾಗದೀಪಂ ಗನ್ತ್ವಾ

ಜಮ್ಬುಕೋಲಪಟ್ಟನೇ ತಿಭೂಮಿಕಂ ಮಹಾಉಳುಮ್ಪಂ ಬನ್ಧಾಪೇಸಿ। ಏಕಾ ಭೂಮಿಕಾ ಉದಕೇ ಓಸೀದಿ। ಏಕಿಸ್ಸಾ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ ನಿಸಿನ್ನೋ। ಏಕಿಸ್ಸಾ ಪತ್ತಚೀವರಾನಿ ಠಪಯಿಂಸು। ಸಂಯುತ್ತಭಾಣಕಚೂಳಸೀವತ್ಥೇರೋ, ಇಸಿದತ್ತತ್ಥೇರೋ, ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರೋತಿ ತಯೋ ಥೇರಾ ತಾಸಂ ಪರಿಸಾನಂ ಪಾಮೋಕ್ಖಾ। ತೇಸು ದ್ವೇ ಥೇರಾ ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರಂ ಆಹಂಸು - "ಆವುಸೋ ಮಹಾಸೋಣ, ಅಭಿರುಹ ಮಹಾಉಳುಮ್ಪ"ನ್ತಿ। "ತುಮ್ಹೇ ಪನ, ಭನ್ತೇ"ತಿ? "ಆವುಸೋ, ಉದಕೇ ಮರಣಮ್ಪಿ ಥಲೇ ಮರಣಮ್ಪಿ ಏಕಮೇವ । ನ ಮಯಂ ಗಮಿಸ್ಸಾಮ। ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪನ ಅನಾಗತೇ ಸಾಸನಸ್ಸ ಪವೇಣೀ ಠಸ್ಸತಿ। ಗಚ್ಛ ತ್ವಂ, ಆವುಸೋ"ತಿ। "ನಾಹಂ, ಭನ್ತೇ, ತುಮ್ಹೇಸು ಅಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಗಮಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಯಾವತತಿಯಂ ಕಥೇತ್ವಾಪಿ ಥೇರಂ ಆರೋಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ನಿವತ್ತಿಂಸು।

ಅಥ ಚೂಳಸೀವತ್ಥೇರೋ ಇಸಿದತ್ತತ್ಥೇರಂ ಆಹ - "ಆವುಸೋ ಇಸಿದತ್ತ, ಅನಾಗತೇ ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಾಸನಪವೇಣೀ ಠಸ್ಸತಿ; ಮಾ ಖೋ ತಂ ಹತ್ಥತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಹೀ"ತಿ। "ತುಮ್ಹೇ ಪನ, ಭನ್ತೇ"ತಿ? "ಅಹಂ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ದ್ವೇ ಥೇರೇ ಅನುಸಾಸಿತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚಾರಿಕಂ ಚರನ್ತೋ ಮಹಾವಿಹಾರಂ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮಹಾವಿಹಾರೋ ಸುಞ್ಞೋ। ಚೇತಿಯಙ್ಗಣೇ ಏರಣ್ಡಾ ಜಾತಾ। ಚೇತಿಯಂ ಗಚ್ಛೇಹಿ ಪರಿವಾರಿತಂ, ಸೇವಾಲೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧಂ। ಥೇರೋ ಧರಮಾನಕಬುದ್ಧಸ್ಸ ನಿಪಚ್ಚಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ವಿಯ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮದಿಸಾಯ ಸಾಲಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ 'ಏವರೂಪಸ್ಸ ನಾಮ ಲಾಭಗ್ಗಯಸಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಸರೀರಧಾತುಚೇತಿಯಟ್ಠಾನಂ ಅನಾಥಂ ಜಾತ'ನ್ತಿ ಚಿನ್ತಯಮಾನೋ ನಿಸೀದಿ।

ಅಥ ಅವಿದೂರೇ ರುಕ್ಖೇ ಅಧಿವತ್ಥಾ ದೇವತಾ ಅದ್ಧಿಕಮನುಸ್ಸರೂಪೇನ ತಣ್ಡುಲನಾಳಿಞ್ಚ ಗುಳಪಿಣ್ಡಞ್ಚ ಆದಾಯ ಥೇರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ "ಕತ್ಥ ಗಚ್ಛಥ, ಭನ್ತೇ"ತಿ? "ಅಹಂ ದಕ್ಖಿಣದಿಸಂ, ಉಪಾಸಕಾ"ತಿ। "ಅಹಮ್ಪಿ ತತ್ಥೇವ ಗನ್ತುಕಾಮೋ, ಸಹ ಗಚ್ಛಾಮ, ಭನ್ತೇ"ತಿ। "ಅಹಂ ದುಬ್ಬಲೋ; ತವ ಗತಿಯಾ ಗನ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮಿ; ತ್ವಂ ಪುರತೋ ಗಚ್ಛ, ಉಪಾಸಕಾ"ತಿ। "ಅಹಮ್ಪಿ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಗತಿಯಾ ಗಮಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಥೇರಸ್ಸ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಅಗ್ಗಹೇಸಿ। ತಿಸ್ಸವಾಪಿಪಾಳಿಂ ಆರುಳ್ಹಕಾಲೇ ಚ ಪತ್ತಂ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ಪಾನಕಂ ಕತ್ವಾ ಅದಾಸಿ। ಥೇರಸ್ಸ ಪೀತಮತ್ತೇಯೇವ ಬಲಮತ್ತಾ ಸಣ್ಠಾತಿ। ದೇವತಾ ಪಥವಿಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವೇಣುನದೀಸನ್ತಿಕೇ ಏಕಂ ಛಡ್ಡಿತವಿಹಾರಂ ಪತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಪಟಿಜಗ್ಗಿತ್ವಾ ಅದಾಸಿ।

ಪುನದಿವಸೇ ಥೇರೇನ ಮುಖೇ ಧೋವಿತಮತ್ತೇ ಯಾಗುಂ ಪಚಿತ್ವಾ ಅದಾಸಿ; ಯಾಗುಂ ಪೀತಸ್ಸ ಭತ್ತಂ ಪಚಿತ್ವಾ ಉಪನಾಮೇಸಿ। ಥೇರೋ "ತುಯ್ಹಂ ಠಪೇಹಿ, ಉಪಾಸಕಾ"ತಿ ಪತ್ತಂ ಹತ್ಥೇನ ಪಿದಹಿ। "ಅಹಂ ನ ದೂರಂ ಗಮಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ದೇವತಾ ಥೇರಸ್ಸೇವ ಪತ್ತೇ ಭತ್ತಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕತಭತ್ತಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಥೇರಸ್ಸ ಪತ್ತಚೀವರಮಾದಾಯ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನಾ ಪಥವಿಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಜಜ್ಜರನದೀಸನ್ತಿಕಂ ನೇತ್ವಾ "ಭನ್ತೇ, ಏತಂ ಪಣ್ಣಖಾದಕಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸನಟ್ಠಾನಂ, ಧೂಮೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಹಂ ಪುರತೋ ಗಮಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಥೇರಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಭವನಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಥೇರೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಭಯಕಾಲಂ ಪಣ್ಣಖಾದಕಮನುಸ್ಸೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಸಿ।

ಇಸಿದತ್ತತ್ಥೇರೋಪಿ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚಾರಿಕಂ ಚರನ್ತೋ ಅಳಜನಪದಂ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿ। ತತ್ಥ ಮನುಸ್ಸಾ ನಾತಿಪಕ್ಕಾನಿ ಮಧುಕಫಲಾನಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಿಂ ಆದಾಯ ತಚಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಅಗಮಂಸು। ಥೇರೋ "ಆವುಸೋ ಮಹಾಸೋಣ, ಭಿಕ್ಖಾಹಾರೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ಚೀವರಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಪತ್ತಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ತರುಣದಾರಕಾ ಥೇರಂ ಠಿತಂ ದಿಸ್ವಾ 'ಇಮಿನಾ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ವಾಲುಕಂ ಪುಞ್ಛಿತ್ವಾ ಮಧುಕಫಲತ್ತಚಂ ಪತ್ತೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅದಂಸು; ಥೇರಾ ಪರಿಭುಞ್ಜಿಂಸು। ಸತ್ತಾಹಮತ್ತಂ ಸೋಯೇವ ಆಹಾರೋ ಅಹೋಸಿ।

ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚೋರಿಯಸ್ಸರಂ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿಂಸು। ಮನುಸ್ಸಾ ಕುಮುದಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಕುಮುದನಾಲೇ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಅಗಮಂಸು। ಥೇರೋ "ಆವುಸೋ ಮಹಾಸೋಣ, ಭಿಕ್ಖಾಹಾರೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಆಹರಾಪೇತ್ವಾ ಚೀವರಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ

ಪತ್ತಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಗಾಮದಾರಕಾ ಕುಮುದನಾಲೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಪತ್ತೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅದಂಸು; ಥೇರಾ ಪರಿಭುಞ್ಜಿಂಸು। ಸತ್ತಾಹಮತ್ತಂ ಸೋವ ಆಹಾರೋ ಅಹೋಸಿ।

ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚರನ್ತಾ ಪಣ್ಣಖಾದಕಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸನಟ್ಠಾನೇ ಏಕಂ ಗಾಮದ್ವಾರಂ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿಂಸು। ತತ್ಥ ಏಕಿಸ್ಸಾ ದಾರಿಕಾಯ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಅರಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾ "ಸಚೇ ಕೋಚಿ ಅಯ್ಯೋ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಗನ್ತುಂ ಮಾ ಅದಾಸಿ; ಅಯ್ಯಸ್ಸ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಆಚಿಕ್ಖೇಯ್ಯಾಸಿ, ಅಮ್ಮಾ"ತಿ ಆಹಂಸು। ಸಾ ಥೇರೇ ದಿಸ್ವಾ ಪತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಸೀದಾಪೇಸಿ। ಗೇಹೇ ಧಞ್ಞಜಾತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ವಾಸಿಂ ಪನ ಗಹೇತ್ವಾ ಗುಞ್ಜಚೋಚರುಕ್ಖತ್ತಚಂ ಗುಞ್ಜಲತಾಪತ್ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ತಯೋ ಪಿಣ್ಡೇ ಕತ್ವಾ ಏಕಂ ಇಸಿದತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ಏಕಂ ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರಸ್ಸ ಪತ್ತೇ ಠಪೇತ್ವಾ 'ಅತಿರೇಕಪಿಣ್ಡಂ ಇಸಿದತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ಪತ್ತೇ ಠಪೇಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಹತ್ಥಂ ಪಸಾರೇಸಿ। ಹತ್ಥೋ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರಸ್ಸ ಪತ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಸಿ। ಇಸಿದತ್ತತ್ಥೇರೋ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣತಿಸ್ಸಭಯೇ ಗುಞ್ಜಚೋಚಪಿಣ್ಡೇ ವಿಪಾಕದಾಯಕಕಮ್ಮಂ ದೇಸಕಾಲಸಮ್ಪದಾಯ ಕೀವಪಮಾಣಂ ವಿಪಾಕಂ ದಸ್ಸತೀ'ತಿ ಆಹ। ತೇ ತಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಅಗಮಂಸು। ಸಾಪಿ ಅರಞ್ಞತೋ ಆಗತಾನಂ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಆಚಿಕ್ಖಿ "ದ್ವೇ ಥೇರಾ ಆಗತಾ। ತೇಸಂ ಮೇ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ"ನ್ತಿ। ತೇ ಉಭೋಪಿ ಥೇರಾನಂ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ವನ್ದಿತ್ವಾ "ಭನ್ತೇ, ಯಂ ಮಯಂ ಲಭಾಮ, ತೇನ ತುಮ್ಹೇ ಪಟಿಜಗ್ಗಿಸ್ಸಾಮ; ಇಧೇವ ವಸಥಾ"ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಂ ಗಣ್ಹಿಂಸು। ಥೇರಾಪಿ ಸಬ್ಬಭಯಕಾಲಂ ತೇ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ವಸಿಂಸು।

ಬ್ರಾಹ್ಮಣತಿಸ್ಸಚೋರೇ ಮತೇ ಪಿತುಮಹಾರಾಜಾ ಛತ್ತಂ ಉಸ್ಸಾಪೇಸಿ। 'ಭಯಂ ವೂಪಸನ್ತಂ, ಜನಪದೋ ಸಮ್ಪುಣ್ಣೋ'ತಿ ಸುತ್ವಾ ಪರಸಮುದ್ದತೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ ನಾವಾಯ ಮಹಾತಿತ್ಥಪಟ್ಟನೇ ಓರುಯ್ಹ 'ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರೋ ಕಹಂ ವಸತೀ'ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಥೇರೋ ಪಞ್ಚಸತಭಿಕ್ಖುಪರಿವಾರೋ ಕಾಲಕಗಾಮೇ ಮಣ್ಡಲಾರಾಮವಿಹಾರಂ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಲಕಗಾಮೇ ಸತ್ತಮತ್ತಾನಿ ಕುಲಸತಾನಿ ಪಟಿವಸನ್ತಿ। ರತ್ತಿಭಾಗೇ ದೇವತಾ ಆಹಿಣ್ಡಿತ್ವಾ "ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರೋ ಪಞ್ಚಭಿಕ್ಖುಸತಪರಿವಾರೋ ಮಣ್ಡಲಾರಾಮವಿಹಾರಂ ಪತ್ತೋ। ಏಕೇಕೋ ನವಹತ್ಥಸಾಟಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕೇಕಕಹಾಪಣಗ್ಘನಕಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ದೇತೂ"ತಿ ಮನುಸ್ಸೇ ಅವೋಚುಂ। ಪುನದಿವಸೇ ಚ ಥೇರಾ ಕಾಲಕಗಾಮಂ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಪವಿಸಿಂಸು। ಮನುಸ್ಸಾ ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಯಾಗುಂ ಅದಂಸು। ಮಣ್ಡಲಾರಾಮವಾಸೀ ತಿಸ್ಸಭೂತಿತ್ಥೇರೋ ಸಙ್ಘತ್ಥೇರೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಸೀದಿ। ಏಕೋ ಮಹಾಉಪಾಸಕೋ ತಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ "ಭನ್ತೇ, ಮಹಾಸೋಣತ್ಥೇರೋ ನಾಮ ಕತರೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿ। ತೇನ ಸಮಯೇನ ಥೇರೋ ನವಕೋ ಹೋತಿ ಪರಿಯನ್ತೇ ನಿಸಿನ್ನೋ। ಥೇರೋ ಹತ್ಥಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ "ಮಹಾಸೋಣೋ ನಾಮ ಏಸ, ಉಪಾಸಕಾ"ತಿ ಆಹ। ಉಪಾಸಕೋ ತಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಪತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಥೇರೋ ನ ದೇತಿ। ತಿಸ್ಸಭೂತಿತ್ಥೇರೋ "ಆವುಸೋ ಸೋಣ, ಯಥಾ ತ್ವಂ ನ ಜಾನಾಸಿ, ಮಯಮ್ಪಿ ಏವಮೇವ ನ ಜಾನಾಮ; ಪುಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ದೇವತಾ ಪರಿಪಾಚೇನ್ತಿ; ಪತ್ತಂ ದೇಹಿ, ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ಸಙ್ಗಹಂ ಕರೋಹೀ"ತಿ ಆಹ। ಥೇರೋ ಪತ್ತಂ ಅದಾಸಿ। ಮಹಾಉಪಾಸಕೋ ಪತ್ತಂ ಆದಾಯ ಗನ್ತ್ವಾ ಕಹಾಪಣಗ್ಘನಕಸ್ಸ ಪಿಣ್ಡಪಾತಸ್ಸ ಪೂರೇತ್ವಾ ನವಹತ್ಥಸಾಟಕಂ ಆಧಾರಕಂ ಕತ್ವಾ ಆಹರಿತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ಹತ್ಥೇ ಠಪೇಸಿ; ಅಪರೋಪಿ ಉಪಾಸಕೋ ಥೇರಸ್ಸಾತಿ ಸತ್ತ ಸಾಟಕಸತಾನಿ ಸತ್ತ ಚ ಪಿಣ್ಡಪಾತಸತಾನಿ ಥೇರಸ್ಸೇವ ಅದಂಸು।

ಥೇರೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಸಂವಿಭಾಗಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮಹಾವಿಹಾರಂ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ಮುಖಂ ಧೋವಿತ್ವಾ ಮಹಾಬೋಧಿಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಥೂಪಾರಾಮೇ ಠಿತೋ ಚೀವರಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಪರಿವಾರೋ ದಕ್ಖಿಣದ್ವಾರೇನ ನಗರಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ದ್ವಾರತೋ ಯಾವ ವಳಞ್ಜನಕಸಾಲಾ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಸಟ್ಠಿಕಹಾಪಣಗ್ಘನಕಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಲಭಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ಸಕ್ಕಾರಸ್ಸ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಯಂ ಮಧುಕಫಲತ್ತಚೋಪಿ ಕುಮುದನಾಳಿಪಿ ದುಲ್ಲಭಾ ಜಾತಾ। ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಏವರೂಪೋ ಮಹಾಲಾಭೋ ಉದಪಾದಿ।

ವತ್ತಬ್ಬಕನಿಗ್ರೋಧತ್ಥೇರಸ್ಸಾಪಿ ಸಾಮಣೇರಕಾಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತಿಸ್ಸಭಯಂ ಉದಪಾದಿ। ಸಾಮಣೇರೋ ಚ ಉಪಜ್ಝಾಯೋ ಚಸ್ಸ ಪರಸಮುದ್ದಂ ನಾಗಮಿಂಸು; 'ಪಣ್ಣಖಾದಕಮನುಸ್ಸೇ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ವಸಿಸ್ಸಾಮಾ'ತಿ ಪಚ್ಚನ್ತಾಭಿಮುಖಾ ಅಹೇಸುಂ। ಸಾಮಣೇರೋ

ಸತ್ತಾಹಮತ್ತಂ ಅನಾಹಾರೋ ಹುತ್ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಗಾಮಟ್ಠಾನೇ ತಾಲರುಕ್ಖೇ ತಾಲಪಕ್ಕಂ ದಿಸ್ವಾ ಉಪಜ್ಝಾಯಂ ಆಹ - "ಭನ್ತೇ, ಥೋಕಂ ಆಗಮೇಥ; ತಾಲಪಕ್ಕಂ ಪಾತೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। "ದುಬ್ಬಲೋಸಿ ತ್ವಂ, ಸಾಮಣೇರ, ಮಾ ಅಭಿರುಹೀ"ತಿ। "ಅಭಿರುಹಿಸ್ಸಾಮಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಖುದ್ದಕವಾಸಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಾಲಂ ಆರುಯ್ಹ ತಾಲಪಿಣ್ಡಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ಆರಭಿ। ವಾಸಿಫಲಂ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಭೂಮಿಯಂ ಪತಿ।

ಥೇರೋ ಚಿನ್ತೇಸಿ "ಅಯಂ ಕಿಲನ್ತೋವ ರುಕ್ಖಂ ಆರುಳ್ಹೋ; ಕಿಂ ನು ಖೋ ಇದಾನಿ ಕರಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಸಾಮಣೇರೋ ತಾಲಪಣ್ಣಂ ಫಾಲೇತ್ವಾ ಫಾಲೇತ್ವಾ ವಾಸಿದಣ್ಡಕೇ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಘಟ್ಟೇನ್ತೋ ಘಟ್ಟೇನ್ತೋ ಭೂಮಿಯಂ ಪಾತೇತ್ವಾ "ಭನ್ತೇ, ಸಾಧು ವತಸ್ಸ ಸಚೇ ವಾಸಿಫಲಂ ಏತ್ಥ ಪವೇಸೇಯ್ಯಾಥಾ"ತಿ ಆಹ। ಥೇರೋ 'ಉಪಾಯಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಾಮಣೇರೋ'ತಿ ವಾಸಿಫಲಂ ಪವೇಸೇತ್ವಾ ಅದಾಸಿ। ಸೋ ವಾಸಿಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಾಲಫಲಾನಿ ಪಾತೇಸಿ। ಥೇರೋ ವಾಸಿಂ ಪಾತಾಪೇತ್ವಾ ಪವಟ್ಟೇತ್ವಾ ಗತಂ ತಾಲಫಲಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸಾಮಣೇರಂ ಓತಿಣ್ಣಕಾಲೇ ಆಹ "ಸಾಮಣೇರ, ತ್ವಂ ದುಬ್ಬಲೋ, ಇದಂ ತಾವ ಖಾದಾಹೀ"ತಿ। "ನಾಹಂ, ಭನ್ತೇ, ತುಮ್ಹೇಹಿ ಅಖಾದಿತೇ ಖಾದಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ವಾಸಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಾಲಫಲಾನಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪತ್ತಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ತಾಲಮಿಞ್ಜಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ದತ್ವಾ ಸಯಂ ಖಾದಿ। ಯಾವ ತಾಲಫಲಾನಿ ಅಹೇಸುಂ, ತಾವ ತತ್ಥೇವ ವಸಿತ್ವಾ ಫಲೇಸು ಖೀಣೇಸು ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಪಣ್ಣಖಾದಕಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸನಟ್ಠಾನೇ ಏಕಂ ಛಡ್ಡಿತವಿಹಾರಂ ಪವಿಸಿಂಸು। ಸಾಮಣೇರೋ ಥೇರಸ್ಸ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಪಟಿಜಗ್ಗಿ। ಥೇರೋ ಸಾಮಣೇರಸ್ಸ ಓವಾದಂ ದತ್ವಾ ವಿಹಾರಂ ಪಾವಿಸಿ। ಸಾಮಣೇರೋ 'ಅನಾಯತನೇ ನಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ತಭಾವಾನಂ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ, ಬುದ್ಧಾನಂ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಅಪ್ಪಹರಿತಂ ಕರೋತಿ; ಸತ್ತಾಹಮತ್ತಂ ನಿರಾಹಾರತಾಯ ಪವೇಧಮಾನೋ ಪತಿತ್ವಾ ನಿಪನ್ನಕೋವ ತಿಣಾನಿ ಉದ್ಧರತಿ। ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ಮನುಸ್ಸಾ ಅರಞ್ಞೇ ಚರನ್ತಾ ಮಧುಂ ಲಭಿತ್ವಾ ದಾರೂನಿ ಚೇವ ಸಾಕಪಣ್ಣಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ತಿಣಚಲನಸಞ್ಞಾಯ 'ಮಿಗೋ ನು ಖೋ ಏಸೋ'ತಿ ಸಾಮಣೇರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ "ಕಿಂ ಕರೋಸಿ, ಸಾಮಣೇರಾ"ತಿ ಆಹಂಸು। "ತಿಣಗಣ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾಮಿ, ಉಪಾಸಕಾ"ತಿ। "ಅಞ್ಞೋಪಿ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ? "ಆಮ, ಉಪಾಸಕಾ, ಉಪಜ್ಝಾಯೋ ಮೇ ಅನ್ತೋಗಬ್ಭೇ"ತಿ। "ಮಹಾಥೇರಸ್ಸ ದತ್ವಾ ಖಾದೇಯ್ಯಾಸಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಸಾಮಣೇರಸ್ಸ ಮಧುಂ ದತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಆಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಮಯಂ ಸಾಖಾಭಙ್ಗಂ ಕರೋನ್ತಾ ಗಮಿಸ್ಸಾಮ। ಏತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಥೇರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಸಿ, ಅಯ್ಯಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಅಗಮಂಸು।

ಸಾಮಣೇರೋ ಮಧುಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಬಹಿ ಠತ್ವಾ "ವನ್ದಾಮಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಆಹ। ಥೇರೋ 'ಸಾಮಣೇರೋ ಜಿಘಚ್ಛಾಯ ಅನುಡಯ್ಹಮಾನೋ ಆಗತೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ತುಣ್ಹೀ ಅಹೋಸಿ। ಸೋ ಪುನಪಿ "ವನ್ದಾಮಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಆಹ। "ಕಸ್ಮಾ, ಸಾಮಣೇರ, ದುಬ್ಬಲಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸುಖೇನ ನಿಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ದೇಸೀ"ತಿ? "ದ್ವಾರಂ ವಿವರಿತುಂ ಸಾರುಪ್ಪಂ, ಭನ್ತೇ"ತಿ? ಥೇರೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ದ್ವಾರಂ ವಿವರಿತ್ವಾ "ಕಿಂ ತೇ, ಸಾಮಣೇರ, ಲದ್ಧಂ"ತಿ ಆಹ। ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಮಧು ದಿನ್ನಂ, ಖಾದಿತುಂ ಸಾರುಪ್ಪಂ, ಭನ್ತೇ"ತಿ? "ಸಾಮಣೇರ, ಏವಮೇವ ಖಾದಿತುಂ ಕಿಲಮಿಸ್ಸಾಮ, ಪಾನಕಂ ಕತ್ವಾ ಪಿವಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ। ಸಾಮಣೇರೋ ಪಾನಕಂ ಕತ್ವಾ ಅದಾಸಿ। ಅಥ ನಂ ಥೇರೋ "ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಪುಚ್ಛಸಿ, ಸಾಮಣೇರಾ"ತಿ ಆಹ। ಸಯಮೇವ ಆಚಿಕ್ಖಿಂಸು, ಭನ್ತೇ"ತಿ। "ಸಾಮಣೇರ, ಪಾತೋವ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ಕಿಲಮಿಸ್ಸಾಮ; ಅಜ್ಜೇವ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಮಿ। ತೇ ಗನ್ತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸನಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅವಿದೂರೇ ನಿಪಜ್ಜಿಂಸು।

ಸಾಮಣೇರೋ ರತ್ತಿಭಾಗೇ ಚಿನ್ತೇಸಿ - 'ಮಯಾ ಪಬ್ಬಜಿತಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಗಾಮನ್ತೇ ಅರುಣಂ ನಾಮ ನ ಉಟ್ಠಾಪಿತಪುಬ್ಬ'ನ್ತಿ। ಸೋ ಪತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅರುಣಂ ಉಟ್ಠಾಪೇತುಂ ಅರಞ್ಞಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಮಹಾಥೇರೋ ಸಾಮಣೇರಂ ನಿಪನ್ನಟ್ಠಾನೇ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ 'ಮನುಸ್ಸಖಾದಕೇಹಿ ಗಹಿತೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಚಿನ್ತೇಸಿ। ಸಾಮಣೇರೋ ಅರಞ್ಞೇ ಅರುಣಂ ಉಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಪತ್ತೇನ ಉದಕಞ್ಚ ದನ್ತಕಟ್ಠಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಗಮಿ। "ಸಾಮಣೇರ, ಕುಹಿಂ ಗತೋಸಿ? ಮಹಲ್ಲಕಭಿಕ್ಖೂನಂ ತೇ ವಿತಕ್ಕೋ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ; ದಣ್ಡಕಮ್ಮಂ ಆಹರಾ"ತಿ। "ಆಹರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ। ಥೇರೋ ಮುಖಂ ಧೋವಿತ್ವಾ ಚೀವರಂ ಪಾರುಪಿ। ಉಭೋಪಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಅಗಮಂಸು। ಮನುಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಭೋಗಂ ಕನ್ದಮೂಲಫಲಪಣ್ಣಂ ಅದಂಸು। ಥೇರೋಪಿ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಹಾರಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಸಾಮಣೇರೋ ಉದಕಂ ಆಹರಿತ್ವಾ "ಪಾದೇ ಧೋವಾಮಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಆಹ। "ಸಾಮಣೇರ, ತ್ವಂ

ರತ್ತಿಂ ಕುಹಿಂ ಗತೋ? ಅಮ್ಹಾಕಂ ವಿತಕ್ಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇಸೀ"ತಿ। "ಭನ್ತೇ, ಗಾಮನ್ತೇ ಮೇ ಅರುಣಂ ನ ಉಟ್ಠಾಪಿತಪುಬ್ಬಂ; ಅರುಣುಟ್ಠಾಪನತ್ಥಾಯ ಅರಞ್ಞಂ ಅಗಮಾಸಿ"ನ್ತಿ। "ಸಾಮಣೇರ, ನ ತುಯ್ಹಂ ದಣ್ಡಕಮ್ಮಂ ಅನುಚ್ಛವಿಕಂ ಅಮ್ಹಾಕಮೇವ ಅನುಚ್ಛವಿಕ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಥೇರೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಠಾನೇ ವಸಿ; ಸಾಮಣೇರಸ್ಸ ಚ ಸಞ್ಞಂ ಅದಾಸಿ "ಮಯಂ ತಾವ ಮಹಲ್ಲಕಾ; 'ಇದಂ ನಾಮ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ಜಾನಿತುಂ। ತುವಂ ಅತ್ತಾನಂ ರಕ್ಖೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ। ಥೇರೋ ಕಿರ ಅನಾಗಾಮೀ। ತಂ ಅಪರಭಾಗೇ ಮನುಸ್ಸಖಾದಕಾ ಖಾದಿಂಸು। ಸಾಮಣೇರೋ ಅತ್ತಾನಂ ರಕ್ಖಿತ್ವಾ ಭಯೇ ವೂಪಸನ್ತೇ ತಥಾರೂಪೇ ಠಾನೇ ಉಪಜ್ಝಂ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನೋ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಉಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತಿಪಿಟಕಧರೋ ಹುತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಕನಿಗ್ರೋಧತ್ಥೇರೋ ನಾಮ ಜಾತೋ।

ಪಿತುಮಹಾರಾಜಾ ರಜ್ಜಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿ। ಪರಸಮುದ್ದಾ ಆಗತಾಗತಾ ಭಿಕ್ಖೂ "ಕಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಕನಿಗ್ರೋಧತ್ಥೇರೋ, ಕಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಕನಿಗ್ರೋಧತ್ಥೇರೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕಂ ಅಗಮಂಸು। ಮಹಾಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ ಥೇರಂ ಪರಿವಾರೇಸಿ। ಸೋ ಮಹಾಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಪರಿವುತೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮಹಾವಿಹಾರಂ ಪತ್ವಾ ಮಹಾಬೋಧಿಂ ಮಹಾಚೇತಿಯಂ ಥೂಪಾರಾಮಞ್ಚ ವನ್ದಿತ್ವಾ ನಗರಂ ಪಾಯಾಸಿ। ಯಾವ ದಕ್ಖಿಣದ್ವಾರಾ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸೇವ ನವಸು ಠಾನೇಸು ತಿಚೀವರಂ ಉಪಪಜ್ಜಿ; ಅನ್ತೋನಗರಂ ಪವಿಟ್ಠಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮಹಾಸಕ್ಕಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ। ಇತಿ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಯಂ ತಾಲಫಲಕನ್ದಮೂಲಪಣ್ಣಮ್ಪಿ ದುಲ್ಲಭಂ ಜಾತಂ। ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಏವರೂಪೋ ಮಹಾಲಾಭೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ। ಏವಂ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಿ ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಅಪರಸ್ಸಾಪಿ ಬಹೂನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ನ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಸೋ ಪನ ಏಕೇನ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇನ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ತೀಣಿ ಸುಚರಿತಾನಿ ಪೂರೇತಿ, ಪಞ್ಚಸೀಲಂ ದಸಸೀಲಂ ರಕ್ಖತಿ। ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ರಾಜಾನೋ ಸಬ್ಬಾಲಙ್ಕಾರಪತಿಮಣ್ಡಿತಾ ರಾಜಕಞ್ಞಾಯೋ 'ಏತಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾ'ತಿ ಪೇಸೇನ್ತಿ, ಯಾನವಾಹನಮಣಿಸುವಣ್ಣರಜತಾದಿಭೇದಂ ತಂ ತಂ ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ 'ಏತಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕ'ನ್ತಿ ಪೇಸೇನ್ತಿ ।

ಪಬ್ಬಜ್ಜೂಪಗತೋಪಿ ಮಹಾಯಸೋ ಹೋತಿ ಮಹಾನುಭಾವೋ। ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು - ಕೂಟಕಣ್ಣರಾಜಾ ಕಿರ ಗಿರಿಗಾಮಕಣ್ಣವಾಸಿಕಂ ಚೂಳಸುಧಮ್ಮತ್ಥೇರಂ ಮಮಾಯತಿ। ಸೋ ಉಪ್ಪಲವಾಪಿಯಂ ವಸಮಾನೋ ಥೇರಂ ಪಕ್ಕೋಸಾಪೇಸಿ। ಥೇರೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಮಾಲಾರಾಮವಿಹಾರೇ ವಸತಿ। ರಾಜಾ ಥೇರಸ್ಸ ಮಾತರಂ ಪುಚ್ಛಿ - "ಕಿಂ ಥೇರೋ ಪಿಯಾಯತೀ"ತಿ? "ಕನ್ದಂ ಮಹಾರಾಜಾ"ತಿ। ರಾಜಾ ಕನ್ದಂ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ವಿಹಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಥೇರಸ್ಸ ದದಮಾನೋ ಮುಖಂ ಉಲ್ಲೋಕೇತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ। ಸೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಚ ಬಹಿಪರಿವೇಣೇ ದೇವಿಂ ಪುಚ್ಛಿ - "ಕೀದಿಸೋ ಥೇರೋ"ತಿ? "ತ್ವಂ ಪುರಿಸೋ ಹುತ್ವಾ ಉಲ್ಲೋಕೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋಸಿ; ಅಹಂ ಕಥಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮಿ? ನಾಹಂ ಜಾನಾಮಿ ಕೀದಿಸೋ"ತಿ। ರಾಜಾ 'ಮಮ ರಟ್ಠೇ ಬಲಿಕಾರಗಹಪತಿಪುತ್ತಂ ಉಲ್ಲೋಕೇತುಂ ನ ವಿಸಹಾಮಿ। ಮಹನ್ತಂ ವತ ಭೋ ಬುದ್ಧಸಾಸನಂ ನಾಮಾ'ತಿ ಅಪ್ಫೋಟೇಸಿ। ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರಮ್ಪಿ ಮಮಾಯತಿ। ತಸ್ಸ ಅಙ್ಗುಲಿಯಂ ಏಕಾ ಪಿಳಕಾ ಉಟ್ಠಹಿ। ರಾಜಾ 'ಥೇರಂ ಪಸ್ಸಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವಿಹಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಬಲವಪೇಮೇನ ಅಙ್ಗುಲಿಂ ಮುಖೇನ ಗಣ್ಹಿ। ಅನ್ತೋಮುಖೇಯೇವ ಪಿಳಕಾ ಭಿನ್ನಾ, ಪುಬ್ಬಲೋಹಿತಂ ಅನುಟ್ಠುಭಿತ್ವಾ ಥೇರೇ ಸಿನೇಹೇನ ಅಮತಂ ವಿಯ ಅಜ್ಝೋಹರಿ। ಸೋಯೇವ ಥೇರೋ ಅಪರಭಾಗೇ ಮರಣಮಞ್ಚೇ ನಿಪಜ್ಜಿ। ರಾಜಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಅಸುಚಿಕಪಲ್ಲಕಂ ಸೀಸೇ ಠಪೇತ್ವಾ 'ಧಮ್ಮಸಕಟಸ್ಸ ಅಕ್ಖೋ ಭಿಜ್ಜತಿ ಅಕ್ಖೋ ಭಿಜ್ಜತೀ'ತಿ ಪರಿದೇವಮಾನೋ ವಿಚರಿ। ಪಥವಿಸ್ಸರಸ್ಸ ಅಸುಚಿಕಪಲ್ಲಕಂ ಸೀಸೇನ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಿಚರಣಂ ನಾಮ ಕಸ್ಸ ಗತಮಗ್ಗೋ? ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಸ್ಸ ಗತಮಗ್ಗೋತಿ। ಏವಂ ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಿ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಆಗಮ್ಮ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಏವಂ ಚತೂಹಿ ವಿಪತ್ತೀಹಿ ಪಟಿಬಾಹಿತಂ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಂ ಅದತ್ವಾ ಚತಸ್ಸೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಆಗಮ್ಮ ದೇತಿ।

ತತ್ರಿದಂ ಭೂತಮತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ ಓಪಮ್ಮಂ - ಏಕೋ ಕಿರ ಮಹಾರಾಜಾ ಏಕಸ್ಸ ಅಮಚ್ಚಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮತ್ತೇನ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ ತಂ ಬನ್ಧನಾಗಾರೇ ಬನ್ಧಾಪೇಸಿ। ತಸ್ಸ ಞಾತಕಾ ರಞ್ಞೋ ಕುದ್ಧಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಅವತ್ವಾ ಚಣ್ಡಕೋಪೇ ವಿಗತೇ ರಾಜಾನಂ ತಸ್ಸ

ನಿರಪರಾಧಭಾವಂ ಜಾನಾಪೇಸುಂ। ರಾಜಾ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಠಾನನ್ತರಂ ಪಟಿಪಾಕತಿಕಂ ಅಕಾಸಿ। ಅಥಸ್ಸ ತತೋ ತತೋ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಪಣ್ಣಾಕಾರಾನಂ ಪಮಾಣಂ ನಾಹೋಸಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿಂಸು। ತತ್ಥ ರಞ್ಞೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಬನ್ಧನಾಗಾರೇ ಬನ್ಧಾಪಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಾಲೋ। ಅಥಸ್ಸ ಞಾತಕೇಹಿ ರಾಜಾನಂ ಸಞ್ಞಾಪೇತ್ವಾ ಠಾನನ್ತರಸ್ಸ ಪಟಿಪಾಕತಿಕಕರಣಕಾಲೋ ವಿಯ ತಸ್ಸ ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಾಲೋ। ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥಕಾಲೋ ವಿಯ ಚತಸ್ಸೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಆಗಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾನಂ ದೇವಲೋಕತೋ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ, ಮನುಸ್ಸಲೋಕತೋ ದೇವಲೋಕನ್ತಿ ಏವಂ ಸುಖಟ್ಠಾನತೋ ಸುಖಟ್ಠಾನಮೇವ ನೇತ್ವಾ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಸುಖವಿಪಾಕಂ ದತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ತಾವ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ದುತಿಯಂ ಬಲಂ ದೀಪೇತ್ವಾ ಪುನ ''ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ''ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೩೪) ಇಮಿನಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾನಯೇನಾಪಿ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **'ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮ'**ನ್ತಿ ಅತೀತೇ ಆಯೂಹಿತಂ ಕಮ್ಮಂ ಅತೀತೇಯೇವ ಅಹೋಸಿ। ಯೇನ ಪನ ಅತೀತೇ ವಿಪಾಕೋ ದಿನ್ನೋ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **'ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'**ತಿ ವುತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾದೀಸು ಪನ ಬಹೂಸುಪಿ ಆಯೂಹಿತೇಸು ಏಕಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ, ಸೇಸಾನಿ ಅವಿಪಾಕಾನಿ। ಏಕಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢತಿ, ಸೇಸಾನಿ ಅವಿಪಾಕಾನಿ। ಏಕೇನಾನನ್ತರಿಯೇನ ನಿರಯೇ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ಸೇಸಾನಿ ಅವಿಪಾಕಾನಿ। ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಏಕಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಸೇಸಾ ಅವಿಪಾಕಾ। ಇದಂ ಸನ್ಧಾಯ **'ನಾಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯೋ ಪನ ಬಹುಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಏತಸ್ಸ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ 'ನಾಹೋಸಿ' ನಾಮ। ಯಂ ಅತೀತೇ ಆಯೂಹಿತಂ ಏತರಹಿ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ ತಂ **'ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ। ಯಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಅವಿಪಾಕತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ ತಂ **'ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ। ಯಂ ಅತೀತೇ ಆಯೂಹಿತಂ ಅನಾಗತೇ ವಿಪಾಕಂ ದಸ್ಸತಿ ತಂ **'ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ। ಯಂ ಪುರಿಮನಯೇನ ಅವಿಪಾಕತಂ ಆಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ತಂ **'ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ।

ಯಂ ಏತರಹಿ ಆಯೂಹಿತಂ ಏತರಹಿಯೇವ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ ತಂ **'ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ। ಯಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಅವಿಪಾಕತಂ ಆಪಜ್ಜತಿ ತಂ **'ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ। ಯಂ ಏತರಹಿ ಆಯೂಹಿತಂ ಅನಾಗತೇ ವಿಪಾಕಂ ದಸ್ಸತಿ ತಂ **'ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ। ಯಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಅವಿಪಾಕತಂ ಆಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ತಂ **'ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ।

ಯಂ ಸಯಮ್ಪಿ ಅನಾಗತಂ, ವಿಪಾಕೋಪಿಸ್ಸ ಅನಾಗತೋ ತಂ **'ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ। ಯಂ ಸಯಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಅವಿಪಾಕತಂ ಆಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ತಂ **'ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ'** ನಾಮ।

ಇದಂ ತಥಾಗತಸ್ಸಾತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಏತೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಕಮ್ಮನ್ತರವಿಪಾಕನ್ತರಜಾನನಞಾಣಂ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ದುತಿಯಬಲಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ದುತಿಯಬಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ತತಿಯಬಲನಿದ್ದೇಸೋ

೮೧೧. ತತಿಯಬಲನಿದ್ದೇಸೇ **ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ವಾ **ಪಟಿಪದಾ**ತಿ ವಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸೇವೇತಂ ನಾಮಂ। **ನಿರಯಗಾಮಿನೀ**ತಿಆದೀಸು ನಿರಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನ ನಿರತಿಅತ್ಥೇನ ಚ **ನಿರಯೋ**। ಉದ್ಧಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಚಿತಾತಿ ತಿರಚ್ಛಾನಾ; ತಿರಚ್ಛಾನಾಯೇವ

ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ। ಪೇತತಾಯ ಪೇತ್ತಿ; ಇತೋ ಪೇಚ್ಚ ಗತಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪೇತ್ತಿಯೇವ **ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ**। ಮನಸ್ಸ ಉಸ್ಸನ್ನತಾಯ ಮನುಸ್ಸಾ; ಮನುಸ್ಸಾವ **ಮನುಸ್ಸಲೋಕೋ**। ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ಅಧಿಮತ್ತಾಯ ವಾ ಠಾನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾತಿ ದೇವಾ; ದೇವಾವ **ದೇವಲೋಕೋ**। ವಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಣ್ಹಾ; ತಂ ತತ್ಥ ನತ್ಥೀತಿ **ನಿಬ್ಬಾನಂ**। ನಿರಯಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ನಿರಯಗಾಮೀ**। ಇದಂ ಮಗ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಪದಾ ಪನ ನಿರಯಗಾಮಿನೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇದಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪಟಿಪದಂ ತಥಾಗತೋ ಪಜಾನಾತಿ।

ಕಥಂ ? ಸಕಲಗಾಮವಾಸಿಕೇಸುಪಿ ಹಿ ಏಕತೋ ಏಕಂ ಸೂಕರಂ ವಾ ಮಿಗಂ ವಾ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇನ್ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚೇತನಾ ಪರಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾರಮ್ಮಣಾವ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ತೇಸಂ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಾನಾ ಹೋತಿ। ತೇಸು ಹಿ ಏಕೋ ಆದರೇನ ಛನ್ದಜಾತೋ ಕರೋತಿ। ಏಕೋ 'ಏಹಿ ತ್ವಮ್ಪಿ ಕರೋಹೀ'ತಿ ಪರೇಹಿ ನಿಪ್ಪೀಳಿತತ್ತಾ ಕರೋತಿ। ಏಕೋ ಸಮಾನಚ್ಛನ್ದೋ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹಿಯಮಾನೋ ವಿಚರತಿ। ತೇಸು ಏಕೋ ತೇನೇವ ಕಮ್ಮೇನ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಏಕೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ, ಏಕೋ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ। ತಂ ತಥಾಗತೋ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇಯೇವ 'ಇಮಿನಾ ನೀಹಾರೇನ ಆಯೂಹಿತತ್ತಾ ಏಸ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ , ಏಸ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ, ಏಸ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ । ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ 'ಏಸ ಅಟ್ಠಸು ಮಹಾನಿರಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಸೋಳಸಸು ಉಸ್ಸದನಿರಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ 'ಏಸ ಅಪಾದಕೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ದ್ವಿಪಾದಕೋ, ಏಸ ಚತುಪ್ಪಾದಕೋ, ಏಸ ಬಹುಪ್ಪಾದಕೋ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ 'ಏಸ ನಿಜ್ಝಾಮತಣ್ಹಿಕೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಿಕೋ, ಏಸ ಪರದತ್ತೂಪಜೀವೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ತೇಸು ಚ ಕಮ್ಮೇಸು 'ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢಿತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ದುಬ್ಬಲಂ ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಂ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ತಥಾ ಸಕಲಗಾಮವಾಸಿಕೇಸು ಏಕತೋ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ದದಮಾನೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚೇತನಾ ಪಿಣ್ಡಪಾತಾರಮ್ಮಣಾವ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ತೇಸಂ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪುರಿಮನಯೇನ ನಾನಾ ಹೋತಿ। ತೇಸು ಕೇಚಿ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ। ತಂ ತಥಾಗತೋ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇಯೇವ 'ಇಮಿನಾ ನೀಹಾರೇನ ಆಯೂಹಿತತ್ತಾ ಏಸ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ದೇವಲೋಕೇ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಮ್ಪಿ 'ಏಸ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ನಿಮ್ಮಾನರತೀಸು, ಏಸ ತುಸಿತೇಸು, ಏಸ ಯಾಮೇಸು, ಏಸ ತಾವತಿಂಸೇಸು, ಏಸ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕೇಸು, ಏಸ ಭುಮ್ಮದೇವೇಸು; ಏಸ ಪನ ಜೇಟ್ಠಕದೇವರಾಜಾ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಏತಸ್ಸ ದುತಿಯಂ ವಾ ತತಿಯಂ ವಾ ಠಾನನ್ತರಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪರಿಚಾರಕೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ। ಮನುಸ್ಸೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಮ್ಪಿ 'ಏಸ ಖತ್ತಿಯಕುಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲೇ, ಏಸ ವೇಸ್ಸಕುಲೇ, ಏಸ ಸುದ್ದಕುಲೇ; ಏಸ ಪನ ಮನುಸ್ಸೇಸು ರಾಜಾ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಏತಸ್ಸ ದುತಿಯಂ ವಾ ತತಿಯಂ ವಾ ಠಾನನ್ತರಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪರಿಚಾರಕೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ । ತೇಸು ಚ ಕಮ್ಮೇಸು 'ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢಿತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ದುಬ್ಬಲಂ ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ತಥಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತೇಸುಯೇವ ಯೇನ ನೀಹಾರೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಆರದ್ಧಾ, 'ಏಸ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಅನಾಗಾಮೀಯೇವ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಸಕದಾಗಾಮೀಯೇವ, ಏಸ ಸೋತಾಪನ್ನೋಯೇವ; ಏಸ ಪನ ಮಗ್ಗಂ ವಾ ಫಲಂ ವಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಮೇವ ಠಸ್ಸತಿ; ಏಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇಯೇವ, ಏಸ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇಯೇವ, ಏಸ ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇಯೇವ, ಏಸ ರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇಯೇವ ಠಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಮಹಾಭೂತಮತ್ತಮೇವ ವವತ್ಥಪೇಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೇಸುಪಿ 'ಏತಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಮತ್ತಮೇವ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ; ಏಸ ಪನ ನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ; ಏಸ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಪಜಾನಾತೀತಿ।

ತತಿಯಬಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಚತುತ್ಥಬಲನಿದ್ದೇಸೋ

೮೧೧. ಚತುತ್ಥಬಲನಿದ್ದೇಸೇ **ಖನ್ಧನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ 'ಅಯಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮ…ಪೇ॰… ಅಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ನಾಮಾ'ತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಜಾನಾತಿ। ತೇಸುಪಿ 'ಏಕವಿಧೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ಏಕಾದಸವಿಧೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ। ಏಕವಿಧೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ಬಹುವಿಧೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ಏಕವಿಧೇನ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ಏಕವಿಧೇನ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ಏಕವಿಧೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ಬಹುವಿಧೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ'ತಿ ಏವಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಾನತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ। **ಆಯತನನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ 'ಇದಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಾಮ…ಪೇ॰… ಇದಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ನಾಮ। ತತ್ಥ ದಸಾಯತನಾ ಕಾಮಾವಚರಾ, ದ್ವೇ ಚತುಭೂಮಕಾ'ತಿ ಏವಂ ಆಯತನನಾನತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ। **ಧಾತುನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ 'ಅಯಂ ಚಕ್ಖುಧಾತು ನಾಮ…ಪೇ॰… ಅಯಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ನಾಮ। ತತ್ಥ ಸೋಳಸ ಧಾತುಯೋ ಕಾಮಾವಚರಾ, ದ್ವೇ ಚತುಭೂಮಕಾ'ತಿ ಏವಂ ಧಾತುನಾನತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ।

ಪುನ **ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಲೋಕನಾನತ್ತ**ನ್ತಿ ಇದಂ ನ ಕೇವಲಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸೇವ ನಾನತ್ತಂ ತಥಾಗತೋ ಪಜಾನಾತಿ, ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸಾಪಿ ನಾನತ್ತಂ ತಥಾಗತೋ ಪಜಾನಾತಿಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಗಹಿತಂ। ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಹಿ ದ್ವೇ ಚ ಅಗ್ಗಸಾವಕಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸಾಪಿ ನಾನತ್ತಂ ಏಕದೇಸತೋವ ಜಾನನ್ತಿ ನೋ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ, ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಲೋಕಸ್ಸ ಪನ ನಾನತ್ತಂ ನ ಜಾನನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧೋ ಪನ 'ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಇಮಸ್ಸ ನಾಮ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಖನ್ಧೋ ಸೇತೋ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸ ಕಾಳಕೋ, ಇಮಸ್ಸ ಮಟ್ಠೋ; ಇಮಸ್ಸ ಬಹಲತ್ತಚೋ, ಇಮಸ್ಸ ತನುತ್ತಚೋ; ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಇಮಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಪತ್ತಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಏವರೂಪಂ ನಾಮ ಹೋತಿ; ಇಮಾಯ ಪನ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಇಮಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಂ ನೀಲಕಂ ಹೋತಿ, ಪೀತಕಂ, ಲೋಹಿತಕಂ, ಓದಾತಂ, ಸುಗನ್ಧಂ , ದುಗ್ಗನ್ಧಂ ಹೋತಿ; ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಫಲಂ ಖುದ್ದಕಂ ಹೋತಿ, ಮಹನ್ತಂ, ದೀಘಂ, ರಸ್ಸಂ, ವಟ್ಟಂ, ಸುಸಣ್ಠಾನಂ, ದುಸ್ಸಣ್ಠಾನಂ, ಮಟ್ಠಂ, ಫರುಸಂ, ಸುಗನ್ಧಂ, ದುಗ್ಗನ್ಧಂ, ಮಧುರಂ, ತಿತ್ತಕಂ, ಅಮ್ಬಿಲಂ, ಕಟುಕಂ, ಕಸಾವಂ ಹೋತಿ; ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಇಮಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಕಣ್ಟಕೋ ತಿಖಿಣೋ ಹೋತಿ, ಅತಿಖಿಣೋ, ಉಜುಕೋ, ಕುಟಿಲೋ, ತಮ್ಬೋ, ಕಾಳಕೋ, ನೀಲೋ, ಓದಾತೋ ಹೋತೀ'ತಿ ಏವಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸ ನಾನತ್ತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಹಿ ಏತಂ ಬಲಂ, ನ ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ।

ಚತುತ್ಥಬಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಪಞ್ಚಮಬಲನಿದ್ದೇಸೋ

೮೧೩. ಪಞ್ಚಮಬಲನಿದ್ದೇಸೇ **ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ**ತಿ ಹೀನಜ್ಝಾಸಯಾ। **ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ**ತಿ ಕಲ್ಯಾಣಜ್ಝಾಸಯಾ। **ಸೇವನ್ತೀ**ತಿ ನಿಸ್ಸಯನ್ತಿ ಅಲ್ಲೀಯನ್ತಿ। **ಭಜನ್ತೀ**ತಿ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। **ಪಯಿರುಪಾಸನ್ತೀ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। ಸಚೇ ಹಿ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ನ ಸೀಲವನ್ತೋ ಹೋನ್ತಿ, ಸದ್ಧಿವಿಹಾರಿಕಾ ಸೀಲವನ್ತೋ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಅತ್ತನೋ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇಪಿ ನ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ, ಅತ್ತನಾ

ಸದಿಸೇ ಸಾರುಪ್ಪಭಿಕ್ಖೂಯೇವ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ। ಸಚೇ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾ ಸಾರುಪ್ಪಭಿಕ್ಖೂ, ಇತರೇ ಅಸಾರುಪ್ಪಾ, ತೇಪಿ ನ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ, ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸೇ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕೇ ಏವ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಿ।

ಏವಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನಂ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಏತರಹೇವ, ಅತೀತಾನಾಗತೇಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅತೀತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಇದಂ ಪನ ದುಸ್ಸೀಲಾನಂ ದುಸ್ಸೀಲಸೇವನಮೇವ, ಸೀಲವನ್ತಾನಂ ಸೀಲವನ್ತಸೇವನಮೇವ, ದುಪ್ಪಞ್ಞಾನಂ ದುಪ್ಪಞ್ಞಸೇವನಮೇವ, ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಪಞ್ಞವನ್ತಸೇವನಮೇವ ಕೋ ನಿಯಾಮೇತೀತಿ? ಅಜ್ಝಾಸಯಧಾತು ನಿಯಾಮೇತಿ। ಸಮ್ಬಹುಲಾ ಕಿರ ಭಿಕ್ಖೂ ಏಕಂ ಗಾಮಂ ಗಣಭಿಕ್ಖಾಚಾರಂ ಚರನ್ತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ಬಹುಭತ್ತಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಪತ್ತಾನಿ ಪೂರೇತ್ವಾ "ತುಮ್ಹಾಕಂ ಯಥಾಸಭಾಗೇನ ಪರಿಭುಞ್ಜಥಾ"ತಿ ದತ್ವಾ ಉಯ್ಯೋಜೇಸುಂ। ಭಿಕ್ಖೂಪಿ ಆಹಂಸು "ಆವುಸೋ, ಮನುಸ್ಸಾ ಧಾತುಸಂಯುತ್ತಕಮ್ಮೇ ಪಯೋಜೇನ್ತೀ"ತಿ। ತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರೋಪಿ ನಾಗದೀಪೇ ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದನಾಯ ಪಞ್ಚಹಿ ಭಿಕ್ಖುಸತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಗಾಮೇ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ನಿಮನ್ತಿತೋ। ಥೇರೇನ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕೋ ಅಸಾರುಪ್ಪಭಿಕ್ಖು ಅತ್ಥಿ। ಧುರವಿಹಾರೇಪಿ ಏಕೋ ಅಸಾರುಪ್ಪಭಿಕ್ಖು ಅತ್ಥಿ। ದ್ವೀಸು ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೇಸು ಗಾಮಂ ಓಸರನ್ತೇಸು ತೇ ಉಭೋಪಿ ಜನಾ, ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಆಗನ್ತುಕೇನ ನೇವಾಸಿಕೋ ನೇವಾಸಿಕೇನ ವಾ ಆಗನ್ತುಕೋ ನ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ, ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಹಸಿತ್ವಾ ಹಸಿತ್ವಾ ಕಥಯಮಾನಾ ಏಕಮನ್ತಂ ಅಟ್ಠಂಸು। ಥೇರೋ ದಿಸ್ವಾ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಜಾನಿತ್ವಾ ಧಾತುಸಂಯುತ್ತಂ ಕಥಿತ"ನ್ತಿ ಆಹ।

ಏವಂ 'ಅಜ್ಝಾಸಯಧಾತು ನಿಯಾಮೇತೀ'ತಿ ವತ್ವಾ ಧಾತುಸಂಯುತ್ತೇನ ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಗಿಜ್ಝಕೂಟಪಬ್ಬತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಗಿಲಾನಸೇಯ್ಯಾಯ ನಿಪನ್ನೋ ಭಗವಾ ಆರಕ್ಖಣತ್ಥಾಯ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ವಸನ್ತೇಸು ಸಾರಿಪುತ್ತಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನಾದೀಸು ಏಕಮೇಕಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಸಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಚಙ್ಕಮನ್ತಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಮನ್ತೇಸಿ "ಪಸ್ಸಥ ನೋ ತುಮ್ಹೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಾರಿಪುತ್ತಂ ಸಮ್ಬಹುಲೇಹಿ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಚಙ್ಕಮನ್ತ"ನ್ತಿ? "ಏವಂ, ಭನ್ತೇ"ತಿ। "ಸಬ್ಬೇ ಖೋ ಏತೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖೂ ಮಹಾಪಞ್ಞಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೯೯) ಸಬ್ಬಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪಞ್ಚಮಬಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಛಟ್ಠಬಲನಿದ್ದೇಸೋ

೮೧೪. ಛಟ್ಠಬಲನಿದ್ದೇಸೇ **ಆಸಯ**ನ್ತಿ ಯತ್ಥ ಸತ್ತಾ ಆಸಯನ್ತಿ ನಿವಸನ್ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ ವಾ ಯಥಾಭೂತಂ ಞಾಣಂ ವಾ। **ಅನುಸಯ**ನ್ತಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯಿತಂ ಕಿಲೇಸಂ। **ಚರಿತ**ನ್ತಿ ಕಾಯಾದೀಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ। **ಅಧಿಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ। **ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೇ**ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಞಾಮಯೇ ಅಕ್ಖಿಮ್ಹಿ ಅಪ್ಪಂ ಪರಿತ್ತಂ ರಾಗದೋಸಮೋಹರಜಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖಾ**। ತಸ್ಸೇವ ಮಹನ್ತತಾಯ **ಮಹಾರಜಕ್ಖಾ**। ಉಭಯೇನಾಪಿ ಮನ್ದಕಿಲೇಸೇ ಮಹಾಕಿಲೇಸೇ ಚ ಸತ್ತೇ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯೇಸಂ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತಿಕ್ಖಾನಿ, ತೇ **ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ**। ಯೇಸಂ ತಾನಿ ಮುದೂನಿ, ತೇ **ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾ**। ಯೇಸಂ ಆಸಯಾದಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಸುನ್ದರಾ, ತೇ **ಸ್ವಾಕಾರಾ**। ವಿಪರೀತಾ **ದ್ವಾಕಾರಾ**। ಯೇ ಕಥಿತಕಾರಣಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತಿ, ಸುಖೇನ ಸಕ್ಕಾ ಹೋನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಂ, ತೇ **ಸುವಿಞ್ಞಾಪಯಾ**। ವಿಪರೀತಾ **ದುವಿಞ್ಞಾಪಯಾ**। ಯೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅನುಚ್ಛವಿಕಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪನ್ನಾ, ತೇ **ಭಬ್ಬಾ**। ವಿಪರೀತಾ **ಅಭಬ್ಬಾ**।

೮೧೫. ಏವಂ ಛಟ್ಠಬಲಸ್ಸ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ, ಇದಾನಿ ಯಥಾಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಭಾಜೇನ್ತೋ **ಕತಮೋ ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋ**ತಿಆದೀನಂ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೧೦೫) ವುತ್ತೋಯೇವ। **ಇತಿ ಭವದಿಟ್ಠಿಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಾ**ತಿ ಏವಂ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಂ ವಾ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ। ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಹಿ ಏತ್ಥ ಭವದಿಟ್ಠೀತಿ ವುತ್ತಾ; ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಭವದಿಟ್ಠೀತಿ। ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠೀನಞ್ಹಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾ ಸತ್ತಾ ಇಮಾವ ದ್ವೇ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ – "ದ್ವಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ, ಕಚ್ಚಾನ, ಲೋಕೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ –

ಅತ್ಥಿತಞ್ಚೇವ ನತ್ಥಿತಞ್ಚಾ''ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೫)। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಅತ್ಥಿತಾತಿ** ಸಸ್ಸತಂ, **ನತ್ಥಿತಾತಿ** ಉಚ್ಛೇದೋ। ಅಯಂ ತಾವ ವಟ್ಟಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋ।

ಇದಾನಿ ವಿವಟ್ಟಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಸುದ್ಧಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಏತೇ ವಾ ಪನ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅನುಪಗಮ್ಮಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಏತೇ ವಾ ಪನಾತಿ** ಏತೇಯೇವ। **ಉಭೋ ಅನ್ತೇತಿ** ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಸಙ್ಖಾತೇ ದ್ವೇ ಅನ್ತೇ। **ಅನುಪಗಮ್ಮಾತಿ** ಅನಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ। **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಯ ಚೇವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ಚ। **ಅನುಲೋಮಿಕಾ ಖನ್ತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। **ಯಥಾಭೂತಂ ವಾ ಞಾಣನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಞಾಣಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇ ಚೇವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಏತೇ ಉಭೋ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಅನ್ತೇ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾ, ಯಞ್ಚ ತತೋ ಉತ್ತರಿಮಗ್ಗಞಾಣಂ - ಅಯಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋ, ಅಯಂ ವಟ್ಟಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾನಞ್ಚ ವಿವಟ್ಟಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೋ, ಇದಂ ವಸನಟ್ಠಾನನ್ತಿ। ಅಯಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥಕಥಾ।

ವಿತಣ್ಡವಾದೀ ಪನಾಹ - 'ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ ವಾಸಂ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ, ನನು ತ್ವಂ ಮಗ್ಗೋ ವಾಸೋತಿ ವದೇಸೀ'ತಿ? ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ 'ತ್ವಂ ಅರಿಯವಾಸಭಾಣಕೋ ಹೋಸಿ ನ ಹೋಸೀ'ತಿ? ಸಚೇ ಪನ 'ನ ಹೋಮೀ'ತಿ ವದತಿ, 'ಅಭಾಣಕತಾಯ ನ ಜಾನಾಸೀ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ 'ಭಾಣಕೋಸ್ಮೀ'ತಿ ವದತಿ, 'ಸುತ್ತಂ ಆಹರಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಚೇ ಆಹರತಿ, ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ; ನೋ ಚೇ ಆಹರತಿ ಸಯಂ ಆಹರಿತಬ್ಬಂ - ''ದಸಯಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯವಾಸಾ, ಯೇ ಅರಿಯಾ ಆವಸಿಂಸು ವಾ ಆವಸನ್ತಿ ವಾ ಆವಸಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಾ''ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧೯)। ಏತಞ್ಹಿ ಸುತ್ತಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಾಸಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸುಕಥಿತಮೇವೇತನ್ತಿ। ಇದಂ ಪನ ಭಗವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಂ ಜಾನನ್ತೋ ಇಮೇಸಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಮಗ್ಗಞಾಣಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇಪಿ ಜಾನಾತಿ ಏವ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

> ''ಕಾಮಂ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ 'ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಮಗರುಕೋ ಕಾಮಾಸಯೋ ಕಾಮಾಧಿಮುತ್ತೋ'ತಿ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ 'ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಗರುಕೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಸಯೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಧಿಮುತ್ತೋ'ತಿ। ಬ್ಯಾಪಾದಂ...ಪೇ॰... ಅಬ್ಯಾಪಾದಂ... ಥಿನಮಿದ್ಧಂ...ಪೇ॰... ಆಲೋಕಸಞ್ಞಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ 'ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಗರುಕೋ ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಸಯೋ ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಧಿಮುತ್ತೋ''ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೩)।

೮೧೭. ಅನುಸಯನಿದ್ದೇಸೇ ಕಾಮರಾಗೋ ಚ ಸೋ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಅನುಸಯೋ ಚಾತಿ **ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ**। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಯಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪನ್ತಿ** ಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯಜಾತಿಕಂ। **ಸಾತರೂಪನ್ತಿ** ಸಾತಜಾತಿಕಂ ಅಸ್ಸಾದಪದಟ್ಠಾನಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ। ಏತ್ಥ **ಸತ್ತಾನಂ ರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ। ಯಥಾ ನಾಮ ಉದಕೇ ನಿಮುಗ್ಗಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಚ ಉಪರಿ ಚ ಸಮನ್ತಭಾಗೇ ಚ ಉದಕಮೇವ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ರಾಗುಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ಸತ್ತಾನಂ ಆಚಿಣ್ಣಸಮಾಚಿಣ್ಣಾ। ತಥಾ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಘುಪ್ಪತ್ತಿ। **ಇತಿ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ಏವಂ ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘವನ್ತೇಸು ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೇಸು। **ಅವಿಜ್ಜಾನುಪತಿತಾತಿ** ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅನುಪತಿತಾ। **ತದೇಕಟ್ಠೋತಿ** ತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಕಟ್ಠವಸೇನ ಏಕಟ್ಠೋ। **ಮಾನೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚಾತಿ** ನವವಿಧೋ ಮಾನೋ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿವಿಧಾ ದಿಟ್ಠಿ, ಅಟ್ಠವತ್ಥುಕಾ ಚ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। **ಭವರಾಗಾನುಸಯೋ** ಪನೇತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೧೮. ಚರಿತನಿದ್ದೇಸೇ ತೇರಸ ಚೇತನಾ **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ,** ದ್ವಾದಸ **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ,** ಚತಸ್ಸೋ **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರೋ **ಪರಿತ್ತಭೂಮಕೋ,** ಇತರೋ **ಮಹಾಭೂಮಕೋ**। ತೀಸುಪಿ ವಾ ಏತೇಸು ಯೋ

ಕೋಚಿ ಅಪ್ಪವಿಪಾಕೋ ಪರಿತ್ತಭೂಮಕೋ, ಬಹುವಿಪಾಕೋ ಮಹಾಭೂಮಕೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೧೮. ಅಧಿಮುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಕಾಸಿತೋವ। ಕಸ್ಮಾ ಪನಾಯಂ ಅಧಿಮುತ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾಪಿ ಪುನ ಗಹಿತಾತಿ? ಅಯಞ್ಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ಬಲದಸ್ಸನವಸೇನ ಗಹಿತಾ, ಇಧ ಸತ್ತಾನಂ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ।

೮೧೯. ಮಹಾರಜಕ್ಖನಿದ್ದೇಸೇ **ಉಸ್ಸದಗತಾನೀತಿ** ವೇಪುಲ್ಲಗತಾನಿ। ಪಹಾನಕ್ಕಮವಸೇನ ಚೇಸ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ।

೮೨೦. **ಅನುಸ್ಸದಗತಾನೀತಿ** ಅವೇಪುಲ್ಲಗತಾನಿಂ। ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಮುದಿನ್ದ್ರಿಯನಿದ್ದೇಸೇ ಉಪನಿಸ್ಸಯಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಾಮ ಕಥಿತಾನಿ। ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ನಿದ್ದೇಸೇ ಪನೇತ್ಥ ಪಯೋಜನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೮೨೩. ತಥಾ ದ್ವಾಕಾರನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು **ಪಾಪಾಸಯಾತಿ** ಅಕುಸಲಾಸಯಾ। **ಪಾಪಚರಿತಾತಿ** ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಪರಿಪೂರಕಾ। **ಪಾಪಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾತಿ** ಸಕ್ಕಾಯಾಭಿರತಾ ವಟ್ಟಜ್ಝಾಸಯಾ।

೮೨೪. ಸ್ವಾಕಾರನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ಕಲ್ಯಾಣಕೋ ನಾಮ ಅನುಸಯೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಲ್ಯಾಣಾನುಸಯಾತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೮೨೬. ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬನಿದ್ದೇಸೇ **ಕಮ್ಮಾವರಣೇನಾತಿ** ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮೇನ। **ಕಿಲೇಸಾವರಣೇನಾತಿ** ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ। **ವಿಪಾಕಾವರಣೇನಾತಿ** ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ದುಹೇತುಕಾನಮ್ಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಟಿವೇಧೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಪಿ ವಿಪಾಕಾವರಣಮೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅಸ್ಸದ್ಧಾತಿ** ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಸದ್ಧಾರಹಿತಾ। **ಅಚ್ಛನ್ದಿಕಾತಿ** ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಕುಸಲಚ್ಛನ್ದರಹಿತಾ। ಉತ್ತರಕುರುಕಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಅಚ್ಛನ್ದಿಕಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಟ್ಠಾ। **ದುಪ್ಪಞ್ಞಾತಿ** ಭವಙ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಹೀನಾ। ಭವಙ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಪನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯಪಿ ಯಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಂ ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಪಾದಕಂ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ದುಪ್ಪಞ್ಞೋಯೇವ ನಾಮ। **ಅಭಬ್ಬಾ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮತ್ತನ್ತಿ** ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗಂ ಓಕ್ಕಮಿತುಂ ಅಭಬ್ಬಾ।

೮೨೭. **ನ ಕಮ್ಮಾವರಣೇನಾತಿ**ಆದೀನಿ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಇದಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಭಾಜನೀಯಂ - ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಿಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣಸ್ಸ ಚ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಿಞಾಣಮ್ಪಿ ಭಾಜಿತಂ। ಇತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಏಕಂ ಬಲಞಾಣಂ ನಾಮ ಜಾತನ್ತಿ।

ಛಟ್ಠಬಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಸತ್ತಮಬಲನಿದ್ದೇಸೋ

೮೨೮. ಸತ್ತಮಬಲನಿದ್ದೇಸೇ ಝಾಯತೀತಿ **ಝಾಯೀ। ಚತ್ತಾರೋ ಝಾಯೀತಿ** ಝಾಯಿನೋ ಚತ್ತಾರೋ ಜನಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಚತುಕ್ಕೇ ತಾವ ಪಠಮೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಸಮಾನೋಯೇವ 'ನ ಲಾಭೀಮ್ಹೀ'ತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸಮಾನಂಯೇವ 'ನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ'ನ್ತಿ ಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಅಪ್ಪಗುಣಜ್ಝಾನಲಾಭೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ದುತಿಯೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಲಾಭೀಯೇವ 'ಲಾಭೀಮ್ಹೀ'ತಿ, ಅಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸಮಾನಂಯೇವ 'ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ'ನ್ತಿ ಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ನಿದ್ದಾಝಾಯೀ ನಾಮ। ನಿದ್ದಾಯಿತ್ವಾ ಪಟಿಬುದ್ಧೋ ಏವಂ ಮಞ್ಞತಿ। ತತಿಯೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಸಮಾನೋ 'ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀಮ್ಹೀ'ತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಮೇವ ಸಮಾನಂ 'ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ'ನ್ತಿ ಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಲಾಭೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಚತುತ್ಥೋ ಅಲಾಭೀಯೇವ 'ಅಲಾಭೀಮ್ಹೀ'ತಿ,

ಅಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂಯೇವ ‘ಅಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ’ನ್ತಿ ಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ ದ್ವೇ ಜನಾ ಅಜ್ಝಾಯಿನೋವ ಝಾಯೀನಂ ಅನ್ತೋ ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾ ಝಾಯೀತಿ ವುತ್ತಾ।

ದುತಿಯಚತುಕ್ಕೇ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಸಮಾಧಿಪಾರಿಬನ್ಧಿಕಧಮ್ಮೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ **ದನ್ಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ** ನಾಮ। ಏಕಂ ದ್ವೇ ಚಿತ್ತವಾರೇ ಠತ್ವಾ ಸಹಸಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತೋ **ಖಿಪ್ಪಂ ವುಟ್ಠಹತಿ** ನಾಮ। ಸುಖೇನೇವ ಪನ ಸಮಾಧಿಪಾರಿಬನ್ಧಿಕಧಮ್ಮೇ ಸೋಧೇನ್ತೋ **ಖಿಪ್ಪಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ** ನಾಮ। ಯಥಾಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಅವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಕಾಲಂ ಅತಿನಾಮೇತ್ವಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತೋ **ದನ್ಧಂ ವುಟ್ಠಾತಿ** ನಾಮ। ಇತರೇ ದ್ವೇಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಜನಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋವ।

ತತಿಯಚತುಕ್ಕೇ ‘ಇದಂ ಝಾನಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ, ಇದಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕ’ನ್ತಿ ಏವಂ ಅಙ್ಗವವತ್ಥಾನಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಛೇಕೋ **ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿಕುಸಲೋ** ನಾಮ। ನೀವರಣಾನಿ ಪನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಮಞ್ಜೂಸಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತುಂ ಅಛೇಕೋ **ನೋ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಕುಸಲೋ** ನಾಮ। ಇತರೇಪಿ ತಯೋ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಮೇಪಿ ಚತ್ತಾರೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋಯೇವ।

ಇದಾನಿ ಯಾನಿ ಝಾನಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಇಮೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ‘ಝಾಯೀ’ ನಾಮ ಜಾತಾ, ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ತಯೋ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಅತ್ಥತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಮೇವ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೬೦, ೨೪೮) ಪಕಾಸಿತಾ। ಸೇಸಾನಮ್ಪಿ ವಿಮೋಕ್ಖಟ್ಠೋ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿತಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚನತೋ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚ ಅಧಿಮುಚ್ಚನತೋ **ವಿಮೋಕ್ಖೋ** ನಾಮ। ಅಟ್ಠಮೋ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಅಪಗತವಿಮೋಕ್ಖೋ ನಾಮ। ಸಮಾಧೀಸು ಚತುಕ್ಕನಯಪಞ್ಚಕನಯೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ **ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೋ** ನಾಮ। ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ **ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಸಮಾಧಿ** ನಾಮ। ಚತುಕ್ಕನಯೇಪಿ ಪಞ್ಚಕನಯೇಪಿ ಉಪರಿ ತೀಸು ಝಾನೇಸು ಸಮಾಧಿ **ಅವಿತಕ್ಕ ಅವಿಚಾರಸಮಾಧಿ** ನಾಮ। ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಹಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ‘ಸಮಾಧೀ’ತಿಪಿ ನಾಮಂ ‘ಸಮಾಪತ್ತೀ’ತಿಪಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಬ್ಭಾವತೋ। ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ತದಭಾವತೋ ನ ಸಮಾಧೀತಿ ನಾಮಂ।

ಹಾನಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಅಪ್ಪಗುಣೇಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ಕಾಮಾದಿಅನುಪಕ್ಖನ್ದನಂ। **ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಪಗುಣೇಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಅನುಪಕ್ಖನ್ದನಂ। **ವೋದಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಗುಣವೋದಾನಂ ವುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಕಥಿತಂ। ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಞ್ಹಿ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಂ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವೋದಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಾ ವುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ವುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಭವಙ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ಕಥಿತಂ। ಭವಙ್ಗೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬಜ್ಝಾನೇಹಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ನಿರೋಧತೋ ಪನ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾವ ವುಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಇದಂ ಪಾಳಿಮುತ್ತಕವುಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾತಿ।

ಸತ್ತಮಬಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ಅಟ್ಠಮಬಲಾದಿನಿದ್ದೇಸೋ

೮೨೯. ಅಟ್ಠಮಬಲನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವಿತ್ಥಾರಿತಮೇವ। ನವಮಬಲನಿದ್ದೇಸೇಪಿ **ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ**ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ತತ್ಥೇವ ವಿತ್ಥಾರಿತಂ।

ನವಮಬಲನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ದಸಮಬಲನಿದ್ದೇಸೋ

೮೩೧. ದಸಮಬಲನಿದ್ದೇಸೇ **ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಫಲಸಮಾಧಿಂ। **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಫಲಞಾಣಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥಕಥಾ। ಪರವಾದೀ ಪನಾಹ - ‘‘ದಸಬಲಞಾಣಂ ನಾಮ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಂ ನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಸ್ಸೇವಾಯಂ ಪಭೇದೋ’’ತಿ। ತಂ ನ ತಥಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಮೇವ ಹಿ ದಸಬಲಞಾಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಂ। ದಸಬಲಞಾಣಞ್ಹಿ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಮೇವ ಜಾನಾತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಂ ಪನ ತಮ್ಪಿ ತತೋ ಅವಸೇಸಮ್ಪಿ ಜಾನಾತಿ। ದಸಬಲಞಾಣೇಸುಪಿ ಹಿ ಪಠಮಂ ಕಾರಣಾಕಾರಣಮೇವ ಜಾನಾತಿ, ದುತಿಯಂ ಕಮ್ಮನ್ತರವಿಪಾಕನ್ತರಮೇವ, ತತಿಯಂ ಕಮ್ಮಪರಿಚ್ಛೇದಮೇವ, ಚತುತ್ಥಂ ಧಾತುನಾನತ್ತಕರಣಮೇವ, ಪಞ್ಚಮಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಾಧಿಮುತ್ತಿಮೇವ, ಛಟ್ಠಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುಭಾವಮೇವ, ಸತ್ತಮಂ ಝಾನಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತೇಸಂ ಸಂಕಿಲೇಸಾದಿಮೇವ, ಅಟ್ಠಮಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವುತ್ಥಖನ್ಧಸನ್ತತಿಮೇವ, ನವಮಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಮೇವ, ದಸಮಂ ಸಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದಮೇವ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಂ ಪನ ಏತೇಹಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಞ್ಚ ತತೋ ಉತ್ತರಿತರಞ್ಚ ಪಜಾನಾತಿ। ಏತೇಸಂ ಪನ ಕಿಚ್ಚಂ ನ ಸಬ್ಬಂ ಕರೋತಿ। ತಞ್ಹಿ ಝಾನಂ ಹುತ್ವಾ ಅಪ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಇದ್ಧಿ ಹುತ್ವಾ ವಿಕುಬ್ಬಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಹುತ್ವಾ ಕಿಲೇಸೇ ಖೇಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

ಅಪಿಚ ಪರವಾದೀ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ - ‘‘ದಸಬಲಞಾಣಂ ನಾಮ ಏತಂ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ, ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ, ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಂ, ಕಾಮಾವಚರಂ, ರೂಪಾವಚರಂ, ಅರೂಪಾವಚರಂ, ಲೋಕಿಯಂ, ಲೋಕುತ್ತರ’’ನ್ತಿ? ಜಾನನ್ತೋ ‘‘ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಞಾಣಾನಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾನೀ’’ತಿ ವಕ್ಖತಿ; ತತೋ ‘‘ಪರಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಾನೀ’’ತಿ ವಕ್ಖತಿ; ‘‘ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ ಸಿಯಾ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ, ಸಿಯಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ, ಸಿಯಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರ’’ನ್ತಿ ವಕ್ಖತಿ। ತಥಾ ‘‘ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ತತೋ ದ್ವೇ ರೂಪಾವಚರಾನಿ, ಅವಸಾನೇ ಏಕಂ ಲೋಕುತ್ತರ’’ನ್ತಿ ವಕ್ಖತಿ; ‘‘ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಂ ಪನ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಮೇವ, ಕಾಮಾವಚರಮೇವ, ಲೋಕಿಯಮೇವಾ’’ತಿ ವಕ್ಖತಿ। ಇತಿ ಅಞ್ಞದೇವ ದಸಬಲಞಾಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣನ್ತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಞಾಣವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭. ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಏಕಕಮಾತಿಕಾದಿವಣ್ಣನಾ

೮೩೨. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇಪಿ ಪಠಮಂ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಪದಾನುಕ್ಕಮೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ತತ್ರಾಯಂ ನಿಕ್ಖೇಪಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ಆದಿತೋ ತಾವ **ಜಾತಿಮದೋ**ತಿಆದಯೋ ತೇಸತ್ತತಿ ಏಕಕಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ, ತತೋ **ಕೋಧೋ ಚ ಉಪನಾಹೋ ಚಾ**ತಿಆದಯೋ ಅಟ್ಠಾರಸ ದುಕಾ, **ಅಕುಸಲಮೂಲಾ**ದಯೋ ಪಞ್ಚತಿಂಸ ತಿಕಾ, **ಆಸವಚತುಕ್ಕಾ**ದಯೋ ಚುದ್ದಸ ಚತುಕ್ಕಾ, **ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾ**ದಯೋ ಪನ್ನರಸ ಪಞ್ಚಕಾ, **ವಿವಾದಮೂಲಾ**ದಯೋ ಚುದ್ದಸ ಛಕ್ಕಾ, **ಅನುಸಯಾ**ದಯೋ ಸತ್ತ ಸತ್ತಕಾ, **ಕಿಲೇಸವತ್ಥು**ಆದಯೋ ಅಟ್ಠ ಅಟ್ಠಕಾ, **ಆಘಾತವತ್ಥು**ಆದಯೋ ನವ ನವಕಾ, **ಕಿಲೇಸವತ್ಥು**ಆದಯೋ ಸತ್ತ ದಸಕಾ, **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸ್ಸ ಉಪಾದಾಯ ಅಟ್ಠಾರಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನೀ**ತಿಆದಯೋ ಛ ಅಟ್ಠಾರಸಕಾತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಕಿಲೇಸಸತಾನಿ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಅಯಂ ತಾವ ನಿಕ್ಖೇಪಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

(೧.) ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೪೩-೮೪೪. ಇದಾನಿ ಯಥಾನಿಕ್ಖಿತ್ತಾಯ ಮಾತಿಕಾಯ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಜಾತಿಮದೋ**ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಆರದ್ಧೇ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ **ಜಾತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಜಾತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। ಏತ್ಥ ಚ ಅತ್ಥಿಪಟಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ಕಥಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಜಾತಿಯಾ ಸತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ಗೋತ್ತಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಮದನವಸೇನ **ಮದೋ**। ಮಜ್ಜನಾಕಾರೋ **ಮಜ್ಜನಾ**। ಮಜ್ಜಿತಭಾವೋ **ಮಜ್ಜಿತತ್ತಂ**। **ಮಾನೋ ಮಞ್ಞನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೧೨೧) ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಏವಂ ಜಾತಿಯಾ ಸತಿ ತಂ ಜಾತಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಜ್ಜನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತೋ ಮಾನೋ **ಜಾತಿಮದೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಖತ್ತಿಯಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ವಣ್ಣಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಜಾತಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಹಿ ಖತ್ತಿಯೋ 'ಮಾದಿಸೋ ಅಞ್ಞೋ ನತ್ಥಿ। ಅವಸೇಸಾ ಅನ್ತರಾ ಉಟ್ಠಾಯ ಖತ್ತಿಯಾ ಜಾತಾ। ಅಹಂ ಪನ ವಂಸಾಗತಖತ್ತಿಯೋ'ತಿ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಗೋತ್ತಮದನಿದ್ದೇಸಾದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಖತ್ತಿಯೋಪಿ ಹಿ 'ಅಹಂ ಕೋಣ್ಡಞ್ಞಗೋತ್ತೋ, ಅಹಂ ಆದಿಚ್ಚಗೋತ್ತೋ'ತಿ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಪಿ 'ಅಹಂ ಕಸ್ಸಪಗೋತ್ತೋ , ಅಹಂ ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ತೋ'ತಿ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ। ವೇಸ್ಸೋಪಿ ಸುದ್ದೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕುಲಗೋತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ। ಅಟ್ಠಾರಸಾಪಿ ಸೇಣಿಯೋ 'ಏಕಿಸ್ಸಾ ಸೇಣಿಯಾ ಜಾತಮ್ಹಾ'ತಿ ಮಾನಂ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ।

ಆರೋಗ್ಯಮದಾದೀಸು 'ಅಹಂ ಅರೋಗೋ, ಅವಸೇಸಾ ರೋಗಬಹುಲಾ, ಗದ್ದುಹನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಮಯ್ಹಂ ಬ್ಯಾಧಿ ನಾಮ ನತ್ಥೀ'ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಆರೋಗ್ಯಮದೋ** ನಾಮ।

'ಅಹಂ ತರುಣೋ, ಅವಸೇಸಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಭಾವೋ ಪಪಾತೇ ಠಿತರುಕ್ಖಸದಿಸೋ, ಅಹಂ ಪನ ಪಠಮವಯೇ ಠಿತೋ'ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಯೋಬ್ಬನಮದೋ** ನಾಮ।

'ಅಹಂ ಚಿರಂ ಜೀವಿಂ, ಚಿರಂ ಜೀವಾಮಿ, ಚಿರಂ ಜೀವಿಸ್ಸಾಮಿ; ಸುಖಂ ಜೀವಿಂ, ಸುಖಂ ಜೀವಾಮಿ, ಸುಖಂ ಜೀವಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಜೀವಿತಮದೋ** ನಾಮ।

'ಅಹಂ ಲಾಭೀ, ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ಅಪ್ಪಲಾಭಾ, ಮಯ್ಹಂ ಪನ ಲಾಭಸ್ಸ ಪಮಾಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ'ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಲಾಭಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ಲಭನ್ತಿ, ಅಹಂ ಪನ ಸುಕತಂ ಪಣೀತಂ ಚೀವರಾದಿಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಾಮೀ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಸಕ್ಕಾರಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪಾದಪಿಟ್ಠಿಯಂ ಅಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಅಯಂ ಸಮಣೋತಿಪಿ ನ ವನ್ದನ್ತಿ, ಮಂ ಪನ ದಿಸ್ವಾವ ವನ್ದನ್ತಿ, ಪಾಸಾಣಚ್ಛತ್ತಂ ವಿಯ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಂ ವಿಯ ಚ ದುರಾಸದಂ ಕತ್ವಾ ಮಞ್ಞನ್ತೀ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಗರುಕಾರಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಪಞ್ಹೋ ಮಯ್ಹಮೇವ ಮುಖೇನ ಛಿಜ್ಜತಿ, ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾಪಿ ಮಮೇವ ಪುರತೋ ಕತ್ವಾ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೀ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಪುರೇಕ್ಖಾರಮದೋ** ನಾಮ।

ಅಗಾರಿಕಸ್ಸ ತಾವ ಮಹಾಪರಿವಾರಸ್ಸ ‘ಪುರಿಸಸತಮ್ಪಿ ಪುರಿಸಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಮಂ ಪರಿವಾರೇತಿ,’ ಅನಗಾರಿಯಸ್ಸ ಪನ ‘ಸಮಣಸತಮ್ಪಿ ಸಮಣಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಮಂ ಪರಿವಾರೇತಿ, ಸೇಸಾ ಅಪ್ಪಪರಿವಾರಾ, ಅಹಂ ಮಹಾಪರಿವಾರೋ ಚೇವ ಸುಚಿಪರಿವಾರೋ ಚಾ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಪರಿವಾರಮದೋ** ನಾಮ।

ಭೋಗೋ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಲಾಭಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇ ನಿಕ್ಖೇಪರಾಸಿ ನಾಮ ಗಹಿತೋ; ತಸ್ಮಾ ‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಭೋಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಲಭನ್ತಿ, ಮಯ್ಹಂ ಪನ ನಿಧಾನಗತಸ್ಸೇವ ಧನಸ್ಸ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥೀ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಭೋಗಮದೋ** ನಾಮ।

ವಣ್ಣಂ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಸರೀರವಣ್ಣಮ್ಪಿ ಗುಣವಣ್ಣಮ್ಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ। ‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ದುಬ್ಬಣ್ಣಾ ದುರೂಪಾ, ಅಹಂ ಪನ ಅಭಿರೂಪೋ ಪಾಸಾದಿಕೋ; ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ನಿಗ್ಗುಣಾ ಪತ್ಥಟಅಕಿತ್ತಿನೋ, ಮಯ್ಹಂ ಪನ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ ದೇವಮನುಸ್ಸೇಸು ಪಾಕಟೋ - ಇತಿಪಿ ಥೇರೋ ಬಹುಸ್ಸುತೋ, ಇತಿಪಿ ಸೀಲವಾ, ಇತಿಪಿ ಧುತಗುಣಯುತ್ತೋ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ವಣ್ಣಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ಅಪ್ಪಸ್ಸುತಾ, ಅಹಂ ಪನ ಬಹುಸ್ಸುತೋ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಸುತಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ಅಪ್ಪಟಿಭಾನಾ, ಮಯ್ಹಂ ಪನ ಪಟಿಭಾನಸ್ಸ ಪಮಾಣಂ ನತ್ಥೀ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಪಟಿಭಾನಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅಹಂ ರತ್ತಞ್ಞೂ ಅಸುಕಂ ಬುದ್ಧವಂಸಂ, ರಾಜವಂಸಂ, ಜನಪದವಂಸಂ, ಗಾಮವಂಸಂ, ರತ್ತಿನ್ದಿವಪರಿಚ್ಛೇದಂ, ನಕ್ಖತ್ತಮುಹುತ್ತಯೋಗಂ ಜಾನಾಮೀ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ರತ್ತಞ್ಞುಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಅನ್ತರಾ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಾ ಜಾತಾ, ಅಹಂ ಪನ ಜಾತಿಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ಉಞ್ಞಾತಾ ಅವಞ್ಞಾತಾ, ಅಹಂ ಪನ ಅನುಞ್ಞಾತೋ ಅನವಞ್ಞಾತೋ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಅನವಞ್ಞಾತಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾನಂ ಇರಿಯಾಪಥೋ ಅಪಾಸಾದಿಕೋ, ಮಯ್ಹಂ ಪನ ಪಾಸಾದಿಕೋ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಇರಿಯಾಪಥಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ಭಿನ್ನಪಕ್ಖಕಾಕಸದಿಸಾ, ಅಹಂ ಪನ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಮಹಾನುಭಾವೋ’ತಿ ವಾ ‘ಅಹಂ ಯಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋಮಿ, ತಂ ತಂ ಇಜ್ಝತೀ’ತಿ ವಾ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಇದ್ಧಿಮದೋ** ನಾಮ।

ಹೇಟ್ಠಾ ಪರಿವಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಯಸೋ ಗಹಿತೋವ ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇ **ಉಪಟ್ಠಾಕಮದೋ** ನಾಮ ಗಹಿತೋ। ಸೋ ಅಗಾರಿಕೇನಪಿ ಅನಗಾರಿಕೇನಪಿ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಅಗಾರಿಕೋ ಹಿ ಏಕಚ್ಚೋ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಸೇಣೀಸು ಏಕಿಸ್ಸಾ ಜೇಟ್ಠಕೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ‘ಅವಸೇಸೇ ಪುರಿಸೇ ಅಹಂ ಪಟ್ಠಪೇಮಿ, ಅಹಂ ವಿಚಾರೇಮೀ’ತಿ ; ಅನಗಾರಿಕೋಪಿ ಏಕಚ್ಚೋ ಕತ್ಥಚಿ ಜೇಟ್ಠಕೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ‘ಅವಸೇಸಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಮಯ್ಹಂ ಓವಾದೇ ವತ್ತನ್ತಿ, ಅಹಂ ಜೇಟ್ಠಕೋ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಯಸಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ದುಸ್ಸೀಲಾ, ಅಹಂ ಪನ ಸೀಲವಾ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಸೀಲಮದೋ** ನಾಮ। ‘ಅವಸೇಸಸತ್ತಾನಂ ಕುಕ್ಕುಟಸ್ಸ ಉದಕಪಾನಮತ್ತೇಪಿ ಕಾಲೇ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ನತ್ಥಿ, ಅಹಂ ಪನ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾನಂ ಲಾಭೀ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಝಾನಮದೋ** ನಾಮ।

‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ನಿಸ್ಸಿಪ್ಪಾ, ಅಹಂ ಪನ ಸಿಪ್ಪವಾ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಸಿಪ್ಪಮದೋ** ನಾಮ। ‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ರಸ್ಸಾ, ಅಹಂ ಪನ ದೀಘೋ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಆರೋಹಮದೋ** ನಾಮ। ‘ಅವಸೇಸಾ ಸತ್ತಾ ರಸ್ಸಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ ದೀಘಾ ವಾ, ಅಹಂ ನಿಗ್ರೋಧಪರಿಮಣ್ಡಲೋ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಪರಿಣಾಹಮದೋ** ನಾಮ। ‘ಅವಸೇಸಸತ್ತಾನಂ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನಂ ವಿರೂಪಂ ಬೀಭಚ್ಛಂ, ಮಯ್ಹಂ ಪನ ಮನಾಪಂ ಪಾಸಾದಿಕ’ನ್ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಸಣ್ಠಾನಮದೋ** ನಾಮ। ‘ಅವಸೇಸಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸರೀರೇ ಬಹೂ ದೋಸಾ, ಮಯ್ಹಂ ಪನ ಸರೀರೇ ಕೇಸಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ವಜ್ಜಂ ನತ್ಥೀ’ತಿ ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ **ಪಾರಿಪೂರಿಮದೋ** ನಾಮ।

೮೪೫. ಇಮಿನಾ ಏತ್ತಕೇನ ಠಾನೇನ ಸವತ್ಥುಕಂ ಮಾನಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅವತ್ಥುಕಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಮಾನಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತತ್ಥ **ಕತಮೋ ಮದೋ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

೮೪೬. ಪಮಾದನಿದ್ದೇಸೇ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ**ತಿ ಇಮೇಸು ಏತ್ತಕೇಸು ಠಾನೇಸು ಸತಿಯಾ ಅನಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವೋಸ್ಸಜ್ಜನಂ; ಸತಿವಿರಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೋಸ್ಸಗ್ಗಾನುಪ್ಪದಾನ**ನ್ತಿ ವೋಸ್ಸಗ್ಗಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪದಾನಂ; ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಕಿರಿಯತಾ**ತಿ ಏತೇಸಂ ದಾನಾದೀನಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾಯ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಾ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಕರಣವಸೇನ ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಕಿರಿಯಾ। ಸತತಭಾವೋ ಸಾತಚ್ಚಂ। ನ ಸತತಭಾವೋ ಅಸಾತಚ್ಚಂ। ನ ಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯತಾ **ಅಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯತಾ**। ಅನಟ್ಠಿತಕರಣಂ **ಅನಟ್ಠಿತಕಿರಿಯತಾ**। ಯಥಾ ನಾಮ ಕಕಣ್ಟಕೋ ಥೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಥೋಕಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ನ ನಿರನ್ತರಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಮೇವ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏಕದಿವಸಂ ದಾನಂ ವಾ ದತ್ವಾ ಪೂಜಂ ವಾ ಕತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ವಾ ಸುತ್ವಾ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ವಾ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಚಿರಸ್ಸಂ ಕರೋತಿ, ನ ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತೇತಿ, ತಸ್ಸ ಸಾ ಕಿರಿಯಾ ಅನಟ್ಠಿತಕಿರಿಯತಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಓಲೀನವುತ್ತಿತಾ**ತಿ ನಿರನ್ತರಕರಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಿಪ್ಫಾರಸ್ಸೇವ ಅಭಾವೇನ ಲೀನವುತ್ತಿತಾ। **ನಿಕ್ಖಿತ್ತಛನ್ದತಾ**ತಿ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಯ ವೀರಿಯಛನ್ದಸ್ಸ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಭಾವೋ। **ನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರತಾ**ತಿ ವೀರಿಯಧುರಸ್ಸ ಓರೋಪನಂ, ಓಸಕ್ಕಿತಮಾನಸತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಧಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಕರಣೇ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೋ। **ಅನನುಯೋಗೋ**ತಿ ಅನನುಯುಞ್ಜನಂ। **ಪಮಾದೋ**ತಿ ಪಮಜ್ಜನಂ। **ಯೋ ಏವರೂಪೋ ಪಮಾದೋ**ತಿ ಇದಂ ಅತ್ಥಪರಿಯಾಯಸ್ಸ ಬ್ಯಞ್ಜನಪರಿಯಾಯಸ್ಸ ಚ ಪರಿಯನ್ತಾಭಾವತೋ ಆಕಾರದಸ್ಸನಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯ್ವಾಯಂ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಸ್ಸಿತೋ ಪಮಾದೋ, ಯೋ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಏವಮಾಕಾರೋ ಏವಂಜಾತಿಕೋ ಪಮಾದೋ ಪಮಜ್ಜನಾಕಾರವಸೇನ ಪಮಜ್ಜನಾ, ಪಮಜ್ಜಿತಭಾವವಸೇನ ಪಮಜ್ಜಿತತ್ತನ್ತಿ ಸಙ್ಖಂ ಗತೋ - ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪಮಾದೋತಿ। ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನೇಸ ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ಸತಿವೋಸ್ಸಗ್ಗಲಕ್ಖಣೋ, ತತ್ಥೇವ ಸತಿಯಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಾಕಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೪೭. ಥಮ್ಭನಿದ್ದೇಸೇ ಥದ್ಧಟ್ಠೇನ **ಥಮ್ಭೋ;** ಖಲಿಯಾ ಥದ್ಧಸಾಟಕಸ್ಸ ವಿಯ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಥದ್ಧತಾ ಏತ್ಥ ಕಥಿತಾ। ಥಮ್ಭನಾಕಾರೋ **ಥಮ್ಭನಾ।** ಥಮ್ಭಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಥಮ್ಭಿತತ್ತಂ।** ಕಕ್ಖಳಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಕಕ್ಖಳಿಯಂ।** ಫರುಸಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಫಾರುಸಿಯಂ।** ಅಭಿವಾದನಾದಿಸಾಮೀಚಿರಹಾನಂ ತಸ್ಸಾ ಸಾಮೀಚಿಯಾ ಅಕರಣವಸೇನ ಉಜುಮೇವ ಠಪಿತಚಿತ್ತಭಾವೋ **ಉಜುಚಿತ್ತತಾ।** ಥದ್ಧಸ್ಸ ಅಮುದುನೋ ಭಾವೋ **ಅಮುದುತಾ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಥಮ್ಭೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ, ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಗಿಲಿತನಙ್ಗಲಸೀಸೋ ವಿಯ ಅಜಗರೋ, ವಾತಭರಿತಾ ವಿಯ ಭಸ್ತಾ ಚೇತಿಯಂ ವಾ ವುಡ್ಢತರೇ ವಾ ದಿಸ್ವಾ ಓನಮಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಪರಿಯನ್ತೇನೇವ ಚರತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉದ್ಧುಮಾತಭಾವಲಕ್ಖಣೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೪೮. ಸಾರಮ್ಭನಿದ್ದೇಸೇ ಸಾರಮ್ಭನವಸೇನ **ಸಾರಮ್ಭೋ।** ಪಟಿಪ್ಫರಿತ್ವಾ ಸಾರಮ್ಭೋ **ಪಟಿಸಾರಮ್ಭೋ।** ಸಾರಮ್ಭನಾಕಾರೋ **ಸಾರಮ್ಭನಾ।** ಪಟಿಪ್ಫರಿತ್ವಾ ಸಾರಮ್ಭನಾ **ಪಟಿಸಾರಮ್ಭನಾ।** ಪಟಿಸಾರಮ್ಭಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಪಟಿಸಾರಮ್ಭಿತತ್ತಂ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಸಾರಮ್ಭೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ಕರಣುತ್ತರಿಯಲಕ್ಖಣೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ, ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತದ್ದಿಗುಣಂ ತದ್ದಿಗುಣಂ ಕರೋತಿ। ಅಗಾರಿಕೋ ಸಮಾನೋ ಏಕೇನೇಕಸ್ಮಿಂ ಘರವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಸಜ್ಜಿತೇ ಅಪರೋ ದ್ವೇ ವತ್ಥೂನಿ ಸಜ್ಜೇತಿ, ಅಪರೋ ಚತ್ತಾರಿ, ಅಪರೋ ಅಟ್ಠ, ಅಪರೋ ಸೋಳಸ। ಅನಗಾರಿಕೋ ಸಮಾನೋ ಏಕೇನೇಕಸ್ಮಿಂ ನಿಕಾಯೇ ಗಹಿತೇ, 'ನಾಹಂ ಏತಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಅಪರೋ ದ್ವೇ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಪರೋ ತಯೋ, ಅಪರೋ ಚತ್ತಾರೋ, ಅಪರೋ ಪಞ್ಚ। ಸಾರಮ್ಭವಸೇನ ಹಿ ಗಣ್ಹಿತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ। ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೋ ಏಸ ನಿರಯಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ। ಕುಸಲಪಕ್ಖವಸೇನ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಏಕಂ ಸಲಾಕಭತ್ತಂ ದೇನ್ತೇ ದ್ವೇ ದಾತುಂ, ದ್ವೇ ದೇನ್ತೇ ಚತ್ತಾರಿ ದಾತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಭಿಕ್ಖುನಾಪಿ ಪರೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ನಿಕಾಯೇ ಗಹಿತೇ, 'ದ್ವೇ ನಿಕಾಯೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಸ್ಸ ಮೇ ಫಾಸು ಹೋತೀ'ತಿ ವಿವಟ್ಟಪಕ್ಖೇ ಠತ್ವಾ ತದುತ್ತರಿ ಗಣ್ಹಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

೮೪೯. ಅತ್ರಿಚ್ಛತಾನಿದ್ದೇಸೇ ಯಥಾ ಅರಿಯವಂಸಸುತ್ತೇ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೮) 'ಲಾಮಕಲಾಮಕಟ್ಠೋ ಇತರೀತರಟ್ಠೋ' ಏವಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಚೀವರಾದೀಸು ಯಂ ಯಂ ಲದ್ಧಂ ಹೋತಿ, ತೇನ ತೇನ **ಅಸನ್ತುಟ್ಠಸ್ಸ;** ಗಿಹಿನೋ ವಾ ಪನ ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಸು ಯಂ ಯಂ ಲದ್ಧಂ ಹೋತಿ, ತೇನ ತೇನ ಅಸನ್ತುಟ್ಠಸ್ಸ। **ಭಿಯ್ಯೋಕಮ್ಯತಾತಿ** ವಿಸೇಸಕಾಮತಾ। ಇಚ್ಛನಕವಸೇನ **ಇಚ್ಛಾ।** ಇಚ್ಛಾವ **ಇಚ್ಛಾಗತಾ,** ಇಚ್ಛನಾಕಾರೋ ವಾ। ಅತ್ತನೋ ಲಾಭಂ ಅತಿಚ್ಚ ಇಚ್ಛನಭಾವೋ **ಅತಿಚ್ಛತಾ। ರಾಗೋತಿ**ಆದೀನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನೇವ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಅತಿಚ್ಛತಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅತ್ರಿಚ್ಛತಾ**ತಿಪಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಏವ ನಾಮಂ। ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಸಕಲಾಭೇ ಅಸನ್ತುಟ್ಠಿ ಪರಲಾಭೇ ಚ ಪತ್ಥನಾ - ಏತಂ ಅತ್ರಿಚ್ಛತಾಲಕ್ಖಣಂ। ಅತ್ರಿಚ್ಛಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಲದ್ಧಂ ಪಣೀತಮ್ಪಿ ಲಾಮಕಂ ವಿಯ ಖಾಯತಿ, ಪರೇನ ಲದ್ಧಂ ಲಾಮಕಮ್ಪಿ ಪಣೀತಂ ವಿಯ ಖಾಯತಿ; ಏಕಭಾಜನೇ ಪಕ್ಕಯಾಗು ವಾ ಭತ್ತಂ ವಾ ಪೂವೋ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪತ್ತೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತೋ ಲಾಮಕೋ ವಿಯ, ಪರಸ್ಸ ಪತ್ತೇ ಪಣೀತೋ ವಿಯ ಖಾಯತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಅತ್ರಿಚ್ಛತಾ ಪಬ್ಬಜಿತಾನಮ್ಪಿ ಹೋತಿ ಗಿಹೀನಮ್ಪಿ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾನಮ್ಪಿ।

ತತ್ರಿಮಾನಿ ವತ್ಥೂನಿ - ಏಕೋ ಕಿರ ಕುಟುಮ್ಬಿಕೋ ತಿಂಸ ಭಿಕ್ಖುನಿಯೋ ನಿಮನ್ತೇತ್ವಾ ಸಪೂವಂ ಭತ್ತಂ ಅದಾಸಿ । ಸಙ್ಘತ್ಥೇರೀ ಸಬ್ಬಭಿಕ್ಖುನೀನಂ ಪತ್ತೇ ಪೂವಂ ಪರಿವತ್ತಾಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅತ್ತನಾ ಲದ್ಧಮೇವ ಖಾದಿ। ಬಾರಾಣಸಿರಾಜಾಪಿ 'ಅಙ್ಗಾರಪಕ್ಕಮಂಸಂ ಖಾದಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ದೇವಿಂ ಆದಾಯ ಅರಞ್ಞಂ ಪವಿಟ್ಠೋ ಏಕಂ ಕಿನ್ನರಿಂ ದಿಸ್ವಾ, ದೇವಿಂ ಪಹಾಯ, ತಸ್ಸಾನುಪದಂ ಗತೋ। ದೇವೀ ನಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಅಸ್ಸಮಪದಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಪಞ್ಚ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಪತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನಾ ರಾಜಾನಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಆಕಾಸೇ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಅಗಮಾಸಿ। ರುಕ್ಖೇ ಅಧಿವತ್ಥಾ ದೇವತಾ ಇಮಂ ಗಾಥಮಾಹ -

> ಅತ್ರಿಚ್ಛಂ ಅತಿಲೋಭೇನ, ಅತಿಲೋಭಮದೇನ ಚ।
> ಏವಂ ಹಾಯತಿ ಅತ್ಥಮ್ಹಾ, ಅಹಂವ ಅಸಿತಾಭುಯಾತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೨.೧೬೮)।

ಯಥಾ ಚನ್ದಕಿನ್ನರಿಂ ಪತ್ಥಯನ್ತೋ ಅಸಿತಾಭುಯಾ ರಾಜಧೀತಾಯ ಹೀನೋ ಪರಿಹೀನೋ, ಏವಂ ಅತ್ರಿಚ್ಛಂ ಅತಿಲೋಭೇನ ಅತ್ಥಮ್ಹಾ ಹಾಯತಿ ಜೀಯತೀತಿ ದೇವತಾ ರಞ್ಞಾ ಸದ್ಧಿಂ ಕೇಳಿಮಕಾಸಿ।

ಕಸ್ಸಪಬುದ್ಧಕಾಲೇಪಿ ಮಿತ್ತವಿನ್ದಕೋ ನಾಮ ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತೋ ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಅಪ್ಪಸನ್ನೋ ಮಾತರಾ 'ತಾತ, ಅಜ್ಜ ಉಪೋಸಥಿಕೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಹಾರೇ ಸಬ್ಬರತ್ತಿಂ ಧಮ್ಮಸವನಂ ಸುಣ, ಸಹಸ್ಸಂ ತೇ ದಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವುತ್ತೇ ಧನಲೋಭೇನ ಉಪೋಸಥಙ್ಗಾನಿ ಸಮಾದಾಯ ವಿಹಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ 'ಇದಂ ಠಾನಂ ಅಕುತೋಭಯ'ನ್ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಾಸನಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿಪನ್ನೋ ಸಬ್ಬರತ್ತಿಂ ನಿದ್ದಾಯಿತ್ವಾ ಘರಂ ಅಗಮಾಸಿ। ಮಾತಾ ಪಾತೋವ ಯಾಗುಂ ಪಚಿತ್ವಾ ಉಪನಾಮೇಸಿ। ಸೋ ಸಹಸ್ಸಂ ಗಹೇತ್ವಾವ ಯಾಗುಂ ಪಿವಿ। ಅಥಸ್ಸ ಏತದಹೋಸಿ - 'ಧನಂ ಸಂಹರಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ। ಸೋ ನಾವಾಯ ಸಮುದ್ದಂ ಪಕ್ಖನ್ದಿತುಕಾಮೋ ಅಹೋಸಿ। ಅಥ ನಂ ಮಾತಾ "ತಾತ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕುಲೇ ಚತ್ತಾಲೀಸಕೋಟಿಧನಂ ಅತ್ಥಿ; ಅಲಂ ಗಮನೇನಾ"ತಿ ವಾರೇಸಿ। ಸೋ ತಸ್ಸಾ ವಚನಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ ಏವ। ಸಾ ಪುರತೋ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಅಥ ನಂ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ 'ಅಯಂ ಮಯ್ಹಂ ಪುರತೋ ತಿಟ್ಠತೀ'ತಿ ಪಾದೇನ ಪಹರಿತ್ವಾ ಪತಿತಂ ಮಾತರಂ ಅನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ಅಗಮಾಸಿ। ಮಾತಾ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ "ಮಾದಿಸಾಯ ಮಾತರಿ ಏವರೂಪಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಗತಸ್ಸ ಮೇ ಗತಟ್ಠಾನೇ ಸುಖಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ನಾಮ ತ್ವಂ ಪುತ್ತಾತಿ ಆಹ। ತಸ್ಸ ನಾವಂ ಆರುಯ್ಹ ಗಚ್ಛತೋ ಸತ್ತಮೇ ದಿವಸೇ ನಾವಾ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ಅಥ ತೇ ಮನುಸ್ಸಾ "ಅದ್ಧಾ ಏತ್ಥ ಪಾಪಪುರಿಸೋ ಅತ್ಥಿ; ಸಲಾಕಂ ದೇಥಾ"ತಿ ಸಲಾಕಾ ದೀಯಮಾನಾ ತಸ್ಸೇವ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪಾಪುಣಿ। ತೇ ತಸ್ಸ ಉಳುಮ್ಪಂ ದತ್ವಾ ತಂ ಸಮುದ್ದೇ ಪಕ್ಖಿಪಿಂಸು। ಸೋ ಏಕಂ ದೀಪಂ ಗನ್ತ್ವಾ ವಿಮಾನಪೇತೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವನ್ತೋ ತಾಹಿ "ಪುರತೋ ಮಾ ಅಗಮಾಸೀ"ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋಪಿ ತದ್ದಿಗುಣಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಖುರಚಕ್ಕಧರಂ ಏಕಂ ಪುರಿಸಂ ಅದ್ದಸ। ತಸ್ಸ ತಂ ಚಕ್ಕಂ ಪದುಮಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಸೋ ತಂ ಆಹ - "ಅಮ್ಭೋ, ಇದಂ ತಯಾ ಪಿಳನ್ಧಪದುಮಂ ಮಯ್ಹಂ ದೇಹೀ"ತಿ। "ನಯಿದಂ, ಸಾಮಿ , ಪದುಮಂ; ಖುರಚಕ್ಕಂ ಏತ"ನ್ತಿ। ಸೋ "ವಞ್ಚೇಸಿ ಮಂ ತ್ವಂ। ಕಿಂ ಮೇ ಪದುಮಂ ನ ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ "ತ್ವಞ್ಹಿ ಲೋಹಿತಚನ್ದನಂ ಲಿಮ್ಪೇತ್ವಾ ಪಿಳನ್ಧನಂ ಪದುಮಪುಪ್ಫಂ ಮಯ್ಹಂ ನ ದಾತುಕಾಮೋಸೀ"ತಿ ಆಹ। ಸೋ ಚಿನ್ತೇಸಿ - 'ಅಯಮ್ಪಿ ಮಯಾ ಕತಸದಿಸಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಫಲಂ ಅನುಭವಿತುಕಾಮೋ'ತಿ। ಅಥ ನಂ "ಹನ್ದ ರೇ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಮತ್ಥಕೇ ಚಕ್ಕಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಲಾಯಿ। ಏತಮತ್ಥಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಸತ್ಥಾ ಇಮಂ ಗಾಥಮಾಹ -

> "ಚತುಬ್ಭಿ ಅಟ್ಠಜ್ಝಗಮಾ, ಅಟ್ಠಾಹಿ ಪಿಚ ಸೋಳಸ।
> ಸೋಳಸಾಹಿ ಚ ಬಾತ್ತಿಂಸ, ಅತ್ರಿಚ್ಛಂ ಚಕ್ಕಮಾಸದೋ।
> ಇಚ್ಛಾಹತಸ್ಸ ಪೋಸಸ್ಸ, ಚಕ್ಕಂ ಭಮತಿ ಮತ್ಥಕೇ"ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೧.೧೦೪)।

ಅಞ್ಞತರೋಪಿ ಅತ್ರಿಚ್ಛೋ ಅಮಚ್ಚೋ ಸಕವಿಸಯಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರವಿಸಯಂ ಪಾವಿಸಿ। ತತ್ಥ ಪೋಥಿತೋ ಪಲಾಯಿತ್ವಾ ಏಕಸ್ಸ ತಾಪಸಸ್ಸ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಙ್ಗಾನಿ ಅಧಿಟ್ಠಾಯ ನಿಪಜ್ಜಿ। ಸೋ ತಾಪಸೇನ 'ಕಿಂ ತೇ ಕತ'ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತೋ ಇಮಾ ಗಾಥಾಯೋ ಅಭಾಸಿ -

> "ಸಕಂ ನಿಕೇತಂ ಅತಿಹೀಳಯಾನೋ,
> ಅತ್ರಿಚ್ಛತಾ ಮಲ್ಲಗಾಮಂ ಅಗಚ್ಛಿಂ।
> ತತೋ ಜನಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾನ ಗಾಮಾ,
> ಕೋದಣ್ಡಕೇನ ಪರಿಪೋಥಯಿಂಸು ಮಂ॥
>
> "ಸೋ ಭಿನ್ನಸೀಸೋ ರುಹಿರಮಕ್ಖಿತಙ್ಗೋ,
> ಪಚ್ಚಾಗಮಾಸಿಂ ಸಕಂ ನಿಕೇತಂ।

> ತಸ್ಮಾ ಅಹಂ ಪೋಸಥಂ ಪಾಲಯಾಮಿ,
> ಅತ್ರಿಚ್ಛತಾ ಮಾ ಪುನರಾಗಮಾಸೀ"ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೧೪.೧೩೮-೧೩೯)।

೮೫೦. ಮಹಿಚ್ಛತಾನಿದ್ದೇಸೇ ಮಹನ್ತಾನಿ ವತ್ಥೂನಿ ಇಚ್ಛತಿ, ಮಹತೀ ವಾಸ್ಸ ಇಚ್ಛಾತಿ ಮಹಿಚ್ಛೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಮಹಿಚ್ಛತಾ**। ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನತಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇ ಚ ಪರಿಭೋಗೇ ಚ ಅಮತ್ತಞ್ಞುತಾ - ಏತಂ ಮಹಿಚ್ಛತಾಲಕ್ಖಣಂ। ಮಹಿಚ್ಛೋ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಯಥಾ ನಾಮ ಕಚ್ಛಪುಟವಾಣಿಜೋ ಪಿಳನ್ಧನಭಣ್ಡಕಂ ಹತ್ಥೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಚ್ಛಙ್ಗೇಪಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಯುತ್ತಕಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸೇವ "ಅಮ್ಮಾ, ಅಸುಕಂ ಗಣ್ಹಥ, ಅಸುಕಂ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ಮುಖೇನ ಸಂವಿದಹತಿ। ಏವಮೇವ ಸೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ಸೀಲಂ ವಾ ಗನ್ಥಂ ವಾ ಧುತಗುಣಂ ವಾ ಅನ್ತಮಸೋ ಅರಞ್ಞವಾಸಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಜಾನನ್ತಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಭಾವೇತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಭಾವೇತ್ವಾ ಚ ಪನ ಸಕಟೇಹಿಪಿ ಉಪನೀತೇ ಪಚ್ಚಯೇ 'ಅಲ'ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಯೋ ಹಿ ಪೂರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ - ಅಗ್ಗಿ ಉಪಾದಾನೇನ, ಸಮುದ್ದೋ ಉದಕೇನ, ಮಹಿಚ್ಛೋ ಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ।

> ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮುದ್ದೋ ಚ, ಮಹಿಚ್ಛೋ ಚಾಪಿ ಪುಗ್ಗಲೋ।
> ಬಹುಕೇ ಪಚ್ಚಯೇ ದೇನ್ತೇ, ತಯೋ ಪೇತೇ ನ ಪೂರಯೇ॥

ಮಹಿಚ್ಛಪುಗ್ಗಲೋ ಹಿ ವಿಜಾತಮಾತುಯಾಪಿ ಮನಂ ಗಣ್ಹಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಪಗೇವ ಉಪಟ್ಠಾಕಾನಂ।

ತತ್ರಿಮಾನಿ ವತ್ಥೂನಿ - ಏಕೋ ಕಿರ ದಹರಭಿಕ್ಖು ಪಿಟ್ಠಪೂವೇ ಪಿಯಾಯತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಮಾತಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ವೀಮಂಸಮಾನಾ 'ಸಚೇ ಮೇ ಪುತ್ತೋ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇ ಮತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ಸಕಲಮ್ಪಿ ನಂ ತೇಮಾಸಂ ಪೂವೇಹೇವ ಉಪಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವಸ್ಸೂಪನಾಯಿಕದಿವಸೇ ಪರಿವೀಮಂಸಮಾನಾ ಪಠಮಂ ಏಕಂ ಪೂವಂ ಅದಾಸಿ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿಟ್ಠಿತೇ ದುತಿಯಂ, ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ನಿಟ್ಠಿತೇ ತತಿಯಂ। ದಹರೋ 'ಅಲ'ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಖಾದಿಯೇವ। ಮಾತಾ ತಸ್ಸ ಅಮತ್ತಞ್ಞುಭಾವಂ ಞತ್ವಾ 'ಅಜ್ಜೇವ ಮೇ ಪುತ್ತೇನ ಸಕಲತೇಮಾಸಸ್ಸ ಪೂವಾ ಖಾದಿತಾ'ತಿ ದುತಿಯದಿವಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಏಕಪೂವಮ್ಪಿ ನ ಅದಾಸಿ।

ತಿಸ್ಸಮಹಾರಾಜಾಪಿ ದೇವಸಿಕಂ ಚೇತಿಯಪಬ್ಬತೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಾನಂ ದದಮಾನೋ 'ಮಹಾರಾಜ, ಕಿಂ ಏಕಮೇವ ಠಾನಂ ಭಜಸಿ? ಕಿಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ದಾತುಂ ನ ವಟ್ಟತೀ'ತಿ ಜಾನಪದೇಹಿ ವುತ್ತೋ ದುತಿಯದಿವಸೇ ಅನುರಾಧಪುರೇ ಮಹಾದಾನಂ ದಾಪೇಸಿ। ಏಕಭಿಕ್ಖುಪಿ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇ ಮತ್ತಂ ನ ಅಞ್ಞಾಸಿ। ಏಕಮೇಕೇನ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಂ ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಂ ದ್ವೇ ತಯೋ ಜನಾ ಉಕ್ಖಿಪಿಂಸು। ರಾಜಾ ದುತಿಯದಿವಸೇ ಚೇತಿಯಪಬ್ಬತೇ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ನಿಮನ್ತಾಪೇತ್ವಾ ರಾಜನ್ತೇಪುರಂ ಆಗತಕಾಲೇ "ಪತ್ತಂ ದೇಥಾ"ತಿ ಆಹ। "ಅಲಂ, ಮಹಾರಾಜ, ಅತ್ತನೋ ಪಮಾಣೇನ ಭಿಕ್ಖಂ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏಕಭಿಕ್ಖುಪಿ ಪತ್ತಂ ನ ಅದಾಸಿ। ಸಬ್ಬೇ ಪಮಾಣಯುತ್ತಕಮೇವ ಪಟಿಗ್ಗಹೇಸುಂ। ಅಥ ರಾಜಾ ಆಹ - "ಪಸ್ಸಥ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಭಿಕ್ಖೂಸು ಏಕೋಪಿ ಮತ್ತಂ ನ ಜಾನಾತಿ। ಹಿಯ್ಯೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಅವಸೇಸಂ ನಾಹೋಸಿ। ಅಜ್ಜ ಗಹಿತಂ ಮನ್ದಂ, ಅವಸೇಸಮೇವ ಬಹೂ"ತಿ ತೇಸಂ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾಯ ಅತ್ತಮನೋ ಇತರೇಸಞ್ಚ ಅಮತ್ತಞ್ಞುತಾಯ ಅನತ್ತಮನೋ ಅಹೋಸಿ।

೮೫೧. ಪಾಪಿಚ್ಛತಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಸಮಾನೋ ಸದ್ಧೋತಿ ಮಂ ಜನೋ ಜಾನಾತೂತಿ**ಆದೀಸು ಏವಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಕಿಂ ಕರೋತಿ? ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಸದ್ಧಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ; ದುಸ್ಸೀಲಾದಯೋ ಸೀಲವನ್ತಾದೀನಂ ಆಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ತಾವ ಮಹಾಮಹದಿವಸೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಿಹಾರಂ ಆಗಮನವೇಲಾಯ ಸಮ್ಮಜ್ಜನಿಂ ಆದಾಯ ವಿಹಾರಂ ಸಮ್ಮಜ್ಜತಿ, ಕಚವರಂ ಛಡ್ಡೇತಿ, ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ದಿಟ್ಠಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತತ್ಥಾಪಿ ಸಮ್ಮಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕಚವರಂ ಛಡ್ಡೇತಿ, ವಾಲಿಕಂ ಸಮಂ ಕರೋತಿ, ಆಸನಾನಿ ಧೋವತಿ, ಬೋಧಿಮ್ಹಿ ಉದಕಂ ಸಿಞ್ಚತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ದಿಸ್ವಾ 'ನತ್ಥಿ ಮಞ್ಞೇ ಅಞ್ಞೋ ಭಿಕ್ಖು ವಿಹಾರಜಗ್ಗನಕೋ, ಅಯಮೇವ ಇಮಂ ವಿಹಾರಂ ಪಟಿಜಗ್ಗತಿ, ಸದ್ಧೋ ಥೇರೋ'ತಿ ಗಮನಕಾಲೇ ನಿಮನ್ತೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ದುಸ್ಸೀಲೋಪಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಾನಂ ಸಮ್ಮುಖೇ ವಿನಯಧರಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛತಿ "ಭನ್ತೇ, ಮಯಿ ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಗೋಣೋ ಉಬ್ಬಿಗ್ಗೋ। ತೇನ ಧಾವತಾ ತಿಣಾನಿ ಛಿನ್ನಾನಿ।

ಸಮ್ಮಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಮೇ ತಿಣಾನಿ ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಚಙ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಮೇ ಪಾಣಕಾ ಮೀಯನ್ತಿ। ಖೇಳಂ ಪಾತೇನ್ತಸ್ಸ ಅಸತಿಯಾ ತಿಣಮತ್ಥಕೇ ಪತತಿ; ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಕಿಂ ಹೋತೀ"ತಿ? "ಅನಾಪತ್ತಿ, ಆವುಸೋ, ಅಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಅಸತಿಯಾ ಅಜಾನನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ "ಭನ್ತೇ, ಮಯ್ಹಂ ಗರುಕಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾತಿ; ಸುಟ್ಠು ವೀಮಂಸಥಾ"ತಿ ಭಣತಿ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಾ 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಯ್ಯೋ ಏತ್ತಕೇಪಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ! ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಓಳಾರಿಕೇ ಕಿಂ ನಾಮ ಕರಿಸ್ಸತಿ; ನತ್ಥಿ ಇಮಿನಾ ಸದಿಸೋ ಸೀಲವಾತಿ ಪಸನ್ನಾ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಅಪ್ಪಸ್ಸುತೋಪಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಮಜ್ಝೇ ನಿಸಿನ್ನೋ "ಅಸುಕೋ ತಿಪಿಟಕಧರೋ, ಅಸುಕೋ ಚತುನಿಕಾಯಿಕೋ ಮಯ್ಹಂ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ, ಮಮ ಸನ್ತಿಕೇ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಉಗ್ಗಹಿತೋ"ತಿ ವದತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಯ್ಯೇನ ಸದಿಸೋ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ನತ್ಥಿ, ಏತಸ್ಸ ಕಿರ ಸನ್ತಿಕೇ ಅಸುಕೇನ ಚ ಅಸುಕೇನ ಚ ಧಮ್ಮೋ ಉಗ್ಗಹಿತೋ'ತಿ ಪಸನ್ನಾ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ।

ಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮೋಪಿ ಮಹಾಮಹದಿವಸೇ ದೀಘಪೀಠಞ್ಚ ಅಪಸ್ಸಯಞ್ಚ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ವಿಹಾರಪಚ್ಚನ್ತೇ ರುಕ್ಖಮೂಲೇ ದಿವಾವಿಹಾರಂ ನಿಸೀದತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ "ಥೇರೋ ಕುಹಿ"ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛನ್ತಿ। "ಗಣ್ಠಿಕಪುತ್ತಾ ನಾಮ ಗಣ್ಠಿಕಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನ ಥೇರೋ ಏವರೂಪೇ ಕಾಲೇ ಇಧ ನ ನಿಸೀದತಿ, ವಿಹಾರಪಚ್ಚನ್ತೇ ದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ದೀಘಚಙ್ಕಮೇ ವಿಹರತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸೋಪಿ ದಿವಸಭಾಗಂ ವೀತಿನಾಮೇತ್ವಾ ನಲಾಟೇ ಮಕ್ಕಟಸುತ್ತಂ ಅಲ್ಲಿಯಾಪೇತ್ವಾ ಪೀಠಂ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ಆಗಮ್ಮ ಪರಿವೇಣದ್ವಾರೇ ನಿಸೀದತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ "ಕಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಗತತ್ಥ? ಆಗನ್ತ್ವಾ ನ ಅದ್ದಸಮ್ಹಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। "ಉಪಾಸಕಾ, ಅನ್ತೋವಿಹಾರೋ ಆಕಿಣ್ಣೋ; ದಹರಸಾಮಣೇರಾನಂ ವಿಚರಣಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಸಟ್ಠಿಹತ್ಥಚಙ್ಕಮೇ ದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ನಿಸೀದಿಮ್ಹಾ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪವಿವಿತ್ತಭಾವಂ ಜಾನಾಪೇತಿ।

ಕುಸೀತೋಪಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಮಜ್ಝೇ ನಿಸಿನ್ನೋ "ಉಪಾಸಕಾ, ತುಮ್ಹೇಹಿ ಉಕ್ಕಾಪಾತೋ ದಿಟ್ಠೋ"ತಿ ವದತಿ। "ನ ಪಸ್ಸಾಮ, ಭನ್ತೇ; ಕಾಯ ವೇಲಾಯ ಅಹೋಸೀ"ತಿ ಚ ಪುಟ್ಠೋ "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಚಙ್ಕಮನವೇಲಾಯಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಭೂಮಿಚಾಲಸದ್ದಂ ಅಸ್ಸುತ್ಥಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। "ನ ಸುಣಾಮ, ಭನ್ತೇ; ಕಾಯ ವೇಲಾಯಾ"ತಿ ಪುಟ್ಠೋ "ಮಜ್ಝಿಮಯಾಮೇ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಆಲಮ್ಬನಫಲಕಂ ಅಪಸ್ಸಾಯ ಠಿತಕಾಲೇ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಮಹಾಓಭಾಸೋ ಅಹೋಸಿ; ಸೋ ವೋ ದಿಟ್ಠೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। "ಕಾಯ ವೇಲಾಯ, ಭನ್ತೇ"ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ "ಮಯ್ಹಂ ಚಙ್ಕಮಮ್ಹಾ ಓತರಣಕಾಲೇ"ತಿ ವದತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಥೇರೋ ತೀಸುಪಿ ಯಾಮೇಸು ಚಙ್ಕಮೇಯೇವ ಹೋತಿ; ನತ್ಥಿ ಅಯ್ಯೇನ ಸದಿಸೋ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ'ತಿ ಪಸನ್ನಾ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ।

ಮುಟ್ಠಸ್ಸತೀಪಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಮಜ್ಝೇ ನಿಸಿನ್ನೋ "ಮಯಾ ಅಸುಕಕಾಲೇ ನಾಮ ದೀಘನಿಕಾಯೋ ಉಗ್ಗಹಿತೋ, ಅಸುಕಕಾಲೇ ಮಜ್ಝಿಮೋ, ಸಂಯುತ್ತಕೋ, ಅಙ್ಗುತ್ತರಿಕೋ; ಅನ್ತರಾ ಓಲೋಕನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನೇ ಮುಖಾರುಳ್ಹೋವ ತನ್ತಿ ಆಗಚ್ಛತಿ; ಇಮೇ ಪನಞ್ಞೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಏಳಕಾ ವಿಯ ಮುಖಂ ಫನ್ದಾಪೇನ್ತಾ ವಿಹರನ್ತೀ"ತಿ ವದತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ 'ನತ್ಥಿ ಅಯ್ಯೇನ ಸದಿಸೋ ಉಪಟ್ಠಿತಸತೀ'ತಿ ಪಸನ್ನಾ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ।

ಅಸಮಾಹಿತೋಪಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಾನಂ ಸಮ್ಮುಖೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ – 'ಕಸಿಣಂ ನಾಮ ಕಥಂ ಭಾವೇತಿ? ಕಿತ್ತಕೇನ ನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ? ಕಿತ್ತಕೇನ ಉಪಚಾರೋ? ಕಿತ್ತಕೇನ ಅಪ್ಪನಾ? ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಕತಿ ಅಙ್ಗಾನಿ? ದುತಿಯಸ್ಸ ತತಿಯಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಕತಿ ಅಙ್ಗಾನಿ"ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। ತೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಉಗ್ಗಹಿತಾನುರೂಪೇನ ಕಥಿತಕಾಲೇ ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ 'ಕಿಂ, ಆವುಸೋ, ಏವಂ ನ ಹೋಸೀ'ತಿ ವುತ್ತೇ 'ವಟ್ಟತಿ, ಭನ್ತೇ'ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿತಂ ಸೂಚೇತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ 'ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಅಯ್ಯೋ'ತಿ ಪಸನ್ನಾ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ।

ದುಪ್ಪಞ್ಞೋಪಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ನಿಸಿನ್ನೋ 'ಮಜ್ಝಿಮನಿಕಾಯೇ ಮೇ ಪಞ್ಚತ್ತಯಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಸಹಿದ್ಧಿಯಾವ ಮಗ್ಗೋ ಆಗತೋ। ಪರಿಯತ್ತಿ ನಾಮ ಅಮ್ಹಾಕಂ ನ ದುಕ್ಕರಾ। ಪರಿಯತ್ತಿವಾವಟೋ ಪನ ದುಕ್ಖತೋ ನ ಮುಚ್ಚತೀತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಯಿಮ್ಹಾ'ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಮಹಾಪಞ್ಞತಂ ದೀಪೇತಿ। ಏವಂ ವದನ್ತೋ ಪನಸ್ಸ ಸಾಸನೇ ಪಹಾರಂ ದೇತಿ।

ಇಮಿನಾ ಸದಿಸೋ ಮಹಾಚೋರೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಪರಿಯತ್ತಿಧರೋ ದುಕ್ಖತೋ ನ ಮುಚ್ಚತೀತಿ। ಅಖೀಣಾಸವೋಪಿ ಗಾಮದಾರಕೇ ದಿಸ್ವಾ 'ತುಮ್ಹಾಕಂ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಅಮ್ಹೇ ಕಿಂ ವದನ್ತೀ"ತಿ? "ಅರಹಾತಿ ವದನ್ತಿ, ಭನ್ತೇ"ತಿ। 'ಯಾವ ಛೇಕಾ ಗಹಪತಿಕಾ, ನ ಸಕ್ಕಾ ವಞ್ಚೇತು'ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಖೀಣಾಸವಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ।

ಅಞ್ಞೇಪಿ ಚೇತ್ಥ **ಚಾಟಿಅರಹನ್ತಪಾರೋಹಅರಹನ್ತಾ**ದಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಏಕೋ ಕಿರ ಕುಹಕೋ ಅನ್ತೋಗಬ್ಭೇ ಚಾಟಿಂ ನಿಖಣಿತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಆಗಮನಕಾಲೇ ಪವಿಸತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ 'ಕಹಂ ಥೇರೋ'ತಿ ಪುಚ್ಛನ್ತಿ। 'ಅನ್ತೋಗಬ್ಭೇ'ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ವಿಚಿನನ್ತಾಪಿ ಅದಿಸ್ವಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ 'ನತ್ಥಿ ಥೇರೋ'ತಿ ವದನ್ತಿ। 'ಅನ್ತೋಗಬ್ಭೇಯೇವ ಥೇರೋ'ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ ಪುನ ಪವಿಸನ್ತಿ। ಥೇರೋ ಚಾಟಿತೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಪೀಠೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹೋತಿ। ತತೋ ತೇಹಿ 'ಮಯಂ, ಭನ್ತೇ, ಪುಬ್ಬೇ ಅದಿಸ್ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಾ, ಕಹಂ ತುಮ್ಹೇ ಗತತ್ಥಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ 'ಸಮಣಾ ನಾಮ ಅತ್ತನೋ ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ'ತಿ ವಚನೇನ ಅತ್ತನೋ ಖೀಣಾಸವಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ।

ಅಪರೋಪಿ ಕುಹಕೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪಬ್ಬತೇ ಪಣ್ಣಸಾಲಾಯಂ ವಸತಿ। ಪಣ್ಣಸಾಲಾಯ ಚ ಪಚ್ಛತೋ ಪಪಾತಟ್ಠಾನೇ ಏಕೋ ಕಚ್ಛಕರುಕ್ಖೋ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಸ ಪಾರೋಹೋ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಭಾಗೇ ಭೂಮಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ। ಮನುಸ್ಸಾ ಮಗ್ಗೇನಾಗನ್ತ್ವಾ ನಿಮನ್ತೇನ್ತಿ। ಸೋ ಪತ್ತಚೀವರಮಾದಾಯ ಪಾರೋಹೇನ ಓತರಿತ್ವಾ ಗಾಮದ್ವಾರೇ ಅತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತೋ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಪಚ್ಛಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ 'ಕತರೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಆಗತತ್ಥ, ಭನ್ತೇ'ತಿ ಪುಟ್ಠೋ 'ಸಮಣಾನಂ ಆಗತಮಗ್ಗೋ ನಾಮ ಪುಚ್ಛಿತುಂ ನ ವಟ್ಟತಿ, ಅತ್ತನೋ ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನೇನೇವ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀ'ತಿ ವಚನೇನ ಖೀಣಾಸವಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ತಂ ಪನ ಕುಹಕಂ ಏಕೋ ವಿದ್ಧಕಣ್ಣೋ ಇತ್ವಾ 'ಪರಿಗ್ಗಹೇಸ್ಸಾಮಿ ನ'ನ್ತಿ ಏಕದಿವಸಂ ಪಾರೋಹೇನ ಓತರನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಚ್ಛತೋ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನ ಠಪೇಸಿ। ಸೋ 'ಪಾರೋಹತೋ ಓತರಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ 'ಠ'ನ್ತಿ ಪತಿತೋ, ಮತ್ತಿಕಾ ಪತ್ತೋ ಭಿಜ್ಜಿ। ಸೋ 'ಞಾತೋಮ್ಹೀ'ತಿ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಪಲಾಯಿ। ಪಾಪಿಚ್ಛಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಪಾಪಿಚ್ಛತಾ**। ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಅಸನ್ತಗುಣಸಮ್ಭಾವನತಾ, ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇ ಚ ಅಮತ್ತಞ್ಞುತಾ; ಏತಂ ಪಾಪಿಚ್ಛತಾಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೮೫೨. ಸಿಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ **ಸಿಙ್ಗಂ;** ನಾಗರಿಕಭಾವಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸಿಙ್ಗಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಸಿಙ್ಗಾರಭಾವೋ **ಸಿಙ್ಗಾರತಾ,** ಸಿಙ್ಗಾರಕರಣಾಕಾರೋ ವಾ। ಚತುರಭಾವೋ **ಚತುರತಾ**। ತಥಾ **ಚಾತುರಿಯಂ**। ಪರಿಕ್ಖತಭಾವೋ **ಪರಿಕ್ಖತತಾ**; ಪರಿಖಣಿತ್ವಾ ಠಪಿತಸ್ಸೇವ ದಳ್ಹಸಿಙ್ಗಾರಭಾವಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ । ಇತರಂ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಕಿಲೇಸಸಿಙ್ಗಾರತಾವ ಕಥಿತಾ।

೮೫೩. ತಿನ್ತಿಣನಿದ್ದೇಸೇ **ತಿನ್ತಿಣ**ನ್ತಿ ಖೀಯನಂ। ತಿನ್ತಿಣಾಯನಾಕಾರೋ **ತಿನ್ತಿಣಾಯನಾ**। ತಿನ್ತಿಣೇನ ಅಯಿತಸ್ಸ ತಿನ್ತಿಣಸಮಙ್ಗಿನೋ ಭಾವೋ **ತಿನ್ತಿಣಾಯಿತತ್ತಂ**। ಲೋಲುಪಭಾವೋ **ಲೋಲುಪ್ಪಂ**। ಇತರೇ ದ್ವೇ ಆಕಾರಭಾವನಿದ್ದೇಸಾ। **ಪುಚ್ಛಞ್ಜಿಕತಾ**ತಿ ಲಾಭಲಭನಕಟ್ಠಾನೇ ವೇಧನಾಕಮ್ಪನಾ ನೀಚವುತ್ತಿತಾ। **ಸಾಧುಕಮ್ಯತಾ**ತಿ ಪಣೀತಪಣೀತಾನಂ ಪತ್ಥನಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಸುವಾನದೋಣಿಯಂ ಕಞ್ಜಿಯಂ ಪಿವನಕಸುನಖಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಸುನಖಂ ದಿಸ್ವಾ ಭುಭುಕ್ಕರಣಂ ವಿಯ 'ತವ ಸನ್ತಕಂ, ಮಮ ಸನ್ತಕ'ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಖೀಯನಾಕಾರೋ ಕಥಿತೋ।

೮೫೪. ಚಾಪಲ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ ಆಕೋಟಿತಪಚ್ಚಾಕೋಟಿತಭಾವಾದೀಹಿ ಚೀವರಸ್ಸ ಮಣ್ಡನಾ **ಚೀವರಮಣ್ಡನಾ**। ಮಣಿವಣ್ಣಚ್ಛವಿಕರಣಾದೀಹಿ ಪತ್ತಸ್ಸ ಮಣ್ಡನಾ **ಪತ್ತಮಣ್ಡನಾ**। ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಪುಗ್ಗಲಿಕಸೇನಾಸನಸ್ಸ ಮಣ್ಡನಾ **ಸೇನಾಸನಮಣ್ಡನಾ**। **ಇಮಸ್ಸ ವಾ ಪೂತಿಕಾಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಮನುಸ್ಸಸರೀರಸ್ಸ। ಯಥಾ ಹಿ ತದಹುಜಾತೋಪಿ ಸಿಙ್ಗಾಲೋ ಜರಸಿಙ್ಗಾಲೋತ್ವೇವ ಊರುಪ್ಪಮಾಣಾಪಿ ಚ ಗಳೋಚಿಲತಾ ಪೂತಿಲತಾತ್ವೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋಪಿ ಮನುಸ್ಸಕಾಯೋ ಪೂತಿಕಾಯೋತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ರತ್ತವಣ್ಣಪಣ್ಡುವಣ್ಣಾದೀಹಿ ನಿವಾಸನಪಾರುಪನಾದೀಹಿ ಸಜ್ಜನಾ **ಮಣ್ಡನಾ** ನಾಮ। **ಬಾಹಿರಾನಂ ವಾ ಪರಿಕ್ಖಾರಾನ**ನ್ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಪತ್ತಚೀವರಂ ಸೇಸಪರಿಕ್ಖಾರಾನಂ; ಅಥವಾ ಯಾ ಏಸಾ ಚೀವರಮಣ್ಡನಾ ಪತ್ತಮಣ್ಡನಾತಿ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ತೇಹಿ ವಾ ಪರಿಕ್ಖಾರೇಹಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಮಣ್ಡನಾ ತೇಸಂ ವಾ ಬಾಹಿರಪರಿಕ್ಖಾರಾನಂ ಮಣ್ಡೇತ್ವಾ

ಠಪನವಸೇನ ಮಣ್ಡನಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮಣ್ಡನಾ ವಿಭೂಸನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಊನಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪೂರಣವಸೇನ **ಮಣ್ಡನಾ,** ಛವಿರಾಗಾದಿವಸೇನ **ವಿಭೂಸನಾ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಕೇಳನಾ**ತಿ ಕೀಳನಾ। **ಪರಿಕೇಳನಾ**ತಿ ಪರಿಕೀಳನಾ। **ಗಿದ್ಧಿಕತಾ**ತಿ ಗೇಧಯುತ್ತತಾ। **ಗಿದ್ಧಿಕತ್ತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಚಪಲಭಾವೋ **ಚಪಲತಾ**। ತಥಾ **ಚಾಪಲ್ಯಂ**। **ಇದಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಇದಂ ಚಾಪಲ್ಯಂ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ, ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಸ್ಸಸತಿಕೋಪಿ ಸಮಾನೋ ತದಹುಜಾತದಾರಕೋ ವಿಯ ಹೋತಿ।

೮೫೫. ಅಸಭಾಗವುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸೇ **ವಿಪ್ಪಟಿಕೂಲಗ್ಗಾಹಿತಾ**ತಿ ಅನನುಲೋಮಗ್ಗಾಹಿತಾ। **ವಿಪಚ್ಚನೀಕಸಾತತಾ**ತಿ ವಿಪಚ್ಚನೀಕೇನ ಪಟಿವಿರುದ್ಧಕರಣೇನ ಸುಖಾಯನಾ। ಅನಾದರಭಾವೋ **ಅನಾದರಿಯಂ**। ತಥಾ **ಅನಾದರಿಯತಾ**। ಅಗಾರವಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅಗಾರವತಾ**। ಜೇಟ್ಠಕಭಾವಸ್ಸ ಅಕರಣಂ **ಅಪ್ಪತಿಸ್ಸವತಾ**। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಅಸಭಾಗವುತ್ತಿ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ; ವಿಸಭಾಗಜೀವಿಕತಾತಿ ಅತ್ಥೋ; ಯಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮಾತರಂ ಪಿತರಂ ವಾ ಗಿಲಾನಂ ಪಟಿವತ್ತಿತ್ವಾಪಿ ನ ಓಲೋಕೇತಿ; ಪಿತುಸನ್ತಕಸ್ಸ ಕಾರಣಾ ಮಾತರಾ ಸದ್ಧಿಂ, ಮಾತುಸನ್ತಕಸ್ಸ ಕಾರಣಾ ಪಿತರಾ ಸದ್ಧಿಂ ಕಲಹಂ ಕರೋತಿ; ವಿಸಭಾಗಜೀವಿತಂ ಜೀವತಿ, ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಸನ್ತಕಸ್ಸ ಕಾರಣಾ ಜೇಟ್ಠೇನ ವಾ ಕನಿಟ್ಠೇನ ವಾ ಭಾತರಾ ಸದ್ಧಿಂ ಕಲಹಂ ಕರೋತಿ, ನಿಲ್ಲಜ್ಜವಚನಂ ವದತಿ, ಆಚರಿಯಸ್ಸ ವಾ ಉಪಜ್ಝಾಯಸ್ಸ ವಾ ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಂ ನ ಕರೋತಿ, ಗಿಲಾನಂ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಚೇತಿಯದಸ್ಸನಟ್ಠಾನೇ ಉಚ್ಚಾರಂ ವಾ ಪಸ್ಸಾವಂ ವಾ ಕರೋತಿ, ಖೇಳಮ್ಪಿ ಸಿಙ್ಘಾಣಿಕಮ್ಪಿ ಛಡ್ಡೇತಿ, ಛತ್ತಂ ಧಾರೇತಿ, ಉಪಾಹನಾ ಆರುಯ್ಹ ಗಚ್ಛತಿ, ಬುದ್ಧಸಾವಕೇಸು ನ ಲಜ್ಜತಿ, ಸಙ್ಘೇ ಚಿತ್ತೀಕಾರಂ ನ ಕರೋತಿ, ಮಾತಿಮತ್ತಪಿತಿಮತ್ತಾದೀಸು ಗರುಟ್ಠಾನೀಯೇಸು ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಂ ನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾ ಪೇಸಾ ಕಿರಿಯಾ ಮಾತರೀತಿಆದೀಸುಪಿ ವತ್ಥೂಸು ಅಸಭಾಗವುತ್ತಿತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ।

೮೫೬. ಅರತಿನಿದ್ದೇಸೇ **ಪನ್ತೇಸೂ**ತಿ ದೂರೇಸು ವಿವಿತ್ತೇಸು ವಾ। **ಅಧಿಕುಸಲೇಸೂ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೇಸು। **ಅರತೀ**ತಿ ರತಿಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। **ಅರತಿತಾ**ತಿ ಅರಮಣಾಕಾರೋ। **ಅನಭಿರತೀ**ತಿ ಅನಭಿರತಭಾವೋ। **ಅನಭಿರಮಣಾ**ತಿ ಅನಭಿರಮಣಾಕಾರೋ। **ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾ**ತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠನಾಕಾರೋ। **ಪರಿತಸ್ಸಿತಾ**ತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠನವಸೇನೇವ ಪರಿತಸ್ಸನಾ।

೮೫೭. ತನ್ದೀನಿದ್ದೇಸೇ **ತನ್ದೀ**ತಿ ಜಾತಿಆಲಸಿಯಂ। **ತನ್ದಿಯನಾ**ತಿ ತನ್ದಿಯನಾಕಾರೋ। **ತನ್ದಿಮನಕತಾ**ತಿ ತನ್ದಿಯಾ ಅಭಿಭೂತಚಿತ್ತತಾ। ಅಲಸಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಆಲಸ್ಯಂ**। ಆಲಸ್ಯಾಯನಾಕಾರೋ **ಆಲಸ್ಯಾಯನಾ**। ಅಲಸ್ಯಾಯಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಆಲಸ್ಯಾಯಿತತ್ತಂ**। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಇಮೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಕಾಯಾಲಸಿಯಂ ಕಥಿತಂ।

೮೫೮. ವಿಜಮ್ಭಿತಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಜಮ್ಭನಾ**ತಿ ಫನ್ದನಾ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಜಮ್ಭನಾ **ವಿಜಮ್ಭನಾ**। **ಆನಮನಾ**ತಿ ಪುರತೋ ನಮನಾ। **ವಿನಮನಾ**ತಿ ಪಚ್ಛತೋ ನಮನಾ। **ಸನ್ನಮನಾ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ನಮನಾ। **ಪಣಮನಾ**ತಿ ಯಥಾ ಹಿ ತನ್ತತೋ ಉಟ್ಠಿತಪೇಸಕಾರೋ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿದೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಜುಕಂ ಕಾಯಂ ಉಸ್ಸಾಪೇತಿ, ಏವಂ ಕಾಯಸ್ಸ ಉದ್ಧಂ ಠಪನಾ। **ಬ್ಯಾಧಿಯಕ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಬ್ಯಾಧಿತಾ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಇಮೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಕಾಯಫನ್ದನಮೇವ ಕಥಿತಂ।

೮೫೯. ಭತ್ತಸಮ್ಮದನಿದ್ದೇಸೇ **ಭುತ್ತಾವಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಭುತ್ತವತೋ। **ಭತ್ತಮುಚ್ಛಾ**ತಿ ಭತ್ತಗೇಲಞ್ಞಂ; ಬಲವಭತ್ತೇನ ಹಿ ಮುಚ್ಛಾಪತ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। **ಭತ್ತಕಿಲಮಥೋ**ತಿ ಭತ್ತೇನ ಕಿಲನ್ತಭಾವೋ। **ಭತ್ತಪರಿಳಾಹೋ**ತಿ ಭತ್ತದರಥೋ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಮಯೇ ಪರಿಳಾಹುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಹತಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಹೋತಿ, ಕಾಯೋ ಜೀರತಿ। **ಕಾಯದುಟ್ಠುಲ್ಲ**ನ್ತಿ ಭತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಾಯಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ।

೮೬೦. ಚೇತಸೋ ಲೀನತ್ತನಿದ್ದೇಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ಥೋಯೇವ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಿಲಾನಾಕಾರೋ ಕಥಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೬೧. ಕುಹನಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸಾತಿ** ಲಾಭಞ್ಚ ಸಕ್ಕಾರಞ್ಚ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ, ಪತ್ಥಯನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಾಪಿಚ್ಛಸ್ಸಾತಿ** ಅಸನ್ತಗುಣದೀಪನಕಾಮಸ್ಸ। **ಇಚ್ಛಾಪಕತಸ್ಸಾತಿ** ಇಚ್ಛಾಯ ಅಪಕತಸ್ಸ, ಉಪದ್ದುತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತೋ ಪರಂ ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನ ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪನಇರಿಯಾಪಥಸನ್ನಿಸ್ಸಿತವಸೇನ ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ ತಿವಿಧಂ ಕುಹನವತ್ಥು ಆಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಸಙ್ಖಾತೇನ ವಾ**ತಿ ಏವಮಾದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಚೀವರಾದೀಹಿ ನಿಮನ್ತಿತಸ್ಸ ತದತ್ಥಿಕಸ್ಸೇವ ಸತೋ ಪಾಪಿಚ್ಛತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನೇನ, ತೇ ಚ ಗಹಪತಿಕೇ ಅತ್ತನಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಸದ್ಧೇ ಞತ್ವಾ ಪುನ ತೇಸಂ 'ಅಹೋ ಅಯ್ಯೋ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛೋ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಿತುಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಸುಲದ್ಧಂ ವತ ನೋ ಅಸ್ಸ ಸಚೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹೇಯ್ಯಾ'ತಿ ನಾನಾವಿಧೇಹಿ ಉಪಾಯೇಹಿ ಪಣೀತಾನಿ ಚೀವರಾದೀನಿ ಉಪನೇನ್ತಾನಂ ತದನುಗ್ಗಹಕಾಮತಂಯೇವ ಆವಿಕತ್ವಾ ಪಟಿಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ತತೋ ಪಭುತಿ ಅಸೀತಿಸಕಟಭಾರೇಹಿ ಉಪನಾಮನಹೇತುಭೂತಂ ವಿಮ್ಹಾಪನಂ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಹನವತ್ಥೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ (ಮಹಾನಿ॰ ೮೭) -

> "ಕತಮಂ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಹನವತ್ಥು? ಇಧ ಗಹಪತಿಕಾ ಭಿಕ್ಖುಂ ನಿಮನ್ತೇನ್ತಿ ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರೇಹಿ। ಸೋ ಪಾಪಿಚ್ಛೋ ಇಚ್ಛಾಪಕತೋ ಅತ್ಥಿಕೋ ಚೀವರ ... ಪೇ॰... ಪರಿಕ್ಖಾರಾನಂ ಭಿಯ್ಯೋಕಮ್ಯತಂ ಉಪಾದಾಯ ಚೀವರಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾತಿ, ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾತಿ, ಸೇನಾಸನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾತಿ, ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾತಿ। ಸೋ ಏವಮಾಹ - "ಕಿಂ ಸಮಣಸ್ಸ ಮಹಗ್ಘೇನ ಚೀವರೇನ? ಏತಂ ಸಾರುಪ್ಪಂ ಯಂ ಸಮಣೋ ಸುಸಾನಾ ವಾ ಸಙ್ಕಾರಕೂಟಾ ವಾ ಪಾಪಣಿಕಾ ವಾ ನನ್ತಕಾನಿ ಉಚ್ಚಿನಿತ್ವಾ ಸಙ್ಘಾಟಿಂ ಕತ್ವಾ ಧಾರೇಯ್ಯ। ಕಿಂ ಸಮಣಸ್ಸ ಮಹಗ್ಘೇನ ಪಿಣ್ಡಪಾತೇನ? ಏತಂ ಸಾರುಪ್ಪಂ ಯಂ ಸಮಣೋ ಉಞ್ಛಾಚರಿಯಾಯ ಪಿಣ್ಡಿಯಾಲೋಪೇನ ಜೀವಿಕಂ ಕಪ್ಪೇಯ್ಯ। ಕಿಂ ಸಮಣಸ್ಸ ಮಹಗ್ಘೇನ ಸೇನಾಸನೇನ? ಏತಂ ಸಾರುಪ್ಪಂ ಯಂ ಸಮಣೋ ರುಕ್ಖಮೂಲಿಕೋ ವಾ ಅಸ್ಸ ಸೋಸಾನಿಕೋ ವಾ ಅಬ್ಭೋಕಾಸಿಕೋ ವಾ। ಕಿಂ ಸಮಣಸ್ಸ ಮಹಗ್ಘೇನ ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರೇನ? ಏತಂ ಸಾರುಪ್ಪಂ ಯಂ ಸಮಣೋ ಪೂತಿಮುತ್ತೇನ ವಾ ಹರೀತಕೀಖಣ್ಡೇನ ವಾ ಓಸಧಂ ಕರೇಯ್ಯಾ"ತಿ। ತದುಪಾದಾಯ ಲೂಖಂ ಚೀವರಂ ಧಾರೇತಿ, ಲೂಖಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಲೂಖಂ ಸೇನಾಸನಂ ಪಟಿಸೇವತಿ, ಲೂಖಂ ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಂ ಪಟಿಸೇವತಿ। ತಮೇನಂ ಗಹಪತಿಕಾ ಏವಂ ಜಾನನ್ತಿ - 'ಅಯಂ ಸಮಣೋ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛೋ ಸನ್ತುಟ್ಠೋ ಪವಿವಿತ್ತೋ ಅಸಂಸಟ್ಠೋ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ಧುತವಾದೋ'ತಿ ಭಿಯ್ಯೋ ಭಿಯ್ಯೋ ನಿಮನ್ತೇನ್ತಿ ಚೀವರ...ಪೇ॰... ಪರಿಕ್ಖಾರೇಹಿ। ಸೋ ಏವಮಾಹ - 'ತಿಣ್ಣಂ ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವಾ ಸದ್ಧೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ಬಹುಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸವತಿ - ಸದ್ಧಾಯ ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವಾ ಸದ್ಧೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ಬಹುಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸವತಿ, ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ... ಪೇ॰... ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಾನಂ ಸಮ್ಮುಖೀಭಾವಾ ಸದ್ಧೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ ಬಹುಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸವತಿ। ತುಮ್ಹಾಕಞ್ಚೇವಾಯಂ ಸದ್ಧಾ ಅತ್ಥಿ, ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಚ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ, ಅಹಞ್ಚ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೋ। ಸಚಾಹಂ ನ ಪಟಿಗ್ಗಹೇಸ್ಸಾಮಿ, ಏವಂ ತುಮ್ಹೇ ಪುಞ್ಞೇನ ಪರಿಬಾಹಿರಾ ಭವಿಸ್ಸಥ; ನ ಮಯ್ಹಂ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥೋ, ಅಪಿಚ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಏವ ಅನುಕಮ್ಪಾಯ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾಮೀ'ತಿ। ತದುಪಾದಾಯ ಬಹುಮ್ಪಿ ಚೀವರಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಬಹುಮ್ಪಿ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ...ಪೇ॰... ಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಂ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯಾ ಏವರೂಪಾ ಭಾಕುಟಿಕಾ ಭಾಕುಟಿಯಂ ಕುಹನಾ ಕುಹಾಯನಾ ಕುಹಿತತ್ತಂ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಹನವತ್ಥೂ"ತಿ।

ಪಾಪಿಚ್ಛಸ್ಸೇವ ಪನ ಸತೋ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮಾಧಿಗಮಪರಿದೀಪನವಾಚಾಯ ತಥಾ ತಥಾ ವಿಮ್ಹಾಪನಂ ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪನಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಹನವತ್ಥೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ - "ಕತಮಂ ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪನಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಹನವತ್ಥು ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪಾಪಿಚ್ಛೋ ಇಚ್ಛಾಪಕತೋ ಸಮ್ಭಾವನಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ 'ಏವಂ ಮಂ ಜನೋ ಸಮ್ಭಾವೇಸ್ಸತೀ'ತಿ ಅರಿಯಧಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ - 'ಯೋ ಏವರೂಪಂ ಚೀವರಂ ಧಾರೇತಿ, ಸೋ ಸಮಣೋ ಮಹೇಸಕ್ಖೋ'ತಿ ಭಣತಿ; 'ಯೋ ಏವರೂಪಂ ಪತ್ತಂ, ಲೋಹಥಾಲಕಂ, ಧಮಕರಣಂ, ಪರಿಸಾವನಂ, ಕುಞ್ಚಿಕಂ, ಉಪಾಹನಂ,

ಕಾಯಬನ್ಧನಂ, ಆಯೋಗಂ ಧಾರೇತಿ, ಸೋ ಸಮಣೋ ಮಹೇಸಕ್ಖೋ'ತಿ ಭಣತಿ; 'ಯಸ್ಸ ಏವರೂಪೋ ಉಪಜ್ಝಾಯೋ, ಆಚರಿಯೋ, ಸಮಾನುಪಜ್ಝಾಯೋ, ಸಮಾನಾಚರಿಯಕೋ, ಮಿತ್ತೋ ಸನ್ದಿಟ್ಠೋ, ಸಮ್ಭತ್ತೋ, ಸಹಾಯೋ; ಯೋ ಏವರೂಪೇ ವಿಹಾರೇ ವಸತಿ - ಅಡ್ಢಯೋಗೇ, ಪಾಸಾದೇ, ಹಮ್ಮಿಯೇ, ಗುಹಾಯಂ, ಲೇಣೇ, ಕುಟಿಯಾ, ಕೂಟಾಗಾರೇ, ಅಟ್ಟೇ, ಮಾಳೇ, ಉದೋಸಿತೇ, ಉದ್ದಣ್ಡೇ, ಉಪಟ್ಠಾನಸಾಲಾಯಂ, ಮಣ್ಡಪೇ, ರುಕ್ಖಮೂಲೇ ವಸತಿ, ಸೋ ಸಮಣೋ ಮಹೇಸಕ್ಖೋ'ತಿ ಭಣತಿ।

"ಅಥ ವಾ ಕೋರಜಿಕಕೋರಜಿಕೋ ಭಾಕುಟಿಕಭಾಕುಟಿಕೋ ಕುಹಕಕುಹಕೋ ಲಪಕಲಪಕೋ ಮುಖಸಮ್ಭಾವಿತೋ 'ಅಯಂ ಸಮಣೋ ಇಮಾಸಂ ಏವರೂಪಾನಂ ಸನ್ತಾನಂ ವಿಹಾರಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಲಾಭೀ'ತಿ ತಾದಿಸಂ ಗಮ್ಭೀರಂ ಗೂಳ್ಹಂ ನಿಪುಣಂ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಸುಞ್ಞತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ಕಥಂ ಕಥೇತಿ। ಯಾ ಏವರೂಪಾ ಭಾಕುಟಿಕಾ ಭಾಕುಟಿಯಂ ಕುಹನಾ ಕುಹಾಯನಾ ಕುಹಿತತ್ತಂ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪನಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಹನವತ್ಥೂ"ತಿ।

ಪಾಪಿಚ್ಛಸ್ಸೇವ ಪನ ಸತೋ ಸಮ್ಭಾವನಾಧಿಪ್ಪಾಯಕತೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ವಿಮ್ಹಾಪನಂ ಇರಿಯಾಪಥಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕುಹನವತ್ಥೂತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ - "ಕತಮಂ ಇರಿಯಾಪಥಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಹನವತ್ಥು? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪಾಪಿಚ್ಛೋ ಇಚ್ಛಾಪಕತೋ ಸಮ್ಭಾವನಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ 'ಏವಂ ಮಂ ಜನೋ ಸಮ್ಭಾವೇಸ್ಸತೀ'ತಿ ಗಮನಂ ಸಣ್ಠಪೇತಿ, ಸಯನಂ ಸಣ್ಠಪೇತಿ, ಪಣಿಧಾಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಪಣಿಧಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ, ಪಣಿಧಾಯ ನಿಸೀದತಿ, ಪಣಿಧಾಯ ಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪೇತಿ, ಸಮಾಹಿತೋ ವಿಯ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಮಾಹಿತೋ ವಿಯ ತಿಟ್ಠತಿ, ನಿಸೀದತಿ, ಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪೇತಿ, ಆಪಾಥಕಜ್ಝಾಯೀವ ಹೋತಿ। ಯಾ ಏವರೂಪಾ ಇರಿಯಾಪಥಸ್ಸ ಆಠಪನಾ ಠಪನಾ ಸಣ್ಠಪನಾ ಭಾಕುಟಿಕಾ ಭಾಕುಟಿಯಂ ಕುಹನಾ ಕುಹಾಯನಾ ಕುಹಿತತ್ತಂ - ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಇರಿಯಾಪಥಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಹನವತ್ಥೂ"ತಿ।

ತತ್ಥ **ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನಸಙ್ಖಾತೇನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನನ್ತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸೇವನೇನ। **ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪಿತೇನಾ**ತಿ ಸಮೀಪೇ ಭಣಿತೇನ। **ಇರಿಯಾಪಥಸ್ಸಾ**ತಿ ಚತುಇರಿಯಾಪಥಸ್ಸ। **ಆಠಪನಾ**ತಿ ಆದಿಠಪನಾ, ಆದರೇನ ವಾ ಠಪನಾ। **ಠಪನಾ**ತಿ ಠಪನಾಕಾರೋ। **ಸಣ್ಠಪನಾ**ತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಾ, ಪಾಸಾದಿಕಭಾವಕರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಭಾಕುಟಿಕಾ**ತಿ ಪಧಾನಪುರಿಮಟ್ಠಿತಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಭಾಕುಟಿಕರಣಂ, ಮುಖಸಙ್ಕೋಚೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಭಾಕುಟಿಕರಣಂ ಸೀಲಮಸ್ಸಾತಿ ಭಾಕುಟಿಕೋ; ಭಾಕುಟಿಕಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಭಾಕುಟಿಯಂ**। **ಕುಹನಾ**ತಿ ವಿಮ್ಹಾಪನಂ, ಕುಹಸ್ಸ ಆಯನಾ **ಕುಹಾಯನಾ**। ಕುಹಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಕುಹಿತತ್ತ**ನ್ತಿ।

೮೬೧. ಲಪನಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಆಲಪನಾ**ತಿ ವಿಹಾರಂ ಆಗತಮನುಸ್ಸೇ ದಿಸ್ವಾ ಕಿಮತ್ಥಾಯ ಭೋನ್ತೋ ಆಗತಾ? ಕಿಂ ಭಿಕ್ಖೂ ನಿಮನ್ತೇತುಂ? ಯದಿ ಏವಂ ಗಚ್ಛಥ; ಅಹಂ ಪಚ್ಛತೋ ಭಿಕ್ಖೂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛಾಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಆದಿತೋವ ಲಪನಾ। ಅಥ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಉಪನೇತ್ವಾ 'ಅಹಂ ತಿಸ್ಸೋ, ಮಯಿ ರಾಜಾ ಪಸನ್ನೋ, ಮಯಿ ಅಸುಕೋ ಚ ಅಸುಕೋ ಚ ರಾಜಮಹಾಮತ್ತೋ ಪಸನ್ನೋ'ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತುಪನಾಯಿಕಾ ಲಪನಾ ಆಲಪನಾ। **ಲಪನಾ**ತಿ ಪುಟ್ಠಸ್ಸ ಸತೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಮೇವ ಲಪನಂ। **ಸಲ್ಲಪನಾ**ತಿ ಗಹಪತಿಕಾನಂ ಉಕ್ಕಣ್ಠನೇ ಭೀತಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ದತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಲಪನಾ। **ಉಲ್ಲಪನಾ**ತಿ 'ಮಹಾಕುಟುಮ್ಬಿಕೋ, ಮಹಾನಾವಿಕೋ, ಮಹಾದಾನಪತೀ'ತಿ ಏವಂ ಉದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಲಪನಾ। **ಸಮುಲ್ಲಪನಾ**ತಿ ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಉದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಲಪನಾ। **ಉನ್ನಹನಾ**ತಿ 'ಉಪಾಸಕಾ, ಪುಬ್ಬೇ ಈದಿಸೇ ಕಾಲೇ ದಾನಂ ದೇಥ; ಇದಾನಿ ಕಿಂ ನ ದೇಥಾ'ತಿ ಏವಂ ಯಾವ 'ದಸ್ಸಾಮ, ಭನ್ತೇ, ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭಾಮಾ'ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತಿ ತಾವ ಉದ್ಧಂ ನಹನಾ, ವೇಠನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಉಚ್ಛುಹತ್ಥಂ ದಿಸ್ವಾ 'ಕುತೋ ಆಗತಾ, ಉಪಾಸಕಾ'ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। 'ಉಚ್ಛುಖೇತ್ತತೋ, ಭನ್ತೇ'ತಿ। 'ಕಿಂ ತತ್ಥ ಉಚ್ಛು ಮಧುರ'ನ್ತಿ? 'ಖಾದಿತ್ವಾ, ಭನ್ತೇ, ಜಾನಿತಬ್ಬ'ನ್ತಿ। 'ನ, ಉಪಾಸಕಾ, ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ 'ಉಚ್ಛುಂ ದೇಥಾ'ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತೀ'ತಿ ಯಾ ಏವರೂಪಾ ನಿಬ್ಬೇಠೇನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ವೇಠನಕಕಥಾ, ಸಾ ಉನ್ನಹನಾ ।

ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉನ್ನಹನಾ **ಸಮುನ್ನಹನಾ**। **ಉಕ್ಕಾಚನಾತಿ** ‘ಏತಂ ಕುಲಂ ಮಂಯೇವ ಜಾನಾತಿ, ಸಚೇ ಏತ್ಥ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮಯ್ಹಮೇವ ದೇತೀ’ತಿ ಏವಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಾಚನಾ ಉಕ್ಕಾಚನಾ; ಉದ್ದೀಪನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ತೇಲಕನ್ದರಿಕವತ್ಥು ಚೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ದ್ವೇ ಕಿರ ಭಿಕ್ಖೂ ಏಕಂ ಗಾಮಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಆಸನಸಾಲಾಯ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಏಕಂ ಕುಮಾರಿಕಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಕ್ಕೋಸಿಂಸು। ತಾಯ ಆಗತಾಯ ತತ್ರೇಕೋ ಏಕಂ ಪುಚ್ಛಿ - ‘ಅಯಂ, ಭನ್ತೇ, ಕಸ್ಸ ಕುಮಾರಿಕಾ’ತಿ? ‘ಅಮ್ಹಾಕಂ ಉಪಟ್ಠಾಯಿಕಾಯ ತೇಲಕನ್ದರಿಕಾಯ ಧೀತಾ, ಆವುಸೋ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಮಾತಾ ಮಯಿ ಗೇಹಂ ಗತೇ ಸಪ್ಪಿಂ ದದಮಾನಾ ಘಟೇನೇವ ದೇತಿ, ಅಯಮ್ಪಿ ಮಾತಾ ವಿಯ ಘಟೇನೇವ ದೇತೀ’ತಿ ಉಕ್ಕಾಚೇತಿ।

ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಕ್ಕಾಚನಾ **ಸಮುಕ್ಕಾಚನಾ**। **ಅನುಪ್ಪಿಯಭಾಣಿತಾತಿ** ಸಚ್ಚಾನುರೂಪಂ ವಾ ಧಮ್ಮಾನುರೂಪಂ ವಾ ಅನಪಲೋಕೇತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಿಯಭಣನಮೇವ। **ಚಾಟುಕಮ್ಯತಾತಿ** ನೀಚವುತ್ತಿತಾ; ಅತ್ತಾನಂ ಹೇಟ್ಠತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ವತ್ತನಂ। **ಮುಗ್ಗಸೂಪ್ಯತಾತಿ** ಮುಗ್ಗಸೂಪಸದಿಸತಾ। ಯಥಾ ಮುಗ್ಗೇಸು ಪಚ್ಚಮಾನೇಸು ಕೋಚಿದೇವ ನ ಪಚ್ಚತಿ, ಅವಸೇಸಾ ಪಚ್ಚನ್ತಿ; ಏವಂ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಚನೇ ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಸಚ್ಚಂ ಹೋತಿ, ಸೇಸಂ ಅಲಿಕಂ - ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮುಗ್ಗಸೂಪ್ಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಮುಗ್ಗಸೂಪ್ಯತಾ। **ಪಾರಿಭಟಯತಾತಿ** ಪಾರಿಭಟಯಭಾವೋ। ಯೋ ಹಿ ಕುಲದಾರಕೇ ಧಾತೀ ವಿಯ ಅಙ್ಕೇನ ವಾ ಖನ್ಧೇನ ವಾ ಪರಿಭಟತಿ, ಧಾರೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ; ತಸ್ಸ ಪರಿಭಟಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಪಾರಿಭಟಯಂ; ಪಾರಿಭಟಯಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಾರಿಭಟಯತಾತಿ।

೮೬೩. ನೇಮಿತ್ತಿಕತಾನಿದ್ದೇಸೇ **ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪರೇಸಂ ಪಚ್ಚಯದಾನಸಂಯೋಜನಕಂ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಂ। **ನಿಮಿತ್ತಕಮ್ಮನ್ತಿ** ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಕರಣಕೋಸಲ್ಲಂ।

ತತ್ರಿದಂ ವತ್ಥು - ಏಕೋ ಕಿರ ಪಿಣ್ಡಪಾತಿಕೋ ಉಪಟ್ಠಾಕಕಮ್ಮಾರಸ್ಸ ಗೇಹದ್ವಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ‘ಕಿಂ ಭನ್ತೇ’ತಿ ಪುಚ್ಛಿತೋ ಚೀವರನ್ತರೇನ ಹತ್ಥಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ವಾಸಿಪಹರಣಾಕಾರಂ ಅಕಾಸಿ। ಕಮ್ಮಾರೋ ‘ಸಲ್ಲಕ್ಖಿತಂ ಮೇ, ಭನ್ತೇ’ತಿ ವಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ಅದಾಸಿ। **ಓಭಾಸೋತಿ** ಪಚ್ಚಯಪಟಿಸಂಯುತ್ತಕಥಾ। **ಓಭಾಸಕಮ್ಮನ್ತಿ** ವಚ್ಛಕಪಾಲಕೇ ದಿಸ್ವಾ ‘ಕಿಂ ಇಮೇ ವಚ್ಛಾ ಖೀರಗೋವಚ್ಛಾ, ತಕ್ಕಗೋವಚ್ಛಾ’ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ‘ಖೀರಗೋವಚ್ಛಾ, ಭನ್ತೇ’ತಿ ವುತ್ತೇ ‘ನ ಖೀರಗೋವಚ್ಛಾ, ಯದಿ ಖೀರಗೋವಚ್ಛಾ ಸಿಯುಂ ಭಿಕ್ಖೂಪಿ ಖೀರಂ ಲಭೇಯ್ಯು’ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ತೇಸಂ ದಾರಕಾನಂ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ನಿವೇದೇತ್ವಾ ಖೀರದಾಪನಾದಿಕಂ ಓಭಾಸಕರಣಂ। **ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪಾತಿ** ಸಮೀಪಂ ಕತ್ವಾ ಜಪ್ಪನಂ।

ಜಾತಕಭಾಣಕವತ್ಥು ಚೇತ್ಥ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಏಕೋ ಕಿರ ಜಾತಕಭಾಣಕತ್ಥೇರೋ ಭುಞ್ಜಿತುಕಾಮೋ ಉಪಟ್ಠಾಯಿಕಾಯ ಗೇಹಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ನಿಸೀದಿ। ಸಾ ಅದಾತುಕಾಮಾ ‘ತಣ್ಡುಲಾ ನತ್ಥೀ’ತಿ ಭಣನ್ತೀ ತಣ್ಡುಲೇ ಆಹರಿತುಕಾಮಾ ವಿಯ ಪಟಿವಿಸ್ಸಕಘರಂ ಗತಾ। ಭಿಕ್ಖು ಅನ್ತೋಗಬ್ಭಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಕವಾಟಕೋಣೇ ಉಚ್ಛುಂ, ಭಾಜನೇ ಗುಳಂ, ಪಿಟಕೇ ಲೋಣಮಚ್ಛಫಾಲಂ, ಕುಮ್ಭಿಯಂ ತಣ್ಡುಲೇ, ಘಟೇ ಘತಂ ದಿಸ್ವಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ನಿಸೀದಿ। ಘರಣೀ ‘ತಣ್ಡುಲಂ ನಾಲತ್ಥ’ನ್ತಿ ಆಗತಾ। ಥೇರೋ ‘ಉಪಾಸಿಕೇ, ಅಜ್ಜ ಭಿಕ್ಖಾ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ’ತಿ ಪಟಿಕಚ್ಚೇವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅದ್ದಸ’ನ್ತಿ ಆಹ। ‘ಕಿಂ, ಭನ್ತೇ’ತಿ? ‘ಕವಾಟಕೋಣೇ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಉಚ್ಛುಂ ವಿಯ ಸಪ್ಪಂ ಅದ್ದಸಂ; ‘ತಂ ಪಹರಿಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಭಾಜನೇ ಠಪಿತಂ ಗುಳಪಿಣ್ಡಂ ವಿಯ ಪಾಸಾಣಂ ಲೇಡ್ಡುಕೇನ; ಪಹಟೇನ ಸಪ್ಪೇನ ಕತಂ, ಪಿಟಕೇ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಲೋಣಮಚ್ಛಫಾಲಸದಿಸಂ, ಫಣಂ; ತಸ್ಸ ತಂ ಲೇಡ್ಡುಂ ಡಂಸಿತುಕಾಮಸ್ಸ, ಕುಮ್ಭಿಯಾ ತಣ್ಡುಲಸದಿಸೇ ದನ್ತೇ; ಅಥಸ್ಸ ಕುಪಿತಸ್ಸ, ಘಟೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಘತಸದಿಸಂ, ಮುಖತೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಂ ವಿಸಮಿಸ್ಸಕಂ ಖೇಳ’ನ್ತಿ। ಸಾ ‘ನ ಸಕ್ಕಾ ಮುಣ್ಡಕಂ ವಞ್ಚೇತು’ನ್ತಿ ಉಚ್ಛುಂ ದತ್ವಾ ಓದನಂ ಪಚಿತ್ವಾ ಘತಗುಳಮಚ್ಛೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅದಾಸೀತಿ। ಏವಂ ಸಮೀಪಂ ಕತ್ವಾ ಜಪ್ಪನಂ ಸಾಮನ್ತಜಪ್ಪಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪರಿಕಥಾತಿ** ಯಥಾ ತಂ ಲಭತಿ ತಥಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಕಥನಂ।

೮೭೪. ನಿಪ್ಪೇಸಿಕತಾನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಕ್ಕೋಸನಾತಿ** ದಸಹಿ ಅಕ್ಕೋಸವತ್ಥೂಹಿ ಅಕ್ಕೋಸನಾ। **ವಮ್ಭನಾತಿ** ಪರಿಭವಿತ್ವಾ ಕಥನಂ। **ಗರಹನಾತಿ** 'ಅಸ್ಸದ್ಧೋ ಅಪ್ಪಸನ್ನೋ'ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ದೋಸಾರೋಪನಾ। **ಉಕ್ಖೇಪನಾತಿ** 'ಮಾ ಏತಂ ಏತ್ಥ ಕಥೇಥಾ'ತಿ ವಾಚಾಯ ಉಕ್ಖಿಪನಂ। ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಸವತ್ಥುಕಂ ಸಹೇತುಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಕ್ಖೇಪನಾ **ಸಮುಕ್ಖೇಪನಾ**। ಅಥವಾ ಅದೇನ್ತಂ 'ಅಹೋ ದಾನಪತೀ'ತಿ ಏವಂ ಉಕ್ಖಿಪನಂ **ಉಕ್ಖೇಪನಾ**। 'ಮಹಾದಾನಪತೀ'ತಿ ಏವಂ ಸುಟ್ಠು ಉಕ್ಖೇಪನಾ **ಸಮುಕ್ಖೇಪನಾ**। **ಖಿಪನಾತಿ** 'ಕಿಂ ಇಮಸ್ಸ ಜೀವಿತಂ ಬೀಜಭೋಜಿನೋ'ತಿ ಏವಂ ಉಪ್ಪಣ್ಡನಾ। **ಸಙ್ಖಿಪನಾತಿ** 'ಕಿಂ ಇಮಂ ಅದಾಯಕೋತಿ ಭಣಥ ಯೋ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ವಚನಂ ದೇತೀ'ತಿ ಏವಂ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಉಪ್ಪಣ್ಡನಾ। **ಪಾಪನಾತಿ** ಅದಾಯಕತ್ತಸ್ಸ ಅವಣ್ಣಸ್ಸ ವಾ ಪಾಪನಂ। ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಪಾಪನಾ **ಸಮ್ಪಾಪನಾ**। **ಅವಣ್ಣಹಾರಿಕಾತಿ** 'ಏವಂ ಮೇ ಅವಣ್ಣಭಯಾಪಿ ದಸ್ಸತೀ'ತಿ ಗೇಹತೋ ಗೇಹಂ, ಗಾಮತೋ ಗಾಮಂ, ಜನಪದತೋ ಜನಪದಂ ಅವಣ್ಣಹರಣಂ। **ಪರಪಿಟ್ಠಿಮಂಸಿಕತಾತಿ** ಪುರತೋ ಮಧುರಂ ಭಣಿತ್ವಾ ಪರಮ್ಮುಖೇ ಅವಣ್ಣಭಾಸಿತಾ। ಏಸಾ ಹಿ ಅಭಿಮುಖಂ ಓಲೋಕೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಸ್ಸ ಪರಮ್ಮುಖಾನಂ ಪಿಟ್ಠಿಮಂಸಖಾದನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪರಪಿಟ್ಠಿಮಂಸಿಕತಾತಿ ವುತ್ತಾ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿಪ್ಪೇಸಿಕತಾತಿ** ಅಯಂ ಯಸ್ಮಾ ವೇಳುಪೇಸಿಕಾ ವಿಯ ಅಬ್ಭಙ್ಗಂ ಪರಸ್ಸ ಗುಣಂ ನಿಪ್ಪೇಸೇತಿ ನಿಪುಞ್ಛತಿ, ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಗನ್ಧಜಾತಂ ನಿಪಿಸಿತ್ವಾ ಗನ್ಧಮಗ್ಗನಾ ವಿಯ ಪರಗುಣೇ ನಿಪಿಸಿತ್ವಾ ವಿಚುಣ್ಣೇತ್ವಾ ಏಸಾ ಲಾಭಮಗ್ಗನಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಪ್ಪೇಸಿಕತಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

೮೭೫. ಲಾಭೇನ ಲಾಭಂ ನಿಜಿಗೀಸನತಾನಿದ್ದೇಸೇ **ನಿಜಿಗೀಸನತಾತಿ** ಮಗ್ಗನಾ। **ಇತೋ ಲದ್ಧನ್ತಿ** ಇಮಮ್ಹಾ ಗೇಹಾ ಲದ್ಧಂ। **ಅಮುತ್ರಾತಿ** ಅಮುಕಮ್ಹಿ ಗೇಹೇ। **ಏಟ್ಠೀತಿ** ಇಚ್ಛನಾ। **ಗವೇಟ್ಠೀತಿ** ಮಗ್ಗನಾ। **ಪರಿಯೇಟ್ಠೀತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮಗ್ಗನಾ। ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಲದ್ಧಂ ಲದ್ಧಂ ಭಿಕ್ಖಂ ತತ್ರ ತತ್ರ ಕುಲದಾರಕಾನಂ ದತ್ವಾ ಅನ್ತೇ ಖೀರಯಾಗುಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಗತಭಿಕ್ಖುವತ್ಥು ಚೇತ್ಥ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। **ಏಸನಾತಿಆದೀನಿ ಏಟ್ಠೀತಿಆದೀನಂ** ವೇವಚನಾನಿ, ತಸ್ಮಾ **ಏಟ್ಠೀತಿ** ಏಸನಾ, **ಗವೇಟ್ಠೀತಿ** ಗವೇಸನಾ, **ಪರಿಯೇಟ್ಠೀತಿ** ಪರಿಯೇಸನಾ। ಇಚ್ಚೇವಮೇತ್ಥ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೮೭೬. ಸೇಯ್ಯಮಾನನಿದ್ದೇಸೇ **ಜಾತಿಯಾತಿ** ಖತ್ತಿಯಭಾವಾದಿಜಾತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ। **ಗೋತ್ತೇನಾತಿ** ಗೋತಮಗೋತ್ತಾದಿನಾ ಉಕ್ಕಟ್ಠಗೋತ್ತೇನ। **ಕೋಲಪುತ್ತಿಯೇನಾತಿ** ಮಹಾಕುಲಭಾವೇನ। **ವಣ್ಣಪೋಕ್ಖರತಾಯಾತಿ** ವಣ್ಣಸಮ್ಪನ್ನಸರೀರತಾಯ। ಸರೀರಞ್ಹಿ ಪೋಕ್ಖರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ವಣ್ಣಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಿರೂಪಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧನೇನಾತಿಆದೀನಿ** ಉತ್ತಾನತ್ಥಾನೇವ। **ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತೀತಿ** ಏತೇಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ ವತ್ಥುನಾ 'ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಮಾನಂ ಪವತ್ತೇತಿ ಕರೋತಿ।

೮೭೭. ಸದಿಸಮಾನನಿದ್ದೇಸೇ **ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತೀತಿ** ಏತೇಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ ವತ್ಥುನಾ 'ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಮಾನಂ ಪವತ್ತೇತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ವಿಸೇಸೋ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ನಾನಾಕರಣಂ ನತ್ಥಿ।

೮೭೮. ಹೀನಮಾನನಿದ್ದೇಸೇ **ಓಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತೀತಿ** ಹೇಟ್ಠಾಮಾನಂ ಪವತ್ತೇತಿ। **ಓಮಾನೋತಿ** ಲಾಮಕೋ ಹೇಟ್ಠಾಮಾನೋ। **ಓಮಞ್ಞನಾ ಓಮಞ್ಞಿತತ್ತನ್ತಿ** ಆಕಾರಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ। **ಹೀಳನಾತಿ** ಜಾತಿಆದೀಹಿ ಅತ್ತಜಿಗುಚ್ಛನಾ। **ಓಹೀಳನಾತಿ** ಅತಿರೇಕತೋ ಹೀಳನಾ। **ಓಹೀಳಿತತ್ತನ್ತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಭಾವನಿದ್ದೇಸೋ। **ಅತ್ತುಞ್ಞಾತಿ** ಅತ್ತಾನಂ ಹೀನಂ ಕತ್ವಾ ಜಾನನಾ। **ಅತ್ತಾವಞ್ಞಾತಿ** ಅತ್ತಾನಂ ಅವಜಾನನಾ। **ಅತ್ತಪರಿಭವೋತಿ** ಜಾತಿಆದಿಸಮ್ಪತ್ತಿನಾಮಮೇವ ಜಾತಾತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಭವಿತ್ವಾ ಮಞ್ಞನಾ। ಏವಮಿಮೇ ತಯೋ ಮಾನಾ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾತಿಆದಿವತ್ಥುವಸೇನೇವ ಕಥಿತಾ। ತೇಸು ಏಕೇಕೋ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಸೇಯ್ಯಸದಿಸಹೀನಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ 'ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಮಾನೋ ಸೇಯ್ಯಸ್ಸೇವ ಯಾಥಾವಮಾನೋ, ಸೇಸಾನಂ ಅಯಾಥಾವಮಾನೋ। 'ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಮಾನೋ ಸದಿಸಸ್ಸೇವ ಯಾಥಾವಮಾನೋ, ಸೇಸಾನಂ ಅಯಾಥಾವಮಾನೋ। 'ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಮಾನೋ ಹೀನಸ್ಸೇವ ಯಾಥಾವಮಾನೋ, ಸೇಸಾನಂ ಅಯಾಥಾವಮಾನೋ।

೮೭೯. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿಆದಯೋ ಪನ ನವ ಮಾನಾ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಥಿತಾ। ತೇಸು ತಯೋ ತಯೋ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ದಹತೀ**ತಿ ಠಪೇತಿ। **ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ತಂ ಸೇಯ್ಯತೋ ದಹನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। ಏತ್ಥ ಪನ ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ ರಾಜೂನಞ್ಚೇವ ಪಬ್ಬಜಿತಾನಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ರಾಜಾ ಹಿ 'ರಟ್ಠೇನ ವಾ ಧನೇನ ವಾ ವಾಹನೇಹಿ ವಾ ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅತ್ಥೀ'ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ। ಪಬ್ಬಜಿತೋಪಿ 'ಸೀಲಧುತಙ್ಗಾದೀಹಿ ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅತ್ಥೀ'ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ।

೮೮೦. ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋಪಿ ಏತೇಸಂಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ರಾಜಾ ಹಿ 'ರಟ್ಠೇನ ವಾ ಧನೇನ ವಾ ವಾಹನೇಹಿ ವಾ ಅಞ್ಞರಾಜೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಮಯ್ಹಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣ'ನ್ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ। ಪಬ್ಬಜಿತೋಪಿ 'ಸೀಲಧುತಙ್ಗಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಮಯ್ಹಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣ'ನ್ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ।

೮೮೧. ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋಪಿ ಏತೇಸಂಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ರಞ್ಞೋ ರಟ್ಠಂ ವಾ ಧನಂ ವಾ ವಾಹನಾನಿ ವಾ ಸಮ್ಪನ್ನಾನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ 'ಮಯ್ಹಂ ರಾಜಾತಿ ವೋಹಾರಸುಖಮತ್ತಮೇವ; ಕಿಂ ರಾಜಾ ನಾಮ ಅಹ'ನ್ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ। ಪಬ್ಬಜಿತೋಪಿ 'ಅಪ್ಪಲಾಭಸಕ್ಕಾರೋ ಅಹಂ। ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಮಹಾಥೇರೋತಿ ಕಥಾಮತ್ತಮೇವ। ಕಿಂ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ನಾಮಾಹಂ, ಕಿಂ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ನಾಮಾಹಂ, ಕಿಂ ಮಹಾಥೇರೋ ನಾಮಾಹಂ ಯಸ್ಸ ಮೇ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರೋ ನತ್ಥೀ'ತಿ ಏತಂ ಮಾನಂ ಕರೋತಿ।

೮೮೨. ಸದಿಸಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನಾದಯೋ ಅಮಚ್ಚಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಮಚ್ಚೋ ಹಿ ರಟ್ಠಿಯೋ ವಾ 'ಭೋಗಯಾನವಾಹನಾದೀಹಿ ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅಞ್ಞೋ ರಾಜಪುರಿಸೋ ಅತ್ಥೀ'ತಿ ವಾ 'ಮಯ್ಹಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣ'ನ್ತಿ ವಾ 'ಅಮಚ್ಚೋತಿ ನಾಮಮತ್ತಮೇವ ಮಯ್ಹಂ; ಘಾಸಚ್ಛಾದನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಮೇ ನತ್ಥಿ। ಕಿಂ ಅಮಚ್ಚೋ ನಾಮಾಹ'ನ್ತಿ ಏತೇ ಮಾನೇ ಕರೋತಿ।

೮೮೩. ಹೀನಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಮಾನಾದಯೋ ದಾಸಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ದಾಸೋ ಹಿ 'ಮಾತಿತೋ ವಾ ಪಿತಿತೋ ವಾ ಕೋ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ಅಞ್ಞೋ ದಾಸೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ' ಅಞ್ಞೇ ಜೀವಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ಕುಚ್ಛಿಹೇತು ದಾಸಾ ನಾಮ ಜಾತಾ। ಅಹಂ ಪನ ಪವೇಣೀಆಗತತ್ತಾ ಸೇಯ್ಯೋ'ತಿ ವಾ 'ಪವೇಣೀಆಗತಭಾವೇನ ಉಭತೋಸುದ್ಧಿಕದಾಸತ್ತೇನ ಅಸುಕದಾಸೇನ ನಾಮ ಸದ್ಧಿಂ ಕಿಂ ಮಯ್ಹಂ ನಾನಾಕರಣ'ನ್ತಿ ವಾ 'ಕುಚ್ಛಿವಸೇನಾಹಂ ದಾಸಬ್ಯಂ ಉಪಗತೋ। ಮಾತಾಪಿತುಕೋಟಿಯಾ ಪನ ಮೇ ದಾಸಟ್ಠಾನಂ ನತ್ಥಿ। ಕಿಂ ದಾಸೋ ನಾಮ ಅಹ'ನ್ತಿ ವಾ ಏತೇ ಮಾನೇ ಕರೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ದಾಸೋ ಏವಂ ಪುಕ್ಕುಸಚಣ್ಡಾಲಾದಯೋಪಿ ಏತೇ ಮಾನೇ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ।

ಏತ್ಥ ಚ 'ಸೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾನೋವ ಯಾಥಾವಮಾನೋ, ಇತರೇ ದ್ವೇ ಅಯಾಥಾವಮಾನಾ। ತಥಾ 'ಸದಿಸಸ್ಸ ಸದಿಸೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ 'ಹೀನಸ್ಸ ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾನೋವ ಯಾಥಾವಮಾನೋ, ಇತರೇ ದ್ವೇ ಅಯಾಥಾವಮಾನಾ। ತತ್ಥ ಯಾಥಾವಮಾನಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ, ಅಯಾಥಾವಮಾನಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ।

೮೮೪. ಏವಂ ಸವತ್ಥುಕೇ ಮಾನೇ ಕಥೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅವತ್ಥುಕಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಮಾನಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಮಾನೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೮೮೫. ಅತಿಮಾನನಿದ್ದೇಸೇ ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಜಾತಿಆದೀನಂ ವತ್ಥುವಸೇನೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ತತ್ಥ **ಅತಿಮಞ್ಞತೀ**ತಿ 'ಜಾತಿಆದೀಹಿ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ ನತ್ಥೀ'ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಮಞ್ಞತಿ।

೮೮೦. ಮಾನಾತಿಮಾನನಿದ್ದೇಸೇ **ಯೋ ಏವರೂಪೋತಿ** ಯೋ ಏಸೋ 'ಅಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಮಯಾ ಸದಿಸೋ, ಇದಾನಿ ಅಹಂ ಸೇಟ್ಠೋ, ಅಹಂ ಹೀನತರೋ'ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮಾನೋ। ಅಯಂ ಭಾರಾತಿಭಾರೋ ವಿಯ ಪುರಿಮಂ ಸದಿಸಮಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಮಾನಾತಿಮಾನೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಏವಮಾಹ।

೮೮೧. ಓಮಾನನಿದ್ದೇಸೋ ಹೀನಮಾನನಿದ್ದೇಸಸದಿಸೋಯೇವ। ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ಪನ ಸೋ 'ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಮಾನೋ ನಾಮ ವುತ್ತೋ - ಅಯಂ ಓಮಾನೋ ನಾಮ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ 'ತ್ವಂ ಜಾತಿಮಾ, ಕಾಕಜಾತಿ ವಿಯ ತೇ ಜಾತಿ; ತ್ವಂ ಗೋತ್ತವಾ, ಚಣ್ಡಾಲಗೋತ್ತಂ ವಿಯ ತೇ ಗೋತ್ತಂ; ತುಯ್ಹಂ ಸರೋ ಅತ್ಥಿ, ಕಾಕಸ್ಸರೋ ವಿಯ ತೇ ಸರೋ'ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತನವಸೇನ ಅಯಂ ಓಮಾನೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೮೮೨. ಅಧಿಮಾನನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಪ್ಪತ್ತೇ ಪತ್ತಸಞ್ಞಿತಾತಿ** ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಪತ್ತಸಞ್ಞಿತಾಯ । **ಅಕತೇತಿ** ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚೇ ಅಕತೇಯೇವ। **ಅನಧಿಗತೇತಿ** ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಅನಧಿಗತೇ। **ಅಸಚ್ಛಿಕತೇತಿ** ಅರಹತ್ತೇನ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಕತೇ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಧಿಮಾನೋತಿ** ಅಯಂ ಅಧಿಗತಮಾನೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಯಂ ಪನ ಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಸ್ಸ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ತಾವ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಹಿ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಪಹೀನಕಿಲೇಸಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಸಞ್ಜಾತಸೋಮನಸ್ಸೋ ಅರಿಯಗುಣಪಟಿವೇಧೇ ನಿಕ್ಕಙ್ಖೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀನಂ 'ಅಹಂ ಸಕದಾಗಾಮೀ'ತಿಆದಿವಸೇನ ಮಾನೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ದುಸ್ಸೀಲಸ್ಸಾಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಸೋ ಹಿ ಅರಿಯಗುಣಾಧಿಗಮೇ ನಿರಾಸೋವ। ಸೀಲವತೋಪಿ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ನಿದ್ದಾರಾಮತಾದಿಮನುಯುತ್ತಸ್ಸ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲಸ್ಸ ಪನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇನ ವಿತಿಣ್ಣಕಙ್ಖಸ್ಸ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಚ ಸುದ್ಧಸಮಥಲಾಭೀ ವಾ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಲಾಭೀ ವಾ ಅನ್ತರಾ ಠಪೇತಿ। ಸೋ ಹಿ ದಸಪಿ ವೀಸಮ್ಪಿ ತಿಂಸಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ ಕಿಲೇಸಸಮುದಾಚಾರಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ 'ಅಹಂ ಸೋತಾಪನ್ನೋ'ತಿ ವಾ 'ಸಕದಾಗಾಮೀ'ತಿ ವಾ 'ಅನಾಗಾಮೀ'ತಿ ವಾ ಮಞ್ಞತಿ। ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಲಾಭೀ ಪನ ಅರಹತ್ತೇಯೇವ ಠಪೇತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಸಮಾಧಿಬಲೇನ ಕಿಲೇಸಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸುಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಟ್ಠಿಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ ಅಸೀತಿಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ ವಸ್ಸಸತಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ನ ಸಮುದಾಚರನ್ತಿ; ಖೀಣಾಸವಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಚಾರೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಏವಂ ದೀಘರತ್ತಂ ಕಿಲೇಸಸಮುದಾಚಾರಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅನ್ತರಾ ಅಟ್ಠತ್ವಾವ 'ಅರಹಾ ಅಹ'ನ್ತಿ ಮಞ್ಞತಿ, ಉಚ್ಚಮಾಲಙ್ಕವಾಸೀ ಮಹಾನಾಗತ್ಥೇರೋ ವಿಯ, ಹಙ್ಕನಕವಾಸೀ ಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರೋ ವಿಯ, ಚಿತ್ತಲಪಬ್ಬತೇ ನಿಙ್ಕಪೋಣ್ಣಪಧಾನಘರವಾಸೀ ಚೂಳಸುಮತ್ಥೇರೋ ವಿಯ ಚ।

ತತ್ರಿದಂ ಏಕವತ್ಥುಪರಿದೀಪನಂ - ತಲಙ್ಗರವಾಸೀ ಧಮ್ಮದಿನ್ನತ್ಥೇರೋ ಕಿರ ನಾಮ ಏಕೋ ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದೋ ಮಹಾಖೀಣಾಸವೋ ಮಹತೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ಓವಾದದಾಯಕೋ ಅಹೋಸಿ। ಸೋ ಏಕದಿವಸಂ ಅತ್ತನೋ ದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ 'ಕಿನ್ನು ಖೋ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಉಚ್ಚತಲಙ್ಕವಾಸೀಮಹಾನಾಗತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸಮಣಕಿಚ್ಚಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪತ್ತೋ, ನೋ'ತಿ ಆವಜ್ಜನ್ತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಮೇವಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ 'ಮಯಿ ಅಗಚ್ಛನ್ತೇ ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲಕಿರಿಯಮೇವ ಕರಿಸ್ಸತೀ'ತಿ ಚ ಞತ್ವಾ ಇದ್ಧಿಯಾ ವೇಹಾಸಂ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಥೇರಸ್ಸ ಸಮೀಪೇ ಓರೋಹಿತ್ವಾ ವನ್ದಿತ್ವಾ ವತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದಿ। 'ಕಿಂ, ಆವುಸೋ ಧಮ್ಮದಿನ್ನ, ಅಕಾಲೇ ಆಗತೋಸೀ'ತಿ ಚ ವುತ್ತೋ 'ಪಞ್ಹಂ, ಭನ್ತೇ, ಪುಚ್ಛಿತುಂ ಆಗತೋಮ್ಹೀ'ತಿ ಆಹ।

ತತೋ 'ಪುಚ್ಛಾವುಸೋ, ಜಾನಮಾನೋ ಕಥಯಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವುತ್ತೋ ಪಞ್ಹಾಸಹಸ್ಸಂ ಪುಚ್ಛಿ। ಥೇರೋ ಪುಚ್ಛಿತಪುಚ್ಛಿತಂ ಪಞ್ಹಂ ಅಸಜ್ಜಮಾನೋವ ಕಥೇಸಿ। ತತೋ 'ಅತಿತಿಕ್ಖಂ ತೇ, ಭನ್ತೇ, ಞಾಣಂ। ಕದಾ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಿಗತೋ'ತಿ ವುತ್ತೋ 'ಇತೋ ಸಟ್ಠಿವಸ್ಸಕಾಲೇ, ಆವುಸೋ'ತಿ ಆಹ। 'ಸಮಾಧಿಮ್ಪಿ, ಭನ್ತೇ, ವಳಞ್ಜೇಥಾ'ತಿ? 'ನ ಇದಂ, ಆವುಸೋ, ಭಾರಿಯ'ನ್ತಿ। 'ತೇನ ಹಿ, ಭನ್ತೇ, ಏಕಂ ಹತ್ಥಿಂ ಮಾಪೇಥಾ'ತಿ। ಥೇರೋ ಸಬ್ಬಸೇತಂ ಹತ್ಥಿಂ ಮಾಪೇಸಿ। 'ಇದಾನಿ, ಭನ್ತೇ, ಯಥಾ ಅಯಂ ಹತ್ಥೀ ಅಞ್ಚಿತಕಣ್ಣೋ

ಪಸಾರಿತನಙ್ಗುಟ್ಠೋ ಸೋಣ್ಡಂ ಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಭೇರವಂ ಕೋಞ್ಚನಾದಂ ಕರೋನ್ತೋ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಅಭಿಮುಖೋ ಆಗಚ್ಛತಿ ತಥಾ ತಂ ಕರೋಥಾ'ತಿ। ಥೇರೋ ತಥಾ ಕತ್ವಾ ವೇಗೇನ ಆಗಚ್ಛತೋ ಹತ್ಥಿಸ್ಸ ಭೇರವಂ ಆಕಾರಂ ದಿಸ್ವಾ ಉಟ್ಠಾಯ ಪಲಾಯಿತುಂ ಆರದ್ಧೋ। ತಮೇನಂ ಖೀಣಾಸವತ್ಥೇರೋ ಹತ್ಥಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ಚೀವರಕಣ್ಣೇ ಗಹೇತ್ವಾ 'ಭನ್ತೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸಾರಜ್ಜಂ ನಾಮ ಹೋತೀ'ತಿ ಆಹ। ಸೋ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಂ ಞತ್ವಾ 'ಅವಸ್ಸಯೋ ಮೇ, ಆವುಸೋ ಧಮ್ಮದಿನ್ನ, ಹೋಹೀ'ತಿ ವತ್ವಾ ಪಾದಮೂಲೇ ಉಕ್ಕುಟಿಕಂ ನಿಸೀದಿ। 'ಭನ್ತೇ, ತುಮ್ಹಾಕಂ ಅವಸ್ಸಯೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿಚ್ಚೇವಾಹಂ ಆಗತೋ, ಮಾ ಚಿನ್ತಯಿತ್ಥಾ'ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಕಥೇಸಿ। ಥೇರೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚಙ್ಕಮಂ ಆರುಯ್ಹ ತತಿಯೇ ಪದವಾರೇ ಅಗ್ಗಫಲಂ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಿ। ಥೇರೋ ಕಿರ ದೋಸಚರಿತೋ ಅಹೋಸಿ।

೮೮೩. ಅಸ್ಮಿಮಾನನಿದ್ದೇಸೇ **ರೂಪಂ ಅಸ್ಮೀತಿ ಮಾನೋ**ತಿ 'ಅಹಂ ರೂಪ'ನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾನೋ। **ಛನ್ದೋ**ತಿ ಮಾನಂ ಅನುಗತಚ್ಛನ್ದೋವ। ತಥಾ **ಅನುಸಯೋ**। ವೇದನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೮೮೪. ಮಿಚ್ಛಾಮಾನನಿದ್ದೇಸೇ **ಪಾಪಕೇನ ವಾ ಕಮ್ಮಾಯತನೇನಾ**ತಿ ಆದೀಸು **ಪಾಪಕಂ ಕಮ್ಮಾಯತನಂ** ನಾಮ ಕೇವಟ್ಟಮಚ್ಛಬನ್ಧನೇಸಾದಾದೀನಂ ಕಮ್ಮಂ। **ಪಾಪಕಂ ಸಿಪ್ಪಾಯತನಂ** ನಾಮ ಮಚ್ಛಜಾಲಖಿಪನಕುಮಿನಕರಣೇಸು ಚೇವ ಪಾಸಓಡ್ಡನಸೂಲಾರೋಪನಾದೀಸು ಚ ಛೇಕತಾ। **ಪಾಪಕಂ ವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನಂ** ನಾಮ ಯಾ ಕಾಚಿ ಪರೂಪಘಾತವಿಜ್ಜಾ। **ಪಾಪಕಂ ಸುತಂ** ನಾಮ ಭಾರತಯುದ್ಧಸೀತಾಹರಣಾದಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ। **ಪಾಪಕಂ ಪಟಿಭಾನಂ** ನಾಮ ದುಬ್ಭಾಸಿತಯುತ್ತಂ ಕಪ್ಪನಾಟಕವಿಲಪ್ಪನಾದಿಪಟಿಭಾನಂ। **ಪಾಪಕಂ ಸೀಲಂ** ನಾಮ ಅಜಸೀಲಂ ಗೋಸೀಲಂ। **ವತಮ್ಪಿ** ಅಜವತಗೋವತಮೇವ। **ಪಾಪಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿ** ಪನ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿಗತೇಸು ಯಾ ಕಾಚಿ ದಿಟ್ಠಿ।

೮೮೫. ಞಾತಿವಿತಕ್ಕನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು 'ಮಯ್ಹಂ ಞಾತಯೋ ಸುಖಜೀವಿನೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯುತ್ತಾ'ತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ಗೇಹಸಿತಪೇಮೇನ ಞಾತಕೇ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನವಿತಕ್ಕೋವ **ಞಾತಿವಿತಕ್ಕೋ** ನಾಮ। 'ಖಯಂ ಗತಾ ವಯಂ ಗತಾ ಸದ್ಧಾ ಪಸನ್ನಾ'ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ಪನ ಞಾತಿವಿತಕ್ಕೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ।

೮೮೬. 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಜನಪದೋ ಸುಭಿಕ್ಖೋ ಸಮ್ಪನ್ನಸಸ್ಸೋ'ತಿ ತುಟ್ಠಮಾನಸ್ಸ ಗೇಹಸಿತಪೇಮವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪನ್ನವಿತಕ್ಕೋ **ಜನಪದವಿತಕ್ಕೋ** ನಾಮ। 'ಅಮ್ಹಾಕಂ ಜನಪದೇ ಮನುಸ್ಸಾ ಸದ್ಧಾ ಪಸನ್ನಾ ಖಯಂ ಗತಾ ವಯಂ ಗತಾ'ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ಪನ ಜನಪದವಿತಕ್ಕೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ।

೮೮೭. ಅಮರತ್ಥಾಯ ವಿತಕ್ಕೋ, ಅಮರೋ ವಾ ವಿತಕ್ಕೋತಿ **ಅಮರವಿತಕ್ಕೋ**। ತತ್ಥ 'ಉಕ್ಕುಟಿಕಪ್ಪಧಾನಾದೀಹಿ ದುಕ್ಖೇ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣೇ ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಅತ್ತಾ ಸುಖೀ ಹೋತಿ ಅಮರೋ'ತಿ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಾಯ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಾಯ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಅಮರತ್ಥಾಯ ವಿತಕ್ಕೋ ನಾಮ। ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೋ ಪನ 'ಸಸ್ಸತಂ ವದೇಸೀ'ತಿಆದೀನಿ ಪುಟ್ಠೋ 'ಏವನ್ತಿಪಿ ಮೇ ನೋ, ತಥಾತಿಪಿ ಮೇ ನೋ' ಅಞ್ಞಥಾತಿಪಿ ಮೇ ನೋ, ನೋತಿಪಿ ಮೇ ನೋ, ನೋ ನೋತಿಪಿ ಮೇ ನೋ'ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೬೨) ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋ ದಿಟ್ಠಿಗತಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ। ಯಥಾ ಅಮರೋ ನಾಮ ಮಚ್ಛೋ ಉದಕೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಮಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಧಾವತಿ, ಗಾಹಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ; ಏವಮೇವ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಅಸಣ್ಠಹನತೋ ನ ಮರತೀತಿ ಅಮರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಂ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಮರವಿತಕ್ಕೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೮೮೮. **ಪರಾನುದ್ದಯತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಅನುದ್ದಯತಾಪತಿರೂಪಕೇನ ಗೇಹಸಿತಪೇಮೇನ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ। **ಸಹನನ್ದೀ**ತಿಆದೀಸು ಉಪಟ್ಠಾಕೇಸು ನನ್ದನ್ತೇಸು ಸೋಚನ್ತೇಸು ಚ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದಿಗುಣಂ ನನ್ದತಿ, ದಿಗುಣಂ ಸೋಚತಿ; ತೇಸು ಸುಖಿತೇಸು ದಿಗುಣಂ ಸುಖಿತೋ ಹೋತಿ, ದುಕ್ಖಿತೇಸು ದಿಗುಣಂ ದುಕ್ಖಿತೋ ಹೋತಿ। **ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಕಿಚ್ಚಕರಣೀಯೇಸೂ**ತಿ ತೇಸು ಮಹನ್ತೇಸು ವಾ ಖುದ್ದಕೇಸು ವಾ ಕಮ್ಮೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು। **ಅತ್ತನಾ ವಾ ಯೋಗಂ ಆಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಾನಿ ತಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಸಾಧೇನ್ತೋ

ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ವೀತಿಕ್ಕಮತಿ, ಸಲ್ಲೇಖಂ ಕೋಪೇತಿ। **ಯೋ ತತ್ಥಾ**ತಿ ಯೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಟ್ಠವಿಹಾರೇ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಯೋಗಾಪಜ್ಜನೇ ಗೇಹಸಿತೋ ವಿತಕ್ಕೋ - ಅಯಂ ಪರಾನುದ್ದಯತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ ನಾಮ।

೮೮೯. **ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ಚೀವರಾದಿಲಾಭೇನ ಚೇವ ಸಕ್ಕಾರೇನ ಚ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೇನ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ।

೮೯೦. **ಅನವಞ್ಞತ್ತಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ 'ಅಹೋ ವತ ಮಂ ಪರೇ ನ ಅವಜಾನೇಯ್ಯುಂ, ನ ಪೋಥೇತ್ವಾ ವಿಹೇಠೇತ್ವಾ ಕಥೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಏವಂ ಅನವಞ್ಞಾತಭಾವಪತ್ಥನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಿತಕ್ಕೋ। **ಯೋ ತತ್ಥ ಗೇಹಸಿತೋ**ತಿ ಯೋ ತಸ್ಮಿಂ 'ಮಾ ಮಂ ಪರೇ ಅವಜಾನಿಂಸೂ'ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಚಿತ್ತೇ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಸಙ್ಖಾತಗೇಹನಿಸ್ಸಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನವಿತಕ್ಕೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಕಟಮೇವಾತಿ।

ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೨.) ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೯೧. ದುಕೇಸು ಕೋಧನಿದ್ದೇಸಾದಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಹೇಟ್ಠಾ ಅನಾಗತೇಸು ಪನ ಉಪನಾಹನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ಪುಬ್ಬಕಾಲಂ ಕೋಧಂ ಉಪನಯ್ಹತೀತಿ ಅಪರಕಾಲಕೋಧೋ **ಉಪನಾಹೋ** ನಾಮ। ಉಪನಯ್ಹನಾಕಾರೋ **ಉಪನಯ್ಹನಾ**। ಉಪನಯ್ಹಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಉಪನಯ್ಹಿತತ್ತಂ**। **ಅಟ್ಠಪನಾ**ತಿ ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಟ್ಠಪನಾ ಮರಿಯಾದಟ್ಠಪನಾ ವಾ। **ಠಪನಾ**ತಿ ಪಕತಿಠಪನಾ। **ಸಣ್ಠಪನಾ**ತಿ ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಘಾತಟ್ಠಪನಾ। **ಅನುಸಂಸನ್ದನಾ**ತಿ ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನೇನ ಕೋಧೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನ್ತರಂ ಅದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಏಕೀಭಾವಕರಣಾ। **ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧನಾ**ತಿ ಪುರಿಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಘಟನಾ। **ದಳ್ಹೀಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಥಿರಕರಣಂ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಉಪನನ್ಧನಲಕ್ಖಣೋ ವೇರಂ ಅಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನರಸೋ ಉಪನಾಹೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ; ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ವೇರಂ ನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ; 'ಏವಂ ನಾಮ ಮಂ ಏಸ ವತ್ತುಂ ಅನನುಚ್ಛವಿಕೋ'ತಿ ಅಪರಾಪರಂ ಅನುಬನ್ಧತಿ; ಆದಿತ್ತಪೂತಿಅಲಾತಂ ವಿಯ ಜಲತೇವ ; ಧೋವಿಯಮಾನಂ ಅಚ್ಛಚಮ್ಮಂ ವಿಯ, ವಸಾತೇಲಮಕ್ಖಿತಪಿಲೋತಿಕಾ ವಿಯ ಚ ನ ಪರಿಸುಜ್ಝತಿ।

೮೯೨. ಮಕ್ಖನಭಾವವಸೇನ **ಮಕ್ಖೋ;** ಪರಗುಣಮಕ್ಖನಾಯ ಪವತ್ತೇನ್ತೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣಂ, ಗೂಥಪಹರಣಕಂ ಗೂಥೋ ವಿಯ, ಪಠಮತರಂ ಮಕ್ಖೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತೋ ಪರಾ ದ್ವೇ ಆಕಾರಭಾವನಿದ್ದೇಸಾ। ನಿಟ್ಠುರಭಾವೋ **ನಿಟ್ಠುರಿಯಂ;** 'ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಏತ್ತಕಮ್ಪಿ ನತ್ಥೀ'ತಿ ಖೇಳಪಾತನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಟ್ಠುರಿಯಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನಿಟ್ಠುರಿಯಕರಣಂ। ಗಹಟ್ಠೋ ವಾ ಹಿ ಗಹಟ್ಠಂ, ಭಿಕ್ಖು ವಾ ಭಿಕ್ಖುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವಸನ್ತೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನೇವ ಕುಜ್ಝಿತ್ವಾ 'ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಏತ್ತಕಮ್ಪಿ ನತ್ಥೀ'ತಿ ಖೇಳಂ ಪಾತೇತ್ವಾ ಪಾದೇನ ಮದ್ದನ್ತೋ ವಿಯ ನಿಟ್ಠುರಿಯಂ ನಾಮ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ನಿಟ್ಠುರಿಯಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಪನೇಸ ಪರಗುಣಮಕ್ಖನಲಕ್ಖಣೋ ಮಕ್ಖೋ, ತೇಸಂ ವಿನಾಸನರಸೋ, ಪರೇನ ಸುಕತಾನಂ ಕಿರಿಯಾನಂ ಅವಚ್ಛಾದನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ।

ಪಳಾಸತೀತಿ **ಪಳಾಸೋ;** ಪರಸ್ಸ ಗುಣೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಗುಣೇಹಿ ಸಮಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಳಾಸಸ್ಸ ಆಯನಾ **ಪಳಾಸಾಯನಾ**। ಪಳಾಸೋ ಚ ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಜಯಾಹರಣತೋ ಆಹಾರೋ ಚಾತಿ **ಪಳಾಸಾಹಾರೋ**। **ವಿವಾದಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ವಿವಾದಕಾರಣಂ। **ಯುಗಗ್ಗಾಹೋ**ತಿ ಸಮಧುರಗ್ಗಹಣಂ। **ಅಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ಗಹಿತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಪನೇಸ ಯುಗಗ್ಗಾಹಲಕ್ಖಣೋ ಪಳಾಸೋ, ಪರಗುಣೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಗುಣಾನಂ ಸಮಕರಣರಸೋ, ಪರೇಸಂ ಗುಣಪ್ಪಮಾಣೇನ ಉಪಟ್ಠಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ಪಳಾಸೀ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ದುತಿಯಸ್ಸ ಧುರಂ ನ ದೇತಿ, ಸಮಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಸಾಕಚ್ಛಮಣ್ಡಲೇ

ಅಞ್ಞೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಬಹೂಸು ಸುತ್ತೇಸು ಚ ಕಾರಣೇಸು ಚ ಆಭತೇಸುಪಿ 'ತವ ಚ ಮಮ ಚ ವಾದೇ ಕಿಂ ನಾಮ ನಾನಾಕರಣಂ? ನನು ಮಜ್ಝೇ ಭಿನ್ನಸುವಣ್ಣಂ ವಿಯ ಏಕಸದಿಸಮೇವ ಅಮ್ಹಾಕಂ ವಚನ'ನ್ತಿ ವದತಿ। ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯನಿದ್ದೇಸಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ।

೮೯೪. ಮಾಯಾನಿದ್ದೇಸೇ **ವಾಚಂ ಭಾಸತೀತಿ** ಜಾನಂಯೇವ 'ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಾರಿಯಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಅಮ್ಹಾಕಂ ಪನ ವೀತಿಕ್ಕಮಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ'ತಿ ಉಪಸನ್ತೋ ವಿಯ ಭಾಸತಿ। **ಕಾಯೇನ ಪರಕ್ಕಮತೀತಿ** 'ಮಯಾ ಕತಂ ಇದಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಮಾ ಕೇಚಿ ಜಾನಿಂಸೂ'ತಿ ಕಾಯೇನ ವತ್ತಂ ಕರೋತಿ। ವಿಜ್ಜಮಾನದೋಸಪಟಿಚ್ಛಾದನತೋ ಚಕ್ಖುಮೋಹನಮಾಯಾ ವಿಯಾತಿ **ಮಾಯಾ**। ಮಾಯಾವಿನೋ ಭಾವೋ **ಮಾಯಾವಿತಾ**। ಕತ್ವಾ ಪಾಪಂ ಪುನ ಪಟಿಚ್ಛಾದನತೋ ಅತಿಚ್ಚ ಆಸರನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾತಿ **ಅಚ್ಚಾಸರಾ**। ಕಾಯವಾಚಾಕಿರಿಯಾಹಿ ಅಞ್ಞಥಾ ದಸ್ಸನತೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ **ವಞ್ಚನಾ**। ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ನಿಕರೋನ್ತೀತಿ **ನಿಕತಿ;** ಮಿಚ್ಛಾಕರೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। 'ನಾಹಂ ಏವಂ ಕರೋಮೀ'ತಿ ಪಾಪಾನಂ ವಿಕ್ಖಿಪನತೋ **ವಿಕಿರಣಾ**। 'ನಾಹಂ ಏವಂ ಕರೋಮೀ'ತಿ ಪರಿವಜ್ಜನತೋ **ಪರಿಹರಣಾ**। ಕಾಯಾದೀಹಿ ಸಂವರಣತೋ **ಗೂಹನಾ**। ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಗೂಹನಾ **ಪರಿಗೂಹನಾ**। ತಿಣಪಣ್ಣೇಹಿ ವಿಯ ಗೂಥಂ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮೇಹಿ ಪಾಪಂ ಛಾದೇತೀತಿ **ಛಾದನಾ**। ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಛಾದನಾ **ಪಟಿಚ್ಛಾದನಾ**। ನ ಉತ್ತಾನಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತೀತಿ **ಅನುತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಂ**। ನ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತೀತಿ **ಅನಾವಿಕಮ್ಮಂ**। ಸುಟ್ಠು ಛಾದನಾ **ವೋಚ್ಛಾದನಾ**। ಕತಪಟಿಚ್ಛಾದನವಸೇನ ಪುನಪಿ ಪಾಪಸ್ಸ ಕರಣತೋ **ಪಾಪಕಿರಿಯಾ**। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಕತಪಟಿಚ್ಛಾದನಲಕ್ಖಣಾ ಮಾಯಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ; ಯಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಭಸ್ಮಾಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋ ವಿಯ ಅಙ್ಗಾರೋ, ಉದಕಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋ ವಿಯ ಖಾಣು, ಪಿಲೋತಿಕಾಪಲಿವೇಠಿತಂ ವಿಯ ಚ ಸತ್ಥಂ ಹೋತಿ।

ಸಾಠೇಯ್ಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಸಠೋತಿ** ಅಸನ್ತಗುಣಪರಿದೀಪನತೋ ನ ಸಮ್ಮಾ ಭಾಸಿತಾ। ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಸಠೋ **ಪರಿಸಠೋ**। **ಯಂ ತತ್ಥಾತಿ** ಯಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ। **ಸಠನ್ತಿ** ಅಸನ್ತಗುಣದೀಪನಂ ಕೇರಾಟಿಯಂ। **ಸಠತಾತಿ** ಸಠಾಕಾರೋ। **ಕಕ್ಕರತಾತಿ** ಪದುಮನಾಲಿಸ್ಸ ವಿಯ ಅಪರಾಮಸನಕ್ಖಮೋ ಖರಫರುಸಭಾವೋ। **ಕಕ್ಕರಿಯ**ನ್ತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। **ಪರಿಕ್ಖತ್ತತಾ ಪಾರಿಕ್ಖತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಪದದ್ವಯೇನ ನಿಖಣಿತ್ವಾ ಠಪಿತಂ ವಿಯ ದಳ್ಹಕೇರಾಟಿಯಂ ವುತ್ತಂ। **ಇದಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಇದಂ ಅತ್ತನೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಗುಣಪ್ಪಕಾಸನಲಕ್ಖಣಂ ಸಾಠೇಯ್ಯಂ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ; ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕುಚ್ಛಿಂ ವಾ ಪಿಟ್ಠಿಂ ವಾ ಜಾನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ।

> ವಾಮೇನ ಸೂಕರೋ ಹೋತಿ, ದಕ್ಖಿಣೇನ ಅಜಾಮಿಗೋ।
> ಸರೇನ ನೇಲಕೋ ಹೋತಿ, ವಿಸಾಣೇನ ಜರಗ್ಗವೋತಿ॥

ಏವಂ ವುತ್ತಯಕ್ಖಸೂಕರಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। **ಅವಿಜ್ಜಾದಿನಿದ್ದೇಸಾ** ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ।

೯೦೧. ಅನಜ್ಜವನಿದ್ದೇಸೇ **ಅನಜ್ಜವೋತಿ** ಅನುಜುತಾಕಾರೋ। ಅನಜ್ಜವಭಾವೋ **ಅನಜ್ಜವತಾ**। **ಜಿಮ್ಹತಾತಿ** ಚನ್ದವಙ್ಕತಾ। **ವಙ್ಕತಾತಿ** ಗೋಮುತ್ತವಙ್ಕತಾ। **ಕುಟಿಲತಾತಿ** ನಙ್ಗಲಕೋಟಿವಙ್ಕತಾ। ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಇಮೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತವಙ್ಕತಾವ ಕಥಿತಾ।

ಅಮದ್ದವನಿದ್ದೇಸೇ ನ ಮುದುಭಾವೋ **ಅಮುದುತಾ**। ಅಮದ್ದವಾಕಾರೋ **ಅಮದ್ದವತಾ**। ಕಕ್ಖಳಭಾವೋ **ಕಕ್ಖಳಿಯಂ**। ಮದ್ದವಕರಸ್ಸ ಸಿನೇಹಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಫರುಸಭಾವೋ **ಫಾರುಸಿಯಂ**। ಅನೀಚವುತ್ತಿತಾಯ ಉಜುಕಮೇವ ಠಿತಚಿತ್ತಭಾವೋ **ಉಜುಚಿತ್ತತಾ** । ಪುನ ಅಮುದುತಾಗಹಣಂ ತಸ್ಸಾ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ 'ಅಮುದುತಾಸಙ್ಖಾತಾ ಉಜುಚಿತ್ತತಾ, ನ ಅಜ್ಜವಸಙ್ಖಾತಾ ಉಜುಚಿತ್ತತಾ'ತಿ।

೯೦೩. **ಅಕ್ಖನ್ತಿನಿದ್ದೇಸಾದಯೋ** ಖನ್ತಿನಿದ್ದೇಸಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೯೦೮. ಸಂಯೋಜನನಿದ್ದೇಸೇ **ಅಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ** ಕಾಮಭವೋ। **ಬಹಿದ್ಧಾತಿ** ರೂಪಾರೂಪಭವೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಕಾಮಭವೇ ಅಪ್ಪಂ ಕಾಲಂ ವಸನ್ತಿ ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಮೇವ ಕೋಟ್ಠಾಸಂ, ಇತರೇಸು ತೀಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಕಾಮಭವೋ ಸುಞ್ಞೋ ಹೋತಿ ತುಚ್ಛೋ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ಬಹುಂ ಕಾಲಂ ವಸನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ನೇಸಂ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮಭವೇ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಬಹುಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅಪ್ಪಾ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು, ಯತ್ಥ ಚ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಬಹುಕಾ ತತ್ಥ ಆಲಯೋಪಿ ಪತ್ಥನಾಪಿ ಅಭಿಲಾಸೋಪಿ ಬಹು ಹೋತಿ, ಯತ್ಥ ಅಪ್ಪಾ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪೋ, ತಸ್ಮಾ ಕಾಮಭವೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ನಾಮ ಜಾತೋ, ರೂಪಾರೂಪಭವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ನಾಮ। ಇತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಮಭವೇ ಬನ್ಧನಂ **ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನಂ** ನಾಮ, ಬಹಿದ್ಧಾಸಙ್ಖಾತೇಸು ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಬನ್ಧನಂ **ಬಹಿದ್ಧಾಸಂಯೋಜನಂ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಏಕೇಕಂ ಪಞ್ಚಪಞ್ಚವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಪಞ್ಚೋರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ ಪಞ್ಚುದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಾನೀ"ತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಓರಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಧಾತು, ತತ್ಥ ಉಪಪತ್ತಿನಿಪ್ಫಾದನತೋ ತಂ ಓರಂ ಭಜನ್ತೀತಿ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ। ಉದ್ಧಂ ವುಚ್ಚತಿ ರೂಪಾರೂಪಧಾತು, ತತ್ಥ ಉಪಪತ್ತಿನಿಪ್ಫಾದನತೋ ತಂ ಉದ್ಧಂ ಭಜನ್ತೀತಿ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಾನೀತಿ।

ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೩.) ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೦೯. ತಿಕನಿದ್ದೇಸೇ ತೀಹಿ ಅಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ವಟ್ಟಮೂಲಸಮುದಾಚಾರೋ ಕಥಿತೋ। ಅಕುಸಲವಿತಕ್ಕಾದೀಸು ವಿತಕ್ಕನವಸೇನ **ವಿತಕ್ಕೋ,** ಸಞ್ಜಾನನವಸೇನ **ಸಞ್ಞಾ,** ಸಭಾವಟ್ಠೇನ **ಧಾತೂತಿ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದುಚ್ಚರಿತನಿದ್ದೇಸೇ ಪಠಮನಯೋ ಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ವಿಭತ್ತೋ, ದುತಿಯೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕಕಮ್ಮವಸೇನ, ತತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಚೇತನಾವಸೇನೇವ।

೯೧೪. ಆಸವನಿದ್ದೇಸೇ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ತಯೋವ ಆಸವಾ ಕಥಿತಾ।

೯೧೯. ಏಸನಾನಿದ್ದೇಸೇ ಸಙ್ಖೇಪತೋ **ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಕಾಮೇಸನಾತಿ** ಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತೋ ಕಾಮಗವೇಸನರಾಗೋ **ಕಾಮೇಸನಾ। ಯೋ ಭವೇಸು ಭವಚ್ಛನ್ದೋತಿ**ಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತೋ ಭವಗವೇಸನರಾಗೋ **ಭವೇಸನಾ। ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ**ಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಸಮ್ಮತಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ಗವೇಸನಾ ದಿಟ್ಠಿ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾತಿ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ನ ಕೇವಲಂ ರಾಗದಿಟ್ಠಿಯೋ ಏವ ಏಸನಾ, ತದೇಕಟ್ಠಂ ಪನ ಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಏಸನಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ದುತಿಯನಯೋ ವಿಭತ್ತೋ। ತತ್ಥ **ತದೇಕಟ್ಠನ್ತಿ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಕಟ್ಠಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಕಾಮರಾಗೇಕಟ್ಠಂ ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾನಮೇವ ಪವತ್ತತಿ; ಭವರಾಗೇಕಟ್ಠಂ ಪನ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ। ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಚಙ್ಕಮನ್ತಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಅಸ್ಸಾದನಕಾಲೇ ಅಕುಸಲಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಹೋತಿ, 'ಅಹೋ ಸುಖಂ ಅಹೋ ಸುಖ'ನ್ತಿ ವಾಚಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದನಕಾಲೇ ವಚೀಕಮ್ಮಂ, ಕಾಯಙ್ಗವಾಚಙ್ಗಾನಿ ಅಚೋಪೇತ್ವಾ ಮನಸಾವ ಅಸ್ಸಾದನಕಾಲೇ ಮನೋಕಮ್ಮಂ। ಅನ್ತಗ್ಗಾಹಿಕದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾನಂ ಚಙ್ಕಮನಾದಿವಸೇನ ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ।

೯೨೦. ವಿಧಾನಿದ್ದೇಸೇ "ಕಥಂವಿಧಂ ಸೀಲವನ್ತಂ ವದನ್ತಿ, ಕಥಂವಿಧಂ ಪಞ್ಞವನ್ತಂ ವದನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೯೫) ಆಕಾರಸಣ್ಠಾನಂ ವಿಧಾ ನಾಮ। "ಏಕವಿಧೇನ ಞಾಣವತ್ಥೂ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೭೫೧) ಕೋಟ್ಠಾಸೋ। "ವಿಧಾಸು ನ ವಿಕಮ್ಪತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಥೇರಗಾ॰ ೧೦೭೯) ಮಾನೋ। ಇಧಾಪಿ ಮಾನೋವ ವಿಧಾ ನಾಮ। ಸೋ ಹಿ ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ವಿದಹನತೋ ವಿಧಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಠಪನಟ್ಠೇನ ವಾ ವಿಧಾ। ತಸ್ಮಾ 'ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಮಾನವಿಧಾ ಮಾನಠಪನಾ **ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ವಿಧಾತಿ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೯೧೧. ಭಯನಿದ್ದೇಸೇ **ಜಾತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಭಯ**ನ್ತಿ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಭಯಂ। **ಭಯಾನಕ**ನ್ತಿ ಆಕಾರನಿದ್ದೇಸೋ। **ಛಮ್ಭಿತತ್ತ**ನ್ತಿ ಭಯವಸೇನ ಗತ್ತಚಲನಂ। **ಲೋಮಹಂಸೋ**ತಿ ಲೋಮಾನಂ ಹಂಸನಂ, ಉದ್ಧಗ್ಗಭಾವೋ। ಇಮಿನಾ ಪದದ್ವಯೇನ ಕಿಚ್ಚತೋ ಭಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ **ಚೇತಸೋ ಉತ್ರಾಸೋ**ತಿ ಸಭಾವತೋ ದಸ್ಸಿತಂ।

೯೧೨. ತಮನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಕಥಿತಾ। "ತಮನ್ಧಕಾರೋ ಸಮ್ಮೋಹೋ, ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ ಮಹಬ್ಭಯೋ"ತಿ ವಚನತೋ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ **ತಮೋ** ನಾಮ। ತಿಣ್ಣಂ ಪನ ಅದ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ದೇಸನಾಸುಖತಾಯ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತತ್ಥ 'ಕಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅತೀತೇ ಖತ್ತಿಯೋ ಅಹೋಸಿಂ ಉದಾಹು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇಸ್ಸೋ ಸುದ್ದೋ ಕಾಳೋ ಓದಾತೋ ರಸ್ಸೋ ದೀಘೋ'ತಿ ಕಙ್ಖನ್ತೋ **ಅತೀತಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಕಙ್ಖತಿ** ನಾಮ। 'ಕಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಅನಾಗತೇ ಖತ್ತಿಯೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ಉದಾಹು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇಸ್ಸೋ…ಪೇ॰… ದೀಘೋ'ತಿ ಕಙ್ಖನ್ತೋ **ಅನಾಗತಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಕಙ್ಖತಿ** ನಾಮ। 'ಕಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಂ ಏತರಹಿ ಖತ್ತಿಯೋ ಉದಾಹು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇಸ್ಸೋ ಸುದ್ದೋ; ಕಿಂ ವಾ ಅಹಂ ರೂಪಂ ಉದಾಹು ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಞ್ಞಾಣ'ನ್ತಿ ಕಙ್ಖನ್ತೋ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಕಙ್ಖತಿ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಖತ್ತಿಯೋ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಖತ್ತಿಯಭಾವಂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾವಂ, ವೇಸ್ಸೋ ವಾ ವೇಸ್ಸಭಾವಂ, ಸುದ್ದೋ ವಾ ಸುದ್ದಭಾವಂ ಅಜಾನನಕೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಜೀವಲದ್ಧಿಕೋ ಪನ ಸತ್ತೋ ಖತ್ತಿಯಜೀವಾದೀನಂ ವಣ್ಣಾದಿಭೇದಂ ಸುತ್ವಾ 'ಕೀದಿಸೋ ನು ಖೋ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಜೀವೋ - ಕಿಂ ನು ಖೋ ನೀಲಕೋ ಉದಾಹು ಪೀತಕೋ ಲೋಹಿತಕೋ ಓದಾತೋ ಚತುರಂಸೋ ಛಳಂಸೋ ಅಟ್ಠಂಸೋ'ತಿ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ಏವಂ ಕಙ್ಖತಿ ನಾಮ।

೯೧೩. **ತಿತ್ಥಾಯತನಾನೀ**ತಿ ತಿತ್ಥಭೂತಾನಿ ಆಯತನಾನಿ, ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ವಾ ಆಯತನಾನಿ। ತತ್ಥ ತಿತ್ಥಂ ನಾಮ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ। ತಿತ್ಥಿಯಾ ನಾಮ ಯೇಸಂ ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ರುಚ್ಚನ್ತಿ ಖಮನ್ತಿ। ಆಯತನಟ್ಠೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾ ಸಞ್ಞಾಯಮಾನಾ ಇಮೇಸುಯೇವ ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಸಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ಸಮೋಸರಮಾನಾಪಿ ಏತೇಸುಯೇವ ಸಮೋಸರನ್ತಿ ಸನ್ನಿಪತನ್ತಿ, ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಭಾವೇ ಚ ನೇಸಂ ಏತಾನಿಯೇವ ಕಾರಣಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ತಿತ್ಥಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಸಞ್ಜಾತಾನೀತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೇನ ಆಯತನಾನಿ ಚಾತಿ ತಿತ್ಥಾಯತನಾನಿ; ತೇನೇವತ್ಥೇನ ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ಆಯತನಾನೀತಿಪಿ ತಿತ್ಥಾಯತನಾನಿ। **ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ**ತಿ ಸತ್ತೋ। ಕಾಮಞ್ಚ ಪುರಿಸೋತಿಪಿ ಪುಗ್ಗಲೋತಿಪಿ ವುತ್ತೇ ಸತ್ತೋಯೇವ ವುತ್ತೋ, ಅಯಂ ಪನ **ಸಮ್ಮುತಿಕಥಾ** ನಾಮ ಯೋ ಯಥಾ ಜಾನಾತಿ ತಸ್ಸ ತಥಾ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಜಾನಾತಿ, ಪಟಿಸಂವಿದಿತಂ ಕರೋತಿ ಅನುಭವತಿ ವಾ। **ಪುಬ್ಬೇಕತಹೇತೂ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಕತಕಾರಣಾ, ಪುಬ್ಬೇ ಕತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನೇವ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ನಿಗಣ್ಠಸಮಯೋ। ಏವಂವಾದಿನೋ ಪನ ತೇ ಕಮ್ಮವೇದನಞ್ಚ ಕಿರಿಯವೇದನಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಕಂ ವಿಪಾಕವೇದನಮೇವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ। ಪಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದೀಸು (ಮಹಾನಿ॰ ೫) ಚ ಅಟ್ಠಸು ಆಬಾಧೇಸು ಸತ್ತ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಮಂಯೇವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾದೀಸು ಚ ತೀಸು ಕಮ್ಮೇಸು ದ್ವೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಕಂ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಮೇವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ, ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಸಙ್ಖಾತಾಸು ಚ ಚತೂಸು ಚೇತನಾಸು ವಿಪಾಕಚೇತನಂಯೇವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ।

ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಹೇತೂತಿ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಕಾರಣಾ; ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ವಾ ಪಜಾಪತಿನಾ ವಾ ಇಸ್ಸರೇನ ನಿಮ್ಮಿತತ್ತಾ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಮಯೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ನೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಅತ್ತನಾ ಕತಮೂಲಕೇನ ವಾ ಆಣತ್ತಿಮೂಲಕೇನ ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಕತೇನ ವಾ ಅಹೇತುಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ವಾ ಪಟಿಸಂವೇದೇತುಂ ನಾಮ ನ ಸಕ್ಕಾ; ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಕಾರಣಾ ಏವ ಪನ ಇಮಾ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ। ಏವಂವಾದಿನೋ ಪನೇತೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಆಬಾಧೇಸು ಏಕಮ್ಪಿ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಬಾಹನ್ತಿ। ತಥಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾದೀಸುಪಿ ಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಏಕಮ್ಪಿ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಬಾಹನ್ತಿ।

ಅಹೇತು ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾತಿ ಹೇತುಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ವಿನಾ ಅಕಾರಣೇನೇವ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಆಜೀವಕಸಮಯೋ। ಏವಂ ವಾದಿನೋ ಏತೇಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೇಸು ಕಾರಣೇಸು ಚ ಬ್ಯಾಧೀಸು ಚ ಏಕಮ್ಪಿ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತಿ।

೯೨೪. **ಕಿಞ್ಚನಾ**ತಿ ಪಲಿಬೋಧಾ। **ರಾಗೋ ಕಿಞ್ಚನ**ನ್ತಿ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸತ್ತೇ ಬನ್ಧತಿ ಪಲಿಬುನ್ಧೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದೋಸಮೋಹೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಙ್ಗಣಾನೀ**ತಿ "ಉದಙ್ಗಣೇ ತತ್ಥ ಪಪಂ ಅವಿನ್ದು"ನ್ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧.೨) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸೋ ಅಙ್ಗಣಂ। "ತಸ್ಸೇವ ರಜಸ್ಸ ವಾ ಅಙ್ಗಣಸ್ಸ ವಾ ಪಹಾನಾಯ ವಾಯಮತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೫೧) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಮಲಂ ವಾ ಪಙ್ಕೋ ವಾ। "ಸಾಙ್ಗಣೋವ ಸಮಾನೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೭) ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ನಾನಪ್ಪಕಾರೋ ತಿಬ್ಬಕಿಲೇಸೋ। ಇಧಾಪಿ ತದೇವ ಕಿಲೇಸಙ್ಗಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇನೇವ **ರಾಗೋ ಅಙ್ಗಣ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಮಲಾನೀತಿ ಮಲಿನಭಾವಕರಣಾನಿ। **ರಾಗೋ ಮಲ**ನ್ತಿ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಚಿತ್ತಂ ಮಲಿನಂ ಕರೋತಿ, ಮಲಂ ಗಾಹಾಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಮಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇತರೇಸುಪಿ ದ್ವೀಸು ಏಸೇವ ನಯೋ।

ವಿಸಮನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ರಾಗಾದೀಸು ಚೇವ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಸು ಚ ಸತ್ತಾ ಪಕ್ಖಲನ್ತಿ, ಪಕ್ಖಲಿತಾ ಚ ಪನ ಸಾಸನತೋಪಿ ಸುಗತಿತೋಪಿ ಪತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಕ್ಖಲನಪಾತಹೇತುತೋ **ರಾಗೋ ವಿಸಮ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಗ್ಗೀತಿ ಅನುದಹನಟ್ಠೇನ ಅಗ್ಗಿ। **ರಾಗಗ್ಗೀ**ತಿ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸತ್ತೇ ಅನುದಹತಿ ಝಾಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಗ್ಗೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದೋಸಮೋಹೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ವತ್ಥೂನಿ - ಏಕಾ ಕಿರ ದಹರಭಿಕ್ಖುನೀ ಚಿತ್ತಲಪಬ್ಬತವಿಹಾರೇ ಉಪೋಸಥಾಗಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ದ್ವಾರಪಾಲಕರೂಪಂ ಓಲೋಕಯಮಾನಾ ಠಿತಾ। ಅಥಸ್ಸಾ ಅನ್ತೋ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ। ಸಾ ತೇನೇವ ಝಾಯಿತ್ವಾ ಕಾಲಮಕಾಸಿ। ಭಿಕ್ಖುನಿಯೋ ಗಚ್ಛಮಾನಾ 'ಅಯಂ ದಹರಾ ಠಿತಾ, ಪಕ್ಕೋಸಥ ನ'ನ್ತಿ ಆಹಂಸು। ಏಕಾ ಗನ್ತ್ವಾ 'ಕಸ್ಮಾ ಠಿತಾಸೀ'ತಿ ಹತ್ಥೇ ಗಣ್ಹಿ। ಗಹಿತಮತ್ತಾ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಪತಿತಾ। ಇದಂ ತಾವ ರಾಗಸ್ಸ ಅನುದಹನತಾಯ ವತ್ಥು। ದೋಸಸ್ಸ ಪನ ಅನುದಹನತಾಯ ಮನೋಪದೋಸಿಕಾ ದೇವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಮೋಹಸ್ಸ ಅನುದಹನತಾಯ ಖಿಡ್ಡಾಪದೋಸಿಕಾ ದೇವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಮೋಹನವಸೇನ ಹಿ ತೇಸಂ ಸತಿಸಮ್ಮೋಸೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಖಿಡ್ಡಾವಸೇನ ಆಹಾರಕಾಲಂ ಅತಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಕಾಲಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ಕಸಾವಾ**ತಿ ಕಸಟಾ ನಿರೋಜಾ। ರಾಗಾದೀಸು ಚ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಸು ಚ ಏಕಮ್ಪಿ ಪಣೀತಂ ಓಜವನ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ **ರಾಗೋ ಕಸಾವೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೯೨೫. **ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ। **ನತ್ಥಿ ಕಾಮೇಸು ದೋಸೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇನ ವತ್ಥುಕಾಮಪಟಿಸೇವನದೋಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ವದತಿ। **ಪಾತಬ್ಯತ**ನ್ತಿ ಪಾತಬ್ಬಭಾವಂ ಪರಿಭುಞ್ಜನಂ ಅಜ್ಝೋಹರಣಂ। ಏವಂವಾದೀ ಹಿ ಸೋ ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಕಿಲೇಸಕಾಮಂ ಪಿವನ್ತೋ ವಿಯ ಅಜ್ಝೋಹರನ್ತೋ ವಿಯ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ। **ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುಗತಾ ದಿಟ್ಠಿ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಲಾಮಕಾ ದಿಟ್ಠಿ। ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ಪಠಮಾ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ, ತತಿಯಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ, ತಸ್ಮಾ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೯೨೬. **ಅರತಿ**ನಿದ್ದೇಸೋ ಚ **ವಿಹೇಸಾ**ನಿದ್ದೇಸೋ ಚ ವುತ್ತತ್ಥೋಯೇವ। ಅಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚರಿಯಾ **ಅಧಮ್ಮಚರಿಯಾ,** ಅಧಮ್ಮಕರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಸಮಾ ಚರಿಯಾ, ವಿಸಮಸ್ಸ ವಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚರಿಯಾತಿ **ವಿಸಮಚರಿಯಾ। ದೋವಚಸ್ಸತಾಪಾಪಮಿತ್ತತಾ** ನಿದ್ದೇಸಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ। ಪುಥುನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತಿತೋ ನಾನತ್ತೇಸು ಸಞ್ಞಾ **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ**। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಅಞ್ಞಾವ ಕಾಮಸಞ್ಞಾ, ಅಞ್ಞಾ ಬ್ಯಾಪಾದಾದಿಸಞ್ಞಾ, ತಸ್ಮಾ ನಾನತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾತಿಪಿ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ। **ಕೋಸಜ್ಜ**ಪಮಾದನಿದ್ದೇಸೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ವಿಸ್ಸಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕುಸಲಧಮ್ಮಭಾವನಾಯ ಅನನುಯೋಗವಸೇನ ಲೀನವುತ್ತಿತಾ **ಕೋಸಜ್ಜಂ,** ಪಮಜ್ಜನವಸೇನ ಪಮತ್ತಭಾವೋ **ಪಮಾದೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಸನ್ತುಟ್ಠಿತಾ**ದಿನಿದ್ದೇಸಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಏವ।

೯೩೧. ಅನಾದರಿಯನಿದ್ದೇಸೇ ಓವಾದಸ್ಸ ಅನಾದಿಯನವಸೇನ ಅನಾದರಭಾವೋ **ಅನಾದರಿಯಂ**। ಅನಾದರಿಯನಾಕಾರೋ **ಅನಾದರತಾ**। ಸಗರುವಾಸಂ ಅವಸನಟ್ಠೇನ ಅಗಾರವಭಾವೋ **ಅಗಾರವತಾ**। ಸಜೇಟ್ಠಕವಾಸಂ ಅವಸನಟ್ಠೇನ **ಅಪ್ಪತಿಸ್ಸವತಾ**। **ಅನದ್ದಾ**ತಿ ಅನಾದಿಯನಾ। **ಅನದ್ದಾಯನಾ**ತಿ ಅನಾದಿಯನಾಕಾರೋ। ಅನದ್ದಾಯ ಅಯಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅನದ್ದಾಯಿತತ್ತಂ**। ಅಸೀಲಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅಸೀಲ್ಯಂ**। **ಅಚಿತ್ತೀಕಾರೋ**ತಿ ಗರುಚಿತ್ತೀಕಾರಸ್ಸ ಅಕರಣಂ।

೯೩೨. ಅಸ್ಸದ್ಧಭಾವೋ **ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ**। ಅಸದ್ದಹನಾಕಾರೋ **ಅಸದ್ದಹನಾ**। ಓಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗಹಣಂ **ಅನೋಕಪ್ಪನಾ**। ಅಪ್ಪಸೀದನಟ್ಠೇನ **ಅನಭಿಪ್ಪಸಾದೋ**।

ಅವದಞ್ಞುತಾತಿ ಥದ್ಧಮಚ್ಛರಿಯವಸೇನ 'ದೇಹಿ, ಕರೋಹೀ'ತಿ ವಚನಸ್ಸ ಅಜಾನತಾ।

೯೩೪. **ಬುದ್ಧಾ ಚ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಬುದ್ಧಗ್ಗಹಣೇನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾಪಿ ಗಹಿತಾವ। **ಅಸಮೇತುಕಮ್ಯತಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಸಮೀಪಂ ಅಗನ್ತುಕಾಮತಾ। **ಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಅಸೋತುಕಮ್ಯತಾ**ತಿ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಸದ್ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ, ತಂ ಅಸುಣಿತುಕಾಮತಾ। **ಅನುಗ್ಗಹೇತುಕಮ್ಯತಾ**ತಿ ನ ಉಗ್ಗಹೇತುಕಾಮತಾ।

ಉಪಾರಮ್ಭಚಿತ್ತತಾತಿ ಉಪಾರಮ್ಭಚಿತ್ತಭಾವೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ಉಪಾರಮ್ಭೋವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಉಪಾರಮ್ಭೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಉಪಾರಮ್ಭನವಸೇನ **ಉಪಾರಮ್ಭೋ**। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪಾರಮ್ಭೋ **ಅನುಪಾರಮ್ಭೋ** ಉಪಾರಮ್ಭನಾಕಾರೋ **ಉಪಾರಮ್ಭನಾ**। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪಾರಮ್ಭನಾ **ಅನುಪಾರಮ್ಭನಾ**। ಅನುಪಾರಮ್ಭಿತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅನುಪಾರಮ್ಭಿತತ್ತಂ**। **ಉಞ್ಞಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಕತ್ವಾ ಜಾನನಾ। **ಅವಞ್ಞಾ**ತಿ ಅವಜಾನನಾ। ಪರಿಭವನಂ **ಪರಿಭವೋ**। ರನ್ಧಸ್ಸ ಗವೇಸಿತಾ **ರನ್ಧಗವೇಸಿತಾ**। ರನ್ಧಂ ವಾ ಗವೇಸತೀತಿ ರನ್ಧಗವೇಸೀ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ರನ್ಧಗವೇಸಿತಾ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಪರವಜ್ಜಾನುಪಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೋ ಉಪಾರಮ್ಭೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ, ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಯಥಾ ನಾಮ ತುನ್ನಕಾರೋ ಸಾಟಕಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ಛಿದ್ದಮೇವ ಓಲೋಕೇತಿ, ಏವಮೇವ ಪರಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಗುಣೇ ಮಕ್ಖೇತ್ವಾ ಅಗುಣೇಸುಯೇವ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ।

೯೩೬. **ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ**ತಿ ಅನುಪಾಯಮನಸಿಕಾರೋ। **ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚೇಯೇವ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ 'ಇದಂ ನಿಚ್ಚ'ನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ। **ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಚ್ಚವಿಪ್ಪಟಿಕುಲೇನ ಚಾ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅನನುಲೋಮವಸೇನ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನಾ**ತಿಆದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಾನೇವ। ಆವಜ್ಜನಞ್ಹಿ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ಆವಟ್ಟೇತೀತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ **ಆವಟ್ಟನಾ**। ಅನುಅನು ಆವಟ್ಟೇತೀತಿ **ಅನಾವಟ್ಟನಾ**। ಆಭುಜತೀತಿ **ಆಭೋಗೋ**। ಭವಙ್ಗಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಸಮನ್ನಾಹರತೀತಿ **ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ**। ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಮನಸಿಕರೋತೀತಿ **ಮನಸಿಕಾರೋ**। **ಕರೋತೀ**ತಿ ಠಪೇತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಅನುಪಾಯಮನಸಿಕಾರೋ ಉಪ್ಪಥಮನಸಿಕಾರಲಕ್ಖಣೋ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಯಾಥಾವತೋ ಆವಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

ಕುಮ್ಮಗ್ಗಸೇವನಾನಿದ್ದೇಸೇ ಯಂ ಕುಮ್ಮಗ್ಗಂ ಸೇವತೋ ಸೇವನಾ ಕುಮ್ಮಗ್ಗಸೇವನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕುಮ್ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನಮೇವಾತಿ।

ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

(೪.) ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೩೯. ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸೇ ತಣ್ಹುಪ್ಪಾದೇಸು **ಚೀವರಹೇತೂತಿ** ‘ಕತ್ಥ ಮನಾಪಂ ಚೀವರಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀ’ತಿ ಚೀವರಕಾರಣಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಇತಿಭವಾಭವಹೇತೂತಿ** ಏತ್ಥ **ಇತೀತಿ** ನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ; ಯಥಾ ಚೀವರಾದಿಹೇತು ಏವಂ ಭವಾಭವಹೇತೂತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭವಾಭವೋತಿ** ಚೇತ್ಥ ಪಣೀತಪಣೀತತರಾನಿ ತೇಲಮಧುಫಾಣಿತಾದೀನಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ಚತುನ್ನಂ ತಣ್ಹುಪ್ಪಾದಾನಂ ಪಹಾನತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾವ ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯವಂಸಾ ದೇಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಗತಿಗಮನೇಸು **ಛನ್ದಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ಛನ್ದೇನ ಪೇಮೇನ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಕತ್ತಬ್ಬಂ ಕರೋತಿ। ಪರಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಯೋ ‘ಅಯಂ ಮೇ ಮಿತ್ತೋ ವಾ ಸನ್ದಿಟ್ಠೋ ವಾ ಸಮ್ಭತ್ತೋ ವಾ ಞಾತಕೋ ವಾ ಲಞ್ಜಂ ವಾ ಪನ ಮೇ ದೇತೀ’ತಿ ಛನ್ದವಸೇನ ಅಸ್ಸಾಮಿಕಂ ಸಾಮಿಕಂ ಕರೋತಿ - ಅಯಂ ಛನ್ದಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ನಾಮ। ಯೋ ‘ಅಯಂ ಮೇ ವೇರೀ’ತಿ ಪಕತಿವೇರವಸೇನ ವಾ ತಙ್ಖಣುಪ್ಪನ್ನಕೋಧವಸೇನ ವಾ ಸಾಮಿಕಂ ಅಸ್ಸಾಮಿಕಂ ಕರೋತಿ - ಅಯಂ **ದೋಸಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಮನ್ದತ್ತಾ ಮೋಮೂಹತ್ತಾ ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ವತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾಮಿಕಂ ಸಾಮಿಕಂ ಕರೋತಿ - ಅಯಂ **ಮೋಹಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ‘ಅಯಂ ರಾಜವಲ್ಲಭೋ ವಾ ವಿಸಮನಿಸ್ಸಿತೋ ವಾ ಅನತ್ಥಮ್ಪಿ ಮೇ ಕರೇಯ್ಯಾ’ತಿ ಭೀತೋ ಅಸ್ಸಾಮಿಕಂ ಸಾಮಿಕಂ ಕರೋತಿ - ಅಯಂ **ಭಯಾಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ** ನಾಮ। ಯೋ ವಾ ಪನ ಭಾಜಿಯಟ್ಠಾನೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಭಾಜೇನ್ತೋ ‘ಅಯಂ ಮೇ ಮಿತ್ತೋ ವಾ ಸನ್ದಿಟ್ಠೋ ವಾ ಸಮ್ಭತ್ತೋ ವಾ’ತಿ ಪೇಮವಸೇನ ಅತಿರೇಕಂ ದೇತಿ, ‘ಅಯಂ ಮೇ ವೇರೀ’ತಿ ದೋಸವಸೇನ ಊನಕಂ ದೇತಿ, ಮೋಮೂಹತ್ತಾ ದಿನ್ನಾದಿನ್ನಂ ಅಜಾನಮಾನೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಊನಕಂ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಧಿಕಂ ದೇತಿ, ‘ಅಯಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅದೀಯಮಾನೇ ಮಯ್ಹಂ ಅನತ್ಥಮ್ಪಿ ಕರೇಯ್ಯಾ’ತಿ ಭೀತೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಅತಿರೇಕಂ ದೇತಿ, ಸೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋಪಿ ಯಥಾನುಕ್ಕಮೇನ ಛನ್ದಾಗತಿಆದೀನಿ ಗಚ್ಛತಿ ನಾಮ। ಅರಿಯಾ ಏತಾಯ ನ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಗತಿ,** ಅನರಿಯಾ ಇಮಿನಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಗತಿಗಮನಂ**। ಇಮಂ ದ್ವಯಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಛನ್ದೇನ ಗಮನಂ **ಛನ್ದಗಮನಂ**। ಇದಂ ದೋಸಾದೀನಂ ಅಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಕಪಕ್ಖರಾಗಞ್ಚ ಪರಪಕ್ಖದೋಸಞ್ಚ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ಅಸಮಗ್ಗಭಾವೇನ ಗಮನಂ **ವಗ್ಗಗಮನಂ**। ಇದಂ ಛನ್ದದೋಸಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ವಾರಿನೋ ವಿಯ ಯಥಾನಿನ್ನಂ ಗಮನನ್ತಿ **ವಾರಿಗಮನಂ**। ಇದಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

ವಿಪರಿಯಾಸೇಸು ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಿ ವತ್ಥೂನಿ ನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಪರೀತತೋ ಏಸನ್ತೀತಿ ವಿಪರಿಯಾಸಾ, ಸಞ್ಞಾಯ ವಿಪರಿಯಾಸೋ **ಸಞ್ಞಾವಿಪರಿಯಾಸೋ**। ಇತರೇಸುಪಿ ದ್ವೀಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏವಮೇತೇ ಚತುನ್ನಂ ವತ್ಥೂನಂ ವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ, ಯೇಸು ವತ್ಥೂಸು ಸಞ್ಞಾದೀನಂ ವಸೇನ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಅಟ್ಠ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ। **ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿ** ಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ತನುಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ। **ದುಕ್ಖೇ ಸುಖನ್ತಿ** ಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅನರಿಯವೋಹಾರೇಸು **ಅನರಿಯವೋಹಾರಾತಿ** ಅನರಿಯಾನಂ ಲಾಮಕಾನಂ ವೋಹಾರಾ। **ದಿಟ್ಠವಾದಿತಾತಿ** ‘ದಿಟ್ಠಂ ಮಯಾ’ತಿ ಏವಂ ವಾದಿತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ತಂ ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಚೇತನಾವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಹ ಸದ್ದೇನ ಚೇತನಾ ಕಥಿತಾತಿಪಿ ವುತ್ತಮೇವ। ದುತಿಯಚತುಕ್ಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅರಿಯೋ ಹಿ ಅದಿಸ್ವಾ ವಾ ‘ದಿಟ್ಠಂ ಮಯಾ’ತಿ ದಿಸ್ವಾ ವಾ ‘ನ ದಿಟ್ಠಂ ಮಯಾ’ತಿ ವತ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ; ಅನರಿಯೋವ ಏವಂ ವದತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ವದನ್ತಸ್ಸ ಏತಾ ಸಹ ಸದ್ದೇನ ಅಟ್ಠ ಚೇತನಾ ಅನರಿಯವೋಹಾರಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ದುಚ್ಚರಿತೇಸು ಪಠಮಚತುಕ್ಕಂ ವೇರಚೇತನಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ದುತಿಯಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತವಸೇನ।

ಭಯೇಸು ಪಠಮಚತುಕ್ಕೇ ಜಾತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಭಯಂ **ಜಾತಿಭಯಂ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ದುತಿಯಚತುಕ್ಕೇ ರಾಜತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಭಯಂ **ರಾಜಭಯಂ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತತಿಯಚತುಕ್ಕೇ **ಚತ್ತಾರಿ ಭಯಾನೀ**ತಿ ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ಉದಕಂ ಓರೋಹನ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತಭಯಾನಿ। ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ಕಿರ ಮಹಿನ್ದವೀಚಿ ನಾಮ ಸಟ್ಠಿ ಯೋಜನಾನಿ ಉಗ್ಗಚ್ಛತಿ। ಗಙ್ಗಾವೀಚಿ ನಾಮ ಪಣ್ಣಾಸ। ರೋಹಣವೀಚಿ ನಾಮ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಯೋಜನಾನಿ ಉಗ್ಗಚ್ಛತಿ। ಏವರೂಪಾ ಊಮಿಯೋ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಭಯಂ **ಊಮಿಭಯಂ** ನಾಮ। ಕುಮ್ಭೀಲತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಭಯಂ **ಕುಮ್ಭೀಲಭಯಂ**। ಉದಕಾವಟ್ಟತೋ ಭಯಂ **ಆವಟ್ಟಭಯಂ**। ಸುಸುಕಾ ವುಚ್ಚತಿ ಚಣ್ಡಮಚ್ಛೋ; ತತೋ ಭಯಂ **ಸುಸುಕಾಭಯಂ**।

ಚತುತ್ಥಚತುಕ್ಕೇ **ಅತ್ತಾನುವಾದಭಯ**ನ್ತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಿನೋ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುವದನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಭಯಂ। **ಪರಾನುವಾದಭಯ**ನ್ತಿ ಪರಸ್ಸ ಅನುವಾದತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಭಯಂ। **ದಣ್ಡಭಯ**ನ್ತಿ ಅಗಾರಿಕಸ್ಸ ರಞ್ಞಾ ಪವತ್ತಿತದಣ್ಡಂ, ಅನಗಾರಿಕಸ್ಸ ವಿನಯದಣ್ಡಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಭಯಂ। **ದುಗ್ಗತಿಭಯ**ನ್ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅಪಾಯೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಭಯಂ। ಇತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಚತುಕ್ಕೇಹಿ ಸೋಳಸ ಮಹಾಭಯಾನಿ ನಾಮ ಕಥಿತಾನಿ।

ದಿಟ್ಠಿಚತುಕ್ಕೇ ತಿಮ್ಬರುಕದಿಟ್ಠಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮) ನಾಮ ಕಥಿತಾ। ತತ್ಥ **ಸಯಂಕತಂ ಸುಖದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ವೇದನಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೋ ವೇದನಾಯ ಏವ ವೇದನಾ ಕತಾತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ದಿಟ್ಠಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತಸ್ಸಾ ವೇದನಾಯ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಅತ್ಥಿತಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಯಂ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ**ತಿ ಸಚ್ಚತೋ ಥಿರತೋ। **ಪರಂಕತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವೇದನತೋ ಅಞ್ಞಂ ವೇದನಾಕಾರಣಂ ವೇದನತ್ತಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತೋ 'ಅಞ್ಞಾಯ ವೇದನಾಯ ಅಯಂ ವೇದನಾ ಕತಾ'ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ದಿಟ್ಠಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಪುರಿಮಾಯ ಕಾರಣವೇದನಾಯ ಉಚ್ಛೇದೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಯಂ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಸಯಂಕತಞ್ಚ ಪರಂಕತಞ್ಚಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನೇವ ಅತ್ಥೇನ 'ಉಪಡ್ಢಂ ಸಯಂಕತಂ, ಉಪಡ್ಢಂ ಪರೇನ ಕತ'ನ್ತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ದಿಟ್ಠಿ - ಅಯಂ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ। ಚತುತ್ಥಾ ಅಕಾರಣಾ ಏವ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಹೋತೀತಿ ಗಣ್ಹತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ದಿಟ್ಠಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಅಯಂ ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

(೫.) ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೪೦. ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಆದೀನಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾನಿ, ತೇ ಭವಗ್ಗೇಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಏತಾನಿ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಕಾಮಭವೇಯೇವ ಪಾತೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ ಸಂಯೋಜನಾನೀ**ತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಇತಿ ಏತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ನ ವಾರೇನ್ತಿ, ಗತಂ ಪನ ಆನೇನ್ತಿ। ರೂಪರಾಗಾದೀನಿಪಿ ಪಞ್ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ನ ವಾರೇನ್ತಿ, ಆಗನ್ತುಂ ಪನ ನ ದೇನ್ತಿ। ರಾಗಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಲಗ್ಗನಟ್ಠೇನ **ಸಙ್ಗಾ,** ಅನುಪವಿಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಪನ **ಸಲ್ಲಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ।

೯೪೧. **ಚೇತೋಖಿಲಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಥದ್ಧಭಾವಾ ಕಚವರಭಾವಾ ಖಾಣುಕಭಾವಾ। **ಸತ್ಥರಿ ಕಙ್ಖತೀ**ತಿ ಸತ್ಥು ಸರೀರೇ ವಾ ಗುಣೇ ವಾ ಕಙ್ಖತಿ। ಸರೀರೇ ಕಙ್ಖಮಾನೋ 'ದ್ವತ್ತಿಂಸವರಲಕ್ಖಣಪಟಿಮಣ್ಡಿತಂ ನಾಮ ಸರೀರಂ ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ ನತ್ಥಿ'ತಿ ಕಙ್ಖತಿ। ಗುಣೇ ಕಙ್ಖಮಾನೋ 'ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಜಾನನಸಮತ್ಥಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಂ ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ ನತ್ಥಿ'ತಿ ಕಙ್ಖತಿ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛತೀ**ತಿ ವಿಚಿನನ್ತೋ ಕಿಚ್ಛತಿ, ದುಕ್ಖಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ವಿನಿಚ್ಛೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। **ನಾಧಿಮುಚ್ಚತೀ**ತಿ 'ಏವಮೇತ'ನ್ತಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಂ ನ ಪಟಿಲಭತಿ । **ನ ಸಮ್ಪಸೀದತೀ**ತಿ ಗುಣೇಸು ಓತರಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಿಚಿಕಿಚ್ಛಭಾವೇನ ಪಸೀದಿತುಂ ಅನಾವಿಲೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

ಧಮ್ಮೇತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಟಿವೇಧಧಮ್ಮೇ ಚ। ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೇ ಕಙ್ಖಮಾನೋ 'ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಚತುರಾಸೀತಿಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಸಹಸ್ಸಾನೀತಿ ವದನ್ತಿ, ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ ಏತಂ ನತ್ಥಿ'ತಿ ಕಙ್ಖತಿ। ಪಟಿವೇಧಧಮ್ಮೇ ಕಙ್ಖಮಾನೋ 'ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಸ್ಸನ್ದೋ ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ , ಮಗ್ಗನಿಸ್ಸನ್ದೋ ಫಲಂ ನಾಮ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮಾತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ ನತ್ಥೀತಿ ಕಙ್ಖತಿ'।

ಸಙ್ಘೇ ಕಙ್ಖತೀತಿ ‘ಉಜುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋತಿಆದೀನಂ ಪದಾನಂ ವಸೇನ ಏವರೂಪಂ ಪಟಿಪದಂ ಪಟಿಪನ್ನಾ ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾ ಚತ್ತಾರೋ ಫಲಟ್ಠಾತಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಮೂಹಭೂತೋ ಸಙ್ಘೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ ನತ್ಥೀ’ತಿ ಕಙ್ಖತಿ। ಸಿಕ್ಖಾಯ ಕಙ್ಖಮಾನೋ ‘ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ ನಾಮ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ ನಾಮ ಅಧಿಪಞ್ಞಾ ಸಿಕ್ಖಾ ನಾಮಾತಿ ವದನ್ತಿ, ಸಾ ಅತ್ಥಿ ನು ಖೋ ನತ್ಥೀ’ತಿ ಕಙ್ಖತಿ।

ಚೇತಸೋವಿನಿಬನ್ಧಾತಿ ಚಿತ್ತಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಮುಟ್ಠಿಯಂ ಕತ್ವಾ ವಿಯ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಚೇತಸೋವಿನಿಬನ್ಧಾ। **ಕಾಮೇ**ತಿ ವತ್ಥುಕಾಮೇಪಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇಪಿ। **ಕಾಯೇ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇ। **ರೂಪೇ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪೇ। **ಯಾವದತ್ಥ**ನ್ತಿ ಯತ್ತಕಂ ಇಚ್ಛತಿ ತತ್ತಕಂ। **ಉದರಾವದೇಹಕ**ನ್ತಿ ಉದರಪೂರಂ। ತಞ್ಹಿ ಉದರಂ ಅವದೇಹನತೋ ಉದರಾವದೇಹಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸೇಯ್ಯಸುಖ**ನ್ತಿ ಮಞ್ಚಪೀಠಸುಖಂ ಉತುಸುಖಂ ವಾ। **ಪಸ್ಸಸುಖ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಕಂ ಸಯನ್ತಸ್ಸ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸವಾಮಪಸ್ಸಾನಂ ಸುಖಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸುಖಂ। **ಮಿದ್ಧಸುಖ**ನ್ತಿ ನಿದ್ದಾಸುಖಂ। **ಅನುಯುತ್ತೋ**ತಿ ಯುತ್ತಪಯುತ್ತೋ ವಿಹರತಿ। **ಪಣಿಧಾಯಾ**ತಿ ಪತ್ಥಯಿತ್ವಾ। **ಸೀಲೇನಾ**ತಿಆದೀಸು **ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ। **ವತ**ನ್ತಿ ವತಸಮಾದಾನಂ। **ತಪೋ**ತಿ ತಪಚರಣಂ। **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ**ನ್ತಿ ಮೇಥುನವಿರತಿ। **ದೇವೋ ವಾ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀ**ತಿ ಮಹೇಸಕ್ಖದೇವೋ ವಾ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ। **ದೇವಞ್ಞತರೋ ವಾ**ತಿ ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖದೇವೇಸು ವಾ ಅಞ್ಞತರೋ। ಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಆವರನ್ತಿ ನಿವಾರೇನ್ತೀತಿ **ನೀವರಣಾನಿ।**

ಮಾತಾ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪಿತಾ ಹೋತೀತಿ ಮನುಸ್ಸೇನೇವ ಸಕಜನಿಕಾ ಮನುಸ್ಸಮಾತಾ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪಿತಾ ಹೋತಿ। **ಪಿತಾ**ಪಿ ಮನುಸ್ಸಪಿತಾವ। **ಅರಹಾ**ಪಿ ಮನುಸ್ಸಅರಹಾವ। **ದುಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ವಧಕಚಿತ್ತೇನ।

ಸಞ್ಞೀತಿ ಸಞ್ಞಾಸಮಙ್ಗೀ। **ಅರೋಗೋ**ತಿ ನಿಚ್ಚೋ। **ಇತ್ಥೇಕೇ ಅಭಿವದನ್ತೀ**ತಿ ಇತ್ಥಂ ಏಕೇ ಅಭಿವದನ್ತಿ, ಏವಮೇಕೇ ಅಭಿವದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸೋಳಸ ಸಞ್ಞೀವಾದಾ ಕಥಿತಾ। **ಅಸಞ್ಞೀ**ತಿ ಸಞ್ಞಾವಿರಹಿತೋ। ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ಅಟ್ಠ ಅಸಞ್ಞೀವಾದಾ ಕಥಿತಾ। ತತಿಯಪದೇನ ಅಟ್ಠ ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀವಾದಾ ಕಥಿತಾ। **ಸತೋ ವಾ ಪನ ಸತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಥವಾ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ಸತ್ತಸ್ಸ। **ಉಚ್ಛೇದ**ನ್ತಿ ಉಪಚ್ಛೇದಂ। **ವಿನಾಸ**ನ್ತಿ ಅದಸ್ಸನಂ। **ವಿಭವ**ನ್ತಿ ಭಾವವಿಗಮಂ। ಸಬ್ಬಾನೇತಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನೇವ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಜನಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ - ಲಾಭೀ ಚ ಅಲಾಭೀ ಚ। ತತ್ಥ ಲಾಭೀ ಅರಹತೋ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಚುತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ, ಯೋ ವಾ ಚುತಿಮತ್ತಮೇವ ದಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ ನ ಉಪಪಾತಂ, ಸೋ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಲಾಭೀ ‘ಕೋ ಪರಲೋಕಂ ಜಾನಾತೀ’ತಿ ಕಾಮಸುಖಗಿದ್ಧತಾಯ ವಾ ‘ಯಥಾ ರುಕ್ಖತೋ ಪಣ್ಣಾನಿ ಪತಿತಾನಿ ನ ಪುನ ವಿರುಹನ್ತಿ, ಏವಂ ಸತ್ತಾ’ತಿಆದಿನಾ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಾ ಉಚ್ಛೇದಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಇಧ ಪನ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀನಂ ವಸೇನ ತಥಾ ಚ ಅಞ್ಞಥಾ ಚ ವಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾವ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸತ್ತ ಉಚ್ಛೇದವಾದಾ ಕಥಿತಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಇದಂ ಸಙ್ಗಹವಚನಂ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಂ ವಾ ಪನೇಕೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಧಮ್ಮೋ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಭಾವಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಂ;** ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ದುಕ್ಖಾ ವೂಪಸಮ್ಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದಾನಂ ಸಙ್ಗಹವಚನಂ।

೬೪೨. **ವೇರಾ**ತಿ ವೇರಚೇತನಾ। **ಬ್ಯಸನಾ**ತಿ ವಿನಾಸಾ। **ಅಕ್ಖನ್ತಿಯಾ**ತಿ ಅನಧಿವಾಸನಾಯ। **ಅಪ್ಪಿಯೋ**ತಿ ದಸ್ಸನಸವನಪಟಿಕೂಲತಾಯ ನ ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬೋ। ಚಿನ್ತೇತುಮ್ಪಿ ಪಟಿಕೂಲತ್ತಾ ಮನೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ನ ಅಪ್ಪೇತೀತಿ **ಅಮನಾಪೋ।** **ವೇರಬಹುಲೋ**ತಿ ಬಹುವೇರೋ। **ವಜ್ಜಬಹುಲೋ**ತಿ ಬಹುದೋಸೋ।

ಆಜೀವಕಭಯನ್ತಿ ಆಜೀವಂ ಜೀವಿತವುತ್ತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಭಯಂ । ತಂ ಅಗಾರಿಕಸ್ಸಪಿ ಹೋತಿ ಅನಗಾರಿಕಸ್ಸಪಿ। ತತ್ಥ ಅಗಾರಿಕೇನ ತಾವ ಆಜೀವಹೇತು ಬಹುಂ ಅಕುಸಲಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಮರಣಸಮಯೇ ನಿರಯೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಭಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅನಗಾರಿಕೇನಾಪಿ ಬಹು ಅನೇಸನಾ ಕತಾ ಹೋತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಮರಣಕಾಲೇ ನಿರಯೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಭಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಇದಂ ಆಜೀವಕಭಯಂ ನಾಮ। **ಅಸಿಲೋಕಭಯ**ನ್ತಿ ಗರಹಭಯಂ **ಪರಿಸಸಾರಜ್ಜಭಯ**ನ್ತಿ ಕತಪಾಪಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸನ್ನಿಪತಿತಂ ಪರಿಸಂ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಸಾರಜ್ಜಸಙ್ಖಾತಂ ಭಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ ಪರಿಸಸಾರಜ್ಜಭಯಂ ನಾಮ। ಇತರದ್ವಯಂ ಪಾಕಟಮೇವ।

೯೪೩. ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾರೇಸು **ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹೀ**ತಿ ಮನಾಪಿಯರೂಪಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ಬನ್ಧನೇಹಿ ವಾ। **ಸಮಪ್ಪಿತೋ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಅಪ್ಪಿತೋ ಅಲ್ಲೀನೋ ಹುತ್ವಾ। **ಸಮಙ್ಗೀಭೂತೋ**ತಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಪರಿಚಾರೇತೀ**ತಿ ತೇಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ಯಥಾಸುಖಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚಾರೇತಿ ಸಞ್ಚಾರೇತಿ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಉಪನೇತಿ; ಅಥ ವಾ ಪನ ಲಳತಿ ರಮತಿ ಕೀಳತೀತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ದುವಿಧಾ ಕಾಮಗುಣಾ - ಮಾನುಸ್ಸಕಾ ಚೇವ ದಿಬ್ಬಾ ಚ। ಮಾನುಸ್ಸಕಾ ಮನ್ಧಾತುಕಾಮಗುಣಸದಿಸಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ; ದಿಬ್ಬಾ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿದೇವರಾಜಸ್ಸ ಕಾಮಗುಣಸದಿಸಾತಿ। ಏವರೂಪೇ ಕಾಮೇ ಉಪಗತಞ್ಹಿ ತೇ ಪರಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಪರಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನ**ನ್ತಿ ಪರಮಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಂ, ಉತ್ತಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದುತಿಯವಾರೇ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ **ಅನಿಚ್ಚಾ;** ಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ **ದುಕ್ಖಾ;** ಪಕತಿಜಹನಟ್ಠೇನ **ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ತೇಸಂ ವಿಪರಿಣಾಮಞ್ಞಥಾಭಾವಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಕಾಮಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮಸಙ್ಖಾತಾ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವಾ। 'ಯಮ್ಪಿ ಮೇ ಅಹೋಸಿ ತಮ್ಪಿ ಮೇ ನತ್ಥೀ'ತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ **ಸೋಕಪರಿದೇವದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ**। ತತ್ಥ ಅನ್ತೋನಿಜ್ಝಾಯನಲಕ್ಖಣೋ **ಸೋಕೋ;** ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಲಾಲಪ್ಪಲಕ್ಖಣೋ **ಪರಿದೇವೋ;** ಕಾಯಪಟಿಪೀಳನಲಕ್ಖಣಂ **ದುಕ್ಖಂ;** ಮನೋವಿಘಾತಲಕ್ಖಣಂ **ದೋಮನಸ್ಸಂ;** ವಿಘಾತಲಕ್ಖಣೋ **ಉಪಾಯಾಸೋ**।

ವಿತಕ್ಕಿತನ್ತಿ ಅಭಿನಿರೋಪನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ **ವಿತಕ್ಕೋ**। **ವಿಚಾರಿತ**ನ್ತಿ ಅನುಮಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ವಿಚಾರೋ। **ಏತೇನ ಏತ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ವಿತಕ್ಕೇನ ಚ ವಿಚಾರೇನ ಚ ಏತಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಓಳಾರಿಕಂ ಸಕಣ್ಟಕಂ ವಿಯ ಖಾಯತಿ।

ಪೀತಿಗತನ್ತಿ ಪೀತಿಮೇವ। **ಚೇತಸೋ ಉಪ್ಪಿಲಾವಿತ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಿಲಭಾವಕರಣಂ। **ಚೇತಸೋ ಆಭೋಗೋ**ತಿ ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತಸ್ಮಿಂ ಸುಖೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆಭೋಗೋ ಮನಸಿಕಾರೋತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

(೬.) ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೪೪. ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ಕುದ್ಧೋ ವಾ ಕೋಧವಸೇನ, ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸೀ ವಾ ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಪರಾಮಾಸಿತಾಯ ಕಲಹಂ ವಿಗ್ಗಹಂ ವಿವಾದಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕೋಧಾದಯೋ 'ವಿವಾದಮೂಲಾನೀ'ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಛನ್ದರಾಗನಿದ್ದೇಸೇ ಕಾಮಗೇಹಸಿತತ್ತಾ **ಛನ್ದರಾಗಾ ಗೇಹಸ್ಸಿತಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಸಙ್ಗಹತೋ ವತ್ವಾ ಪುನ ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಮನಾಪಿಯೇಸು ರೂಪೇಸೂ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಮನಾಪಿಯೇಸೂ**ತಿ ಮನವಡ್ಢನಕೇಸು ಇಟ್ಠೇಸು। ವಿರೋಧಾ ಏವ **ವಿರೋಧವತ್ಥೂನಿ**। **ಅಮನಾಪಿಯೇಸೂ**ತಿ ಅನಿಟ್ಠೇಸು।

೯೪೫. ಅಗಾರವೇಸು **ಅಗಾರವೋ**ತಿ ಗಾರವವಿರಹಿತೋ। **ಅಪ್ಪತಿಸ್ಸೋ**ತಿ ಅಪ್ಪತಿಸ್ಸಯೋ ಅನೀಚವುತ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಸತ್ಥರಿ ಧರಮಾನೇ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಉಪಟ್ಠಾನಂ ನ ಯಾತಿ, ಸತ್ಥರಿ ಅನುಪಾಹನೇ ಚಙ್ಕಮನ್ತೇ ಸಉಪಾಹನೋ ಚಙ್ಕಮತಿ , ನೀಚೇ ಚಙ್ಕಮೇ ಚಙ್ಕಮನ್ತೇ ಉಚ್ಚೇ ಚಙ್ಕಮೇ ಚಙ್ಕಮತಿ, ಹೇಟ್ಠಾ ವಸನ್ತೇ ಉಪರಿ ವಸತಿ, ಸತ್ಥುದಸ್ಸನಟ್ಠಾನೇ ಉಭೋ ಅಂಸೇ ಪಾರುಪತಿ, ಛತ್ತಂ ಧಾರೇತಿ, ಉಪಾಹನಂ ಧಾರೇತಿ, ನ್ಹಾಯತಿ, ಉಚ್ಚಾರಂ ವಾ ಪಸ್ಸಾವಂ ವಾ ಕರೋತಿ, ಪರಿನಿಬ್ಬುತೇ ವಾ ಪನ ಚೇತಿಯಂ ವನ್ದಿತುಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಚೇತಿಯಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯನಟ್ಠಾನೇ ಸತ್ಥುದಸ್ಸನಟ್ಠಾನೇ ವುತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕರೋತಿ - ಅಯಂ **ಸತ್ಥರಿ**

ಅಗಾರವೋ ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಧಮ್ಮಸವನೇ ಸಙ್ಘುಟ್ಠೇ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮಂ ನ ಸುಣಾತಿ, ಸಮುಲ್ಲಪನ್ತೋ ನಿಸೀದತಿ, ನ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ವಾಚೇತಿ - 'ಅಯಂ **ಧಮ್ಮೇ ಅಗಾರವೋ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಥೇರೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಅನಜ್ಝಿಟ್ಠೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಪಞ್ಹಂ ಕಥೇತಿ, ವುಡ್ಢೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಘಟ್ಟೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ, ತಿಟ್ಠತಿ, ನಿಸೀದತಿ, ದುಸ್ಸಪಲ್ಲತ್ಥಿಕಂ ವಾ ಹತ್ಥಪಲ್ಲತ್ಥಿಕಂ ವಾ ಕರೋತಿ, ಸಙ್ಘಮಜ್ಝೇ ಉಭೋ ಅಂಸೇ ಪಾರುಪತಿ, ಛತ್ತುಪಾಹನಂ ಧಾರೇತಿ - ಅಯಂ **ಸಙ್ಘೇ ಅಗಾರವೋ** ನಾಮ। ಏಕಭಿಕ್ಖುಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಹಿ ಅಗಾರವೇ ಕತೇ ಸಙ್ಘೇ ಅಗಾರವೋ ಕತೋಯೇವ ಹೋತಿ। ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ಪನ ಅಪೂರಯಮಾನೋವ **ಸಿಕ್ಖಾಯ ಅಗಾರವೋ** ನಾಮ। ಅಪ್ಪಮಾದಲಕ್ಖಣಂ ಅನನುಬ್ರೂಹಯಮಾನೋ **ಅಪ್ಪಮಾದೇ ಅಗಾರವೋ** ನಾಮ। ದುವಿಧಂ ಪಟಿಸನ್ಥಾರಂ ಅಕರೋನ್ತೋ **ಪಟಿಸನ್ಥಾರೇ ಅಗಾರವೋ** ನಾಮ।

ಪರಿಹಾನಿಯಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಪರಿಹಾನಕರಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಕಮ್ಮಾರಾಮತಾ**ತಿ ನವಕಮ್ಮೇ ವಾ ಚೀವರವಿಚಾರಣಾದೀಸು ವಾ ಕಮ್ಮೇಸು ಅಭಿರತಿ ಯುತ್ತಪಯುತ್ತತಾ। **ಭಸ್ಸಾರಾಮತಾ**ತಿ ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾವಸೇನ ಭಸ್ಸೇ ಯುತ್ತಪಯುತ್ತತಾ। **ನಿದ್ದಾರಾಮತಾ**ತಿ ನಿದ್ದಾಯ ಯುತ್ತಪಯುತ್ತತಾ। **ಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮತಾ**ತಿ ಸಙ್ಗಣಿಕಾಯ ಯುತ್ತಪಯುತ್ತತಾ। **ಸಂಸಗ್ಗಾರಾಮತಾ**ತಿ ಸವನಸಂಸಗ್ಗೇ, ದಸ್ಸನಸಂಸಗ್ಗೇ, ಸಮುಲ್ಲಾಪಸಂಸಗ್ಗೇ, ಪರಿಭೋಗಸಂಸಗ್ಗೇ, ಕಾಯಸಂಸಗ್ಗೇತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೇ ಸಂಸಗ್ಗೇ ಯುತ್ತಪಯುತ್ತತಾ। **ಪಪಞ್ಚಾರಾಮತಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿಪಪಞ್ಚೇಸು ಯುತ್ತಪಯುತ್ತತಾ।

೯೪೬. **ಸೋಮನಸ್ಸುಪವಿಚಾರಾ**ದೀಸು ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪವಿಚರನ್ತೀತಿ **ಸೋಮನಸ್ಸುಪವಿಚಾರಾ। ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ। **ಸೋಮನಸ್ಸಟ್ಠಾನಿಯ**ನ್ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಕಾರಣಭೂತಂ। **ಉಪವಿಚರತೀ**ತಿ ತತ್ಥ ವಿಚಾರಪ್ಪವತ್ತನೇನ ಉಪವಿಚರತಿ। ವಿತಕ್ಕೋ ಪನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ವಾತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ತೀಸುಪಿ ಛಕ್ಕೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೯೪೭. **ಗೇಹಸಿತಾನೀ**ತಿ ಕಾಮಗುಣನಿಸ್ಸಿತಾನಿ। **ಸೋಮನಸ್ಸಾನೀ**ತಿ ಚೇತಸಿಕಸುಖಾನಿ। **ದೋಮನಸ್ಸಾನೀ**ತಿ ಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಾನಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ಅಞ್ಞಾಣುಪೇಕ್ಖಾತಿಪಿ ಏತಾಸಂಯೇವ ನಾಮಂ।

೯೪೮. **ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಅತ್ತಾತಿ ವಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ವಾ-ಸದ್ದೋ ವಿಕಪ್ಪತ್ಥೋ; ಏವಂ ವಾ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಅತ್ತಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಸಬ್ಬಕಾಲೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಚ್ಚತೋ ಥೇತತೋ**ತಿ ಭೂತತೋ ಚ ಥಿರತೋ ಚ; ಇದಂ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಸುಟ್ಠು ದಳ್ಹಭಾವೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ನತ್ಥಿ ಮೇ ಅತ್ತಾ**ತಿ ಅಯಂ ಪನ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ, ಸತೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಿಭವಗ್ಗಹಣತೋ। ಅಥ ವಾ ಪುರಿಮಾಪಿ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಅತ್ಥೀತಿ ಗಹಣತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ। ಪಚ್ಛಿಮಾಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತೇಸು ನತ್ಥೀತಿ ಗಹಣತೋ 'ಭಸ್ಮನ್ತಾ ಆಹುತಿಯೋ'ತಿ ಗಹಿತದಿಟ್ಠಿಕಾನಂ ವಿಯ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ, ಅತೀತೇಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಿಕಸ್ಸೇವ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ। **ಅತ್ತನಾ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಜಾನಾಮೀ**ತಿ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸೀಸೇನ ಖನ್ಧೇ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಯ ಅವಸೇಸಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಞ್ಜಾನನತೋ 'ಇಮಿನಾ ಅತ್ತನಾ ಇಮಂ ಅತ್ತಾನಂ ಸಞ್ಜಾನಾಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಹೋತಿ। **ಅತ್ತನಾ ವಾ ಅನತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಂಯೇವ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧೇ ಅನತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಯ ತೇಸಂ ಜಾನನತೋ ಏವಂ ಹೋತಿ। **ಅನತ್ತನಾ ವಾ ಅತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಂ ಅನತ್ತಾತಿ ಇತರೇ ಚ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧೇ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಯ ತೇಸಂ ಜಾನನತೋ ಏವಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯೋವ।

ವದೋ ವೇದೇಯ್ಯೋತಿ ಆದಯೋ ಪನ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಏವ ಅಭಿನಿವೇಸಾಕಾರಾ। ತತ್ಥ ವದತೀತಿ **ವದೋ;** ವಚೀಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಕೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವೇದಯತೀತಿ **ವೇದೇಯ್ಯೋ;** ಜಾನಾತಿ ಅನುಭವತಿ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಾನಿ ಯಂ ಸೋ ವೇದೇತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ರ ತತ್ರ ದೀಘರತ್ತಂ ಕಲ್ಯಾಣಪಾಪಕಾನ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತತ್ರ ತತ್ರಾ**ತಿ ತೇಸು ತೇಸು ಯೋನಿಗತಿಠಿತಿನಿವಾಸನಿಕಾಯೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ವಾ। **ದೀಘರತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಿರರತ್ತಂ। **ಪಚ್ಚನುಭೋತೀ**ತಿ ಪಟಿಸಂವೇದಯತಿ। **ನ ಸೋ**

ಜಾತೋ ನಾಹೋಸೀತಿ ಸೋ ಅತ್ತಾ ಅಜಾತಿಧಮ್ಮತೋ ನ ಜಾತೋ ನಾಮ; ಸದಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವ ಅತೀತೇ ನಾಹೋಸಿ, ಅನಾಗತೇಪಿ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಯೋ ಹಿ ಜಾತೋ ಸೋ ಅಹೋಸಿ, ಯೋ ಚ ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ ಸೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। ಅಥವಾ 'ನ ಸೋ ಜಾತೋ ನಾಹೋಸೀ'ತಿ ಸೋ ಸದಾ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಅತೀತೇಪಿ ನ ಜಾತು ನಾಹೋಸಿ , ಅನಾಗತೇಪಿ ನ ಜಾತು ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ನಿಚ್ಚೋತಿ** ಉಪ್ಪಾದವಯರಹಿತೋ। **ಧುವೋತಿ** ಥಿರೋ ಸಾರಭೂತೋ। **ಸಸ್ಸತೋತಿ** ಸಬ್ಬಕಾಲಿಕೋ। **ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೋತಿ** ಅತ್ತನೋ ಪಕತಿಭಾವಂ ಅವಿಜಹನಧಮ್ಮೋ ಕಕಣ್ಟಕೋ ವಿಯ ನಾನಪ್ಪಕಾರತ್ತಂ ನಾಪಜ್ಜತಿ। ಏವಮಯಂ ಸಬ್ಬಾಸವದಿಟ್ಠಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯ ಆದಯೋ) ನಾಮ ಕಥಿತಾ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೭.) ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೪೯. ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸೇ ಥಾಮಗತಟ್ಠೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಚ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ **ಅನುಸಯಾ**। ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತೇ ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ ಘಟೇನ್ತೀತಿ **ಸಂಯೋಜನಾನಿ**। ಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ಪರಿಯುಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ **ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನಿ**। ಕಾಮರಾಗೋವ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ **ಕಾಮರಾಗಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೯೫೦. ಅಸತಂ ಧಮ್ಮಾ, ಲಾಮಕಟ್ಠೇನ ವಾ ಅಸನ್ತಾ ಧಮ್ಮಾತಿ **ಅಸದ್ಧಮ್ಮಾ**। ರಾಗಾದೀಹಿ ದೋಸೇಹಿ ದುಟ್ಠಾನಿ ಚರಿತಾನೀತಿ **ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ**। ತೇನ ತೇನಾಕಾರೇನ ಮಞ್ಞನ್ತೀತಿ **ಮಾನಾ**।

೯೫೧. ದಿಟ್ಠಿನಿದ್ದೇಸೇ **ರೂಪೀತಿ** ರೂಪವಾ। **ಚಾತುಮಹಾಭೂತಿಕೋತಿ** ಚತುಮಹಾಭೂತಮಯೋ। ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಏತನ್ತಿ ಮಾತಾಪೇತ್ತಿಕಂ। ಕಿನ್ತಂ? ಸುಕ್ಕಸೋಣಿತಂ। ಮಾತಾಪೇತ್ತಿಕೇ ಸಮ್ಭೂತೋ ಜಾತೋತಿ **ಮಾತಾಪೇತ್ತಿಕಸಮ್ಭವೋ**। ಇಧ ರೂಪಕಾಯಸೀಸೇನ ಮನುಸ್ಸತ್ತಭಾವಂ ಅತ್ತಾತಿ ವದತಿ। ದುತಿಯೋ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಿಬ್ಬತ್ತಭಾವಂ ವದತಿ। **ದಿಬ್ಬೋತಿ** ದೇವಲೋಕೇ ಸಮ್ಭೂತೋ। **ಕಾಮಾವಚರೋತಿ** ಛಕಾಮಾವಚರದೇವಪರಿಯಾಪನ್ನೋ । ಕಬಳೀಕಾರಂ ಭಕ್ಖಯತೀತಿ **ಕಬಳೀಕಾರಭಕ್ಖೋ**। **ಮನೋಮಯೋತಿ** ಝಾನಮನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ। **ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೀತಿ** ಸಬ್ಬಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಯುತ್ತೋ। **ಅಹೀನಿನ್ದ್ರಿಯೋತಿ** ಪರಿಪುಣ್ಣಿನ್ದ್ರಿಯೋ; ಯಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಅತ್ಥಿ ತೇಸಂ ವಸೇನ, ಇತರೇಸಞ್ಚ ಸಣ್ಠಾನವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ। **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗೋತಿ** ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಭಾವಂ ಉಪಗತೋ। ಇತರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೮.) ಅಟ್ಠಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೫೨. ಅಟ್ಠಕನಿದ್ದೇಸೇ ಕಿಲೇಸಾಯೇವ **ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಿ**। **ಕುಸೀತವತ್ಥೂನೀತಿ** ಕುಸೀತಸ್ಸ ಅಲಸಸ್ಸ ವತ್ಥೂನಿ, ಪತಿಟ್ಠಾ, ಕೋಸಜ್ಜಕಾರಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಹೋತೀತಿ** ಚೀವರವಿಚಾರಣಾದಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। **ನ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತೀತಿ** ದುವಿಧಮ್ಪಿ ವೀರಿಯಂ ನಾರಭತಿ। **ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪತ್ತಿಯಾ। **ಅನಧಿಗತಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಅನಧಿಗತಸ್ಸ ಅಧಿಗಮತ್ಥಾಯ। **ಅಸಚ್ಛಿಕತಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸೇವ ಅಸಚ್ಛಿಕತಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕರಣತ್ಥಾಯ। **ಇದಂ ಪಠಮನ್ತಿ** 'ಇದಂ ಹನ್ದಾಹಂ ನಿಪಜ್ಜಾಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಓಸೀದನಂ ಪಠಮಂ ಕುಸೀತವತ್ಥು। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಮಾಸಾಚಿತಂ ಮಞ್ಞೇತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಮಾಸಾಚಿತಂ** ನಾಮ ತಿನ್ತಮಾಸೋ; ಯಥಾ ತಿನ್ತಮಾಸೋ ಗರುಕೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಗರುಕೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಗಿಲಾನಾ ವುಟ್ಠಿತೋ ಹೋತೀತಿ** ಗಿಲಾನೋ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವುಟ್ಠಿತೋ ಹೋತಿ।

೯೫೪. ಅಟ್ಠಸು ಲೋಕಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ಏತ್ಥ ಲೋಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾತಿ **ಲೋಕಧಮ್ಮಾ**। ಏತೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಬುದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಏವ। ತಸ್ಮಾ 'ಲೋಕಧಮ್ಮಾ'ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಪಟಿಘಾತೋ**ತಿ ಪಟಿಹಞ್ಞನಾಕಾರೋ। **ಲಾಭೇ ಸಾರಾಗೋ**ತಿ 'ಅಹಂ ಲಾಭಂ ಲಭಾಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಗೇಹಸಿತಸೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಸಾರಾಗೋ; ಸೋ ಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಹನತಿ। **ಅಲಾಭೇ ಪಟಿವಿರೋಧೋ**ತಿ 'ಅಹಂ ಲಾಭಂ ನ ಲಭಾಮೀ'ತಿ ದೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನವಿರೋಧೋ; ಸೋಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಹನತಿ। ತಸ್ಮಾ 'ಪಟಿಘಾತೋ'ತಿ ವುತ್ತೋ। **ಯಸಾದೀಸುಪಿ** 'ಅಹಂ ಮಹಾಪರಿವಾರೋ, ಅಹಂ ಅಪ್ಪಪರಿವಾರೋ, ಅಹಂ ಪಸಂಸಪ್ಪತ್ತೋ, ಅಹಂ ಗರಹಪ್ಪತ್ತೋ, ಅಹಂ ಸುಖಪ್ಪತ್ತೋ, ಅಹಂ ದುಕ್ಖಪ್ಪತೋ'ತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅನರಿಯವೋಹಾರಾ**ತಿ ಅನರಿಯಾನಂ ವೋಹಾರಾ।

೯೫೭. ಪುರಿಸದೋಸಾತಿ ಪುರಿಸಾನಂ ದೋಸಾ। **ನ ಸರಾಮೀ**ತಿ 'ಮಯಾ ಏತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತಟ್ಠಾನಂ ನ ಸರಾಮಿ ನ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಅಸ್ಸತಿಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬೇಠೇತಿ ಮೋಚೇತಿ। **ಚೋದಕಂಯೇವ ಪಟಿಪ್ಫರತೀ**ತಿ ಪಟಿವಿರುದ್ಧೋ ಹುತ್ವಾ ಫರತಿ, ಪಟಿಭಾಣಿತಭಾವೇನ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಕಿಂ ನು ಖೋ ತುಯ್ಹ**ನ್ತಿ 'ತುಯ್ಹಂ ಬಾಲಸ್ಸ ಅಬ್ಯತ್ತಸ್ಸ ಭಣಿತೇನ ನಾಮ ಕಿಂ' ಯೋ ತ್ವಂ ನೇವ ವತ್ಥುನಾ ಆಪತ್ತಿಂ, ನ ಚೋದನಂ ಜಾನಾಸೀ'ತಿ ದೀಪೇತಿ; 'ತ್ವಂ ಪಿ ನಾಮ ಏವಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಜಾನನ್ತೋ ಭಣಿತಬ್ಬಂ ಮಞ್ಞಿಸ್ಸಸೀ'ತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತಿ। **ಪಚ್ಚಾರೋಪೇತೀ**ತಿ 'ತ್ವಂ ಪಿ ಖೋಸೀ'ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತೋ ಪಟಿಆರೋಪೇತಿ। **ಪಟಿಕರೋಹೀ**ತಿ ದೇಸನಾಗಾಮಿನಿಂ ದೇಸೇಹಿ, ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿತೋ ವುಟ್ಠಾಹಿ ತತೋ ಸುದ್ಧನ್ತೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಅಞ್ಞಂ ಚೋದೇಸ್ಸಸೀ'ತಿ ದೀಪೇತಿ।

ಅಞ್ಞೇನಾಞ್ಞಂ ಪಟಿಚರತೀತಿ ಅಞ್ಞೇನ ಕಾರಣೇನ ವಚನೇನ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಕಾರಣಂ ವಚನಂ ವಾ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತಿ। 'ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪನ್ನೋಸೀ'ತಿ ವುತ್ತೋ 'ಕೋ ಆಪನ್ನೋ? ಕಿಂ ಆಪನ್ನೋ? ಕಥಂ ಆಪನ್ನೋ? ಕಿಸ್ಮಿಂ ಆಪನ್ನೋ? ಕಂ ಭಣಥ? ಕಿಂ ಭಣಥಾ'ತಿ ವದತಿ। 'ಏವರೂಪಂ ಕಿಞ್ಚಿ ತಯಾ ದಿಟ್ಠ'ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ 'ನ ಸುಣಾಮೀ'ತಿ ಸೋತಂ ವಾ ಉಪನೇತಿ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಕಥಂ ಅಪನಾಮೇತೀ**ತಿ 'ಇತ್ಥನ್ನಾಮಂ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪನ್ನೋಸೀ'ತಿ ಪುಟ್ಠೋ 'ಪಾಟಲಿಪುತ್ತಂ ಗತೋಮ್ಹೀ'ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ 'ತವ ಪಾಟಲಿಪುತ್ತಗಮನಂ ನ ಪುಚ್ಛಾಮಾ'ತಿ ವುತ್ತೇ 'ತತೋ ರಾಜಗಹಂ ಗತೋಮ್ಹೀ'ತಿ 'ರಾಜಗಹಂ ವಾ ಯಾಹಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗೇಹಂ ವಾ; ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪನ್ನೋಸೀ'ತಿ? 'ತತ್ಥ ಮೇ ಸೂಕರಮಂಸಂ ಲದ್ಧ'ನ್ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತೋ ಕಥಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ಕೋಪ**ನ್ತಿ ಕುಪಿತಭಾವಂ। **ದೋಸ**ನ್ತಿ ದುಟ್ಠಭಾವಂ। ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ಕೋಧಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। **ಅಪ್ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ಅಸನ್ತುಟ್ಠಾಕಾರಂ; ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। **ಪಾತುಕರೋತೀ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ ಪಕಾಸೇತಿ। **ಬಾಹಾವಿಕ್ಖೇಪಕಂ ಭಣತೀ**ತಿ ಬಾಹಾ ವಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಲಜ್ಜಿವಚನಂ ವದತಿ। **ವಿಹೇಸೇತೀ**ತಿ ವಿಹೇಠೇತಿ ಬಾಧತಿ। **ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಚಿತ್ತೀಕಾರೇನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅವಜಾನಿತ್ವಾ; ಅನಾದರೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅತಿಬಾಳ್ಹನ್ತಿ ಅತಿದಳ್ಹಂ ಅತಿಪ್ಪಮಾಣಂ। **ಮಯಿ ಬ್ಯಾವಟಾ**ತಿ ಮಯಿ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಆಪನ್ನಾ। **ಹೀನಾಯಾವತ್ತಿತ್ವಾ**ತಿ ಹೀನಸ್ಸ ಗಿಹಿಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಆವತ್ತಿತ್ವಾ; ಗಿಹೀ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ತಮನಾ ಹೋಥಾ**ತಿ ತುಟ್ಠಚಿತ್ತಾ ಹೋಥ, 'ಮಯಾ ಲಭಿತಬ್ಬಂ ಲಭಥ, ಮಯಾ ವಸಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನೇ ವಸಥ, ಫಾಸುವಿಹಾರೋ ವೋ ಮಯಾ ಕತೋ'ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವದತಿ।

೯೫೮. ಅಸಞ್ಞೀತಿ ಪವತ್ತೋ ವಾದೋ ಅಸಞ್ಞೀವಾದೋ; ಸೋ ತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಅಸಞ್ಞೀವಾದಾ। ರೂಪೀ ಅತ್ತಾ**ತಿಆದೀಸು ಲಾಭಿನೋ ಕಸಿಣರೂಪಂ **ಅತ್ತಾ**ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ **ರೂಪೀ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಅಲಾಭಿನೋ ತಕ್ಕಮತ್ತೇನೇವ , ಆಜೀವಕಾನಂ ವಿಯ। ಲಾಭಿನೋಯೇವ ಚ ಪನ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ **ಅರೂಪೀ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ಅಲಾಭಿನೋ ತಕ್ಕಮತ್ತೇನೇವ, ನಿಗಣ್ಠಾನಂ ವಿಯ। ಅಸಞ್ಞೀಭಾವೇ ಪನೇತ್ಥ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಕಾರಣಂ ನ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಂ। ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೋ ಹಿ ಉಮ್ಮತ್ತಕೋ ವಿಯ ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ರೂಪೀ ಚ ಅರೂಪೀ ಚಾ**ತಿ ರೂಪಾರೂಪಮಿಸ್ಸಕಗಾಹವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋಪಿ ತಕ್ಕಿಕಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ನೇವ ರೂಪೀ ನಾರೂಪೀ**ತಿ ಪನ ಏಕನ್ತತೋ ತಕ್ಕಿಕದಿಟ್ಠಿಯೇವ। **ಅನ್ತವಾ**ತಿ ಪರಿತ್ತಕಸಿಣಂ ಅತ್ತತೋ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿ। **ಅನನ್ತವಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಕಸಿಣಂ। **ಅನ್ತವಾ ಚ ಅನನ್ತವಾ ಚಾ**ತಿ

ಉದ್ಧಮಧೋ ಸಪರಿಯನ್ತಂ ತಿರಿಯಂ ಅಪರಿಯನ್ತಂ ಕಸಿಣಂ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನದಿಟ್ಠಿ। **ನೇವನ್ತವಾ ನಾನನ್ತವಾತಿ** ತಕ್ಕಿಕದಿಟ್ಠಿಯೇವ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ಅಟ್ಠಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೯.) ನವಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೬೦. ನವಕನಿದ್ದೇಸೇ **ನವ ಆಘಾತವತ್ಥೂನೀ**ತಿ ಸತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನೇವ ಕಥಿತಾನಿ। ಪುರಿಸಾನಂ ಮಲಾನೀತಿ **ಪುರಿಸಮಲಾನಿ। ನವವಿಧಾ**ತಿ ನವಕೋಟ್ಠಾಸಾ ನವಪ್ಪಭೇದಾ ವಾ।

೯೬೩. **ತಣ್ಹಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ತಣ್ಹಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। **ಪರಿಯೇಸನಾ**ತಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಪರಿಯೇಸನಾ। ಸಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾಯ ಸತಿ ಹೋತಿ। **ಲಾಭೋ**ತಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಪಟಿಲಾಭೋ। ಸೋ ಹಿ ಪರಿಯೇಸನಾಯ ಸತಿ ಹೋತಿ। **ವಿನಿಚ್ಛಯೋ** ಪನ ಞಾಣತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಿತಕ್ಕವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತತ್ಥ "ಸುಖವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಜಞ್ಞಾ, ಸುಖವಿನಿಚ್ಛಯಂ ಞತ್ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಖಮನುಯುಞ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೨೩) ಅಯಂ **ಞಾಣವಿನಿಚ್ಛಯೋ।** "ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ ದ್ವೇ ವಿನಿಚ್ಛಯಾ - ತಣ್ಹಾವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಚಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೦೨) ಏವಂ ಆಗತಾನಿ ಅಟ್ಠಸತತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ **ತಣ್ಹಾವಿನಿಚ್ಛಯೋ।** ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ **ದಿಟ್ಠಿವಿನಿಚ್ಛಯೋ।** "ಛನ್ದೋ ಖೋ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ವಿತಕ್ಕನಿದಾನೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೮) ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸುತ್ತೇ ಇಧ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ ವುತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋಯೇವ ಆಗತೋ। ಲಾಭಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಹಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಂ ಸುನ್ದರಾಸುನ್ದರಞ್ಚ ವಿತಕ್ಕೇನೇವ ವಿನಿಚ್ಛಿನಾತಿ - 'ಏತ್ತಕಂ ಮೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣತ್ಥಾಯ ಭವಿಸ್ಸತಿ , ಏತ್ತಕಂ ಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣತ್ಥಾಯ , ಏತ್ತಕಂ ಮಯ್ಹಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏತ್ತಕಂ ಪರಸ್ಸ, ಏತ್ತಕಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಾಮಿ, ಏತ್ತಕಂ ನಿದಹಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಲಾಭಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ"ತಿ।

ಛನ್ದರಾಗೋತಿ ಏವಂ ಅಕುಸಲವಿತಕ್ಕೇನ ವಿತಕ್ಕಿತೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ದುಬ್ಬಲರಾಗೋ ಚ ಬಲವರಾಗೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಞ್ಹಿ ಇಧ **ಛನ್ದೋ**ತಿ ದುಬ್ಬಲರಾಗಸ್ಸಾಧಿವಚನಂ । **ಅಜ್ಝೋಸಾನ**ನ್ತಿ ಅಹಂ ಮಮನ್ತಿ ಬಲವಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। **ಪರಿಗ್ಗಹೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಕರಣಂ। **ಮಚ್ಛರಿಯ**ನ್ತಿ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವಸ್ಸ ಅಸಹನತಾ। ತೇನೇವಸ್ಸ ಪೋರಾಣಾ ಏವಂ ವಚನತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ - "ಇದಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಮಯ್ಹಮೇವ ಹೋತು, ಮಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಹೋತೂತಿ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಮಚ್ಛರಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। **ಆರಕ್ಖೋ**ತಿ ದ್ವಾರಪಿದಹನಮಞ್ಜುಸಗೋಪನಾದಿವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ರಕ್ಖಣಂ। ಅಧಿಕರೋತೀತಿ ಅಧಿಕರಣಂ; ಕಾರಣಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। **ಆರಕ್ಖಾಧಿಕರಣ**ನ್ತಿ ಭಾವನಪುಂಸಕಂ; ಆರಕ್ಖಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಣ್ಡಾದಾನಾದೀಸು ಪರನಿಸೇಧನತ್ಥಂ ದಣ್ಡಸ್ಸ ಆದಾನಂ **ದಣ್ಡಾದಾನಂ।** ಏಕತೋಧಾರಾದಿನೋ ಸತ್ಥಸ್ಸ ಆದಾನಂ **ಸತ್ಥಾದಾನಂ। ಕಲಹೋ**ತಿ ಕಾಯಕಲಹೋಪಿ ವಾಚಾಕಲಹೋಪಿ। ಪುರಿಮೋ ಪುರಿಮೋ ವಿರೋಧೋ **ವಿಗ್ಗಹೋ,** ಪಚ್ಛಿಮೋ ಪಚ್ಛಿಮೋ **ವಿವಾದೋ। ತುವಂ ತುವ**ನ್ತಿ ಅಗಾರವವಚನಂ, ತ್ವಂ ತ್ವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೯೬೪. **ಇಞ್ಜಿತಾನೀ**ತಿ ಇಞ್ಜನಾನಿ ಚಲನಾನಿ। **ಅಸ್ಮೀತಿ ಇಞ್ಜಿತಮೇತ**ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಸಬ್ಬಪದೇಹಿ ಮಾನೋವ ಕಥಿತೋ। ಅಹನ್ತಿ ಪವತ್ತೋಪಿ ಹಿ ಮಾನೋ ಇಞ್ಜಿತಮೇವ, **ಅಯಮಹ**ನ್ತಿ ಪವತ್ತೋಪಿ, **ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀ ಭವಿಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಪವತ್ತೋಪಿ। ಸೇಸನವಕೇಹಿಪಿ ಮಾನೋವ ಕಥಿತೋ। ಮಾನೋ ಹಿ ಇಞ್ಜನತೋ **ಇಞ್ಜಿತಂ,** ಮಞ್ಞನತೋ **ಮಞ್ಞಿತಂ,** ಫನ್ದನತೋ **ಫನ್ದಿತಂ,** ಪಪಞ್ಚನತೋ **ಪಪಞ್ಚಿತಂ।** ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಙ್ಖತತ್ತಾ **ಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ನವಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

(೧೦.) ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೭೯. ದಸಕನಿದ್ದೇಸೇ ಕಿಲೇಸಾ ಏವ **ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಿ। ಆಘಾತವತ್ಥೂನಿ** ಪನೇತ್ಥ "ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀ"ತಿಆದೀನಂ ವಸೇನ ಅವಿಕೋಪೇತಬ್ಬೇ ಖಾಣುಕಣ್ಟಕಾದಿಮ್ಹಿಪಿ ಅಟ್ಠಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾಘಾತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವುತ್ತಾನಿ।

೯೮೦. ಮಿಚ್ಛತ್ತೇಸು **ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣನ್ತಿ** ಪಾಪಕಿರಿಯಾಸು ಉಪಾಯಚಿನ್ತಾವಸೇನ ಪಾಪಂ ಕತ್ವಾ 'ಸುಕತಂ ಮಯಾ'ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಕಾರೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಮೋಹೋ। **ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತೀತಿ** ಅವಿಮುತ್ತಸ್ಸೇವ ಸತೋ ವಿಮುತ್ತಸಞ್ಞಿತಾ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೮೩. ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತನಿದ್ದೇಸೇ **ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನೀತಿ** ತಣ್ಹಾಸಮುದಾಚಾರಾ ತಣ್ಹಾಪವತ್ತಿಯೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸ್ಸ ಉಪಾದಾಯಾತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಉಪಾದಾಯ। ಇದಞ್ಹಿ ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ಅಸ್ಮೀತಿ ಹೋತೀತಿ** ಯದೇತಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಉಪಾದಾಯ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಸಮೂಹಗಾಹತೋ 'ಅಸ್ಮಿ'ತಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತ್ಥಸ್ಮೀತಿ ಹೋತೀತಿ**ಆದೀಸು ಪನ ಏವಂ ಸಮೂಹತೋ 'ಅಹ'ನ್ತಿ ಗಹಣೇ ಸತಿ ತತೋ ಅನುಪನಿಧಾಯ ಚ ಉಪನಿಧಾಯ ಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಗಹಣಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಅನುಪನಿಧಾಯಾತಿ** ಅಞ್ಞಂ ಆಕಾರಂ ಅನುಪಗಮ್ಮ ಸಕಭಾವಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ 'ಇತ್ಥಸ್ಮಿ'ತಿ ಹೋತಿ; ಖತ್ತಿಯಾದೀಸು 'ಇದಂಪಕಾರೋ ಅಹ'ನ್ತಿ ಏವಂ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ತಾವ ಅನುಪನಿಧಾಯ ಗಹಣಂ। **ಉಪನಿಧಾಯ ಗಹಣಂ** ಪನ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ - ಸಮತೋ ಚ ಅಸಮತೋ ಚ। ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಏವಸ್ಮೀತಿ ಚ ಅಞ್ಞಥಾಸ್ಮೀತಿ** ಚ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಏವಸ್ಮೀತಿ** ಇದಂ ಸಮತೋ ಉಪನಿಧಾಯ ಗಹಣಂ; ಯಥಾ ಅಯಂ ಖತ್ತಿಯೋ, ಯಥಾ ಅಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಏವಂ ಅಹಮ್ಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞಥಾಸ್ಮೀತಿ** ಇದಂ ಪನ ಅಸಮತೋ ಗಹಣಂ; ಯಥಾಯಂ ಖತ್ತಿಯೋ, ಯಥಾಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಅಹಂ ಹೀನೋ ವಾ ಅಧಿಕೋ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ತಾವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ। **ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ**ಆದೀನಿ ಪನ ಚತ್ತಾರಿ ಅನಾಗತವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಚತುಕ್ಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಸ್ಮೀತಿ** ಸಸ್ಸತೋ ಅಸ್ಮಿ। **ಸಾತಸ್ಮೀತಿ** ಅಸಸ್ಸತೋ ಅಸ್ಮಿ। ಅಸಸ್ಮೀತಿ ಸತಸ್ಮೀತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಸಂ; ನಿಚ್ಚಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸೀದತೀತಿ ಸತಂ; ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಇತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಇತೋ ಪರಾನಿ **ಸಿಯನ್ತಿ**ಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಂಸಯಪರಿವಿತಕ್ಕವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಪುರಿಮಚತುಕ್ಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಅಪಾಹಂ ಸಿಯನ್ತಿ**ಆದೀನಿ ಪನ ಚತ್ತಾರಿ "ಅಪಿ ನಾಮಾಹಂ ಭವೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪತ್ಥನಾಕಪ್ಪನವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಪುರಿಮಚತುಕ್ಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏವಮೇತೇಸು -

> ದ್ವೇ ದಿಟ್ಠಿಸೀಸಾ ಚತ್ತಾರೋ, ಸುದ್ಧಸೀಸಾ ಸೀಸಮೂಲಕಾ।
> ತಯೋ ತಯೋತಿ ಏತಾನಿ, ಅಟ್ಠಾರಸ ವಿಭಾವಯೇ॥

ಏತೇಸು ಹಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದವಸೇನ ವುತ್ತಾ ದ್ವೇ **ದಿಟ್ಠಿಸೀಸಾ** ನಾಮ। ಅಸ್ಮೀತಿ, ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಿಯನ್ತಿ, ಅಪಾಹಂ ಸಿಯನ್ತಿ ಏತೇ ಚತ್ತಾರೋ **ಸುದ್ಧಸೀಸಾ**ಏವ। ಇತ್ಥಸ್ಮೀತಿ ಆದಯೋ ತಯೋ ತಯೋತಿ ದ್ವಾದಸ **ಸೀಸಮೂಲಕಾ** ನಾಮಾತಿ। ಏವಮೇತೇ ದ್ವೇ ದಿಟ್ಠಿಸೀಸಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸುದ್ಧಸೀಸಾ, ದ್ವಾದಸ ಸೀಸಮೂಲಕಾತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಧಮ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೯೮೪. ಇದಾನಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾವ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಭಾಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಥಞ್ಚ ಅಸ್ಮೀತಿ ಹೋತೀತಿ**ಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಅನವಕಾರಿಂ ಕರಿತ್ವಾತಿ** ರೂಪವೇದನಾದೀಸು ಕಞ್ಚಿ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ, ಏಕೇಕತೋ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ, ಸಮೂಹತೋವ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸ್ಮೀತಿ ಛನ್ದಂ ಪಟಿಲಭತೀತಿ** ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ನಿರವಸೇಸತೋ ಗಹೇತ್ವಾ 'ಅಹ'ನ್ತಿ ತಣ್ಹಂ

ಪಟಿಲಭತಿ। **ಮಾನದಿಟ್ಠೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಯಂ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತನಿದ್ದೇಸೋ, ಮಾನದಿಟ್ಠಿಯೋ ಪನ ನ ವಿನಾ ತಣ್ಹಾಯ, ತಸ್ಮಾ ತದೇಕಟ್ಠವಸೇನ ಇಧ ವುತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾಸೀಸೇನ ವಾ ಪಪಞ್ಚತ್ತಯಮ್ಪಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತಂ ಉದ್ದೇಸಾನುರೂಪೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತುಮ್ಪಿ ಮಾನದಿಟ್ಠಿಯೋ ಗಹಿತಾ। ತಣ್ಹಾಪಪಞ್ಚಂ ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಸೇಸಪಪಞ್ಚೇಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಏವಮಾಹ।

ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇಮಾನಿ ಪಪಞ್ಚಿತಾನೀತಿ ತಸ್ಮಿಂ "ಅಸ್ಮೀತಿ ಛನ್ದಂ ಪಟಿಲಭತೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತೇ ಪಪಞ್ಚತ್ತಯೇ ಸತಿ ಪುನ ಇಮಾನಿ "ಇತ್ಥಸ್ಮೀತಿ ವಾ"ತಿಆದೀನಿ ಪಪಞ್ಚಿತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಖತ್ತಿಯೋಸ್ಮೀತಿಆದೀಸು ಅಭಿಸೇಕಸೇನಾಮಚ್ಚಾದಿನಾ 'ಖತ್ತಿಯೋ ಅಹಂ', ಮನ್ತಜ್ಝೇನ ಪೋರೋಹಿಚ್ಚಾದಿನಾ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅಹಂ', ಕಸಿಗೋರಕ್ಖಾದಿನಾ 'ವೇಸ್ಸೋ ಅಹಂ', ಅಸಿತಬ್ಯಾಭಙ್ಗಿತಾಯ 'ಸುದ್ದೋ ಅಹಂ' , ಗಿಹಿಬ್ಯಞ್ಜನೇನ 'ಗಹಟ್ಠೋ ಅಹ'ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಏವಂ ಇತ್ಥಸ್ಮೀತಿ ಹೋತೀ**ತಿ ಏವಂ ಖತ್ತಿಯಾದೀಸು ಖತ್ತಿಯಾದಿಪ್ಪಕಾರಂ ಅತ್ತನಿ ಉಪ್ಪಾದಯಿತ್ವಾ 'ಇತ್ಥಂಪಕಾರೋ ಅಹ'ನ್ತಿ ಹೋತಿ।

ಯಥಾ ಸೋ ಖತ್ತಿಯೋತಿಆದೀಸು 'ಯಥಾ ಸೋ ಅಭಿಸೇಕಸೇನಾಮಚ್ಚಾದಿನಾ ಖತ್ತಿಯೋ, ತಥಾ 'ಅಹಮ್ಪಿ ಖತ್ತಿಯೋ'ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ದುತಿಯನಯೇ 'ಯಥಾ ಸೋ ಅಭಿಸೇಕಸೇನಾಮಚ್ಚಾದಿನಾ ಖತ್ತಿಯೋ, ನಾಹಂ ತಥಾ ಖತ್ತಿಯೋ; ಅಹಂ ಪನ ತತೋ ಹೀನೋ ವಾ ಸೇಟ್ಠೋ ವಾ'ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।
ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿಆದಿನಿದ್ದೇಸಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

೯೭೫. ಏವಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸ್ಸ ಉಪಾದಾಯ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ ಭಾಜೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಬಾಹಿರಸ್ಸ ಉಪಾದಾಯ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ ಭಾಜೇತುಂ **ತತ್ಥ ಕತಮಾನೀ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಬಾಹಿರಸ್ಸ ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಬಾಹಿರಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಉಪಾದಾಯ। ಇದಮ್ಪಿ ಹಿ ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ಇಮಿನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ರೂಪೇನ ವಾ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಾ। ಅವಸೇಸಂ ಪನ ಉದ್ದೇಸವಾರೇ ತಾವ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೯೭೬. ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಪನ **ಅವಕಾರಿಂ ಕರಿತ್ವಾ**ತಿ ವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ। **ಇಮಿನಾ ಅಸ್ಮೀತಿ ಛನ್ದಂ ಪಟಿಲಭತೀ**ತಿಆದೀಸು ಇಮಿನಾ ರೂಪೇನ ವಾ…ಪೇ॰… ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ವಾತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಏಕದೇಸತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಇಮಿನಾ 'ಅಹ'ನ್ತಿ ಛನ್ದಾದೀನಿ ಪಟಿಲಭತೀತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇಮಿನಾ ಖತ್ತಿಯೋಸ್ಮೀತಿಆದೀಸು 'ಇಮಿನಾ ಛತ್ತೇನ ವಾ ಖಗ್ಗೇನ ವಾ ಅಭಿಸೇಕಸೇನಾಮಚ್ಚಾದಿನಾ ವಾ ಖತ್ತಿಯೋ ಅಹ'ನ್ತಿ ಏವಂ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಇಮಿನಾ**ತಿ ಪದಮತ್ತಮೇವ ಹೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ।

ಯಥಾ ಸೋ ಖತ್ತಿಯೋತಿಆದೀಸುಪಿ **ಇಮಿನಾ**ತಿ ವುತ್ತಪದಮೇವ ವಿಸೇಸೋ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಯಥಾ ಖತ್ತಿಯೋ, ಏವಂ ಅಹಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾ ಖಗ್ಗೇನ ವಾ ಛತ್ತೇನ ವಾ ಅಭಿಸೇಕಸೇನಾಮಚ್ಚಾದಿನಾ ವಾ ಖತ್ತಿಯೋತಿ ಏವಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಇಮಿನಾ ನಿಚ್ಚೋಸ್ಮೀ**ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಅನವಕಾರಿಂ ಕತ್ವಾ ರೂಪಾದೀಸು ಏಕಮೇವ ಧಮ್ಮಂ 'ಅಹ'ನ್ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ 'ಇಮಿನಾ ಖಗ್ಗೇನ ವಾ ಛತ್ತೇನ ವಾ ಅಹಂ ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ'ತಿ ಮಞ್ಞತಿ। ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಮ್ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಏವರೂಪಾನಿ ಅತೀತಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸಾತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅತೀತೇ ಛತ್ತಿಂಸ। **ಅನಾಗತಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸಾ**ತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಅನಾಗತೇ ಛತ್ತಿಂಸ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸಾ**ತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಬಹುನಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಛತ್ತಿಂಸ। ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಪನ ಏಕಂಸೇನೇವ ಅತೀತೇ ಛತ್ತಿಂಸ, ಅನಾಗತೇ ಛತ್ತಿಂಸ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಛತ್ತಿಂಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಅನನ್ತಾ ಹಿ

ಅಸದಿಸತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿಭೇದಾ ಸತ್ತಾ। **ಅಟ್ಠತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಸತಂ ಹೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಅಟ್ಠಸತಸಙ್ಖಾತಂ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವಾತಿ।

ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ।

ದಿಟ್ಠಿಗತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೭೭. ದಿಟ್ಠಿಗತನಿದ್ದೇಸೇ **ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲೇ ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲನಾಮಕೇ ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇ, ದೀಘನಿಕಾಯಸ್ಸ ಪಠಮಸುತ್ತನ್ತೇ। **ವುತ್ತಾನಿ ಭಗವತಾ**ತಿ ಸತ್ಥಾರಾ ಸಯಂ ಆಹಚ್ಚ ಭಾಸಿತಾನಿ। **ಚತ್ತಾರೋ ಸಸ್ಸತವಾದಾ**ತಿಆದೀಸು ''ತೇ ಚ ಭೋನ್ತೋ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಕಿಮಾಗಮ್ಮ ಕಿಮಾರಬ್ಭ ಸಸ್ಸತವಾದಾ ಸಸ್ಸತಂ ಅತ್ತಾನಞ್ಚ ಲೋಕಞ್ಚ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ ಚತೂಹಿ ವತ್ಥೂಹೀ''ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯-೩೦) ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪಭೇದೋ ಚ ಅತ್ಥೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೋ

೧. ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಾರವಣ್ಣನಾ

೯೭೮. ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರೇ ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ ಪಾಳಿಪರಿಚ್ಛೇದೋ ತಾವ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಏತ್ಥ ಹಿ ಆದಿತೋವ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಾರೋ ನಾಮ ವುತ್ತೋ। ದುತಿಯೋ ತೇಸಂಯೇವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾಮಧಾತುಆದೀಸು ಉಪ್ಪತ್ತಾನುಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನವಾರೋ ನಾಮ। ತತಿಯೋ ತತ್ಥೇವ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾಪರಿಯಾಪನ್ನದಸ್ಸನವಾರೋ ನಾಮ। ಚತುತ್ಥೋ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾವಿಜ್ಜಮಾನಧಮ್ಮದಸ್ಸನವಾರೋ ನಾಮ। ಪಞ್ಚಮೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭೂಮನ್ತರವಸೇನ ದಸ್ಸನವಾರೋ ನಾಮ। ಛಟ್ಠೋ ಗತೀಸು ಉಪ್ಪಾದಕಕಮ್ಮಆಯುಪ್ಪಮಾಣದಸ್ಸನವಾರೋ ನಾಮ। ಸತ್ತಮೋ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿವಾರೋ ನಾಮ। ಅಟ್ಠಮೋ ಸಾರಮ್ಮಣಾನಾರಮ್ಮಣವಾರೋ ನಾಮ। ನವಮೋ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ದಿಟ್ಠಸುತಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸನವಾರೋ ನಾಮ। ದಸಮೋ ಕುಸಲತ್ತಿಕಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸನವಾರೋ ನಾಮ।

೯೭೯. ಏವಂ ದಸಹಿ ವಾರೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಪಠಮೇ ತಾವ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿಕವಾರೇ “ಅವೀಚಿತೋ ಯಾವ ಭವಗ್ಗಂ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಕತಿ ಖನ್ಧಾ”ತಿ ಪುಚ್ಛಿತೇ “ಏಕೋತಿ ವಾ…ಪೇ॰… ಚತ್ತಾರೋತಿ ವಾ ಛಾತಿ ವಾ ಅವತ್ವಾ ಪಞ್ಚಾತಿ ವತ್ತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಅಞ್ಞೋ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಬಲಂ ದೀಪೇನ್ತೋ **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾನುರೂಪಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಆಹ। ಯಥಾಪುಚ್ಛಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಞ್ಚಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬ್ಯಾಕರಣಂ ನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನೀ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ** ಪಭೇದೋ ಖನ್ಧವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೨. ಉಪ್ಪತ್ತಾನುಪ್ಪತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೯೯೦. ದುತಿಯವಾರೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಭವೇ ಕಾಮಧಾತುಸಮ್ಭೂತಾನಞ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ - ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ವಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ವಾ - ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ **ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ರೂಪಧಾತು**ಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಘಾನಾಯತನಾದೀನಂ ಅಭಾವೇನ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಿ ಆಯತನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ರೂಪಧಾತುಯಾ ಛ ಆಯತನಾನಿ, ನವ ಧಾತುಯೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ । ಯಸ್ಮಾ ಚ ಓಕಾಸವಸೇನ ವಾ ಸತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ವಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಧಾತು ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಧಾತುಯಾತಿ ಅವತ್ವಾ ಯಂ ಯಂ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ತಂ ತದೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಕತಿ ಖನ್ಧಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೩. ಪರಿಯಾಪನ್ನಾಪರಿಯಾಪನ್ನವಾರವಣ್ಣನಾ

೯೯೯. ತತಿಯವಾರೇ **ಕಾಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನಾ**ತಿ ಕಾಮಧಾತುಭಜನಟ್ಠೇನ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ; ತಂನಿಸ್ಸಿತಾ ತದನ್ತೋಗಧಾ ಕಾಮಧಾತುತ್ವೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ**ತಿ ಭವವಸೇನ ಓಕಾಸವಸೇನ ಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ। **ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ**ತಿ ತಥಾ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ।

೪. ಧಮ್ಮದಸ್ಸನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦೦೭. ಚತುತ್ಥವಾರೇ **ಏಕಾದಸಾಯತನಾನೀ**ತಿ ಸದ್ದಾಯತನವಜ್ಜಾನಿ। ತಞ್ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸತ್ತಕೇ "ದೇವಾನಂ ಅಸುರಾನ"ನ್ತಿ ಗತಿವಸೇನ ಅವತ್ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನ **ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾಯತನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತಥಾ ಧಾತುಯೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಪಞ್ಚಮವಾರೇ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ತಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಮೇವ।

೬. ಉಪ್ಪಾದಕಕಮ್ಮಆಯುಪ್ಪಮಾಣವಾರವಣ್ಣನಾ

(೧.) ಉಪ್ಪಾದಕಕಮ್ಮಂ

೧೦೨೧. ಛಟ್ಠವಾರೇ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ವಾ ಇದ್ಧಿವಿಸೇಸೇಹಿ ದಿಬ್ಬನ್ತೀತಿ **ದೇವಾ**। **ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ**ತಿ 'ದೇವೋ, ದೇವೀ'ತಿ ಏವಂ ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಯಾ ದೇವಾ। **ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ**ತಿ ದೇವಲೋಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ದೇವಾ। **ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ದೇವಾನಂ ಪೂಜಾರಹಾ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ದೇವಾ। **ರಾಜಾನೋ**ತಿ ಮುದ್ಧಾಭಿಸಿತ್ತಖತ್ತಿಯಾ। **ದೇವಿಯೋ**ತಿ ತೇಸಂ ಮಹೇಸಿಯೋ। **ಕುಮಾರಾ**ತಿ ಅಭಿಸಿತ್ತರಾಜೂನಂ ಅಭಿಸಿತ್ತದೇವಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಕುಮಾರಾ।

ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾತಿ ಚಾತುದ್ದಸಾದೀಸು ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಉಪೋಸಥಂ ಉಪವಸಿತ್ವಾ। ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಪರಿತ್ತದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಂ ಮನುಸ್ಸಸೋಭಗ್ಯತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ, ಮತ್ತಸೋ ಕತಂ ಮನುಸ್ಸಸೋಭಗ್ಯತಾಯ ಅಧಿಮತ್ತಂ, ಅಧಿಮತ್ತಭಾವೇಪಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರಭೇದತೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಪಪತ್ತಿಭೇದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅಪ್ಪೇಕಚ್ಚೇ ಗಹಪತಿಮಹಾಸಾಲಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಮಹಾಸಾರೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಮಹಾಸಾರಾ; ರ-ಕಾರಸ್ಸ ಪನ ಲ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಮಹಾಸಾಲಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಗಹಪತಿಯೋವ ಮಹಾಸಾಲಾ, ಗಹಪತೀಸು ವಾ ಮಹಾಸಾಲಾತಿ **ಗಹಪತಿಮಹಾಸಾಲಾ**। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಪಚ್ಛಿಮನ್ತೇನ ಚತ್ತಾಲೀಸಕೋಟಿಧನಂ ನಿಧಾನಗತಂ ಹೋತಿ, ಕಹಾಪಣಾನಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಅಮ್ಬಣಾನಿ ದಿವಸವಳಞ್ಜೋ ನಿಕ್ಖಮತಿ - ಅಯಂ **ಗಹಪತಿಮಹಾಸಾಲೋ** ನಾಮ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಗೇಹೇ ಪಚ್ಛಿಮನ್ತೇನ ಅಸೀತಿಕೋಟಿಧನಂ ನಿಧಾನಗತಂ ಹೋತಿ, ಕಹಾಪಣಾನಞ್ಚ ದಸಅಮ್ಬಣಾನಿ ದಿವಸವಳಞ್ಜೋ ನಿಕ್ಖಮತಿ - ಅಯಂ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮಹಾಸಾಲೋ** ನಾಮ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಗೇಹೇ ಪಚ್ಛಿಮನ್ತೇನ ಕೋಟಿಸತಧನಂ ನಿಧಾನಗತಂ ಹೋತಿ, ಕಹಾಪಣಾನಞ್ಚ ವೀಸತಿ ಅಮ್ಬಣಾನಿ ದಿವಸವಳಞ್ಜೋ ನಿಕ್ಖಮತಿ - ಅಯಂ **ಖತ್ತಿಯಮಹಾಸಾಲೋ** ನಾಮ।

ಸಹಬ್ಯತನ್ತಿ ಸಹಭಾವಂ; ಸಭಾಗಾ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾ ನಾಮ ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತಸ್ಸ ವೇಮಜ್ಝೇ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಬ್ಬತಟ್ಠಕಾಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಆಕಾಸಟ್ಠಾಪಿ; ತೇಸಂ ಪರಮ್ಪರಾ ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಂ ಪತ್ತಾ। ಖಿಡ್ಡಾಪದೋಸಿಕಾ, ಮನೋಪದೋಸಿಕಾ, ಸೀತವಲಾಹಕಾ, ಉಣ್ಹವಲಾಹಕಾ, ಚನ್ದಿಮಾ ದೇವಪುತ್ತೋ, ಸೂರಿಯೋ ದೇವಪುತ್ತೋತಿ ಏತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕದೇವಲೋಕಟ್ಠಕಾ ಏವ।

ತೇತ್ತಿಂಸ ಜನಾ ತತ್ಥ ಉಪಪನ್ನಾತಿ **ತಾವತಿಂಸಾ**। ಅಪಿಚ ತಾವತಿಂಸಾತಿ ತೇಸಂ ದೇವಾನಂ ನಾಮಮೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇಪಿ ಅತ್ಥಿ ಪಬ್ಬತಟ್ಠಕಾ, ಅತ್ಥಿ ಆಕಾಸಟ್ಠಕಾ। ತೇಸಂ ಪರಮ್ಪರಾ ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಂ ಪತ್ತಾ। ತಥಾ ಯಾಮಾದೀನಂ। ಏಕದೇವಲೋಕೇಪಿ ಹಿ ದೇವಾನಂ ಪರಮ್ಪರಾ ಚಕ್ಕವಾಳಪಬ್ಬತಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ದಿಬ್ಬಂ ಸುಖಂ ಯಾತಾ ಪಯಾತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಾತಿ **ಯಾಮಾ**। ತುಟ್ಠಾ ಪಹಟ್ಠಾತಿ **ತುಸಿತಾ**। ಪಕತಿಪಟಿಯತ್ತಾರಮ್ಮಣತೋ ಅತಿರೇಕೇನ ರಮಿತುಕಾಮಕಾಲೇ ಯಥಾರುಚಿತೇ ಭೋಗೇ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ರಮನ್ತೀತಿ **ನಿಮ್ಮಾನರತೀ**। ಚಿತ್ತಾಚಾರಂ ಞತ್ವಾ ಪರೇಹಿ ನಿಮ್ಮಿತೇಸು ಭೋಗೇಸು ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತೀತಿ **ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀ**।

(೨.) ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ

೧೦೨೨. **ಅಪ್ಪಂ ವಾ ಭಿಯ್ಯೋ**ತಿ ದುತಿಯಂ ವಸ್ಸಸತಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ವೀಸಾಯ ವಾ ತಿಂಸಾಯ ವಾ ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ವಾ ಪಞ್ಞಾಸಾಯ ವಾ ಸಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ವಸ್ಸೇಹಿ ಅಧಿಕಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಸತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ದುತಿಯಂ ವಸ್ಸಸತಂ ಅಪ್ಪತ್ತತ್ತಾ ಅಪ್ಪನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೦೨೪. ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪಾರಿಸಜ್ಜಾ ಪರಿಚಾರಿಕಾತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾ**। ತೇಸಂ ಪುರೋಹಿತಭಾವೇ ಠಿತಾತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾ**। ವಣ್ಣವನ್ತತಾಯ ಚೇವ ದೀಘಾಯುಕತಾಯ ಚ ಮಹನ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ, ತೇಸಂ **ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ**। ಇಮೇ ತಯೋಪಿ ಜನಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಂ ಏಕತಲೇ ವಸನ್ತಿ; ಆಯುಅನ್ತರಂ ಪನ ನೇಸಂ ನಾನಾ।

೧೦೨೫. ಪರಿತ್ತಾ ಆಭಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಪರಿತ್ತಾಭಾ**। ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಆಭಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಾ**। ದಣ್ಡದೀಪಿಕಾಯ ಅಚ್ಚಿ ವಿಯ ಏತೇಸಂ ಸರೀರತೋ ಆಭಾ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಛಿಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪತನ್ತೀ ವಿಯ ಸರತಿ ವಿಸರತೀತಿ **ಆಭಸ್ಸರಾ**। ಇಮೇಪಿ ತಯೋ ಜನಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಂ ಏಕತಲೇ ವಸನ್ತಿ; ಆಯುಅನ್ತರಂ ಪನ ನೇಸಂ ನಾನಾ।

೧೦೨೬. ಪರಿತ್ತಾ ಸುಭಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಪರಿತ್ತಸುಭಾ**। ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಸುಭಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭಾ**। ಸುಭೇನ ಓಕಿಣ್ಣಾ ವಿಕಿಣ್ಣಾ, ಸುಭೇನ ಸರೀರಪ್ಪಭಾವಣ್ಣೇನ ಏಕಗ್ಘನಾ, ಸುವಣ್ಣಮಞ್ಜುಸಾಯ ಠಪಿತಸಮ್ಪಜ್ಜಲಿತಕಞ್ಚನಪಿಣ್ಡಸಸ್ಸಿರೀಕಾತಿ **ಸುಭಕಿಣ್ಹಾ**। ಇಮೇಪಿ ತಯೋ ಜನಾ ತತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಂ ಏಕತಲೇ ವಸನ್ತಿ; ಆಯುಅನ್ತರಂ ಪನ ನೇಸಂ ನಾನಾ।

೧೦೨೭. **ಆರಮ್ಮಣನಾನತ್ತತಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ನಾನತ್ತಭಾವೋ। **ಮನಸಿಕಾರನಾನತ್ತತಾದೀಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಏಕಸ್ಸ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಏಕಸ್ಸ ಓದಾತಕಸಿಣನ್ತಿ ಇದಂ ಆರಮ್ಮಣನಾನತ್ತಂ। ಏಕೋ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ…ಪೇ॰… ಏಕೋ ಓದಾತಕಸಿಣನ್ತಿ ಇದಂ ಮನಸಿಕಾರನಾನತ್ತಂ। ಏಕಸ್ಸ ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಛನ್ದೋ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಏಕಸ್ಸ ಓದಾತಕಸಿಣೇತಿ ಇದಂ **ಛನ್ದನಾನತ್ತಂ**। ಏಕೋ ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಪತ್ಥನಂ ಕರೋತಿ…ಪೇ॰… ಏಕೋ ಓದಾತಕಸಿಣೇತಿ ಇದಂ **ಪಣಿಧಿನಾನತ್ತಂ**। ಏಕೋ ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ ಅಧಿಮುಚ್ಚತಿ…ಪೇ॰… ಏಕೋ ಓದಾತಕಸಿಣವಸೇನಾತಿ ಇದಂ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖನಾನತ್ತಂ**। ಏಕೋ ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತಿ…ಪೇ॰… ಏಕೋ ಓದಾತಕಸಿಣವಸೇನಾತಿ ಇದಂ **ಅಭಿನೀಹಾರನಾನತ್ತಂ**। ಏಕಸ್ಸ ಪಥವೀಕಸಿಣಪರಿಚ್ಛೇದನಕಪಞ್ಞಾ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಏಕಸ್ಸ ಓದಾತಕಸಿಣಪರಿಚ್ಛೇದನಕಪಞ್ಞಾತಿ ಇದಂ **ಪಞ್ಞಾನಾನತ್ತಂ**। ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಮನಸಿಕಾರಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಕಥಿತಾ। ಛನ್ದಪಣಿಧಿಅಧಿಮೋಕ್ಖಾಭಿನೀಹಾರಾ ಅಪ್ಪನಾಯಪಿ ವತ್ತನ್ತಿ ಉಪಚಾರೇಪಿ। ಪಞ್ಞಾ ಪನ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಕಥಿತಾ।

ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾವಿರಹಿತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ। ಏಕಚ್ಚೇ ಹಿ ತಿತ್ಥಾಯತನೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ 'ಚಿತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ರಜ್ಜನದುಸ್ಸನಮುಯ್ಹನಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀ'ತಿ ಚಿತ್ತೇ ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ 'ಅಚಿತ್ತಕಭಾವೋ ನಾಮ ಸೋಭನೋ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಮೇತ'ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗಂ ಜನೇತ್ವಾ ತತ್ರೂಪಗಂ ಪಞ್ಚಮಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಏಕೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಠತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಠಿತಕೋ ಏವ ಹೋತಿ, ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ನಿಸಿನ್ನಕೋವ ನಿಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ನಿಪನ್ನೋವ। ಚಿತ್ತಕಮ್ಮರೂಪಕಸದಿಸಾ ಹುತ್ವಾ ಪಞ್ಚ ಕಪ್ಪಸತಾನಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಸೋ ರೂಪಕಾಯೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ; ತೇನ ಇಧ ಸಞ್ಞುಪ್ಪಾದೇನ ತೇ ದೇವಾ ತಮ್ಹಾ ಕಾಯಾ ಚುತಾತಿ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ।

ವಿಪುಲಾ ಫಲಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ವೇಹಪ್ಫಲಾ**। ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ನ ಹಾಯನ್ತಿ ನ ವಿಹಾಯನ್ತೀತಿ **ಅವಿಹಾ**। ನ ಕಞ್ಚಿ ಸತ್ತಂ ತಪ್ಪನ್ತೀತಿ **ಅತಪ್ಪಾ**। ಸುನ್ದರಾ ದಸ್ಸನಾ ಅಭಿರೂಪಾ ಪಾಸಾದಿಕಾತಿ **ಸುದಸ್ಸಾ**। ಸುಟ್ಠು ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಸುನ್ದರಮೇತೇಸಂ ವಾ ದಸ್ಸನನ್ತಿ **ಸುದಸ್ಸೀ**। ಸಬ್ಬೇಹಿ ಏವ ಗುಣೇಹಿ ಚ ಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಜೇಟ್ಠಾ, ನತ್ಥೇತ್ಥ ಕನಿಟ್ಠಾತಿ **ಅಕನಿಟ್ಠಾ**।

೧೦೨೮. ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಉಪಗತಾತಿ **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ**। ಇತರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ । ಇತಿ ಛ ಕಾಮಾವಚರಾ, ನವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ, ಪಞ್ಚ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತವೇಹಪ್ಫಲೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಛಬ್ಬೀಸತಿ ದೇವಲೋಕಾ; ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತವೀಸತಿ।

ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ದೇವಾನಞ್ಚ ಆಯುಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಮಾನೇನ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ಭುಮ್ಮದೇವೇಸು ಚ ಆಯು ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ತಂ ಕಸ್ಮಾತಿ? ನಿರಯೇ ತಾವ ಕಮ್ಮಮೇವ ಪಮಾಣಂ। ಯಾವ ಕಮ್ಮಂ ನ ಖೀಯತಿ, ನ ತಾವ ಚವನ್ತಿ। ತಥಾ ಸೇಸಅಪಾಯೇಸು। ಭುಮ್ಮದೇವಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಮೇವ ಪಮಾಣಂ। ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಹಿ ಕೇಚಿ ಸತ್ತಾಹಮತ್ತಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಅದ್ಧಮಾಸಂ, ಕೇಚಿ ಮಾಸಂ, ಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠಮಾನಾಪಿ ಅತ್ಥಿಯೇವ।

ತತ್ಥ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಗಿಹಿಭಾವೇ ಠಿತಾಯೇವ ಸೋತಾಪನ್ನಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಮ್ಪಿ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಮ್ಪಿ ಅರಹತ್ತಫಲಮ್ಪಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ತೇಸು ಸೋತಾಪನ್ನಾದಯೋ ಯಾವಜೀವಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಖೀಣಾಸವಾ ಪನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ ವಾ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ ವಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಅರಹತ್ತಂ ನಾಮ ಸೇಟ್ಠಗುಣೋ, ಗಿಹಿಲಿಙ್ಗಂ ಹೀನಂ, ತಂ ಹೀನತಾಯ ಉತ್ತಮಂ ಗುಣಂ ಧಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತುಕಾಮಾ ವಾ ಪಬ್ಬಜಿತುಕಾಮಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಭುಮ್ಮದೇವಾ ಪನ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾಪಿ ಯಾವಜೀವಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಛಸು ಕಾಮಾವಚರದೇವೇಸು ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಯಾವಜೀವಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ; ಅನಾಗಾಮಿನಾ ರೂಪಭವಂ ಗನ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ಖೀಣಾಸವೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತುಂ। ಕಸ್ಮಾ ? ನಿಲೀಯನೋಕಾಸಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರೇಸು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಯಾವಜೀವಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ತತ್ಥ ರೂಪಾವಚರೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ನ ಪುನ ಇಧಾಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ। ಏತೇ ಹಿ ಝಾನಅನಾಗಾಮಿನೋ ನಾಮ।

ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀನಂ ಪನ ಕಿಂ ನಿಯಮೇತಿ? ಪಗುಣಜ್ಝಾನಂ। ಯದೇವಸ್ಸ ಪಗುಣಂ ಹೋತಿ, ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸಬ್ಬೇಸು ಪನ ಪಗುಣೇಸು ಕಿಂ ನಿಯಮೇತಿ? ಪತ್ಥನಾ। ಯತ್ಥ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಪತ್ಥೇತಿ ತತ್ಥೇವ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಪತ್ಥನಾಯ ಅಸತಿ ಕಿಂ ನಿಯಮೇತಿ? ಮರಣಸಮಯೇ ಸಮಾಪನ್ನಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ। ಮರಣಸಮಯೇ ಸಮಾಪನ್ನಾ ನತ್ಥಿ, ಕಿಂ ನಿಯಮೇತಿ? ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ। ಏಕಂಸೇನ ಹಿ ಸೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೇ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ನವಸು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಅರಿಯಸಾವಕಾನಂ ತತ್ರೂಪಪತ್ತಿಪಿ ಹೋತಿ ಉಪರೂಪಪತ್ತಿಪಿ ನ ಹೇಟ್ಠೂಪಪತ್ತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪನ ತತ್ರೂಪಪತ್ತಿಪಿ ಹೋತಿ ಉಪರೂಪಪತ್ತಿಪಿ ಹೇಟ್ಠೂಪಪತ್ತಿಪಿ। ಪಞ್ಚಸು ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಚತೂಸು ಚ ಅರೂಪೇಸು ಅರಿಯಸಾವಕಾನಂ ತತ್ರೂಪಪತ್ತಿಪಿ ಹೋತಿ ಉಪರೂಪಪತ್ತಿಪಿ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಅನಾಗಾಮೀ ನವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಮತ್ಥಕೇ ಠಿತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತಿ। ವೇಹಪ್ಫಲಾ, ಅಕನಿಟ್ಠಾ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ದೇವಲೋಕಾ **ಸೇಟ್ಠಭವಾ** ನಾಮ। ಇಮೇಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಅನಾಗಾಮಿನೋ ನೇವ ಉದ್ಧಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ಅಧೋ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೀತಿ। ಇದಮೇತ್ಥ ಪಕಿಣ್ಣಕಂ।

೬. ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦೩೦. ಸತ್ತಮವಾರೇ ಸಲಕ್ಖಣಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ವಸೇನ **ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಞಾತತೀರಣಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾನಂ ವಸೇನ **ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ**। ಸಾ ಚ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ**ತಿಆದೀಸು ಞಾತತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪಹಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ।

அட்டமவாரே ரூபாதிஆரம்மணானம் சக்குவிஞ்ஞாணாதீனம் வஸேன ஸாரம்மணாநாரம்மணதா வேதிதப்பா। நவமவாரோ உத்தானத்தோயேவ। தஸமவாரேபி யம் வத்தப்பம் ஸியா தம் ஸப்பம் தத்த தத்த பஞ்ஹாபுச்சகவாரே வுத்தமேவாதி।

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಾ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯ

ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ, ಧಮ್ಮಗರು ಧಮ್ಮಗಾರವಯುತ್ತಾನಂ।
ದೇವಾನಂ ದೇವಪುರೇ, ದೇವಗಣಸಹಸ್ಸಪರಿವಾರೋ॥

ದುತಿಯಂ ಅದುತಿಯಪುರಿಸೋ, ಯಂ ಆಹ **ವಿಭಙ್ಗಪಕರಣಂ** ನಾಥೋ।
ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ವಿಭಙ್ಗೇಹಿ, ಮಣ್ಡಿತಮಣ್ಡಪೇಯ್ಯಗುಣೋ॥

ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಂ, ತಸ್ಸಾಹಂ ಯಾಚಿತೋ ಠಿತಗುಣೇನ।
ಯತಿನಾ ಅದನ್ಧಗತಿನಾ, ಸುಬುದ್ಧಿನಾ ಬುದ್ಧಘೋಸೇನ॥

ಯಂ ಆರಭಿಂ ರಚಯಿತುಂ, ಅಟ್ಠಕಥಂ ಸುನಿಪುಣೇಸು ಅತ್ಥೇಸು।
ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನತೋ, ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಂ ನಾಮ॥

ಪೋರಾಣಟ್ಠಕಥಾನಂ, ಸಾರಂ ಆದಾಯ ಸಾ ಅಯಂ ನಿಟ್ಠಂ।
ಪತ್ತಾ ಅನನ್ತರಾಯೇನ, ಪಾಳಿಯಾ ಭಾಣವಾರೇಹಿ॥

ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಯಥಾ, ಏಕೇನ ಚ ಏವಮೇವ ಸಬ್ಬೇಪಿ।
ನಿಟ್ಠಂ ವಜನ್ತು ವಿಮಲಾ, ಮನೋರಥಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ॥

ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಠಿತತ್ಥಂ, ಯಞ್ಚ ಇಮಂ ರಚಯತಾ ಮಯಾ ಪುಞ್ಞಂ।
ಪತ್ತಂ ತೇನ ಸಮತ್ತಂ, ಪಾಪುಣತು ಸದೇವಕೋ ಲೋಕೋ॥

ಸುಚಿರಂ ತಿಟ್ಠತು ಧಮ್ಮೋ, ಧಮ್ಮಾಭಿರತೋ ಸದಾ ಭವತು ಲೋಕೋ।
ನಿಚ್ಚಂ ಖೇಮಸುಭಿಕ್ಖಾದಿ-ಸಮ್ಪದಾ ಜನಪದಾ ಹೋನ್ತೂತಿ॥

ಪರಮವಿಸುದ್ಧಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವೀರಿಯಪಟಿಮಣ್ಡಿತೇನ ಸೀಲಾಚಾರಜ್ಜವಮದ್ದವಾದಿಗುಣಸಮುದಯಸಮುದಿತೇನ ಸಕಸಮಯಸಮಯನ್ತರಗಹನಜ್ಝೋಗಾಹಣಸಮತ್ಥೇನ ಪಞ್ಞಾವೇಯ್ಯತ್ತಿಯಸಮನ್ನಾಗತೇನ ತಿಪಿಟಕಪರಿಯತ್ತಿಪ್ಪಭೇದೇ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ಸತ್ಥುಸಾಸನೇ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಪ್ಪಭಾವೇನ ಮಹಾವೇಯ್ಯಾಕರಣೇನ ಕರಣಸಮ್ಪತ್ತಿಜನಿತಸುಖವಿನಿಗ್ಗತಮಧುರೋದಾರವಚನಲಾವಣ್ಣಯುತ್ತೇನ ಯುತ್ತಮುತ್ತವಾದಿನಾ ವಾದೀವರೇನ ಮಹಾಕವಿನಾ

ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪರಿವಾರೇ ಛಳಭಿಞ್ಞಾಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾದಿಪ್ಪಭೇದಗುಣಪಟಿಮಣ್ಡಿತೇ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮೇ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಬುದ್ಧೀನಂ ಥೇರವಂಸಪ್ಪದೀಪಾನಂ ಥೇರಾನಂ ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ ವಂಸಾಲಙ್ಕಾರಭೂತೇನ ವಿಪುಲವಿಸುದ್ಧಬುದ್ಧಿನಾ **ಬುದ್ಧಘೋಸೋತಿ** ಗರೂಹಿ ಗಹಿತನಾಮಧೇಯ್ಯೇನ ಥೇರೇನ ಕತಾ ಅಯಂ **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನೀ** ನಾಮ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾ।

ತಾವ ತಿಟ್ಠತು ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಲೋಕನಿತ್ಥರಣೇಸಿನಂ।
ದಸ್ಸೇನ್ತೀ ಕುಲಪುತ್ತಾನಂ, ನಯಂ ಪಞ್ಞಾವಿಸುದ್ಧಿಯಾ॥

ಯಾವ ಬುದ್ಧೋತಿ ನಾಮಮ್ಪಿ, ಸುದ್ಧಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಾದಿನೋ।
ಲೋಕಮ್ಹಿ ಲೋಕಜೇಟ್ಠಸ್ಸ, ಪವತ್ತತಿ ಮಹೇಸಿನೋತಿ॥

ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನೀ ನಾಮ ವಿಭಙ್ಗ-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।